

MAGICARVM
DISQVIVITIONVM

TOMVS SECVNDVS,

Secunda cura correctior & auctior.

IN QVO AGITVR

DE MALEFICIO, VANA
OBSERVATIONE

Diuinatione, & Consecratione.

AUCTORE

MARTINO DELRIO SOCIETATIS

IESV PRESBYTERO,

SACRAE THEOLOGIAE DOCTORE,

et in Academia GRAETIENSI S. S. Professore.

CVM PRIVILEGIIS.

V E N E T I I S. M. D C V I.

Apud Io. Antonium & Iacobum de Franciscis.

MAGICARVM
DISQUISITIONVM
TOMVS SECVNDVS
IN QVO AGITVR
DE MALEFICIO VANA
OBSERVATIONE
DIVINATIONE & CONFESSIONE
AVCTORE
MARTINO DELRIO SOCIETATIS
IESV PRESBYTERO
ACADEMIE THEOLOGICAE DOCTORE
CVM PRIVILEGIIS

FRANCISCO MARTINO DELRIO

Apud Io. Antonium & Iacobum de Francis

SERENISSIMO
PRINCIPI
ERNESTO.

Archiep. Colonienſi,

S. R. ELECTORI

EPISCOPO LEODIENſI, &c.

MARTINVS DELRIO

Societatis IESV Presbyter.

I Primus DISQUISITIONVM MAGICARVM Tomus. C. T. placuit ERNESTE PRINCEPS, vt audio; ſpero non minorem gratiæ locum huic Secundo fore. Vincit multiplici varietate, curioſitate, vtilitate. Vnam ille MAGIÆ ſpeciem continebat, tres iſte complectitur: in eum conieci, quæ de nefarijs MALEFICIIS, quæ de inanibus OBSERVATIONIBVS, quæ de infinitis fermè DIVINATIONVM generibus, Historici, Poetæ, Philoſophi, Iuriſconſulti, Theologi ſuggeſſerunt, non incommodè digeſta in ordinem quàm hucusque commodiorem. Inuenient, ni fallor, cuiuslibet ordinis, & conditionis homines, quod illos iuuare, ſi attentè legerint, non parum queat; & ſe adiutos, tibi, PRINCEPS SERENISSIME, gratias agent, cuius hæc auſpicijs videbunt in lucem prodiiſſe.

LOVANII, IDIBVS SEPTEMBRIS. 1599.

† 2 IN

IN MARTINI DELRI
NOVITER EXCVSAM
MAGIAM ODARIVM.

E Apuricta sus dolore
Fluviatile obteritq;
Exestq; sapè cancerum.
Et ante viperinæ
Testudo tabe pota
Mundam vorat conilem.
Iaculis onusta capra
Virtute præpotentis
Dictamni opem sibi fert
Quosicit ipse demon;
Sine ille cancer, siue
Serpens, nocens ut peccis;
Quid agant? adeste cuncta.
Huc demonum tenebris
Illuse, quisquis erras.
Desertione quisquis
CHRISTI furis, Magie
Manteque capius æstro.
Tabescis, & qui amara
Felle INFIDELITATIS
Huc, quisquis infrensus es
NATURAE, & artis eius;
DELRI liber sagacis
Max in manum inferatur;

DELRI liber SOPHIAE
Germanus ille fœtus,
Animo imbibatur altè.
Nam paginae recondant
Animi medelam. Egentes
Ratione nosse morbi
Purgamina æuiterne
De MENTIS igne cufum
Hominem, sibi medelam
Animo sagace promiam,
Manuque latam amica,
Abiudicare, turpe est.
Hoc DELRI volumen
Cæli euolutum ab arce
Per inuia in ciuiam dux
Erronibus patefecit.
Hoc in manum volumen
Date VERI, & AEQVI amicit
Penitusque quid recondat
NATURA, cui voluptas
Est nosse; LURA quisquis.
Verumque NVMEN optas
Date in manum volumen
A DEERTO euolutum.

CLAVDIVS DAUSQVAEIVS.

IN EANDEM
ALIVD.

SEu multa certo pollicere Apolline
Ventura, seu minare multa credulis;
Sine exta spectes, astra Cælo seu notes;
Impostor es, mendax, superbus, improbus;
Fatere. verus iste te prodit liber,
Mentita veris corrigit, fallacias,
Commenta, tricas, fraude confutos dolos,
Præfente cuncta dissuit victrix Deo
Vis ingenI potentis, & constans labos.
Atque istud audes impius conuellere?
Impostor es, mendax, superbus, improbus,
Fatere. verus iste te prodit liber.
Veri peritus auctor, inuictus malis,
Magicisque laruis, nominis notum decus
DELRIO, facta dicta verat omnia.
Spectata virtus, certa stat scriptis fides.
Fatere. verus iste te prodit liber,
Seu multa certo pollicere Apolline
Ventura, seu minare multa credulis
Impostor es, mendax, superbus, improbus.

CAROLVS GOOSSINVS

OS OCVLVS SIS IGNARO.

† 3 SVPE

IN

SVPERIORIS.

& Censorum Approbationes.

R P. Oliuerij Manaræi Societatis IESV Vice-Præpositi Prouincialis licentia pro hac etiam operis parte Tomo Primo infera est.

Hunc tertium *Magicarum Disquisitionum* librum à R. P. Martino Delrio Societatis IESV Theologo conscriptum, quod multiplici sit variaque eruditione refertus, nihilque contineat quod Catholicæ fidei aduersetur, dignum iudico qui prælo mandetur. Datum Louanij 8. Februarij, Anno Domini. 1599.

GVILIELMVS FABRICIVS
Nouiomagus Apostolicus, ac
Regius librorum censor.

T Res posteriores; quartus, quintus, & sextus, *Disquisitionum* *Magicarum* libri, auctore viro docto P. Martino Delrio Societatis IESV Presbytero, ob multiugam eruditionem, iucundam rerum abditarum varietatem, ac soliditatem doctrinæ, Lectori, hisce potissimum temporibus, multò vtilissimi futuri sunt; vti & *Priores* earundem *Disquisitionum*. Proinde in magnam vtilitatem Ecclesiæ omnino typis mandandos esse iudico. Datum Antwerp. 21. Kalen. Aprilis, Anno 1599.

SILVESTER PARDO S. THEOLOGIAE
Licentiatus Cathedralis Eccles. Antwerp. Canonicus, Librorumque Censor.

SVM-

SVMMARIA

PARTIS PRIORIS

LIBRI III.

QVAESTIO I.

Quid & quotuplex maleficium.

Maleficium esse, definitur, & diuiditur. Quædam concurrentia ad omnia maleficia.

Varia efficientes causæ, seu instrumenta maleficij. de pulueribus. De herbis, festucis, & similibus, quæ substernunt. De vnguentis. De halitu, seu afflatu. De verbis, minis, increpatione, laude. rebus sacris, vt aqua lustrali. vi aperta. infanticidijs. de sanguinis suctione. de strigibus veterum opinio. Gelo. Panamane striges. Lilijs. matres demonum; & de illis errores Hebræorum. Lamiæ, quid, & quales Græcis. Thre. 4. Isai. 34. Quo pacto infantes olim & hodie necent.

QVAESTIO II.

De maleficio insomnij.

Ritus sollemnis. exempla. Loca Virgilij, Ouidij, Valerij Flacci. Telephron. Denasatus nebula somnij quid Apuleio. Modi soporandi magorum. signa varia pro instrumentis, & singulorum exempla. De vnguento, & illinimentis. an possint mutari in minuta animantia, & arctas rimas subire.

QVAESTIO III.

De amatorio maleficio.

SECTIO I.

Quid sit, quædam huiusmodi credita veteribus. Astirices lapis, Jynx, qualis auis. De nostri æui philtis. de his quæ fiunt intra corpus. quod in his vt plurimum misceant res sacras. & exempla.

De his quæ fiunt extra corpus. Sacrilegia quæ his immiscentur. de imaginibus amatorijs. De pergameni virginæ ex cute pueri. Cur in hoc potissimum maleficio rebus sacris abutantur, & exemplum quoddam de Eucharistia.

SECTIO II.

Quæ vis maleficij amatorij. probatur late non posse voluntatem eo cogi, sed appetitum tantum. L. eorum, Cod. de malef. & mathem.

Locus Barnab. 6. v. 42. accuratè tractatus. Qui funiculi apud Ieremiam, qui vero apud Poetas. Loca Virgilij, Valerij, Nemesiani, Propertij. & aliorum quid sint, defensus interpretis vulgatus. Theocriti locus. Burcharði locus. Oliuæ aduri solitæ. Epityrum edulium. Hesychij locus.

† 4 cus.

Summaria Lib. III.

cus. Ossa quid significant Hebræis. Quid ossa oliuarum.

Menti, & corpori hæc quam noxia, ostenditur ratione, & exemplis.

De Hippomanes, quotuplex sit. explicantur varij auctores. Varia iudicia contra huiusmodi Magos, & quæ iuris Romani pœna. Anton. Guibertus refellit. Exemplum vtrionis diuinæ, quod in Misnia accidit.

SECTIO III.

De remedijs contra philtrea, & amoris visum. vana quedam gentiliū. Loca Virgilij, Tibulli, Nemesiani, & Propertij. Error Pomponatij. De antidotis naturalibus, De antidotis moralibus, & Christianis. Ex Helinando quæ soleant amorem adferre, vel fouere natum. Quæ vitanda. Remedia facti.

Pulcra exempla, Hypatiæ. Appæ, & Gele.

Sacerdotis cuiusdam. Cardanus refutat cum remedio suo.

QVAESTIO IV.

De Maleficio hostili.

Quid sit, de ingredientibus. notata quedam opinio Grillandi.

SECTIO I.

De Fascinatione.

Hæc nunc tota luculentior quæstio. De vulgari, seu poetica fascinatione, qualis, & quæ ex ea orta superstitiones. Fascini nomen. Præfascini. de Higâ Hi-

span. Loca Virgilij, & Tibulli, Deffue re in sinum. An quis fascinetur à beneuolis, aut à seipso? Euteldas, Narcissus. Loca Plutarchi, & Heliodori. Pueri quo pacto fascinetur iuxta Plutarchum. Conuincuntur fabulosa.

Theologorum quorundam inconsiderata. Philosophica fascinatio quid, & quod improprie dicatur fascinatio.

Thybies Pötici. Locus Plutarchi. Vis Visionis in corpus, & animâ ex Plutarcho. Amoris origo. Naphta Medorum. Hiaticula auis. Auriginosi morbi remedium. Inuidorum intuitus. πρὸς πᾶσι. Quo pacto contagio per intuitum propagetur secundum Theologos. Richardi dicta discussa. visus videndo an agat in speculum. contagio an ex pupula vel circum oriatur. Amatus an habeat aliquam physicam qualitatem, quæ efficit ut ametur. Locus Eccl. 9. v. 9. Abulensis sententia dissensa. An fascinationis nomen recipiendum Christianis. Fascinationis definitio, & Etymologia. Loca Deuter. 28. v. 56. Matt. 20.

Loca Horatij. item Eccl. 31. v. 25. Sap. 4. v. 12. Gala. 3. v. 1. Sara an fascinatrix. D. Hieron. Chrys. Anselmi, Tertulliani, & aliorum sententia de fascinatione. Leonardo Hæselio vindicta commentarij. adindicata. Fascinatio Magica, quid & qualis.

De Sene Viterbiense contra vidam. Telchines qui. Palamæi. Fascinantium familie, in Africa, Triballis, Illyrico. Fascinatorum signa an in oculis. Quid contra fascinationem queant remedia naturalia. Fascinatio latissimè sumpta quid significet. fascinari indices an verum. Opinio vulgaris fascini unde nata.

SE

De Magia Dæmoniaca.

SECTIO II.

De maleficijs venerarijs.

Quæ sit potestas Diaboli in malos. Lutheri error. Locus 2. Cor. 4. v. 4. Lamber. Daneus notatus. Sage possunt occidere, & morbos inferre.

Elzan. magus plurimos occidit. Sage Heluetia quam multos; imo & proprios liberos uorauere. maleficiū per acupuncturam. De alijs in superiori Germania: item in Salassis. item apud Geneuenses.

Modi duo per introspectionem, & eius exempla. Strigatio puerorum. tertius per inhalationem. Clementis VII. mors. exemplum Agyrtæ Itali. & aliud Alsaticum. & aliud Nigræ sitæ. Quæ causa huius veneficij inhalatorij. Bodini error. De venefico Italo Parisijs agente.

De venenis quæ extrinsecus adhibentur. varij modi. Loci de hac re Horatij, & Lucani. Telephron à lamijis in specie mustela naso truncatus. Locus Apuleij, & Quintiliani.

Gnosticonum immanes cibi. hinc causa calumniarum in Christianos, de infanticidijs, Venena quedam miræ efficacitatis. De Hygis aqua. Luberti sententia notata. Scopelismus quid. Iacularij qui L. cum quedam & L. saccularij. D. de extraord. crimin. loca Job. 5. v. 13. Virgilij & Plauti: Hisp. quid cargarel dado.

SECTIO III.

De abortu, difficili partu, & lactis desiccatione.

Stadlein lacerta sub ostio posita, infantes in vtero materno necabat. abortus flatu procuratus. vtræ Littelatæ. Perpetua prægnatio cuiusdam apud Apulciū. difficilis partus Alemene. Exemplum lactis furati. & ritus. accidit Treuiris. De lacte exsiccatō, etiam in muliere per solas minas. De frumento furto per maleficiū.

SECTIO IV.

De sagitarijs assassinis & imaginum fabricatoribus maleficis.

C. vni. de sagitarijs, explicatum. quod genus hominum sunt isti. Ritus horum, & exempla nonnulla. vt Pünkleri & aliorum. De Fimmi & Lappo nibus sagitarijs, C. vni. de homicid. in 6. Qui proprie assassini.

De iconopæis maleficis. Notati Cardanus & Vicius. Altheæ stipes fatalis Meleagro. Loca Ouidij & Horatij. Histo. Duffi Regis Scotia. De Enguerrani vxore, de alijs in Francia recentioribus, Caroli. 9. & Pontificis cuiusdam. De statua Simoni Bulgari exstrosâ. De alia Tricipiti, deque alijs quæ in Ciceo Byzantino magicæ fuere.

SECTIO V.

De morbis varijs à dæmone illatis.

Dæmones varios immittunt morbos. Notantur Pomponatius, & Lemnius. Locus D. Matth. 17. v. 14. De Lunaticis & Epilepticis. Firmici locus.

Exempla, Thallus sic affectus per Apulciū.

Summaria Lib. III.

puleium aliud ex malleo exemplum. Locus D. Luc. 8. v. 27. & 17. v. 11. 1. Reg. 16. v. 14. 15. & 23. demonum nomina ab effectu in S. S. Cur magna in his auctoritas Sprengeri & Niderij.

Exempla ab ijs allata varia B. Angele Fulginatis, Stiradij. Dementiam adferunt. Exemplum ex Mathiolo. morbi Gentilium a demonibus, vt Cereritorum, Panicorum & Fanaticorum. Quo pacto demon inferat morbos. Caecchites.

SECTIO VI.

De mirarum solidarum & magnarum in corpus ingestione acegestionem.

Exemplum mulieris Zabernensis. item & alia septem, octone, & præcipue mirum ex vita S. Petri Tarentasii. Pisane monialis.

Quæ in corpore naturaliter inascentur? Exemplum Comitissæ cuiusdam. Quæ naturaliter inascenti non queant.

Quo talia pacto demon possit ingerere, & exerere. Exempla duo Ambr. Parai, de studio, & pastore. Tertium Remigij. Refellitur modus Paracelsi. de fulmine & aqua.

SECTIO VII.

De maleficio deuouendi.

Esse aliquos energumenos, & quæ ad hoc requisita vt possessi a demone dicantur. An penes homines sit potestas sic deuouendi. An Diaboli subintrent ipsa corpora? Discussa sententia B. Hil-

degardis. Cesarij. Gennadij. Tostati exempla varia. Notatus locus Scriptoris Annal. Ecclesiasticorum. cur id Deus aliquando permittat.

SECTIO VIII.

De maleficio ligaminis.

De vulgi quadam opinione, et ex ea consuetudine nuptiali. Solere homines reddi maleficiatos.

De varijs modis ligaminum. Cur plures viri maleficiati, quam femine? Cause maleficij proxime.

De Lemnij feminis maleficiatis. De Bohemis mulieribus. Valazæ. Propertij locus. Palumbi presbyteri & Veneris historia.

De viriliu ablatione notatus locus Sprengeri. De muliebri arctatione. De impedimento respectivo. Quoddam esse impedimentum perpetuum, contra Canonistas quosdam, & quod huiusmodi.

Mira Dei permissio quædam apud Kareninos. de fonte Salmacis.

SECTIO IX.

De maleficio odij. Exemplum, & locus Virgilij. Exemplum aliud & quo pacto hoc maleficio demon procuret. de maleficio obliuionis, & eius exemplum.

SECTIO X.

De maleficio incendiario. de corona Medæ Senecæ locus. exempla varia. Lotharingæ, Heluetiæ, Rhenanæ provincie.

QVE.

De Magia Dæmoniaca.

QVÆSTIO V.

Quibus personis malefici queant nocere;

Nemini sine Dei permissu; qua habito possent cunctis hominibus. cur infantibus permittantur nocere. Cur vt plurimum his insidentur. infanticidiorum exempla. Opinio vulgi de indolentia acquirenda. De vnguento Pagano. Cur interdum & bonis nocere permittantur.

Vulgi opinio discussa, & interpretata, quod iustitiæ ministris nequeant nocere. Ostenditur contrarium aliquando accidisse. Ananij ratio reiecta quædam. Niderij sententia notata. Gonnus Magus Parisiensis. Vnde vera opinio.

QVÆSTIO VI.

Cur Deus patiatut maleficos rebus sacris sic abuti?

QVÆSTIO VII.

Cur per maleficia tantopere demonem grassari Deus patiatut?

SECTIO I.

Fit ad gloriam Dei. quia sic ostenduntur, Sinceritas, clementia, sapientia, potentia, iustitia, &c. attributa Dei.

Fit ad hominum utilitates varias, primo eorum, quibus nocitur, patientiam, constantiam, charitatem, humilitatem, & reliquas virtutes. exem-

pla heremite cuiusdam, & D. Iuliani. Deinde & ceterorum fides confirmatur, & varij errores extirpantur. docentur esse dæmones, docentur heretici veram non habere fidem qui non possunt ista sanare, vel dæmones fugare. Exemplum Lutheri. item Parachi Lutherani. Ministrorum Augustanorum. Ministrorum Caluinistarum in Picardia. Dæmones interfuerunt sineri Lutheri, & Belgicæ Iconoclastie. Dæmonis imagines cur Caluinista linquant intactas, Dei & Sanctorum confringant? varia eius rei exempla.

SECTIO II.

Vindicta peccatorum præcipua est causa. Aliquando alienorum, vt in discipulo B. Elcutheri, & infantulo apud D. Gregorium. item ob parentum iniustam imprecationem, uel etiam coniugum.

Vt sunt contumacia in Deum, & alios superiores, vel parentes, Nabuchodonosor.

Ægyptij. duo iuuenes Florentini. Decem Fratres, ob diras parentum. Loc. Prouerb. 30. v. 17. Odium, & vindictæ cupiditas, & inuidia. Exemplum Saulis, aliud Alexand. ab Alexandro, & quatuor in vita S. Arnulphi.

Carnalis libido, etiam coniugum, & quæ huc diriguntur. Sara mariti B. Magdalena puella apud D. Hieron. puella apud D. Prosperum. cur tam multa demoni liceant in coniugatos? Sacrilega uotorum violatio quam horrendè punita. exemplum terrificum trium monachorum.

Cru-

Summaria Lib. III.

Crudelitas iniusta. vt Bolelai Regis. Geila ducis, item accusatio, vel criminatio calumniosa. vt de tribus feminis, & vno viro, calumniantibus D. Gregorium Siculum, & D. Daniellem Stylitem.

Agnitæ veritatis impugnatio & apostasia. exēpl. variorum in sacris litteris, canonibus, & D. Cypriano.

Blasphemia vt Alexander & Hymengus Sarcor Vigorniensis apud Tho. Vvaldensē blasphemans contra Sacrosanctam Eucharistiam. Gaianus blasphemus in Deiparam. item alij Constantinopoli & Neomagi.

Imprecatio, qua quis sub conditione in dæmoni addicit. muliercula apud Cæsarium. Et de illo qui animam diabolo vendidit. Colonienſis virgo apud Niderium. de prætermiſſa menſæ benedictione. de Petro Bernenſi iudice, & prætermiſſo crucis signo. De hospite Spandacensi.

De capitaneo Brauo. de Nobili quodam Sileſio. De virgine Saxonica. De quodam maledico in martyrem. de Goduino Comite.

Vitium vitium. de monialibus quibusdam. Cur eleemoſyna data ſagis noceat.

Duritia & immaſericordia in pauperes. de ſagis ideo mendicantibus, de Piſtaniēſi, quodam. De Episc. Moguntino. de Kirchbergero quodam.

Irrisio ſacrorum myſteriorum, contemptus rituum & cenſurarum Eccleſiæ. De Batano miſſam imitante. De Nquato. De Proculo Ariano. De Donatiſtis. De indigne ſumentibus Eucharistiam. exempla tria. Epachij mors. Multi periere ob

contemptam excommunicationem & pifcopi.

Templorum & ſacrarum rerum direptio, & Eccleſiaſticorum reddituum ac iurium inuaſio.

De Comite Matifconenſi. De Otgerio Oeconomo, De alijs duobus, Item de pœna quorundam militum in Hispania, poſt hanc vitam, vt apparentes declararunt. De Deioca propter eleemoſynas ſaluo. De Berneto propter corruptelam & iniuſtitiam damnato. De Alſonſo Rege Aragonum precibus Cluniacenſium liberato purgatorijs pœnis contra hereticos, & de confeſſione.

Irrisio contemptus ſanctorum virorum & feſtorum. de muliere quadam. exemplum puniſſe femine quia fuerat ingreſſa virorum monaſterium, virilem habitum mentita. item contemnentes feſtorum celebrationem. De ciuibz Torpetēſibus. Puſillanimitas deſperatio, curioſitas, Theophili Oeconomi.

Propter culpas veniales, Moſes ob lenem iram. Religioſa quædam ob præcipitem Gulam. alius ob tepiditatem & diſtractionem in oratione.

QVAESTIO VIII.

Cur cum iſta damna plerumque diabolus poſſit per ſe inferre, malit per alios?

Quia in maiorem hoc cedit Dei contemptum. Pluribus nocet. Quædam non poſſet tam commodè per ſe v. g. hereses ſpargere, abuti rebus ſacris per ſacrilegium. Vt plura illi Deus permittat in homines. De remedijs remiſſiue.

PARS

De Magia Dæmoniaca.

PARS POSTERIOR
LIBRI TERTII,

SIVE DE
VANA OBSERVATIONE.

QVAESTIO I.

Quid ſit?

Definitio ponitur.

QVAESTIO II.

Quale ſit peccatum?

Quando lethale.
Quando veniale.
Quando nullum. } Exempla ſingulorū.

QVAESTIO III.

Quotuplex ſit?

A cauſa finali oſtēditur eſſe quadruplex.

Fortune.
Si exſpectetur bona } Corporis.
Si exſpectetur mala } Animi.
Supernaturalia.

QVAESTIO IV.

Vnde queat dignoſci, quando ſit huiusmodi vana obſervantia?

SECTIO I.

Quid quando non conſtat cauſam habere vñ huius effectus ſupernaturalis à Deo. Quid quando conſtat eſſe effectum naturalem, vel diuinum, ſed ad-

duntur variæ circumſtantiæ. ponantur de ſingulis exempla.

SECTIO II.

Oſtenditur particularibus caſibus, vana obſervantia.

1. Quando requiritur fides in hominem.
2. Si effectus tribuitur ſigillo, charactere, figura, verbis, &c. quæ repudiata lib. 1.
3. Quando verba ſacra, vel opera pia detorquentur ad res vanas, & quæ res tales cenſendæ? Quæ res indirectè ſpectent ad Dei honorem. Explicata ſententia Caietani, & limitata, de illis qui ex mera deuotione faciunt.
4. Per certa ieiunia voluntaria, & orationes ab Eccleſia ad hoc non inſtitutas nec probatas, euentum aliquem exſpectare. De arte Notoria: eius ritus & conſuetudo fuſe. item de arte Paulina & de arte Angelica.

SECTIO III.

De geſtantibus reliquijs, Euangelium D. Ioannis & ſimilia perſammatata.

Quæ neceſſaria vt hæc ſint licita. ſententia de his Auguſtini explicata. veteres etiam Canones, e. illud 26. q. 2. c. non liceat. 26. q. 5. c. ne obſeruetis. 26. q. 7. Caſſiodori locus exponitur.

SECTIO IV.

De omnium obſervatione latè diſſeritur, & enumerantur eorū genera varia ex D. Auguſtino. De ſatiſfactorijs. De auribus timida. locus Catulli, & alterius incerti poeta. Spatulomantia. Sternitatio. Ex nomine, exemplo Auguſti de Nicopoli. Ex verbis ſortuito pro-

prolati. De ijs qua domi contingunt. *ὁμοκαταπύλα*. De ijs qua foris. *τὰ ἐξω-
δοία*. Exempla. D. Augustini locus. Ominis mentio habetur in sacris litte-
ris. Locus 3. Reg. c. 20. v. 33. Vanitas
omnium. D. Marci factum. locus Ble-
sensis. & Iudith. 8. v. 33.

Signum à Deo petere aliquando licitum.
Varia huius exempla. Serui Abrahæ.
Gedeonis. Ionathæ. D. Augustini.
Gregorij VII. Clodouæ Regis. Omi-
na obseruare illicitum. Caietani locus
notatus. Omen offensi pedis notatum
in Graccho, Crasso, Protesilao, Tibul-
lo. De omne sternutationis. ex Theo-
crito, Aristotele, Propertio.

SECTIO V.

De strenis an sit vana obseruantia. quan-
do liceat eas mittere. De Kalendis Ia-
nuarijs & earum celebratione. Expli-
cantur. c. 1. Concil. Antifiodor. c. non
obseruetis. c. non licet. c. si quis Kal.
26. q. 7. c. 110. Conc. Tol. 4. Burchar-
di locus. Hibernici lupi charicrist.

SECTIO VI.

De superstitione temporariorum, ad
scindenda ligna, herbas colligendas
&c. Qui obseruant certos dies festos.
vt prænuncios serenitatis vel pluriæ.
vel vt naturalis efficacitatis maioris,
quo ad herbas, phlebotomiam & si-
milis. vel vt infauos & ominosos.
Dies Aegyptiaci, qui sint in c. non
obseruetis, &c. quis existimaret 26.
q. 7. D. Augustini loca. Locus ad Gal.
4. v. 10. Posterum, quid Ambrosio,
& Augustino. Qui aquam benedi-
ctam vno dominico quam alio plus

virium putant habere. Qui ouis diei
Parasceues vim inesse incendi putant
extinguendi.

SECTIO VII.

Obseruantia vana in sanandis morbis &
varijs noxis repellendis.

Quando consideratur vt oblatio sit ex
eleemosynis, vel crux empta eleemo-
synis. Qui pilos vel capillos egri
miscet ceræ oblationis. Qui mergunt
imagines aquis. Qui certas adhibent
ligaturas. Qui per anulum desponsa-
tionis meuiunt. Qui porcorum linctri
collum applicant. Qui cingulam egro-
tantis metiuntur. Qui stramen bipen-
ne diuidunt. Qui animalia lustrant
per ignem. Qui libum S. Lupi insunt
&c. pecuariorum ligaturæ. locus
Burch.

Qui vtuntur absurdis orationum formis.
de curatione vulnerum inter milites
Hispanos frequente, ponitur formula
& discutitur.

SECTIO VIII.

Discutitur & refellitur superstitiosus
tractatus Felicis Malleoli Tigurini.
Sanare morbos quando pius, quando
non. Quando liceat benedicere anima-
libus quando non. Quando liceat exor-
cisare & excommunicare animalia
bruta. Exempla Sanctorum. S. VVil-
helmus anguillis maledixit. B. Pru-
minius vermibus venenatis. Episco-
pus Lauanensis sanguisugis Heluetij
vermibus fuger, Curienfes insectis,
Lauff Kasser. Quibus formis exorcis-
morum hac in re vt liceat. Exem-
plum Apostolorum & S. Hilariionis.
S. Bla-

S. Blasius quomodo benedixerit ani-
malibus. De S. Antonij porcis, & cur
illi appingantur. Locus Coloss. 3. v. 17.
Quomodo in nomine Jesu omnia fa-
cienda. Lectorum. C. de malefic. 270 &
alij illam sequentes, reprehensi. For-
mule in quibus dicitur, Si B. Maria
peperit &c. hoc fiat & similes ostē-
duntur esse illicitæ, etiam si capias sic
vt signum vel vt causam. Nunquam
vti licet operæ demonum ne ad bonū
quidem. De facto Theodori Sedimen-
sis Episcopi utentis ministerio demo-
nis in campana transferenda. Quo-
modo intelligendum Dei præceptum,
de parcendo inimicis.

Nulli contractus vsurarij vnquam liciti
fuere: & contrarium, est error.

Rythmus, seu versus, an superstitiosus.

Ritus absconi, & non necessarij, nec ab
Ecclesia approbati: indicium sunt su-
perstitionis.

Christi Domini ritus in sanando cæco.

De B. Marco quedam fabella.

De ritu Helizei Prophete in puero su-
scitando. De ritibus baptismi.

Reuelatio de illis formulis vulgaribus
nulla exstat. De Ananisapta re-
medio, docetur esse vox Magica, &
idololatrica ex Hebræa compositione.
אנא, אקם, ארוע, אכני, &
אפס.

Magica voces pleraque ex Hebræo sum-
pta.

Serpentes quomodo ab Apostolis sub-
lati.

Serpentum incantatores ab Ecclesia non
tolerantur. Potentiori vtens forma
eundem consequitur effectum, quan-
do deest pactum. Cur per malos Sa-
cerdotes seruata forma consecrationis
fiat transubstantiatio; per bonos, non

seruata illa, non fiat hæc?

Curationem à demone perere non licet.

Non ideo licita est formula, quia verba
eius singula sunt ex sacra scriptura.

Quomodo fidei promissa sanatio, & mi-
raculorum patratio? In quibus du-
bijs sequenda benignior interpretatio.
quid hic dubium, quid certum. Distin-
ctio vtiles inter dubium de re, & du-
bium de persona.

Potest res esse illicita, & non peccare
eam faciens, & è contra quoque.
Quando agitur de salute, vel periculo
animarum, tunc iudicandum non quod
lenius est, sed quod anima tutius, &
securius.

SECTIO IX.

Exempla variarum formularum vana
obseruantia. Spadix, Spadix, si la-
boras, &c. Ante par ante, &c. Alli-
gare equum stoloni sterili. Bra-
chium circumdare funiculo laneo.
Consumm. est.

Inijcere phiale vitrea nouem ordeï gra-
na. Filum per chrisma trahere. ter-
ream imaginem sub altari absconde-
re. Tempore missæ dentes tange-
re, &c. Manus lauare cum egroto,
vel eum cum certis verbis manu pre-
hendere. Tribus missalibus panibus
quedam inscribere. Feria sexta æ-
grotum ducere versus orientem, &c.
Gustare, & videte quod bonus, &c.
Ad sanguinem sistendum, certo nu-
mero guttas stillare in cyathum fri-
gida, &c. item dicere certas oratio-
nes, vel versiculos è Psalmis, vel
Chunrat, cara, sarite, &c. Tribus die-
bus ante Solis ortum dicere super e-
quo quedam verba. Ad inuenien-
dum

Summaria Lib. III.

dum furem, facere crucem in crystallo cum oleo, & nomen Helenae subseribere, &c.

Item, lapillos ex fluente pro numero suspectorum collectos & domum relatos ignire &c. Item ad excutiendum furis oculum dicere terribilem quandam orationem, & percutere clauum generum malleo cyparissino, &c. Item ramum auellani die Sabbati ante solis ortum abscindere &c.

Vi falsa & ficta oratione, quam tribuunt S. Adalberto: videtur verò potius esse Adalberti heretici olim dammati.

Legere psal. 108. iuxta certam versiculorum distributionem, aliter quam exstat. Ad curanda maleficia, accipere tres olei violacei mensuras, & consistere contra solem, ante ortum, exprimere nomen Iesi & matris eius, & angelorum glorie &c. Item ferre in scripta nomina trium regum, cum certis versiculis, vel uerba incognita

& absurda, ut uetorum; Danata, Daries &c. Recentiorum verò Abrac, amon &c. uel illa inscripta pani, Irioni, Khiriorhi, Hax, pax, max, &c. contra morsus canis rabidi.

Vel contra dolorem dentium, Strigiles, falcesque &c. uel, Galbes &c. Galdes &c.

Item Gibel, Got &c. Vel in piscium captura istud Constantini, Iao Sabaoth. Quod est abuti Dei nominibus. Libri Bamachij, & Cartachiri, uirgas parallelas ut certorum uerborum, committere medijs partibus &c. Thoraci lignum rotundum cum certo murmure appendere. Brabancie dug superstitiones, in manum egri ponere salem: uel nudum soli sistere: Sacrorum statuas mergendi superstitio. Teninæ Crucij liber notatus.

Principis cuiusdam mors formidanda, qui superstitionum amator.

MARTINI DELRIO DISQUISITIONVM

MAGICARVM.

LIBER TERTIVS.

QVI EST DE MALEFICIO, ET
De Vana obseruatione.

A Diungo posterius istud, quoniam pauca, & minus difficilia de illo nobis occurrunt dicenda.

PARS PRIOR DE MALEFICIO.

QVAESTIO PRIMA.

Quid & quod duplex maleficium.

NON disputo, an sit id suppono, qui negant, eos Sacrae litterae, Iuris utriusque, sanctiones, Historici, poëtae, communis consensus, & saeculorum omnium memoria damnat. Nullum Magiae genus amplius cacodamorem oblectat, quia (ut ait Synesius) calamitates mortaliū cunctis sunt malorum damnum. Summus autem maleficij nomen non pro damno, seu peccato quouis: sed pro signo effectus magico atque superstitionis, quo, qui uirtutem, maleficium a; qui uero laeditur, maleficiatus appellatur. b Describi sic potest; Maleficium est magia species, qua quis ope demonis alteri damnum modi damna uocis latitudinem coercet. Addidi, esse demonis, si enim pactum & fasus cum demone desit, nihil res ad hanc tractationem pertineat; non magis, quam homicidium ferro patratum, vel raptus virginis, vel furtum, aut latrocinium. Euidet maleficium potest ad

specu finis, vel aspectu efficientis. Efficientem causam hic non uoco Deū permittem, neq; demonem perficientem, neq; prauam malefici consentientis & cooperantis liberam voluntatē. hac enim tria semper in omni maleficio concurrunt. nec enim capillus de capite cadere potest, sine Dei permisso: nec demon plus damni potest inferre, quam Deus permittit; nec uult, id quod permittitur, patrare, nisi maleficus in maleficium consentiat. Quod manifestum est facere sacrilega imitatione Dei Opt. Max. qui sacramento ministerio salutem ut cōferat, ministri voluntatē requirit. Requirit hanc malefici intentionem docet, quod contractum vel puluēres strigum uideamus tantum nocere illis, quibus nocere uoluerunt, quod multis exemplis Nicol. Remigius confirmat; c & uerò certum est de maleficijs, quae cōposita non sunt ex naturalibus uenenis. Sed uoco efficientes causas, instrumenta materiamque nocendi, quae ad nocendum immediatē concurrunt. Huiusmodi efficientia sunt varia.

A Pri.

Primò nocent pulueribus quibusdā minutis, in cibum potumve infusis, vel nudo corpori affricatis, vel in vestes diffusis: horum qui necant, atri; qui morbum tantum adferunt, cinerici, vel interdum rufi coloris sunt. cōtra, quo puluere malum tollunt, & medicinam faciūt, is plurimū albus est. Vistamen ista, non ex pulueris colore, vel alijs qualitibus manat; sed tota pendet à pacto cum dāmonē inito. colores tantum deseruiunt declaranda cōuentorum fidei, & ne sagæ decipiantur, quid (vt dici solet) pro quo prebendo. Hoc inde colligitur, quia nonnunquam qui color albus vni medicinam facit, is in alterius strigis potestate lethalis est, & cinericeus penes vnā morbos, penes aliam lethū adducit; quicquid vni & eidem sagæ aliquando necē infert, aliquando sanat à morbo, a prout dāmonē signum lubet commutare. Purarim huiusmodi pulueribus cibos infectos à Simone Mago, apud Anast. p. 55. 23.

2. Maleficium patrant herbis, festucis, alijsq; id genus friuolis in humū proiectis, quæ super gradientibus (quibus tamen malefica voluerit) ægritudinis vel necis certissima causa sunt. b

3. Vtuntur vnguentis albis, vel sub-rufis, instar bituminis, in quibus interlucent permixtæ metalli micæ, & simul luteæ candicantesq; guttæ: si vnguentum hoc igni iniicias, fulgorem, strepitum, nidoremque edit, cui similem res alia nulla. hoc nonnullæ semper habent manus illicite, ne qua nocendi elaboratio occasio, lethale, si demulcendo vel summas vestes attigerint. e

4. Solo halicu afflatuue inficiunt, sic solent esse causa puerperis abortiendi summo cum vitæ periculo, vt exemplis comprobant Nicol. Remig. Sprenger, & Loyherius, d & hoc dāmones posse pestellus olim docuerat lib. de dāmon.

5. Grauiissima damna inferunt solis verbis, vnde Lucanus.
Mons hausti nulla foris polluta veneni
Exanimata perit. Virgilius;
Miserum est, herbas & nox inuasi
verbis.

Nempe quæ docuit dāmon, vnde Ouidius vocat Hecateia:

Protinus horrendis infamia pabula succis
Cōterit, & tritis Hecateia carminibus. Seneca; multis venenis enumeratis, de Medea;

Addit venenis verba non istis minus Metuenda. e

Quodque mirum, interdum nocent solis minis, vel increpatione; mo & laude. credicum id non gentilibus modò, qui Baccare frontem cingebant, vt hoc malo obuiarent, sed & ætati nostræ probatū experientia; f quod & ego fateor, sed addo hæc o nia non virtute verborum, sed opera diaboli ad signum cōcurrentis perfici.

6. Nec rebus sacris parcut, vt quæ aspergillum pulueribus contigerat, & sic aspergēs aliam aqua benedicta, miseram confecit, apud Remigium lib. 1. cap. 2.

Denique quædam grassantur apertius, quæ per dāmonem strāgulari, vel præcipitari alium curant, vel puerulos noctu iniecti culcitra præfocant g; vel acu post aurem infixā necant, vt apud Sprengerum illa obsterix Helueta; vel ē cunis rapiunt, & lancinant, aut in vsum vnguentorum, vt alias docui, vel in cibum sibi gracillimum, vnde Glosarium vetus strige λαιστρογόνος: ducta voce à λαιστρογόν. Homeri Odyss. 2. anthropophagous: sic etiā legimus Eucheret & Gnosticos, qui magia vrebantur, infames fuisse infanticidiorum; à quibus, in Catholicos hanc Nationes calumniam deriuarunt. Interdū puerulis virulenti quidpiam instillant, vnde moriantur vel statim, vel tabe paulatim, interdum & sanguinē exsugant. hinc orta vetus opinio de Eresia vel Strige anicula, de qua Q. Serenus;

Præterea si forte premis Strix atra pueros
Vinea immundior exertit, vbera labris.

Et alia opinio ab Ouidio comprobata his versibus;

Nocte volant, puerosque potant nutritis egentes.

Et vitiant omnia corpora rapta suis:
Carpere dicuntur lactentia corpora rostris;

Et plenum potu sanguine guttus habent.
Meminat & Festus Pompeius. Talis illa Gelo, si præstigiola non fuit, quæ in-

ca-

e Luc.
Virg.
Georg.
9. Met.
Senec.
dea.
f Doct.
mig. lib.
c. 3.

g vide
mignu
c. 7.

castum Mauritio in crepundijs mortem molita.

Nicephorus lib. 18. Hist. c. 9. In Panama Peruile multas striges inuentas, quæ sanguinem infantulorum exsugebant refert Pet. Chiezza doctus. India. p. 2. c. 196. Hoc genus Hebræis, & veteribus Latinis; illis sub nomine Lilith, his sub nomine Lamia, quoque non ignotum, præter ea quæ dixi; probant alia allata à Sebast. Michaele in Pneumalog. quod obseruauit has vt plurimum esse Nazirim (h. e. feminas) vt ait Helias in Tituli. quod Lilith, deducitur à voce Lad, quæ noctem significat, eò quod nocte cum illo dāmonē grassari solita: item quia tales mulieres ab Hebræis vocantur matres demonum, eò quod dāmones colūt, fouent, & obsequentes habent. Interrogati quondam seniores Synagoga vnde fieret, quod plerique pueri nondum oclidui (nota, ante circumeisionem) reperirentur necati: responderunt eos interiri à Lilith, hoc est Lamia; hodie potissimum nondum baptizatis infantulis insidiantur. Testatur idem Helias quod mulieres Hebrææ, vt sunt valde superstitiosæ & deditæ sortilegijs, contra hanc pestem utuntur superstitione quadam, quam se ab ipsa Lilith (hoc est primaria quadam strige) didicisse glorian tur, vt certos characteres & nomina in angulis cubiculorum describant. Neq; has Græci ignorarunt, Nam Duris lib. 2. vtrum Libyæ. testatur Lamiarum nomen deductum, à quadam femina, cui nomen Lamia, quæ zelotypia furens, quod matris in mala deditus adultera foret, prolem etiam adulterinam suscipit, & magna psequeretur cura; hunc infantulum ipsa necauit, & quot quot alios deinceps adipisci potuit. Videtur solita Lamia veteres infantulis mammas ostentare, quasi eos lactaturæ, & sic fletum compescere, nam hoc est, quod S. S. alludit dicens Nudauerunt Lamia mammas suas. & quod Serenus dixit, vixosa vbera lactantibus inferere, & qd Ouidius aggredi infantulos nutritis egentes. Sic ergo solita simulare alimoniam, & inireca verè miseris infantulos exsugere. Hodie non tam simulant se nutritrices, quàm ferarum specie inuadunt

Thren. 4.
Isai. 34.

incustoditos, & dormientium cū sanguine vitam exsugunt, vel tabifico veneno interimunt.

Altera restat diuisio, à fine perita. Secundum quam omne maleficium; vel est somnificum, vel amaterium, vel hostile.

QVAESTIO II.

De maleficio somnifico.

Sic voco quando aliquem potione, malo carmine, & certis ritibus sorant, vt interea ei venenū infundat, vel infatulos rapiant, aut necent, vel furto quid subrahant, vel stupro adulteriove contaminent; faciunt hoc interdum magi, & fieri potest naturalibus venenis soporiferis: recentia exempla congerunt Pet. Binsfeld. & Nicolaus Remigius, & patet exemplo quod narratur in vita Diui Bernardi; nam ibi tot annis adiacentem maritum incubus vxoris fessellit, quod eo dormiente factum oportuit. Pleraque magia secreta sparsum Virgil. attigit, in his & illud Aeneid. 6. de Cerbero, & Cumæa.

Cui vates horrere uidens iā colla colubris,
Melle soporata, & medicatis frugibus, ossam
Obijcit: ille sume vubida tria guttura pādē
Corripit oblectam, atque inmania terga res-

soluit.
Fusus fumi totiq; ingens extenditur antro.
Occupat Aeneas aditum custode sepulto.
Sic & Ouid. 7. Metamorph. de Medea;
Peruigile superest herbis sepius avacem,
Qui crista linguisq; trib. præsignis, & iuncis
Dentib. horvondis, cullus erat arboris antea.
Nunc postquā sparsit Lethæi gramine succos,
Verbaq; ter dixit placidos facientia semnos;
Sonus in ignem oculos ubi venit, & atro
Heros Aesculapius peritur.

Sed Maro tantum meminit physici effectus, Ouidius etiam magici per carmina, quare sic intelligenda eiusdem Medea in epiſt.

Flamma subduxi medicato lumina semno.
Et tibi, quæ raperes velleret, tota dedi.

& apud Senecam;

Tu quoque relicti peruigil colchis ades

a Binsfeld.
de confess.
malef. p. 1.
conclus. 5.
Remig. lib.
2. c. 4. n. 1.
D. Bern. li.
2. c. 6.

Sopita primum cantibus serpens meis.
Apollonius etiā l. 4. Argon aut. tradit
incantamentis Soporatum, idq; magno
molimine effectum, multis versib. Vale-
rius Flaccus l. 8. Argon. ostendit.

Iamq; manus Colchis crimemq; intenderat
astris
Carmina Barbarico fundēs pede, teq; ciebat
Somne pater, somne omnipotens, te Colchis
ab omni

Orbe uoco, inq; unū iubeo nunc ire draconē.
Qua freta sepe tuo domui, q; nubila q; cornu
Fulminisq; & toto quicquid nitat aethere:
sed nunc,

* nota, cor-
nu, pro potē-
tia & robo-
re.
* hoc est al-
tior seu pro-
fundior.

Nūc age * maior ades, fratriq; similis le-
Te quosq; Phryxæ pecudis fulsime cuflos.
Tempus ab hac oculos tūde deflectere curā.
Quæ metus me flāte dolū. seruabo pariter
Ipse neous longam interea tu pore laborē.
Ille ha id Aethio discedere fessus ab auro
Nec dare permisse, quamuis iuber, ora quieti
Suffinet, ac prius percussus nube soporis
Horruit, & dulces extulit ab arbore iunos.
Contra Tartareis Colchis spirare uenenis,
Cunctaq; Lethæi quassare silentia rami
Perstat, & aduerso luctantia lumina cœtu
Obruit, atq; omne linguarū, maniq; fatigat
Vim Stygiam; ardentes donec sopor occu-
pat iras.

Iamq; alta cecidere iuba, mutatiq; conctum
Iam caput, atq; ingens extra sua vellerā cer-
uix ē.

Apuleius ille Madaurensis Platoni-
sus, Magicarum (teste D. Aug.) artium
peritissimus, non abs re velinxit, vel
narravit, de Theffalis; folios Larissæos
cadaueribus custodes addere grādi pe-
cunia stipendiaros, quibus perpetam noctē
eximīa uigila dum erat, exerts & inconnis
oculis semper in cadauer intentis, nec auer-
sua. n. d. uertenda, unū ne obliquanda quidem.
Quippe cum determina versipelles in quoduis
animal ore conuerso, later ter obrepant, ut ipsos
etiam oculos solis & iustitiz facile frustretur.
Nam & aues & uisum, canes, & mores, im-
mo etiam muscas indiamt. Tunc diris carita-
minibus somno custodes obmors. Erat Laris-
sæ mortuus primatis ciuitatis filius,
mille nummis custodiunt se cadauer
vna nocte pacificur Telephron; ratus
se hominem ferreum, & infomno, cer-
te perspicacior ipso Lynceō vel Ar-
go, & oculum totum. Quid plura cu-

biculo inclusus, desolatus ad cadane-
ris solarium, perfrectis oculis & obar-
matis ad uigilias, animum suum per-
mulcebat cantationibus. Cum ecce crepu-
sculum (inquit ipse) & nox profecta, & nox
altior, & deinde concubia altiora, & iam uex
intempesta, mibique oppido formido cumula-
tior quidem, cum repēte introrepens multela
contra me constitit, obtutumque acerrimum in
me destituit, ut tantillulum animalis prani-
mia sui fiducia mibi turbauerit animum. De-
nique sic ad illam, quin abis, inquam, impura
ta bestia, teque ad tui similes musculos recedis,
antequā nostri uim presentiam experiaris?
quin abis? Terga uertit, & cubiculo protinus
exterminatur. Nec mora cū me somnus in imū
baratrum repēte demergit, ut ne Deus quidem
ipse Delphicus facile discerneret, duobus no-
bis inuentus, quis esset magis mortuus. Sis
inanimis & indigens alio custode ibi non era.
Hæc ille de se & ignarus interea narib.
& auribus demorsis, vicariam subiit la-
nienam. Idem alius ille Telephron
mortuus, a Zachla Necromante ab in-
feris reducto spiritu, sic narrat, Nā cum
corporis mei cuflos hic sagacissimus, exertam mi-
hi teneret uigiliam, cantatrices anus eximij
meis imminentes, atque ob id reformata frā-
stra sapius, cum in dūtriam eius fallere nequi-
uissent, postremo iniecta somni nebula, eoque
in profundam quietem sepulto, mo nomine cie-
re non prius desierunt, quā dum hebetes ar-
tus & membra frigida pigris conatibus ad ar-
tis Magicæ nituntur osequis. Hic utpote ui-
uus quidem, sed tantum sopore mortuus, quod
eodem meum uocabulo moncupetur, ad suum
nomen ignarus exurgit, & in exanimis um-
bra modum ultroneus gradens, quamquam fo-
vibus cubiuli diligenter occlusis, per quoddam
foramen presertim naso prius ac mox auribus,
vicariam pro me lanienam susceperat. Subdit
experimentum, & veræ debilitationis
indicia certissima. Quib. in uerbis ui-
des cadauerum mutilatrices excetras,
vides animum in multalæ effigie soporan-
tem, uides Senebulam formam, sed non ad-
dit, quo iniecta modo. Ut plurimum so-
lent sagra hoc certis luminibus uti,
quorum fumum ab Apuleio arbitror
nebulam somni vocari, interdū accendūt
pedes, aut manus mortuorum inūctas
prius oleo quoddam a demone accepto
vel ad singulos digitos candelulis affi-

xis;

xis; interdum facibus excāratis, de cer-
ti generis lychno, & nota illis pingue-
dine, & vtuntur vel accensis sibi præ-
lucentes, vel eas domi certo loco defi-
gentes accensas, & sopor durat quam-
diu lumen illud ferale. Nonnunquam
partes aliquas cadaueris certis locis su-
spendunt, nonnunquam alia adhibent
aque omnia scelestā, quæ tamen ex
pacto tantum efficacitatem fortiuntur.
Malefici huius per solam appensio-
nem membrorum exemplum narrat
Casarius Cisterciensis lib. 6. miraculor.
c. 10. hunc in modum. Homo quidam sim-
plex Engilbertus nomine, de prouincia Tulpeti
natus, ante paucos annos defunctus est. Hæ-
cū esset cæcus natus, propter uaria dona, quib.
hominem eius interiore illuminauerat
gratia diuina, in diuersis prouincijs nateba-
tur, & multis magnisq; personis sexus utrius-
que uenerabatur. In cappa simplici & tunica
lana nudaque pedibus tam estate quam hye-
me incedebat, & puero sergente sic limina
sanctorum satis remota sapius uisitauit, carni-
litu nonquam uescebat, non lectisternijs, sed
modico tantum stramine, uel feni noctibus
utebatur. Ego multa bona de eo uidi, & ipse
multos tam uerbo quā exemplo adificauit.
Hic tempore adolescentiæ, cum nocte quadam
in domo materis sue matronæ diuinit, inter
alios eius seruis se cubitum locasset, in ipso con-
tinentia duo fures pariter suffodientes ingressi
sunt, qui igne discooperto, lumine in ceno, cistis
aperitis, intrepida colloquebantur. Quos ut præ-
dictus Engilbertus audiuit, & fures eos esse nō
dubitauit, cum seruis ex utroque latere dormie-
tes excitare non posset, subfello cultello suo per-
forato collo iniecit, & claua manuum armanis,
& quia illos quasi cæco uidere non potuit, du-
ce auditu ad illos tendens, & clauam utraque
manu uibrans, ex omni parte quicquid tange-
re potuit quasi furiosus feriens, de domo illos eie-
cit. Quos usque ad foramen secutus: dum ad-
itum scala obsrueret, & illi stantes extra do-
mum, neminem præter ipsum solum uigilare
sensissent, de tali expulsiōe confusi, habito cō-
silio denno nisi sunt intrare. Quod ut ille ex
motu scale sensit, unam partem scale arca
magne, in qua continebantur grana, & erat
foramini continua, supposuit, alteramque utra-
que manu seruauit. Illos intrantes usq; ad um-
bicum, Engilbertus dorsa eorum, quia proni
iacebant, per scalem fortiter pressit, & in tan-

tum depressit, ut non solum eis progressum, imo
etiam regressum prorsus adimeret. Qui quasi
sub torculari positi, dum mane capi timerent,
ueniam postulauerunt; datis uero terribilibus
incantamentis, quod nunquam personam eius la-
derent, uel domum illā intrarent dimissi sunt.
Mane cum prodente Engilberto, a uicinis mul-
ta arte dormientes possent excitari, & quare-
rentur circa domum maleficia, quorum uirtu-
te hæc nauerant fieri, supra foramen de lecto
pendentem quasi spinam humani cadaueris re-
pererant, quæ amota mox omnes excitati sunt.
Post multis annis elapsis, idem fures summa, &
uirtutibus tam dicti Engilberti excitati, eius-
que ut opinor precibus compuncti, eum adie-
runt, & quia ipsi essent confusi, deinceps duxer-
unt uitam religiosam. Hoc factum mirabile,
& alia quadam de quibus in sequentibus dice-
tur, ab alijs mihi relata, & utrum nam uerū
essent a me interrogatus, ita gesta fuisse simpli-
citer testatu est. hæc Casarius, frequen-
ter sanæ fures magica vtuntur, ut la-
teant.

In Flandria occidentali, haut procul
Balliolo, superioribus annis fur vnus
prehensus fuit, & apud eum repertus,
truncus pes paribulati, quo ad huius-
modi soporiferum lumen abutebatur
articulis incensis. In Leodiensis ditio-
nis oppido Hugo (ut quidam) vel Di-
nanto (ut alij) noctu ad diuersorium
venere duo; qui se a via admodum fef-
fos simulabant. cena sumpta negant
se cubitum aliō ituros, sed importunē
admodum peruicaci instantia tandem
abs caupone impetrant, ut liceat ad
ignem in culina somnum capere.
Interea ancilla domus; cui non satis
peregrini isti placebant; clanculum
per foramen quoddam peruigil con-
spicit, quid acturi.

Noctē intempesta, uidet ē marsupio
manum abscessam mortui depromere,
& digitos inungere, tum ad motos igni
incendere, omnes lumen recepere, vno
excepto. id uerō inagi mirati insoli-
tum. sapius ergo tentant & flāmā ad-
mouent: frustra semper. Tum eorum
vnus, quid tum (ait) si vnus diraxat in
domo uigil, & affixa ad caminū manu,
quatuor digitis uelut candelis obscu-
ra flamma conlucantibus, domo egres-
si, noto sibilo socios aduocant ad præ-
dam.

dam. Puella subsequitur egredientes, & domo, ianua reuoluta, excludit, inde irrumpt in herilem thalamum, inuenit omnes alium adeo stertere, ut nulla vi (nam in medium cubiculi de lecto detraxerat & protraxerat) potuerint euigilari. Interea fures per fenestram quandam se dirigebant in domum; occurrit ista, & schalis deturbat. Instant tamen, & alia moluntur ingressum. hæc luminis memor, & suspitione hanc esse soporis domesticorum causam, omnes digitos ex suscit, ut lux emortua, dormientes expectati, ad clamorem accurrunt, & domo protelant manifestarios. Post aliquot dies capti, facinus confessi fuerunt. Quid mirum ergo, si sagæ noctu irrepant ad cunas infantulorum, & aliorum, quos eunt perditum? Pet. Binsfeldius *com. in titu. (de malefic. & mathem. at libro 4. in fin. sic scribit, Retulit idem Ioannes Cuno de Rouer. cum Anna mater eius & alie dua fuga conuissent, ut de nocte, virum quendam zelosum persecutorum maleficorum maleficis conficerent, Magister illius procedens fenestras & ianuas aperuit. Ipse autem Ioannes Cuno pro cepit a matre & alijs adductus fuit, ut candelam ardentem, quæ non naturalis, sed arte diabolica confecta erat (ipso Ioanne Cuno propterea scriptis sic distinguente) teneret. Venientibus autem eis in cameram maleficiandi in ciuitatem Treuirensi; cum maleficiandis pro more bonorum Christianorum se signo crucis, & pjs exercitijs, antequam se quieti traderet, munissent, nihil efficere potuerunt, sed re infecta reclusis ianuis reuolare debuerunt. Vir autem bonus cui nocere voluerunt, adhuc viuere Dei gratia, & tandem viuet quamdiu Deo placuerit. Mater illi Cuno, cum ipsa examplaretur super articulis propositis, eodem modo confessa est, sicut filius in hoc pacto. Qui superioris odinis sunt Necromantici maleficiarij, nihil habent necesse hanc candelam sibi prælucere, sufficere in remoto aliquo loco accensam definxerint.*

Manifestum hoc in sequenti narratione, accepta à viris fide dignis, digna quæ sciatur, nam diuina quoque vltionis addit exemplum. Abstinbo loci, & ordinis, & personarum nominibus, ne

quis saga nare in Hispania, vbi res, vere gesta, in cubile veritatis & personarum notitiam, peruat. Ibi quadam in vrbe magni nominis concionator; qui cum alijs prædicaret, ipse reprobis vel factus, vel permanfit, familiaris erat cuidam viro nobili, cui formosula vxor, sed casta matrona. hanc cepit hircus ille afflictum deperire, nec diu ignem sinu fuit occultum, aperit animum, & mulieri flagitium nitiur suadere. Illa certa tuenda castitatis, sedulo conatur ad saniores mentem reuocare a dementia. Sed erat oleum camino addere, ut Naphtham accensam vehementius aqua iniecta exasperat, ut gliscat incendium; sic admonitiones hunc vltro inflammabant. Nec desijt vrgeri, donec petrasa molestiam, ita ut vlscis nebulonem, rem totam pandit marito, quem non minus, quàm Attidas talis dolor virebat. eius iussu vxor tempus addidit, venit nox optata male amanti. Maritus cum aliquot famulis egregie armatus erat in propinquo conclau, familiarem hunc haur familiariter excepiurus, opetiebatur aduentum matrona. Tandem en tibi seculari habitu, accinctum gladio & pugione, deducentem illam audacter subsequitur, & postquam confedisset, veterem cantilenam iterat, mulier refutat, & negat, ut solita, fecerat audaciorem tenebræ nocturnæ machum, & vim parat. vis vi repellitur: tandem verita mulier, exclamat, & conditum marito signum contenta voce tollit. Surdo (quod aiunt) fabulam, nec maritus, nec quisquam accurrit. Quid ageret? fugeret? tenebatur brachijs fortioribus. consentiret? mors probro & peccato potior honestati, vagues ergo & dentes, arma stringit muliebris, & faciem deformat, sed præ furore hæc ille via sentiebat. Gladium deposuerat, dorso pugiunculus hærebat, ut aduertit matrona, inter luctandum manu eum eripit atergo, & stricto mucrone perforat ad neruatum, & vita priuat. collabitur cadauer, victrix, vix sui compos adcurrit in conclau, vbi maritum abdiderat, inuenit illum, & famulos omnes moreis, quam viuis similiores, clamant velli.

ficat, trahit, nihil non agit, ut experge faciat, ut illi consopiri manebant, suspicata (quod erat) maleficio id fieri, & videns sibi in seipsa spes omnes locatas, cadaver domo esset, & in plateam abijcit cum gladio, & eruento pugio. Interea dum ibi iacet, circitores nocturni in cadaver incidunt; ferit in carcerem, facie lora, et si non facile, tamen agnoscentur concionator. Prætor, seu (ut vocant *Cer. egido*) prudentia pollebat, silentio imperato presentibus, summo mane adit canobium: euocat Priore, ait se de re maximi momenti cum ipso coram tota familia agere optare, iubeat omnes ad vnum in Capituli locum conuenire, facit Prior, conuenere viui omnes, nam mortuus ille solus deerat. Prætor (ait) videri sibi aliquem deesse, re animaduerta, Prior, verè (inquam) omnes adfuit, excepto tali, (& nominabat) qui fors nunc se ad proximam parat concionem. Ipse quoque, subdit ille, vocetur: mora haud longa futura, currunt nonnulli, ut vocent; cubiculo clauso, pulsant ostium, nemo respondet. It ergo cum Priore ipse Prætor, & ianuam vi reserant, nemo erat in cella, duntaxat fax ardens, & obscurum lucens, defixa erat in camino. Mirari omnes, & stupere. Tum Prætor Priori & conuentui narrat, vbi & quale inuentum cadaver. Et dum illud auferunt e carcere, ut prophane sepultura (quam S. S. *fini sepulturam* vocat) merito tradatur; ecce tibi nobilis ille cum vxore, & rem omnem narrante; conferuntur momenta temporis, reperitur euigilasse, quo fax extincta. Sic & perfidia hypocrisæ detestatione omnium, & mulieris castitas, atque fortitudo laudibus totius vicinæ celebrata, non facile ex illic habitantium memoria delebitur.

Ex Remigio, nunc addam quædam, quibus hæc explicentur confirmanturque; Scribit ad soporisetum fascinum striges vsurpare cadaver abortione egelsum, relecto inde vna cum humero, collisque continentibus dextro brachio, in vsum luminis, & ardere eius membri extremos digitos flamma sulphurea ac violacea, tatisper dum per-

ficiant, quod coepere, & hac flamma extincta tam integros, & illibatos manere digitos, quam si lumini fomitem nullum præbuisent, idque confessos maleficos Guerningæ 14. Kal. Ianuar. 1585. Sic Remig. *lib. 2. c. 3.* & idem confirmat *cap. 4.* cum docet, solere prius ex cadaveris illius abortiuu vngue, de membris elixis parato, quam personam consopire voluit, probe inungere. Vergauillæ X. Kalend. Februa. Margareta Luodman, in iudicio agnouit inter scelerata hoc quoque: Se nocte quadam N. adesset fuisse ingressam, eo animo ut somno sopiti facibus venenum infunderet: idque ineptum quin perficeretur parum abfuisse, ita in procliu videbantur esse omnia. Sed (malum) contraquam parabant excitatum illum fuisse a somno: adeo ut, re infecta, cum facinoris socijs ipsa se in fugam dare cogitaret, confestante interrim illo manu armata, ac tandem cum assensu non posset, minus forectus intentante. Exigitur de re ad ampliore cognitionem interrogatus ipse, N. testis omnem, ut illam saga prænarauerat, certis discretisque verbis recensuit: videlicet appetitum se, sicut dictum est, ueneno: hocque non illis, ne prælerent fuisse impedimento, quod forte expectatus (nondum enim illarum vngue delictus fuerat) se crucis symbolo atque oratione Dominica contra tantum discrimen atque periculum munisset: verumque illud minime esse, quod illas cum telo multum via esset persecutus, nec tamen offensus. Et postea: Fere omnes criminis rei deprehensi, in Germania quæ est ditensis Lorbaringia, assensum concorditer, tam sibi à demonibus (modo hys per aliquot annos fuerint operati) penetrat daram aditum facilitatem esse tributam, ut scilicet per quasvis argustias nullo negotio viam sibi faciant, in mures, files, locustas, & alia huiusmodi p. s. illa animantia, prout usus pestulat, contrahit, atq; in minutis, intrinseque deinde prius firmare stent, si velint, acti in eam modum incepti m peragere, quæ se prius est declaratum, scilicet illud in eodem per artus mures, cui moluntur in terris m, ne euigilet; tam firmiter ac talia ei et diducendo, ne petioxi agitatione excludat, tandem uentum facili ringerendo admodum lucerna qua sub hanc flamman emicat.

QVAESTIO III.

De amatorio maleficio.

Sic vocant quicquid dicitur, fit, daturve eo fine ut in amorem quis, Venerisque furias petrahatur. plurima huiusmodi philtrea veteres nobis commemorarunt, Theocr. & Virgil. in Pharmaceut. lyngero, quam Langius ait a Germanis vocari, Vindals, Vasserotus Ruerdrommel; Latini Fruillam vocant, Hippomane, laudant idem Theoc. Virg. Propertius; Remorani, & Sippen, Arillo teles; a rane quoddam oscillum, Plinius; b Alliren lapidem ex Aefopo, c. 14. et l. 9. Hesichius Illustrius; sagittas ex Rosilicorpore Archelaus; alia multa verus poeta Ieuius apud Apuleium Apolog. 1. 42. & lib. 32. c. 4. Plu. & ex recentioribus Marfil. Ficini. l. 13. res citat Theol. Platonico, Pomponarius de Incant. cap. 8. & Celsus Calcagnius integro opere, de Amatoria Magia. Veteribus his videtur communis error, etiam volentes huiusmodi philtreis in amorem pellici posse, quem errore mox discutiemus. Prius videamus maleficia hoc in genere nostri aui, quae nobis, omnium optimè, & exactissimè, Grilli scripto prodidit. c Amatoria (inquit) sortilegia, vel sunt intra corpus, vel extra corpus (i. maleficiati.) Et q. 3. ar. In corpore communiter fieri solent per cibum, vel potum. d Et in his frequenter adnoscunt d. l. si quis a liquid. S. 2. Sacramenta Catholica Ecclesia, ut baptismi consecratam, & vel nondum consecratam, D. de poen. sed circumscriptam votis, & litteris sanguinis super qua dici curant, quandoque unam, ad l. Corne. lebratis tradunt hostiam ipsam, non integra n prout est, sed in pulverem redactam, nuda sub e Grilli. d. filiter, persona maleficianda, quam assumere q. 3. nu. 18. facit in cibo, sicut in manestra, vel in potu: in fin. eodem modo facit in calamintha immixta alijs speciebus, & tradita, ut supra in e. accusatus. b. ut potum, ex quo dicitur illam esse naturam. S. sane. de tractina. Et quod poterit cor, & molliore m absorbentis trahere ad amorem persona tradentis. Sed omnes sunt nuga & damonum fallacia, &c. & postea; Bis aut ter habui in fa-

cto Sortilegos; qui, huic Sortilegio sine maleficio incubantes, hostiam immiscuerant, unum videlicet clericum religiosum, qui hostiam ipsam sacratissimam accipiebat, cuius partem ipse sceleratissimus, qui cupiebat amari, assumpsit, dicendo quaedam verba satis turpia atque nefanda, quae hic referre non expedit, reliquam vero partem hostia miserat ad ipsam mulierem, non in forma hostiae, sed minutatim contrita, & in pulverem redactam, sumendam in cibo aut potu. Verum habui alium, qui hostiam nondum sacratam acceperat, & super illam circumcirca, cum sanguine annularis digiti, nonnulla verba satis turpia descripsit, deinde ipsam hostiam super altari deposuerat, hoc est super nudo lapide consecrato, sub lintamine tamen altaris absconditam, & a quodam sacerdote rationda conscientia super illa quandocumque missas celebrari fecerat, certis orationibus ad eius propostum super additis, deinde hostiam ipsam sumpsit, quia tamen non erat expressè consecrata, cuius partem alteram pro se assumpsit, alteram vero partem persona maleficianda tradiderat, eductam in pulverem, ut proxime dixi, afferentes, & terque ipsam, qui hostiam ipsam assumpsit, in dissoluta amoris vinculo ad invicem se colligandos, nihilominus nullum effectum apparerem nisi, nec percipi. Nec fuit ad hoc duo anni elapsi, quod alii similem casum audiri, Romae accidisse, de quadam impudica muliere, in cuius cohabitio reperta fuere duae hostiae, super quibus ambobus erant descripta quaedam verba sanguinea, &c. quia ipsa te nebat, ut asseruit, ad effectum tradendi cuiusdam alteri mulieri, ad instantiam viri, qui eiusdem mulieris amorem concupiscebat. Alias quoque nondum est annus elapsus, quod duae impudicae mulieres Roma, quas vidi, & audivi, quae acciperant oleum baptismatis, quo immixerant sibi labia, dicentes haec verba (fides abrenunciatio tibi, &c.) & cum labijs illis sic immixtis osculata fuerant viros quosdam, causa captandi amore ab ipsis, ut ipsa assererent. Nihilominus demum omne experimentum fallax fuit, & suorum excessuum condignus ut de luce poenae. Aliud exemplum a triennio & citra in ead. Urbe contigerat, quod quidam turpissima mulier acceperat, partem illius, quae in fons indutus egrediebatur de utero matris, quamprimum uenit in lucem, illamq. similiter super lapide nudo sacro absconderat, & super illa plures missas, numero quinque, celebrari facerat, eademque praedictam postea assumpsit, et baptizavit sub

nomi-

nomine persona maleficianda, cum aqua baptismatis & carimonis confectis, deinde eandem in pulverem redegit, ad effectum tradendi, persona maleficianda: tamen capta fuit, nec perficere potuit sortilegium, sed congruas sceleris sui luit poenas.] Hec ille, qui addere potuit, adeo nefarios etiam esse huiusmodi sortilegos; ut & feminae viris sua menstrua, & viri (quorum vtrumque vix pudice aures tolerant) semina in cibum potumq. alijs permixta, & certis verbis condita, praebant; ut multorum constat confessionibus; iter cora quoq. & alia huiusmodi excrementa, ut Sprengerus tradidit. Prolequitur deinde Grillandus dicta sua, in quibus Extra corpus autem suum extra intestina sunt maleficia amatoria per aliquas mixturas compositas ex herbis, filijs vel radicibus, metallis, reptilibus terro; plumi intestinis membrisque, autem, piscium, vel animalium; aliorumque simulum rerum naturalium [adde, maxime expetere, vel capillos vel unguitum praegemina, vel faciam vel quid aliud vestimenti, quod solium tangere corpus maleficiandi; aut, si nihil huiusmodi queat nancisci, vel epistolam, vel quid aliud de illius domo.] Et tunc adhibent certas ligaturas, quibus hoc involuta consistit in chlamyde vel tunica maleficiandi, vel abscondunt sub capite lecti, vel inter plenas, vel materiam, super quo ipse dormit, aut sub limbo ostij, vel aliorum loci, super quo ipse maleficiandus vir transiit, aut mulier transiit sit.] Hec ille parum d. q. 3. a. num. 15. partim q. 5. num. 3. ubi etiam addit sacrilegia quaedam istorum. Ipsa (inquit) sortilegi admiscet sapienter in ista aquam benedictam, scilicet Eotis Baptismatis, aut communis aquae existens in Ecclesia, aut deum sanctum Baptismatis, Christum aut Extrema unctionis, ramos oliuarum benedictarum, ramos palmarum, eandem benedictam, sacros Agnosci, thura benedicta, cereos paschales & huiusmodi. Quandoque autem aspergit aliqua ex reliquijs sanctorum Martyrum, si habere possunt scilicet partem ossium, capillorum, vel vestium. Alij autem capiunt frustula quaedam indumentorum sacerdotum, aliorumque panniculorum benedictorum, quibus sacra mysteria venerantur celebrantque, sicut camisia purificatorij, corporalis, tunicella, manipuli, stola candida-

da, lapidis sacri, mappae altaris, faling, sudary, calicis, & similia, & ista omnia, vel istam partem admiscere solet in sortilegijs amatorijs, adhibitis eorum nefandissimis precibus & Diabolicis verbis, ad turpes libidinis adus, tot Sacramentorum, & aliorum sacrorum perpetrantes abusus.] Mox subdit tertium quoddam genus sortilegij amatorijs, his verbis: Quidam ex his qui sunt expressè professionis deservit quandoque imagines quasdam ad loca sacrilegia, terrae, vel ceræ, aut gemmarum, seu alia quavis mixtura confectas, illasque baptizant prius nomine persona maleficianda, sub devotione & invocatione Diaboli, cum eisdem caeremonijs, quibus uti solent nostri sacri dotes in vero baptismo: & adijciunt quaedam verba turpia & nefanda: quibus imaginibus quandoque aperunt pectora, & ipsarum corda ingenti calore ignita reddunt aut tantum detinent, quod liquefiant, putantes quod eodem modo cor hominis maleficiandi similiter aduratur, seu mollescat, & obediens reddatur ad notum sortilegi, vel amantis.] Io. Salis bertenfili. c. 11. Vultricoli sunt, qui, ad effectum hominum innotandis, in molliori mat ceræ, ceræ, vel sericæ limae, eorum quos pervertere nituntur effigies exprimunt, cuius illi fionis in i. harnacensis Virgilius meminit: Limus et hic dure sit, & hac ut ceræ liquefuit Vno eademque igni, sic nostri Daphnis amore. Naflo quoque in libro Heroidum. Deuout absentes, simulacraq. cerea fingit, Et miserum tenues in lectu arget acus. Sic ille, locum Quid. ad maleficium amatorium referens, quem ego potius retulerim ad hostile. Hoc maleficium paulo post ostendam fuisse veritissimum, Graecis Latinisque probè cognitum, a Chaldaeis acceptum. Ut plurimum videntur pergemeno virginea: quam conficiunt ex cute pueri recens nati, & ante baptismum mortui, vel abortiu, inscripta caracterib. & verbis magicis, cuius mira potentia atq. efficacia nugarum magi reciores b, & exempli luggerit Ieloyher. & Vtebantur et olim foetibus quibusdam eligantibus, de quibus nos postea. Grilli. praeterea ratione inuestigat, cur ad amatoria duxerit, abutatur prius sacris, & multis respondet, qui volent, eum legat. Hodierno tempore, etiam ad hostile veneficiu, bufones baptizant, & eis (quod horresco cog-

b Peccatrix, Abanui, & Agrippa. c. 11. de spe. l. 1. c. 5.

nodos, & ligamina amatoria, de quibus egere veteres poetæ. Virgilius *Eglog. 8.*

Terna tibi hæc primum triplici diversa colore.

Licia circumdo, terq; hæc altaria circum Effigiem duco,

Nempe amari simulachrum. ligabant conceptis verbis, ut apud eundem;

Necte tribus nodis trenos Amarylli colores.

Necte Amarylli modo, & Veneris, dic, vincula necto.

Valerius, in *Ciri*, addit & aliud, in sinum despuere ter;

Terq; nouena ligat triplici distincta colore Filaster in gremium mecum, inquit, despuere virgo,

Despuere ter virgo, numero Deus imparis gaudet.

Nemesianus *Ecl. 4.*

Hæc eadem nobis, quæ versis colora fila, Et mille ignotas Mycale circumtulit artes.

Erant hæc fila, ut plurimum, lanea, & rhombo torquebantur, vel deuolvebantur ab orbe vel glomo: Propertius *li. 3.*

Improbam non vixit me moribus illa, sed herbas;

Staminea rhombi ducitur ille rotæ.

Illum tu gentis rana portenta rubete,

Et lecta de festis anguibas ossa trahunt;

Et strigis inuente per busta iacenta pluma Cinctæq; sinello lanea vitæ viro.

Hoc est vitæ lanea suspendioli: quod & ipsum magicum. Et *li. 2.*

Deficiunt magico torti sub carmine rhombi.

De trina despuitione Tibullus, *Eleg. 2.*

Hæc mihi cōposuit cantus quis fallere possit.

Ter cano, ter dictis despuo carminibus;

Sed ad rem, magicum mysterium, cuius meminit Ieremias, & a quo populus Dei dehortatur, est adolerio τὰν πύρων.

de cuius vocis significatione non omnino res certa, nam ceteri verunt fures, noster verò ossa oliuarum, in ter quæ quid melius & fidelius versum certius definiri posset; si Hebræa illa epistola exstaret, nunc de Græcæ vocis significatione decisio pendet. Puto non vnam esse significationem huius vocis

Helychi, πύρα τὰ τῶν πύρων ἢ πύρων φλόα, & sanè hmoi truci vel hordei fures, siue pelliculas, quæ molendo

fecerantur (sic etiam Dioscorides & Theophrastus videntur) succendi solitos in veneficio amatorio plerique existimant, & nectitur loco Theocriti *Eydil. 2. v. 80* τὰ πύρα, vbi Scholiastes, οὐδ' ἀποκρίνεται πύρα, igne absumo. Vix crediderim fures solitos adoleri, (qui parum ad hoc idonei) sed benè farinam in mola, de qua tamen paulò antè iam locutus erat Theocritus, nec necesse habebat repetere, quare nullo πύρα illic expòere, ut hic facit noster Nam de eodem maleficij genere locutum poetam illic, & hic prophetam, eò procliuor sum, quòd eodem Eydill. facetur Theocriti amatoria illa maleficia Græcos à Babylonij didicisse. Sicut ergo laurum vrebant veteres & bitumen, & statuas ex argilla vel cera; (de lauro Virgilius.

Daphnis me malus vixit, ego hanc in Daphnide laurum;

Bituminis, ni fallor, meminit Horatius, sed locus non occurrit, de statu argillaceis, & cereis;

Limus ut hic duret, & hæc ut cera liqueat, Vno eodiq; ignis sic nectro Daphnis amore.)

Sic etiam puto solitos adoleri ossa oliuarum, hoc est minutas oliuas, & duriores ceteris, ac penè ossæ: quæ est vocis Græcæ altera, minùs nota significatione, apud Athenæum, a, ex Callimacho & Philamone; pro quodam minuto ac viliori & coloris fursuracei oliuarum genere, quod πύρα vocarunt.

Vnde & fraces ac marmata oliuarum Hesychio videntur dicta, ἐπύρα dum scribit πύρα ἐκ πύρατος ἢ γάλατος, vbi fortassis ἐπύρα legèdum; nec in voce ut opinor peregrinè querenda solita Græcorum compositio. ἐπύρα, edulium nouit Athenæus, & Varro libro 6. de *lin. Lat. Apud Plautum; si unum epityrum eadem apud illum esuriens insant bene. Epityrum vocabulum est cibi, quo frequentius Sicilia, quàm Italia vsa* sic Varro. Locus Plauti cit in *Mili. glorio.* nempe siebat ex pity rodi oliuâ confriat. meminere & Cato & Columella, libro de *rustica*, conficiendi modum indicantes & Græcanicas magnæ Græcæ vires, id conheere solitas: forte etiam vocè ἐπύρα sic contrahebant vulgò, dicentes ἐπύρα, Sed

Sed cur noster uertit, ossa oliuarum? certum est Hebræos, quæ in quaque re fortiora & duriora sunt, ea vocare ossa, ut ossa obfidium חרר חרר chonach atimoth: & scitum etiam, hanc oliuam minutam plus ossis, quam carnis edulis præbere, constat quoque Hebræa phrasi, genitium fixum habere vim mobilis recti, & ideo, ossa oliuarum, accipi posse, pro ossis oliui: sicut in Molais scriptis, & asinus ossis, ponitur pro asino ossæ. Quare suspicor hoc loco à Ieremia scriptum fuisse asinus Zephim, quod ad verbum significat ossa oliuarum & Græcos interpretes gnatos significationis, quam diximus, vertisse τὰ πύρα. Nonne verisimillimum est Babylonias, quæ Magicis nugis erant addictissimæ, veritas ne diu illic excubare cogerentur, se à sortilegijs huiusmodi non abstinuisse; maxime quas nec diuitiæ, nec forma, nec genus commendant: quærebant ergo istæ blitæ ac diabolares vndecunque lenociniū, & Pityrides oliuas, quæ vilioris precij, intumebant flammis. Et quam velanæ flammâ alebāt inclusam, longè aptius atque expressius ossium, quàm fursurū adulatione contestabantur: simul enim sic querebantur de duritie ac rigore hostium, & aduentorum, quos illarum nulla miseratio tangebatur ideo non solas oliuarum carnes, siue cutem (nam in his oliui cutis potius quàm caro) sed solidas oliuas cum nucleis ossis adolebant, nimirum duritiā illam sibi iniussam hoc pacto molituræ, & corda ferrea amore liquaturæ. Si fursures veritas, perit elegans ista mysterij magici analogia. Verisimile est cum ista vrent addidisse, quod solemne reperio; sic se ossa hospitum vrere, vel, in hospitibus suo hæc se adoleri, vel precari, ut sic hospites earum amore torrerentur; quæ omnia Virgilius, & Theocritus posuere. Demum sic adusta & in cineres redacta spargebant in vtrum iacta trans caput Theocritus.

ἀλφίτ' ἀ τοι πύρατος πυρὶ τὰ πύρα, ἀλ' ἐπύρατος.

Furina primum, igne liqueunt, sed despuere. Virgilius;

Et cineres Amarylli fornæ, riuosq; fluenti

Transque caput iace.

Sed hæc satis vel nimis, de loci Baruchi explicatione; quæ si probeatur, bene erit; sin, meliora expecto. Hinc patet, vel iuxta hanc primam concl. nostram intelligendum Barchardum, vel errorem subesse eius sententiæ, lib. 19. *e. de arte magica e. ult.*

Sic secunda conclusio quæstionis, hæc philtre & animo & corpori ut plurimum valde noxia sunt. Nota minus esse noxia quæ non dantur intus sumenda, quia si per nudas incantationes facta, ut plurimum solum nocent menti; si per illigationes aut contactum extrinsecum, etiam corpori solent nocere, si habeant uenena mala admixta, quod in his non frequens: si verò dentur in potum, & cibum, solent ut plurimum valetudinē vehementer debilitare, & de statu mentis deicere: quia eorum ingredientia solent esse admodum periculosa, ut fluores menstrui, sperma (ut patet ex vetustis libris Prænitentialibus) cerebrum felis, vel asinini pulli, uterus hyenæ, iuga lupi, remora, ossa rubere, scin ci, & præ ceteris (quod uocant) Hippomanes, quod est triplex, ne quis fallatur, unum cuius mentio apud Theocritum in *Pharmaceut.* tradit esse plantulam quandam Arcadiæ: alterum, quod ut canit Tibullus.

Virus cupida stillat ab inguine equæ.

& Propertius.

Hippomanes facta serena legit equæ.

Qualis est suum apria: tertium, pellicula quæ reuelligitur a fronte pulli equini recens editi, cuius odor equas in furorē redigit, de quo Aristoteles, c. 18. *Plin. Columella, Virg. & alij.* Quæ hoc noxium sit, docet interitus Caligula, qui mortuus, cum ei Cesonia hoc potandum porrexisset, ut narrat d. 10. *leph. & Sueton. & Iuuenal.* eo respectu; ut auerentur ille Neronis.

Cui totam tremuli frontem Cesonia pulli Infudit: & mox ut et in 4. Mef.

Tanti pantus, equa quantum una uenefica constat.

De cunctis autem philtreis Ovidius prudētissimè;

Nec data profuerint pallæia philtre puellis Philtre nocet animis, nimis furoris habent.

Euse-

Eusebius testatur his Lucetii poetam primo dementatum, deinde furoris impatientia seipsum interemisisse. de Lucullo prodidit Plutarchus, his eum primo actum in furorem, mox etiam interemptum: a de quodam similia narrat Aristoteles. Virgo illa incantata a Basilio (vt ait D. Greg.) febricitare incipit, & vehementer anxiosa, magnisque vocibus cum fratre clamare, Mado moritura sum, nisi Basilius monachus veniat, Episcopo mihi per sua cunctationis studia salutem redat. Ien uerba mente capta, & corpore languentis. Illa uero, de qua D. Hieron. scribit, postquam amator, magicis artibus instrictus ab Esculapio sacerdotibus, redijt, & uico Bauaro uerborum & portentosas figuras sculptas in atrijs Cyprii lamina desudat: Et illico amore in-
4. de gest. sanare uirgo, & amictu capitis abiectio rotare crimen, fridere dentibus, inclamare nomen adolescentis: magnitudo quippe amoris eam in furorem uertit. Ide tribus ordine Abbatibus, successiue ab eadem fortissima ro-
xio amatorio necatis, lego apud Sprenger. de Frider. duce Austrie, electo rege Romanorum, quem Lud. Bauarus uicit, auctor est Cuspinianus; de Stephano quodam equite Neapolitano, Anton. Panormita; de puella, cui amator membranulam inscriptam in sinu iecerat, & narrationem, & iudicium nobis proponit Pet. Leioyherius: quare cum tam noxia soleant esse philtrea, merito Athenienses Temniam sagam morte mulctarunt b & nimis laxi fuerit Ateopagite, cum alteri, mortuo eo qui acceperat e ignouerunt: prudens tunc recepit de quibus, quo ad praxim acturi sumus Iulius lib. 5. Sect. 16. nunc d. d. S. qui abortiuus, e. Manech. & damnationis in metallum olim puniebatur: a hodie iudicijs arbitrio extraordinarie punitur. e. Quod si mors fuerit secuta, quam ut plurimum sequi tradidit Hippolytus de Marsil. insti-
gnis Criminalium iudiciorum tractator f. tum, si ob malum finem prae-
leg. Corile philtreum (vt pote causa abortus, vel illiciti amoris) siue tum adhibere sint ar-

b Demofth. contra Ari-
stogitonem.
c Aristot. li. 1. Mag. Mo-
ral. c. 17.
d. d. S. qui abortiuus.
e. Manech.
de abstin. d. 358.
Binsfeld. in d. l. coram. 9.3.
f. in l. eiusdem. D. ad leg. Corile
ficat.

tes magicae siue non, mortis reus censetur, ex comuni sententia iuris interpp. argum. d. S. qui abortiuus, quod & olim prudentum opinione receptum fuit. Paulus tradidit: g. neque id acerbum debuit uideri Antonio Guiberto: h. dignum enim planè supplicio malus adeo animus, fini improbitate per summum periculum & pessimum exemplum stitit. Quod si non dedit ob malum finem, sed bonum (ut puta ad arcendam feminæ sterilitatem, ad conciliandum mariti animum a se immerito alienatum, tunc si accessit ars magica, adhuc puniendi est audacia lethali supplicio. capitale est enim his uti artibus: i. si uero non adhibuit quicquam magicum, sed naturalibus uia fuit, quæ putabat non nocitura, extra ordinem mirius puniendi est, citra le mortem. Hæc uera, si desit heresis suspicio: hac accedente, quid dicendum, videbitur d. Sect. 16.

Humanam vindictam preuenit aliquando diuina ultio. Siffidus presbyter in Chronico suo, narrat anno 1260. accidisse, ut adolefcent quidam in Misina, ut fuit potiretur amoribus, a Mago in locum aditu desertum deducere totum cum spectum puella illius quam amabat imagine, per maleficia incantationes se obtulisset: amato ille perditur, manum ei porrigens, a malo demone parietibus al-
luditur, & miserabilem in medium necatur: qui cum quocq. cadaver tanto in Magum impetu proiecit, ut seminanis lego tempore taceret.]

Inunc, et animam committe ignibus dolo hoc pulueris magici mantello cinctis. Nonne potius audiendus Phocylides: qui cecinit, omnino fugiendas amatorias incantationes & philtrea: id quæverum, etiam in quoad coniuges, quia etiam si conciliarent amorem (quod nunc quam uel raro contingit) tamen semper, ut minimum, reddunt debilem, attonitum, & mentis enotat: quemadmodum piscibus (acuta & apta est Plutarchi 11 in cōtra lib. adment-
tionibus.

SECTIO III.

Restat de remedijs uideamus. & cōstat ex dictis, multa esse antidota contra philtrea, & remedia illa Gentilium: quæ per incantationes aut iustitias

iones quasdam fiebant: quæ Christianis etiam prorsus illicita sunt. Virgilius 4. Aeneid.

Hæc se carminibus promittit solvere mentes
Quas uelit, aut alijs diuis immittere curas:
vere dicit promittere, nec enim prestat. Tibullus lib. 1.

Quid credam non posse hoc, eandem se dixit amores
Cum tibus aut herba solvere posse mentes.
Et me lustrant radiis, & nocte frenant
Concidit ad magicos hostia pulchra Deos,
Non ut uetus abesse amor, sed mutus esset,
Orabam: nec te posse carere uelim.

Putab. incenit lus lustrationibus al-
terutrum euenire, uel ut amore libera-
rentur, uel uotis potirentur. Nemesianus inducit pastorem querentem hæc omnia sibi in casum cecidisse:

Quid prodest quod me pergitur Amynta.
Ter uisus, ter fronde sacra, ter thure uapores
Lustrari, cunctisq. iussu effudit in annis,
Incendens uino crepitantes sulphure lateres:
Cum sic in Maron totis miser ignibus arsit

Vittas intellige fœneti uiri, ut dictum superis. Omisit & aquæ asper sionem, de qua Propert. li. 3. loquens de amore:

Quid mihi nunc patri poterat auctore amicti,
Uluere aut uasto Thessala saga mari.

Hanc secuti opinionem gentium uidentur, non Eunapius modo, in uita E. desii, de illa quam magus Philometor in amorem pellexerat, magus uero Maximus amore soluit; & Plin. sed & Pomponat. homo male Christianus. Opus est in antidotis distinctione. 1. si naturalia tantum sunt medicamenta, maniam purgantia, & ardorem libidinis temperantia (ut agnus castus & humifinodi) dummodo noxia non sint ualitudini, licebit eis uti. 2. si uero dubitetur num in sit illis vis naturalis, an uero sint merè superstitiosa remedia, tunc ijs abstinendum: tale quod de Scythica seu Promethæa herba refert Propertius; quod de insperso corpori puluere in quo se mulia voluauerit, uel hirci urina bibita, uel rubeta in corio pecoris recentis alligata, & de uirga lupi Plin. & Pōponat. a tradidere. 3. si moraliter improba sunt remedia, planè uitanda & uerita sunt, tale remedium Græcitis apud Laetium, scilicet sui suspēdium; talia Rasis ac Pauli Ægypticæ licentiosa bal-

a Plin. lib. 28. 32. & 39.
Pomponat. lib. de mor-
tal. Laert. li. 6.

nea, tripudia, commestrationes, & quæ sequi solent deteriora: tale etiam illud Faustina, quo usus M. Antonin. philosophus; qui gladiatorem eius adulterum occidi iussit, & illam incidere inter caput & collum b Quarto si sit admixta b Capitolin. superstitio, tunc pertinent ad vanam & Suidas. obseruantiam, de qua 2. p. huius lib. agendum; si uero demonis pactum interueniat, pertinent ad demoniacam Magiā de qua dictum lib. 2. Quinto optima sunt Christiana, tum illa quæ contra cuncta maleficia vim habent, Ecclesiastica; de quibus agendum lib. ult. tunc etiam quædam sub moralia, quibus caro maceratur & concupiscentia domatur ut opera poenitentiae, humi cubationes cilicia, flagella, ieiunia: his interdum etiam mortali, si magna necessitas, homines uti tenentur; ut & alia quæ partim in omittendo, partim in committendo posita. In omittendo, ut vitare conspectum rei a matre, & ocium & alia libidinis irritamenta, de quibus optime Helinadus diseruit. e. Vis ex-

stinguere libidinem? (ait) amoue ligna de igne si stridet incendium. ligna innumerabilia sunt, potissima autem: c habet a-
pud D. An-
tonin. li. 6.
hist. Sum. tit
13. c. 6. 5. 4.

Ocia, segnitias, somnus, caro, femina, uindicta, uoluptas, ludus, carmina, forma, puer.

De primo est illud SS. in desiderijs effrenis oculus. & Quidii,

Ocia si tollas, perire cupidinis arcus
Despiciet; iacent & sine luce facies.

De 2. dicit Martialis,

Queritur, Aegyptius quare sit factus adulter?
In promptu causa est. desideriosus orat.

De 3. canit Dionysius Cato, in distych. Moral.

Nā diuturna quies uitæ alimenta ministrat.
De 4. ait Apostolus: Bonum est non in-
ducere carnes.

De 5. ait Helinand. mulier dicitur a molliendo, ut & malleus, quia sicut faber per malleum molli facit ferrum sic diabolus per mulierem, molliet & malleat uniuersam terram.

D. Hieron. Ferrus mentes libido domat. Claudianus.

Ferrus laetis mollescent corda sagittis.

De 6. Apostol. Nolite inebriari uino, in quo est luxuria. Virg.

Et Venus in uinis, ignis in igne fuit.
De 7. Quidius.

Luxuriant animi rebus plerumque secundis.
Salomon in Prouer. Prosperitas stultorum eos perdet. D. Augustinus; Secundares Sapientum animos fatigant: plus obferunt Salomoni, quam profuerit ipsa sapientia. contra aduersitas aliquando retrahit a peccatis. Ideo ait Dominus Olee 2. Sepius aures tuas spinis, ut semitas tuas non inuenires, & post amatores tuos non exieres. Spinæ sunt, aduersa.

De 8. ludi nomine iocum intelligit omnem. moestitia enim libidini repugnat, teste poeta.

Non solet in moestos illa venire thoros.
De 9. carminis nomine, omne melos musicum comprehenditur, siue voce, siue instrumentis fiat. Esa. Cythara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum, in conuiuijs vestris: hinc, & opus Dei non respicitis. addit Helinand. Difficile inuenitur aliquis lenis uoci & gravis uita: quippe cum uocis lenitas cantum desideret, uita grauitas planctum.

De 10. est illud,
Rara est concordia forma atque pudicitia:
& illud,

Lis est cum forma magna pudicitia.
De 11. ait Helinandus; Quantum enim periculi sexus adfert in muliere, tantum atas in puero. periculosa est atas pueri, periculosa societas, periculosissima uero familiaritas. Vnde legitur in uitis patrum; Non habendam familiaritatem cum femina, puero, uel heretico. Hactenus ex Helinando Antoninus.

In faciendo consistunt; occupatio mentis in curis grauioribus, cogitatio mortis & inferni, lectio bonorum librorum, preces ad Deum fusa, implorata auxilia Beatorum, & Angelorum, & maxime Beatissime Deipare Marigi quæ, ut castitatis amantissima, summo perere desiderat homines hac spurci amoris lue liberare. Vile quoque frequenter meditari, non externam illam & peritiam cito speciem; quæ fragilis, caduca, sæpe mendosa & fucata, & falsis tantum lenocinijs adumbrata; sed rimari cogitatione internam & profundioris corporis constitutionem. quid illa sit, antequam nascatur; illa seminis spurci & olidi, quid nunc est? faccus stercoreum, aufer cuticulæ pelliculam, quid illa tetrius aut horribilius? quid cadaueri propius? sterquilinum ni-

ue contactu albet. soluantur niues; pax, pax naribus & oculis; clamabunt omnes, & diffugient. Niue fugacior est forma. non liquatur, sed uanescit. illam aqua excipit; hanc quid nisi deformitas & formido, qualis mormolycijzenum anima diffugerit, quid futura hæc siue Laïs, siue Helena? esca vermium, cadauer putridum, foetens, tabe dissolendum, ex cuius spinæ medulla serpens terribilis enascetur. Hoc amem, hoc depercā; Narrat Suidas de Hypatia Alexandrina; eam, cum consilio nequiret auditoris adamantis importunam sollicitationem abrumperet panniculos ei suos fluore menstruo maculatos, obiecit: Hæc (inquiens) est adulescent, quod amas: nihil autem pulcrum. Appa & Gela Foroiu liensis ducis Gisluli filiz, carnis putridæ sub mamillis posite odore, suam defendere castitatem. Barbari enim natura ita facere Longobardorum mulieres opinati intactas reliquere. (Annal. Boior. lib. 3. & Ant. Bonfin. li. 8. Rerum Hungaricar. Decad. 1. Sed & Th. Cantipratanf. pium quendam virum, cum cogitationes importunas cuiusdam mulierculæ, formosæ dum uiuere, animo abigere non posset; sepulchrum narrat cuius aperuisse, & amplexum cadauer tabidum, faciem faciei eius contaminatæ tabe, vermibusque imposuisse, & in hoc fatore volutatum ore; donec fetor & horror, omnem libidinis memoriam superassent. Quâto efficacius hoc illo ridiculo, &, quod nisi præfata lectoris uenia, nequit referri, quod Hieronymus Cardanus præscribit; eum qui (sic ait) stercorea recentia amica in suo ponat calce, & calceum statim induat, ancre liberandum. utatur ille suo remedio. apagere has sordes. equidem retro odore amorem cum fastidio commutandum crediderim, quamdiu fator durabit: post, nescio, nisi quis mentem similibus (quas dixi) cogitationibus muniat, armetque. His remedijs continetur, quæ ex Auicenna Niderius posuit & excepto sexto, quod ipsemet latetur sæpe non proficere.

b li. 2. de
Formicarij

Quæstio

QVARTIO III.

De Maleficio hostili.

Hostile vocatur, quicquid in bonis animi, corporis aut fortunæ damnum infert, aut aptum est inferre, aut idcirco adhibitum fuit a malefico, ut inferret. primum actu, secundum potestate, tertium intentione huiusmodi est. quæ in his interueniunt, ut plurimum sunt frigida, amara, noxia, & naturæ humanæ hominibus saluti contraria; ideo *venena mala* vocari, vult a Gril-land. contra quam in amatorio, in quo cæset ut plurimum interuenire, res calidas, dulces, amoenas homini, & coadiuuantes naturalem calorem, & potentiam luxuriandi, & ideo a lege hæc vocari *bona* vel *non mala uenena*, quia non sunt instituta hominis necandi causa: b hæc perpetuo vera non esse, facile credent; qui præcedentem quæstionem accuratè legerint. De præcipuis ergo hostilibus maleficij generibus nunc agamus, & quia proluxa atque varia disputatio est, in suas sectiones eâ paruiamur.

SECTIO I.

De fascinatione.

VT res commodius intelligatur, notanda differētia triplicis fascinationis: nam puto vocabulum, largè sumptum de propriè & impropriè dicta fascinatione, diuidi posse, in poeticam, seu vulgarem in philosophicam, & in magicam.

Vulgaris, seu poetica est, de qua potissimum disputatur; secundum quam dicuntur homines fascinari, ipsa visione, seu adpectu actiuo fascinantis, vel etiam inuido aliquo laudante, eo solo quod malignè, aut malitiosè adspicit, vel laudat alium, a quo est auersio animi. Et hæc opinio multa peperit alia opinamenta.

Primo hoc periculū imminere potius pulchris quam deformibus, pueris quam maioribus ætate.

Secundò hoc periculum remoueri

quibusdam euphymijs: nempe si bene precetur ijs, quos cum laude, & admiratione intuentur: vel si quid turpiculum pueri gesserit appensum collo, unde fascini nomen inditū virili membrum, eo quod contra fascinationem talia gesserent oscilla: & mutato in paulo honestiorem modum more, digitos duos cum pollice sic inserto, ut tale quid exprimatur, de gagate, vel ebore, vel argento, ut sit hodie in Hispania (*Higa*, vocant) immo si summo mane surgenti quis tra digitos intēdat, id ipsum quoque amuleti esse loco cēsent, quod malo exemplo Reginz cuiusdā fieri aiunt: si baccare frontem cingas, si ter in sinum despuas. deniq; si cum auidē lauitū edulium sumas, & te intentius aspicienti partē cibi porrigas. *præfascini* hæc omnia fore, ne fascineris.

Tertiò cēsent ad bruta quoque hanc fascinationē pertinere, gallinas, agnos, equos, & ferunt fascinatos aliquando cecidisse. Huc pertinent illa poetarum, Virgilij,

Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.

item ... *baccare frontem*

Cingite, ne uati noceat mala lingua futuro. & Theocritus docet contra hanc fascinationem solitos in sinum sibi despuere.

(*ἡδὴ πρὸς αὐτὸν ἑστῶτα*)
ut mihi fascineret, ter in meum exspusum.
Solent quidam huc referre illud Albij Tibulli lib. 1. eleg. 2.

Hunc puer, hunc iuuens turbas circumstetit aristas.

Despuat in molles, & sibi quisq; sinus.

Verū prior illos versus refutat: qui docet, eū, de quo agit, ut insanum, ac lymphatū, cinctum fuisse coronā puerorum, & ceterorū: qui tamen, ne quid eis detrimenti ab aspectu, tactuue insani hominis contingeret, despuendo se sibi consulere arbitrabantur. cuius superstitiosæ auersionis, ut consueuerat, testis est Theophrastus lib. de charactēris in descriptione superstitiosij. Sed quā Tibullo amans inducitur utens magicis artibus: si dicas eundem amantem amētemque describi, non aberrabis a vero. nā Plato in *Symposio* amoris furorem

B rem

rem fascinatorum esse docuit; eod. q. mutuo aspectu, & intentione oculorum, amor hauriatur, augeaturque.

Hanc fascinationem cum suis remedijs esse superstitionem nemo negaverit opinor, quam damnat D.D. Basilus, Chrys. Hieronym. & alij citandi; & profert Richardus quodl. 3. q. 12. duos articulos, quibus non obscure anathema dicitur ijs qui illam tenent. Sine maleficijs verò, opinionem de solo morbo per laudationem inferendo, nemo catholicus Theologiae peritus, aut veræ philosophiæ sectator admisit. Nam quæ de vi verborum diximus, & de vi imaginationis l. 1. illa conuincunt, nec verbis hanc vim inesse, nec imaginationi quo ad corpus distans, ut verè quidam apud Algazelem l. 5. phys. c. 9. asserunt. Ad natale fascinantis alitri confugere ridiculum est: omnes enim illa hora nati, fascinatores forent. Vim animæ vnus in corpus alterius effectiuam tribuere, est damnatū delirium Auicennæ. Nec satisfaciunt, qui ad temperiei, & substantiæ dissimilitudinem confugiunt, quia inter res eiusdem speciei nequit esse tanta substantiæ pugna, ac dissimilitudo. non. n. basiliscus basilisco, non vipera viperæ, sed homini, & alijs animalibus nocet. Et vt vnum animal alteri tam sit noxium, id ex vehemēti naturæ antipathia nasci necesse est; hanc verò ex differentiali specifica, quam sequitur differentiali temperamenti. Quid? quod fascini huius defensores contendunt, etiam fascinari quem solere à beneuolis, & carissimis verba Plutarchi, & Heliodori suggestit mihi, & cōmunis patriæ, & religionis coniunctione amicitia, And. Scotus noster. Græci codices mihi nunc non suppetunt; quare ponam ex versione eiusdem: *Haut sans ignorer, (ait Plutarch.) quod, & amicis, & familiaribus, & parantibus nonnullis oculis fascinantem esse existimant: & qd; addo vt mulieres non ostendant illis pueros, nec diutius ab huiusmodi hominibus inspicari sinant. quomodo ergo id mali videtur ab inuidia effici? quid porro per Ionem dicit de ijs, qui dicuntur seipsos fascinare? nam hoc quoque audisti: sum minus illa carè profectus legisti.*

Plutarch. S.
Sympo. c. 7
Heliodorus
lib. 3. Aethiopi. hist.

Euteldæ fuerant pulcri per colla capelli:

Sed tibi dirus homo conspecto in fluminis vndis

Inuidit, turpisque inuasit protinus illum:

Morbus, & inuidia corrupta est gratia formæ.

Narrant enim Euteldæ cum sibi pulcher visus esset, propriam speciem captum in morbum incidisse: atque habitum bonum vna cum pulchritudine perdidisse. Vides fabulam natiui fabulæ similem: si quid tale accidit; arbitror vtrique contagiosam aliquam fontis exhalationem fuisse exitio. Sed audi quid Plutarchus hac de re censuerit. putat enim in his ex vera inuidia id oriri, quod etiam Heliodoro visum. Plutarchus; Audacter dicam, vniuersas quidam anime affectiones, quibus diu insint, in ijs malos habitus ingenerare: hi cum natura vim capiunt, qualiter ex causa moti, sapientiam inuitos homines in iura propriam, ac consuetas perturbationes deserunt. Sic autem considera, timidi etiā ipsa auxilia formidant, iracundi in charissimos quoque suat morosi. Amatores, & intemperantes postremo, nec sanctissimis quidem corporibus quamvis morti vicini quiescent abstinere. Mira est enim consuetudinis vis ad attrahendum affectionem in id quod sibi est proprium. Et qui in lapsum est propensus, vixque necesse est impingat. Nulla est itaque admiratione dignum; si, qui inuidendi, & fascinantid habitum sibi inducunt, etiam aduersus familiares ex morbi proprietate mouentur: aut ubi moti fuerint, quod natura solent, efficiunt, non quod volunt. Quomodo enim sphaeram febricè moueri, et cylindrum in modum cylindri necesse est pro forma differentia: ita, & hominem sic inuidum affectu inuidie ter aduersus omnia mouet. Quinetiam verisimile est, illos familiaribus, & charis petis nocere. Immo verò id mihi minus sit verisimile, cur? an quod frequentius illos respiciant aliquid id foret, si habentibus nō vitemur quādo volumus: & habitus à primis illis moribus animi non differrent; quos confundit Plutarchus; non obscure etiam voluntatis humane libertati his verbis, ut ex geometrica comparatione patet, frenum iniiciens. A ceteris etiam philosophis recedit, qui per speciem

cue maliuolam inuidiam requirunt, amor repugnantem. Solus Heliodorus Plutarcho consentit, & si de facto dubitet; Porro, inquit, si qui sunt, qui etiam charissimos, & quibus bene volunt fascinant: id quidem non est mirandum, si eam sint naturam inuadi; non quod volunt, sed quod naturaliter solent. Præsupponit vterque naturalem vim maleficam illis inesse: quæ qualis? physica an moralis? Si moralis tantum, hæc illis nolentibus non elicitur. Si physica, præexistens aut tunc nata, si præexistens, cur non nocet prius subiecto cui inest. Si tunc nata; quæ noua efficiente causa? nam erga hanc personam bene affectumur. Ceteri arbitrij libertatē hac in re concedunt, & aiunt innoxium intuitum esse, si animo aspiciant non malo, ut aduertit Tostat. in man. Sed magis philosophice procedit Plutarchus hac in re. Nec tamen felicius philosophatur, de sui ipsius fascinatione. Plutarchi sunt ista: Bonus vir Euteldas, & qui etiam seipsos dicuntur fascinare, non sine ratione id mihi videtur pati. Periculosus est enim (ut ait Hippocrates) summè bonis habitus, & corpora semelq; ad summum vigorem processerint, non stant, sed cadunt, & in contrarium vergunt. Quando igitur ijs integrum capere incrementum; seque spe melius affectos vident, adeo vt sepe demerantur ac circumspiciant, totum corpus propè mutationem est (esset Plutarche, licet seipsos, nec de mirarentur, nec circumspicerent, iuxta Hippocratem) & per habitum visum in deterius trahit seipsos fascinant. (Quomodo per habitus virium? id malivolentiam dicebas; ergo ne credendum quentiam sibi ipsi male velle solitum, aut suis bonis inuidere? et si alijs inuiderint, nunquam huc se porriget vis inuidentiæ, vt philauriam animo expellat.) Sed hæc ipsa ratio Plutarchi, quæ subdit, ostendit quid fascinationis nomine comprehenderit. nam subdit: Hæc autem magis sit ex fluxibus, qui vel circa aquas, vel alia quadam specula subsistunt. Exhalat enim spiritus in obiecta: et si sit, ut quo alijs nocent, seipsos male habuant. Quod cum prius fortasse contingat, falso causa obiectibus adscribitur. vult ergo Plutarchus in aquam ex oculis spiritus diffu-

ses, & in Euteldam, corrupta iam aqua, vapores cum illis spiritibus resinosos. cuiusmodi spiritus ex bene habito & sano corpore, ut erat Euteldas, emanasse non est credibile. agrorū & venenatorum illa affectio est, & nō nisi ex virosis, aut corruptis humoribus, profuens. Pueros autem affici hoc patet, & fascinari, quia ex seipsis spiritus quidā, seu qualitates nescio quas effundant, quæ aere corrupto in eos redeat vnde exiuit; nullus crediderit. Verè tamen Plutarchus falsō causam obruentibus, scilicet quatenus obruentur, ascribi pronunciauit; nec enim negare voluit, quod antè asseuerat visu aliquos esse contagiosos.

Si ergo loquamur de hac fascinatione proprie dicta, quam poetarum, seu vulgi vocant; quam ipsa ratio, tum imaginatione maliuola fieri volunt, quæd satis ipsum nomen Græcū indicat; dico, illam esse aliquid nō naturale, sed febrosū, si peritiosūque. Hanc conclusionem optime docent quidā egregij medici, vt Iul. Scaliger de subtilitate exercitat. 3. 49. & Franc. Valesius Sæcula philosophia cap. 68. & Theologi vt Richard. quodl. 3. q. 12. Abulensis. locis mox citandis, & Haliacensis Card. in perspectiua, Ciruellus p. 3. de superstitione cap. 5. Leonard. Vairus toto sermō lib. 2. & 3. de fascino, & Laurent. Ananias lib. 4. de natu. demon. probatur auctoritate D. Blasij hem. de inuid. qui hoc spernit, vt muliebrem nugacitatem. Secundo, quia, cum visio sit actio immanēs, & fiat per introsuptionem siue per passionē, non verò per actionem transeuntem, nec per radiorum emissionem; nō potest idonea huius fasc. causa naturalis assignari; deniq; quia nec Hippoc. nec Gal. nec vllus veterū me dicorum (si Valesio, multæ lectionis, & probatæ experientiæ medico, credimus) huius fascinationis meminerit, cum fuisse tamen egerint de cunctis morborū generibus, & causis. Vt satis mirari nequeam doctos quosdam Theologos scriptis mandasse; hanc comprobati à medicis & philosophis, nec negari posse experientia conuincente. Vnum tamen medicum solum laudant; si medicus ille bonus, & peritus; Marsiliū Ficinum,

cinu, in opere de anima immortalitate; qd no ex Aesculapidarū, sed Academicorū scitis cōflatum est. Sed nimirum illi vulgarem fascinationē a philosophica, propriā ab impropria nō distinxerūt.

Secunda conclusio. philosophica, seu physica fasciatio, non nisi improprie dici potest fasciatio; proprie verō, est contagio, seu infectio. Sciendū pro intelligentia conclusionis, fieri posse ut aliquis alterius aspectu lēdatur. nā verū ē illud poetæ.

Dum spectant oculi lasos, lāduntur, & ipsi.

Multaq; corporibus transiōne nocent.

Quod de lippis l. i. doctum est: Et quidem huiusmodi lāsio cōtingit, maximē quando mutuus est intuitus; et si possit etiam, quando tantum intuetur oculus laforem, per modum passionis (de quo nunc non agitur) vel quando solus laeans aspicit lēdendum; quā de re nunc agimus. De hac ita Plutarchus differit: Notamus homines, qui visu pueris maxime nocent, qui per habitum utpote humidum, ac debilem, uertunt; & in deterius movent: quod quidem minus accidit ijs qui induerunt, & iam compati sunt. Tame si qui circa Pontum habitant, quos alim Thybes appellabant, Philarchus scribit non tantum pueris, sed etiam uiris perniciosi esse: tabescere enim, & egrotare, qui aspectum eorum, & habitum, ac sermonem exciperent. Despecta est autem res, ut uidetur ab ijs, qui cum illis commercia exercebant, & seruos illinc educabant uenales. Verūm hac istem malitia haec proinde fortassis est mirabilis. Nam, & attactus, & affricatio manifeste quoddam habent faciendi principium, & quomāmodum aliarū animū perina aquilinis conuulsa, decrescunt, ac pereunt occulta quadam in plumarum caulibus putrescentibus: sic nihil est absurdi, hominibus etiam tactum partim quidem esse utile, partim uero grauem ac noxium. Iam uerō ex aspectibus quibusdam noceri, id quidem (ut dixi) sed quoniam causa eius perdifficilis est, pro falso rejicitur. Atqui (inquam ego) quodammodo ipsius causa uestigiū quoddam, ac semitam inuenisti: ut qui ad desuetos corporis peruenieris. Nam & calor, & uox, & respirationis fluxus, emporationes quādā sunt arimantium, & partes qua scūs movent, atque illapsa afficiunt. huiusmodi autem longe uerisimilius est ex animalibus emanare, ut quorum spiritus propter calorem, & motum, uelati pul-

sum quendam & concussionem habet: quo spiritu concussim corpus desuetos quosdam assidue emittit. id quod per oculos imprimis fieri par est. Nam cum uisus multiplex habent motum, cum spiritu ipsum igneum eiulante, mirificam quadam uim diffundit. Quā ex multa, tum pati, tum facere per uisum, homini accidit: quippe quem res uisa uertunt, ac modici tum uoluptatibus, tum iocunditatibus afficiunt, quin & amoribus (qui uel maximi, aut uehementissimi sunt anima affectus) principia dat uisus. Hinc diffundit, ac colligunt affectus, ubi pulchritas intuetur, eam ad ipsas addat. Vnde haec immarito mirari quis possit, esse, qui existimant hominē per uisum pati, ac uexari, nō alit facere, ac nocere. Pulchritas etenim ex aduerso aspectus, quodq; ex ipsorum oculis exit (sive id lumen sit, sive fluxus) amantem liquefacit, & consumit, cum uoluptate doli conuulsa. (id quod ipsi γλυκύπικρον hoc est dulce amarum uocant) neque enim, uel ex contactu, uel ex uisitu contingit hominem adeo lauari atq; affici, ut si quorū, uel ipso aspiciat, uel ab ijs aspiciatur, talis enim ex uisu diffusio fit, & inflammatio, ut placide amoris imperitus existimē eos, quō mirum putant Medorum uisum ex interuallo ab igne inflammari. Pulchritas enim etsi per longē distantes intueantur, ignem intra amantium animas incēdunt. Sape etiam hominum auriginosorum auxilium uidemus. curatur enim hiatuclum intueres, cui talis inesse uis, & temperatio uidetur; ut morbi attrahat, & excipiat per uisum, ueluti fluxu excurrentem. Vnde hiatuclum ne sustinere quidem sustinent hōem auriginosum: sed a se auertunt, & oculos clausos tenent: non quod illi (ut quidam putant) curationem inuideant, sed quod uelut illū feriantur. Ex eibus autem morbis maxime ac celerrimē cōtrahitur conuictu lippitudo. Vsq; adeo celerrimū habet uisus inferendi atque affricandi alij morbi principia. Ex his Plutarchi uerbis nota, primo, illi hāc fascinationē esse similem detrimēris, quā cōtactū & affricationem inferunt: hoc est nihil esse aliud, q̄ naturalem quadam contagionē: ut appareat eū non admittēre uulgare illam, docē id cōparationes eius de rupicula, de lippitudine, de amore: ceteri tōnes hāc mihi nō probentur, & alias lib. i. ueriores in medium protulerim. Subdit deinde, cur noxius magis sit intuitus inuidorum, q̄ aliorū. Afflicta (inquit) anima corpus afficitur.

Nam

Nam cogitatio de rebus ueneris excitat pudenda, & canibus praefecia, in certaminibus aduersus ferarū, saepe uisus exstinguitur, atque excecantur. Merore autem, & auaritia, ac zelotypia colores uertunt, atque habitus lancinant, quibus affectibus hant minus inuidia in animam penetrare solita, corpus malitia implet, quam pittores eleganter exprimere conantur inuidia faciem depingentes. Quando igitur eamque homines sic ex inuidia affectu oculi infigunt: hi uerō proximē animam ordine locati ipsius malitiam attraxerunt, ueluti uenena tincta tela impetant; nihil (opinor) praeter rationem aut fidem obtingit, si conspectus nocent. Nam & canum morsus periculosiores sunt, si ira perciti mordant, & hominum semina efficaciora esse aiunt, si amore coeant. Ac prorsus anima affriciones confirmant, & uehementiores efficiunt corporis vires. Propterea id genus amuleta, quā a prohibenda fascinatione, & πρὸς ἀσφάλειαν uocantur, sunt qui putent aduersus inuidiam conferre, quod scilicet (sic) trahatur uisus per absurditatem, quominus innitatur affectus. Aliquid est hoc ultimū in Plutarchi doctrina, qui non attigit punctum praecipuum difficultatis, nec enim ostendit, quo pacto ille maluiolus, uel calidus affectus queat noxiale qualitatem suam in alium effundere. Mutuarius reliqua a Plutarcho, hoc praclare & luculenter satis explicat Heliodorus: Aethiopica Hist. lib. i. interprete Scotto: Sic se res habet. Hic aer nobis circumfusus per oculos, nares, habitum, aliosque meatus ad profunda penetrans, & ex qualitatibus exterioribus ē secum inferens: qualis in fluxerit, talem etiam ijs qui excipiunt habitum ingerit. Itaque ubi aliquis liuore percitus res pulchras intuetur, circumstantem aerem qualitate malefica replet, ac proprium spiritum acerbissimū plenum in proximum quemque contorquet: spiritus autem utpote subtilis, ad spiritum usque, & medullas ipsas peruadit, ac plerisque morbis sic inuidia, & proprium accepit nomen fascinationis. Iam uero illa etiam considera, Charietes, quā multos sanē oculorum agitando, quā multos etiam pestis tabes corripit: tamen nunquam tangant eos, qui ijs morbis laborant, nec aut lecto aut mensa eadem participant, sed cum eundem tātum hauserint aerē. Vides ut a contagione pestis, prober hanc inuidie fascinationem, quā

utraq; ab exhalationibus seu uaporationibus, prauis uiciato aere proueniat? Prosequitur: Sit autem tibi huius rationis indicium, si quod aliud, etiam amoris ortus: quibus res uisa dant originem, & ueluti subueniant affectiones, per oculos in animas eiulantur. Idque iuxta admodum ratione. Nā cum ex nostris meatibus ac sensibus, maximē assiduam uisus habeat motionem, & calidissimus sit; paratior existit ad capiendū eas, quā circummea sunt defluxiones, siquē amoris transitus ignito spiritu attrahit. mox subdit de rupicula, & basilisco, de quibus nos libro primo egimus.

Habetis ad philosophorum mētem explicatam fascinationem, quā tuentur philosophi, & Theologi recentiores: quorum breuiter una, & consentiens opinio est: A uicennā, Algazelis, & gentiliū, illa supersticiosa, quā re iecimus, nihili esse, nec ab ipsa uisione qua uisio est, fieri alterationem ullam in alio, sed alterationem effici per uenenatam aliquam qualitatem manentem in putridis humoribus aut uiciofa complexionē ipsius intuentis; hanc qualitatem communicari spiritibus uitalibus, qui imaginatione acriorē, & attentione intentiore animi concitantur, & exciti uiam quarentes ad oculos perueniunt. His spiritibus effluentibus ex oculis non quidem ipsa uisione, sed spiritibus simul cum uisione excitatis & erumpentibus, aerem proximum malo suo uiru inficere, & ab hac aeris parte aliam infici, & sic perueniri ad partem aeris proximam illi, qui est inficiendus; (puta pueri) & hunc aerem proximum insinuare se in oculos lēdendi, & ex oculis eius, quē pars tenerrima citius inficitur, se penetrare in corporis partes interiores.

Hec est sententia Alexan. Aphrodisi in problematibus, & Aristot. problema. 20. scilicet, (nisi dicas hunc ex uulgi sententia locutum) apertē est Diu Thomā 1. p. q. 117. a. 3. ad 5. 2. & 3. cōt. gent. cap. 103. quem Ferrar. ibi & Aegy. columna lib. cōt. error. philosophor. & alij sequuntur. Et probant non male exemplis Richard. d. q. 12. & Abulens. parad. 4. quest. 16. & alij locis. Richardi

sunt ista, videmus enim hominem patientem in oculis quandoque aspectu suo laedere hominem, qui illum aspiciat, quod contingit ex hoc, quod oculi mala qualitate infecti, aerem medium inficiunt, & aer infectus oculos directos ad eos infixos inficit, eo quod secundum rectam lineam, & directius illa infectio derivatur ad oculos adspicientium quam non adspicientium multum, ad hoc cooperante imaginatione illius, qui aspiciens oculos infirmos imaginatur se laedi. Et ego expertus sum in me ipso, me quandoque non potuisse tenere aciem visus, nisi cum difficultate directe contra oculos illius, qui infirmitatem patientem in oculis patiebatur. vides hanc fascinationem, quā Richardus admittit, non aliud esse, quam (ut dixi) infectionem quandam: & præterea illum addere vnam circumstantiam imaginationis eius qui seditur, quæ valde probabilis est, & propria pestis, atque omnium morborum contagiosorum, qui facillimè hauriuntur ab ijs qui iuncti corripiti, vel correptos se autumant. Addit Richardus, Ad hoc est etiam alia experientia, quæ habetur per philosophum, primo libro de somno et vigiliis, ubi dicitur sic, quoniam sicut visus patitur sic, et facit aliquid. In speculo enim videtur purus etiam mensuris supereminetibus mulieres inspicere, in speculo, sic superficies speculi, velut nubes sanguinea, et siquidem sit novum speculum, non facile est abstrahere huiusmodi maculam; si vero sit speculum vetus, facile est. causa vero, sicut diximus, quoniam non solum patitur visus aliquid à visibili, sed etiam facit aliquid; et movet aera, quomodoque et splendida. nam visus est splendorum habentium colorem. Quod autem visum facere aliquid; non sic accipiendum, quasi velit ipsa visio aliquid emitti, quæ visio est; sed simul, seu concomitanter quosdam exire spiritus, seu vapores, qui noxam illam speculis inferant. dubitari autem potest, utrum hi spiritus virulenti emittantur per ipsum oculi globum, ut voluit Richardus, & Abulensis, an vero dumtaxat per cavitates orbium, seu angulos, unde solet lippitudo exire? Mihi nullo modo verisimile videtur, per soli globum exire, fieri potest, ut aliqui, sed rarior modus & pauci, putem longè plures exire per cavitates illas, & multos, & nures plurimos, & efficacior

res, cum expiratione inhalari obiecto, cui datam infertur, seu quod contagio afflatur. Nonne puri vaporis longe plus, & citius expediti, & calidius etiam & inflammatus, ab ore in cor per asperam arteriam, quæ per oculos solet immitti? Fortassis etiam veritati prorsus consentaneum est, quod Valerius contendit, ab oculis nec suffusiones, nec nubes, nec albugines, sed ophthalmias dumtaxat, seu lippitudines tantum in alios mitti; minus ergo mittat affecti oves non suas, sed aliorum, certe scabiem non oculis, sed manibus, & contactus membrorum affricabit. Pestilencia nunquā aspectu, sed hactu oris solo propagari consuevit: quare agrorum non ad spectum, sed contactum & propiorem accessum fugimus. De menstruatibus illa, quoad speculi suffusionem, vera puto; sed quæ de morbis hominum aut alijs admirandis Plinius narravit lib. 7. cap. 8. cap. 9. ea quotidianum usu & experientis coniugarum refutari Valerius convincit. Tertio probat Richardus, eo quod passionibus quibusdam animi, oculi quasi transmutentur, & ignescant adeo ut nec ipsi alios mouerint, nec agnosci ferè queant: & præterea etiam solo ad spectum alios ad amorem, aut lasciviam possint pellicere. Putat enim ex solo aspectu, mediante imagine, passionem primum interius concitari, & eam oculis se insinuaré, & qualitatem aliquam oculis, illi eam ad lasciviam amorem, inferere. Atque adeo esse mulieres, seu viros, quibus illicium illud, seu qualitas attractiva ad amorem infit in oculis, per modum qualitatis perpetuæ, & immanentis; alijs vero in se illam dumtaxat durare passionem amoris, hoc est quamdiu illi ipsi concupiscunt, seu amant. Quæ de re prorsus dubio, & pace Richardi dixerim, hæc non sunt admodum verisimilia: nam qualitatem talem inefficaciam, quam sit ipsa pulchritudo oculorum, vel decentia, vel gratia aliqua moralis, quæ venustate, alacritate, decore, aut alijs amari dignis conditionibus, animum vulneret hac Cupidinis sagitta; nihil necesse est, cum hæc sufficiant, nos imaginari. Nec vrger probatio

probatio Richardi quæ his verbis subiungitur. Quandoque enim videmus mulieres impas, et oculos carpes habentes, et tamen quandoque magis aspicientes ad suum amorem alij, quam ex aspectu suo, quam longe pulchriores mulieres, et quædam habent vocem effluviæ transuentem, hoc est cum passione transuentem, quod videtur persuadere experientia, modo vix periculosum est, tales mulieres respicere. Fateor periculosum, sed quia hæc mulieres sunt illecebrosæ, vel conuersione, vel aspectus gratia aliqua, vel ipsa lascivia; quæ ex oculis elucescunt, pro uocat homines ad id, quod natura deprauata eos inquit. Nec forma sola capiuntur, qui amanti nam sit cuique formosum, quod amat, videretur.

Quisquis amat rana, rana putat esse Dianam.

Quod verò efficacior ad malum sit aspectus harum, cum passione amoris, seu eromania ipsæ percipiunt; sit, quia tunc actius oculos intendunt, & ignea illa lux splendidior, addit aliquid decori; sicut & vox eorum, qui ex animo loquuntur, magis solet auditorum animos percellere. Si vis me flere, aut ille, flendum est primum ipsi tibi: si vis amari, ama. nam magnes amoris amor. Et hæc est causa cur dicat, Ecclesiast. cap. 9. v. 3. Ne respicias mulierem multumolam, ne forte incidat in laqueum illius. Minime his verbis probare voluit commentitiam illam qualitatem Richardi; qui certe prorsus improprie hanc vocat fascinationem; nam & amantes non nisi improprie fascinati dicuntur. Quis vnquam Helenam, vel Penelopem, vel similes, tot ambitus proci, fascinationes, vocauit?

Ad Abulensem veniemus, qui stat pro nobis, & accuratè rem discussit locis tribus. Primo scribens in Genes. cap. 21. columna 6. noua editionis; distinguit, ut nos distinximus, & vulgarem illam fascinationem quam moribus animi irati attribuunt, resellit; quia tales motus pertinet ad passiones animales, & non ad naturales: infirmitas autem fundatur super aliqua naturalia, ut harmoniam, vel non harmoniam humorum, & aliorum in corpore. Physicam verò istam probat, si fiat in corpore propinquo; nam in

longè distans iure optimo negat fieri posse, quia spiritus isti expelluntur virtute naturali, qui sunt aliquantulum graues, vtpote humidis humiditate aqua; & ideo non possunt in longum tendere, nisi per magnam virtutem potentia expulsiva, qualis nec inest oculo; nec, si inesset, sufficeret; quia vis illa noxia resistentia medijs facillimè commutaretur.

Hæc eadem omnia docet in d. Parad. 4. fol. 52. ubi fol. 55. columna 2. expressè asserit non dandam fascinationem illam vulgarem; sed Physicam, quæ provenit ex aliqua pestifera qualitate existente in animali per modum morbi: & distinguit inter propinquum obiectum, & remotum fol. 51. colum. 4. & fol. 57. colum. 2. & quoad propinquum prudenter addit, necessarium esse, ut illud propinquum dispositum sit ad recipiendam corruptionem illam fascinationis, quod docet d. fol. 51. colum. 4. & verò certissimum est. Verum idem hanc materiam magis ex professo examinauit comment. in cap. 21. Num. à quest. 9. & quest. 10. docet, quod præsupponimus, speciei visibili nullam inesse qualitatem actiuam, vel passiuam alterantem, ad modum quatuor naturalium qualitarum: quia species visus, nec calidæ, nec frigidæ, nec siccæ, nec humidæ sunt, formaliter, aut effectiue, sed nec virtualiter: & tantum illa efficere possunt, ut res, cuius species sunt, videatur. Quare ipsæ nocuumentum nullum inferre queunt per se; sed aliquid illas comitatur, unde noxa hauritur: quæ haut dubie sequeretur, etiam si res visa non videretur; & videns, oculis clausis, non vidisset. Illud verò concomitans, esse spiritus (corpora quædam subtilia) substantie calidæ & humidæ, qui in vapores quosdam resoluuntur. Hi si ad corpus aliquod tenerum delati ei adhaerent, frigiditate superficiæ corporis solidi cui inhærent, & aeris circumstantis, condensantur, atque visibiles effecti corpora apparent. Et hoc in speculo, in quod iniecit mentruata, contingere. Animalia itaque in quibus hi venenosi humores sunt, per oculorum pupillas spiritus emittere soleant; qui valde noceant ijs, quibus inhærent

ferint. Et hos spiritus non pertinere ad potentiam visivam, sed ad tactivam; quæ per applicationem, & contactum operatur; & illi per calorem, vel humorem nocent.

Qui per ipsam visionem, qua videri dicunt malum inferri, necesse est fateantur cum Platonis; visionem fieri per radiorum emissionem; quod omnium accuratissime refutavit Abulés. *Syn. quest. 11.* rationibus validis octodecim. Idem *quest. 14.* cum sequent. *quest. ad. 19.* postea pressius fascinationis materiam discutiens, quidam ex-pretise asserit, hæc verba: *Dicendum est quod plurimi eorum, qui catholica veritati valde inhierebant, fascinationem nihil esse dicunt, nullum quoque animal fascinari, id est oculo percuti; nullumque bonum, aut malum per oculos causari.* Horum autem modus sane, ut illi necipiunt, solitum veritatem habet. *Vulgares namque, qui secundam suam nomen insipientes sunt, arbitrantur & asserunt, quosdam homines esse materiam oculorum: addentes, quod si isti oculo subibundo, aut inuido, vel qualitercumque ad malum modo adspicere aliquid voluerint, illud ledunt atque occidunt. Et si benigno oculo illud conspexerint, nihil nocent.* Hæc autem peritua falsa sunt, & natura diffusa. Vides sententiam Abulenensis, de vulgari fascinatione; qui recte ostendit, si qualitas illa insit venenata, etiam cum nolunt, obtutu nocituros, ut recte Plutarchus, & Heliodorus censuerunt. Idem *questio. 18.* significat hanc fascinationem ab Ecclesia damnari. Nos quoque (scribit) cum tota Ecclesia fascinationem improbamus, quam accipiunt vulgariter intelligentes: qui enim vulgo loquuntur, in pueris teneris, pullis, atque parvis portis fascinationem interdum asserunt evenire, similiter in alijs domesticis animalibus, neferentes quid fascinatio sit. Hæc ille, de vulgari: nam de physica, *questio. 14.* docet, illam per contagionem prædictorum vaporum fieri: & *quest. 15.* docet quædam animalia id natura instum habere, ut queant sic nocere; quædam omnibus, alia non omnibus, sed ad hoc dispositis; & tales esse homines, qui non quando volunt, & quibus volunt; sed, si non concurrant requisita ex parte agentis, & patientis, quibus

volunt, nequeant; si vero hæc omnia concurrant, etiam si nolint, noceant. Vnum tamen addit explicatione indigens, his verbis; *Habet tamen, qui huiusmodi est, aliquid in sua potestate, quoniam si clausos semper oculos tenere voluerit, neminem fascinetur unquam; aut, cum se voluerit ab aliquo re custodire, ne eam fascinet, claudet oculos.* Et erit impossibile eam fascinare. Hoc ex hypothese verum duntaxat, si vapores illi ex oculis solis prodeant: nam si ex ore vel aliunde, nihil prohibet, etiam cæcis talem vim adscribere. Prudenter addit *questio. 16.* licet plerumque hæc noxa tenerioribus corpusculis inferatur; interdum inferri posse durioribus, si valde vehemens, & excessiva sit hæc qualitas, ut in basiliscis, & lupis quoad quosvis homines experimur: denique *questio. 17.* docet ex hac eadem causa posse quædam in corpora remotionem quæqueant alia: quæ omnia certa sunt, nec alia indigent probatione.

Sufficiant ad probandum aliquam esse fascinationem naturalem, seu philosophicam; & eos qui fascinationem defendunt (ut Ronsseus *epist. 48.* Francisc. Xuares in *Metaphys. disp. 18. sectio 8. cap. 26.* & c. in *Conymbricenf. in 5. lib. physice.* & alij) de hac tantum non de priore illa poetica, & vulgari locutos.

Pars altera conclusionis, questionem ingerit de nomine; an fascinatio dici debeat ea, quæ ex irritato humore spiritus isti conciliant, noxa? odi *λογος*, *λογος* omnem, quando nihil ex vocis viurpatione mali consequitur.

Sed quia, sicut de Fati voce dici solet: nomen esse suspectum, etiam si quis mentem habeat non malam; sic etiam de fascinationis voce libenter viurpem; sine addito, seu explicatione illam non esse probandam. quia periculum est, ne quis abierit accipiat, quatu protuleris; cessat periculum, si sic loquaris, ut metaphoricè, non proprie te locutum, ex contextu, seu orationis serie facit deprehendatur, quod in S. S. & Patrum locis, mox proferendis, factum.

In hac vero questione, cum agimus,

intus, an detur fascinatio? confestim omnes sic nomen accipiunt (& merito) ut vulgo consuevit. Nam ubi metaphora, vel analogia ratio aliud non luadet, receptum est vocabula in propria significatione sumere, maxime inter Physicos, vel Metaphysicos. Ideo sanctè admodum Tostatus proficitur: *Satis sibi molestum esse confiteri publice aliquam posse fieri fascinationem* (confitebatur de sola Physica) *hoc autem non ideo, quod veritas latere debeat (desiderat enim veritas in publico collocari) sed quia simpliciter, impotentes distinguere a falsis veris, cum audirent fascinationem possibilem, arbitrantur aliquid, quod incertum esset, & ad superstitiones varias verteretur.*

Hæc ille sapientissime. Quid? quod certe decet Philosophum, & Theologum verum, quoad fieri potest, vocabulorum proprias significationes non confundere, ne vel Grammaticis ludibrium debeat, vel faciat se improprè loqui. Macellonum illud probum, lignonem lignonem, palam palam, proditorem proditorem vocari. Nihil clarius, nihil expeditius, nihil ad erudiendum alios accommodatius. Quis ferat, si incendium voces diluvij nomine, quia flammis omnia innundat? si morbis aliena attingas nomina, quis probet facis, cum contagionis, fascinationis nomen imponis.

Quid est fascinatio? fascinationem definit Tostatus (*quest. 15.*) cum aliquis quempiam videt, ad eum non contumeliosus corporaliter, nec in eum quidpiam agens cum ledit. Nonne in fascinationis nomine omnes includunt pro instrumento, vel efficiente ipsam visionem, & præterea requirunt animi malignitatem? ut proprie dicta fascinatio verè non sit aliud, quam (ut definiit Valefius) *passio oculis illata, & concepta, profecta ex quadam affectione animi maligna eius, qui intuetur.* Certè hoc Aristoteles, Plutarchus, Heliodorus, Plinius, confirmant. At hæc desunt in Physica hac contagione; sed ea ad humores omnem agendi refert efficacitatem. Differunt ergo Physica, & vulgata. Cumque vulgata proprie sit fascinatio, videntur cui primò

nomen inditum; & Physica duntaxat tralatitice, per quandam analogiam, late sumpto nomine sic appelleretur; consequens est improprie hanc dici fascinationem; atque omne contagium ore, halitu, naribus, afficatione membrorum illatum eodem iure dici posse fascinationem Physicam. Repugnat notio nominis. Nam fascinatio non deducitur (ut quidam opinati) a fundo, quod incantationibus inducatur; sed origine Græcicum est. Quia fascino formatur a *φαῖς*, muris duabus litteris *φαῖς* significat invidere, quod Cicerone teste, viurpabant pro invidià videre. Quoniam qui invidet alicui, ab invidiosi felicitate nequeunt oculos avertere. *φαῖς* proprie est invidentia. Deuter. c. 18. *vers. 36.* ubi nos habemus, *invidetis fratri suo*, Græcè est *φαῖς*, quod Divus Aug. *lib. locutionum Hebraicarum*, transfert, *fascinetur*. Chalæus autem, *habet oculos nequam*. Nec ignotum illud patrisfamilias, *an oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum* Matt. 20. Quod de invidi mercedis alienæ contemplatione dictum. Et quia liuor in oculis maxime se prodit etiam Horatio teste; *Non isthic obliquus oculo meo comoda quisquam limat, non odio obscuro, non suque nenerat.* Ideo fortassis Eccl. 31. *vers. 25.* pronuntiatur, *nihil oculo nequius creatum.* hoc est invidentius. Nisi malis eo referre, quod oculus peccari, & concupiscentiæ fenestra esse soleat, malorumque animi affectuum index, seu leno potius illecebrossimus. Nihil enim hoc ad probandam fascinationem facit, ut nec alia S. S. loca, vel quorundam Patrum auctoritates. Nam fascinationem latissime simpliciter, pro quavis graui deceptione, ut etiam Magica præstigia comprehendat, de quibus inpro dicam. Sic ait Sapiens, *Sapientia quarta, versu duodecimo: fascinatio nugatoris obsecrat bona.* Græcè est, *φαῖς*, id est fascinum vile, nugax, & nihili; phrasi Hebræa. Sic enim significat; a vilissimis, & inuicini precij quilibet terrenis, maxime a nugatoria, & adulatoria laudatione, ut nos præstringi, & ludificari, ut ad

ut ad vera bona prorsus cecutiamus, ut bona pro malis, mala pro bonis habeamus; terrena coelestibus, semper nis interitura praeferamus. Fascinationis verò nomen usurpat, quia vulgus Iudeorum falsam illam fascinationem credebat contingere, adeo ut huiusmodi fascinatorem oculum Saræ impij recuti tribuere non vereantur; quos Abulenſis in 2. 1. Gen. refellit. D. Bonauet. comment. in vers. illum 2. 1. vidit alludi ad fascinationem, & ideo dicit, secundum quod homines maligni dicuntur laudando pueros fascinare, satis indicans quanti illa faceret. Sensum quem diximus, in notis suis Petrus Nannius Alecmagius ex parte amplectitur. Ad spectu etiam ad illam opinionem, Metapho. D. Paulus locutus ad Gal. 3. v. 1. cum scribit: Quis vos fascinavit, non obediens veritati hoc est quis vestram salutem, & veram fidem vobis inuidens, adeo dementavit, ut ad lucem clarissimam caligetis; & tam subito leuiterq; ab ea fide defeceritis, quæ tam manifeste vobis à me tradita fuit; ac si penicillo prædicationis ante vultu cuiusq; vestrum oculos Christus pro vobis crucifixus foret? Vera hæc S. S. locorū sententia. D. Hieron. non obscure sententiam suam prodidit, habere se pro fabula illud vulgi. Digne (ait) Paulo, qui etsi imperitus est sermone, non tamen scientia, debemus exponere: non quod scierit esse fascinum, qui vulgo putatur nocere, sed ut sui sermone sit triuq; & ut in ceteris ita in hac quoque loco verbum quotidiana sermocinatio assumpserit. Dicitur fascinus proprie insanus tribuere nocere, & atati parum, & his, qui nec dum firmo vestigio figunt gradum. Idque ut nunciam nec ne sit, Deus viderit; quia potest fieri ut & demones huius peccato seruiant, & quoscumque in Dei opere vel cepisse, vel profectus cognouerint, eos à bonis operibus auertant. Nunc illud in causa est, quod ex opinione vulgi sumptum putamus exemplum, ut quo modo teneras atque nocere dicitur fascino: sic etiam Galata in Christi fide nuper nati, &c. Adeo certum Hieron. naturaliter id non cōtingere, ut si fiat, opera demonis fieri censuerit. Eadem mens Chryl. in diem 2. 3. scribentis, monet eum, ne, quando audimus inuidiam, seu oculum malum

exultinemus, quod oculorū toniectas intuentes ledere soleat. *ΜΗ ΤΑΤΙ ΠΙΣΤΕΥΕΙΝ, ΟΤΙ Η ΕΦΘΥΜΙΑΝ ΒΟΛΗ ΤΩΙ ΠΡΩΤΩΙ ΚΑΛΕΤΑΙ ΤΕ ΤΟΥΤΟ*, & reddit rationem, quia ipsum oculi membrum malum esse nequit; verum hoc pacto liuorem animi à Christo notari. Nam oculorū est simpliciter tantum videre; certum perperam videre, est animi iactus deprauati. Addit non tamen hæc dici, quasi liuor per se alteri nocere possit; sed ut ostendat eos, qui ista docebant, per inuidiam ad hoc venisse. *ΤΟΥΤΟ ΔΕ ΛΕΓΕΙ ΟΥΧ' ΟΣ ΤΑ ΕΦΘΥΜΙΑΝ ΕΙΔΥΝΕΙΧ' ΟΥ ΕΧΑΤΕ, ΑΛΛ' ΟΣ ΑΥΤΟΙΣ*, vides omnem vulgare opinionem aditum obstruxisse. Remouet oculi organum, remouet visionem, remouet ipsam inuidentiam. Idē disertē vulgarem illam de verulis fascinantibus opinionem reprehendit, hom. 8. ad Coloss. B. Anselmus addit c. 3. exponit quidem, fascinavit, liuido latus intus; & respectu inuidia vos tenellos laset, dolensq; de promotu vestra perfectionis, ac fidei solo liuore nocuit; sicut aliquis, qui solo respectu dicitur res alterius posse diminui: & ita nos liuenti suo aspectu tabescit, ut non credatis veritati mea prædicationis, sed falsitati sui dogmatis; verum subdit aliam interpretationem, nempe; Vel sicut incantatores fascinant, & deludunt homines, ut credant uanum esse, quod falsum est: ita nescio quis fascino sua deceptionis ita nos incantauit, ac verbis suis immutauit, ut &c. Vides de vulgari loqui, per, dicitur de magica ablutē, sicut & D. Hieronym. locutus est, quē imitatur. ut & Primasius ipsismet D. Hieron. verbis compendio acceptis vrens: quemadmodum Theophylact. Chrysostomi. Sedulius totum illud prætermittit, contentus interpretari, fascinavit, hoc est inuidit. Caietanus retulit ad magicas sensuum ludificationes: Catarinus ad physicam, quam dixi fascinationem, nō ad vulgarem. Sed verior, commodior saltem, explicatio Caietani, quam Adamus Sasbaur, siue Leonard. Hassel. secutus fuit. Nā quæ Sasbauro ascripta post mortem Commentaria in epist. Pauli, & Iulii, sunt selecta, & in ordinem digesta ex lectio nibus prædicti Leonar. Hasseli, ut norunt, qui contulere, & huius illum audirent

Matth. 20.

* for. de diab.

dicorem fuisse meminerunt. Sept. Tertullian. videtur hanc vulgarem opinionem solis Ethnicis ascribere, & liuori seu odio fascini nomen tribuere, et quia pulchris periculū imminere putabant, ideo pro remedio velamen capitis virginibus commendat, quoniam eo aspectus arcebat. Sic scribit lib. de virg. veland. cap. 15. Sed enim vera, & tota, & pura uirginitas, nihil magis timet, quam semetipsam: etiam feminarum oculos pati non vult, alios ipsa cunctos habet. Confugit ad velamen capitis, quasi ad galeam, quasi ad elyptum, qui bonum suum protegat. aduersus illam tentationem, aduersus tacula scandalorum, aduersus suspiciones, & fascinos, & amulationem, ipsam quoque liuorem. Nam est aliquid etiam, apud Ethnicos metuentis, quod fascinum uocant, infelicio reos lauit, & glorie enormioris euentū. Hæc nos enterdam * Diaboli interpretantur. Ipsius est enim boni odium. Interdum Deo deputamus. Illius est enim superbia iudicium, excellētis humiles, ut deprimentis elatos. Timebit atque uirgo sanctior, vel in nomine fascini, hinc aduersarium, inde Deum; illius liuidon ingentium, huius consorium lumen. &c. En tibi agnoscit rem, causam reddit aliā, quā vulgo putabatur: effici hæc demone faciente, Deo permittente. Nihil verius. Hæc ergo Patrum Orthodoxorum sententia: nec facient illi, vel Henrico Cora. Agrippæ physicam fascinationem impugnanti; quem refellit Sixt. Senens. lib. 6. Biblioth. annot. 267. vel Cinglianis hereticis, nimium vulgari illi tribuentibus, Caluino in Exod. cap. 22. Atetio problema de fascio. & 1 amb. Danno e de fortia. qui auctoritate quorundam Patrum calumniosè abutuntur. Tertia concl. quedam, & frequentior fascinatio pendet à demonis maleficio, qui strigi, vel sortario ex patto nocere uoleti cooperatur, Quæ definiti potest, fascinum uel perniciosum, qualitas demonum arte illata, ob tacitum, vel pressum hominum cum demone patto. Hæc probatur auctoritate D. Hieron. & aliorum Patrum iam citatorum, D. Thom. Abulenſis. Ferrar. Xuaref. & ceterorum Theologorum laudatorum, probatur experientia quotidiana & confessionibus prædicatorum. Ad hanc opinor referenda plurima, quæ varijs scripto-

ribus visa ad alias species referenda. Nam solent pacisci nefarii isti homines, ut quos liuide, vel iracundē aspexerint, ijs demon perniciem inferat, ignari posse putant hæc ipsa visione perpeſſos; quorum ex numero bonus poeta Hieron. Vida Bombycum. 1. 2. narrat, quod suo tempore acciderat;

Quandoguidem memini Trisci altā in raspe Viterbi.

Ipsæ senem uidisse serum; cui diua uigebant,

Oræ, grauesque oculi fissiſſi sanguine circum,

Fronteque obſcena situ, hirtique in uertice caui.

Ille truci (scelus) obtutu genus omne, necabat.

Reptantem, tonus animas, preuasque uolantes;

Quin etiam si quando hortos ingressus, ubi annus

Exiit expleto turpem nouus orbe senectam,

Floribus, & passim per agros incensum arbor;

Ille hortis stragem dedit, arboribusque ridam;

Spernitque anni agricolæ melli fluere cadacam.

Idem quoruamque aciem horribilem infundisset; ibi omnes

Cernere erat subito afflato languescere flores.

Quis enim credat vno humore naturaliter tam diuersæ species res solo afflatu interemptas? Se immiscebat Dauus ille cuncta interurbans. Talis etiā fuit Telechinum fascinario, à quibus inuidi, & fascinatores, vulgò Telechini dicti Beato Gregorio Nazianzeno, & Synesio. Gregorio verò Palama tabes Telechinica, idem quod Tabes vultu fascinante, & insidiosè blanda illata. Ferūt (fabula) Telechinas fratres nouem ex Actæonis canibus in homines verſos in Rhodo iniula, Rheæ comites, & in varias species se conuertere solitos; nunc hominum pedibus, manibusque truncorum, nunc piscium, nunc anguium, nunc demonum, in signis planè veneficos, & præſtigiatōres crediderim, & inuidos (ut ait Hefych.) fascinatores: vel potius veros cæcodæmones

Vide Adag. TILXII.

mōnes admodum maleficos es & nixā
αὐτὸ θύατορας; pessimo sine homines
quod perditos vellent demulcentes, vt
scribit Pustarchius in 13. *lib. inuidos*
dāmones fuisse indicat D. Nazianzen.
& post illum Tzetza, atque ideo etiam
dicti *παλαμῶναι*, quasi manuum ope-
re exitiosi. Tales etiam Tybios fuisse
Ponticos de quibus Plutarchus super-
ius meminit, & Plinius lib. 7. c. 2. *bis ver-*
bis. in Africa esse familias quasdam effasci-
nantes Ifigonius, & Nymphodorus tradunt,
quarum laudatione intereant probata, avescūt
arbores, emoriantur infantes. Esse eiusdem ge-
neris in Triballis, & Illyrijs adijcit Ifigonius;
quā visu quoque fascinent, interimantq; quos
quos diutius intueantur. iratis praesertim ocu-
lis. Quod eorum malum facilius sentire pube-
res. Confirmat Gellius, in Noct. Attic.
eodem referendus, vt & B. Isidorus Iu-
nior in Originibus.

Fieri autem hęc pacti cum dāmoni-
bus initi vi satis ostendit, quod fasci-
natorum huiusmodi notas esse volunt;
si in oculis ambobus, vel eorum alte-
ro, binæ sint pupillæ; aut in altero ef-
figies equi, aut canis: quæ nihil dubi-
to esse stigmata, quibus mancipium sa-
tanæ suum insigniuit. Nostis enim
temporibus deprehensæ, quib. in ocu-
lis erat nota catellini, vel buffoni pe-
dis: & quod de gemina pupilla dicit,
ita capio, vt uideri geminam credamus
non esse.

Obijciūt ab Aristot. Plinio, & alijs
rutam, gagaten, hyenæ pellem, & alia
remedia naturalia præscribi: morbum
igitur esse naturalem. Respondeo hoc
argumento probari duntaxat, impro-
priam illam fascinationem physicam:
deinde etiam hęc valere contra disposi-
tiones corporis, quibus dāmon abuti-
tur, & sic indirecte refragari ipsi dēmo-
nis actioni.

Vulgò receptum, vt magicæ præsti-
giæ omnes per Metaphoram fascina-
tiones vocentur: quo sensu saepius
librum edidit, quem vocat *flagellum fa-*
scinariorum: & eodem sensu dicuntur lu-
dices a strigibus fascinari. Qua de re
sic scribūt Inquisitores Germani: *Sunt*
& tales malefica, quæ indices solo aspectu, &
oculorum intuitu maleficare sciunt, quod eis

nullam molestiam inferre queant. Mallei fo-
lio 340. Item; *Experientia nos docente nau-*
mus, quod index, aut alij asseffores, ita aliena-
ti in eorum cordibus fuerint; quod omnem, si
quam habuerint, indignationem auferunt;
nec ipsas molestare quoquo modo praesumebūt,
sed libere abire permiserunt. Qui scit, & uidet
expertus est, & verum dat testimonium. & uti-
nam talia procurare non possent. Sic illi fol-
559. Arbitror Deum non permittere
in iudices fideles, & ritē, ac iuste pro-
cedentes; sed dumtaxat in iudices ini-
quos, aut modice fidei, aut curiosos,
& cetera.

Restat videre vnde vulgaris illa fa-
scini nata sit opinio, de oculo visione,
vel ore laudando fascinante. Placet
Fran. Valelij coniectura. Fortassis inde
quod pueri, qui solito crassiores, niti-
diores, pulchrioresque sunt, a feminis
virisque occurrentibus solent attentius
aspici, laudari, palpari, motitari, in vl-
nas, & palmas accipi. Verissimum ve-
rò est dictum illud Hippocratis; *habitu-*
tum, qui ad summum boni status attigit, esse
periculosum: & illud Cornelij Celsi: Qui
nitiidiores solito sunt, suspecta sua bona habere
debent. Cum ergo infanti, ob natura-
lis habitus teneritudinem, cum visi sūt
optimè valere, saepe ex inopinatio in
magnum aliquod vitæ discrimen inci-
dunt; vulgus non intelligit causam tā
repentinæ mutationis; & quia hanc
non intelligit, suspiciosum in malum,
culpam in adipiscendum, atque laudā-
tium oculos, & verba conijcit: quos
cum quotidie pueruli pulchelli, et obe-
suli plurimos habeant; facile anus ali-
qua rugosa, & deformis in hoc nume-
ro reperitur. Quod genus cum sic te-
trum morosum, & odiosum, ei po-
tius adscribitur noxa, quàm ceteris.
Hanc vulgi opinionem paulatim (quæ
mortalium curiosa leuitas est) etiam
doctiores nonnulli superstitiosi, vel in-
genij quid vis defendendo ostendendi
audiunt securi. Tandem ab infan-
tulis ad agnos ium, in quibus causa
non admodum dissimilis. Denique
proserpens per audaciam ignorantia,
ad equos, segetes, & alia fabulam pro-
duxit,

SECTIO

SECTIO II.

De maleficijs, & venarijs.

Secundo se loco nobis offert Vene-
ficiū, propriè dictum. Vt videretur nullū
agnoscere huiusmodi, quia putat, ni-
si vero ac naturali veneno, sagis noce-
re non posse: nec ab eo longe abir Ler-
chemerus Luteranus. Sed huic magi-
strum eius Lutheri illi, Venerandum
(vt solet vocare) præceptorem suum,
Agrippam, perfidos perfidis, possem
obijcere, si qua tenebrionum istorum
auctoritas foret. Sanè Lutherus omnis
magnificat hac in re dāmonis potesta-
tem, dicit eum in toto mundo regnare,
& mox regnum istud quale sit, ex-
plicat his verbis; *Sumus autem nos omnes*
in corporebus & rebus subiecti Diabolo, & hospi-
tes sumus in mundo cuius ipse Princeps, &
Deus est. Ideo panis quem edimus, potus quem
bibimus, vestes quibus vitamus, immoret, &
torum qui vivimus in carne, sub ipsius imperio
sūt. Hæc ille blasphemus. Ergo iā Prin-
ceps, & Deus dēmon illi qui certe mū-
di pars fuit? nos Deum vnum cognos-
scimus, dāmonum iudicem Principē-
que, mundi vt conditorem ac rectorē,
sic Dominum Deūque. Ergo, corpus
& res omnes Lutheri Diabolo subie-
ctæ? nos didicimus, nec ires Iobi, nec
in corpus quicquam iuris dēmonē ha-
buisse, nisi discretis a Deo pro illa vice
verbis cōcessum. Ergo Lutheranus aer,
& omnia, quibus vivunt, sub Diaboli
imperio sunt? nos fatemur Domini es-
se oues & boues, & volatilia coeli, &
syllarū feras, & cetera, & pisces, & quic-
quid creauit, nec horum quicquam ad
dāmonem pertinere. Mea sunt omnia,
dixit Dominus: excipit Lutherus, quæ
in mundo sunt in omnia, & ea adiudi-
cat Diabolo. Credidit Satanæ Omorra-
pæzæ suo dicenti Luc. 4. v. 6. Quia mihi
tradita sunt, & cui volo do illa. Sed mentie-
batur non pleno iure illi tradita, quæ
tradita, quæ accepit, precario & detimi-
ta potestate accepit. B. Paulus vocat res
hæc mundi, sed explicat D. Augustin.
Ne forte, iūm dixisset mundi, ut dixeret dā-
mones esse rectores coeli & terra; mundi dixit re-

nebrarum harū mundi, dixit, amatorum
mundi. mundi dixit impiorum, & in quo-
rum mundi dixit, de quo in Euangelio dixit;
Mundus eū non cognouit, tractat in Ps.
14. Scio B. Ioan. dicit mundi principem Io.
12. v. 31. & 14. v. 30. & a B. Paulo prin-
cipem & rectorem mundi Ephes. 6. v. 12. & ab
eodem 2. Cor. 4. v. 4. Deum faculi huius sed
imperitæ Lutherus mundum, & faculum
accepit de rebus quæ in mundo exiūt
omnibus, quod de solis malis homini-
bus per metonymiam dictum, qui cum
mundo seruiant & sæculo, mundi & se-
culi nomine nominantur, & quia ser-
uos se & mæcipia diabolo dedicat, ipse
princeps eorum & rector, & quia eū
colunt, sic Deus eorum dicitur, sicuti
& Iurconum Deus est venter Philip. 3.
v. 19. hanc lectionem & interpretationem
amplectuntur Cyrillus, & Amb.
in D. Pauli epist. & D. Aug. 1. 2. cont. Fau-
stum 1. 2. & 9. eam non improbant alij
quidam patres, communior tamen ea
dispositio est, vt dicatur, in quibus Deus,
huius sæculi excauit mentes, & sic Diabo-
lus non vocatur Deus, sed qui est vnus
& verus Deus, sic mutant Irenæus lib. 3.
cont. her. c. 7. & lib. 4. c. 48. Tertullianus lib.
5. cont. Marcionem D. Chrys. Theophila. Oecu-
men. & Primas. in d. c. 4. Nullus verò Pa-
trum sic diabolum rerum ceterarū cor-
porearum, vel Principem vel Deum voca-
uit, sicut dixit Lutherus, qui satis aper-
tè in Marcionis & Manichæi errorem
desexie. Nec etiam Lambertus Danæ?
Caluinianus & satis consideranter locua c. 3. de se-
tus, cum dicit diabolum quicquid intia.
his terris natura est corruptibile, cor-
rumpere posse, nisi a Deo cōseruetur;
dicere debuit, si Deus illi permittat.
Nam si Deus cōseruationem subtra-
hat, ipsum illud per se corrūpatur, non
per dāmonem. Sed his omisiss.

Sic Conclus. permittente Deo, maleficijs
suis sagis complures mortales morbis grauissi-
mis vel morte afficiunt.

Probat hęc sententia primū au-
thoritate D. Aug. lib. 10. de ciu. Dei, quod
habet c. nec mirum 8. magi 26. quæ 3.
& sermo 207. de tempo. & lib. de diuina-
dam. c. 6. & Cōc. Cōstanti. in Trullo can. 61.
2. Probat iure Pontificio, d. c. nec
mirum & cūl. lmo. VIII. Ale. VI. Bnd. VI.
Eia.

Leo X. de malef. & incant. in 7. Decretal.

3. Ex iure Ciuili, L. multi C. de malef. & Mathem. l. eorum C. eo. t. 9. item lex Cornelia. Inst. de pub. iud. Leonis Imp. Nou. 65. Carolina constitutione: denique leges, & praxi, Italia, Hispania, Gallia, & Germani. hoc confirmant.

4. Historijs omnium gentium. paucas tangam. Narrat Villamontius scelerum omnium scelestissimum quiddam: Venetijs maleficum fuisse, qui damnatorum in Triremibus animas emebat, promittens liberationem à terra illa seruitute penæ, & numerans decem aureos pro illorum anima, quam chirographo proprio sanguine notato vendebant, addicebantque demoni, et malefico. Mox ne retractare possent certo cōtactus veneno subito necabat. Addit se interfuisse supplicio, quod de isto fumebatur lib. 1. Itinerarij c. 33. quis vnquam talia, vel fando audiuit? narrat præterea And. Thevetus 4. in Africæ oppido Guzola, Elzanam quandam spacio duorum annorū malis artibus plusquam octingentos homines interfecisse. Narrat Spreng. in Mall. p. 2. duas in Piscopatibus. Basileensi, & Argentinensi, concrematas oblectrices: quia vna earum quadraginta, altera innumerabiles pueros recens in lucem edidit, necauissent, inditis clam in eorum capita gradibus aciculis. Domitiani tempore cepisse nonnullos, qui acubus oblitis veneno, quos collibitū esset pungebant, & laetorum multi sine doloris sensu moriebantur. Quod & Commodus Imp. factitatum, narrat ex Dione Xiphilin. in Domitiano, & in Commod. Scribit Ioan. Nider. Formicarij lib. 5. in territorio Bernensi quosdam maleficos vtriusque sexus suos proprios infantes occisos deuorasse: idemque factum ab alijs in ditione Lausanensi. Et I. C. quidam Francosurenensis b; Præ-

a lib. 7. Cosmogr. c. 13.

b Gedelm. lib. 1. de La mjs. c. 7.

ito anno (inquit) Comes quidam superioris Germania ois veneficaz, qua CXL. interfecerant infantes, Vulcano tradidit. Anno 53. capta sunt Berliua due formine venefice, qua glaciem ad perdon daz singul perficere conata sunt. Eaque mulieres rapuerunt finto alterius viciniæ mulieris infantulum. Et ipsum diffidit coxerunt. Factum est diuinitus, ut mater quærens

infantem, interueniret, ibique ollam, & imposita amissa in furore membra vidit. Captis itaque mulieribus, & in tortura examinatis, dixerunt: si processisset coctio, tunc futura fuisset in gens glacies, ita ut omnes fruges perderentur. Scribit Cardanus e. circa annum Domini 1536. Salassia civitatis quadraginta viros, ac feminas conuulsa, inter quos carnifex erat: ut cum pestis antea fuisset, tunc uirginitates, & uirginitatem conficerent: quo, tangentes portum coronidas, inficeretur: puluerem quoque confecisse, quem super ueltes clam spargere. Latuit aliquando hoc verum, sublatique multi. Sed cum cuiusdam, nomine Neri, fratrem, atque unicum filium suffulgentem: uirginitatem, quam domini domum, aut filij perirent: simulque animaduertissent, androgynam se in domos insinuauit, atque eos maxime perire, quorum domos ingrederetur; deprehensa conuulsa ratione omnes exquisitissimis tormentis necati sunt, fassi etiam decessisse in pompa celebri. Diu cuiusdam, subfolijs peruenit: uirginitates eiues occidere, paratisque ad hunc usum supra viginti ollas. Tentauerunt, & idem alij Genæ post, dederuntque penam.

Grilland. d. docet hæc contingere, vel introsumptione, vel applicatione exteriore per contactum. Eorum quæ per intus sumptionem fiunt agnoscit duos modos, nempe vnum per cibam aut potum; quando venena (vt plurimum) in puluerem trita ijs immiscerentur alterum agnoscit, qui sit per iunctionem, quando maleficiandum (inquit e) sine masculis sit, sine feminis, dermientem, suis li quoribus, aquis, oleis, aut pinguedine, sine alijs similibus unctionibus plura, & diuersa venena continentibus inuagunt, quoadque femora, quoadque autem ventrem, aut caput, guttur, pedes, collas, seu aliam partem corporis perfusa maleficianda; que sic dormit in nihil sentit, & est tanta vis, & potentia illius unctionis, quod paulatim durante calore ipsius dormientis, ingreditur intus carnes, & uadit ad penetralia cordis infertur maleficiari: unde paulo post causantur ingentes dolores in corpore eius: cum primum scilicet maleficium, vel factum a (ut dicunt) tangit intestina maleficiati, illine succedunt maximi dolores, & lamentationes in ebria. Huc refertur strigida strigida, qñ puerulorum ex sanguinem trahant, venis vngue, aut acu, aut aliter ope demonia aperius, quod constare scribit Spineus quæst.

d q. 3.

c d. q. 1.

quæst. 8. de frig. ex paruis cicatricibus relictis & interdum, post cattorum apparitionem fugam, guttis sanguineis prope pueros euulantes remanentibus. Adde debet tertius modus per inhalationem omnium enim pessimum est veneficiū istud. nec enim humoris vel crassioris materie vehiculo indiget, quibus facilius occurrat: sed ipsum tenuitate sua, ore attractum, citò ad cor se penetrat. Hæc causa cur Agyrtæ ille insignis veneficus, in quadam Italia ciuitate, cum alio suo antagonista, de theriaçæ contendens efficacia, vicerit alter venenum illi liquidum, quod poterat efficacissimum, infuderat: cui sumptione antidoti mox obuiauit. Ipse contra alterius hiare iussu pixidulam ori apposuit, in qua bullo inerat viuis: tū semiclausula & sapiculæ semiaperta velociter pixidulam, angelicū halitum virulentum, & breui momento hominem confecit. Scilicet hæc Christiano populo dignus est ludus, & bene instituta reipub. quæ certamina huiusmodi permittunt. Ipsi etiam malefici interdum afflando vel inficiunt, vel necant. Narrat quidam dubit. fidei scriptores apud perfidum Balaam, toxicarij funalis fumo Clementem VII. de medio sublatum. Narrat Spreng. 4. mulierem quandam inter Breilacum & Eriburgum, cum vicinam litigasse, mox cum noctu ante ostium domus aliquid ageret, vtrum quandam calidum è domo femine alterius ex opposito habitantis, in faciem ei insufflasse. vnde & subito lepram contraxerit. In diocesi eadem & territorio Nigræ Siluæ, maleficam, dum à lictore stru lignorum præparata imponeretur, ei dixisse: En tibi à me mercedem; simul in vultum eius insufflasse; & ecce, miser operitur totus horrenda lepra, quæ paucorum dierū spacio eum pluribus a lianxit.

Hæc veneficia, inhalatoria, non satis à nonnullis imellecta videntur. Bodinus vni refert ad ipsius anhelitus virulentiam. Sed nulla tanta potest esse hominis cum homine antipathia: vt dicitur Sect. precedente; nisi forte ex alimento, vt de puella Aristocles, Napeto nutrita, legitur: sed tunc non cui

veller malefica dumtaxat noceret, verum cunctis mortalibus noxijs anhelitus eius foret. Danæus tribuit venenam ore gestato. Hoc Bodinus impugnat argumento, cui dicit responderi non posse, nempe quia venenum hoc prius noceret ipsi malefico quam alteri. Nodum vides (Lector) insolubile. Sed ride, quod vides. Quid si dicat Danæus, maleficum prius se antidotis contrarijs primum concidat nimirum stramineus ille ventosi hominis Achilles. Sic ille ipse, Bodino non ignotus, faciebat Italus Parisijs, tam carus Catharinæ Medicæ, qui chirothecis, globulis, vel pulueribus suauis fragatibus alios solo necabat dolore, illæus ipse, & hoc pacto à se interfectam Nauarræ Reginam Albretham. veneni vi per nares in cerebrum penetrante, gloriabatur: si quidquam de Caluiniani fulcro credendum Caluinianis historicis. Francia memorij Gallicè conscriptis tom. 3. et Richardo Dinatolib. 5. belli Francici. Vera causa est, hæc ex pacto fieri per demonem vt plurimum, afflanee incassū Mago, & putante hæc halitu fieri suo. Est quidem venenorum quorundam miraculosa, quæ possunt subitum lepram inducere, vel lethum: & possent demon quæ nouit antidota, suis præscribere, et illi innoxij possent in alios pestem transfundere, sed id raro contingere putandum.

Hæc interius sumpta, Grillandus b d. q. 3. n. scribit fieri per compositiones, & mixturas multiformium venenorum; quædam ex herbarum folijs, festucis, aut radicibus, animalibus, piscibus, aut reptilibus venenosis, lapidibus, & metallicis, mixtura quam vtilius ignorari; & interdum in pulueres, interdum in liquida, addo, & in vnguias, reduci.

Alii dicunt Grillandus esse extrinsecas: vt sunt in primis, quæ solis verbis fiunt: & in quibus iam docui ex pacto ad signum constitutum, omnia fieri à dæmone: vt sunt etiam, quando latent (vt idem ait d) sortilegia sub certa quædam forma composita, ebiamydi affluunt, vel in lecto abscondunt ipsius maleficiandi, seu in aliquo loco subterraneo fœca factas, aut sub

c Grill. q. 3. nu. 27. d q. 3. nu. 7.

ruis.

vis, aut in aliquo loco subterraneo fouea facta, Quosdam autem addit capere residua eorum quos volunt inficere; alios exhumare mortuos, & vii eorum vel vestitu, vel carnibus, vel pinguedine, vel ossibus; alios à suspensiois mutuari non nulla. Quod nec veteribus ignotum fuisse reperio. Sic enim de Canidia Horatius: canit ab ea infossum, & terra obrutum, post multas laciniationes, insignibus raptis, ingenuum puerum ut posset.

Longo die bis, terque mutata dapis

In emori spectaculo,

Cum promitteret ore, quantum existant aqua

Suspensa mento corpora, (en infanticidium)

Exerta uti medulla, & aridum iecur

Amoris esset poculum, (en maleficiū phileticum.)

Interminato cum semel fixa cibo

Intabuisse pupula

Et alibi de eadem, a, quod ad maleficio hostile spectat; dicit, amaro viens sarcasmo;

a Od. 17.

Ore patris obsoleta sordibus,

Nec in sepulchris pauperum prudens anus Nouem diales dissipare pulueres.

Hunc ergo diem ex tribus ternarijs obseruabant; ut ille qui terna tribus coloribus distincta licia. Sed apertissime quod dixi Lucanus adstruit b; imprimis enim illam in nudis butis habitantem depingit; & habitantem tumulos expulsi vmbri; tum addit, primū de nece hominum, deinde & de instrumentis magicis, quæ dixi:

b Lib. 6. Pharsal.

Viventes animas, & adhuc sua membra regentes

Inferis busto, satis debentibus annos, Mori iuncta subit. Peruersa funera post Retulit à tumulis: fugere cadauera letit.

Fumantes iuuenum cineres, ardentiæque ossa.

E medijs rapit illa regis, ipsamque parentem.

Quam tenuere facem, nigroque volanti fumo

Feralis fragmenta tori, vestesque fluentes Colligit in cineres, & cientes membra fannat.

(hec è regis mos rapere, addit mox,

quæ de sepulchris sumat)

quæ de sepulchris sumat)

Ast ubi seruantur saxis, quibus intus humor

Ducitur, & tracta durefcunt tabe medulla

Corpora: tunc omnes anide desant in artus,

Immergitque manus oculis, gaudetque gelatos

Effodisse orbes, & sicca pallida rodit

Excrementa manus laqueum, nodosque recentes. (sic corrigo)

Ore suo rupit, pendencia corpora carpsit,

Abrastque cruce, perensaque viscera nimbis

Vulsi, & incoltas, admissa sola, medullas;

Insertum manibus chalybem, nigramque per artus

Stillantis tabis saniem, virusque coactum Sussulit, & neruo morsus retinente pendit.

(hec de suspensiois; sequitur, de inhumatis)

Et quodcumque iacet, nuda tellure cadaver, Ante feras, volucresque sedes, nec carpera membra.

Vult ferro, manibusque suis, morsusque inferum

Exspectat sicci raptura à faucibus artus.

Efficaciora enim putabant, quæ sic feris erepta, quàm quæ ipsemet malefica delectuissent. Sed pergit deinde, quo pacto, & viuos iugularit, & eorum abuta sanguine, & exitis.

Nec cessant à cade manus: si sanguine viuo

Est opus, utriusque iugulo, qui primus aperto:

Nec refugit cades; vixit si sacra cruerem

Extatque funeres piscem trepidantia mensa:

Addit cum de prole exsecta, seu abortino, huiusmodi;

Vulnere si ventris; non quò natura vocabat,

Extrahitur partus calidis penendus in aris.

(Subdit, si opus habeat adolescentis, vel viri violenter necati anima, quam euocat; ipsam indiscriminatim, quos velit necare.)

Et quoties sauis opus est, ac sortibus vmbri.

ipsa

Ipsa facit manes. Hominum mores enim in usu est.

Illam genam florem primæ corpore vultu,

Illam comam laua morienti abscedit ephrebo.

(Nec parricidij expertem putes, non magis quàm nostras striges; volutras præcipua illi, seuire in proximos.)

Sapè etiam caris, cognato in funere, dira Thessalis incubuit membris; atque oscula figens,

Truncantque caput, comprehensaque dentibus ora.

Laxant, siccoque harontem gutture linguam

Præcordens, gelidis insudit mormora labris,

Arcanumque nefas Stygiæ mandauit ad vmbra.

Vides diligentissimum poetam, nihil conatum prætermittere; qui mos illi I. Apuleius. Miles lib. 2. in eandem mentem; Nam nec mortuorum quidem sepulchra tuta dicuntur (à lamis) sed & bustis, & rogis reliqua quadam, & cadauerum præsignia; ad exitabiles ventrum fortunas petuntur; & cantatrices anni, in ipso momento choragii funebri, perpeti celeritate, alienam sepulchram auferunt. His moris, addit alium, in quo istis, nec vinonibus ullis paritur. Et nescio quis, simile passus, ore undique omnifariam deformato, truncatus est. En de maleficio hostili, quod de ipsdem Thessalis Lucanus dixerat; Narrat deinde, quæ vera fuisse videtur admodum probabile. Mox igitur ita scribit. Insi Telephon. Pupillus ego Mileto profectus ad spectaculum Olympicum, cum hac etiam loca prouincia famigerabilis adire cuperem, peragrata tota Thessalia, suscepi antus laryssam accessi; ac dum singula pererrans, tenuato admodum vitico, paupertati meæ sumenta conquirere: conspicio medio fori præcerum quandam senem. Insi. Rebat lapidem, claraque voce prædicabat: Si qui mortuam seruare uellat, de precio licetur, & ad quempiam ratoronitum: Quid hec, inquam, compertor? hecine mortui solent auferre? Tace, respondit ille. Nam

oppido puer, & satis peregrinus es, meritoque ignoras, Thessalia te consistere: ubi saga mulieres ora mortuorum passim demorscant, ea que sunt illis artis magica supplementa. Contra ego: & quæ tu, inquam, die fader, custodela ista feralis? tamprimū, respondet ille, perperam nollem eximie vigilandum est, excoriat, & in concussis oculis semper in cadauer intemis, nec acies reseruum pleneuenda, immo nec obliquanda quidem. Quippè cum determinata versipalles, in quoduis animal ore conuerso, latenter obuiant, ut ipsas etiam oculos felis, & iustitia facile frustrentur. Nam & aures, & narium cavae, & mores, immo uero etiam muscas induunt. (En primum maleficio, ficta Metamorph. & sic clancularius ingressus) Tunc diris cantaminibus somno custodes obuiant, (en secundū de maleficio somnifico, quod in hunc locum reseruaram) nec quisquam definire potest, quantas latebras nequissima mulieres, prohibidine sua comminiscuntur, si qui (custodum) non integrum corpus manere restituerit: quicquid inde deceptum, diminutumque fuerit, id omne de facie sua defectum facere compellitur. Interponit postea narrationem prolixissimam, & abs re nostra, quare totam prætermittit. Finis rei fuit iste. Telephon, mille denarijs conductus, subit custodelam. Dum vigilat, en muscelam parulam in eum fixo intendentem, fugat illam, sed somno confopitur. Interea sagæ, profectis eius naribus, ac auribus, vicariam in eo lanienam exercet & ceram in modum prosectarum partium applicant examussum. Quille postredie per cadauer loquax aucto, temptare aggressus, in eadem manu nasu præbendit. & manum nasus sequitur; auri pertrahit, amba deruant. Sic, pro mille nummulis, debilitatus, in patriam redire non sustinuit; sed capillis hinc inde laterum delectis aurium vulnera celauit, nasi uero dedecus lin teolo pressim agglutinato decenter obtexit. Huc faciunt illa Fabij Declamat. 14. Facinus quod dicitur inquietare superos, sidera diris agitare carminibus: tumulos, bullaque seruari, & amputatis cadaueribus, ipsas in scelera armare manus (cadauerum) explicui, cum de maleficio somnifero disquirerem. Caue pro, ipsas, reponas impus. Corrumperes, non canigabis.

C Gnosti

Gnostici hæretici; Zoroastris Magi disciplina imbuti, cuius & libr. quosdam in lucem ediderunt a, humanas amabant viscerationes, ut vocat Iustinus seu canis Thyestes, ut vocat Athenagoras, & Theophilus, seu sacramentum infanticidij, & inde pabulum, ut ait Tertullianus: infantem enim farre contextum certatim confodiebant, sanguinem lambabant, & membra singulis dispertiebantur, ut narrat Minucius, Epiphanius, & Eusebius; quam calumniam Gentiles, in Christianos omnes mendacissime deuolvebant b.

b Vide Iust. Apolog. ad Anton. Pium. Athenagor. ramin apolog. Theophilum li. 3. ad Autolyce. Orig. lib. 6. & 7. Cont. Cels. Tertul. apol. c. 7. Minucio in Octauio. Epiph. har. c. 26. et Euseb. lib. 5. his. Hor. Eccl. c. 1. c. d. 9. 3. n. 30.

In applicatis tantum extrinsecus venenis, frequentissime dæmon ipse dænum infert, & verius videtur contingere in veneno; quo (ut refert Iubertus medicus Aquitanus) si stapes inuigatur, equitem ipsum necesse perire. Non credo id naturali vi veneni contingere. Quia non credo veneni vilius actiuitatem esse tantam, ut per tot inuoluera se diffundat. Nisi, quæ de Stygis aqua traduntur, credibilia, omne illam metallum penetrare, & sola contineri asinina vngula. Equidem aures mihi putarem asininas enatas, si crederem. Grillandus refert nonnulla e, fauēria Iuberti dicto; sed & in illis concursum diaboli ex pacto, non vim veneni, recognosco. Inter hæc extrinseca, sunt ollarum defossiones profundæ sub limine; quarum certe naturalis vis non attingit effectum. Aliam maleficii hostilis speciem, per arma ualo imbuta carmine, reperio apud Meierum his verbis; Primiti omnium Aurelianus conatum fuisse omnem vagantem serpentem per scelus extinguere, atque per artes diabolicas, & maleficia ad Regni solium grassari. Tradidisse Ducem gladium pugionem, & annulum suum cuiusdam monacho apostata, & socij eius, ut ea dicarentur diabolicis præsigijs, incantarenturque ad maleficia ponilla perficienda. Monachum illum in turce Mongoya, iuxta Ligniacum, super flumen Matronam, per artes suas euocasse, duos ad se cacodæmones quibus gladium, annulum, & pugionem, ut illis operarentur tradidit. Et instrumenta a cacodæmonibus iniuncta, incantataque, & reddita Monacho, atque per eum Aurelianus. Erat enim instrumen-

ta incantasse, ac demeruisse germanum suum Carolum Regem, adeo subtiliter, ut vix quicquam posset percipere. Primiti incantationem fultam apud Belloacum, quæ adeo erat virulenta, ut Regi ungues, atque capilli deciderent. Alterum maleficiū in Cœnomanis, in quo tanta erat vis, ut nemo mortaliū indicare posset, an uiuere Rex, necne. Incebat enim absque ullo sensu, & spiritu in tali, quantum cerni posset. At postquam ad se redire cepit, obsecro (inquat) auferre hunc gladium, qui mihi corpus transfodit; idque mihi facit germanus meus Aurelianus. Taceo, quod de annulo nostris temporibus a fratre fratri Regi Carolo Nono dato, penè similia narrat libellus Gallicus Parisijs de Henrico Tertio excusus; sed forte id ab hostibus Regijs tum confictum, & cum famosis libellus ille damnandus.

Suspicio duo quædam ad hoc maleficiū referenda, quæ olim in Ciuili iure obseruauī: sed suspicor, & de priore vehementius; nempe de peculiari Arabum scelere, quod Scopelismum vocabant. Nam Arabes maleficijs deditos hodie scimus, & olim fuisse docet Seneca, cum Medæam ex Arabia petentem venena introduct. Et ingens ille terror, qui σκωπελίσμος, positus agrorum dominis validis, & potentibus incuriebatur, vix aliunde nasci potuit. Quare suspicor causam, cur σκωπελίσμος deprehensi, aut conuicti, mortis supplicio adficerentur, fuisse; non quod sacrilegijs quidquam in hoc crimine fuerit (quod tamen Iac. Menochio visum, in opere de arbitrijs Iudic.) Sed quod maleficii crimen subfuerit: alioquin sola mortis minæ tam acriter puniæ non fuissent, quantum uis frequenti crimine; & armata manu periculum, Domini auerissent. Considerent hoc Iuris studiosi, cum legent, l. cum quædam D. de extraordin. crimin. cuius hæc sunt verba; In provincia Arabia σκωπελίσμος crimen appellant, cuius rei admissum tale est, plerique inimicorum solent prædium inimici, σκωπελίσμος, id est, lapides ponere, in indicio futuros; si quis eum agrum coluisset, malo lesio periturum esse insidijs eorum, qui scopulos posuissent: quæ res tantum timorem habet, ut nemo ad eum agrum

agrum accedere audent, crudelitatem timens eorum, qui scopelismum faciunt. Hanc rem exequi solent Præsides grauitate, usque ad poenam capitis. Quia & ipsa res mortem committitur. Sic Vlpianus. Pineda noster copioso in Iobum Commentar. de hoc crimine interpretatur illud: Sed cum la pidibus regionum prædium tuum capite quinto, uers. 23. Eum lege. Mihi nodum liquet an de hoc crimine capiendum.

Suspicio mihi præterea est de maleficio in crimine faculariorum, de quo Iureconsultus ait, hoc nomine dictos, qui uicinat artes exercentes in sacculos, partem subducunt, partem subtrahunt. I. sacularij D. de extraordin. crimin. Nam atbitror, non quosuis sacculi, seu crumenæ excisores, vel subductores, σαλαγιστῆρες; sed eos, qui vitætarum (hoc est magicarum) artium ad id subsidio vtuntur, ita nuncupari: quales illi sunt, qui in lusu ab Hispanis dicuntur; cagar el dado. Nam ceteri crumenilegi simpliciter furibus sunt annumerandi: sicut, & ille, de quo Virgilius.

Et succus pecori, & Iac subducitur agni.

Et ille Plaurinus, qui ait:

Propino magnus poculum; ille bibit,

Caput ponit, conuoluit. Ego ei subduco annulum.

Nec enim assentior Petro Gregorio hæc duo ad sacularium referenti libro trigesimo septimo Syntagmatis Iuris cap. 14. numero 7.

SECTIO III.

De abortu, difficili partu, lactis exsiccatione.

DE triplici hoc maleficio præter Grillandum quas. 6. alij quoque sunt testes. Sic enim scribit Ioannes Niderius libro ultimo Formicarii: In oppido Boldingen, Kaufmanns diocesis, quidam dicitur Stadelern, grandis maleficus, captus

per præfatum Petrum iudicem loci, fateretur se in certa domo, ubi uir, & uxor simul manebant, per sua maleficia successu in utero abortis præfata septem circiter infantes, ita ut semper abortum faceret. in facina annis multis necasse. Simile fecit in eadem domo omnibus pecoribus factis, quorum nullum unum partum edidit in eisdem annis. Postea ex eiusdem confessione instrumentum maleficii, quod fuerit, ostendit his verbis: Subter limen ostij domus se lacertum posuisse dixit: & si amoueretur, fecunditatem inhabitantibus restitueretur prædictis: cum autem serpens illa quærebat sub limine, nec inueniretur, quia in puluerem factus redactus erat; pulueres, seu terram desubter positam asportabant, & in eodem anno necori, & omnibus iumentis domus fecunditas restituta est. Solo interdum afflatu abortum adferre ostendit Nicolaus Remigius, lib. 2. c. 7.

De parienti difficultate, & quidem perpetua sic Apuleius a; Eadem amantoris sui uxorem, quod in eam dicacide probrum dixerat, tam in facinum procreationis obseptio uero, & repugnato factu, perpetua procreatione damnauit. Ut cuncti namerant, octo annorum misella illa enere, uelut elephanti paritura, dissecedit. Latino Græcus accedit Scriptor Pausanias, cuius in Paotici illa habentur; Pharmaciadas Thebani à timore missus ait, ut parturienti Alcmena impedimento essent; sed eas, dum Alcmena partum inhierebat, à Tiresia filia Historide, tali commento delusas. Ex eo namque loco, unde illa facile audire possent, clamauit. peperisse iam Alcmenam: illas, & uoce deceptas, statim abiisse. Alcmenam illic puerum emixam.

De tertio, præter Grilland. legi potest illo vetustior Sprenger. Quædam (ait) nocturnis temporibus, & sacratorijs utique, ex induktione diaboli, ob offensam diuinæ maiestatis maiorem, in quocumque angulo domus suæ se collocant, uicem inter crura habentes, & dum cistram, uel aliquod instrumentum in parietem, uel columnam insigunt, & manus ad mulgendam apponunt: tunc suum diabolum, qui semper eis ad omnia cooperatur, inuocant, & quod de tali uacca ex tali domo, qua sanior, & qua magis lacte abundat; milgere affectat, proponit. Tunc subito diabolus ex manu

illis illius vacca lac recipit, & ad locum ubi malefica residet, & quasi de illo instrumento fluat, reponit. Superioribus annis Treuirenſis in ciuitate combuſta fuit malefica: quæ conſtebatur, ſe ſolitam ex pariete per epiſtomium lac, quod diuendebat plurimis, mulgere. Baldunus Ronſſeus Medica uenationis epiſto la 50. docet ſolitos à maleficis vires conſui ad anatis ſimilitudinem ex corio, quos Vulgo appellant *Littelaten*, & eis vi ad emulgendum lac è vaccis alienis, & hos viros ſpontè ſua ire vacuos, vel ab ijs in pratis collocari; & mox plenos ad domum maleficę redire: quod comprobat rei geſtę vera narratione, quam habes Lector, libro ſexto, capite ſecundo; Seſſione prima, quaſtione tertiã, à me verbis eius relata. Alię herbis, verbis, vel ſolo attritu, lacte priuāt armenta, pecoraque, quæ lubet. Biebrana I adunenſis ſaga ſolis minis vbera vicinæ mulieris lic exſiccauit; vt ad obitum vſque ſagæ, quamuis multos pepererit, lacte ſemper caruerit. Claudam hanc ſectionem uerbis Grillandi. Quadam ueneficia ſiunt ad deſecandum totum lac totius gregis, vel ſacendi armenti uaccarum, adeo quod nihil caſui penitus reddant: quamuis artem in maxima abundantia reddidiſſent: & ſimiliter abortiones totius gregis, vel armenti inducere poſſunt: prout alias uidi, & habui in ſaſſo Roma, quod dua malefica mulieres, cum iſtis maleficijs perire fecerant abortando multos pcedum ſæctus, & matres deſecauerant penitus. De hoc auertendi lactis maleficio, eiusque remedio, lepida narratio quædam exſtat in Ioan-nem, Beerzi Carmelitę; Præcepto-rio ad primum præceptum Expoſitione ultima, capite ſeptimo, his uerbis: Quadam ſentula diuorum malorum plena, uolens ex inuidia impedire lac uacca uicina ſui, accipit euſtellam, pergens ad oſium domus, in qua ſunt uacca, & ponens ſe contra ſplendorem lu-
na dixit:

Hier ſnydiek een ſpaten in molleker-
gheruu aen.
Ende een ander daer toe ſoo neem ilt het
melek uari deſer kroe.

Hæc uerba audiens Dominus uacca, attri-
puit ſuſtem, & currens poſt eam, atque per-
cutionis aiebat:

Hier ſtaenck i eenen ſtaſchende eenen an-
ren als iek mach.
Ende den derden daer toe ſoo behoudiek de
melek metter koe.

Hoc erat optimū remediū. Hæc Beerzius vir eruditus, qui ante annos ferme centum triginta vixit, inter Carmelitani Ordinis viros Illuſtiores. Huic maleficio ſimile reperi apud eundem eodem loco de frumenti auerſione narratum his uerbis: Quadam mulier circutuit Bonarium cum frumen-
to, dicendo illius uerſum; Super aſpi-
dem, & cetera. Poſt ueniens ad domum ſuam, habuit ſiſtulam in ſolario, quam ma-
nu accipiens, & prædicta uerba dicens, ee-
cidit totum frumentum illius bonarij coram ſe per ſiſtulam in ſolario, & ita ſurabatur frumentum de agro: qua tandem per quen-
dam Episcopum deprehenſa, & combuſta eſt. Hæc ille licet barbære bona ta-
men fide.

Quis non agnoſcit frumenti huius
vectorem demonem? Quid ergo ri-
dent illud Poetę.

Atque ſatas aliõ uidi traducere meſſes.

Vel XII. Tabul. prohibitionem
NE VE ALIENAM SEGE-
TEM PERLEXERIS.

SECTIO IV.

De Sagittarijs, Aſſaſſinis, & ima-
ginum fabricatoribus ma-
leficis.

Sunt vel præcipui huius claſſis ma-
lefici, quos uocant Sagittarij, ſeu
Bali-

Baliſtarij, quorum Innocentius Ter-
tius Papa, uocatattem mortiferam,
& odibilem, & ſub poena Anathema-
tis, contra Catholicos, & Chriſtia-
nos exerceri uetat. Cuius Pontifi-
ciæ ſanctionis uereor, vt ſatis pro-
bam nobis interpretationem gregarij
iuris Interpretes cuderint; qui acci-
piunt de bello iniuſto Chriſtianos la-
ceſſentibus cum arcubus, & ſagittis.
Quæſo, quid peculiare, in utentibus
arcti, & ſagittis? An quod eminus,
& quaſi ex inſidijs? Quaſi uerò id in
hoſte diſtinguendum, ſolo an virtu-
te? quaſi minus peccet, qui ſica co-
minius latro, quam qui ſelopo de lon-
ginquo interficiat eminus? Quid er-
go? iam olim mihi viſum, Canone
iſto percelli ſingulare quoddam genus
maleficorum; qui Sagittarij, ſeu Bali-
ſtarij uocati; quos accuratè Sprenge-
rus deſcribit b. Hi federantur de no-
ni. Nam ex pacto ipſi addicunt ani-
mæ, & corporis dominium; ille vi-
ciſſim pollicetur ſe adfuturum, vt quæ
longiſſimè diſtunt, uolent, inſallibi-
li ſectu traiſciant. Solemnia, ſeu ri-
tualia ſunt iſta. Præſtant dæmoni ho-
magium, mox ſexta feria proximæ
Hebdomadæ Maioris, infra tempus
miſſæ, ſacram Crucifixi imaginem ali-
quam ſibi deligunt, in quam, vt in
ſcopum, tela collinent, vel (quod
Petrus Winſfeldius teſtatur) ſelopo
poſt tergum euaculato glandes plum-
beas emittant. Nec conſtat, an ali-
qua tunc uerba ad hanc operis apoſta-
ſiam adiciant. Poſtea, certo telorum
numero in Crucifixi imaginem emiſſo,
credunt ſe totidem vno die, quoſcun-
que deligent, necare poſſe; quocun-
que illi loco fuerint, etiam remoto, &
concluſo. Dæmon enim ſponder, ſe
tela eo perlaturum, & hoſtili in cor-
pore deſixurum. Ea tamen hæc lege:
ſi hominem necandum maleficis ali-
quando uiderit, & tunc iterum de no-
uo actu (vt uocant) conſenſum eum
occidi uoluerit. Vltimò pollicetur
tantam illis ſe, balista, bombardanè
iaculandi peritiam tributurum, vt de-
narium capiti impoſitum, abſque ca-
pitis laſione, ualeant deicere. Subij-

cit duo exempla huiusmodi facinoro-
ſorum. Vnum Puncleri cuiuſdam,
quem tandem ruſtici ſoſſorijs inſtrū-
menti pertinacem occiderunt; ſecun-
dum alterius; qui, eo quod miracu-
loſè pedem de loco, ubi Crucifixum
traiecerat, è quo recens ſcaturiebat
ſanguis, mouere nequibat, in ſcele-
re deprehenſus, poenas publico ſup-
plicio perſoluit. De hoc ego genere
lubens prædictum Canonem capio.
Nec obſtat, quod malefici magi, alijs
quoque Canonibus ſint excommuni-
cati. Cum enim maximè execrabi-
le ſacrilegium horum maleficio acce-
dat; ſitque nocentius reliquis omni-
bus, meritò dignum viſum, ſpecta-
lem illis poenam irrogare; qui hanc
infidelibus cõtra fideles operam naua-
rent. Olaus Magnus d. meminit alte-
rius generis ſagittariorum. Nempe Lap-
pones, & Finnos de plumbo confice-
re iacula magica digiti longitudine, &
ea per quatuor diſſica loca mittere in
eos, de quibus vindictam experunt: &
hos oborto carceromate in cruce, vel
brachio, intra triduum, vehementia
doloris emori.

Vt ego nunc de ſagittarijs, ſic (ni-
ſi fallor) optimè Couarruias e, con-
tra vulgi ſententiam, explicuit alium
Canonem Innocentij Quarti, titu. de
homicid. in 6. quem Theologi, & Ca-
noniſtæ, propter hiltoriarum inſcien-
tiam, ad omnes homicidas extende-
bant, qui conductis hominibus ali-
quem occidi curant: cum reuera, vt
ille ex Volaterrano, & P. Aemylio do-
cuit, de certo tantum genere homi-
num mentio fiat, & gente; cui Aſſa-
ſſinorum nomen fuit; de quibus, ocula-
ri teſtes, optimè ſcripſerunt, Tyri (in
qua ditione illi degebant) Episcopuſ
Guilhelmus f. & Cardinalis, atque
Episcopuſ Acconenſis Iacobus de Vi-
triaco g., quem ſcriptorem à blattis
ereptum Moſchus, Paſtor Armen-
tarienſis, vir doctus, & probus, pu-
blico bono, typis euulgari curauit.

Haud multum à ſagittarijs diſcrepat,
genus maleficorum; qui quaſdam fa-
bricatur imagines, quaſ vel acubus pū-
gunt, vel igne liquant, vel confringunt;

& sic centum ijs, quos tales imagines designabant, interitum tabe, vel alio mortis genere adferunt. Negat hoc totum Hieron. Cardanus, & Vvieri dux, cæci cæcus impugnat, non rationibus, sed puris in Hect. Boethium. Francisc. Picum, inquisitores Germanie, & ipsi D. Augustinum, vt erat homo parum pius, conuicijs. Sed canem contemnas latrantem, quam compescas facilius. Agnoscere huiusmodi imagines, & Tull. multi. C. & Theologi 2. & conde malef. Dambrond. semper ex vero aliquo trahebant originem, quare Buccanani fallitur, qui lib. 6. Hist. Scot. negat hoc genus apud veru- liores inueniri. Constat tamen, non vnus historicus Scotorum Hector Boethius: quem vt singularem adducunt testem miræ de Rege Duffo narrante: sed & alij complures, quorum exemplis Scotica illa narratio confirmatur, et omnes hos vt mendaces rejicere, Cardanicum & Vvericum, hoc est temerarium, & impudentiæ plenum sit. Ex hoc ortam illam narrationem de Meleagri nece, et fatali stipite Altheæ, non diffiteor. Sed sine fabula, clarè, & velo leuato canit Ouidius, de Medea sagæ:

*Deuinct absentes, simulacraque cereæ
fingit,
E: miserum tenues in iocur treget uetus.*

Peritè hoc, & omnino ex arte: sed Horatius 2. imperitè, quod, quæ huius erant maleficij, illa transtulit ad anima- rum euocationem: describens enim ap- paratum Saganæ, & Canidæ Lamiarum, dicit duas ab illis statuas fabrica- tas, *ceream*: referentem nempe malefi- cio imbuendam: & *lanceam*, quæ male- ficæ vicaria erat in affligenda altera.

*Lancea, & effigies erat, altera cerea: maior
Lancea, quæ pennis compesceret infortium.
Cereæ suppliciter stabat, ferulibus, atque
Lani peritura, modis.*

f. Paul. Ac-
myl. lib. 8.
& melius
Gagn. li. 7.

Duffi historiam peto ex ipso Boetho, lib. 11. rerum Scoticarum, & Cardano, & alijs: Francie annales f. referunt, simi- lia his remanere ab Anguerrani Maigna

ni vxore, in Francie Regem, & depre- hensam dedisse pœnas. Cur non, & hoc Cardanus, & Vvieri refutarunt? an quod vno factum loco, nequitum ali- bi fieri? de alia cerea imagine, de qua Sprengerus, agitur scilicet. seq. De ipsa sic Meierus lib. 16. anno 1462. narrat captos Brucelle tres viros, ex familia Comitiss Stampani cum quodam myropola, qui quandā fascinationem parasse dicebantur, per tres menses, ac tunc idem mulieres imagines iuniori pri- eipi Carolo infasciando. Custoditæ sunt lo- go tempore apud Queretum Haymonia, ac pa- riter cum illis Carolus Noyerius ex fuga retra- ctus, qui in ipso a familia erat Stampensi. Con- iurationem myropola detexit. Sed curtor imagines vni occidendo, nempe tres viriles? vt quod per vnam non succede- ret, per aliam perficeretur? foemineas arbitror fuisse furiarum Vlericum, à quibus viriles Carolum representantes male multarentur, vt ex Horatii illis iam citatis versibus colligitur. Vel for- tè vnica imago fuit, & numerum fama adauxit. Sanè de Patuori agens malefi- cio Gaguinus libro septimo. imaginū plu- rium meminit acutius, & alij vni- cam fuisse memorant. Recentius acci- pite. Anno 1574. Lutetie Parisiorum decollatus quidam nobilis fuit, penes quem reperta imago cerea, varijs cara- cteribus insignita: cor & caput imagi- nis confixa erant. Ibidem duo alij capu- tum fuere, quorum vnus Carolo No- no Regi, alter Henrico duci Guisio, hoc ipso maleficio defixionis cereæ, mortem machinabatur: narrat Cres- petus, & addit vidisse, cum Auenioni esset, culum parietis infixum, quo de sententia iudicis excoctus fuerat qui- dam magus; eò quod sic pungendo ce- ream imaginem, Pontificem Maximū de medio iululerat. ista Crest. de odio fa- tana discat. 10. Illud etiam obseruo iam diu ante fabricatis statujs aliquando a- buti Magos, nempe demone illas pro maleficijs signo acceptante, tale puro quod Ioan. Europalates narrat historia sup. fol. 24. Vnde edition. quendam Ioan- nem Morochazarium, Theophili Imp- preceptorem, cum hereticus, & ma- gus esset, ad Patriarcharum Constanti- uop. euectum; hunc, cum natio perfida

& du-

& dura (Bulgari) in Romani Impē- rij fines excursionem fecisset, tribus fre- ta diebus; consilium huiusmodi dedis- se. fieri debere malleos tres æreos ingē- res, & viuis manibus promptis tradi. Cum his se accessurum noctu ad statuū quan- dam tricipitem; quæ in euripo Hippici olim iam stabat. Fecit, accessit; iussit valide singuli singula capita percutere vt in terram quasi vna plaga decuterentur. Ipse laica veste indutus, ne depre- henderetur, magica quædam verba sub- murmurat, & vni statuæ omnem adi- mit: ex tresuitis illis duo fortissimis iēti- bus duo statuæ capita deiecerūt, tertius remissione manu tantum inclinauit, nec totum anulus caput reliquum. Suntq; similem euentum duces illi experti. Se- cuta namque insecutorum exercitu vehe- menti seditione, & hinc orta pugna in- testina; duo duces cecidere; tertius am- pla, non tamen lethali plaga fauciat, cum exercitus reliquijs domum se re- cepit. Non erat hæc imago (vt stultis Græculis plerisque visum) Bulgaris hi- sce fatalis, sed Magus ea vltus, vt signo, & condito: & pro imagine malefica. Scribunt Zonaras, & Glycas; Simeo- nem Bulgarorum ducem Crobatu bel- lum intulisse, molestum id erat Roma- no Lacapeno. sed accessit ad eum Ioan- nes quidam Astrologus, & nuntiavit, vt aliquem mitteret, qui caput statuæ supra Xerolophum locare amputaret. Iam statuam Simoni fatalem esse. Mi- sit ille, truncatur statua, notatur hora; nec diu post compertum eadem illa Si- monem in Bulgaria ex stomachi dolo- re interisse. Quod apud Europalaten, idem legi apud Cedrenum. Neminem tam oblate statis puro, qui non statim percipiat, has duas statuas magico mur- mure in cerearum illarum imaginum de nouo fabricatarum hic locum suc- cessisse; & deuotam à Ianne, & Ioanne (mihi vtroque idem, quod suspitor) vitam quatuor horum ducum in sta- tuarum caputibus. Si ponere id in sta- tuis, iam olim fabricatis; cum nec vlla de Simone, nec de diebus illis Barba- ris foret cogitatio: cur non poterunt in nouiter facta cerea imagine, & efficta nomine ledendi? cur, frabscisso, vel

effracto capite, non liquato toto corpo- re? si id in Græcia contigit, & Francia, cur non potuit in Scotia, & Germania? Porro ex illis Cedreni, Zonara, & Gly- ca locis satis apparet, multas in Circo Byzaceno statuas fuisse magici artificij quæ Constantinopolitani Imperij eue- ta prædicere putabantur, ceteris litteris, seu characteribus notatis; quos fratres Eudocia Augusta cum legissent, mul- ta mala Byzantio imminere prædixe- runt. Narratur Historia paucis nota ab Himerio Chartulario, cuius apud Sui- dam mentio, posteritati verò commen- dauit ex m. l. codice, Iulius Cæsar Bu- leng. lib. de Circo Romano c. 6. inde petant, qui volent. Bene de seculo hoc, & se- quentibus vir diligens, & multæ lectio- nis merebitur: si Ilium, Himeri, Gregorium Monachum, & alios, qui nondum editi, pari sedulitate largiatur publico bono, quæ D. Chrysostom. orationem eis to inuod positor, dedit. So- lemne denique hodie sagis nostris, effi- gies has baptizare in nomine Beelze- bub, & nomen occidendi illis indere.

SECTIO V.

De morbis varijs à demone illatis.

Negante Auicenna, Galenus, & es- teste Hippocrates (nam Cæsalpi- nus aliud tribuit) morbos illos per demones moralib. inferri posse, quos secuti Pomponatius, & Levinus Lem- nius. Non, quod demones id velle, nō credant; quos malos esse non negant: non quod dæmonum vim minorem cē- feant, quam hominum, aut animalium (hoc foret absurdissimum); sed quia morbi omnes naturalibus ex causis na- sci queunt. Verum minus recta hæc ra- tiocinatio est; possunt morbi ex natu- ralibus causis oriri: nequeunt ergo dæ- mones morborum irrogatores, seu im- missores esse. Sanè Codronchius, Cæ- salpinus, Fernellius, Valesius, & alij op- timi medici lib. superiori citati, D. Hie- ronym. in 4. cap. Math. D. Chrysost. hem. 54. in cap. 17. Matth. D. Thom. 1. p. 7. 11. a. 5. & alij Theologi contra sen- tiunt;

C 4

tiunt; Iurista quoque ex quibus agnoscat Burchard. lib. 19. De re magica, & optime hoc probant Pet. Leloy. lib. 1. de defectu. ult. & Grillan. sepe citatus. mihi sufficiunt S.S. firmiter testimonium, quam qui non admittunt, habendi pro Ethnicis, & Atheis. Iobnam Diabolus b, percussit vitere pessimo a planta pedis usque ad verticem capitis. sed & alios eadem morbos demoni, ut efficienti causa adscribit. In illa vnum diabolus aurium, & linguae vsu priuauit, & simul epilepticum reddidit; quem Diuus Matthaeus lunaticum vocat e, non quod demoniacus non esset, sed quod & a demone obsideretur, & simul plenilunij temporibus, per demonem conituali morbo grauissimè affligeretur: eo quod tunc cerebrum humoribus plenum aptius erat exagitari. Solent quidem alij esse lunatici, non obsessi demoni e, & hoc sensu de lunaticis locutus Julius Firmicus d. Sed nostri Euangelistae agebant de eo, qui simul energumeneus. Epilepticorum quoque dispositione gaudent demones, & ideo non raro de illis insinuant: & per illos, quo tempore corruerant, soliti responsa dare. Apulsius, magnus magus, traditur accusatus, quod seruum suum Thallum, remoris arboris secreto loco, arula, & lucerna, & paucis conscijs, carmine incantatum, corruere fecerit: deinde nescium sui excitauerit. Seruus hic morbo caduco laborabat; eo ignato sic abusus Madaurensis, vtrā demone responsum acciperet. Hanc ille excusationem sic traiecit, ut videatur fateri, certe nō diluit. Si recentiores audiamus, Sprengerus f. prodidit quandam maleficam epilepticum morbum certis infixisse, per qua cum mortuorum corporibus subrumulata, praecipue ex earum secta inhumatis, & certis cum ceremonijs exhumatis, & in potu, vel cibo praeberis. Apud Diuum Lucam g, vnum diabolus vexauit Maniaci illa affectione, quam lycanthropia medici nominant, cuius praecipuum indicium est, quod domi nequeant contineri, & in desertis loca se proripiant, circaque sepulchra obterrent. Aliam adfluxit conuul-

sione spinae dorsi h, quo loco demon ille vocatur *arvupa d. d. d. d.*, spiritus infirmitatis; eo quod (ut subditur) ea vixerat Satanas *l. d. d. d.*, nam demones in S.S. nomē habent ab effectu: ut spiritus auaritia, qui impellit in auaritiam, fornicationis, qui fuasor turpitudinis. Saulem etiam demon per atram bilem diuexabat. Aperte hoc illi sacra Historia tribuit; *Exagitabat eum spiritus nequam*, qui pulsante Dauid Citharam recedebat i. Hodie, ad vrinam non doceret experientia quotidiana: Multa suppetunt exempla, vtar dumtaxat recentibus, quae in iudicio comperta sibi Sprengerus prodidit, cuius & Niderij exemplis, libenter vtor; quia (quicquid haeretici dicant) docti Theologi fuere, & in his, de quibus agimus rebus exercitissimī, & quaecumque tradidere, his similia nostra videretis, & recentiores ea confirmant omnia: deinde vixere ferme ante annos centum, quo tempore nondum haereticis Lutheri nata; ut causa nulla fuerit, multa, quae huic contraria, consingendi denique videmus cum Germaniam demonum manifesta, & crebra infestatione plenissimam fuisse; ut intelligamus eos tum Luthero, & Zvinglio hospitium parasse, eorumque quasi quosdam meratores praecessisse, ut & nunc Antichristum praenuntiant, eiusque sunt veri ante ambulones, Calviniani, Anabaptistaeque. Sed pergamus, Ignosce Lector parenthesi non longe. Nequeo, praeter amoris vehementiam, memoriam perditorum fratrum sic deponere, ut non subinde & in animum, & in calumiam incurram. Sprengerus narrat, sequentia: *Honestam quandam personam, & nati ex familia, vi. Archiducis matrimonio copulata in praesentia Notarij, & ceteris secundum formam iuris, deposuit. Cum tempore virginis suae eundem ex cuiuslibet famularetur, accidit, ut uxor illius graui dolore capitis langueret; pro cuius curatione cum quadam muliere accessisset, & suis carminibus, et ceteris praeceptis mitigare dolorem haberet. Ego, inquit, eius praecipuum diligenter obseruandum, perspexique, quod contraria naturam aqua fusa in scutellam quandam ipsa aqua in ollam aliam ascendisset; cum*

h. Int. u. 11.

i. r. R. 16. u. 15. & 17.

l. p. 1. lei q. 1.

12.

alijs

alijs cere monijs, quae necitare opus non esset, considerausq; quod ex illis dolor capitis in dominā nō mitigaretur, aliquantulum in lignata, hac uerba ad maleficā protulit: uos non facitis, nisi superstitiosa, & hoc propter communiū uisum. Tunc malefica statim subiuuixit: An sum superstitiosa uel non, tortiū die tu senties. q̄ rei probauit euentus. Nam tertia die mane me sedente, & solum apprehendente, tantus dolor subit, corpus meū inuasit primo in interioribus, ut nō esset pars corporis, in qua non punctiones horribiles sentirem; secundo nō aliter mihi uidebatur, nisi quod cōtinuē igni carbonēs capiti meo superfundere tur: tertio in cute corporis, a vertice usque ad plantas pedis non fuisse spatium acui, nō non fuisse pustulae sanie repleta. Sicq; in his doloribus euadendo, & tā tumore mortem optando usq; ad diem quartū restiti. Tandem maritus domina mea, ut stabulū quoddā intrarem iniunxit. At ego paulatim incedendo, & procedendo, dum ante ostium stabuli eramus: Ecce, inquit, a me praecia panni albi super ostium stabuli. At ego, video, tunc ille, quantū potes remoue, quia fortē melius habebis. Tunc ego, quantū potui, uno brachio me ad ostium tenente, cum altero praeciam apprehendi. Aperiens, inquit Dominus, & considera diligenter ibi reposita: Tunc mihi praeciam solui, p̄ura ibi inclusa repperi, praecipue autem grana quadam alba, quae modum quo pustulae inerat corpori meo: serena quoque & legamina, quorū similia nec edere poteram aut inueni, cum ostium serpente & aliorum animalium in tuta sum. Ii sic stū praecia dū in quere & diu, quidā agendum foret, ut in igne cūta progere inuixit. Proceci: & ecce subito non possi hanc spaciū, aut quartale, sed in momento, ut rei illa in igni fuerant proiecta, & in sanitatem pristinam recuperavi. Idem subdit. Mulier quadam maritata & honesta a. esset, & iuxta iura formam, ad supra deposita. Retro domum (inquit) habeo uiridarium, est & ibi contiguus hortus uicini meae. Vnde cum quadam die transistum fieri ex horto uicini ad uiridarium meum non absque damno perrexissem; stans in ostio uiridarij, & ad me ipsam conuerendo, & querulando, tā de transitu, quā de damno uicini a subito superuenit, & an suspectam haberem, inquisiuit. At ego terita, propter malam eius famā, nihil aliud, nisi haec uerba, protuli. Gressus in gramenibus damna demonstrant. Tunc illam indignatā, quia ad eius fove beneplacitum, me litigiosus uerbis cum ea implicare uolebāt, abscessit cum

marituro. & uerba quae protulit, licet audire, intelligere non potui. I. est pauca uerba de re ingens infirmitas mihi inuixit, & doloribus uentris. & acutissimis regionibus a latere sin. sin. uersus dextrum, & uice uersa, quasi duo gladij essent pectori infixi, & sic die nocturne, hamerib. uicinos & alios in quere audire, & cōsumere, hinc i. de pra. consolatione, accidit, ut huiusmodi praefaram uicini & maleficam ad dextrino singitio habens in amissam, simili modo, uisitacionis gratia accedens, & infirmitati mea compatiens post uerba consolatoria abscessit. Sequenti tamē die festinē rediit, & inter alia consolatoria subiunxit: Experimentum carū, & nō ex malefica uobis haec infirmitas cōgertit; quod si se reperit fuerit, sanitatem uobis recuperabo. Accepit ergo plumbū liquifaculo, & me in lectorecūbente, plumbū in scutellā aqua plenā super corpus meū appodiando infundit: & ubi quidam imago, & figura aduersarij uerū ex plumbū cōgelato apparuissent, ecce, inquit, ex maleficio uobis haec contigit infirmitas; & super limen ostij domus una pars maleficii corticetur, accedamus ergo, & illi omentis melius sentietis, sicq; maritus meus cū eo p̄miter ad tollendū maleficiū accedunt, & huiusmodi limen eleuans marito iniunxit, ut maritū in foveā, quā apparuerat, mitteret, et quacumque inueniret extraheret, quod & fecit. Nō primū imaginē quandā corā in longitudine uoluit palma iudicij perforatā, habente duas acies ex aduerso per latera, ad modum quo ipsa punctiones a sinistro latere usq; ad dextrū, & de conuerso per se ferat, extraxit: demū praeciam panniculorū diuersas, & plurimas, tam grana, quam semina, & ossa, continentes, sicq; illis in igne cōiectis ego conualui, sed nō ex toto, nam licet tortura, & punctiones cessassent, appetitusq; comedendi rediisset ex integro, tamen pristina sanitati usq; in praesentem minime sum restituta. V. de hoc querēbāt, quod pristina sanitas nō redibat. Respondit, sunt & alia iustitiam a libi abscondita, quae inuenire non ualeo. Et qualiter prima infirmitas a reposita agnouisset, dum in querebam, respondit, ex amore, quo amicus amico reuelare solet, haec cognoui.

His duob. subdit alia multa breuiter, nata ex desiderio uicini cōdij, dū indignatur muliercula, se ab amafijs, ad nuptias conuolantibus, deserti, & uitione minata: mox ex sequuntur. Sed omnem superat admirationē, quod narrat Cornel. Gemma post calcem lib. 2. Cosmocriz. narrat fusc calum Cacha-

finz

rinae Gualteri puellae Louanienſis an-
norū 15, cuius curationi ipſe praefuit
anno 1571. quae, cum obituſum a gen-
tili, & cotanſa libamenti fruſtulum
comedieſet, in morbi ſymptomata in-
cidit prorsus prodigioſa; quorum ipſe
ſpectator quotidianus, vidit illam eij-
cientem tot & talia & tanta, ut ipſe cre-
diturus non fuerit oculis alienis. Octa-
uo morbi meſe magno niſu per poſti-
cum eiecit anguilla viam & perfe-
ctam, craſſitudine pollicari, longitudi-
ne ſequipedali: cui & squame, & oculi, &
cauda vniuerſa, ut anguilla ſolet, triduo an-
te quam foras erupit, auditum narrat his ternis
in vtero ſonum non ipſe puella modo, ſed &
adſtantib. quoq; velut argutum, & tantum ab
angue productum: & cum egeret, maniſeſtū ē
puella reſpici ſe ſenſiſſe, quod primum exſerto
capite ſe retraheret per poſticum, inde tuum im-
petu exiliret. Poſt anguilla, quam mortuū ex-
teratamq; ſuſpenderat, loco ſublimi ab anima-
libus tuto reſpente euasit. Puella interim coe-
pit euomere ingentem humoris aquoſi copiam,
humano lotio non abſimilem, ſaporis abſurdi.
Durauit ea vomitus plus 14. dies, ſingulis pro-
fecto exonerans ſupra lib. 24. vel ut vulgo no-
minant gheſtas tres. praeterea vix a interea
quotidie reddebat his ternis copioſam. Nullus in
ventre tumor, nulla in toto corpore inflatio ex-
terim apparebat: & ipſa puella potius, ac cibi
pauciſſimi, vix vnum cyathum, vini, aut cere-
uiſiae, liquoriſque alterius potitabatur. Eo venit
haec aqua excreta abundantia, ut ſpatio duarum
ſeptimanarum facile annis duos impleat potuit
rit. Poſt hanc aqua cepit, exſpersione, & pili con-
fectio exire per vomitum alui, copioſiſſimi nu-
mero, digiti longitudine, ſed longiores alij, alij
breuiorē; eiſmodi ſane quales nouiſſa canib.
cauelluntur: autēq; eſt in dies ea pilorum quan-
titas, ut facile pilas quam plures in ſua magni-
tudinē implere poterit: eiecit hoc omnes ma-
gno ſaltu, & vomitus diſſicillime. Interitū
deinde nonnullis diebus, ſucceſſere aliqui vo-
mitus, qui ſiccior ingentes pilorum exiecerunt cū
materia parulenta imitar ſumet, tūterdam ſi-
milis ſtercori colombo, aut anſerino, in qua
zolluſe, & fruſtra lignorum, & membranarū
fenua rialimenta, ſed lignorū partes adeo vi-
ue, ut ex cand. cibis obſoletis diſſectis in aqua
liter comminuta, portiones viderentur, ingulis
amplitudine, alia craſſiſſe, in his ſingula, ſoris
obduſa, vetuſtate cortice nigra. Paulo poſt eg-

pit alius vomitus niger ut carbo, diſſiſſe atra-
mentum verum, vel ſepia ſuccū, mo carbonem
veros minutiffime tritos atq; permittos, ſingulis
diebus prodantes ad quantitatē lib. 2. aut 3.
ſepiſſimē cum pilis tā copioſis, ut vix inglandi
includi non poſſent, omnibus albis, prolixis, &
durioribus: quae cum per triduum ita diſſerent;
eiecit ſemel, & puri ſanguinis tanquā ē vena
diſſecta libras duas, nulli rei alterius generis
permixtas. A vomitu ſanguinis verſum ſecutus
eſt ater, ac ſi vomitum trito rēctus fuiſſet hu-
mor, omnino liquidus in dies ſingulos ſed ad
lib. 5. aut 6. atq; hoc portentum ſeptimanā in-
tegrā conſtanti horarum lege ac ſpatio perdu-
rauit. Ceſſauit aliquandiu diuiniſ humaniſq;
remedijs adhibitis. Inter ea pilos adhibe ſed pau-
ciores, gradatimque atrores excernebat, imo et
breuiorē in dies, ut eam prius ex ſtuo ruſſeſce-
rent, paulatim, lūidi, nigri, tandem atroximi,
ac vix diſſecti in fruſtra minutiffima per vo-
mitum redderentur. Quam deſ. cum hi, & vi-
rulentus humor, & craſſus quaqueſque ſimili-
mus limo. Cūca ſeptembri medietate membrana
ſimila maiora, tanquā ventriculi partes, eio-
muit: habebat aut hac ſpecie tunica craſſioris, car-
noſa, lente, fruſtūq; contumacis: quibus profe-
cto, & ſectus choreoidi, ſtiam venarum diſſectis
in arati ramosa propagine ſpectabantur, inter
alium medij palmi longitudine. Nam alia ſunt ē
veſtigio ſubſepta tenuiores multo, ſed peritae
nigra, venarum dimittant veſtigia referentes,
membrana allentocidā non diſſimilis. Vltre-
mo & eiecit, & tertij generis tunica & ſorum
prorsus exſerit, aliam omnium tenuiſſimā,
ut locum omni retineret. Sed erat hiſ illa
multo ſubſtantia atq; figura ratio: q; in agniti-
ſatium conuoluit. Nam hanc tenuitatem adhibe
mira ſoliditas, ſigora atq; ratio quibus miracu-
lo maior. Fragmenta illius varia, ſed tria pra-
ceteris rara duorum palmorum amplitudinē
ſuperabant, intertexta ſtrijs preſentis ſine epi-
graphis: quae ſeſe a vertice ad baſim ſecante
mutus, cancellus in rhombi ſpecie eſſormabant.
non habeo cui melius conſerari quam cum ſe-
necta vipera: quoniam nihil hactenus a me
conſpectum fuit, cui poſſet merito comparari. Sed
hoc in eo praecipue admirandum, quod ſecun-
dum longitudinis ductum, velut caralis quidā
profundior apparet, inſculptus ſtribus tranſ-
uerſis, & raris, proſus, at in aſpe. a pulmonis
arteria. Et hac regio penitus cana, & circu-
laris, in vniuerſa membrana ſaſſigio paulatim in-
guſtiat, anguini capiti veſtigium repraeſentat,
cum

cum apophysi mastoidei, seu processu mammil-
lari: in alterius sine sensum lateſcente nescio quid
uentricosum & inaequale, et hi furcato uentri
non abſimile, pra se ferret. Vniuerſa partes in-
uicem coaptata totius anguilla longitudine at-
que craſſitiam ſatis luculenter expreſſerant. Il-
lud autem tuberculum papillare viam fuiſſe
reſpirationis exiſtimo, ſorē per quam & ſoli-
du, & humidis ad ſui nutritionem neceſſa-
rijs veſcebatur. Poſtequam haec membranas
eiecit, ſecuti ſunt lapides ſerē innumeri, quos
veſperi ſemper ac ſtatū hauriri periodo magnis
cum tempeſtatibus animiq; deliquiſſe eructabat.
Forma ſuit eiſmodi, quae paſſim in vetuſtiſ
aſſicium ruinis ſolet occurrere. Lapides ſoli-
di anguloſi, inaequales, tum ſpecie, tum magni-
tudine; quae ſubinde ad nuciſ ingula diſ quan-
titatem acceſſit, non abſq; ſuffocationis diſcri-
mine maniſeſto. uidebantur quaqueſque ob-
ſedi calce, & caementari uariis, ut ab illis, qui
particulis detrabantur diſtingui non poſſent.
Serpent me praſente quēdam eiecit lapidem an-
guſtiſſimū vix cū dupliciſ calthae mole librari-
um, ſaxum illud magna ſpiritus contentione
praeiit, ut & nouum tem uiderim: maniſeſtū, et
in lobatam ſonitum cadentis audierim, magno
horrore cum animi mei, tum turba vidiſſe, cir-
cumſuſo. E veſtigio meam quonq; legi por-
tionem pollicis longitudine pariter, & craſſitu-
dine, ſed minore diſſicillime ſeruit. Et hoc
ſatis poroſum Raminib. rectis inſigne, cui &
commiſſura quēdam inſignior uelut per mediū
totius longitudinis excurrebat. Inter ea tamen,
& pili per uices, ſed minori ordine pauciores,
ac nigriores. Acceſſit aliud, quod omnem ex-
cederet fidem. ex eum triangulare ſolidum fo-
ris, intus cauum, ac ſpongioſum reddidit; tale
ut plura conſtaret eſſe fragmentum crenis bu-
buli, & puella patens decreet, ſe tale uidiſſe pri-
die in ſuis carceribus inuidentis. Nec mora, ſe-
quenti die articuli eſſei, tali, digitorum acies,
rotula, iuaria ſpeciei, & magnitudinis prodie-
runt. Interdum tamen & pili & lapides inter-
mixti, atque omnino poſtremo uetri atque aris
portuſcula. his narratis, Gemma meri-
to cenſet horum mirabilium Dei per-
miſſione demonem fuiſſe miniſtrum;
qui cauſis tamen naturalibus, ordine
etiam ſeruato, quoad potuit, viſus fuit.
Idem vellem exiſtimaret, eodem ope-
re, de muliere alia, quae florente aetate
per nouem continuos annos infandis
doloribus inſtitorū cruciata, primū

craſſioris tunica rudimēta deiecit; de-
inde, & arboris fruſta ingentia pleraq;
pollicis craſſitie, ac paulo etiam lōgio-
ra, pariterq; omnia ſere, quae ad arbo-
ream ſpeciem pertinerēt; folia ſcilicet
laurinis folijs non abſimilia, radices,
corrices, etiam quae tomento alicui in-
cluſos nucleos, nullo tamē ueſtiros pu-
tamine, pra se ferrent. Quod ego mal-
lem ad prodigioſos demonū effectus;
quam ad naturales morborum *Tapu-
tupū* referre.

Ad eodem effectus permittēte Deo
productos retulerim cruciatus corpo-
reos B. Angela de Fulgino, quos his
verbis deſcribit: Corporis ſunt tormenta,
innumera a multis demonibus multipliciter
excitata. Vix enim credo quod ſcribi poſſent
infirmities, & paſſiones mei corporis. Nā non
remanet in me aliquod membrum, quod non
horribiliter patiar. nunquam enim ſum ſine
dolore, ſine languore continuo, ſum debilis, &
fragilis, plena dolore, ita quod oportet me con-
tinuo iacere. Non eſt in me membrum, quod
non ſit percuſſum, tortum, & panatum a dā-
monibus, & ſemper ſum infirma, & ſemper tūmē-
ſcēta, & plena doloribus in omnibus membris
meis: ita quod etiam magna pena poſſum me
monere, & ſum fatigata iacere, nec uix ad ſuf-
ficiētiā poſſum comedere. hinc diſcis ſan-
ctam hanc viduam ſcēmineo, vi lob
virili, ſexui exemplum patientiae pro-
poſitam. in uita B. Angela cap. 19.

De mentis ab alienatione perpetua
iam docui, dum de philtris diſſerem;
ſciradio quoq; potionē mens ab aliena-
ta a virgine uenifica, lib. 2. Hiſt. Dubrauij
de modica ad tempus exemplum non
iniucandum auditu narrat Matthiolus
in Dioſcoridem. a de circulatoribus, a in praef.
inquit) radices cuiusdam puluerem, cuius
guſtatu ſauces conuulſantur, immiſcent; & cū
ſucum facere uolunt, iubent ut illo in uino in-
muſtum digitum, quaſi praeſtanti diſ cauſa ſu-
gat. Tum ille digitum uiuo madidum in os
inditum, ſibi mordeat, non ſine dolore, & cla-
more, premit inſatus. Inter ea, perinde atque
blaxiditijs, maxorem conſolatur circulator, &
porum, carpiq; arterias alio obliuſ medicamē-
to: deinde unum in terram proſectum hor-
tatur ut tollat. Ibi illo pronus, primum ſe ne-
quit attollere, mox unguitis ui, ameno ſufficit,
cum

concidit statim; eius more qui metuit ne mer-
gatur in aqua, natus, ac uociferatur, simul se
fluctibus obruit. Ergo cum erigit circulator, ille,
quasi ultimus in iurium; primum maleficium
obliquum ac torum intuitu exprobrare, mox homi-
nem aggredi uidetur: postremo fugientem cir-
culatorem persequi, donec abisset tandem illi-
ti medicamenti veneno, recipiat animum, ac
menti vestituatur. Vbi autem ad se rediit, quasi
qui euaserit à mari naufragus, capillum vesti-
mentum, ueluti uela torquere, exprimere, bra-
chia tergere, & naves emungere, conspiciuntur.
ut sola vis vnguenti hoc faciat, & non
interueniat opera demonis, qui fieri
queat, non intelligo.

Gentiles idem sensisse olim, proba-
re possumus ex morbis, quos illi Dijs
suis, hoc est demonijs, ascribebant: ut
de Ceritu, qui dicti quasi Cereris & Juno
tribuantur; de lymphatis, Panicis, si-
milibusque iam tradidi. Ideoque eos,
qui fanatici erant, & varijs linguis in
morbo loquebantur, & a iocundis, vel
ab Hecate, aut Heroibus inflatos, vo-
cabant. Quare & Leuinus Ienius b
tandem dat manum, & fatetur demons
huiusmodi causas morborum acci-
dentarias esse: Qui; si causam acciden-
tariam vocat, extrinsecam, efficientem
tamen; nobiscum sentit.

Restat explicandum, quo pacto dæ-
mon morbos inferat? quod Franc. Va-
lesius accuratè docuit. Nempe illum
esse causam externā, eò q extrinsecus
aduenit corpus inhabitaturus, & mor-
bos illi illaturus. Si morbi ex materia
pendeant, mouet internas causas. sic
& melancholicos morbos excitat. Nam
principiò bilem atrā, quæ corpori in-
erat, commouet; & fuligines in cere-
brum, & interiorū sensuū cellulas pro-
pellit. Deinde adauger bilem atrā, ad-
motis causis exurentibus, vel detento
isto humore, ne expurgetur, Epilepsiā,
paralytim & similes noxas infert, per
succrā crassioris delationem, obstruato
ventriculo cerebri, vel obstruētis radi-
cibus neruorū. Cæcitatis causa est, vel
surditatis; noxia excrementa ad aures,
vel oculos coaceruando. Sape etiā ad
odium, amorem, ad alias animi pertur-
bationes inducendas mouet imagines,
ut in imaginatione firmitus inhaereant.

Ad corporeas verò affectiones excita-
das, spirituosam ex ipso sanguine sub-
stantiam deligit, eam separans & ex-
purgans à crassitie materia. deinde spi-
ritibus istis utitur, quasi proximo ani-
mæ instrumēto ad efficacissimè, & ve-
locissimè agendum. Dico ex rebus ve-
nenosissimis eū educere quandā quasi
quintam essentiam (ut ex gemmis &
auto solent chymici) & ea inficere ip-
sos spiritus vitales, & sic eum malefi-
co morbo imbueri; quod aduenit pru-
denter Casalpini lib. de demon. inuicig.
c. 16. Quod cum fecit, agrè ars humana
satis celebra; & efficacia remedia po-
test, vel solet adhibere. quo enim hæc
materia suuilior & tenuior, hoc quo-
que ad lethum est actior, & efficacior.
Soleat omnem præuenire medelā. Neq
obstat quicquam, quin hæc ipsa damna
inferat interdum per se, sine tali mate-
ria, vel interna agere causa; si impediatur,
vel lædat sensationes, vel spiritus ani-
males derineat, aut subtrahat, & alijs
mille, quos nouit, modis. Qui verò mor-
bi ab internis causis nō dependent, sed
ab externo tantum impediuntur nocu-
mento, vel noxio afflatu, ut plurimum
per se operatur; ut quando instrumen-
ta malefici, vñtiones, signa, defossa,
vel similia, ad ipsum veneficium vim
naturalem nullam habent; sed sunt pro
signis tantum, ad quæ ex pacto demoni
operetur, quod docuit idem And. Ca-
salpinus d. operis c. 17. tum quoq; potest
per res externas homini vim aliquam
facere, ut ille docet cap. 8. Veluti cum
malefica irata pomum coctum manui
alterius sic fecit cōglutinari, ut & acer-
bissimum inferret cruciatum, & nulla
arte posset dissolui, vel deglutinari, le-
ge Nicol. Remig. lib. 2. demonolat. c. 4.
Quid nō credamus, cum etiam Cato-
chiten lapidem Corficum legamus ea
vi prædium, ut se iunctis corporibus
agglutinet. & impossitas manus
detineat? Solus in Polibist.

Quo pacto venefici mor-
bi ab alijs digno-
scendi agam.
libro 6.

De mirā rerum solidarum atque magnarum
in corpus ingestione, & egestionē.

PRO igiofi sunt plerique morbi per
maleficium illati; sed omnium pro-
digiosissimus mihi videtur; quādo per
os, vel inum gutturem eicit ager, spi-
nas, ossa, ligna, saxa, frusta vitrorum,
acens, cultros & alia ferramenta; glo-
mos pilorum, pannos, fetas, cornu lu-
cernæ, & hmōi; quæ, vel comestione,
vel aliter in corpus immitti potuisse,
videtur impossibile. huius exemplum
vnum habet Sprengerus, de mulie-
re Zabernensi; vbi obstetrix quædam,
eò q ipsam non accerserat ad puerpe-
rium, grauiter irata, noctu cū duabus
alijs maleficis ad puerperam accessit,
& dixit ad vindictam se aliqua in eius
intestina velle immittere, quorū dolo-
rem post semestrem dūtaxat sentire in-
ciperet. Dixit, & ventrem eius manu teti-
git; ad quem contactū puerpera videbatur, sibi
exerahi intestina, & ijs immitti quadam, qua-
tum oculis dignoscere nequibat. Postea sexto
vix mense finito, internorū viscerū tortura ip-
sam subito tam dira inuasit, ut nec (verba
sunt Sprengeri) dieb. nec noctibus à clamo-
ribus, q iniquitudo, abstinere posset. Et quia
denotissima Virginitas, & Regina misericordia
existit, in pane, & aqua singulis sabbatinis
diebus ieiunando; ideo & per ipsius suffragia,
credidit se liberari. Vnde & quadam die, vbi
opus natura perficere volebat, tunc omnis illa
immodestia à corpore prorupit, & aduocans
maritum tum filio dixit: sentie res ista phan-
tastica? nonne dixi, post dimidij anni spaciū
res ista cognoscetur? aut quis vidit unquā spi-
nas, ossa, simul & ligna me comedis? Erant
enim spina rosarum, longitudine vnius palma,
cum alijs varijs rebus innumeris immissa.

Aliud exēplum relatum est à Beneue-
nio b de muliere Florentina; tertium
à Ioanne Langio c de Virico Neufes-
ser rustico; quartum de puella Leuue-
stensi in historia Germanica, hac de
re excusa anno 1562. tria his addit Ni-
col. Remig. d Octauum planè admi-
randum, & cui refellendo, nulla nugę,
nulla calumnię, nullę phalerę vitiliga-
toris Vvicti, suffecerint, adscribā ex vi-

ta S. Petri Tarentasij, à Gaufrido con-
scripta, & his verbis, S. Symphoriani di- e Apud Su-
citur castrum Lugdunensis Ecclesie, pauci ab rii tom. 3.
vrbe miliaribus distans, vbi & fidelis & reli Maij 8.
giosorum fidelis sedulusq; susceptor, magna co- cap. 23.
uersationis pariter & opationis Abbatem, ad
hospitium suum aliquando, quasi vim facien-
do, pertraxit. hinc uincula erat filia misera-
bili incommoditate laborans. Egerat enim qua-
dam mulier malefica, per nequitia inuida so-
crui inducta, ut languore tabesceret deiperato,
nec viri sui presentiam, nec aspectus vultu u
toleraret. Afflictione muliebri genitrix persua-
sa, ut satanas satanam eiecerit, famulum quē-
dam maleficum accersuit. Adfuit, explorauit,
agnouit, & mulierculam asserens infortatam,
terit arborum cortices, pocula verberis, & horbis
infesta propinat; mordet etiam dentib. proprijs
brachij misera mulieris. Res mira, res noua,
res (ni fallor) hactenus inaudita. Ab illo qui-
dem languore emualuit: sed interitum, ex cer-
do procedere sentiens, & elus acus, erucibat
atrociter, donec per morsuram brachij, quā nul-
la cicatrix obduxerat, acus educeret vis occul-
ta. Crudele remedium, sed huiusmodi congre-
bat auctori. Plures in hunc modum quā tri-
ginta per temporū interualla prodierant: qua-
dam, ut vulgo dicitur, excipere, quādā admit-
te dū filis idonea foramina præferetes. Præterea
prædictus Abbas ad domum, vbi hac actitabā-
tur, aduenit. Celebris est personæ; cuius hoc opus
& alia non indigna admiratione narrantur:
sed parcendum adhuc superstiti, & nomen cre-
didi reticendum. Hinc pater anxius miserabi-
lem exhibet filiam, nec sine lacrymis lugubrem
explicat tragediam. Eade hora fit fides distis,
& sentiens acium mulier gemebunda deplorat.
Iam peruenerat ad foramen, solutus iam pra-
cesserat cruor, iam coeperat apparere, iam partic-
ula eius exierat. Et accedens vnus ex fratrib.
laicis, eidem Abbati deserviens, cruentam ex-
traxit, annis pluribus ad testimonij confirmā-
dam. Orat Abbas, & locum vulneris tangens,
in virtute fidei pollicetur, nec feriam vltra nec
chalybem inde processurum. Factū est: sed mu-
tata materia est, malitia necdum per se ex-
tinclā. Capient ligni fudes parui, quales
vulgo broens appellant, exquercino robore, vel
fraxinei, pro ferreis acubus egredi, & affiores spi-
ritus & modicę longiores. Nec vnus tamen oēs,
sicut nec acus fuerant, longitudinis vel crassiti-
dinis erant. Sed decem in hunc modum intra mu-
nū, & paucos menses ex muliere ligna prodie-
runt.

ruunt. *Adfuit demum Reuer. Petrus Antistes*, cui diuinitus seruabatur tantum nigræculi plenitudo. Offertur mulier missarum solentia celebranti, sicut praeceperat vespere praecedenti. Eadem hora septimum decimum lignum ex muliebri corpore egreditur, quod sub oculis aium facellamus extraxit. *Constitit itaq; mulier præsul absoluit, & sacra ei tradens Eucharistiā ab omni doinceps cuiuscumq; materiae progressu inbet esse securam.* Sic ab omnibus tā prestigij liberata adloquit viro, filioq; procreant. Et, ut dicitur, hodieq; superstes, virtutē prædicat, quam in seipsa feliciter meruit experiri. *Petrus de Fraxinetis, dicitur pater, notus, et honoratus inter conuicaneos suos: ut si quæ dubium nouitas tanta reddiderit, probare forsitan liceat, qd credere detrectarit.* Hactenus Gaufridus Abbas Alæmbæ; cui Cistercienses, & Claraualleses Abbates negotium dederunt vitæ huius conscribendæ; cum Romanus Pontifex Lucius eis mādasset, ut eā fideliter cōscribi curaret. Sed Monachus fuit scriptor, inquit aduerfarij. credo, plus fidei mereretur mendacissimi ipsorum Ministri, & Prædicatores. *Cesalpin. de imellig. dem. c. 17.* Contigit aut (ait) hoc anno Pisis hac vidisse multis spectantibus. *Quadam à demonibus obsessa sapiens, modo inter adiutadum, modo postea elocit corpora, & magnitudine & forma per se inceptissima, ut deorarentur, clauos ferreos prælongos, ossa, lapides, globos laneos, carbonem, aliisque multa, inculcita autē ea regione, qua thorax incumbet, præcipue qua cor, globuli mulri reperi sunt ex plenis affabre efformati diuersis figuris, sed plurimi in illat resarum perpetuis plumarum tenuissimarum ordinibus, nunc filo impliciti, nunc solo glutine, alia gemma reperi sunt in cornu quæ caput residebat.* Quid multas superioribus annis Duacensi enidam, & Insulensi ancillæ similia ferme acciderunt. Exemplo- rum sat habemus; causam ruspemur, quæ sat abstrusa & abdita.

Primum fateor, quædam in corporibus humanis solere interdū ex prauis humoribus enalescere, ut sunt topi, lapilli, capilli, oscilla, conchyliæ, spinæ, glomi pilorum & quæ talia potuit demon in ipsis hulceribus, vel in corporis partiū congruis sinibus procreare, quod naturaliter fieri possit. cō- ad Gal. li. 2. ad Glauco. sentiant veteres nouitijque medici.

Norunt meorum multi Comitil filium: qui, ante annos ferme nouēdecim, Luxemburgi, in vrina lacertulas suis magnas eiciebat: quod etsi plerique vxoris eius adulteræ (quam & occidi perficariū ille postea iussit) veneficio tribuerent, potuit tamen naturaliter contingere, ex humorum corruptione, & renum vitio. Mulier illa Caluini sectæ erat addicta, & ministro familiarior, q̄ oportebat: ideo nec à moribus, nec ab instituto aliena fuit vulgi suspicio.

Secundò puto nō posse naturaliter in corpore humano generari, ex vlla putrefactione, acus, cultros, forficis, et hmoi metallica artificiosē conformata. quia calor naturalis, nisi plurimorū annorum spacio, non videtur metalla inibi gignere posse: multoque minus, sic fortuitò ad certā analogiā atque dispositionē artificiosam, videntur tam varij humores conuenire posse: nisi Democriteā, & Epicureā reuocemus insaniam, ex fortuito atomorū cōcursu cuncta constituentem. Ne tunc adhuc legi, qui hanc vim naturæ tribueret.

Tertiò, dico hæc omnia multis modis dæmones per maleficos operari posse. Etenim primò possunt sic sensibus illudere, ut quis putet ista in corpore ingeri, vel egeri: cum tamen reuera dumtaxat dæmon cultros veros, & huiusmodi reliquā, quæ eponitur, artificiosam materiam, quæ in egi corpore nunquam fuerat: vel etiā ipsos humores, qui eijciuntur: faciat apparere cultros, & reliqua illa, vel et aerem sic cōdenset: b quod verissimillimū est contingere, quando res illæ, quæ visæ sunt solidæ ac densæ, paulò post cernuntur euanescere. Præterea possunt, citra fictionem, res hmoi per dæmonem in os occulte ingeri, vnde mox eijciantur: possunt et alijs corporeis partibus inferi & includi. Negat id Viuerus, homo fronte nulla: licet non videā, cur neget. testatur enim medici & chirurgi fide digni, quorum nonnullos e ipse laudat, talia sibi visa ex corporibus excerni, vel exsecari, & ea manib. conrectasse sese. Eos verò oēs ad vnum decipi cōtendere, quid est, nisi strenuè pudorem totum exuere? ex modis immittendi,

mittendi, quos comperio, duo tantum mihi placent. Primus est, quem non prætermisit Binsfeldius: a ut profundo dæmon somno demergat hominē, & sensum doloris eximatur: tum dextre incidat membrum, & materiam illam duram imponat: denique eadem subtilitate vulnus adeò consolidet, ut nulla cicatrix vel vestigium relinquantur. quod petiti chirurgi non nunquam faciunt.

Dices fortassis, ut hæc queat in partibus carnosis, & facile dilatabilibus, & promptè consolidationis: quarum exempla recenset Nicol. Remigius: b non tamen id poterit in alijs, quibus illa facilitas non est propria, v. g. in intestinis, orificio stomachi, gutture, arterijs, & talibus organis, quæ angusta valde sunt, nec dilantur, nisi ad functiones suas naturales: vel etiam, si sectione diuisa fuerint, non possunt reuniri. *Respondet*, difficilius quidem in his id cōtingere, absolute tamē posse ut in alijs. licet enim nobis incognita sint medicamenta, ijs cōsolidandis, & reuiniendis idonea; dæmoni tamen illa sunt notissima. Præterea quamuis sponte sua non dilantur, nisi ad naturales suos effectus; vi tamen aliqua adhibita, possunt extra consuetum ordinem dilari & comprimi. cuius rei duas historias ad fidem faciendam attulit testis oculus, chirurgiæ laude clarus, Ambros. Paræus: c prior est, de studioso, qui cum spicam germinis deglutinisset, eaque in pulmones per tracheam descendisset, natura illam trāsuertis pulmonū lobis illæsis, integris etiam costarum musculis, & quæ lucingit eas membrana incolumi, integram expulit. posterior est de opilione qui semipedalem cultellum, cui corneū erar manubrium crassitudinis pollicaris, in fauces à prædonibus ore aperto adactum, sex solidos menses, in corpore retinuit, & tandem nata in inguine vomica, inde chirurgus extraxit. At necessarium planè fuit, per angustissimos meatus quosque à faucibus in inguen cultrum peruenire. His tertiā narrationem Remigius addidit de morione qui, apud Artorios, mucronem gla-

dij tres digitos longum per os in fauces adactum, duodecimo post die, per anum egressit. Nonne culter iste, per tot spiras intestinorum subtilissimorum, & per illud, quod à re ipsa vocatur *intestinum tenue*, fuit deuolutus? Neque in his vlla vnquam maleficii mentio vel suspicio fuit. si natura id potuit & casus, cur ex proposito id adnitens nequeat ille mille artifex solertissimus?

Alter modus est Siluestri Præcatis, quem recentiores quidam sunt secuti, d scilicet dæmonem peritiā pollere, res solidissimas diuidendi, & comminuendi partes in minutissimas, etiam in star pulueris, & eas iterum vniendi, applicatis, sicubi opus, naturalibus actiuis: idque tam præproperè & subtiliter, ut cernentium oculi nequeant, ob nimiam morus celeritatem, quidquam horum aduerrere; ideoque putent homines ea integra immitti & emitti. Hi duo modi probabiles sunt.

Valde miror tertium quendam, tam multis placuisse, cum sit planè improbabilis. Volunt isti à dæmone poros corporis extendi, per eos deinde duriora hæc & maiora inferi: & poros rursus concludi: quorum apertione iterata demum, quando dæmoni videtur, intrusa expellantur. Sic aiunt à fulmine sine latione poros vaginæ penetrari, laminamque gladii chalybeam liquari. sic iactu lapidem sub aqua reco-di, nec manu retracta viam cerni, per quam lapis in quam penetrat. Supponit hæc opinio corporum penetratiorem esse naturalem, cum Buridano; quam D. Thom. Scot. Durand. & alij, melius philosophantes, contendunt à solo Deo perfici posse. hoc ergo primò peccant. Si dicant corporeas hic dimensiones, siue corpora non penetrari: incredibilem quandam dilatationem pororum, etiam in partibus corporis non raris, coguntur excogitare: cum tamē isti pori tam sint natura angustij, ut sine insigni latione distrahi non possint. Nec simile quidquam in illis, quæ proratione adferunt, dissimillimis reperitur. fulmen quiddam est subtilissimum & tenuissimum, ea predictum vi natura li, ut duriora atq; resistentia cōsumat, mollia

d. Sil. vrb. maleficiū q. 5. Cofinas Philinechas de off. Sa. cerd. p. 2. l. 3. in tract. primi præcepi Decalogi.

c. Paracelso li. de ocul. philos. Baroni Lichtenbergio l. de fracturis Magicis articulis. Ludou. Michio l. de Magico dæmone, & Nic. Remig. d. c. 1. li. 3.

a in L. C. de malef. q. 7. concl. 6.

b l. 2. dæmo nol. c. 4.

b Hoc sunt for-

c. l. 2. ch. 17.

c. Tract. lib. 4. c. 1.

Beni. d. 1. c. 1.

causa. c. 1.

80. l. 1. c. 1.

historiam puella de- nescit. & maniret tam Beni. d. 1. c. 1.

supra citat.

a Senec. lib.
3. nat. quæ.
lib. 2. lib. 1.
13. Erym.

molliam verò, & cedere facili sine latione a transmittat: at ferrum, ligna, lapides, res sunt spissæ, duræ, & minime aptæ sic se in poros insinuare. Aqua corpus est liquidum, humidum, tenue, fluidum, cuius rei solidæ cedens loco, capax etiam liburnarum rerum, quæ inscuntur, impulsu condensabile, & his exemptis aptum vi sua statim coire, & reuniri, vique, sine partium separatione condensatur; sic, sine eundem noua medicina, rarefit, atque extenditur; quæ quam sint ab humani corporis membris aliena, vel pueri norunt, & qui nondum are lauantur.

SECTIO VII.

De maleficio deuouendi.

b Mengus
in suis de
mon. Poly-
dor. de exor-
cis. Tyrus
disp. de de-
monia.

et Cor. 5.
u. 7. ult.
d Vide Ti-
mum d. ope-
ris q. ult.

Suppono, quod Catholicis certum est, energumenos a demonibus sapè inuadi, et possideri, vel obsideri; hoc est, demones in hominum ingredi corpora, & simul potestatem aliquam eos vexandi, seu affligendi accipere: ambo enim requiruntur, ut quis sit energumenus, qua de re doctè, post Mengum, & Polylid. Pet. Tyrus dissertur. Sic homines demoni tradendi potestatem con- stat olim Apostolos habuisse, ex sacra Scriptura. & alios quoque sanctos homines, ut olim, sic & hodie eam a Deo accipere; qua non nisi prudentissimè, & cum magna charitate, atque iustitia vianur; haur difficulter probaretur, si huius loci foret. An verò demones, eos, quos possideant ut eorum corpora, ipsimet subintrè; posset quis dubitare, eo quod B. Ildegardis; In libris reuelat. suarum scribat se de quadam energumena in vera visio ne vidisse, quod ipsa permissione Dei quadam nigredine, & fumo diabolica conglorificata obsessa erat, & obumbrata: qua totam sensualitatem rationalis anima illius opprimebat, nec eam eleuato intellectu suspirare permittebat: velut umbra hominis, aut alterius rei, vel fumus opposita obtegat, & persum dit; unde hoc rector sensus, & actus perde- bat, & inconuenienter sapiens clamabat, ac fa ciebat. Et me cogitante, & scire nolente qua-

modo diabolica forma (idest substantia) hominem intraret: uidi, & responsum habui, quod diabolus in sua forma, ut est, hominem non intraret: sed cum umbra, & fumo sue nigredinis obumbrat, & obtegat, si enim forma illius hominem intraret; citius membra illius soluerentur, quam stipula a vento dispergeretur. Quapropter Deus non permittit, ut hominem in sua forma intraret. Sed supradictis persuadens, ad insaniam, & inconuenientia euerit, & per eum, quasi per fenestram uociferatur, & membra illius exterius mouet, cum tamen in eis in forma sua interius non sit. anima in terum quasi sopita, & ignorante, quid caro corporis faciat. Sic illa apud Theodoricum Abbatem, eius vite libro tertio, capite uigesimo. Sed hic locus ostendit verissimum esse dictum Theologorum, sepe eos, quia- fuerunt multis reuelationibus, etiam veris, putare se habere per reuelationem; quod habuere per discursum, opinionemque. Inducant hoc multa. Primum, quia principio verè tantum describitur obsessio, non possessio. Secundo, quod inquisitio hac parum erat necessaria, & satis curiosa. Tertio, quia suspectum est, quod ait Deum non permittere, ut diabolus secundum suam essentiam, vel solet esse in suo loco, corpora possideat. Communis enim Theologorum distinctio hoc discrimen statuit inter obsessos, & possessos, quod in his sit demon, ut erat in iudaicis idolis, nonnumquam: & hoc indicant inflationes, & multa alia, quæ in possessis cernuntur. Quarto, quia ratio nulla est. Nec enim forma demonis, siue substantia eius spiritua- lis ipsi corpori contraria sic est, ut illud statim destruat, etiam si nolit, solo ingressu. Quinto, quia non semper anima sopita est, quando demon energumenum, vel obsidet, vel possidet, ut apparet, quia videmus sepe illos omnium recordari, quæ egerint. Denique, sancti, & Theologi omnes sic semper locuti, & opinati fuere, ut dicerent, demonem corpus atreptum intrare, & ab eo exire. Non quid id subire, ut infor met, vel tanquam pars eius (quod vo- cant) corpus integret, sed tantum vi lo- co, vel instrumeto organico vsurus, ut

fuse

fuse explicat Episcopus Abulensis, in 7. Exod. q. 16. Rectius itaq; dictum a Cæsario l. 5. c. 15. demones non vniri ani- mæ substantialiter, nec in ipsa esse ani- ma, sed applicatione tantum, & oppres- sione per energiam, seu operationem animæ adesse, & sic homini vniri, & ei quasi illabi, allegat Genadium, l. de Ec- cles. dogmat. c. 82. hoc tenentem: tamen corpori inesse sicut in loco posse, & in cavitatibus eius latere, nunquam Gen- nadius negauit, & expressè Cæsarius ex S. S. confirmat. non enim rectè dicitur exire, nisi quod intus fuit. Saluator autem iubet de corpore demones exi- re, Mat. 17. v. 9. Intus ergo fuere. Restat nunc ut queramus; an malefici possint & soleant sic alios deuouere, ac demoni quasi ma- cipare? Multorum confessionibus con- staret id putare, fatentur enim se de- mones in brutorum vel hominum cor- pora immisisse; & ipsi demones cum exorcisantur id solent prætertere, se à tali vel tali immisos prætermitti, quæ recentiora sunt, a Remigio & alijs alla- ta, duo tantum adscribam ab ijs côm- morata, quorū fides rejici nequit. Ana- stasius Nicenus a de Simone Mago: multos (ait) tentantes cum dicere præstigio- rum eos esset allocutus, & deinde conuulsi præteritu bonum sacrificasset, & eis carnis exorcismis variis morbis, & demonibus eis sub- iecit. D. Hieronymus b nobis propo- nit demonem a B. Hilariōne eiectum, quem magus in virginem immiserat; Producta (inquit) a parentibus ad monaste- rium seni traditur, vbi latente illic & confi- tente damone, vim sustinuit. Inuius abductus sum. Quam bene de templi seminis homines deludebat, & d. crucis, & tormenta, quæ patior. Exire me cogis, & subter lumen ligatus teneor. Non ex eo, nisi me adulescent, qui tenet, dimi- serit. Tunc senex: Grandis, ait, fortitudo tua, qui illico & lamina strigis teneris. Dic, Cur ausus es ingredi puellam Dei? Vt seruarem, inquit, eam virginem. Tu seruarem, proditor, castitatis? Cur non potius in eam, qui te mit- tebat, es ingressus? Vt quid, respon dit, intrare in eam, qui habebat collegam meum; Amoris demonem? &c. En ut magus immiserat demonem verè: & sic opinor etiā mul- ta eorum, quæ narrat Anastasius, a quo Glycas p. 1. fuit eadē mutatus; & in-

primis, de quo nunc agimus, Deo per- mittente; potuisse verè a Simone Ma- go parari: quare Anastasius b scriptori eruditissimo, nequeo assentiri; qui mi- ra illa Simonis ab Anastasio prodita, indicat tantum fuisse imposturas, ho- minibus per imaginem & visum olle- las, cum nulla veritate consisterent. sunt enim in ijs multa, quæ & posse & solere contingere. lib. præcedente de Damoniaca Magia satis copiose ostendi- mus. Anno 1581. in Viuaresis oppido Annonatio, fuit malefica nomine Baya- roma; quæ varijs plates cuique non vno modo demones immisit, quibus gra- uissimè diuexati fuere. In his filius & filia illius fuerunt, quos nuciis alteri paratis, sed more puerili abliguritis ab ipsis qui deferebat, singulos tribus demonibus possidendos mancipauit. Similia faciebat strix alia dicta, la Gochonne; ita ut illis tum partibus cuncta plena fuerit, per maleficia votina ener- gumenis. Narrat oculus testis vir do- ctus & prudens Claudius Charon. l. de Antichristo reuelato Nota. i. fatetur hoc fieri solitum Bap. Codronch. medicus l. 3. de morb. malefic. c. 7. Hac autem im- missio malorum spirituum, non proue- nit a facultate cogendi; quæ nulla Ma- gis competit, in demones. Nā vel spon- te demones ex pacto oblesum vadūt, finguntq; se obtemperare: vel inferior- res demones ad id adiguntur, a demo- ne superiore, volente hac in re malefi- co gratificari. Vtroq; tamen casus Dei permissio requiritur, ut causa sine qua non posset hoc fieri: permittere verò Deus id consuevit nō nisi ob grane ali- quod oblesse peccatum: ne non raro pro- pter parentum iratorum imprecation- nes, quarum tria exempla suggerit Io. c. 29. Cæsarius. d. Ait Quid de Medea, Demo- net absentes. Et experimento comper- tum est hodie plerasque striges cum damone pactas, ut cuiusque diras im- precentur, brutum vel homini confestim illi tabe leuati incipiant tēctari, vel alio interitu de medio repens tollatur. Nec irritam hanc ut plurimum earum de- uotationem plurimis exemplis docet Remigius, lib. 2. c. 9. 10. & tribus segg.

b som. 1. an
no. 68.

c vide Ty-
raum d. ope-
c. 29.
d l. 5. ex p. l.
c. 11. 12. &
26.

SECTIO. VIII.

De maleficio ligaminis.

N Vllum hoc frequentius hodie est maleficium: adeo, ut in aliquibus locis vix audeat quisquam clara luce matrimonij solemnia celebrare, ne quis malus coniugum votis illudat. Id si sit, quia, quo pauciores adfuturi, & rei consicij fuerint, hoc plurimum infidias effugium; nihil ad hunc tractatū pertinet cautela huiusmodi: si, quod antelucanos conatus magicos, minus pollere credunt, res superstitione non vacat. Sed ad ipsum maleficium veniamus. Solent malis verbis hominem red dere (ut Canones loquuntur) frigidū & maleficium, hoc est, ad actum coniugij inidoneū. Hoc illos posse & sole re probatur, tum auctoritate canonum, tum communi sententiā Theologo rum; tum praxi Ecclesie, quæ sic asse ctos post triennij experientiam irritā & adiuncta septemtestium iuratorum manu, separare consuevit; tum ex opi nione Rabbiorum veterum, & Be rosi (qui exitar) exiltimantium a Cha D. Thom. 3. p. 9. § 8. ar. 2. & alij ei tati ab Enri que. l. 2. de matri. c. 8. c. ca. lauda bile. de frig. & malef. ui de P. Enriq. d. 6. § 8. n. 2. & c. 6. 7. n. 8.

Modis seu formis ad hoc diabolus vitur penē infinitis. sanē auctor Dæ monomantiæ plures quinquaginta re periri scripsit: Quidā magi, solummo do ligulam, certis cum verbis prolatis neclunt; sed dæmon interea malefici

um perficit, & siue virum siue feminā reddit impotentem. tam in feminas, quam in viros grassari verē dixit Ananias d: sed tamē facilius & frequentius in viros cernūus hoc malum serpere fors an. quod vbi plus operæ & instru mentorum requiritur, facilius ibi ali quis defectus & impedimentum occur rit: an quia cum plures sint malefici, quam malefici, pluribus viris nocetur; ligari autem posse volunt pleriq; vel in diem, vel in annum vel in æternum, aut donec nodus ligulæ solatur.

A viris doctioribus septem traditas inuenio causas proximas huius im potentie, quibus causis dæmon abuti tur. *prima* est quando coniugē alterum alteri reddit odiosum; uel inuicem sanē odiosos facit, per calumniam suspi cionemue, aut morbi alicuius immis sionem; sicuti cum uel Venus, iuxta Ste sychorū, uel Medæa, iniecto pharmaco fecit, ut omnes feminæ Lemni grauit er ore olerent, sicque illas mariti sunt as pernati. Medæa factus vult esse Myr tilus lib. rerum Lesbicar. 1. e aut id faciūt phantasia turbata, sic ut aliquid in cō pare vehementer odiosum vel formi dabile inesse credant: sic Valazca f. Li busiæ Boemæ famula, mulieres a viro rum amore per veneficiū adeo auerit: ut cōiuratione, iuxta suos quq; maritos fratres patres, filios una nocte interficerent; max ar ce Vissegradensis obsessus, Primislai regis exerci tum ad internecionem ferē ceciderunt. Ali quando faciunt, ut inuicem quidem a ment ardentissimē, sed quando ad co pulam ventum, subito accensi odio, al ter alterum cadat, vel vnguibus laceret quod genus & Theologi g. & Iuriscō sulti b. nouerunt. tunc dæmon primō accendit ardorem libidinis proposita forma coniugis ut concupiscibili, & quādo venit ad amplexus, tunc pro ponit ut odiosam & exitialē, faciens ut membra generationis appareāt vel magnitudinis prorsus incongruæ, vel formæ horribilis aut supra modum fe dr. *Secunda* causa est, quando corpora impedit, ne queant ad se murō appro pinquare, & sic ea diuidit, vel detinens ea in locis diuersis, vel cum conantur inungi, phantasma aut quid aliud iniici

d. li. 4. de nat. dæmon

c. Nat. Mytholog. 6. c. 7. f. Aenau. uis in flor. Bolon. & Bap. 2. gna li. 3. 8 P. Hæ quez de Sa eramen. 12. 5. 6. 10. 1. Sol. in 4. 34. 5. 3. 1. quer. flag. 12. h. auctor dæ monomantiæ auctor. li. 1. Lamijs l. 1.

ens intermedium, ad prius videtur per tinere illud Propertij a.

Inuidia suum: quis me Deus obruit? aut qua

Ictā Prometheus diuidit verba iugis?
Pertinet ad posterius, quædam nar ratio, plena admirandæ nouitatis, cuius fides penes auctores sit. narrat ex Vin centio Belluacensi D. Antoninus b. Ro mæ tēporibus Henrici tertij Imp. fuisse inueniem quendam locupletem & nobilem, qui recens vxorem duxerat, & sodales suos opiparo conuiuio nup tiali exceperat. Exiire in campum a prandio iuxta pila. Sponsus, ludi dux, pilam poscit, & ne excideret annulus sponfalitius, inserit eum digito statua Veneris erig, quæ in proximo erat. om nes vnū petebant, sic cito defatiga tus ipse a ludo secessit, & ad statuam re diens, annulum recepturus; ecce, videt digitum statue vsque ad volam manus reclinatum, & quantumuis conatus annulum recuperare, nec digitum in flectere, nec annulum valuit extrahere. Rediit ad Sodales, nec illis ea de re quic quam indicauit. Noctē intempesta cū famulo ad statuam reuertitur, & exten sum ut in initio digitum reperit, sed si ne annulo. iactura dissimulata, domum se cōfert ad nouam nuptiam. Cumque thorū genialem ingressus, sponte se iungere vellet. sensit impediri sese, & quiddam nebulosum ac densum inter suum cōiugisq; corpus volutari. sen tiebat ad tactū, videre tamen nequibat. hoc obstaculo ab amplexu prohibeba tur, audiebat etiam vocem dicentem: Mecum concumba, quia hodie me desponsasti. Ego sum Venus, cui digito annulum inseruisti, nec reddam. Tertius ille tanto prodigio (inquit Antonin.) nihil referre ausus est, vel potuit: insomnem duxit noctem illam, multum secum deliberans. Sic factum est per multum tempus, ut quacumque hora cū spon sa concumbere vellet, illud idem sentiret, & audiret. Erat sanē alias valens, & dæmi aptus & militia. Tandem vxoris querelā commoni tus, rem parantibus detulit. Illi habito concilio, Palumbo cuidam, presbytero suburbano, rem parandā: is autem erat Necromanticus, et in maleficijs potens. Ille itaq; ergo promissū mul ier, composuit epistolam, dedit inueni, dicens:

brinc. lib. 26. dist. An lo. p. 2. sum hist. tit. 16. c. 7. §. 4.

Vade illa hora noctis ad compitum, ubi qua tuor viae conueniunt, & stans tacite conside ra. Transiunt ibi figure hominum vtriusque sexus, omnisque ætatis & conditionis cunctes & pedites, quidam lati & quidam tristes: quicquid audieris, non loquaris, sequitur illam turbam quidam Natura procerior, forma cor pulentior cunctis: huius tacitus epistolam trades legendam, statimque fiet, quod possu las. Ille autem inuenis totum impleret, prout edoctus erat. Viditque inter ceteros ibi mulie rem in habitu meretricio, mulam inegritan tem, crine soluto per humeros iactato, vitā aurea superius constricto, auricam virgæ gerentem in manibus, qua mulam regēbat, pra te mitate vestium porē nuda aspēbat, gestu exsequens impudicor. Vltimus dominus turba terribiles in inueniem oculis exaruens, ab axe superbo smaragdus, & vnionibus composito, causas via ab eo exquirebat. Nihil ille contra, sed protenta manu epistolam ei porrigit. Dæ mon notum sigillum non audens continere, legit scriptum: moxque brachijs in colum ele uatis; Deus, inquit, omnipotens, quādiu pa tieris nequitias Palumbi presbyteri? Nec mo ra, satellites suos a latere mittit, quō annulum extorquerent a Venerē. Illa multum tergiver sata, mox tandem reddidit. Ita inuenis voti compos sine obstaculo, potius est, diu suspiratis amoribus. Palumbus autem ubi dæmonis cla morem ad Deum audiuisset, intellexit sibi præsagiri finem dierum. Quocirca omnibus membris ultro truncatis miserabili pœna de sumptus est, confissus coram populo Romano in audita flagitia. Hæc ille, in cuius verbis & maleficium vides diuisionis, & cu rationem nefandam per aliud malefici cium, & seriam malefici penitentiam.

Tertia causa est, si spiritus vitales pro hibeantur transire ad membra genera tionis, & sic feminis decisio impedia tur, de quo impedimento, recte Ioan. Maior. differunt.

Quarta est, si semen prolificum exci cetur & subtrahatur.

Quinta, si virga viri flaccida fiat, sal tem quando quis vult actum matrimo nij exercere.

Sexta, si qua naturalia alia pharma ca applicentur, quibus vis patrandi quouis modo tollatur, hæc causæ vulga apud Doctores.

Cin 4. dist. 34. n. 3.

d. Palu. 6. Sol. add. d.

34. Silest. verb. malef.

q. 6. Abi lon. in cap.

19. Mat. q. 9. 90.

Septima causa est ratio nempe muliebrium locorum obleratio, vel nimia coarctatio; aut viri genitalium retractio, abscondio, vel vera ademptio. De virili huiusmodi calumitate, narrationes varias sui temporis proponunt Sprenger. & Remig. a. Quoad retractionem & absconditionem fortassis illa naturaliter fieri posset; quamquam dubito, & inclino in negantem partem: ademptionem constat esse semper merum præstitium, licet alibi, vt in auium nidis apud Spræger. malefica membra illa ostendit; nec enim aliter potest ista tollere, quam homines, sectione aut simili separatione; adempta verò nō magis potest restituere, quam homines. Sinit ergo hi modi quoad viros, præstigiōsi. Quod ad mulieres, sicut ex naturalibus morbis coarctatio hæc oriri potest; sic etiam à demone causari, idq; opinor tam de æritudine in offusis, quam de æritudine in carnositate.

Dixi duplex esse impedimentum. vnum quoad omnes, sic inuenio multarum Amasim Regem Aegypti e: aliud quoad vnam duntaxat personam certam; hoc vocant Dd. maleficium respectuum. ita legimus affectu Theodorici Regem, qui poterat cu concubinis cum vxore sola nō poterat. ¶ Sic Galeacius Sforcei fraude tactus fuit, ne matrimonio Isabella Arragomix potiretur.

Dixi secundo, impedimentum quoddam esse temporarium, quoddam perpetuum: perpetuum vocans, quod vsque ad mortem duraturum, nullo naturali remedio, nec alias licite, auferri possit. Scio cum glossa f, quoddam negare à diabolo vltum huiusmodi perpetuum impedimentum induci posse: sed scio quoq; hoc glossæ dictum com munitur à Canonistis & à theologis do ctioribus & reijci: vt repugnans ipsius contextus menti, licet non verbis. De inde cur non, vt semel, sic sæpius pote rit dmon impedire copulam? cur v, sæpius, sic non & poterit toties quociens permittit Deus? Denique falsum est glossæ fundamentum, semper ab au ctore maleficij illud tolli posse: postea li. vii. docebimus, aliquando non posse maleficis sanare, quæ nocuerunt. Nec

dubitarim plura posse dæmonem de-
struere, quam reparare. Quid si mem-
brum præsciderit, non magis illud va-
lebit restituere, quam vitam semel adē-
ptam. Ex his puto facile (lector) intelli-
gis temere Michi Montanum *l. i. de es-
sais c. 2. i.* adimere hæc maleficia dæmo-
ni, vt adferbat viribus imaginationis
potest illa impotentem aliquem ad res
veneris reddere, nemo negat, verum ef-
fectus tam varios ac multiplices vni
adscribere imaginationi nec Orestes
quidem dixerit in dilucidis intervalis.
Quid locus imaginationi in alijs vali-
do, & cupido, & sperante se posse, imò
nō dubitare; prima vice quæ spe fallit.

Ultimo loco huic maleficij generi videtur annumerandum, quod refert Saxo Grammaticus, his verbis *h; Mares in urbe Karentina*, (apud Rugianos) *cum feminis in concubitu aduensis, eorum excensu, coharere solebant; nec ab ipsis morando diuelli poterant*. Interdum utriusque perticis è diverso appensis, inusitato nexu videlicet populo spectaculum præbuerunt. Janè ijs, qui feræ, & nō homines. hominibus enim tam acerba hominum calamitas, non cachinnos, sed singultus, sed lacrymas excurrit. Hei? quid peccata non merentur? quid non vltionis clementissimo Deo extorquent? fieri potest, vt dæmonum hic opera intercesserit, & Deo, illa vt carnificum vrente manu, hoc supplicij dirissimi genus a committitis exegerint. quod si in adulteros, & concubenarios hodie similia iudicia exercentur, quæ perticæ succederint? plures sanè continentiam amarent, & obscenas libidines auersarentur. Fieri etiam potest, vt meræ dæmonis præstigiæ fuerint. si non fuere præstigiæ, vix est vt naturalis ratio reddi queat, nisi dicas & viscositatem seminis, & dispositiones membri, quæ in feris sic coherere solitis insunt, in hos homines à dæmone introductas: quod puto eius industriam & vires non superare.

Quid si & Salmacis fons maleficum
quid habuerit iniectum? sanè, quod
Strabo libro 14. de illo refert, *μαλα-
κισσατοὺς πίνοντες*, ex eo bibentes ma-
laciam in Hermaphroditi: i. quam

i v^o Onid
lib. 4. Met
mer.

h li.14-15

34. & l.
D. Th. a.
Durad. c.
Luda. R.
char. M.
Soto, V.
terlo L.
desma. P.
lac. & a.
citati per
Henriqua
d. e. 8. S.
litt. O.

ad emasculationem, & (vt Varro lo-
quitur, alio tamen sensu) mulierationē
retulerim. Hæc enim hominibus illis
à Christi lege & fide alienis, quasi ne-
cessaria confectio (nefas?) videbatur,
vt qui agere nequirent, pati inciperēt.
Beneficiū hoc inter cetera fidei Chri-
stianæ non minimum; quod, cum dæ-
monum cultu, portentosa hæc dæmo-
num suauis & hortatu crimina paga-
nismo innotia, tandem plerisque in regio-
nibus prorsus exoluerint.

SECTION IX.

De maleficio odiij.

Hoc vltam Valsacum sup. offendi.
Addam alia. Godscalcus Holle-
ndus Augustinianus Præceptor fil. 20. lit.
A. sic scribit: Noui mulierem, quæ voluit fa-
cere diuinitum inter duos se multo amantes,
propter quod deberet salarium. Scripsit in char-
tulis duos characteres ignetos, cum alijs tamen
deuotis uerbis. Et dedit chartulas ut porta eun-
tibus. Et tamen nulla sequebatur diuinito. Secundo
scripsit hæc eadem in casco. Et dedit illis ad co-
mendam: Et accepit postea pullum nigrum,
Et diuisit per medium, obtulit unam partem
diabolo (certo sacrificij ritu). Et aliam de-
dit ad comendam cum illis dicens, tunc sequeba-
tur maximum odium inter eos, ita quod unus
alium videre non poterat. Vnde hoc, nisi quod
damen habuit tunc effectorium suum? sic ille.
Certe hoc malicij genus respec-
xiffe poetam, cum inducit damoni
quamdam dicentem: (tra-

Tu potes iocundus in pralin mittere fra-
And. Cefalpin. De iueffig. Clappon. c. 10.
fcribit tolere maleficas fub limine vel
in angulis domus capita ferpentum &
pelles defodere ad odium, conciliadū.
Sed hæc quifquilia figna tantū funt pa-
tēi conuenti. Nam odij maleficium au-
ctorem habet demonem. Nec enim na-
turalia pharmaca poffent aliud, quam
hominem atq; turbidūq; fanguine; &
quadam melancholia grauifacere: itē
humores nimis adurere, vel frigus no-
xium inducere. Vnde oritur quidam
ferocitas, morofitas, crudelitas, & mi-
fanthropia in ynnernum, qualis eſt in
ijs qui lupina infania laborant. Poſtea
demon hoc odium dirigit in certam

personam, omnes odio opportunas imagines phantasiae obijciens, & velut ob oculos ponens, & in memoriam reducens, cum amaritudinis miris modis causisque, adeo vt cum illa recurrunt animo, vix queat homo nõ grauissime irritari, & excandescere, etiam in illos, quos hac perturbatione desinente efficitur amat. Huius maleficij memorabile exemplum narrat Io. Bapt. Codrochius lib. 3. de morb. malef. cap. 8. sic ille; In oppido Sepino ditensis Neapolitana erat quidam Iacobus nomine, cuius uxor tantum odium cum eo exercebat, ut a primo die, quo inter ipsos matrimonium contrahitum fuit, simul habitare non potuerint: tantum abesse ut sese in uicem copulauerint. Et si quando Iacobus ad uxorem accedere uoluisset, tanto furor ac rabie percita uxor erat, ut se per senescentiam potius praecepitem daret, quam illam periret. Quod cum cuidam religioso uiro ab ipso hospitio recepto narratum esset, de hac re dubius Et ad fidem praestandam difficultes se habens, experiendi gratia illico mulierem accersiri iubet, eiusque maritus in interiori etiam partem sese abscondit, ne eius praesentia uxor ingredi ueniret. Venit mulier, quae de cuius sui causa contra coniugem in terrorem suam uicem prius, miserumque satum cum deplorasset: se nullam inquit eius rei rationem reddere posse. quoniam abscentis mariti tanto desiderio & amore se fingere dicebat, ut id uerbis exprimere nequirit. Cum autem ad illam alloquendam Et uidendum accedere uellet, illico imaginationi sua, tot deformitatibus, & turpitudinibus, totq; horribilibus morsus maritum depictam apparere, ut mortem prius subire uellet, quam illam ferre: affecit, quod eius anima tota, innesque uires, & spirituum partes in maritum, tanquam in celatum malum, & sui perniciem ferelantur. Rursus eo absente eiusdem desiderio affluere se nescit. De cuius mulieris uerbis, cum dixit ille Sacerdos periculum facere uellet, benit mulieribus tam comitantibus, ut illam circum pedes, & brachia circum lectum ualido sunt in cruci medium tinerent, quo maritus, omni repugnantia remota, expeditum accessum ad eam haberet. Verbatum enim ille Sacerdos, ne ob deformitatem aliquam calandam, mulier se ita affictam esse simulet. Uxor denique se ob mariti desiderium ligandam tradidit, rogari ut ad se maritum admitterent.

Quo ingrediente, nulla unquam fiera tam immanis visa fuit, nulla fera tam effrata, nulla belua tanta rabie & furore concitata, ei similis inuenta fuit: spumam ex ore emittebat, dentibus fremebat, oculos contorquebat, totumque corpus velut furis agitata ac demanibus plenum videbatur. Mulieresque ibi assidentes retulerunt eius ventrem ac stomachum furore contortis, ipsis tangentibus, refectum visum esse, totamque cutem ut flagris eas redactam. Nec furendi finis factus est, donec maritus concertationis labore defessus, & illius misericordia motus illuc exiit. Et tunc post tres annos mulier quadam in veneficijs versata, qua Iacobi matrimonium cum illa uxore grauiter molesteque tulerat, maleficium quod patrauerat soluit. Et ita Iacobus uxore potitus est: & inde in summa pace atque acie tranquillissime vixit.]

Huc pertinet maleficium obliuionis, quo fit ut viri uxores ita negligant, ut videantur earum non meminisse. Rem exemplo declarabo, duobus testibus ijsdem illis comprobata. In oppido Hetruriae Sanguinariaensi inuenis quidam ad perditam veneficam mulierem adamauit, ut formosam aliquam & honestam uxorem cum filijs reliquerit, & cum pellice, suorum immemor, vitam consue traduxerit, donec uxor de maleficio monita & concessisset, & etiam maleficij instrumenta perquisita, inuenisset sub lecto busonem olla inclusum confusus oculis: eo igitur abrepto & solutis oculis postea tremante confestim vir suorum recordatus, tanquam à somno surgens ad uxorem & filios reuersus est. J. Condronch. d. lib. 3. cap. 6. Cataplin. cap. 10. de demon. inuestigat.

SECTIO X.

De incendiaria maleficio.

Non animum inflammant modò, sed & corpora, & domos, & oppida: ut facile appareat aeterni ignis esse alimenta.

Corona Creusa nota est, quam munere impio Medea concremauit, ex asphalto humectiore et sulphure phar maco inunctam voluit Caelius lib. 5. A. L. cap. 13. & Veneris Natalis lib. 6. Mytholog. c. 2. quasi horum tanta vis esse po-

tuerit, ut modica inunctione totam Regiam Corinthi corripere posset. cur non naphtham medicam addidere? vis nonne eius efficacior? cur non insopibilis, ut vocat Martianus, perennitatis igniculos Lemnij Fabri? cur non flammivomi pecoris Acethæ? cur non semina flammæ Medusæ? cur non cuncta quæ Tragicus commiscens facit Medeam?

Pia sororis, impia matris facem
Vlricis Alibea vides,
... tu nunc uestes
Tinge Creusa, quas cum primùm
Sumerit, inas vras repens
Flamma medullas. ignis fuluo
Clusus in anno later obsecrans;
Quem mihi, cæli quæ sista luit,
Viscere sortis dedit, & decuit
Cedere vires arte Prometheus.
Dedit, ac tenui sulphure telles,
Mulciber ignes, & iunctis
Fulgura flamma de cognato
Phaestonte tuli. habeo media
Dona Chimæra, habeo flammam
Vlto Tauri gutture raptam;
Quas permisso felle Medusa
Lactum iussi seruire malum.

Omnia quidem hæc fabulosa, sed efficacissima ad inextinguibile incendium opinabantur vulgò: poeta verò gnarus vim illam à demone ex pacto se exercituram, concludit prece ad Hecaten (Magorum Numen)

Adde venenis Himulos, Hecate,
Dontisque meis semina flamma
Condita serua. quo pacto condita & clausa? ut solent hodie initio impuna contingas, & ad spectu nihil vel sensu ignilum.

... fallant uisus.
Tactusque ferant. ... quid interea,
an ociosa?

... met in pectus
Veneat, calor. stillant artus
Offusque iument. ... ita fit, & omnia
amburuntur.

Illic quidem mox, Audis per omnem regionem furem,
Ut iussus, ignis iam domus tota occidit.
Urbi timetur, unda flammam opprimat?
Et hoc in ista clade mirandum accidit:
Alit unda flammam, quod prohibetur magis,
At agis ardet ignis: ipsa præsidia occupat.

Nemo

Nemo hic adeo philosophus sit opinor, quin maleficam vim agnoscat. Nefabulas opinemur, faciunt quæ recens gemina cõrripunt, prodina à Nicolao Remigio lib. 2. c. 13. Leherij quædam saga, cui nomen Lana Nigra Armacuriana, obnixè quiddam à Franciscæ Huyna contenderat, quod cum impetrare nequiret, in desiderium vindictæ exar sit. Nam accepto (inquit) à damone linteo, quo erant inuoluta minuta quadà instar feni defecit, admonita est clam illud deponere in Huyng ades, ac propere facere. fore enim ut non multo post flammam corriporet subitò, unde illa cum omni supellectile consumeretur. Linteolum igitur glomo oboluit, ac Huyna, tum fide aliquid in furnaria agereti, nauale offert, in tela quam illam adornare mulerat licium; sed cum negaret eo sibi opus esse, quod ex domesticis operis sporaret plus factu sibi futurum. Nihilominus bona illa in florum lacum, qui prope erat, abiecit; addens se si tum id usui esse non contingeret, eum uellet restitutum. At uix podem extulerat, cum de flammæ cepit cella illa farinaria, quæ depestitum glomum continebat, deinde inuicta à damone adeo precipiti ardore atque incendio, ut nullum ei remedium satis maturè adferri posset. Res utriusque diserta atque separata assertionem simul & ipso euentu fidem sibi apud omnes indubitatam reitidant.

Minus latens incendium, sed perniciosius fuit, quod ita describit Erasmus Roterdamus, & etiam Lycosthenes in Prodigijs testatur, ille sic in Epitolis: Oppidum est in Heluetia, nomine Schiltach, quod 4. Idus. April. anno 1533. totum subito conflagrauit, eiusque incendij causam; quantum illius loci manipiter, apud Erhardi magistratum (qua urbi illinc abest octo miliaribus Germanicis) renanciauerunt, talem fuisse eorum est. Damon sibi signum dedit & quadam aditum parte. Campo suspicari esse furem, ascendit, neminem reperit. Sed idem signum rursum ex alto euenaculo reddatum est. & hic descendit campo, furem persequens. Cum nec illic quicquam appareret, sibi illud auditus est & suffragio fumarij. Illico corripit campo nris animum, esse Demoniacum quiddam. Inbet suos esse presenti animo, necesse fuit sacerdoti duo. multibus exorcismis, & spoliis se esse à demonem rogatur quid illic ageret, ait, se uelle eruire oppidum, & in tantibus sacrifici-

is respondit, se pro nihilo ducere minas illorum; quod alter esset scortator, alterque fur. Ali quanto post mulierculam, qui cum habuerat consuetudinem annis quatuordecim: cum interum illa quotannis conficeret, & acciperet eucharistiam; sustulit in uicem, imposuitque famarij suffragio; tradidit ollam in suffragio, ut inueneret, inuertit. & intra horam totum oppidum combustum est. J. Hac ille, Nec admodum multi sunt anni, cum per Rhenanum tractum incendiarij quidam grassabantur: qui in aliorum domibus, gladium, hastam, scipionem, vel quid aliud caloris aut ignis expers deponerant; atque mox post aliquot horas inde prorumpens flamma, quasi ex mal leolis, ades absumebat.

Q. V. A. E. S. T. I. O. V.

Quibus periculis malefici queant nocere?

Cvin Draco ille antiquus usque ad iudicij diem sit ligatus, & nemini potest nocere, nisi cui Deus permiserit, & quantum permiserit. D. Leo. Et cum ei (inquit) nihil amplius in quemquam licent, quam iustitia dicit a permiserit: qua dignatus suos aut corrigere disciplina, aut exerce re patientia: agant tamen versutissima arte fallacia, ut ex arbitrio potestatis, aut laedere videantur, aut parcere: & multis (quod delendum est) ita per nequitiam simulationis illudant, ut quidam illos timeant pati insensas, & uelint habere placatos: cum beneficia damonum omnibus sint nocentiora. Vulneribus, quæ intus est homini inimicitiam diaboli mouisse, quam pacem. J. Serm. 19. de passionibus Domini. Ut porcos subiret, à Christo ventam petijt, & nec meduces facere Prophetas Achabi, & nec Iobum affligere à sine diuina potuit permissione. Hac obtentum non est potestas qua cõparari quatuor super terram, & Quare, cum per demonem damna malefici inferat: d Iob. 1. v. sequitur illis omnibus eos nocere posse, cui ne noceant Deus non prohibuit. Defendit autem Deus omnes sine re sperantes in se: liberat eos de laqueo uenturum. & à uerbis asserit, à timore notetur no, à segrega uolunt in die, ab incensu & demone meridiano; & tribuit virtutem, super assidum & basiliscum ambulandi, &

a Apoc. 2. v. 2

b Mat. 8. v. 31.

c 3. Reg. 22. v. 12.

d Iob. 1. v. 12. & 2. v. 6.

e Iob. 41. v. 34.

Epist. 90. *de* *caulandi leonem, & draconem* f: hoc est superandi omnem uim, & effugendi oēs insidias principum renebrarū.

Dico igitur primo, Deo permittente (quod in seqq. etiam presuppono) *federatus demonis inferioris* posset nocere *demonis superioris*, *federato* non virtute sua, sed accepta licentia: quia demon ille superior non potest resistere diuina uoluntati. Alio qui, si Deus sinat eos agere iuxta legem ordinariam, diuina ut possunt *federati demonis superioris* nocere inferioribus, uel aequalibus: quia lex ordinaria est, qua Deus finit illos agere in inuicem quantum possunt: *maleficorum* uero robur & potestas dependet a potentia demonis cum quo pactum habent. sic vetula malefica occidit iuuenulam maleficam, apud Sprenger. r. g. sic finita sapē Magorū certamina cū alterius morte, ut docui li. præced.

2. Frequentissime solent nocere *infantibus*, Deo id permittente; quoad baptizatos quidem; quia sic a multis peccatis præseruati in coelum rapiuntur felices, securi quod malicia non mutabit eorum intellectum. permittit hoc etiam Deus in poenam parentum, vel ad eorum probationem, teste D. Aug. libro 6. Antē baptismum uero perceptum, non raro permittit illos Deus occidi; ne, propter actuaia peccata, quæ commissuros videbat si uiuerent, grauiorē sibi damnationem acquirant neq; Deus propterea crudelis est, aut non iustus: quia propter solū originale peccatum mortem merebatur. Sane nodum ablutis vnda sacra videmus ut plurimum Demones insidias struere, & eorum nece gaudere: quia tunc, qui necant malefici, longē grauius peccant, & atrocius Deum offendunt, nam planē innocentes atque innocuos animā simul & corpore perdunt præsertim si liberos proprios, quos & demoni offerre, & occidere sepe solēt striges: sicut olim faciebant Canangi, & cultores Moloch, & Barbari nostris temporibus Indi Temistlant. Narantur in hoc genere infanticidij immania facinora Baronis cuiusdam Ar morici, a Nicol. laquerio b, & Sagæ Helueticæ a Sprengero c. Cur uero potissimum tam teneræ grati noceant,

a Zenit. 12.
u. 21. p. 305
u. 37. 4. Re.
23. u. 10.
Jeremia. 32.
u. 35.
b flagelli fa

multæ sunt causæ. hæc ætas est imbecillior ad resistendū, est incauitor ad cauendum; nequit earū conatum deprehendere, uel reuelare, uel accusare. petunt etiam ab his instrumenta maleficorum, nam persuasum habent, si certo numero corda infantum exciderint & comederint, se patientiam omnium tormentorum consecuturas adeo, ut ad confessionem criminum perducere non queant: d. conficiunt quoque ex corpusculis infantum occisorum famulum illud ynguentum suum, quod Grillandus dicit vocari in Italia magnum Pagorum.

Dico 3. haud dubiè quando naturalibus ueneris utuntur, quæ possunt (Deo tamen permittente) bonis hominibus nocere ac malis: de factis tamen sapius nocent malis & peccatoribus, quam iustis & bonis. Quoniam Deus plus sapē iuris tyranno largitur in mancipia, quæ in Dei filios & amicos: quibus ipsis tamen interdum noceri permittit, propter maius bonum eorummet, qui pauuntur.

De iudiciis & iustitia ministris præcipue quaritur, an & hi nocere queant: vulgo decantata & a nonnullis etiam doctis recepta opinio est, ex speciali privilegio his concessio non posse. & hi duabus rationibus utuntur, vnam petunt ab experientia & euentu; sed ista nec perpetua, & vniformis est, nec nunquam fallit. aliam rationem addit Ananias, qui si nocere possent iudicibus viderentur aliquid in ipsum Deū iuris habere, quia ius haberent in illos qui Dei funguntur officio, ratio ista valeret, si absolute, & non limitate ex Dei permissione, ad possent nūc quia potestas ista tota pendet a nutu Dei permittentis, paru in solida ratio est. Nonne in ipsum Christum, qui iudex ipsorum demonum est, potuit Diabolus & Iudæi atq; Romani eius mēbra, adeo ut & in cruce egerint? nonne Iob, rex erat & iudex, & tamē priuatus cūctis opibus fuit, & vlcerē pessimo corpus a demone obiectus? quis tamen inde inferat, in Deū ipsum aliquid iuris habuisse demones? sanē nullus, quia sciūt oēs, hoc quicquid potestatis fuit, id desuper a Deo Patre luminum fuisse concessum. Sed

seminario
c. 13.
c. d. p. 2. q. 1.
c. 13.

d. Binsfeld
in l. 1. m. 1.
c. de malef.
q. 2.

e. Grilland.
7. num. 22.
Ananias
4. de nat.
demon.
m. g. lib. 1.
c. 2.

lib. 2. l. 1.

Sed & sic dari demoni nunc posset a summo iudice, & tamē in hunc illi propterea nihil iuris proprii, sed delegati tantum competere. Proferuntur quædam exempla, inter quæ Formicarij auctor, f. de publica uero iustitia (inquit) omnes malefici, qui supra uerbo & experientia testimonium dederunt, quod eo ipso, quo per rei pub. iustitia officiales capiuntur, statim omnis maleficorum eneruatur potestas. Vnde cum sapientissimus iudex Petrus, antefatum Stadelin capere uellet per suos famulos, tantus tremor manibus eorum inuicissus est, & corporibus, & uerbis illapsus tam malus fater, ut se uel despectarent, an maleficum inuadere auderent. Quibus iudex ait, secunde miserum inuadite, quia publica iustitia iustitia omnes uires perdet sua nequitia. Niderius itaque censuit, non ante hanc uim iudicibus ex privilegio competere, quàm reo capto. Monstreletus quoque libr. 4. Chronicorum de Edelino agens id uidetur confirmare. Attamē si diuinum priuilegium foret cunctis iudicibus concessum, cum Dei perfecta sint opera, & executionis iustitia, tam necessaria, tamque principalis pars sit ipsa captura: non dubito, quin & ad illā extenderetur, quare neque ad illudendum satellitibus capientibus maleficum ualiturum. Arbitror potius hic Petri firmam in Deo fiduciam ei fuisse auxilio, quam priuilegiū illud. Quid? quod Sprenger ipse refert, & nos retulimus, etiam in ipso rogo sententia iudicis damnatam lamiam solo anheliu carnifici lepram intulisse, cum ipsa leprosa non esset? Et cum Parisijs ante annos triginta degerem fama publica ferebat famosum Magū (quem sepe uidi) nomine Magistrum Goninum cum propter facinora varia ad laqueum damnatus fuisset, sic illusi se iudicibus, ut pro ipso viderint appēsam patibulo, primi Præfidis mulam. Nihil adfirmo, sed hoc fama dispersum sepe audiui, certe ille iudicio superuixit.

Prudentius itaque Ananias a hoc priuilegium restringit ad eos iudices, qui hoc digipi nomine, qui Deum præ oculis habentes rectē riteque suo funguntur officio, nam quos auaritia excecat, quos trahit ambitio, quos crudeli-

tas vel vindictæ amor agit, qui curiosi rate adducti perperā multa designant; hos, ait, crebro sic a demone excipi & impetiri, ut aliquando necem non eundant, idque non paucis accidisse. Satis hoc veri simile mihi uidetur, & diuinæ cōgruum prouidentia atque iustitia, pecoliaris tamen priuilegijs, ne quoad hos quidem, vllum diploma puto exillare. Quamobrē cenfeo, iudicium, pietatem, firmitatem fidei, & iustitia zelum hoc a Deo ut plurimum impetrare, quæ quia desunt qui busdam, etiam eos hoc peculiari scuto Deus denudans, noxæ exponit. Accedit qd ipsimet demones vilissima hæc sua mancipia ignibus tradi, non modò non molestè ferant, sed frequenter etiā iudicibus quasi in manum tradat, cur igitur iudici noceat, qui reum damnari & occidi optauit? vnde igitur inquires orta hæc opinio? Duplicis generis hæc sunt maleficia, quædam nocendi vim naturalem non habent, talia frequentius utuntur, quædam uim habent physicam exitialem, talia Deus non permittit demonem sagis suggerere contra indices, vicarios Dei, vel si talia permittit suggerere, facit tamen ut alia illa præferant, aut ut naturalibus non ut oportet utantur, atque ita fiant irrita. Quod cū sapius expertæ, cōstentur se iudicibus nocere non posse, quib. possent, nisi Deus impediret, vel concursum cum maleficis rebus suam cohiberet. Plura pete ex lib. 5. sect. 7. lit. D.

QVAESTIO VI.

Cur Deus patiatur sic maleficos rebus sacris abusi?

Questionem hanc mouet & soluit Grilland. q. 6. num. 9. ego hæc non exiguum vindictæ diuinæ partem existimo, poenitentis hominum peccata, & sic huius questionis eandem esse solutionem, quæ est sequentis, præcipuam tamen causam puto esse irreuerentiam ipsorum Sacerdotum, & clericorum, uasa Domini non eo in honore, quo oportet, habentium, nec seipso castos & puros a labe peccatorū, ut decebat sanctificatos, exhibentiū, sic enim pro-

MOCADE

a d. li. 4. de
nat. dam.

uocant in caput suum prophetica com-
minationem; b. *inensum abominatio est*
mibi. Neomenias, & Sabbatum, & festiuitates
alias non seruo. Kalendas vestras, & solennitates
vestras odium anima mea, facta sunt mihi
molesta, laboravi sustinens, auferam seponam
eius, & erit in direptionem, diuinam maceriam
eius, & erit in conculcationem. c. & quæ ta-
lia innumera in sacris litteris.

QVÆSTIO VII.

Cur per maleficia sic Deus permittat
demonem grassari?

CONSILI possunt de hac re Trithe-
mius q. 5. libri 8. questionum, & Ia-
querius flagell. *Fasem. c. 18. cum segg. cau-*
las easdem puto, propter quas solet pa-
ti hominem a dæmone inuadi & possi-
deri. hæc ex obseruatione veteris Hi-
storiz possunt multæ colligi, quæ ad
duo capita ferè possunt reuocari: glo-
riam Dei & hominum utilitatē. Qua-
re non est mirandum si (vt ait apud Be-
dam S. Cuthbertus) tali tormento non so-
lo subiiciatur mali, sed occulto Dei iudicio ali-
quoties etiam innocentes, in hoc seculo, non
tantum corpore, sed & mente captiuantur a
Diabolo. d.

d. S. S. 10-
mo 2. f. 309

S E C T I O I.

GLORIA Dei hinc augeatur in nobis,
quia sic attributa quedam glorio-
sa Dei nobis manifestantur, ostenditur
Constantia in decretis, quia vt hominē
liberum creauit, sic liberē finit pecca-
re, nec hanc libertatem impedit, cernit-
ur etiam *Suauitas* in gubernando: quia
cum etiam dæmoni liberum arbitrium
dederit, violentum videre quæ semper
impedire, quod diabolus naturaliter
potest & optat summo perē, idē finit
illum aliquando id perficere. *Clementia*
in genus humanum hinc elucet, quia si
quantum vult & potest diabolus noce-
re permitteretur, nemo illatus esset, im-
mo & homines omnes occideret, idē
Deus frequentius illi facultatem no-
cendi denegat, accedit, quod nec illos
ad penitentiam recipere dedignatur,
qui se pactis conuentis & data syagra-

pha dæmoni manciparūt. Nonne hæc
summa est clementia, cum vbi abunda-
uit peccatum, superabundat gratia, &
sic misericordia Dei super omnia ope-
ra eius. *Sapientia* elucet, quia cum dia-
bolum Deus vti finit, naturalibus suis
viribus efficit tamē, vt pater iste super-
borum ab imbecillis sæpē hominibus,
qui quæ Dei sunt sapiunt, superetur;
& ut ad sordidissima abiectissimaq; fe-
renda patiēdaque se deiiciat, qui so-
lum super Aquilone conatus fuit loca-
re. Præterea Deus, quia solet ex malis
bonum elicere, vniū peccatum facit
alterius esse meritum. *Potentia* elucet,
quia quando permittit dæmoni maio-
ra (verbi gratia, aquam in sanguinem
vertere, ranas producere) tamen non
finit eum perficere minora (v. g. cul-
ces gignere) Quod accideret demon-
strat Deo demonem prius esse subie-
ctum & sublegem, nec quicquam sine
eius posse licentia; cui, vt licet vel car-
nifex Principi, subseruit secundum D.
Augustinum. a. *Iustitia* denique proba-
tur, quia delicta hominum etiam in
hac vita sic punit, quod quia homini
quoque ipsi expedit, idē hæc ratio ad
alterum quoque caput pertinet, mi-
xta est, & in vltimum locum a me re-
seruatur.

Secundum erat *hominum utilitas*. hæc
multiplex est. Nam quibus maleficio
nocitum, eorum primò patientia exer-
ceatur, & constantia roboratur, b. & me-
rita augentur, & homines ad peniten-
tiam & sacramenta Ecclesiæ vsurpan-
da reuocantur. Secundò fit cuius pa-
lam, cum Deum diligant, necne: tunc
enim qui Deum non diligunt, ad veri-
tatis artes confugiunt, qui Deum amant
illi patienter ferunt, & se diuine volū-
tati acque præsidio permittunt. d. Ter-
tiò his vera humilitas acquiritur, vt
confirmatur exemplo heremite cuius-
dam apud Senebrum Sulpiciū. e. Quare
sternunt viam faciem ad omnes genus
virtutum, sic enim conigit B. Iuliano,
ut, cum frater diabolus, verumque pa-
rentem occidisset, hæc illi ad meliorem
vitam occasio fuerit, sicque in animum
sanctissimum euaserit. f. Nonne solet
afflictio intellectum dare, & animas a
pec-

peccatis imminenti. & exitio serua-
re: Quintò sic fides Catholica confir-
matur & propagatur. Nam scilicet ad-
huc fides contra infideles & atheos, qui ip-
situs & angelos esse negant, nam eos
ipsa conuincit experientia. Quia tales
erant, Christo Domino in terris con-
uersante, Sadducei, frequentior trium
annorum spacio de emergentis fi-
mentio, quam toto veteri testamento,
per tot secula, & quia in Ecclesia pri-
mitiua similis fuit error Peripateticorum,
idecirco tam multi tunc per demo-
nes obfessi, & erepti. g. Quia hodie
theismus ex Calvinismi radice repul-
satur, idcirco tot passum maleficorum
examina succisa multiplicantur. Dein
de contra hæreticorum nostri tempo-
ris perfidiam fides nostra stabilitur, cū
videamus demonum fraude data per
magos damna, ab eorum Symmisticis,
ut cum Florente loquar, *pro suis nullis re-*
mediis, sed eo dæmones loco Nouato-
rum habere adiurationes, quo Iudas-
cas olim filiorum Sæcæ; hi numero se-
ptem, vt finit solet, D. Paulum in e-
xorcismis imitabantur, sed instans il-
lis diabolus, Iesum se nosse, Paulum
nosse, ipsos non nosse inelamauit, &
energumenus in eos insiliens, & adu-
erterat ut videretur, & vt dominus man-
cipia, nudos, & vulneratos effugere
coegit. h. Nonne sic dæmon Vvitten-
bergenfis Lutherum in summas angus-
tias, & alui profluvium ad egegnat narrat
historiam oculatus testis, tunc Lutheri
seruator, Staphylus. i. Nonne sic anno
1582. Birgellis dæmon parochum Lu-
theranum contempsit & afflixit, quem
Franciscanus facile eiecit? narrat histo-
riam idem Bredenbach. k. Nonne prius
Augustæ Vindellicorum anno 1563,
Doctor Simon, Pastor Catholicus, e-
nergumenam liberauit, quod frustra
plures Ministri confessionis Augustæ
fuerant conati? testis est idem ille scri-
ptor. l. Nonne Laodunensis energu-
menæ ex ore dæmon, Calvinianos irri-
dens, nihil sibi ab illis timendum cla-
mabat, cunctis audientibus (anno
1566.) quoniam amici essent & foede-
rati? f. res est toti Picardie notior, quæ

vt negari possit. Sanè fuit animadu-
eritum, & quo tempore Lutherus o-
biit, in Geila Brabantia, ab obsessis de-
mones ad Lutheri funus aduolasse, &
quando (anno 1566.) Belgica fuit ico-
noclastica, tum Geilæ, tum Amsteroda-
mi, ut Gochijs adessent, obsessos iterū
deseruisse. g. Ipsi vicissim Calviniani,
grati animi ostendendi causa; Parisijs
in D. Medardi templo, in vitrea fene-
stra: qua extremi iudicii imago conti-
nebatur, vnicum reliquere dæmonem
rubrum (quem ipse vidi) in D. Pauli
Londinensis eide, solam effigiem diabo-
li, quem D. Michael calcarat; Antuer-
piæ in eide summa, vidi solam relictam
statuam diaboli, qui malo ad finitram
latroni infidebat; Ruramundæ solum
simulacrum dæmonis follicularij, qui
D. Genouefæ solet appingi, denique
Lugduni Batavorum, cum excurreret
Franciscan. monasterium suburbanum
euerfuri, quandam, vexilli loco, imagi-
nem diaboli prælongo fixam hastili h
præstulerunt, vt apparet, cui forent
stipendiari, cuius auctoritati milite. i.
Quotidie certimus dæmones, malefi-
cos, & nouatores, quasi communibus
animis, & odijs in Catholicos ferri,
grauissimos tamē Magorum & diabo-
li conatus, & noxas, vel illos irritos red-
di, vel has aboleri, Catholicis precatio-
nibus, benedictionibus, rebus sacris,
Sacramentisque, vt fuisse probabitur po-
stea lib. ult.

S E C T I O I.

Dæmoni permissio causam esse peccati vin-
dictam, & sanè hæc frequentissi-
ma est, aliquando sic punit Deus pecca-
ta aliena, sed hoc rarius, sic propter B.
Eleutherij immoderatam leuitiam, dia-
bolus eius discipulum, quem relique-
rat, iterato inuasit; sic infantulum Dia-
bolus exstinxit, quia parens detrahen-
tem Episcopo lubenter auscultarat, i. d. Greg. li.
& non raro liberi eo quod ipsis imme-
ritis mala parentes imprecari fuerint
atrociter a dæmone mulctantur, quod
tum fit ad sumendam de ipsis parenti-
bus ultionem, exempla præbet Cæsa-
rius; ka quo & vnum habes, de mari-
to,

to, cuius execratione iniqua permotus Deus, permisit vxorē eius a dæmone affligi. Sed frequentius atque ut plurimum, sic per dæmonem Deus punit varia hominum facinora propria, præsertim certa quedam quæ hoc loco enumerari, ad multorum vitilitatem arborum futurum, ut quos peccati foeditas non mouet, eos atrocitas poenarum permoueat. Primum ergo est ex superbia nascenti contumacia in eos, quibus iure obedientia debebatur, propter hanc celo dæmones decubant, & Adamus Paradiso exurbatus, & Nabuchodonosor sic dementatus, ut se bestia crederet, & Aegyptij puniti malorum Angelorum immisione; propter hanc in parentes puniti, illi, de quibus sic Ioannes Archipresbyter scribit in vita D. Zenobij Florentini; p. Cion mulier quidam Pagana, & illius filius, & diues valde in hac ciuitate, mortuo utro, duos superstites habet filios, quos delicatissime enutrierat, & ad perfectam illi temperuissent aetatem, quodā die in vxorē uersi, matrem propriam pluribus uerbis enormiter flagellauerunt. Quod scelus ipsa impatienter abhorrens, corpora eorum horrendis imprecationibus detestata fuit, genibusque procumbens, & terram manibus pulsans, Erynnem ceterasque infernas pestes in rabiem filiorum magno cum gemitu inuocat. Exaudiuunt dæmones ab imis tenebris, imunes aggre diuntur, illos in furas exagitant; Qui statim ut rabidi canes, mordaciter adinuicem sua mēbra corrodunt. Concurrunt famuli, sit clamor ingens, alij funes, alij cathenas ferunt, ligantur iuuenes, necrabit contineri ualent, &c. aliud quod paulo post accidit, narratur a D. Aug. & morbi & sanationis ad reliquias D. Stephani oculato teste, de decem fratribus; quod, ut & parentes, sic imprecantes, non ferre inultum uideatis; ex ipso Pauli libello, quem obrulit D. Augustino, præstat adscribere, & sic ergo Paulus ait; Cum adhuc in patria nostra Cappadocia Casarea moraremur, frater noster, quos noster nati maior grabatibus atque intolerandis Leonij vix communem matrem affecit iniurijs, in tantis, ut et etiam manus non dubitaret inferre. Quod vos omnes filij pariter congregati patienter tulimus, ut ne uerbum quide fratri nostro, pro matre nostra, cur hoc faceret dixerimus. Illam autem senex doloris stimulis incitata, iniu-

riusum filium maledicendo punire constituit. Cumque ad sacri baptismatis fontem post galorum cantus, memorato filio suo iram Dei impetratura, properaret: tunc ei nescio quis, in patri nostri similitudine, ut intelligitur, dæmon occurrir, & ab ea prior, quod pergeret requisit. Cui illa ad maledicendum filio suo ab intolerabili contumelia, se ira respondit. Tunc ille inimicus, quoniam in mulieris insipientis corde locum facile inuenire potuit, ut omnia malediceret, persuasit; illa autem uiperis inflammata consilijs, sacrum fontem pronolida corripuit, & sparsis crinibus, nudatisque uertibus, hoc a Deo potissimum postulauit, ut extorres patriam, & circumiacentes alienas terras, omnia hominum genus nostro terrorem exemplo. Mox maternæ preces efficax uindicta prosequitur, eundemque continuis fratrem nostrum atate, & culpa maiorem, tremor membrorum tantus inuasit, quantum in me usque ante hoc tri dium, uestra sanctitas uidit. Seruato autem ordine, quo nati eramus, ante unum annum eadem nos poena omnes corripuit. Videns autem mater maledictiones suas ad tantam efficaciam peruenisse, impietatis suæ conscientiam, & opprobrium hominum diutius ferre non potuit, sed laqueo guttur astrinxit, laqueo uis tam termino siat estiore conclusit. Egressi ergo nos emme opprobrium nostrum non ferentes, et communem patriam relinquentes, passim sumus per diuersa dispersi. Itequitur postea narratio liberationis, post diuturnam peregrinationem, & locorum sacrorum visitationem. Possem addere tertium exemplum ex Alexandri Neapolitani scriptis. & Nimirum semper implebitur Sapientis propheta; Oculum qui sub famulat patrem, et qui despiciat partem (XXX. uertunt, sonentem, Hebr. est; Lilekenth quod obedientiam significat, si deducas a radice laka, audire, obtemperare, si a radice, lark significat præstolari seu expectare, noster ab hac radice duxit, & deinde partum uertit, quia partus siue liberi, est spes & expectatio matrum) matris suæ, effecit enim coram de torrentibus, & comedant eum filij aquila ad litteram tensus est, suspendantur in patibulis, per anagogen verò, post obitum, ino & in hac uia, fiant partes & præda dæmonum.

Secundum peccatum est, edium proximi seu inuidia, ut enim charitas metarix est Dei,

Dei, domicilium præparans Spiritui sancto, sic vitium illi contrarium, domum instruit, & Diabolum inuitat, ac introducit. religiosi cuiusdam periculo, id probat idem Alexander, sed firmitus testimonium nobis. Saul præber, quem ideo Spiritus malus in uasit. De odio & uindictæ cupiditate, quatuor exempla suppeditat Lissardus Episcopus in uita S. Arnulphi c. 24. & 38. & 41. & 42. apud Surium mense Augusti.

Tertium est carnalis libido, & etiam coniugalis intemperantia; propter quā licuit Asinodoro septem Saræ ipsos interficere, & propter quam septem dæmonia Mariam Magdalēā occupant, & propter quam Beatus Paulus Corinthium incestuosum Satanæ tradidit. Et, quia ad hanc dirigebatur curiositas ornatus ac dissolutio exterior, ideo puella illa apud D. Hierōy f. paruit dæmoni per maleficium immisso, ideo uidemus, in homines libidinosos, & in actum conjugalem; quem plerique non quo oportet affectu expetunt, nec quo decet pudore & modo exsequuntur; plus licere maleficijs, quā in reliquos peccatores. Ideo curiosam corporis sui cum statua Veneris collationem, dæmoniacā obfessionē Deus ultus fuit in alia puella, narrante id B. Prospero. g. Mundo cordi dæmonis debetur aspectus & consortium. Valde hominum obscenitate dæmo delectatur, & maleficæ omnes Veneris mancipia sunt, nec inter eas vlla virgo permanet ut nec inter Caluianos, & alios hæreticos cælibatus ofensores. Vnde appareret magnam inter Magiam, Hæresim, & libidinem esse cognationem.

Quando ad sordes libidinum sacrilega voti violatio, & scandalosa status ratione uia accedit, minus mirandū. Sed exemplum tamen dabo, quod et si recenti ferè memoria multis notissimum, sine horrore tamen nequit memorari. Locum nomen taceo. In Flādia comitatu prioratus est. Tres ibi monachi monachi degebant, re ganeo- nes & concubinarij. sua cuique erat, nec pudor ullus aderat, simul helluari

& libidinari. quadam die in seram noctem cōpotatione protracta, unus qui minus scelerosus, sat (ait) Bacho Venetiq; datum: Deo gratias salte. Ego uero, sub infert alius procacior, cæcoda- moni gratias ago. & agendas censeo, cui operamur. Et cū risu mensa relicta ruitur in cubilia. singuli cū scorto nix decubuerant, ecce tibi in triclinium uianua reuerata dæmon magni, atri, & truci viri specie, habitu venatorio, & cū eo coci duo paruuli, obambulat, & lectos circūspicit toruo vultu. deinde horrenda voce, ubi qui mihi gratias egite adsum, referā. lecto abstrahit panitanti, & ferre præ metu animā efflantem. traditum cocistiuber infigi uerū, & luculento igne probè assari. parant proptē, assatur infelix, emoritur, planissime, ceteri fere præ formidine; affi corporis nidore cubiculum impletur. Denū venator ad superstites sub stragulis trepidantes vix uiuos, digni uos etiam (ait) pari supplicio, nec deest uoluntas mihi. Veror vi maiore. Inuitus ab eo & moneo: respicite, aut manet terribiliora. Disparent laræ, nec tamen his alijs animus redijt vel vox, nisi clara iam luce. Vbi surrexere, collegam inueniunt mortuū, & (ne visum inane putes) plene assum. Haud scio an ab aliquot sæculis quidquā ad exemplum vilius acciderit: scio locum, & ordinē, sed utrumq; silentio inuoluo.

Quarto loco sese offert iustorum uiuorum, afflictio uel eades iniusta & crudelis. id eod tam grauitur punitus fuit Ariobaldus Dux Longobardorum apud Ionam in uita S. Bertulphi mense Augusto. Boleslaus impius Rex ob necē D. Stanislai, Anathemate ictus, amens factus, a canibus proprijs fuit deuoratus. h. Geila vxor Ducis Franconie D. Kiliani iussu occidi res latebat, sed Deo auctore hoc pacto prodidit. Unus eorum, qui sanctos uiros gladio peremerat, subito a dæmone arreptus, ingenti uoce clamare cepit. Kiliane acriter me persequeris. Igne enim consumor, quod feci, calare non possum. Video imminere mihi gladii tui sanguine respersum. Talia diu uociferans, & proprijs dentib. se lanians, a presenti migravit ad penas æternas. De talib. quippe scriptum est: Duplici contritione con- tescet

cl. 4. G. dier. 10. n. 17. Kafa.

dat. 49. Pron. 30. 17.

h. S. Bertulphi mense Augusto.

h. S. Bertulphi mense Augusto.

terea eos Domine. Alter vero cedis sancto-
rum confisus in rabiam versus gladio se petijt,
effususque visceribus, per tormenta presentis
temporis ad eterna pervenit. Quisnam, Geila,
taliternenti tibi sensus tuus erat infelix cru-
ciatibus aucta fueras. Non multo post & ipsa
bellua, de qua loquimur, cruciatibus arrepta,
quantis poterat vocibus clamabat, infelix tor-
queor, quia sanctis viris tortores adhibui. Rediit
erucior, quia cruciatus illis paravi. Acriter in-
fens Kiliane, ignem accendis Kolimanne, fo-
menta ministras Tornane. Sufficiat vobis vi-
visse, nimis vestras ulciscimini iniurias. A cali-
ce dictus es Kiliane, sed nimis amarum mihi
potionem infundis. His dictis miserabiliter tor-
quebatur, ita ut a multis teneri vix possit. Tū-
dem cum magno cruciatu ad cruciatus Diabo-
lo paratos migravit. Hactenus auctor Mar-
tyrij B. Kiliani. a Item calumniosa coru-
dem accusatio, ut de femina pater, que D.
Gregorium Agrigentium fuit calum-
niata, ut in Historia vitæ eius legitur
apud Metaphrast. Sur. mens. Novembri, &
de alia narrat Cirillus in vita S. Danie-
lis Strylitæ, quæ virum sanctum menda-
citer infamabat. Surius mens. Decembri:
Paulo post idem ibi narrat de viro, &
femina & liberis occupatis a dæmone
propter patris in sanctum calumniā.
Itē maledictio in sanctos, ut in Malachiā,
relte D. Bern. in eius vita.

Quintum peccatum est agnita veritatis
impugnatio, ut apud Apostolum, b & in
Canonib. & necnon apostasia a fide, quod
cuiusdam feminæ exemplo comproba-
uit D. Cyprian. d

Sextum, histemporibus (proh do-
lor) frequentissimum est blasphemia pro-
pter quam D. Paulus Alexandrum, &
Hymenæum dæmoni torquendos per-
misit. e Thomas Valdensis testis ocu-
latus, quæ ipso præfente acta, circiter
ann. 1384. narrat in hunc modum; Hi-

storiam refero, quam ego præfens vidi oculis car-
nis meæ in cathedra Ecclesia S. Pauli Londi-
ni, ubi venerandus Cantuariensis Antistes, se-
licet recordationis Thomas Arundelii filius,
& frater Comitum, pro loco iudicij (assistenti-
bus sibi Norwicensis Ecclesia, tunc Præsule Ale-
xandro, & alijs) residens Episcopali sede, ver-
ba quadam, & interrogationes proponebat, de
fide Eucharistie ad quemdam factorem, de par-
tibus Virginiam, detrahens in heresi. Cum-

que flecti omnino non possit, nec aliud quæ-
rent benedictum panem, sacratissimum hostiam vo-
lebat appellare vel credere: tandem in furore sa-
cere reverentiam hostia, respondit blasphemus:
Vere, inquit, dignior est aranea reverentia. At
illo de alto culmine tecti descendens ingens,
& horrida visu aranea, ad os blasphemum dire-
cto filo pervenit. Et dum factor loqueretur ut
intraret per polluta labia aranea, sollicito labo-
rabat. Adstans illi Princeps Thomas
Oxonienfis dux, tunc regni cancellarius, & ut-
dit prodigium. At prædictus Archiepiscopus
statim surgens cum alijs, exponit omni illi col-
lecto populo, quid ultrix manus domini faceret
in blasphemum. f Nonne verisimile est,
dæmonem in araneæ forma, sic illum
miserum obediisse? Sophronius g blas-
phemix in Leiparam insignem ultio-
nem recenset, hæc verbis. In hac (He-
liopoli Phœnicie) nimis quidam erat,
Gaiamus nomine, qui in theatro sanctam Lei-
genitricem blasphemans, populo spectaculum
blasphemix præbebat. Apparuit autem ei San-
ctæ genitricis. Noli quæso, noli ita lacerare ani-
mam tuam. Ille vero rursus dote: ita illā blas-
phemabat. Unde ipsa terrore et apprensione, eadem
repetebat. Cùm autem ille se non corrigeret,
sed plus quoque blasphemix adijceret, meridia
dormienti sibi apparuit, nihilque diem, digito
signavit eius manus & pedes. Enigilans autem
invenit se truncatum manibus, & pedibus.

Atque ita infelix, ut truncus iugulis inæcus,
confitebatur omnibus, cuius rei gratia, & quo
modo hoc passus esset, nique propter blasphemias
elementer cruciatus fuisset. Quos ipsi
Beati sic per se puniunt, an nō creden-
dum malis spiritibus ad vexandum a
Deo propter idem peccatum tradi? si-
militer narrat alio tempore accidisse
Constantinopoli Nicephorus, h Neoma-
gi, & alibi Brendebachius lib. 7. a
cap. 360.

Septimum non minus frequens, est
execratio seu imprecatio mala, quæ quis sub
cōditione se dæmoni addicit. hanc nō
irritam esse solere, docent quæ subiun-
gam. Ioan. Cæfarius lib. 1. scribit mu-
lierculam, quæ se dæmoni addicebat, a
dæmone sublatam in altum, nusquam
comparuisse. Ioannes Nider. illa com-
memorat: i Tempore, quo in Universitate
Colonien. si Sacra Theologia Rudio adscriptus
fuit, quadam virgo quindicim, vel sedecim an-
norum,

f. Thoma
Valdensis
Sacramen-
ti contra-
dictio
g. Præ-
dictus

h. lib.
hist. 63

corum, moribus, secundum saculum, satis com-
posita, in domo cuiusdam sue consanguinea nu-
trita, extra domum parentum. Cumque
cognata sue cyphum satis uilem, terreum quen-
dam, a casu fregisset, cognata ira replebatur in
lapsus negligens, & in rem uirginē. Quæ
virgo tanto hæc molestius tulit, quanto nascen-
tium uilius existit. In iram ergo commota uir-
go, hora sumendi cibum, nec comedere, nec ad-
mensam præ ira se præsentare uoluit, cuius co-
gnata ait. Oportet ut comedas, at uirgo apud se
(ut mihi postea & exorcista retulit suo) huius
semedi uerba submurmurando dicebat, si me
oportet edere, in nomine diaboli fiat, sic men-
sam accessit, benedictionem mensæ, quam bene-
sciebat, dicens neglexit, & in primo morsello,
ut putabat, muscam ori illatam sensit, quam
cum nulla arte eijcere ualeret, deglutivit, &
immediatè obfessa fuit: semper tamen usum ra-
tionis bonum habuit, licet sæpe satis uexaretur
a dæmone. Cum autem in domum parentum
cum magna molestia reduceretur, & diutissi-
mè nullus reperiretur, qui liberare posset: tan-
dem quidam frater nostri ordinis magis Magi-
ster, Godfridus Schlusfel, Sacra Theologia pro-
fessor calamitati parentum, & puella compa-
tians, se in eius exorcisatione intravit, pacto
talis premio, ut si liberaretur, nihil terreni exor-
cista daretur, sed puella in castitate solita, si
uellet, liberā, & non in matrimonio de cætero
Deo militaret. Legit igitur pater præfatus mis-
sam, obtulit obfessa oblationem consuetam, in
eadem adfuit per totam, & in nullo nexari ui-
debat. Finitoque officio, post satis diuturnum
exorcismi actum, membris omnibus virginis
corporis pendè præconit usi, exiit dæmon, & ita
uirgo deinceps Domino in castitate seruavit.
videt hic imprecationem & prætermis-
sam mensæ benedictionem ex iracun-
dia, & contemptu; uides poenā, ui-
des liberationem, mediante missæ obla-
tione, proposito uirginitatis & exor-
cismo. sine hæretici rideant; tu tam fa-
luraria ne contemne. Paulo ante aliud
idem Niderius retulerat, de insigni il-
lo maleficarum iudice, Petro, de quo
non semel locuti sumus. Postquam, in-
quit, officium resignauit & ciuitatem tenebat, die
quadam radiens ad castrum Blawenbourg,
ubi cognatus eius in ipsius officium substitutus
fuerat, in eodem castro Petrus quadam nego-
cia apud sibi notos expendere solebat. Tunc una

malefica, et quatuor consortes eiusdem malitia
uiri, de sero in loco suo machinamenta sua ar-
tis uolentes pro uiribus, ut Petrum graui ter
umeficijs laderent uel occiderent, quam hac la-
tebant fraudis commercia. Adueniente igitur
nocte, Petrus se benedicendo crucis signo cubi-
tū iuit, sed nocte omnino surgere proposuit ad
scribendas quasdam necessarias epistolas, ut
mandè recedere a loco ualeret. Enigilans igitur
intempesta nocte sibi uidebatur ex inopinato,
quod dies adisset, luce deceptus scilicet, de quo
in se iratus, quia, ut putabat, noctem neglexe-
rat, non se, ut debuit, muniendo more solito, uir-
tutis in diuit, per gradus altor uersus locum
ubi pugillarem habuit, descendit, & locū clau-
sum reperit. De quo maiore ira exardescens, cū
murmure per gradus quos descenderat uersus
lectum iterato scandebat, emittendo uocem
ex indignatione maledictionem, per uerbum sa-
tis breue, ac si diceret: In nomine diaboli. Et
ecce statim in tenebris densissimis Petrus, pro-
iectus est in præceps per graduum prædictorum
passus adeo graui ter, ut famulus, qui desubter-
scalam in commodo dormiebat, excitaretur, &
exiit quid adisset conspiciere uolens, dominum
suum Petrum accenso lumine solum in terra,
prænotum rationis usu, incedentem, & collisum
per omnia membra, sanguinem plurimum de cor-
pore emittentem, reperit subdit post aliqd
tempus confessione rei unius comper-
tum, quatuor maleficos, cum una ma-
lefica, sic Petrum gradibus deiecit.
Nota verò & hic, quam noxia Crucis
consignatio neglecta Petro fuerit. Di-
guissimè lectu sunt tres Historie a Ger-
mano quodam I. C. uæ de Lanijs di-
sputationi a insertæ, quas totidem ver-
bis adscribam; ne, si meis, uidear ali-
quid non bona satis fide representasse.
Ioachimo (ait) I. Electori Brandeburgico nu-
pta fuit Ioannis Danie Suecia, & Norwegia
regis filia Elisabetæ; cui, ut alimenta se mor-
tuo regina haberet, oppidum Spandao ad Sue-
ciæ & Haneli suum, confluentem maritus attri-
buit, in quo oppido, ipsa adhuc uiuente, miles
quidam, per Marchiam iter faciens, cum mor-
bo impeditus detineretur, decumbens, tradidit
crimenam pecunia referam hospita asseruan-
dam. Post aliquot dies, cum conualesceret, repetit
sacrum. Mulier auara, cum agrū tantam pecu-
niam amitteret, deliberat cum uiro, utriū red-
dere debeat. Inuenit consilium, ut mulier ne-
get depositum. Quare cum miles suum repe-
teret,

2 l. 1. de La-
nijs. cap. de
malitia dia-
boli.

teret, illa confidenter negat se quidquam accepisse. simulat se mirari impudentiam militis, qui ausit flagitare, cum nihil dederit asserendum. Miles indignitate rei motus, obicit iurifim hospiti perfidiam. Quare maritus, tanquam defensor suam coniugem, extrudit militem domo. is ante fores, irritatus scelere hospiti, stringit gladium, veluti impetum facturus in iram. Et ferit ianuam. Hospes implorat fidem uicinorum, et queritur suas ades oppugnari. accurrunt lictores, et militem, quod uim publicam fecisset, abducunt in carcerem. Post aliquot dies senatus oppidi alio mittit narratione facti, et sententiam perferri petit. Contabat ades publice oppugnata esse, quare sententia, ut miles ultimo supplicio afficiatur. Cūque iam instaret dies iudicii, uenit diabolus in carcerem ad captiuum, indicans ei, quam sententiam iudices laturos sint, et pollicetur se hoc periculo eum liberaturum esse, hac conditione, ut se diabolo dedat. Miles constanter respondet, se potius mortuum esse, quamuis sit innocens. Cum uero diabolus uerbis multis exag-gerasset periculum, nec tamen inflexisset militis animum: tandem pollicetur ei liberationem, sine ulla conditione. Et cum ueneris, inquit, in iudicium, die te imperitum esse sortisum negotium, et patrono indigere: ibi astabo caruleo pileo, et ornato pennis. Pete igitur, ut me iubeant causam dicere. Miles qui hoc sine impietate facturus uidebatur, ait se hoc consilio usurum esse. postridie in iudicium ducitur: adest etiam orator telus caruleo pileo, ibi cum actor peteret militem, propter uim publicam, capitali supplicio affici; miles respondit, se imperitum sortisum negotium, petere, ut licent illi suo aduocato pro se dicere, concedit iudices. ibi diabolus de iure eruditè disputat, non esse capitali supplicio afficiendum eum, a quo non sit ortum rixa et tumultus initium, ait ab hospite militem uis extrusum, et spoliatum esse. iubet quari sacrum, et locum mortis. Ibi cum hospes uehementer negaret, addens etiam diras imprecationes, ut ipsum, abruptum, diabolus perderet; si fecisset. Hanc imprecationem cum inuocatione diaboli cum aliquoties repetiisset; ibi causidicus, omnia iam disputatione forensi, aduersus hospitem, et comprehensionem per fenestras et medium forum, omnibus per horrescentibus, cum fragore abducit, nec postea unquam corpus hospitis inuentum est. En hic auaritiam imprecationum causam et iniuriarum, quomodo Deus

ultus per carnificem suum. Non dissimilia narrantur his a Cantiprateni: Cum tres (inquit) comitibones in taberna meo incaluisse, orto de anime immortalitate, et panis inferni sermone, rursus prociator id tuum pra nugis habere, et commentis sacrificiorum, ceteri uocanti applaudere. interea aduenit nouus magnus uisitator, et natio corpore, et assidens: Qui hi (ait) sermones qua rursus causa? Refert proca ille, et addit, se quidem licitanti hant magno pretio animam uenditum, quin et pecuniam in Symbolum collaturum. Tu uero, infort aduentor, Quanti illam mihi indicas? nec mora, conueniunt de pretio. hic animam addicit emptori, emptor soluit: potatur strenue de presente pecunia. Denique sub noctem Tempus (ait) emptor, ut ad propria quisque. Sed nos ius dicite, si quis equum capistrum ligatum emerit, nomen ius ei cum capistro equum abducendi? Et cum dicto, non ditorem tremantem in omnium oculis abripit, et sursum in aera leuat, et secum ad infernum trahit, uisurum quod credere noluerat. Animum quippe mercator erat iste, cuius figura fuit Rex ille Sodomorum, dicent, Da mihi animas, cetera tolle tibi. Sic Cantiprat. lib. 2. cap. 55. par. 3.

Pari terrore, sed meliore successu miles Hispanus, hic in Belgio, ante annos uiginti duos, cū adhuc seculo mererem, a Deo commonitus tantū fuit. Capitaneus Brano vocabatur, saepe a me uisus. deditus supra modum alex, et in ludo diras iacere in se iuxta atq; alios pronus, quadam die, cum damno si semper numeri lucrum iactu querenti subilirent; ira effervescentem in caput suum dirissima precabatur, et subito coram multis qui aderant, ab iniusta manu, ad tabulatum usque sublatus, post aliquod tempus mortuo quam uiuo facie similior in solum deponitur, felix si ut furor cadauerosum toto post uite tempore retinuit, sic respiciens lusus audiatem deposuisset. Sed pergit ille. C. in Silesia (inquit) quidā nobilis cum inuississet conuuiui, et hora conuuiui iam instante, et apparatu facto, spe frustratus esset, exensantibus se conuuiui, cur non comparerent, promittit iratus in hac uerba, ueniant igitur omnes damones, si nullus hominum mecum esse potest. His dictis domo egreditur in templum, ubi pastor Ecclesia, concione habebat.

habebat; et ut iracundiam concoquant, auscultat aliquamdiu: dum uero in templo moratur, uenit equites in aream domus magni et nigri, et iubent seruum domus, ut dominum suum aduocet, rix significet, adesse hospites. Seruus consternatus abijt in templum, et indicat huc domino suo; qui nescius consilij pastorem consulit. Pastor abruptus concionem, hoc consiliū dat, ut tota familia a domo exeant quod cum fieret et famuli ac ancilla properarent, forte obliuiscuntur infantem in cuius iacentem et dormientem, secum non auferunt. Demones incipiunt commoueri et uociferari, prospiceret, per fenestras formis uisurum, luperum, felium et hominum, et monstrare pocula uino repleta, assatas et pisces. Hec uicini, nobilis pastor, et alij cū uiderent, Ah, inquit pater, ubi infans meus? uix cum hac dixisset uox ex damonibus uicinis suis infantem ad fenestras gessit, quasi monstraturus parentibus. Nobilis praesus consternatus et sollicitus de incoluntate infantis fidam habet seruum, quem interrogat, quaso tu dic, quid agam? seruus, Domine, inquit, committam dabo et committam uitam meam Deo meo, et in nomine Domini ingrediar, et ut infantem auferā auxilio et beneficio Dei indebo. Bene inquit nobilis: Leuare eum sit, et inuenit te, animamq; tibi cōfermet. Seruus accepta benedictione a pastore et reliquit in greditur, et ante conclauem in quo erant damones congregati, prociat uigenti, et se Deo commendat, et hoc animum aperit tacuam, et uidet damones horribili specie sedentes stantes, et ambulantes, suspentes, et uno impetu accurrentes ad se, et uociferantes? Hui, Hui, tu quid hic tibi ille sudans et tamē diuinitus confirmatus, alloquitur demonē, qui infantem gestabat: Tu, inquit, mihi infantem trado. Nequaquam, respondet iste, iam meus iste est infans, die domino tuo, ut ueniat, et accipiat infantem. Cui seruus, Ego surger iam officio meo uocationis, in quam me Deus collocauit, et seto quicquid in hoc officio facio id Deo gratum esse. Quare ratione mei officij, et auxilio, nomine, et uirtute Iesu Christi auctore abs te infantem, et patri eius restituo, atq; ita ipse apprehendit infantem et brachijs suis amplectens est. Ipsi nihil aliud respondent, nisi uociferantes; hui nebulo, hui nebulo, relinque infantem, relinque aliqui te discerpemus. Ille nihil curans minas Dialolici alij in celum, et in celum infans patri nobili reddidit. Damones postea, aliquot diebus elapsis, enarrauerunt, ut in ades denuo migrare cum tota familia no-

bilis potuerit, uides inconsulti dicti, quas penas pater dederit: uides demonis potestatem in innocentē puerulum claudere. Nam, quod scriptor ait, benedictionem a pastore et ceteris accepisse, hoc est promiscuē a sacerdote et clericis; commentum suspicor Lutherani hominis, et discrimen ordinum confundentis. Sequitur tertia narratio: In Saxonia uirgo opulenta formoso iuueni, ac tenuioris fortuna, matrimonium promissit. Hic quid futurum prauidens, illam prauidens, et sexuale uocatione, mutabilem; fidem uix seruatiū esse puella respondit. Illa contra diuis se execrari hui uerbis cepit: si alteri, quam tibi nupsero, tū me diabolus in nuptijs illis abripit. Quid fiet post interuallum aliquod metat animum, nubit alteri, priore sponso spretosque cū semel atq; iterū promissi, diraq; imprecationis admonuit. Sed illa post habitis his omnibus, nuptias cum altero sponso, relicto priore, celebrat. Ipso die nuptiali, cognatis, amicis, et conuictis hilaribus sponso, uigilante conscientia, redditor tristior solito. Tandem diaboli duo, sub specie duorum equitum, in ades nuptiales aduenerunt, excipit tū adducuntur mensa; hisq; remotis, chorea, utiq; ex his sponso, honoris causa, tanquam peregrino adiungitur, cum qua bis saltant, et tandem eam in conspectu parentum et amicorum, summo cum gemitu et lamentatione, per ostium, in altum susculit. Altero die parentes, et amici menses, sponsum querunt, ut delapsam forte sepelirent: sed ecce idem socij occurrunt, uestes et aurum referentes, additi hui uerbis: Non in has res, sed in sponsum a Deo nobis fuit potestas concessa. sic illa corpore, et anima diabolo tradita, quae promissionem nuptiarum violauit, et imprecationem additam contempsit. Aliud deniq; exemplum de quodam, in martyrem maledico, sibi infaniam imprecante; et mox furore correpto, et sequenti die sic horrēde absumpto, dedit Caesarius uita S. Engelberti Colonien. li. 2. c. 14. apud Sur. mense Nouemb. Huc etiam referendum est quoddam de Goduino comites qui cum periurio sibi esset necem imprecatus, subito panis bolo fuit suffocatus. Pelyd. Virg. lib. 8. hist. Anglor.

Clauum solet esse vitium uisura. confitentur enim sagae nihil maleficij posse illis inferri, qui elemosynis vacant; contra narrantur: quae salem sub

viris mutuum dedere virgines dirē a
demonibus maleficio immisiss vexat ē.
Prius intelligendum de conferenti-
bus elemosynā ijs, quas nesciunt esse
sagas: nam qui sciunt esse, & tamen co-
ferunt, hos putant posse a maleficijs le-
di. Neq; mirum si Deus, hos quasi fau-
tores oderit, ideoq; permittat lēdi.

Nomus reputo, duritiam & immiserico-
diam in pauperes. Ut omittam Mogunti-
num Episcopum illū, ut opinor, a dē-
monibus murium specie necatū, quod
pauperes murium nomine tempore fa-
mis dedecorasset, & sibi duxisset per-
sequendos: b recentius quiddam ex
Petro Bizaro subiungam.

In Suetia (inquit) Bavaris & Franconi-
bus finitima, fuit quidam nobilis valde dives
& opulentus, nomine Rickbergerus, cuius an-
nuū redditus supra triginta millia nummū au-
reorum extendebantur. Hic tametsi in reliquis
vita actionibus non vulgari laude dignus con-
sistebat, ineffabili tamen cupiditate laborabat:
eū factū est, ut quotidie opes per suas, & nefas
accumulare, omniaq; ad se rapere studeat. Cū
itaq; prospiceret annona caritatem, qua proxi-
mo anno in ea regione subsecuta est, sua horrea
tritico & frugibus implevit, magnosq; pecunia
diuendens cepit: adeo ut indigens compulsi ab
eo victum emere, ob inextinguam eius avari-
tiam, vel fame prorsus perirent; vel, si aliā
securari uellent, ad magnam exsiliatū atq; ino-
piam redigerentur: tam carē illis granū, & re-
liqua eius generis diuendebat. Ad hanc, præter
alios innumeros, venit quidā pauper & liberis
orbus, cum sex taleris, eumq; rogauit ut pecu-
niam acciperet, ac quandam tritici mensuram
sibi daret; sed reliquam partem pecunie quem
illi deberet breui bona fide perfolaturum: ut ip-
se hunc superbo vultu & iracundis oculis intui-
tus, a se protinus abire iussit, & quod reliquum
erat pecunie secum adferre si frumentum uel-
let; atq; ita miser ac maffus, diuini imprecatu-
s, illinc recessit. Paucis post diebus, cum is quēdā
ex famulis in horreum misisset, ut illud de mo-
bino scbe-
ma.

Hi damo-
nes erant in
bouino scbe-
ma.
Crescente
pertinacia
crescit sup-
plicium.
autem hoc retulit, proximo die lecto decubans,
hanc multo post a vita migravit. Idem quoq; ac-
cidit cuidam generoso, quem illuc horus mis-
erat; ut uideret an ita se res haberet, sicut prior
narrauerat: is enim & boues, & equos inspece-
rat. Cum igitur de hac re certior fieri uellet, ip-

semet in eum locum proficisci statuit: instā, ad
portam horreū; ibiq; per quasdam rimas uidit
totum horreum plenum uarijs atq; innumeris
armentis, quā omnes fruges a sumebant. Hoc
spectaculo ita perterritus est, ut statim furiosus
atq; insanius euasit, multaq; dementē fecer-
it, donec tandem carbois asfringeretur. Hic
horribilis casus magnā sanē admirationem
attulit, cum in ea provincia, tum præcipue in
iula Casariā, qua illum antea prudentissi-
mum cognorat. Hec ille, narrans quā in
in Europa memorabilia post annum
1560. accidisse ipse notarat, Epist. f. 281.
Triplici hac visione clemens Deus, pō-
nam semper augens pro culpā modo,
patienter operiebat, & ad peniten-
tiam reuocare nitobatur. Notatum a
quodā, sagas, quibus a Satana semper
nocendi necessitas imposita est; si de-
sint quos uiscantur inimici, elemo-
synam mendicare: & si quis facultate
præditus ad erogandum, & sagas esse
nescius, denegari, hunc in magno ver-
sari periculo. sic Pictauij anno 1567.
duo magi confessi sunt se quadam die,
squalidos egentesq; siipem ante fores
prædiuitis patristam, postulasse; ea re-
culata inieisse sortem, & domesticos
oēs in rabie actos obijisse furiosos. c l. 3. d. 1.

Decimus, sit trisio sacrorum mysteriorū,
& quod eodem pertinet, abusus atq; con-
temptus eorum, & sacramentorum Ca-
thol. Ecclesia. Viscitur Deus quotidie,
& pergunt hæretici contemnere. qua-
dā de singulis accipere. de Batauo per
ludibrium Missæ sacrificium imitante
anno 1574. & directē multato, legen-
dus Bredenbachius: a. Nouatum con-
stat, eo quod nec chrysa, nec exorcis-
mos in baptismo percipit, a mali-
gno veratum. d. Scribit Victor Vticē-
sis a. Proculum quendam Arianum, c. 39.
qui de pallis atratis camisas sibi & se-
morata faciebat, frustratim sibi voras-
se linguam (hauridubā obfessum). & sic
turpissimā morte consumptum. Do-
nauitas Eucharistiam effundentes, qui
bus eam obiecerant, canes inuadere, te-
ste Optatio. f. Multos suo tempore
ob indignam Eucharistia perceptio-
nem immundis spiritibus adimpletos,
nobis est auctor D. Ciprianus, g. &
memini me duo illustria legere exem-
pla

pla apud Greg. Turonensem, & in vi-
ta S. Godefridi Ambianensis episco-
pi. a. Infecerit adscribere illud Greg.
Turonensis. Epachius (inquit) presbyter,
dum temere, quā indignus erat, agere præsum-
pisset, diuino iudicio solo prociatus, occubuit.
c. 87.
Novemb. in
vita S. Gode-
fridi l. 3. f. 12.
Hic enim dum Dominici Natalis vigilia ca-
lebrare Ecclesiam expectasset, per singula hora-
rum momenta egredietur a templo Dei, ac
in demo sua pocula laetitia spumantibus fete-
re hauriebat, ita ut affirmarent multi eū post
galli cantum in ipsa nocte uidentē libentem.
Sed cum esset ex genere Senatorio, & nullus
in uico illo Ricomagensi, iuxta seculi dignita-
tem, haberetur nobilior, celebrare Missam so-
lemnem expetebat. Nec dubitabat miser vino
malescius appetere, quod ieiunius quisque non
sine metu potest torrente conscientia explica-
re. Verum ubi explicitis uerbis sacris, confra-
cto Domini corpore sacramento, & ipso sum-
pserat, alijs distribuit ad eundem: uox equi-
ni hinnitus ad modum uocem emittens, ad ter-
ram ruit, ac spumas eum ipsa mysterij sacri
particula, quam dentibus comminuerat non ua-
luit, ab ore proyiciens, inter manus suorum ab
Ecclesia deportatur. Nec caruit ultra hac epi-
lepsia infirmitate sed per singulas lunares eun-
sus incrementis decrementisque hac semper
perculit, quia ab hauritu nimio uini minime in-
felix abstinuit. hunc epilepticum ener-
gumenum fuisse indicat hinnitus equi-
ni: & merito, quia sicut equus & mu-
lus, corpus Domini non diiudicauit.
Bredenbachius non dissimilem violati
ieiunij, sed in cibi qualitate, uindictam
recentet his uerbis; Panis ab hinc annis
postquam Torpatensis in Lutheranam doctri-
nam concesserant, feria sexta solemne Pascha
festum proxime præcedente, finita Lutherani
Ecclesiæ a coruione, ciuitas ē templo D. matri
virginis sacro reuerentibus, quidam aliam cen-
tinem & familiarem inuitat ad frandium:
regat una domum comitetur, habere se egregie
paratum fetasinem V. est balicum. alio pa-
rim alburnis respondet sibi esse gallum opi-
pare clatum, quem caput in symbolum adser-
re. Dum ad mensam accubant, alter os quēd-
dam galli amboere uolens imprudens pene ip-
sum deglutit; quod cum neque transmutare,
neque eximere ualēret, eo ipso die suffocatur, al-
ter post die Pascha m. a. e. si ritum corrigitor, &
non multo post rabie ac fure exagitur, ani-
mam uia sum damone exhalat. Sic ille Bel-

li Liuonici pag. 27.

Huc pertinet contemptus excom-
municationis. Cum D. Hugo Episco-
pus Lincolnienis quosdam contuma-
ces excommunicasset; nec magni face-
rent, illi subito non comparuerunt.
Militem alium ob eandem causam dia-
bolus nocte sequente inuasit, & aiam
subito extorsit. Alij quoque ab eodem
excommunicari a diabolo præfocati
fuere, de quibus lege uitam ab aquali eius se-
ptim c. 23. apud Burtum, tom. 6.

Vndecimam est temperam, & sacra re-
rum direptio ac expulatio. Pet. Cluniacen-
sis, postquam multa, quā in hoc gene-
re palam & frequenter a Matiscenensi
quodam Comite fuerant commissa, re-
censuit, infelicem ei us & horrore ple-
nam de uita migrationem in hunc mo-
dum commemorat, b. ad terrorem &
correctionem nostrorum hæreticorum:
cum sel. m. die, Matiscen in palatio proprio
residisset, etq; multitudo tam militum, quā
diuersi ordinis clericorum: repente ignotus
homo equo insidens per palatij cellam ingres-
sus, omnibus conspicientibus & admirantibus
usq; ad ipsum equitandum peruenit. Cuiusq; ei
narraret, se ei uelle colloqui dicens, ut surgeret,
ac se sequeretur, non tam moruit, quā impe-
rant. At ille inuisibili potentia constructus,
nec iam resistere ualens surrexit, atq; ad offi-
dum processit, ubi equum paratum inuenit.
eumq; ab eo consecr. deo inissus, ascendit. Ca-
tus stantis huius ille arripens, statim cum
uelocissimo cursu per aera ferri cunctis conspi-
cientibus cepit. Cuiusq; immenso uia clamore
ac miserabili ciuitatis tota ciuitas con motu ad
tam inuisam spectaculum conuersisset; tūdiu
eum per aera currentem attenti conspexerunt,
quantū uisibili oculorum acie eum subsequi
potuerunt. Qui cum eam diu succurrere cines,
succurrere necessarium audiret, nec inuere
uolent subtrahit tandem uisibus hominū,
atq; uisibili eadem uenerat, si factus so-
cins dementis. Sic ille direptiones & ia-
cilegia sua luit in hac & in sequenti
uita. Huius mores postea imitatus Or-
gerius quidam Oeconomus; quia non
tā grauer deliquerat; in hac uita fuit
seuerē admonitus, ut futura, si saperet
uitę supplicium effugeret, iubeat enim
Venerabilis idem Abbas, dum hic por-
tā, qua miser ille Comes abductus fue-

b l. 2. m. 10.
c. 1.

rat, & quæ postea semper obstructa manserant, conatur aperire; Ecce inuisibiliter à Diabolo raptus, ac uidentibus, qui aderant multo in aëre spacio subleuatus, sed confestim dimissus corruit, eiusque corpora grauitate colliso, brachium quoque illius subita ruina confregit. Duo alia existant exempla lib. 3. tit. 4. S. Remacli, quæ apud Surium mens Sept. legi possunt. Ego addam quintum exemplum poenæ, quam milites post obitum perpeti, qui manus ab expilatione templorum non abstinerant in gratia tamen decesserant, visione quadam idem auctor declarat: quam ille ut certissima fide compertam doceat, multa addidit, quæ censui præmittenda, potuit illa poni libro præcedenti, capite de Spectris mortuorum, sed non incommode hic recensere: eo quod variaz quoque poenæ hic, & supplicia eorum narrantur, qui ut Matilconensis ille comes sacrilegi fuere. Itaque Petrus Venerabilis inducit ipsum qui viderat Petrum Engelbertum Monachum iam, & à seculari ad spiritalem militiam digressum sic loquentem: a

a lib. 1. m. i. r. 6. 28.

Tempore quo Rex Aragonensis Alfonsus, regnum maioris Alfonsi Hispaniarum Regis iam mortui obtinebat, contigit ut contra quosdam, qui in regione, qua Castellam dicitur, ei repugnabant, exercitum committeret. Et ut de singulis regni sui domibus, singuli illuc pedites uel equites dirigerentur, edicto sanciret. Ego edicto coactus, unum ex mercenariis mercede mihi seruientibus Sanctum nomine, ad exercitum destinavi. Paucis post diebus decursis, omnibusque qui expeditioni illi interfuerant ad propria rediitibus, ipse quoque domum reuersus est. Non longo deinceps tempore elapso, more humano, morbo correptus, nec diu cum morbo luctatus, defunctus est. Inde post quatuor fere menses, ex quo uita decessit, dum apud Stellam in domo mea hyemali tempore iuxta ignem in lecto iacerem, subito iam dictus Sanctus circa mediam noctem mihi adhuc uigilanti apparuit. Qui igni assidens, & carbones, quasi ad calefaciendum, uel ad clarificandum, huc illuc reuersans, multo magis se mihi cognoscibilem demonstrabat. Erat autem nudus & absque omni vestitu, excepto paruo vilique tegumento, quo uelut in honore corporis obuelabat. Quem cum uidissem, quis, inquam, es tu? ille humiliter uocem, Ego sum, in-

isti nouiter nota fecit, quod de rege quavis ignotum esse non potuit. At ego rursus noua socii auditu attonitus, ac uidere cupiens nocti auctorem, conuersi oculos ad fenestram, aditusque luna splendore, qualumine suo omne tunc domus spaciis clare illustrabat, conspicio hominem in inferiori fenestra margine resedentem, quem in eodem habitu, quo alium uideram, cernens; Et tu, inquam, quis es ego, inquit, eius quædam aspici socii sum. Castellam cum ista illis multis alijs prefici cor. Et tu, inquam, de rege Alfonsus, ut dicebas, aliquid nosti? Noui, inquit, ubi fuerit, sed uero ubi modo sit nescio; Nam aliquandiu tormentis acerbis inter reos cruciatus, postmodum à Chamaensis monachis in de subleuatus est. Exinde uero, quid de eo factum sit præsertim ignoro. Hic di-ctis ad socium, qui igni assidebat, uerba conuertens, ait, surge & iam iter incipiam peragere incipiamus. Ete enim iam omnes vias, quæ intra uel extra castellum sunt, subsequens nos exercitus sociorum implent. Et iam multis velocissime prætergressi, ut festinanter eos sequi debeamus urgemur. Ad hanc uocem Sanctus surrexit, & stili uoce, quod prius rogauerat inueniamus; Rogo, inquit, Domine, ne mei obliuiscaris. Et ut domum meam coniungam tuam quatenus, quod corpori debebat, misera anima mea restituit, oro, sollicitus exhorteris. Hic dictis statim uterque disparuit. At ego mox cor-tingens iuxta me in lecto dormientem, citata uoce exsuscitatus, priusquam ei, quod uideram uel audieram, narrarem, interrogauit, Vtrum aliquid Sancto communi nostro mercenario pro mercede deberet. Qua respondente, quod ego nondum ab aliquo nisi à mortuo audieram; se uidelicet eidem Sancto aut uel lecto solidos debere; nequaquam ultra dubitare potui, cui fidem & mortui relato & mulieris confirmatio conseruaret. Tunc mane lecto illos solidos à coniuge accipiens, & de nec quædægrum uisum est addens pro eius qui apparuerat salute pauperibus distribui, & sacrarum Missarum adiutoria ei à sacerdotibus mea prece & studio impensa, ad plenam peccatorum eius remissionem adauxi. In hac tam clara, tam certa, tam commendabili visione docemur, quod mortuorum opera sua sequatur. hos quidem milites eo quod confessi decesserant, & culpam sacramento poenitentiae deleuerant, expiatorijs supplicijs pro peccato debito ad tempus; ut cum quia non confessus erat, & culpā

criminis abolere neglexerat, æternis cruciatibus fuisse mancipatum. Catholicis ueris que fortis optio est; hæreticis qui & confessionem respuunt; & purgatorium negant, altera tantum competit quam agnoscunt. Et fatentur. Ad hoc caput reducitur inuisio uirorum sanctorum, quam Deus non solet relinquere impunitam. Scribitur tale quid in antiquissima S. Carilephi vita: Mulier quidam Gurila nomine, quam claudellinus sui plantator illecebat. Spiritui sancto uolens illud re uirile præsumpta nescire, in beatissimi Carilephi monasterium ingredi conata esset probaret ueritate esset, illius uaticinium, quo prædixerat seculi famine nunquam datum iri copiam in illud intrandi; sed in isto Dei iudicio, priusquam uel aspicere conuicti clauos aditus, arrepta à Diabolo retrorsum ruit, idemque sed ab illo uexata est, ut dicere me pudet, Cupid enim illi adigit inter famora suis, factum est, ut qua sacratis liminibus falsa oscula imprimere tentauerat, immundas sui corporis partes osculari cogeretur; sexumque ipsa suum quem uirili habitu tegere uoluerat, cum illis uero uolentibus palam proderet. Ea res effecit, ut deinceps eo se conferre mulieres ausa non sint. S. Car. tom. 3. Mens. Julij. uinam & nostri temporis muliercularum audacia hoc exemplo eis narrato reprimatur. Aliquando etiam, ob festorum dierum cultum temeratum Deus talia permittit, ut ei accidit qui seruire opus faciebat in festo S. Philastrij. B. Rampertus Brixienfis in tractatio. de translatione. S. Philastrij.

Duodecimam causam præbet multorum perditionis, & desperatio, cum more oppressi, à Deo uel non petunt auxilium, uel se malis eripiendo diffidunt: qua de causa etiam plerique se demoni uel auxiliatori subijciunt: præbet etiam curiositas nimia causam, quando impudenter petimus scire, quod nulla ratione competit inuestigare: prius illud patet, ex Historiâ Theophili Oeconomi, quam nobis oculatus testis Eutychianus, patriarcha noua Romæ, dereliquit; quam alibi breuiter attingi, hic latius prosequar uerbis auctoris; Cum Casar Iustinianus uerum potiretur, Theophilus quidam in opido Cilicia Adana Oeconomi Ecclesiæ fuit, multis quidem ille gratus, & Episcopi alimere,

quod tamen constantiter detestatur, dignus exi-
firmatur. Qui ab amulis immerito accusatur,
et de officio Oeconomia detestatur, in eam ani-
mi impotentiam, adeoque impietatem, deuen-
it; ut hortatori Mago Iudaeum morem gerens,
Christum Dei filium ac matrem eius Mariam
data syngrapha turpissime abnegaret, seque to-
tum imperio Satanae, qui se videndum obtule-
rat, traderet, atque manciparet. Quid hic fa-
ceret miser, tam nefarii criminis sibi conscius?
Totus animo perturbatus, ut nusquam se de pos-
set consistere, cum irato Deo se demonis esse
mancipium cogitaret, mutato consilio, tandem
ad sanctissimam Dei matrem confugiendum
ducit, ac templum ei sacrum petijt, quo suas
preces ac supplicationes, cum multa ieiunatio-
ne coniunxerat, noctes ac dies in deserta consum-
psit, magnamque verae poenitentiae specimen e-
dere coepit. Subditur deinde, admodum
pia & vere poenitentis ac denique contri-
tisque spiritus, oratio ipsius Theo-
phili. Quid multis audiat, Theophilus qui
draginta dies in hoc Maria templo perdurans,
nullumque orandi, & plorandi, lamentandi-
que finem faciens, tantus in illo sermo erat
poenitentiae, denique, opulenta sacra Virgi-
ne, suam scriptum & consignatum diabolo syn-
grapham, qua Christianismum abiecerat
(mirabile dictu) recepit, in Dei gratiam red-
iit, &c. hanc historiam (qua salutare
cunctis, qui iusto Dei iudicio, in mali-
gni hostis, aut maleficorum eius mem-
brorum manus inciderint, ac certum
efficaxque remedium proponitur) ex
mens. Febr. Graecis habent Metaphrastes, & ex La-
tinis Petr. Damianus & Sigebertus. b
b Damian. Posterius, de curiositate, traditur a B.
serm. 1. de Aug. & in Decreto Gratiani inseritur. c
Nat. B. Ma. Interdum haec ob culpas variabiles a
ria virg. Si-
gebertus in
Chro.
c. ult. 26. gie Abbat. Mof. apud Cassianum, pro
q. 5. ex D. pter leuicula iram; d. hoc, propter
Aug. lib. 2. precipiem gulam & leuem, cuida re-
do doctum. ligioia apud D. Gregorium; e. hoc,
Christiana. cuidam religioso, ob tepiditatem, &
c. 22. & 23. distractionem in oratione, apud scri-
d. collat. 7. ptorem vite D. Bernardi; f. quorum
c. 27. sanatio famam auxit D. Bernardi, D.
e. 1. Dial. Equitij, & D. Macarij, per quos Deus
c. 4. illos liberauit.
f. lib. 2. c. 1.

QVAESTIO VIII.

Cur cum ista damna plerumque diaboli pos-
sit per se inferre, malit uti opera maleficorum?
D. Vas inuenio causas alteram quia
hoc pacto maiorem Deo se face-
re credit iniuriam, quando creaturis ra-
tione praeditis, & baptismo ablatis, &
christinate delibutis, potest abuti ad
creatoris ipsius vilipendium, & irrita-
tionem: pluribus etiam sic nocet, quia
non adeo homines abhorrent a conuer-
satione, & familiaritate maleficorum,
atque odere consortium diaboli. Si
namque semper se demon palam ob-
truderet, multi fadus cum eo perente-
re, & has artes maleficas exercere de-
testarentur. Denique plures aliosce fce-
leris socios, quos perdat.

Altera est, quia quadam per homi-
nes potest, quae vel non posset, vel non
tam commodè posset per semetipsum
immediate perficere. Verbi gratia: si
resistendum sit alicui viro sancto con-
cionanti, aut recta suadenti: sicut per
Iannem & Mambrem Mof. per Eli-
mam D. Paulo resistit, item si sint ha-
ereses spargendae, sicut per Simonem,
Menandrum, Marcum, & alios fecit.
item si sacris rebus abutendum, quod
in maleficijs frequentissimum est: g
quibus cum per homines abutitur, co-
piousius lucrum refert animarum. tum
quia sic plures in fraudem inducit: na
contemptoribus rerum sacrarum con-
temptum adauget, veneratoribus fal-
so persuadet haec a Deo, non a damo-
ne fieri, h. & sic ad defensionem ma-
leficorum multos inducit, atq; ita pec-
catum eis impingit: tum quia conse-
quitur ut ad magicam superstitionem,
homines etiam addant sacrilegiu: Vn-
de Deus magis magisq; offensus, plu-
ra etiam in dies principibus tenebra-
rum in miseros mortales permittit. In-
terdu tamen, quod per illos posset, ma-
uult per se operari, tum ut eorum ali-
quam gratiam promereatur, tum ut ab
ijs suspitione noxae remoueat, ut ut sic
potentia sua ostendet. Singula exēplis il-
lustrat Remigius lib. 2. Demoniatr. c. 9.
Restabat dicere de remedijs malefi-
cioru: sed id differo in vltimu libru. Se-
quitur videam de vana obseruatione.

F I N I S. II.

L I R R I III.
P A R S P O S T E R I O R.
S I V E
D E V A N A O B S E R V A N T I A
Q V A E S T I O. I.

Quid sit?

D hac egit D. Tho-
mas. 2. 2. q. 96. Po-
test definiri. Vana ob-
seruantia est, Magia su-
perstitiosa; qua commo-
dum aliquod speratur
ex re, quae nec supernatu-
raliter eo pertinet, neque
naturaliter id prestare potest. Dicitur vana,
quia vel non consequitur effectum in-
tentum; vel si consequatur, plus noxae,
quam commodi adfert. quia homo il-
la viens percipit utilitatem in rebus cor-
poreis vel temporalibus, animae vero
detrimentum refert. Dixit, nec supernatu-
liter, quia qui effectum expectant a Deo,
per media Deo displicentia; ij vani
sunt.

Q V A E S T I O II.

Quale peccatum sit?

A Liguando lethale, aliquando veniale
Lethale erit, primo si fiat ex pacto
expresso cum damone. Secundo, si quis
gnarus sit saltem sub se pacto tacitum
sive cum admonitus non vult de-
sistere. a Veniale est, quamdiu quis
ignorat tale pactum cum damone; si
tamen nec ipse tenetur scire, nec fuit
admonitus. b Intellige de eo, qui nec
consultuit peritos. Nam licet, quis ratio

ne officij vel status, non tenantur scire
tamen, ut incipit dubitare, consilium
petere a doctis: quod si non faciat, ne-
gligens est. potuit enim scire, & ideo
non ignorat inuincibiliter. Nullum est
peccatum, quando quis ioco tantum fa-
cit, sine praedicio, vel periculo sui aut
alterius: c item si quis labore igno-
rantia inuincibili, & vitur medijs, vel
bonis, uel indifferentibus.

c Caieta. &
Valen. ad
d. q. 96.

Q V A E S T I O III.

Quotuplex sit?

Si causam finalem dispicias, potest
reduci ad quatuor quasi species. Prima
est, quando expectatur commodum
in rebus exterioribus seu fortunae, ut
in animalibus, segetibus, vineis, bonae
aeris constitutione &c. 2. quando expe-
ctatur bonum aliquod corporis, ut sa-
nitas, libertas a carcere, hostibus, ser-
ro, igne, aqua & huiusmodi; quia sic se
putat fore innoxium. 3. quando expe-
ctatur bonum animae naturale, ut ars,
vel scientia aliqua. 4. quando expectan-
tur bona supernaturalia, ut sunt remis-
sio peccatorum, per aliquas certas ora-
tionum formas, aut versiculos Psalmo-
rum, vel sacrae alterius scripturae, &
alia huiusmodi, ab Ecclesia vel Deo ad
hoc non ordinata.

II 4 Quotio

QVAESTIO IV.

*Vnde dignosci queat, quando sit huiusmodi
vana observantia?*

SECTIO I.

Dico breuiter; *Primo*. Si constet quod effectus superet naturae vires, tunc attendere oportet, an per sacram Scripturam, vel Ecclesiae definitionem, vel approbationem ab ea traditionem effectus iste Deo tribuatur, siue quod idem est, an huiusmodi testimonio constet, effectum hunc esse diuinum: si nihil huiusmodi reperitur, effectus tribuendus est pacto cum demone inito, & proinde censenda superstitio magica, vt minimum, vana observantia. Tales sunt effectus remissio peccatorum extra sacramenta, quoad mortalia, extra sacramentalia, quoad culpas veniales. Item diuination rerum futurarum contingentium; inflexio, aut directio earum actionum, quae ab arbitrij libertate merè dependent.

Secundo, si constat rem, cui tribuitur effectus, hanc vim à Deo, vel à natura habere, non est vana observantia ex parte effectus; sed potius esse vana observantia ratione alicuius viciose circumstantiae. Verbi gratia, cilicium, disciplina, ieiunium, quia corpus affligunt, & macerant, praedita sunt virtute ad coercendum concupiscentias carnales, ex viribus carnis, & corporis habitum nimis lato pullulantes; sed si his addas circumstantias ridiculas, & ad hoc à natura, Deo, vel Ecclesia non ordinatas, veluti certam horam, definitum numerum, quem nec excedere, nec minuire liceat, vel praesentiam certarum personarum, vel vt fiat illa, vel illa manu, flagro serico, & huiusmodi, erit vana observantia. Ex his regulis inferitur esse vanam observantiam.

SECTIO II.

Primo, si ad productionem effectus requiritur fides in ipsum hominem qui sanaturus; verbi gratia, credete,

quod is possit sanare.

Secundo, si effectus attribuitur magicis imaginibus, figuris, sigillis, characteribus, ipsis verbis, vel rhythmo, vel contactui, &c. & non Deo, quae libro I. discussimus: & in his plerumque est incantatio, & pecc. M.

Tertio, si quis vitur certis orationibus, aut sententijs etiam sacris, aut operibus pijs, in rebus vanis, & ad Dei cultum, & honorem, directe, nec indirecte pertinentibus. Voco indirecte, quando res non sunt vanae, quia sunt viles proximis, vt sanitatem illi, vel nobis ipsis adferentes. Nam in huiusmodi rebus fieri posset aliquando, vt licet nos rationem, siue initium nesciamus praxis alicuius; tamen vir sanctus aliquis id instituerit, & à Deo huius efficiant gratiam obtinuerit. Quare in huiusmodi, si quis ea adhibeat ex mera deuotione, & curationem à Deo expectet solo; sane indirecte ad Dei honorem hoc referret, auctorem omnis miraculosa sanationis; & qui orationi ac fidei, ac ieiunio Christianorum, sanationes pollicetur fuit. Fuit (nisi fallor) haec sententia Caiet. a ita scribens:

Quarta superstitio est observantia in verbis, aut rebus sacris portandis, decendis, utendis, adiunctis aliquibus conditionibus non malis, quarum ratio nescitur; ut patientes spirituum neruorum, primo Carliño oblato Christi crucis in parascence vtuntur pro remedio, confecto ex illo annulo. Et sic de similibus. Quatum enim apparet, in huiusmodi superstitio interuenit; quoniam vana conditiones apparent. Si tamen ex vera deuotione fiant, & non nisi à Deo intendant, & expectent effectum, putantes Deum inspirasse alicui sancto viro huiusmodi conditiones; non audio dammare, sed tolerabile mihi videtur. Sic Caietanus. Cuius ego sententiam eatenus amplector, vt putem distinguendum ante factum, & post factum. Quoad eum, qui consilium peteret; nuni sibi liceret huiusmodi facere; omnino suaderem desisteret; immò responderem non licere, cum enim lege ordinaria non sit solitus Deus huiusmodi conditiones, in quibus aliquid vanitatis apparet, sanctis inspirare; temerarium est sibi quid huiusmodi perfundere, & saltem

a in sum
verb. sup
Hittio.

saltem res iure habetur pro suspecta.

Quare, & teneretur quis admonitus ea vitare. Sed si quis post rem bona fide, & opinione, qua dicit Caietanus peractam, & nunquam super eo monitus: vel confiteretur, vel consilium quæreretur, non auderem illum damnare praeteriti peccati; consuleret tamen in posterum abstinere. Si queras, an in rigore sic sit vna observantia? respondeo vt minimum, speciem valde verisimilem pra se ferre. Quod semel dictum sit circa hanc Caietani doctrinam, quae vtilis est, ad multorum consolationem post factum, vt dixi, & considerata in plerisque casibus sequentibus particularibus; in quibus aperte malum, vel peccati deformitas non apparet.

Quarto, per certa ieiunia, & quasdam orationes (quae in quibusdam libellis damnatis ideo à Papa Pio Quinto continentur) dubias indulgentias, & remissiones peccatorum, & consecutionem rei optatae, expectare, seu quarete, est vana observantia; per certa vero ieiunia, & orationes sine humano labore, sed secundum instituta artis cuiusdam, scientiam infusione acquirere, pertinet ad primam Magiae speciem, fit enim ex pacto expresso cum demone, & est Mortale. Hanc artem, vocant *artem Notariam*, damnata fuit Parisijs anno 1320. de qua D. Thom. d. q. 96. a. 1. Alexand. de Hales 2. p. q. de sortilegio, & alij. inter quos Ciruelus opere Hispanico, sed accurate in hanc sententiam disseruit: quosdam esse autodidactos, qui se putant, sine vilo labore, lectione, auditione, sine praepatore, aut studio; diuinarum, humanarumque rerum omnium cognitionem breuissimo tempore, sed diuina inspiratione, adipisci, certis tantum ceremonijs obseruatis; mentiuntur Salomonem hac fratrum arte unius noctis spatio sapientiam consecutum, & methodum huius artis libello, quem circumferunt, complexum. de ademptione sapientiae Salomonis refellit eos S. S. narratio 3. Reg. 3. de lib. merum est commentum; nec enim ipsi fabulæ artifices inter se de illo consentiunt. Conueniunt tantum quia cuncti ritus quosdam (sed va-

rios) tradunt in speciem pios, & Deo acceptos, Methodus communior est huiusmodi. Principio iubent discipulum generali confessione totius vitae maculas eluere, & frequenter communicare: & quodcumque in peccatu aliquod inciderit, eodem statim die confiteri; indicta per Ecclesiam ieiunia diligenter obseruare, & insuper addere spontaneos dies alios, praesertim quolibet feriam sextam, qua non nisi aqua & pane vi liceat; quotidie septem Psalmos, & certas quasdam preces offerre. Haec omnia per septem septimanas ad vnguem obseruanda, & interea ab omni negotiorum saeculi tumultu, ac cogitatione hominem abstinere se prorsus debere. Quibus peractis libellus alias quasdam precum concipiendarum formulas praescribitum recitandas, & certas figuras exhibet tunc adorandas, praehgit etiam certas horas quibus preces istae, & adorationes obeunda; nempe septem primos Nouilunij dies ipso sole quotidie exoriente. Ritibus hisce per tria nouilunia ter peractis, debere hominem sibi praeligere diem aliquem, quo sit magis deuotus, & inspirationi recipiendae magis accommodatus: tum hora tertia debere solum se sistere in templo, vel oratorio quopiam, vel in medio agri cuiuspiam flexis in solo genibus, manibus, oculisque in coelum sublati, ter primum versiculum hymni: *Veni sancte spiritus*, pronuciare, quod cum fecerit repente, non minus quam Salomon, Propheta, ac Apostoli, omni scientia impletum iri: adeo vt obstupefcat ipsemet tam subita mutatione sui, quasi in Angelum, vel hominem alium migrasset. Habetis mysteria oia huius artis. In quib. quid prius mireris stoliditate hos ritus ascribenti? Salomoni? scilicet norat ille, vel Feriam sextam, vel nostram exomologesim, vel eucharisticam sumptionem, vel Hymnum, *Veni sancte spiritus*. an verò potius mirer blasphemiam, tale quid de Salom. Prophetis, Apostolis insinuantem? sacrilegam audaciam rebus sanctissimis per summam hypocrisim sic abutentem? nam hunc cultum, & totum hoc adora-

dorationis patagium exhibent diabolo, sacras illi preces, & Ecclesie sacramenta offerunt, cui iniciantur. Profligari homines corpus animamque simul periculo exitij manifesti exponunt. Et enim testatur Cyrillus l. de *superstitione*, p. 3. cap. 1. multos hinc arti vacantes vitæ veriusque iacturam subisse, quosdam enim sibi notos a diabolo in aerem sublatos per turbinem, & terra vndisq; raptatos, & ita afflictos, ut toto hinc tēpore incurabili egitudine laborarint. Fuisse hoc misericordie diuinæ documentum, volentis illos in hac vita sceleris tam atrocis penas pendere. Deterioris sibi fortis uideri alios, quorū tam improbo conatu euentus aliquis respondit, iussu id Deo ad illorū maiorem excacationem damnationemque permittente. De his sciendum, a demone nihil illis scientiæ verè infundi, nec enim id potest per modum verè infusionis (vide dicta lib. 2. g. 4.) sed solet ipsemet illos obfudens, vel possidens per eos loqui, ipsorum phantasia turbans & linguam mouens, ad quædam illis incognita & arcana proferendum, sicut facere consuevit, quando striges post ecclasiā mira narrant, quæ autumant se in locis remotissimis vidisse, audisse, vel egisse, quando verè loco mortæ non fuerunt. Indiciū huius rei euident est, quia quando istos suos mystas autodidactos demon deserit, nihil illis scientiæ reliquum manet, & ne illorum quidem, quæ paulo antè dixerant, meminerunt. Deinde iure optimo hæc ars damnatur, quia viturcerimonijs, non ad hunc effectum institutis (quod semper suspensū) obseruat dies & horas nihil ad hoc pertinentes, iubet adorari figuras illas, quæ nec Dei sunt, nec sanctorum, sed vanæ & magicæ. Quibus Deus vult scientiam infundere, absque ritibus præscriptis vllis id facit, & infudit olim paucis, hodie fortè nullis, ars ista contendit non nisi ad amissum exactè seruatis omnibus scientiam infundi, & quidem omnibus si obseruent. Non igitur qui infundit est Deus, nec Angelus bonus, sed Diabolus. Diabolo offerunt preces. Diabolus adorant, Diabolo ieiunant, Dia-

bolum habituri sunt remuneratorem. plura contra hanc Bap. Segnius cap. 7. de uero studio Christiano.

Huius uanitatis varij sunt rami seu stiones, vnum vocant *artem Paulinam*, quia fingunt a Deo traditam B. Paulo in ecclasiā collatam, & Apostolum eam posteris tradidisse. Quid stultius, scelestius, blasphemius dici potest?

Aliam inuenio, nescio an specie No toria dicam, nam in multis conuenit, in eo tamen discrepat, quod notoriam aiunt fieri per modum subitæ infusionis, hanc aliter vocant *artem Spirituā*, vel *artem Angelicā*; qua dicunt hominem quandocunque vult, omnium rerum quas nosse vult, scientiam accipere, ministerio Angeli custodis vel aliorum Angelorum bonorū. Huius duas tradit species, vnam *obscuram*; quæ fiat per viam eleuationis, transitus, raptus seu ecclasiā alteram *claram*, quæ dicunt fieri Angelis visibili in forma corporis assumpti apparentibus, & iucundè colloquēdus. Hæc vsus fortè Cardanus, quando eum tribus illis spiritibus Auerrois disputant. Verum hæc ars nihil est aliud re, quā impia *Goitia* seu *Magia alba*, de qua dictum lib. 1. nec hi Angeli sunt alij, nisi demones Paredrij, hominum deceptionem, & interitum enixè procurantes. Artis impia falsitas luce clarior est, quia omnes ei formulæ sunt iuxta coniurationes seu adirationes, quibus illi spiritum ad obsequium adiungunt. Constat autem bonos angelos non adiurari, sed precibus honorari & implorari velle ac debere. Contra hanc uanitatem etiam scripsit Ioan. Bapt. Segnius d. opusculi c. 8. & 9. Vnde patet quid sentiendum, qui iactant se spiritum habere, a quo cuncta doceantur (ut solebat quidam Magus Parmensis dicere) aut præditos se, & dirigi spiritu quodam adeo potente, ut etiam imaginationibus alienis queat imperare, quod impostor ille Malteus his ipsis annis in Brabantia gloria solitus ferebatur. Nimirum hos sedus cum morte percussisse, & ad Necromanticorū tribum planissimè pertinere.

SECTIO III.

Quid quando gestantur reliquæ, vel Euangelium sancti Ioa. aut aliqui versus psalmodum, non ex deuotione tantum, sed adiunctis uanis circumstantijs, v. g. ut sic, vel sic sint scripta, uel reliquæ sint in vase triquetro, vel rotundo, tribuendo vim formæ, vel materiæ, a ut scriptum sit in pergame no virginea, vel rem poti, vel scriptū sit oriente sole, vel personæ, ut alligatum sit ab incorrupto, vel modo, ut tot filis vel talibus, item necesse est, ut nulla ad se figura præter signum crucis, nulla imago, præterquam Christi, vel B. Virginis, vel Sancti alicuius noti, aut solita angeli boni, item nulla barbara, & incognita Dei, vel Angelorum nomina sint addita, denique nihil aliud ad se vani vel mendacis. Deus enim nunquam est auctor mendacij, vel uanitatis. Obijciat fortè aliquis solum signum crucis iure Canonico permitti. Resp. Canonem agere de characteribus, quibus crucem annuerat: non agere, de imaginibus, quæ cum in templis præ habeantur, aut non possint & collo gestari. De ligaturis superstitiosis, sic D. Augustinus, c. Ad hoc genus pertinent omnes ligaturæ, atque remedia, quæ medicorum quoque disciplina condegnat, sive in precationibus, sive in quibusdam notis, quæ characteres vocant, sive in quibusdam rebus suspensæ. Rendeat quoque ligaturæ, vel etiam sultan dis quo dammodo, non ad præseruationem corporum, sed ad quasdam significationes occultas, & uel etiam manifestas, quæ mitione nomine physici non agunt, non superstitiose implicare sed naturæ prodigia uidentur, sicuti sunt maiores in summo aeternum singularum, aut de sterbio num effibus an sula in digitis, aut cum tibi dicitur singularienti, ut dextra manu sinistram pollicem tenens, censuit itaque D. Augu. in his esse uanam obseruationem, arbitror quia hæc ad futuri obseruationem notabant. fieri namque potest, ut vltima duo physica uim ad sanitatis conseruationem aliquam obtineant, & tum a superstitione forent aliena. Ad idem Aug. postea, obseruatu quiddam dignissimum, non quicquid intus sum

preum naturaliter iunat, idem etiam appensum iunare, & ideo plus cautionis adhibendum in his appensis, quoniam in ijs plus periculi ueretur. Aliud, inquit, d. est dicere, tritum istam herbam si biberis, uenter non dolebit. Et aliud est dicere, istam herbam collo si suspenderit, uenter non dolebit. Vbi enim probatur contempnentio solu bis, hic significatio superstitiosa damnatur, quibus uerbis sentit, prius esse remedium, posterius uero signum pacti. Sic a conuerso, non quicquid efficax est a natura appensum, ut sunt quidam Indici lapides contra dolorem renum, lienis, &c. id etiam est efficax tritum, & intus sumptum. Subdit sapienter Aug. Quamquam ubi præcantationes & innocationes, & characteres non sunt, plerumque dubium est, utrum res quæ alligatur, aut quoquomodo adiungitur sanæ corpori, uel naturæ ualent, quod libere adhibendum est, an significatiua quoddam obligatione pronuntiat, quæ tanto prædictius oportet cauere Christianum, quanto efficacius produsse uidebitur. Sed ubi latet, quæ causa quid ualent, quo animo quisque utatur, inter est. Ex quibus uerbis tria colligas. Primo, si putatur res naturaliter prodesset, tunc licet suspendere de corpore, quia hoc sit tanquam remedium. Secundo, si putatur non prodesset naturaliter ut causa, sed duntaxat ut signum futuræ sanationis, tunc omnino abstinendum. Tertio, si res dubia sit, nec adsint medici, qui consulantur, tunc animum & intentionem appendentis, rem bonam vel malam facere; bonam, si facit opinionem priorem, malam, si posterius credat. Tunc enim incideret quis in e. admonent. 26. g. 7. quo laici anathematizati, clerici degradationi subiunguntur. Canones e. non e. n. licent permittunt orationes alias inscribi per 26. g. 5. & raptis, præter orationem Dominicam e. non obseruatis. 26. g. 7. Euangelium B. Ioa. & alias S. Scripturæ partes extensum uidemus: quia par in ijs ratio procedit, nepe deuotio ferens, & uerborū sanctitas. Quæ si prolunt pie recitari, eut nō & pie gestari, sed semper superstitiosa, quæ diximus, uitada, in primis numeri certi iteratio, quæ illi uis attribuitur. Vnde sanè oportet intelligere, quod magnus Cassiodorus scripsit, multis efficax remedium in fin d. fus. d. lib. 2. c. 26.

a *Valerius* egredientem ad limen gravissimè pedem a offendisse? Nonne dicat, hoc idem *Crasso* insauis prælii die accidisse? b Nonne hoc de marito *Laodamia* scribit.

*Cum foret ut velles ad Troiam exire pater-
nis.*

Pes tuus offenso limine signa dedit.

Vt vidi, ingemui, taciteque in pectore di-
xi,

Cui in Heroid. epist. *Signa reuerſari ſint, precor, iſta viri. C*

Nonne de se iam venia dignus Tibullus ? qui cecinit :

3. O quoties ingressus iter, mihi tristitia dixi,
d lib. 1. eleg. Offensum in porta signa dedisse pedem. d

Quid si enim dicerent, eventum hūc ab eadem provenire causā providentia, a qua mortes & strages istorum? Nonne Caietano iudice absolventi? Sed obijciat aliquis, B. Marcus Evangelista, Evangelizandi causā, nauigio Alexandriam petens, cū nauem egredere, calceum rupit, atque Deo gratias agens, iter suum expeditū esse perhibuit. *Resp.* hoc ex apocryphis proferri. Deinde, ut utar verbis Pet. Blesensis, *Quicquid alij credant, ego indubitanter credo, sanctum Evangelizantem, hoc non ex superstitiosa curiositate dixisse, cui esset nequam calceus ruptus esset, et tamen sui perditionem intueri, per Spiritum sanctum Domini reuelasset.* sic ille: qui addit aliud omēs eorum qui, si in itinere aliquis interroget, quod proficiantur, subito rebitant. Nihil enim factū Iudith, 8. *vers.* 33. quæ discedens inhiuit, ne quis eam quod proficisceretur, interrogaret; quasi interrogatio aliquid ominis habuisset, quod susceptum iter potuisset impedire. Sed hoc est finistre interpretari mentē sanctæ viduæ, quæ id vituit tantū ne quis

allocutione & salutationibus eius in-
ceptum moraretur, vel ne curiosius,
quid egressa faceret, scrutarentur. De
sternutationis semper erit quo excusari
incidat in aduersum aliquid, qui ster-
natur: ducet ab eadem causa vtrumq;
eventum. sit felicior alius, & optatis
potiatur, id ipsum dicit signum fuisse
successus, & nō a naturali, sed superna
cœlesti causa communi id euenisse. Sane
sternutationem medium omen cen-
suere veteres, vt notatum Scholiastæ
Theocriti, & ideoque sternuante ali-
quo, astantes illi bona verba dicebant,
vt si quid portenderetur mali, id san-
ctæ precatione auerterent. / In auiuinā ster-
nutationem prorsus infausam, meri-
dianam firmissimi auspicii, & conatus
non irriti indicium, rebantur, etiā Ar-
istotele auctore, g. maxime si a dextro
latere. b Vnde Propertius, i

Nunc tibi nascenſi primis (mea uita) die-
bus.

Avidus argutum Sternw. emen amor.

Et Catullus, de Acme & Septimio, k
k sternutationis dextræ approbatio- k
nem, vocat auspiciū bonum. Quid 43
quod & *pedirum* obseruabant, & Græ-
cīs quidem omen erat bonum, vt ex
Hymno in Mercurium: Latinis infaustum
censebatur, vt ex Catone *de Re Rustica*
fuit alijs obseruatum. De *Sorotino* auspi-
cio æquē ridiculi veteres, de quo præ-
ter Plinium in Histo. natural. etiam re-
cē accipiunt illud Aufonij.

Quadrupes auſſicijs quiſi ingitur oſcini-
bunt Mus.

Vide N. librò 1. Aufon. lect. cap. 25.
Sed hæc suffecerint de nugis ominum.
de quibus etiam nonnulla Polydorus
3. de prodigijs & Nausea lib. 2. mirabilem.

SECTIO

Ab animalibus omnia ducta, censebant veteres ad augurum pertinere disciplinam; ideo inter auspicia numerari quoque possent, de quibus agitur lib. 4. quia tamen hic capimus de ijs agere, & reuera sunt omina, & à singulis ferè animalibus aliqua capiebantur, in breuem hic tabellam quæ nunc reperio coniiciam, plerisque tantum indicatis. Nam libri res foret, si singula prolixè referam.

Sumebant & à vegetabilibus.

Quadrupedib. vt
anibus, vt
 Vulturibus, vt fecere Hercules & Romulus, apud Plutarch. in Romulo.
 Turturibus, vt Bauari. *Annal. Boiorum lib. 5.*
 Hirundinibus, vt Romani. *Plutarch. in Antonio.*
 Passerculis, Romani. *Plut. in Sylla.*
 Leonibus, apud Bonfin. lib. 8. Deca. 4. Iouius in vita Leonis X.
 Equis { Rugiani modo miro, quod Saxo. hist. lib. 14. Crantz. lib. 5. Vandal.
 Galeotæ vates Sicul. apud Plin. lib. 8. c. 42. Elian. lib. 12. var. hist.
 Asinis { C. Marius, apud Valer. Max. lib. 1. c. 5.
 Hetrusci Pistoriens. apud Sigon. anno 366. lib. 7. hist. Imp. Occid.
 Persæ, Plutar. in Lucullo.
 Bubus { Aegyptij, Solinus c. 45.
 Longobardi, Iouius in vita Matthæi ducis Mediolan.
 Canib. { Aethiopes olim, Solin. c. 45.
 Heluetij hodie, Iouius lib. 11. hist.
 Arietibus, Hetrusci, *Macrob. 3. Saturn. c. 7.*
 Capris, Lacones, *Pausan. in Boeot.*
 Porcis, vt Theodatus Gothorum rex, de quo narrant historiae, cum futura curiosius scrutaretur, insigni vanitate, Iudæum hominem iussisse triginta paruis harulis suis includi; ac cunctis imponi certa nomina, inde ad certum diem quiescere. Die præstituto cunctis ad amussim seruatis; rex cum Iudæo porcos inuissunt. Mortuos inuenere tantum, quibus Gothica nomina data plebeiorum; viuos verò qui fuerant insigniti nominibus Romanorum Præfectorum, nempe decimum quemque; his tamen setas è dorso defluxisse, quarum dimidium visebatur. Hinc Iudæus ominatus dicitur, Romani exercitus dimidium prælio interiturum, Gothos ad internecionem delendos. sic ferè Rhodigin. lib. 13. antiq. c. 35.
 Nec minus mirum, quod Byzantij; Andronicis imperantibus, antequam caperetur vrbs; cum canerentur sacri hymni, in ecclesiam, sus canosus admodum irrupens, creditus est religionis in peius mutationem ominari. *Gregoras Annal. 8. Ego ad ostenta id retulerim diuina.*
 Lupis, Argiui, *Pausan. in Corinth. de Danao.*
 Felibus, duo narrat Cardanus lib. 4. de rer. varietat. cap. 75. sed vtrunque felem, puto fuisse demonis figmentum, & ambos illos viros magos.
 Mustelis, Ladislaus Geylæ frater, apud Bonfin. lib. 3. rer. Hungar. Decad. 2.
 Musculis, Romani. *Plin. lib. 8. c. 58. Plutarch. in Sylla.*
 Ferarum quarumvis & animalium signis. De his ita scribit Laur. Valla lib. 1. histor. Ferdin. Aragonij Reg. Adelitos & Almogauenos vocari ab Hispanis, eos qui ex volatu auium, ex voce, ex ferarum occurssu, aliarumque multarum rerum ariolantur, quid boni malique sit euenturum, & hos habere de his prognosticis libros diligentissime scriptos. Horum (inquit) alteri sunt duces, ac velut magistri, alteri comites ac discipuli. Est alia horum peritia inuestigare transitus, non equorum modò iumentorumque, sed hominum quoque, per vestitam, per nudam, per duram humum, per lapides, per saxa: vt nec numerus eorum, qui transierunt, vnuquam ferè eos fallat, qui apposita vocè inuestigatores dici possunt, &c.
 Cræso regi excidium, apud Herod. lib. 1. Plinium lib. 11. c. 51.
 Gracchis fratribus mortem, *Valer. Maxim. lib. 1. c. 6.*
 Neroni imperium. *Calius Rhodig. l. 10. ant. lect. c. 3.*
 Actio vicecomiti victoriam, Iouius in eius vita.
 Atinganis, de quibus ita Theodo. Balsamon in 6. Syn. quæ in Trullo; quidam serpentes in sinu gestantes, qui dicuntur ἀντίγονοι; hunc quidem die maligno natum esse, illum verò felici fidere dicunt, & futuras felicitates & infelicitates annunciant, & alia quædam nugantur, &c.
 in Curij Apollinis fonte, *Plin. lib. 3. c. 2. Plutar. lib. vtra animalia sint sapientiora, &c.*
 mino- { Augusto in Sicilia, Xiphilinus in Augusto.
 ribus { Henrico II. Anglor. Regi, Polydor. Virg. lib. 13.
 remora, M. Antonio, *Plin. lib. 3. c. 1.*
 Testudo, Clodio Albino, *Calius lib. 10. c. 3.*
 à natati- { vt apud Dinum æstuarium, *Athenæus lib. 8. c. 2. Cæ-*
 libus, vel { lius lib. 7. c. 29.
 { cataceis
 certæ spe- { apud Bizantium, ex Procopio, *Calius lib. 8. c. 11.*
 { ciei, { apud Lubecam, *Crantz. lib. 8. Vandal. c. 17.*
 maio- { incertæ ac
 ribus, { mōstrosas
 { leonina vel humana specie, *Olaus lib. 21. c. 1.*
 { Monachi marini, *Boeth. in Scot. anal.*
 Araneorum telæ albæ vel nigræ, *Diodorus lib. 17. biblioth.*
 Apum examen Bruto infaustum, *Plut. in Bruto; Druso faustum, Plinius lib. 11. c. 17. Platoni quoque, Cicero lib. 3. de Nat. Deor.*
 Muscæ dapibus insidentes Traiani mortem, *Crispian. in Traiano.*
 Formicæ, non Midæ diuitias, *Cicero 3. de Nat. Deor.*
 idem Cimoni mortem, *Plutar. in Cimone.*
 nam alijs pugnam & victoriam, *Aeneas Silu. Europa cap. 53.*
 Cristierno exilium, *Olaus lib. 22. c. 20.*
 Locustæ, expeditionem Hierosolym. *Sigon. lib. 9. regn. Ital.*
 Bruchi Tamberlanem reuocant à ceptis, *Crantz. lib. 10. Vandal. c. 5.*

Alia omnia seu ostenta ab insensibilibus, sed vegetante præditis anima

ab inanimis omnia seu auspicia sumebant veteres, vt

Ficus pudicitiae euerfionem, *Plinius lib. 17. cap. 25.*
 Arbores spontè renascentes, meliora omnia, *Plinius lib. 16. cap. 32.*
 Scopæ in palatio florentes, vilium exaltationem, *Cardanus lib. 15. de var.*
 Frumenta in arboribus nata, magnam victoriam, *Plinius lib. 18. c. 18.*
 Vindemia repetita, incrementum imperij, *Nazianz. ora. 1. in Iulian. Sozomen. lib. 5. c. 1. Eutrop. lib. 11.*
 Florum aspersio, victoriam, *Plut. in Sylla.*
 Laurus nascens felicitatem Liuiæ. leg. *Plinius l. 15. c. vlt. sed moriens laurus, mortem, Sueton. in Nerone.*
 Myrtus idem quod laurus, vide *Plinius lib. 15. cap. 29.*
 Viris secta, infelix omen Traiano, *Macrob. lib. 1. Saturnal. cap. 23.*
 Oleaster Megarensis, *Plinius lib. 16. c. 39.*
 Rubus caninus, *Athenæus lib. 2. c. 33.*
 Apium, victoriam. *Plut. in Timoleonte.*

Nec deerant, qui considerabant etiam ea quæ prorsus animæ omnis expertia.

A cibo primùm arrepto, Persæ Magi de Ocho, *Diodor. lib. 17. Bibliot. & Aelian. lib. 2. var. Histor.*
 A gleba oblata, Alethes. vide *Adag. habet & terram Alethes. & Aenianes, vide Adag. accipit & glebam erro; Cothus & Arclus apud Plut. in Q. Grecis.*
 A sepulcro, Macedones, *Plut. in Flamin.*
 A maculis vnguium, ridiculè Cardanus lib. 8. de varietat. cap. 4.
 A barba nata mulieri, *Herodot. lib. 8. de Pedasensib. vel immaturis annis viro, vt Lud. Hung. Regi, Dubravius lib. 39.*
 A vestitu, vt Andronico Iuniori. *Gregoras lib. 2.*
 A throno seu sella, vt Alexandro Magno, *Diodor. lib. 17.*
 A corona, Orthoni Bauaro, *Bonfinius Hungar. Hist. lib. 9. Dec. 2.*
 A ligone, Sfortiæ, Iouius in Magni Sfortiæ vita.
 Anubibus, eorum formam subitam considerantes *ἰσοδοκται*, si sit similis columbæ quæ dicitur ἀνίσταται, dicunt imminere casum hoc est ἀνίσταται; si similis gladio, bella & molestias similes; si similis Leoni reipub. administrationem promitti: & huiusmodi nugæ. *Theod. Balsamon in Syno. Trullan.*
 A fulmine, Mithridati futura, *Plutarch. lib. 1. qq. conuiu. cap. 6.*
 Anie, Italiæ infaustum; Lusitaniæ lætum omen. de priore *Sigon. anno 443. lib. 13. Imp. occid. de posteriore, Oforius lib. 8. Rer. Emanuel.*
 A glacie, dira lues. *Annal. Boiorum lib. 4. anno 823.*
 A palude, aqua Inus in Laconia *Pausan. in Lacon.*
 A statuis & lapidibus, vt Vespasiano apud Sueton. Marco Antonio *Plutarch. in eius vita. Theodorico Regi, Procop. Belli Gothi. lib. 1. Andronicis, Gregoras lib. 8. Nice-tas lib. 2.*

Hæc tabula ita est collocanda vt respiciat pag. 78. Part. II. Lib. III.

Omina itaque ab animalibus, vel ab inanimis petuntur: animalia sunt sensilia vel vegetabilia tantum. sensibilia vel petuntur ab

Binsfeldius insert, a huc referendos
qui observant certis festiuitatibus, vt Conuer-
sionis B. Pauli, Vincentij, Urbani, vel
aliorum; quibus si pluat, vel coelum se-
renum sit, sibi spondent serenitatem,
fertilitatem, vini copiam vel inopiam,
aut continuatam per tot dies pluuiam,
vnde & supersticiosos fecere versus,
quorum primus est.

Clara dies Pauli bona tempora denotat an-
ni, &c.

Item qui colligunt herbas in die Sancti
Ioannis, ad certos quosdam effectus,
credentes eo die habere vim naturalem
efficaciorum, vel in feris arboribus ipso die
Annunciationis B. Mariæ, vel in Festo
S. Stephani misuunt sanguinem equorum,
& similia faciunt, naturalem causam
attendentes, quæ nulla est, vnde vanè
ista insinuant, sed & festa sic potius in-
honorant quam colunt. Si verò dire-
ctè ista adscriberent merito Sacerdotum,
& Deo tribuerent effectum vt sanctos
illos honoranti, viderentur & ipsi san-
ctos illos honorare, quare nec auderè
eos damnare. Huc etiam pertinet, qui
observant quosdam dies, vt puta diem D.
Magdalene, diem lunæ, &c. ut in sanctis,
vel vt sanctos ad iter, aut rem aliquam
inchoandum, item an cum surgunt, primo
induerint calceum vel ferromale dexte-
rum an sexuū, aut quo pede primum
tangant terram, vel domo egredian-
tur, & quæ huiusmodi nugatoria, eos
constat peccare isto superstitionis ge-
nere. Tales in iure Canonico videntur
dies Aegyptiaci, quorum mentio apud D.

b de cōfess. Augustinum. b Collegit nationi cum-
malef. in 3. Claram ferè dies ominosus, & obsecra-
tus nos Alexander ab Alexand. lib. 4. gene-
sinus ad diem. 20. sed hos Aegyptiacos præter-
misit. Cælius Rhodiginus, e. hoc tan-
c Cōmen. in tum; vocari dies atros & a propandas. vul-
epist. ad Ga. & a uteribus deluxata nocet. Aegyptiacos;
la. 4. Ench. ab Aegypti, inquit, uarietate proclinate nomi-
e. 79. & in na. Eorum Augustinus meminit, & in canoni-
e. non obser- cis decretis non est prætermisum. Sed qui
netis, & c. dies isti apud Aegyptios, hoc debuit
quis existi- explicare. Glossa Canonica vult, Ae-
gypti. 26. gyptios docuisse qui dies toto anno in-
q. 7. fausti forent ad opus inchoandum, &

hos Ecclesiam olim in Kalēdarijs suis
signasse. quorum posterius nihil dubi-
to, quin falsum sit, nunquam enim hæc
Ecclesia recepit. Apostolica prohibi-
tionis memor, d. posterius potest reci-
pi: astrologorum enim ista commenta
fuerunt, & Aegyptus inuentrix astrolo-
gie. Petrus Breslayus libro primo Notabi-
lion capite 53. huiusmodi dicit esse Ian-
1. & 25. Februar. 4. & 26. Martij 1. &
28. April. 10. & 20. Maij 3. & 21. Junij
10. & 17. Iulij 13. & 27. Augusti 1. &
24. Septembr. 3. & 21. Octobr. 3. & 22.
Novemb. 5. & 28. Decemb. 7. & 22. VII
de acceperit nescio. Suspicio tamen,
Aegyptios pro seruis, & ne saltis ha-
buisset etiam dies illos, quibus tot pla-
gis a Moysē percussus, & quo Pharo cum
exercitu mari demersus. Nam si quibus
gentibus insignes clade aliqua dies, po-
lica semper attri habiti, vt de Romanis,
Græcis, alijsque docuit Alex. ab Alex. e
Exempla plura harum superstitionum
suggerunt Patres, illa D. Pauli uerba,
(Dies obseruati, & menses, & tempora & an-
nos. Timeo nos, ne frustra laborauerim in uo-
bis) explicantes, vt Ambrosius, Dies
obseruati, qui dicuntur & putantur, crastino præsci-
piendum nos est, post crastinum enim non de-
bet aliquid inchoari, & sic solent magis decipi.
Hi autem colunt mentes, qui cursus lune per-
seruant, dicentes & putant, septima luna in-
strumenta confici non debent, nona luna serui
emptum & putant, domum ducere non oportet, &
per hæc facilius solent aduersa pronuntia. Tem-
pora uerò sic obseruant, cum dicunt: Hec die
Veris initium est, festiuitas est, post erat Vulca-
nalia sunt. Et talia iterum aiunt, Postertum
est, domum egredi non licet. Postertum signi-
ficat aduersum, & præpostertum, quasi elapsa
communitate serui. Annos sic colunt, cum
dicunt, Kalendis Ianuarijs nesci est annus,
quasi non quotidia anni impleantur sed ut Ia-
ni illius memoriam recolant bisontis, hæc su-
perstitione utuntur, qua longe debet esse a se-
rius Dei, si enim Deus ex toto corde diligitur
ipso propitio, nulla debet esse firmido neque su-
spicio harum rerum. Prosperè enim potest ce-
dere, quicquid simpliciter sub Dei denominatione sit.
D. Aug. f. Eos enim inculcat, qui dicunt, non
prospicere quin & prosperus dies est, aut quia lu-
na sic fertur, vel prospicere, ut prosperè cedat,
quia ita se habet positio siderum. Non agnoscere
mense

mense commercium, quia illa stella mihi agit
mensam, vel agam, quia suscepit mensam. Non
plantem hoc anno uin tam, quia bissextus est,
quæ ad verbum comment. suo inseruit
D. Ansel. Idem August. sic alibi, sicut obser-
uant, qui certis diebus, siue mensibus, uolunt et
nolunt aliquid inchoare, eo quod secundum ua-
nas doctrinas hominum fausta, uel infausta ex-
istiment tempora, & alio rursus loco; ple-
na sunt conuenticula nostra hominibus, qui
tempora rerum agendarum a Mathematicis ac-
cipiunt. Iam uerò ne aliquid inchoetur aut adi-
ficetur, aut huiusmodi aliquid operum, dieb.
quos Aegyptios uocant, sapè etiam nos mone-
re non dubitant. Hactenus Patres, quorū
adscripti uerba; quoniam, licet primo
loco, & iuxta contextus seriem, Apo-
stolus loqueretur de supersticioso die-
rum, mensium, & annorum cultu Iu-
deorum, quos Galatæ Iudaizantes haud
dubiè imitabatur, vt optimè cum Græ-
cis D. Hieronymus & Primasius arbi-
trati; fieri tamen potest, vt aliquid etiā
paganisini simul irrepserit, vt vidi in
Francia, tempore Catharinæ Mediceæ
quando inter aulicas matronas adeo
hec vigeant, ut nihil inconsultis astro-
logis (quos Barones suos nuncupabant)
conari auderent. Quæso, si quis dies in-
fortunatus; vnde ex astrorum respon-
dent in fluxu, & positura? verum hæc
est alia atque alia singulis annis, nec ea-
dem illo eodem die, fusc hoc phisicis
rationibus refellit Ciruelus d. p. 3. c. 6.
qui potest consuli. Ad hanc supersticio-
nem diariam referendi quoque sunt;
qui certis diebus olera scopis tangūt,
ne ciniphes, erucæ, campe, vel alia in-
secta noceant, item qui nolunt unguis
præscindere die Veneris, vel nere die
Sabbathi, cum interea non abstineant
in honorem Deiparæ ceteris operib.
seruilibus, qui credunt maiorem inef-
se vim aquæ benedictæ Dominicis post
quatuor tempora, quā alijs ad specia-
les quosdam effectus; itè qui oua, quæ
gallinæ pariunt die Parasceues, toto as-
seruant anno, quia credunt ea vim ha-
bere ad extinguenda incendia, si in
ignem iniiciantur: cedo enim, vis hæc
naturalisner vnde a die, vel matre? ne-
mo hoc dicat, nā quid absurdius nulla
matri prærogatiua tum præcipua com-

petit: nihil diei, coelestes orbes tū, vel
sidera singulare influunt. Vis illa, su-
pernaturalis ergo, cur non idem com-
petit enixis die Anastasis, vel Nalalis
Dominici? speciali, inquit, priuilegio.
die fodes, vnde nosti? cui & quādo con-
cessum? constat experientia, dicet. Sed
illa fallax, & vnde certus es, non ex pa-
cto effectum nasci? Deuotio persuasit,
dicat alius. Non bona deuotio; quæ cū
scandalo coniuncta, quæ merito suspe-
cta, quæ anilis, quæ singularis, quæ nul-
lo Ecclesiæ vel traditionis munita suf-
fragio. Faciunt in his partibus multi. Sed
in istis partibus multi pieratis, & re-
rum fidei morumque imperiti, multi
curiosi, multi supersticiosi. Lege Matt.
de Arles tracta. de superstitione.

SECTIO VII.

N Ono loco sunt obseruantia vana in
malis depellendis, & morbis san-
nandis variè, vt si quis faciat oblationē
ex bonis elemosynis impetratis, cre-
dens ea maioris efficaciz ad effectum
consequendum. qui putat crucem ex
elemosynis emptam vel factā, esse san-
ctiorem, & efficaciorum, qui offerunt
sanctis ceram vel aliam materiam, illi
immiscentes capillos hominis, vel pi-
los animalis ægri, qui mergunt imagi-
nes in aquā, pro pluuiā obtinenda, qui
faciunt quasdam ligaturas, ne lac vac-
cis subtrahatur, qui per annulū despo-
sationis meiunt, vt liberetur maleficio,
qui pro quibusdam capitis doloribus,
& similibus morbis curandis, ad por-
corum lintrem seu obbam collum ap-
plicant. In nomine Patris, &c. qui me-
tuntur cingulum ægrotantis ad cognos-
cendum a quo sancto sit sanitas impe-
tranda, adhibitis alijs definitis ritibus,
qui stramen bipēni diuidunt, ut sanen-
tur manuum, vel digitorum tumores:
qui pro quibusdam pecudum morbis
ignes struunt ex peculiaribus lignis, &
in eum animalia impellunt, vel in orbē
circumducunt, & quod primo loco trā-
sit animal, hoc sanctis offerunt. qui S.
Lupi libum pinunt, hoc rieu: coquant
libum triangularem, prætexto Trini-
tatis sacratissimæ honore, & ei quin-
que

que foramina imprimunt, in memoriam (sic colorant) vulnerum Christi; postea, in B. Lupi honorem, libum dant in elemosynam primo mendico non ex proposito, sed ignaro, & fortuito occurrenti, sic arbitrantur armenta gregesque, sola in pascuis, a lupis inuadi non posse. frequens est, in pagis prope Thenas & Louanium. Superstitio se prodit in eo (ut cetera mittam) quod fortuito mendicanti dari debet; nam quid hoc, vel ad custodiam pecoris, vel ad honorem Dei, attinet tales etiam ligaturæ pecuatorum, ad liberandos canes ac pecora a clade & rabe, vel ut ea inferant pecoribus aliorum. lege Burchardum d. c. 19. v. fecisti ligaturas.

Huc referendæ sunt innumera orationum formæ, quibus vulgo vulnera sanantur, vel morbi curantur, vel infortunia arcantur. Quale illud de quo Burchardus ibid. v. collegisti; Collegisti herbas medicinales cum alijs incantationibus, cum Symbolo & Dominica oratione. Corrige audacter, quam cum symbolo, & dom. orat. id est, cum credo in Deum, & Pater noster cantando. Si aliter fecisti, decem dies in panem & aqua ieiunet. Est & alia in usu inter Hispanos milites, qua quidam salutatores, ut ferunt, sancti viucentes, & omnes gratis curantes, cum sola impositione linteorum, & certorum recitatione verborum vtuntur; formula fuit Hispanica, sed reddam Latine ad verbum; Per Christum, & tuum Christum, & in Christo, est tibi Deo Patri omnipotenti in unitate Spiritus sancti omnis honor, & gloria per omnia secula seculorum. Oremus, salutaribus præceptis moniti, & diuinæ institutionis formam, audentes dicere, Pater noster, qui es in caelis. & c. Amen, Iesus, Potentia Patris, sapientia Filij, Virtus Spiritus sancti sanet hoc vulnus ab omni malo. Amen Iesus, Domine mi Iesu Christe, credo quod nocte Iouis Sancti in caena, postquam lauisti pedes tuorum sanctissimorum discipulorum, accepisti panem sanctissimis manibus tuis, & benedixisti, & fregisti, & dedisti tuis sanctis discipulis dicens; accipite & comedite; hoc est enim corpus meum, similiter accepisti calicem in sanctissimis manibus, & gratias egisti, & tradidisti illis dicens; accipite & bibite, quia hic est meus sanguis novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

hac quotiescunque feceritis, facite in meam commemorationem. Obsecro te Domine mi Iesu Christe, ut per hac sanctissima uerba, & per virtutem illorum, & per meritum sanctissimæ Passionis tuæ, sanetur hoc vulnus, & malum istud. Amen. Iesus in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen. Iesus.

De hac formula nota fuit Ipris anno superiore questio, maxime quia nulum naturale medicamentum accedebat. Reuerendiss. Episcopus Ipresis Simonius, & consiliarij eius, totam curationem hanc indicantur superstitiosam & illicitam, & prohibuere ne quis ea vteretur. Multis hæc damnatio dura visa, sed immerito. Nam hic effectus totus expectatur a Deo per modum miraculi. Sed miracula sic assidue, & quasi ex consuetudine poscere; est Deum tentare. Deinde sancti viri, ad miracula edenda, non sunt vsi certis, & quasi conceptis verborum formulis, sed modo sic, modo aliter, prout Spiritus sanctus suggererebat. Tertiò sanctitas huius non satis probata; sic enim plerumque ut malefici præclare, specie externa, sanctitatem mentiantur, neque in hac re milites satis idonei iudices; quibus sancti videntur, qui extrinsecus peccata grauiora non produunt. Quartò, qui donum sanationum a Deo acceperunt, illi nunquam accipiunt cum conditione, verba libus vel talibus vtantur verbis, sed tales commentitiæ formulæ sunt indicia pacti saltem latentis. Quintò, non licet priuatis cõmini sui formulas, quas nec sacra litteræ, nec Ecclesiasticus vsus approbavit; qualis est ista, quæ licentiose abutitur, & depravat multa sacrosancti Missæ sacrificij verba, etiam ipsius Canonis; Deniq; applicat verba consecrationis rei, ad qua instituta non sunt, (quod non est permittendum) & præterea petit effectum sibi concedi per vim predictorum verborum; quæ vis, non ad vulnerum corporis consolidationem, sed ad panis ac vini transubstantiationem, a Salvatore nostro directæ fuit. Neque illud negligendum est, Ecclesiâ & Catholicos eius filios, tanta semper in veneratione hæc sacrosancta consecrationis verba habuisse, ut nefas duceret illis uti; nisi quando in Missæ sacrificio,

cio, vel quando in Ecclesia, vel scholis, aut disputationibus ijs necessario vtendum; contra Diabolus, & membra eius malefici, rebus nullis vtuntur libentius aut frequentius ad sua sacrilegia nefanda; quam & ipsa Venerabili Eucharistia, & ijs quæ ad illam pertinent. Hæc mihi nunc contra hanc & similes formulas occurrebant.

SECTIO VIII.

Hec quisquam nitatur auctoritate cuiusdam Canonis, qui vixit anno 1454. nomine Felix Malleolus, & fuit Canonicus Tigurinus, sed de heresi tantum non damnatus; quare & Io. Bolæo & similibus tantopere cõmendatus: hic Malleolus, integro libello, *Aurum tractatum de exorcismis*, se patrum præbet huiusmodi precatonum, & medicamentorum plurima huius opuscula circumferuntur, sed in plerisque multa sunt temeraria, erronea, & scandalosa; quare maturo & sapienti consilio Ecclesiæ Romana eius nomē, inter primæ classis prohibitos scriptores, quorum cuncta scripta sint verita, retulit. ideo Catholicis eius auctoritas profigata planè censenda: sed nec rationes vllius momenti attulit. Examinemus singulas breuiter: vult licitæ esse curationem per huiusmodi verba (dicam Latine, tum ut omnes intelligant, tum nequis vtatur; si eo, quo pronuntianda sunt verba, idiomate & rythmo proponerentur.) Si sancta Maria virgo puerum Iesum uirè peperit: liberetur animal hac Passione, in nomine Patris, &c. Et illud; Christus fuit natus, Christus fuit amissus, Christus fuit inuentus, ipsa benedicat, & consignet hæc vulnera, in nomine, &c. Et illam; Ego adduxi uos uermes, per omnipotentem Deum, ut ista ciuitas vel domus sit uobis tam deserta, quam Deo est uir ille qui falsam sententiam protulit, & istam nouit, in nomine Patris, &c. & dicit hæc dicta, mutatis mutandis etiam proficere, contra lumbricos & vermes, qui animalium viscera corrodunt. Fatetur suæ sententiæ contrarium esse quendam, qui scripsit de superstitionibus (*intellige Martinum de Arles*) & Io. in summa Confessor. & anno

Domini 1405. lectorem ordinis Augustiniani coactum reuocare Heidelberg articulum, quo dixerat posse huiusmodi formulis sine peccato aliquem uti, & nominatim secunda illa. coactum, inquam; hoc reuocare, ad mandatum Domini Episcopi Spirensis, & peritorum studij Heidelbergensis, tanquam erroneum, & polliceri, se de cetero non amplius talia verba prolaturum. His non obstantibus contrarium ipse censet. Probat primò quia pium est & meritorium sanare morbos, non hominū modo, sed & brutorum: ut probantur multi Sancti fecisse. *Resp.* hoc fecere, citra omnem superstitionis suspicionem, & sic facere est pium ac meritorium; formulas uero hæc superstitiosas esse, & merito suspectas.

Secundò, licet benedicere animalibus in nomine Domini. *Resp.* licet, si nihil addas superstitioni dicti vel facti.

Tertiò, licet illa maledicere, seu coniurare, & excommunicare, & exorcizare; ut fecit S. Vivilhelmus Lausannensis Episcopus, qui ab anguillis læsus omnes anguillas suæ ditionis maledictione expulit & relegauit. sicut & B. Pruminius insulam S. Marci prope Constantiam, venenosis coinquinatam vermibus, totaliter suis precibus mundauit. Et Episcopus Lausannensis, tum uiuens, cõtra venenatas sanguisugas, quæ veneno suo inficiebant Salmones & alios pisces, exorcismos ex sacris Scripturis compositos, fecit pronuciari. Et soliti sunt etiam in Heluetia, cõtra valde noxium genus verminum, quod vocant *tuger*, instituere iudicium processum, sicut fit contra facinorosos; sicut & Constantientes & Curientes faciunt, contra vermes alios nuncupatos *Lauffkasser*. *Resp.* Exorcismos & Ecclesiasticas depulsiones animalium probari, quos publicus Ecclesiæ vsus recepit & approbavit, non quocumque; priuati committuntur. Hodie in Ritualibus Romanis habemus expressas formulas legitimas, quas omnes sequi deberent; possunt, & uti tuto proprijs dicecibus, quæ a sede Romana approbata; immò sine peccato uti illi possunt, etiam si non sint expresse approbate;

dummodò nec improbatæ, nec à viris doctis & pijs in dubium vocatæ, nec a potestate vanitatem præ se ferant. Ut sanè in formula ipsius exorcismi seu adiurationis Lausannensis Episcopi nihil continetur, quod possit improbari; nisi fortè citatio illa, & procuratorij piscium, & alij quidam actus iudiciarij, quæ omnia videtur vana & superflua: quod idem dicendum de publica præxi Constantiensis & Curienfis. Tertia verò illa adiuratio erat introducta priuatim à rustico, nec de origine prima eius quicquam constat: in exorcismis autem non recipiendas qualis pro arbirio exorcisantis preces, sed certas & ab Ecclesia præscriptas, docent Concil. Carthag. 4. can. 7. & Io. Micrologus lib. de obseruat. Eccles. 7. Quoad factum denique Guilhelmi & Pruminij, similia legimus de S. Parricio & alijs; sed aliud non probant; quàm licere sacra adiuratione, vel oratione, virtute Dei, animalia noxia expellere; quod nemo negat: Licere autem certas formulas arbirio quorumuis conficere in vsum inducere, id non probatur, quod ego nego. Sanè Apostoli, & Sancti, absque alia verborum additione demones expellebant, & morbos sanabant in solo

a. *Matth. 3. v.* Christi nomine. n. sic DD. Petrus ac 6. & c. 16. Paulus, D. Io. b. D. Th. D. Andr. D. D. v. 15. Iudas & Simon, c. & D. Hilarion. d. b. Prochorus fecere.

Quartò addit, pro argumento, ex lege Abdiar. li. genda S. Blasij, cum benedictione solit. 9. 10. & tunc munire animalia imbecilliora cōtra 13. *hiss. A.* grandiora: item, quod qui porcos capssolent. strant, eos D. Antonio commendant; d. D. Hiero. & si porci D. Antonio donati violētur in eius vita. ab aliquo, illum non esse impunitum. *Resp.* hæc nihil ad rem pertinere: nihil enim hic verborum superstitionum intercedit. De D. Blasio in vulgatis legendis multa narrantur, quæ nulla nituntur fide vel auctoritate. Cur Beato Antonio porcus appingatur, nescio; nisi hoc ex hac ortum consuetudine fuerit: sed quod huius consuetudinis initium, rursus ignoro. Deuotioni populi puræ & innoxie sanctorum caritatem sepe numero fauere & applaudere videmus. Nimirum rectè Ambrosius;

Prosperè, dixit, potest cedere, quicquid simpliciter sub Dei fit deuotione.

Quintò ex sacra Scriptura sic argumentatur; Paulus dicit, *omnia quæcunque facitis in nomine Domini nostri Iesu Christi facite.* e. qui omnia dicit, nullum actum (saltem bonum) excipit. *Resp.* cum sumere pro certo, quod est in controuersia, hunc actum animalis cum talibus verbis curati esse bonum. Nec dicit Apostolus. licita esse quæcunque in nomine Iesu facimus; sed quæcunque facimus, ea nos in hoc nomine, & non in alio facere debere.

Sextò, tempestatem per maleficium excitatam, ab agris alio maleficio repellere, est actus bonus: ergo etiam superstitiosa formula licet repellere morbum animalis maleficiati. Antecedens probat ex Leonum. C. de malef. & auctoritate Azonis in summ. & Archid. *Resp.* & legem illam, & auctores eam sequentes manifeste errare contra fidem, vt docebo fusè lib. 6.

Septimò, quoad primam formulam excusat illam; Quia si particula in ea non est dubitativa seu coniecturalis: sed causalis, significans idem quod, quia verè. Quemadmodum, in illo: *si iudicans eos, cognosce, item si in inferno nulla est redemptio, sanè terribilis est recordatio.* *Resp.* etiam si ita sumas, formulam esse superstitionem, quia vel illud additur, vt causa sanationis, vel vt signum, si vt signum, non est signum ad hoc à Deo vel Ecclesia institutum. ergo à priuato, & tum meritò suspicamur pactum cum demone, quia cum Deo nemo sic paciscitur: nec licet nobis, Deo signum præscribere, vel dare. Si vt causa; vel quatenus aerem verba verberant, & sunt talis tonus (quod est ridiculum) vel quatenus ipsa verba vim physicam habet (quod æquè absurdum) vel quatenus habent vim moralem. quarto an hæc sit ex opere operato; an ex opere operantis? non illud, quia non sunt Sacramenta. si istud, ergo iam à deuotione res pendet. ergo etiam si alijs vteretur verbis id à Deo obtineret. ergo iam vana formula. habet hoc argumentum vim contra ceteras omnes. Nec tamen vim habet cōtra institutas ab Ecclesia formas

formas exorcismorum, quia Deus Ecclesiam in his dirigit, & sponsa suæ votis fauet, aded vt Ecclesie preces huiusmodi; vi nominis Christi, quod inuocatur, & inseritur; vt causa simul, & vt signum operentur, eo modo quo & signum crucis formatum pronuntiatumque. a.

Octauò contendit licere aliquando demonum vt ministerio, & eos ad hoc inuocare: quia D. Theodorus Episcopus Sedunensis ingentein campanam à Leone Pontifice sibi donatam, à Roma Sedunum vsque per demones portari curauit. Confirmat, quia generales hæc propositiones sunt reiiciendæ, omnibus nobis iniuriæ & damna, & molestias pertinaciter inferentibus est ignoscendum, qui hoc dicat ex Domini præcepto, eum dicit mentiri. veritati enim consonum esse non potest, sed oportere puniri; Item, de usuris generalem facientes prohibitionis detestationem errare, cū in multis contractus usurarum videatur licitus. Sic vult, qui negant vllas formulas superstitiones esse licitas, eos quoque errare; *Resp.* me mirari audaciam, vel ignorantiam hominis. audaciam quod fabellas nobis pro historijs obtrudat, quarum nullum referat auctorem. Si hoc accidit (non credo quidem) sed si accidit, speciali Dei reuelantis permissione hoc ab Episcopo illo factum; alioqui nec omnia semper sanctorum alias uirorum facta imitanda, immò nec necessariò semper probanda. Confirmationis primum membrum prorsus, vel calumniosum est, vel absurdum. calumniosum, si vim præcepti Domini de remissione iniuriæ intellexit: absurdum, si sic intellexit, ut ex argumento videtur intellexisse. Dominus enim rancorem, iram, vlciscendi studium, & animi perturbacionem prohibuit. Sibi vindictam relinquere voluit, eam in hoc seculo retribuit iudices, vicarios suos. nihil igitur hoc pertinet ad iudiciariam iniuriæ prosecutionem. Secundum membrum de vltimis erroneum est. nunquam enim usurarij contractus vlli liciti fuerunt.

Postea conatur probare, formulam ratione versus, seu rythmi superstitionis

non esse. Quod nec nos dicimus: dicimus tamè, quia non solet Ecclesia exorcismos verbis ligare, hoc non carere aliqua suspicionis causa.

Decimò vult etiam ratione rituum, & gesticulationum uariarum quibus vruntur rustici, & alij huiusmodi mendaces, non posse dici formulas superstitionis. *Resp.* ritus omnes & gestus abso nos, quos Ecclesia non recipit, nec verbum Dei, scriptum, vel non scriptum, approbat; censeri meritò vanæ obseruantie species, & propterea fugiendos, tantum superstitionis. Addit etià certè parum piam dicti sui multiplicè confirmationem. prima est. Christus Dominus cecum sanauit spuens in terram, & facto luto, & eo illis oculis. 2. D. Marcus eodem modo surdorem sanauit in manu sinistra læsum. 3. Heliseus miros gestus fecit, vt puerum sulcicaret. 4. D. Hieronymus per signum crucis leonis pedem sanauit. 5. in paruulis baptizandis multos ritus, tactus & mores nunc exercent Sacerdotes, qui in primitiua Ecclesia fuissent exorbitantes. *Resp.* ex his ineptissime inferri, ad ritus illos à mulierculis & rusticis priuata auctoritate receptos. Christi Domini ritus fuit maxime mysticus & significatiuus, vt S. Patres ostendunt. Helizari factum, prophetia fuit incarnationis Dominice. De D. Marco illa narratio, mera nania est. D. Hieronymus Ecclesiastico remedio, & proprio Christianissimi signo fuit vltus. Sacerdotes, qui alios ritus seruant, quàm Ecclesia præscribit, peccant: qui eos tantum seruant qui sunt in ritualibus, nihil faciunt quod non Ecclesiastico vsu à plusquam mille annis receptum sit, vt docet Belarminus tom. 2. *agens de baptisimi continuatione.* Plenum verò impietatis est, nec à blasphemia alienum testimonias Ecclesie, & actiones Christi atque prophetarum comparare maleficorum actionibus, & ex illis has uelle deducere, vel comprobare, vt facit Malleolus.

Vndecimò coniectorem agit; *fortassis, inquit, est arcasum Dei, quod sancti viui per reuelationem receperunt.* Sicut olim per hoc verbum Ananias, reuelatum, tentum, & portatum contra pestilentiam fideliter

credentes securitatem preceperunt. Respondit. non, quod possem, omne fortassis affirmativum, solum per fortassis negativum; sed, quam diu de tali reuelatione non est vltima probatio, tutiorem partem eligendam, ut abstinetur, deinde ipsorum esse qui defendunt, non conijcere, sed probare reuelationem, denique illud ipsum quod addit, de *Ananisapta*, cuius exemplo conatur intentum probare: esse non tantum vanum, sed etiam magicum, & ex pacto demonico natum. Sciendum enim inter magica reliqua peraminata solium, ut contra pestes & febres pestilentes, in quo tres versiculi debebant certo describi modo.

Ananisapta scribit, mortem qua ledere querit, &c.

Quibus quid potest dici ineptius? nam illud *Ananisapta* nihil prorsus significat, & ponitur tamen versu tertio ut Dei nomen, & petitur ab eo, ut ferentis misericordiam, unde patet sic occulte demonem inuocari, qui hoc sibi nomen, vel signum constituerit. Deinde quod ait fideliter credentes tantum sanari: hoc indicat eum requirere certam fidem virtutis illorum verborum, quod, & ipsum est impium. Si vero licet de significatione conijcere, suspicor vocem esse ex Chaldaeo, vel Hebraeo confictam. Si velis deducere ex חנני Hanneni, miserere mei, & סופר שופר, vides misericordiam ut a iudice peti, sed non a Deo vero, ut arbitror. Nam אנה אנה אנה secretis Mekubalim mysterijs significat, mentem cui innatae primae notiones, in cuius medio dicunt sedere angelum, qui non vocatur *Annis*, qui rei veritatem homini aperit, & indicat, unde & יחזקאל nomen idoli, & illis *Annis* diuinitas. *Sophat* vero denotat eam indicare וספד *Annisapta* igitur quasi *Annisapta* significat demonem illum, diuinationem qui praestit, & iudicat atque indicat morbi causam atque remedia. Semper enim malefici priusquam faciant, sceleratam ferunt, maleficio morbum illarum fuisse. Atque hoc arbitror arcanum illud

magnum, quod Mallecolus indicare voluit, vel debuit. Sanè magica voces plerumque ex Hebraeo sumptae. Non melius Cabalistarum deductio litterarum, scrupulose si non superstitiose ex Guarino proposita a Martino de Arles libro de superstitio, qui supponunt *Annisapta* significare malam mortem (qua quælo lingua) & qualibet littera representari vnam dictionem, ut A. sit Antidocum; N. Nazareni; A. Auferat; N. necem; I. Intoxicacionis; S. Sanctificat; A. Alimenta; P. Pocula; T. Triuitas; A. Alma, & sic significari, quod mors Christi, quæ ex parte Iudeorum mala fuit, ex parte Dei mortem (hoc est Diabolum) ferire, & carere. Quæ quis non videt esse gerras scilicet? Nec verò infelici illi Felici, suffragatur, quod.

Duodecimò subdit experienter (vult eius verbis, ut quis me fingere quidquam putet,) videtur, & ab Ecclesia permittitur, quod illi, qui per certas formas verborum serpentes tollunt, (pro ut Apostoli fecerunt) & tangunt, & in medicinalibus refectionibus multipliciter deducunt, imò leprosos sanando, nondum fundamentaliter infectos, multum proficiunt, & ecce quod ille, qui propriis talibus verborum exorcismis in eadem forma non utitur, licet fortiora loquatur, nihil apud serpentes operatur. Respondit. primò falsum esse, quod dicit ab Apostolis serpentes sublatos, per certas verborum formas, nam hoc per illos factum duntaxat, iussione, in nomine Iesu, ut Dominus præcepit, & cui formæ, ut causæ ac signo, suam operem atque effectum pollicitus fuit. a falsum est secundò ab Ecclesia incantatores serpentum, qui commentitijs huiusmodi formis vtuntur, vel morborum curationes tales perficiunt, permitti, ut docui iam sepe, & ostendam ex professo lib. 6. Tertiò falsum est, alijs formis potentioribus, vtentes effectum non consequi, consequuti enim cum sunt sancti viri signo crucis, inuocato nomine Dominico, & similib. Ecclesiasticis remedijs. Quod si loquatur de formis commentitijs atque priuatis, hæc ipsa experientia docet

et ex pacto fieri. nam ideò prodest vana, quia legem illam Diabolus tulit; non prodest altera, quia eam non praescripsit.

Decimotertiò, sic argumentatur, Deus etiam per malos Sacerdotes, si seruent præscriptam ab ipso verborum formam, conficit Eucharisticum sacramentum, per bonos vero, si formulam non seruent, non conficit, ergo etiam Deus per malos seu maleficos, si verba concepta seruent, tribuit sanitatem per bonos non tribuit si non seruent. Consequentia probatur, quia, teste D. Gregorio, miracula minora probantur per maiora. Sed illud de Eucharistia est maius, istud de curatione morbi est minus, ergo istud bene probatur per illud. Equidem miror Christiani alicuius tantam esse posse impudentiam, ut sacratissimi rei mentione sic abutatur, & tale instituat comparationem, nimirum magis sectatorum hoc proprium est, non catholicorum verorum. Ad argumentum negatur consequentia, nec vti get probatio, quia præsupponit falsum, nempe miraculosam, & non prodigiosam, hoc est a Deo, non a damone causam in casu proposito, quod a nobis impugnatur. Transubstantiationis miraculū de fide est, miraculū fit, quia Christus hanc, & non aliam formam verborum instituit. Sanatio hæc nullo argumento idoneo probatur a Deo esse, quare corrumpit tota machina. D. enim Gregorij verba de duobus veris miraculis sunt.

Decimoquartò insinuat probationi experientia, parum attendens experientiam tantum ostendere, quid factū sit, sed non docere, quod curatio fit a Deo, vel etiam quod sit licita, nam non quicquid corpori prodest, id licitum est, ut constat, alioqui & nimio potius ad vomitum, & nequiores alijs vi liceret & medicis talia suadentes excusarentur, alioqui a demonibus morborum curationem petere liceret, ut impius Paracelsus inuit, & non nimis obsequere Malleolus videri concedere, quæ cuncta sunt impia.

Decimoquintò, quæ in his formis continentur, cuncta sunt ex S. S. desum

pta, ergo licita & sancta. Respondit. nihil hac illatione frigidius. peccatum enim hic est in abusu applicationis, eo quod verba sacra applicantur, ad ea quæ Spiritus Sanctus nullo modo intendit. quæ admodum peccant, qui ad diuinationes, satyras, paquilli, & huiusmodi, S. S. verba desolant, Confirmat arg. suum quia non reprehenderetur, qui cum signo crucis simpliciter diceret, sanare in nomine Christi, ergo nec ille, qui paulò plus rituum & verborum bonorum adhibet. Respondit. rursus consequentia claudicare. quia prior ille Ecclesiasticam, & Evangelicam formam sequitur: posterior voluntariam suam & commentitiā. Deinde & prior ille hoc faciens temerè, potest peccare delicto tantis Deum.

Decimosexto, credentibus Deus posset miraculorum parrationem ad solum credentium insulam, neque distinguat, si hæc vel illa forma vti fuerint, sed formam generaliter loquens liberam reliquit, neque nos igitur hanc licentiam restringere, neque distinguere debemus. Respondit. Christum Dominum fidelibus eam potestatem tribuisse, qui fide firmi, in nomine ipsius, ad fidei confirmationem illa facerent, quando falsus animarum hoc deposceret, ut patet ex serie contextus Diui Marci. Et sic Christus Dominus miracula sua edidit. Velle autem miracula edere, duxerat ut homo, vel equus, vel vacca, sanetur egitudine corporali; hoc Christus nec iussit, nec approbavit, nec solet concurrere ad huiusmodi formam quoque simplicem nobis reliquit, manus impositionem, & simplicem in nomine eius cum benedictione iussione, vel precationem. Hanc Christi licentiam nec restringimus, nec distinguimus, sed arcemus ab ea superstitiosas additiones, & ampliationes.

Vltimò sic argumentatur, in dubijs benignior interpretatio faciendi, sed hic res dubia est, ergo potius dicendum licere, quam non licere. Conf. Deus intentionem facientis attendit, eam rusticus iste hoc faciens habet bonam, ergo non est damnandus a nobis. Respondit. An hæc formulæ sint licitæ necne, sit.

Et loquendo dubium non esse. primo quia non sunt sufficientes rationes, neque argumenta satis idonea, ut ijs intellectus sanus ac bene dispositus moueatur ad credendum, has formulas esse bonas ac licitas. hoc tamen necessarium esse, ut dicatur dubium, constat. *a*

a d. c. vi.

*b Aragon. c. alij ad D. Th. 2. 2. Doctorum sententia pro parte affirmativa; dubium enim non dicitur, nisi sint hinc inde utrinque Doctorum opiniones. e. Verum ergo dubium hic non potest esse de re, utrum per se sit licita, necne; sed tantum de persona, utrum peccauerit faciendo, quod putabat licitum, necne; quia duo sunt omnino diuersa. fieri enim potest, ut peccem faciendo rem licitam, & fieri potest ut non peccem, faciendo rem illicitam. Quare etiam aliud est iudicare de re, aliud de homine. Quando quis iudicat de homine, debet spectare bonum hominis, quod constituit in eo, ut quis bonus censetur; ideo in dubio, ne homini fiat iniuria, teneor potius iudicare, quod non deliquit. *d* Sed quando queritur de ipsa re, quia rei non interest qualis existimetur, bona an mala; ideo non accommodandum est in dubijs iudicium bono rei, sed bono ipsius iudicantis, hoc est ei quod utilius est iudicanti. *e* bonum autem iudicantis est, non decipi intellectu, & intellectus bonum est veritas; nempe sic rem intelligere, ut reuera est quare hoc iudicium est conformandum ipsi rei, quoad fieri potest, & de re iudicandum, non ut expedit personae facientis cuius hic ratio non habetur; sed pro ut natura & conditiones rei postulant. *f* sic intellige Specul. de arbitrio. 5. 8. vers. sed quod si arbitrio.*

c Barto. in leg. quoties. d. si quis caution.

d Cum cōf. querit. d. Sed quando queritur de ipsa re, quia rei non interest qualis existimetur, bona an mala; ideo non accommodandum est in dubijs iudicium bono rei, sed bono ipsius iudicantis, hoc est ei quod utilius est iudicanti. e bonum autem iudicantis est, non decipi intellectu, & intellectus bonum est veritas; nempe sic rem intelligere, ut reuera est quare hoc iudicium est conformandum ipsi rei, quoad fieri potest, & de re iudicandum, non ut expedit personae facientis cuius hic ratio non habetur; sed pro ut natura & conditiones rei postulant. f sic intellige Specul. de arbitrio. 5. 8. vers. sed quod si arbitrio.

f sic intellige Specul. de arbitrio. 5. 8. vers. sed quod si arbitrio.

sceptatur de animae periculo, tum non quod lenius videatur in quosdam, sed quod reuera sit animae tutius, id sequendum, ut communiter docent DD. *g*

g Cato. Sol. Aragon. d. ar. 4.

Ad argumentum itaque breuiter respondendo, ex maiori bene inferri, de peccato ipsius vrentis, quando verè dubium est, peccauerit necne, ut puta de rustico dubium fuisse, de monacho verò professore Theologiae non puro, tenebatur enim scire: perperam tamen inferitur, idem de re, nam nec dubium id est, & si foret, non sequenda nisi pars negatiua, quae tutior, & proinde verè benignior in animas.

Alia quaedam postea accumulatur, quae praetermittitur, quod sint non minus inepta, quam frigida, & ridicula, utpote mera fabellae, de Moyse, Virgilio, &c.

SECTION IX.

EX his inferitur decisio de multis formulis, quas non praetermittam plane, ut de ijs possint lectores, quando de facto inciderint iudicare, nec adscribam integras, ne curiosi & impij queant abuti, sed adscribam tantum initium ac finem, omittis medijs & circumstantijs, quas auctores earum requirunt. Primum quatuor frequentes sunt hic in Eburonibus.

1. Ad equos sanandos, interrogant cuius coloris sit si dicas, spadicem. clamant. Spadix, spadix, si laboras tali, vel tali morbo, tam verè saneris, quam Ioseph & Nicodemus, &c.

2. Ante per ante, par ante ante &c. ut virgo Maria peperit.

3. Alligare equum stoloni arboris, quae nunquam fructum tulit, idque trium horarum spacio.

4. Pro quouis morborum genere; funiculo lanceo brachium circumdare, in nomine Dei &c. & ad nomen sancti, cui morbus tuus facer, funiculus contrahetur & fiet brevior, &c.

5. Dicto, consummatum est, pedem equi terrae fortiter incurrere, & addito alio versic. ex oratio. Domin. clauum excidere.

6. Ad

6. Ad morbum quendam animalis sanandum, iniicere pialae vitreae aqua limpida plenae, nouem ordeis grana, &c.

7. Filum per chrisma trahere: aut terream imaginem, sub altaris pala abscondere.

8. Tempore missae dentes tangere, & quendam ex Euangelio passionis versiculum simul dicere.

9. Cum aegrotum ante febris accessum nem manus lauare, & interea certum ex psalmis versum submurmurare: vel laborantis manu prehensa dicere, Aequae facilis tibi haec febris sit, atque, &c. &c.

10. Recipere tres panes missales, & in vno scribere, qualis est pater &c. in altero &c. in 3. &c. & dare has hostias febricitanti &c.

Vndecima: ducere aegrotum seria sexta (idque continuis tribus diebus) ante solis ortum, versus orientem, & eo expansis ad soleis manibus in crucifixi morem stante, dicere; Hodie dies illa est qua Dominus Deus ad crucem accessit, &c. &c. Denique recitare nouies ternas orationes Dominicis, & ternas salutationes Angelicas.

Duodecima: illud Aphricani; Gustate & videte quod bonus est Dominus, inscriptum certae supellestili, &c. &c.

Decimatercia: in aquae frigidae cyathum instillare profluentis sanguinis definito numero guttas; & inter vnam quamque legere pater noster, &c. & propinare patienti. eumque certa quaedam interrogare: *ut* fronti eius certum versiculum cruore illo inscribere. *vel* in sanguine sistendo, dicere; Sanguis mane in te, &c. sanguis mane fixus, &c. & ter repetere. *Item*; in sanguine Adz orta est mors. *Item*; o sanguis ut fluxum tuum cohibeas. *Item* illud; Christus natus est in Bethleem, & passus &c. & haec dicentem tenere in nominatum digitum in vulnere, & facere certas super vulnere cum eo cruce, & dicere quinque pater, & semel symbolum, &c. *Item*; certum versiculum solum dicere ex Passione.

Item dicere, In nomine Patris, &c. &c. chunrat, cara, carite &c.

Decimaquarta: tribus diebus ante solis ortum super equo dicere: In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti exorcismo te veremur per Deum patrem. *Item* &c. ut nec carnem, nec ossa huius equi edas, &c. Deinde certo numero recitare pater, & Ave. tandem in dextram aurem equi, cum aliquot crucibus factis, insufflante quatuor quaedam verba.

Decimaquinta ad inueniendum furem; in crystallo crucem facere cum oleo oliuae, & sub cruce scribere; S. Helena, & puero casto atque legitimo decenni tradere phialam tenendam. & post tergum eius flexis genibus ter dicere orationem S. Helenae; deprecor te Domina S. Helena, mater Regis Constantini, &c. Amen, & cum angelum (intellige nigrum) videbit puer in phiala, tum interrogare quae quis voluerit.

Item ad furem deprehendendum; Accede fluentem aquam, inde quot suspectos habes, tot numero lapillos collige, domum refer, fac ignescant in foco, defode sub limen &c. imponantur scutellae aqua plenae cum certis ritibus, & ad nomen furis calculus eius aqua faciet ebullire. *Item*; leguntur septem psalmi cum Letanijs, hinc sequitur oratio terribilis ad Deum patrem, &c. hinc exorcismus in furem; denique formatur figura circularis cum barbaris nominibus, & in medio pingitur oculus, tum clauus aeneus, certorum laterum, oculo insiguntur malleo cypressino & dicitur certus ex psalmis versiculus.

sic furi oculum putant excuti. *Alij*, die Sabbati ante solis ortum ramum auellanum abscindunt, dicentes; Ego te ramum huius aetatis refeco, &c. in mensa sternitur tegumentum additis his verbis; &c. quae ter repetenda. *Alij* videntur exorcismo seu anathemate, quod blasphemè vocant S. Adalberti; cuius initium est, ex auctoritate Dei omnipotentis, &c. & finitur, Amen, dicant omnes, postea cantabitur; Media vita in morte sumus, &c. Quam prorsus suspicor esse illius Adalberti haereticum, qui se sanctum vocabat,

bat, & damnatus fuit à Papa Zacharia; cuius Historiam & Magicam quandā impiam orationem, inuenies in vita S. Bonifacii apostoli Germaniæ libro 2. apud Surium mense Iunio. Alij legunt p. 108. iuxta certam distributionem.

Decimafexta, ad curandum maleficiatum: Accipe tres olei violacei mensuras, & consistens contra solem ante eius ortum exprime nomen læsi & matris eius, & angelos gloriæ, qui stant in gradu sexto, sex diebus ter in die. Septimo autem collocetur ille nudus, & deinde nomina horum angelorum inscribenda lamina, &c. vicesima die mensis sanabitur.

Decimaseptima, Item ferre inscripta nominatium Regum, cum certis tribus versiculis: vel verba planè incognita & absurda: ut illa veterum, *Damata darins*, &c. & recentia, *Abrac. Amos*, &c. vel illa pani inscripta, *Arion, Khirion*, &c. vel istud: *Hax, pax, pax*, &c. contra morsus canum rabidorum. Item contra dolores dentium: *Strigula Falcesque* &c. vel aliud: *Galbus*, &c. *Galtes*, &c. Item, *Gibel, Got*, &c. Et in piscium captura, illud Geoponici Constantini, *Las Sabaoth*: & quorum his nugis olim libri referti fuere Bamaehius, & Cariatichius, à Galeno derisi lib. 6. Simplicius in illo Constantini est abusus duorum Dei nominum.

Decimaoctaua, virgas parallelas vi eertorum verborum medijs partibus committere, & in crucis formam vincire, & de collo suspendere, vel thoracis lignum rotundum cum certo mure mure applicare, ut Turci faciunt. Sed sunt innumera huiusmodi commenta, quæ ex prædictis diiudicari poterunt: & nos alia quædam lib. 6. profligabimus, quæ propria Paracelsitarum. Aliæ quædam superstitiones in expositio. præcepti apud Beertium leguntur cap. 5. alij (inquit) promittunt si: vis ut maritus tuus diligat te, accipe de omnibus cernibus tuis, & effundis ad altare ter cum cæreo ardenti: & tunc quando portabis illos super caput tuum tamdiu exardescant in amorem tuum. Aliæ suadet sic: accipe has sanctas naves scriptas, & consue suscipiuntur tui, & non poterit occidi, vel subire a morte mo-

vi: vel, fac scribi litteras infra Euangelium talis festi, & suspende illas ad collum viri tui, & non poterit subire si pertransit mare, vel sic, si vis habere maritum ad uoluntatem tuam, quare clausos ferreos antiquos (vulgariter hocfongelon) de quibus inuentis debet formari annulus sexta feria infra missam: postea super lege Euang. (quoddam certum) & die quotidie Pat. nost. tunc si annulum in digito portaueris, habebis maritum pro tuo desiderio infra annum. Item si sponsa debet habere bonam fortunam, oportet quod in nuptijs ingrediatur domum sub duobus imaginatis gladijs positus admodum crucis S. Andree. Item ne alii vel mare equitet mulierem in puerperio iacentem, vel ne infans rapiatur (a strigibus) debet poni cuspis vel corrigia super letrum, hæc tamen ille contentus tantum posuisse quantum ad fugiendas agnitas superstitiones pertinebat. formulas verborum, quas præterea adhibent, prudenter prætermissi.

Nuper duas hic in Brabantia non infrequentes deprehendi. Prima, vi sciatur an ager moriturus, salem ignaro in manum imponunt, & attendunt liquefeat sal, necne: quod pertinet etiam ad diuinationes. Altera est: si quis febri laboret, iubent prorsus nudum se soli exorienti opponere, ac simul certo numero Dominicas orationes, & salutationes Angelicas recitare. Sic liberandum crebro etiam virgines id faciunt. tanto sanitatis corporex quam verendix maior cura: quo, nisi Asmodeo auctore: vult cum veste pudorem, cum pudore pudicitiam paulatim ponere. Priori posset aliquid physiologicum subesse: Sed id adeo incertum & obscurum, ut non iniuria suspèctum censetur. Nunc ista sufficiant exempla, plura sum daturus lib. 6. c. 2. sectio. 1. q. 1. & ex opere Martini de Arles de superstitione, quod exstat in iuris Oceano, peti possunt: apud quem inuenies egregie confutratam quandam vanam obseruantiam, quæ simul est superstitio, & Deirentatio, & sacrilegium, & blasphemia, quæ Narratæ rustici vrebantur, imaginem B. Petri in flumen mergentes, ad pluiam impetrandam: cuius dicta moneo ut notes, quia rustici acicola Rheni solent idem facere cum statua

statua (si contemini) B. Vrbani. Fuit panes me libellus M. S. Leuini Crucij Curionis Boscepani, cui titulus *Triditorum exercitæ*, qui uir certè nec indoctus, nec exigua huiusmodi rerum experientia prædictus, plurima congestit remedia contra maleficas noxas, quarum pleraque etsi manifestæ superstitionis nequeant reuinci, expedit tamen propter clarum periculum, & procliuem abusum, ijs prorsus abstinere. Quapropter oro & horro omnes, ad quos liber ille, quod sciam nondum editus, peruenit (scio verò quosdam illie traditis incautè admodum ut aliquando) ne temerè vilo remedio inde excepto vtantur; nisi prius sollicitè, cum pio, & erudito, & prudè aliquo Theologo rem contulerint, & is secuta omnia declararit.

FINIS LIBRI TERTII.

Formidandum quoddam in huiusmodi negocijs exemplum Gerson narrauit suo tempore Principem quandam fuisse, cui cum suaderetur, ut peteret consilium à sapientibus, quos sciebat esse tales, & sibi beneuolos, Vtrum licita essent superstitiones quas exercebat, & credebatur? Respondit, cur inquirere à talibus, etenim scio quod disconsulerent mihi: Ego tamen sic agere, & sic credere penitus disposui, nec omittam. Et in hac infelicitate positus, & prauentus morte repentina, destitit uellet, nollet nunc agnoscens in inferno, quoniam Dominus odit obseruantes vanitates superuacue. Et contra. Beatus est vir cuius est Dominus spes eius, & non respexit in vanitates, & infanias falsas. Sic ille tract. de obseruat. dierum superstitiosa.

S V M M A R I A

B R E V I A L I B. I V.

De Diuinatione.

Preambulum. De nominibus quibusdam, quid significent. Prædictio. Prænotio, vaticinium, Prophetia, locus D. Hieronymi, loca Jerem. 13. v. 23. & 25. Osee 9. v. 7. Exod. 12. v. 12. cap. 18. v. 11. Dan. 11. v. 8. Deuter. 13. Jerem. 23. v. 25. cum simil.

Diuinatio, quid locus Prou. 16. v. 10. de diuinatione iudiciaria. Exempla, Salomonis, Danielis, Ariopharnis, Alfonsi primi Neapol. Tiberij, & Theodorici regis, Caroli Magni, Frederici 3. Solymanni Turca.

Coniectatio quid. quo pacto deinceps he voces sumenda S. Beatrix. Atestina sepultura miraculum.

Cap. 1. De diuina Prænotione, seu Prophetia.

Quæst. 1. De nomine, & natura.

Propheta & prophetandi sex significationes. loca 1. Paral. 25. v. 3. & 5. 1. Reg. 10. v. 12. 3. Reg. 18. 29. & v. 4. Tit. 1. v. 12. 1. Reg. 18. Ecclesiast. 48. v. 14. 1. Cor. 14. v. 5. Exod. 7. v. 1.

Propheta unde dictus Græcis. Nebua נבואה. unde Hebræis כוב רכנ כוב. Videntes unde. Prophetia definitio Cassiodori. aliameliore. Prophetia causa efficiens. An humana aliqua opus præparatione. locus 4. Regum 3.

Subiectum prophetia. Sententia Platonis, & Aristotelis fatui, genus omne hominum, & sexus. etiam mali, & ignari, & inuti. quomodo prophetia sit voluntaria.

Inspirationum, seu illuminationum species. de imaginaria, et intellectuali. de duplici eleuatione.

An Deus semper per Angelos, & non quam immediate prophetiam inspiraret. Conciliati D. Hieronymi. Augustinus, & alij patres. Quo fiat modo influxus propheticus mediante Angelo?

De materia prophetia. Quæ res occulta huc faciant. locus Deut. 18. vers. 15. & 1. Cor. 4. v. 1. 3. 4. Quomodo Prophetia dicantur participes æternitatis Dei. De prophetia certitudine, tum absolute, tum conditionate de lumine prophetico, & varijs eius nominibus.

Thomæ Anglici libri attributi Doctore Angelico. An lumen propheticum sit idem cum lumine fidei. Peccatum est graue illi non credere. An necesse prophetam intelligere quæ dicit. An necesse predicare alijs. Lumen propheticum ad quam qualitatis speciem reducendum? Locus Michea.

Quæst. 11. Quæ sint species Prophetia.

Duo genera, per Sacerdotes, & Prophetas.

Seç. 1. De rationali, Vrim, & Thummim.

De duplici Ephod. Quid rationale, Hebræis וֶשֶׁת. videri veteres alijs punctis legisse non וֶשֶׁת, sed וֶשֶׁת לֵבָיִם non לֵבָיִם, cur latinis rationale indicij. resillitur Larrhius.

De nominibus eius Chaldaicis, Hebræis, Græcis. Quid rei fuerint Vrim, & Thummim. Posse sciri. Non fuisse ali-

aliquid diuersum ab istis lapidibus. XII.

Dni Augustini mens exquisita. sunt nomina ipsorum lapidum, qui alibi etiam vocantur Soban, & Millum. Locus Exod. 28. v. 7. & v. 30. explicat. Oleaster defensio. item defensi vulgatus, & LXX. De usu huius prophetia. modus interrogandi. Applicare Ephod, consulere Dominum applicato Ephod.

Consulere Dominum pro istdem. locus 2. Esdr. 7. v. 65. & Deuter. 33. vers. 8.

Quis modus respondendi. Duplex: primus per nudum splendorem lapidum. defensio Iosephus. Secundus mixtus ex splendore, & sermone. Locus 1. Reg. 28. v. 6. quid responsio per sacerdotes.

Soluntur argumenta viri docti contra Iosephum. eius summa in his auctoritas. Græci λῶγος vocant. quo sensu LXX. dici queant Græci. De tempore quo hoc oraculum cessauit. Cur vocetur iudicium τὸν ἄνδρ, cur Vrim illuminatio. Thumim veritas.

Seç. 11. De oraculis Prophetarum.

Quisio oraculorum. visio, verbum, somnium. nomina quorundam prophetarum minus notorum. visio. וִיזָהוּ, quid. verbum לִבְיָהוּ. וִיזָהוּ quid. quomodo fiebat. consilium וִיזָהוּ. Evangelium. Omis, seu וִיזָהוּ. quid sit fuso quasitum, resillitur, resillitur varijs.

Hieronymus defensio. Apocal. 2. in fine, vers. 14. Jerem. 23. vers. 33. לִבְיָהוּ, quid Græcis LXX. cur idem dicatur omis, & minus. Reprehens. Theophylactus.

De ecstasy, seu raptu prophetico. v. qd. Ezech. 1. v. 3. & cap. 8. v. 1. & 3. In raptu propheta semper sibi præsentis hoc distincti a fanaticis hæreticorum. Polyhroni fragmentum.

Auctor lib. de spiritu & anima defensio contra Petrum Oluarium. Ap-

calypsis quomodo scripta hoc genere prophetia. Tertulliani locus. Aliud And. Casariensis. κατόχοι, quid. κατόχοι congelatio, morbus. Theodo doretus, & Theophylactus notati. De somnio. דִּמְיוֹן. quando sit prophetia, quando non. Modi, seu somniorum sex in SS. differentia. Hebræi solebant somnia petere, vt & gentiles. ponuntur loca huiusmodi Gentilium dicta Συζευγία.

Vigilias Christianorum. I. lianus eo conatus deriuare per calumniam. Iudei idololatra hac in re imitati fuere Paganos. Locus Esa. 1. c. 65. v. 4.

Diuinorum somniorum finalis causa, multiplex ex sacris litteris ostenditur.

Locus D. Iob cap. 4. vers. 14. & capit. 33. v. 15. Locus Numer. 12. vers. 6. Exempla multa diuinorum somniorum ex historicis.

Quæ species prophetia sublimior, & excellentior sit.

Quæst. 3. Quo pacto prophetia, siue diuina reuelatio, discernenda sit à diuinatione, siue damonica reuelatione,

Auctores qui de hac questione tractauerunt. Capita, unde petenda dislinctio.

Seç. 1. Quam necessaria indicatu- ro de reuelatione.

Spiritus discretionis quid, & quotuplex. de discretionem experimentali. hac est in ordine ad seipsum.

De discretionem in ordine ad alios. quedam insusa; quedam doctrinalis, seu acquisita; quæ ad hanc necessaria sunt doctrina, pietas, experientia, & alia multa. Tenenda præcipue humilitas. suspendenda non præcipitan da sententia. Exempla sacra scripturae, Iacob, Iosue, Samuelis. Melie, B. Virginis. locus Luc. 1. vers. 29. Sanctorum Ambrosii, & Episcopi Cyprii. Illusio mulieris Carthaginensis. Præ-

Præstat humilliter reijcere reuelationē,
quam auidē arripere: an liceat pete-
re, ut fecere quidā sancti s. Ephrē,
Maurus, Heribertus, & alij, sed non
imitandi in hoc. Quod decepta mul-
ta persona per hoc, ut s. Catharina
Bononiensis. Conatus sic demon deci-
pere B. Augustinum, sciebant hoc
D. Bonaventura, & ij, de quibus nar-
rat Gerson, & B. Coleta.

In alijs personis tutius eas reprehēde-
re, & diuine increpare. Notabilis lo-
cus de hac re Gersonis. Et quomodo
respondendum obiectionibus, quas
illius solent facere, cur non reij-
ciant.

**Secl. 2. Quæ consideranda in persona
cui facta reuelatio?**

1. Fides. reuelationibus hæreticorum,
& cæterorum infidelium non est cre-
dendum. tales fuisse Cerinthi. Mar-
ci. Montani. Archonticorum, Mane-
tis, Iuliani. A postata. Donatistarum.
Messalianorum, Anabaptistarum.
Campani. Iusti Velzij. Francisci de
la Cruz. Græcorum pseudoprophe-
ta. de vatibus Britannorum, vtroq;
Martino, & alijs; Euhages qui.

2. An sint sui iuris, an arripitæ. his
non credendum. Exemplum de qua-
dam ex Firmiliano. de Montano. de
monialibus Querecetensibus. Ioanna
Portiere. de Indorum cohoba. de Li-
bussa Bohema.

3. An mores, & vita respondeant.
sane fidei. & de vitis hic maxime co-
siderandis. A polloni sententia de
Quintilla, & Maximilla. Quo pacto
mores intelligendi, & examinandi.
Petrus Sartor. Antuerpiensis pseu-
doeremita. Orationis mentalis qua-
dam pericula ratione pie rimine.
de lapsu Begardorum, Beguinorum,
Dulcinistarum, Lollardorum, Illumi-
natorum. Periculosi alij seopuli mul-
ti. Eremita apud Cassianum. Fr. Ioan-
nis de Rupeissa F. Fran. Crucij.

4. Corporis constitutio.

5. Conversatio, status.

6. Aetas, sex, &que.

7. An sint Nouitij in vita Spirituali.
Exempl. Francisci Pici, qui hoc indicio
fallaciam miræ reuelationis de-
texit.

**Secl. 3. De reuelationibus mulierum
non sanctarum.**

Parum credendum huic sexui. Cur fa-
cile decipitur.

Quæ præcipue consideranda in mu-
lierum moribus.

Decepti visionibus mulierularum quo-
modo Tertullian. & nostro tempore
fra. Francisc. de la Cruz, cuius narra-
tur mira historia. Magdalena de la
Cruz Cordubæ multos decepit. Et in
Belgio monialis quadam arreptitia,
in qua Christus loqui, & hostiam, si-
ne Eucharisticum panem consecra-
re credita ab illis.

Quam periculosa confessorij conuersa-
tio cum mulierculis etiam pijs ex
Gerson. An attendendus status vir-
ginitatis, matrimonij, viduitatis hac
in re, contra Leloyherium.

**Secl. 4. De reuelationibus virginum,
& mulierum, quæ sunt canonizata,
aut nota sanctitatis.**

De s. Angela Bohema.

s. Brigitta Suenæ vidua.

s. Brigida virgo Scota.

s. Gertrudis Brabantia.

s. Elisabetha Schonauensis de-
fensa.

s. Catharina Senensis.

Quo in precio habenda harum reuelati-
ones. Refelluntur Henric. de Has-
sia, & Sibyllanus. Soluuntur eorum
obiectiones. & defenduntur uatici-
nia sanctarum.

Discutitur prophetia B. Catharinæ Sen-
sis de immaculata B. Virgin. Mariæ
Conceptione.

Discu-

Discutitur locus vnus ex concionibus
B. Catharinæ Senensis.

Item locus D. Antonini. Modus reuela-
tiones conciliandi.

**Secl. 5. De indicij petitis ab ipsius
reuelationis natura.**

Quando plus deferendum reuelationi
habuit a vigilante, quam a dor-
miente.

Diuina non est, quando non congruit
diuina Sapientiæ, vel non inuat ad
maius bonum. vel incitat ad singu-
lariatem, vel inobedientiam. Subi-
tam doctrinam; Exemplum sancti
Simeonis Treuicensis. aliud Premo
Stratensium tempore sancti Norber-
ti. Virginiū Aronensium.

Considerati gradus superbia in illu-
sionibus. Indicia falsa, ex lasciuia, &
impudicitia. Exemplum D. Roberti,
& aliud D. Dunstani.

Quam periculosum reuelationis pretextu
suum contra obedientiam sequi in-
dicium. Exemplum Genebaldi Lao-
dunensis Episcopi. Aliud sancti Gul-
belmi Ducis Aquitanie.

Aliud s. Abrahami. Miraculus vir-
ginis Gandensis, quæ se salua virgi-
nitate matrem futuram credebat.

Illusio B. Secundelli. Sub specie fru-
ctus animarum. Quomodo uicit
supplantatorem. Exemplum sanctæ
Matronæ, & s. Marcelli.

Spiritus sancti Doctrina, & pruden-
tia B. Angeli.

Variæ sutela, & pellacie demonis dete-
ctæ. Beatus Iordanus deceptus ali-
quos pretextu boni. Remedium
expuendi in visum. sancti Meinul-
phi sententia notabilis.

Considerandum num bona malis mix-
ta habeantur. Historia de B. Ma-
ria Oignacensi. & alia Beati Vincē-
tij. Ferrerij. optimum remedium o-
ratio. Exemplum s. Gulaci. s. Elpbegi
alterius.

Iudicium in hac re, & doctrina Beati

Arsenij Abbatis. Si reuelatio huma-
na prudentia haberi potuit. si sit de-
sumpta ex sacra scriptura. vel ei dis-
sentanea. Si confirmetur alijs reuela-
tionibus. Exemplum sancti Hermanni
Steinfeldensis, qui & Iosaph voca-
tus, & quare. Euthychij Patriar-
che. Beati Gulbelmi Roschilden-
sis.

Sancti Adalberti. Beati Meinulphi Pe-
tri Choniacensis. Quid si paguan-
tes reuelationes fuerint, cui cre-
dendum.

**Secl. 6. De indicij quæ petita a reuela-
tionum circumstantijs.**

Quæ consideranda sint circa finem. Illu-
si Ioannes de Varenis, & Ioan. Hus.
Canti, & circumspetti. s. Arsenius.
B. Hildegardis. B. Libing Bataue.
Notandæ cogitationes præcedentes,
& subsequentes. Verarum reuelatio-
num quis effectus ex Hucbaldo, &
exemplum s. Adelgundis.

Signum crucis opponere visioni vtile.
exemplum sancti Osualdi Episcopi.
Modus quo se ingerit considerandus.
Doctrina P. N. Ignatii Loyolæ. No-
tanda letitia, & horror quibus ani-
mus pulsatur. D. Antonij doctrina,
explicata per Beatam Catharinam Se-
nensem, & eius adhuc explicatio.
Explicata opinio quedam vulgaris,
citamori, qui spiritus mortuorum
viderent.

Item notandum an veris confirmatæ
miraculis. Exemplum nobilis Matro-
næ, & s. V. inualoci. falsa est, si
vel in minimo non contigerit, quod
prædixit absolute. Hinc patet veras
fuisse reuelationes Catharinæ Racomi-
sæ, Margarete Rauennatis, P. Aloy-
sij Bertrandi, item Ioanne Lotaringi
ceque d. Lapucelle Ioanne, quæ
defenditur contra calumnias Anglo-
rum. alla iudicialia. Falsas vero fuis-
se Montanistarum, Ioannis de Ru-
peissa, & monialis Lusitanæ.

Fræ-

Francisci de Cruce.

Et Hieronymi Saonarola, seu Ferrariensis. De hoc diligenter differitur contra quosdam. De Iacobo Brocardo, & Beata Elizabetha Barton. Notandus modus reuelationis, qui varius est.

Cap. 2. De diuinatione.

Questio 1. Quid sit diuinationis.

Explicatur natura diuinationis.

Quest. 2. Quae occulta queat demon diuinare.

Non nouit omnia, sed quadam tantum. Marci historici locus explicatus. Quid de libere contingentibus? non potest nisi probabiliter coniectando. Exemplum Basilacij fanatici, qui Isaico praedixit.

Quae deusis necessarijs dependent, & laquei nulla potest certo praedicere. Quae in non nisi per coniecturam. Unde nata veterum oracula. Quid de praeteritis norit. Quid de praesentibus. An cogitationes hominum norit. Exemplum Scotti Parmensis. Daemonum hac in re fraudes. Quomodo facta aliquando praedicat, ut facienda. Exemplum Apollonij, & iuuenis cuiusdam, & Chariberti, et Caesarij impostoris moderni huius generis, remissiuè.

Quest. 3. Quomodo dignoscatur diuinationis a prophetia, & diuinatione.

Nota ex proportionem rei cognoscenda, & causa. Nota ex modo, & natura quaestionis. Nota ex intentione quaerentis. Quae excusent a peccato. Locus Proverb. 19. v. ultim. Quando liceat signum petere.

Quest. 4. Quale peccatum sit diuinationis.

Quando sit haeresis. quando superstitio. quando illicita duntaxat. Quando implicita sit venialis. Quando iocus omnino licitus.

Questio 5. Quotuplex sit diuinationis.

Quid pactum implicitum, & explicitum. Scholastici non satis proprie loquuntur in specierum assignatione.

Questio 6. De speciebus diuinationis, in quibus aperta diuinationis interuenit.

Oracula, & vaticinia. ut Iouis, Dodonaei, Hammonis, Trophonij. Apollinis Delphici, Clarij, &c. Veneris Gazensis.

Quae horum physica causa? Nulla contraplerosque vera est demonum. Cur uno loco potius quam alio? Cur prisca oracula cessarint.

De Pythonicis vatibus, Veterum. ut Dodonides columbae. Gallicena Pythonia Delphica.

Branchidarum, Colophonij, Sorastini, & vates. Francia Merouei Pythonissa. Ventriloqui. Engastrimantes, & Sternomantes. Eurycles, Pythones, Arcarij demones, seu Vates. Exemplum rustici in Misnia. Afflati a demone, fanatici, enthei. multorum nomina. Sibyllae unde dictae. h. p. Ecclatici.

Secl. 2. Necromantia, seu Λογομαντία, fuscè descripta. ritus collecti ex veteribus poetis. Statij, & Lucani loca quadam. Melindensium superstitio. Duo modi Necromantiae, Nuda inuocatio, & sacrificium. Sagae primum murmurant, deinde incantationem proferunt. Tercio commi-

nativ. si remanarum.

Pena huius diuinationis. Daemon in hac pro anima apparet. οὐρανία quid. οὐρανία τετα. λανδόν. Exemplum Satel ereni magi. Diuinare in Pythone quid. locus 1. Reg. 28. vers. 7. Quam periculosum, probatur exemplis. locus Psal. 105. vers. 28. et Isai. 8. vers. 19.

Secl. 3. Varia Hydromantia, ut quaesus Andronicus. una sebat per anulum. alia per lapillos. alia ex pelagi agitatione. Orientales mare baptizant. Veneti sibi de spondenti. alia ex aquae colore, & imaginib. Pagomantia, varijs ad hanc olim fontes. Eratres Palicorum, eisterna Alphacaeva, palus Ixonis. A pollo Tyxenus. Rheinus Germanorum. alia per cyathum. ut Fessae mulieres Germanae ad vertices aquarum. superstitio hodierna, si spectorum nomina mittendi in aquam. A retinus fons obstratus a B. Bernardino Senensi.

Secl. 4. De alijs magnonia generibus. De Lecanomania, veteri, & recenti. Gastromantia. Catopromantia. Chriallomantia. Exemplum duo recetia. Et tuto quemlibet posse confringere huiusmodi, docetur alijs duobus exemplis recentibus.

Daelylomantia, varia exempla vetera & noua. Onychemantia, aliter apud veteres, aliter nunc sit. Quenedi quoddam factum. A cromantia Pharmacia. Cosinomantia. Axinomantia, Cephalonomantia, Germanorum. Longobardorum. Apionis. & Taciti calumnia in Iudaeos. Cleidonomantia. De modo excutiendi oculum furis. Varia exempla.

Quest. 7. De speciebus in quibus, vel non explicitum pactum, vel est admodum latens.

Secl. 1. De haruspicia, seu ariolatione.

Gazari qui. De victimaria. Extispicina. Iuuenalis locus. Pyromantia. Vt tu Lituanian. an huc pertineat mos trāsiliendi pyras. De lustratione per ignem. Capnomantia. Locus Statij. Thyrsumia Statij. Libanomantia. Dionis. Tephromantia. Sophoclis locus. quaedam eius hodie species. Moschi locus. Hydromantia alia, et omomantia. quid omnibus commune cum hac.

Critomantia, alphetomantia, aleuromantia. usqueque qua. Horatij locus. siue libo inquirendi superstitio. Tiromantia. Ichthiomantia. Oomantia. Isiacorum. Ceromantia. Anthropomantia. Valde olim frequens, probatur fuisse. Sacrificium filiorum Tophet apud Hebraeos. Daphnomantia. Botanomantia. Sibyllae folie. Sycomantia. Diuinationis per myricam valde solemnis. Laus myrica.

Omphalomantia. Amniomantia. De pelliculis, quibus involuitur fetus. Xoplov, αλφειος, & αλφειος (den holm Tentonice) superstitio in his.

Qui sic capite involuto nati. Iouis notatus. Iudaeorum diuinationis p lectuim, Iedna animal mirum, sed fabulosum. Agni Scythici de scriptio.

Lithomantia. An Iudaeis in usu. Locus Levit. 26. v. 1. de lēctione, & significatione quaesitum. Noster Interpres defensio contra Oleastrum. Superstitio quadam gestantium amethysu Rhabdomantia multiplex; quadam incantationis. quadam auspicii, quaedam sortis quadam ominis. Singularum exempla.

Narratio de Gregorio xij. Papa. Lampadomantia, & Lucernaria. Parthenomantia multiplex. Catulli locus.

Secl. 2. De augurio, & aspicio. Aristotelis locus. Augurium quid, & quae eius species.

A celo petita. Ab aibus petita. A pullorum tripodio.

Oscinū differentia, & nomina. Panire. Tripudium solistimum. Sonituum.

G A qua

pla. Theodosii Imper. Arnobij Rhe-
toris. Mauricii Imp. Bardae. Eulogij.
Alexandri Mag. Blesensis locus. ho-
ri observatio licita, & ad quos spe-
ctet interpretatio. Quomodo discer-
nenda diuina ab alijs. Locus Eccles.
34. vers. 6.

Exempla eorum, quib. observatio som-
norum valde noxia fuit, Agameno-
nis Xerxis, Onomarchi, Antigoni,
Pompei. Insti. Lipsi. V. Cl. narratio
quadam de muliercula Bruxellensi,
& historia discussa diligenter.

Cap. 4. De coniectatione politica,
siue de sortibus.

Sortis politicae species.

Quaest. 1. De sorte diuina.

Iudices sortiebantur Athenis, Roma,
& in Sicilia. Casus in quib. iura sorti-
tionem permittunt. c. 1. 26. q. 2.
Quae requisita, ut haec fors sit licita.
Quomodo intelligenda, quae in sacris lit-
teris de sortitione habentur.
Ritus qui sollemnes. Calix pro sorte.
Locus psal. 15. vers. 16.

Quaest. 2. De contractu fortis, siue
Lothariae.

De duplici contractu hoc priuato, laxif-
se, & publico, la lotherie.
Contractum esse licitum probatur. Re-
prehensus Conradus. Ludus aleae cur
prohibitus.

Contractus plures hic interueniunt.
De personarum generib. quae in hoc con-
tractu veniunt. Quid hic lucrari pos-
sint mercis Domini, seu venditores.
Quae sint peccata venditorum, seu do-
minorum mercis. De modo quo, sta-
tim, ac collata iota, sortes trahuntur.
Quid lucrari possint emptores, seu
sortientes.

Quae horum peccata, & obligatio resti-
tuedi an ad sortitionem rem restitui

tutarum fraudator admittendus.
Quid lucrari possint ministri, & officia-
rii. A quo aledi hi ministri. Publici,
& pauperes quid hic lucratur. Prin-
ceps pot. aliquid reip. pauperib. vel si
bi referuare. Posse aliquid dari ei, q
prima sortem, vel plures obtulerit.

Quaest. 3. De purgatione canonica.

Quid sit, quae eius species. de purgatio-
ne iurisperiti. Canon. haec probantes.
Exempla Sophie reginae Poloniae, et Si-
xti 3. Leonis 3. & Palagij PP.
De purgatione per summationem SS. Eu-
charistiae. Exempla Lotharii Regis
Franciae. Greg. 7. ipse fecit, ab Henri-
co vero Imp. exegit.

Causa, & formulae huius purgationis.
Defenditur ea contra Fra. Hotomannu.
Calumniam explicatur eius sententia.
Historia Er. Kimbaldi Burbati. Alia
Sibichonis episcopi. Sepe mortui, qui
rei cum essent, & in se accusaretur,
sumere presumpserunt. Exempla re-
missionis ponuntur. Cur Deus hoc in-
dicium aliquando permiserit fallere.
ut in Andronico Imperatore.

Quaest. 4. De vulgaribus purgatio-
nibus.

Cur sic distig. item cur exploratorie pur-
gationes. cur leges paribiles.
Tentant omnes Deum. huius species
petere miraculum.

Secl. 1. De prouocatione ad diuinum
iudicium.

Quibus conditionibus concurrentibus
haec sit licita. Exempla. Sage. Davidis.
Zacharie filij Ioiahe. Septem fra-
trum Machabeorum. D. Pauli. Mar-
tyrum noui testamenti. Et S. Eusta-
sij Abbatis. Gualtheri Burg. Episco-
pi Pictau.

Quam periculosum sit ira citare.
Qui peccent Mortaliter citando.

Quan-

Quando citati possint citationem contem-
nere, quando, & quo illam modo de-
bent considerare.

Exemplu Goralui Hermand. de Corduba
Exempla citationum non irritarum.
Citatio duorum fratrum de Caruial.
Menueci Paderbornae. Henrici Mo-
gij. Episc. Burchardi, et Meginheri.
Gothus capite plethodus Gothalanus Na-
uarchi. Fratris Ducis Britanniae.
Templariorum. defenditur haec historia
contra quosdam. De morte Clem. V.
Papae, & Philippi Pulcri Francoru
Regis. Praepositi S. Lambertii Leodin.
De Innocentio IV. fabula Britanno-
rum reiecta.

Secl. 2. De purgatione monomachiae,
seu duelli.

De inuentione Duelli. de gentib. quae v-
se. de causis propter quas inducitur.
De ritib. de armis. Duellum paralytici
contra Iudaen, qui imaginem Deiparae
violat. Duella inter reges p. regno.
inter priuatos pro regib. pro testimo-
nio pudicitiae, pueri contra gigantem.
Burchardi contra Conradum.

De success. auorum inter patronos nepo-
tis, & patrum. vicere qui pro nepote.
Venceslai Regis mirum duellu contra
Radislaum. aliquando Deus miraculo
decidit, ut in causa Venceslai. aliq-
do res dubia manet, ut inter equites
Hispanos, Rui Paex de riedma, &
Pae Rodriguez de Auila. Saep in-
fusus vincitur.

Duellum crani inri repugnare ostendi-
tur. Prohibitio, & pena concilij Tri-
dentini. alie priores Iulij 2. & egre-
gia eius rationes. Extensio Gregorij
xiii. ad priuata duella, & quae citra
solennes ritus fiunt. Quadam declara-
tiones, sine illationes ex bulla prae-
dicta. extenditur ad eos, qui dicunt, Ve-
ni ego te tali loco expectabo. No pro-
cedit contra Principes, qui duellum
permitterent infidelibus.

Bellum in finem potest auctoritate prin-
cipis duello decidi. Non tamen hoc
posunt facere per modum diuinatio-

nis, aut ad gloriam, &c. Locus 2. Re-
gum 2. v. 15.

Qui consulentes incidunt, qui spectato-
res. Fit mentio non visa bullae Cle-
mentis 8.

Secl. 3. De purgatione vulgari per ignem.
De proba ferri candentis. quod indicium.
Solemnitates. Formula.

Exemplum Tetbaldi Peletarij. Lex mi-
litaris apud Radenicum. Leges Fran-
ciae, Longobardica, Slanciae, Fladreae.
Vomerum quis numerus.

Ferri consecratio qualis. ponitur formu-
la. Sophoc. locus de hac purgatione.
An nobiles eam quoque subierint, &
ira. Exempla. Conradi Marpurij con-
tra haereticos. Richardae, & Kunig-
da Imperatricum. Emma Reginae
Historicorum dissensio conciliata.

Aliorum in Graecia. Matrone Christiana-
na in Rugia. Comitissa Mutinensis.
Ludouici regis German. Legatorum.
Occisorum Comitissae de Oldebborg.

Vittenbergensis iniuste accusari de in-
cendio, & detecti postea rei. Exem-
plum Piscatoris Traiectensis, & cu-
iusda Hypocritae. Iuonis loca discus-
sa, & ostensa canonibus repugnare.

Rullonis Normanni factum miru.
Certamen Catholici Hispani cum Ar-
rianis. Robertus Cantuariensis deluit
quod hanc purgationem suasisset.

Emma regina sic se purgavit.

De iudicio priuatum. Exempla.

Monachi Aegyptij, & B. Bricii Tyro-
nensis Episcopi. Haraldus Hybernij.

Sumebant et ab alijs rebus hoc indicium.

Eulalius se purgavit fuscilla in ignem
iniecita. Episcopus quidem ad fidem
Rossos adduxit proiecto libro Euan-
geliorum in ignem. Sic etiam appro-
bata in Hispania missa Mosaralium.

De probatione per pyram. Exempla.

Petri Massiliensis. Popponis Apostoli
Danorum. Catholici Episcopi prouo-
cantis Arianum. Sathanarola factu,
seu potius iactantia. Petrus Albanus
sic Petrum Florentinum simoniae
conuicit. Ritualia huius iudicii.

*Vt Catholica fides his adstruenda, sic ipsa
dem heresis deprehensa, punitaque
probatu exemplis. Hæreticorum
Cameracensium, item Argentinen-
sium.*

*Flamma hæresi, quod umbra corpori:
cum fuga erroris, vis perit ardoris.
redit hæc illo rediente. Hæretici alte-
rius exemplum.*

Varie prohibitiones huius probæ.

*Imperatorum, & Pontificum, c. Men-
nam 2. q. 5. discussum. & c. consilui-
ti, 2. q. 4.*

*Seç. 4. De purgatione vulgari per
aquam.*

*De aqua feruente. Nationes quæ reco-
perunt, & quo fundamento.*

De poculo zelotypiæ Num. 5.

Prohibitio purgat. per feruentem.

*Exemplum Legationis Ludouici Ger-
manie Regis. confutata quedam tra-
ditio Hebræorum. Ritualis oratio.
Solebant manum injicere. probatam
exemplo Hyacinthi Diaconi Rauen-
natis.*

*Formula duæ huius probæ collata in-
ter se.*

De purgatione per aquam frigidam.

*Quomodo fiebat. Exemplum uxoris
Beati Gangulphi. lex. Afsatica.*

*Alius modus, mergendi hominem to-
tum.*

*Imperatorie, & Pontificie prohibitio-
nes, c. ex tuarum. de purgat. Canonica
explicatum. & c. sententiam san-
guinis.*

*Ne Clerici, vel Monachi secularibus.
& eat.*

*De hodierna probatione sagarum per
aquam frigidam sententiæ Germani
corum Scriptorum. Iurisconsulti cu-
insulam recens libellus de hac re.*

*Quæst. 5. De proba, vt vocant, aque
frigida, qua in sagis explorandis
quidam in Germania vruntur.*

*Seç. 1. Discutitur opinio, & rationes
Adolphi Scribonij.*

*Contra ficticiam illam leuitatem demo-
nis sagas sustentatis discutitur. Nō
est credibile hoc sic a Deo a mundi
initio prædestinatum. Resellitur su-
pernaturalis, & ficticia aque, & sa-
garum antipathia. Lutherus explo-
ditur, qui voluit omnia liquida apta
præbere balneum esse idoneam bap-
tismi materiam.*

*Quo pacto elementa laudent Deum.
Qua ratione aqua instrumentum, & si-
gillum salutis.*

*Seç. 2. Excussa sententia, & rationes
Ic. cuiusdam Catholici.*

*Laudatur aduersarius, & huius contra-
dictionis ratio proponitur. Qui, &
ubi tantum, indices hac vruntur proba.*

*Esse praxim paucorum, et indoçtorum
iudicium. Summa sententiæ contrariæ.*

*Ostenditur parum necessaria hæc purga-
tio ad mentem aduersarij.*

*Ostenditur pugna in dictis eius, & in-
certitudo huius probationis. Exem-
plum uerulæ sagæ, quæ seipsam pro-
didit.*

*Ostenditur ex eo, & alia prægnæ. Itē hæc
supernationem non esse retribuendā
bonis angelis: sed demoni.*

*Cautela, quas ponit, ostenduntur super
flue.*

Tertia pugna in dictis aduersarij.

*Gratis conficta diuersitas in maleficio,
& alijs criminibus; nec probata,
nec vera.*

*Sed ostendit purgationis huius vanam
defensionem.*

*Inducitur argumentum de sagæ, quæ
furti accusata tuitum; & aquæ inji-
ceretur ex prisco more ad purgatio-
nem: & ostenditur si hæc purgatio
vera, certaque necessario, iudicem
perplexum fore.*

*Multa reselluntur breuiter & apte
aduersarij. Quæ præcipua nunc cau-
sa paucitatis miraculorum sit. Deo
non*

*non attribueda omnia creaturarum
mala; & talem propositionem fidei
repugnare.*

*Excusatur mēs aduersarij eam ponētis.
Quo sensu probationes sint iudici arbi-
trariæ.*

*Hanc iure Canonico probam. omnino ef-
se prohibitam accuratè ostensum.*

*Non licet iudici infligere quancunque
penam quam rei maxime metuunt.
Hæc purgatio nō fauet maxime reipub.
Neque hoc solum potest eam facere
licitam.*

*Vt actus sit bonus, non sufficit enim ten-
dere ad bonum finem.*

*Sagas non detestari maxime hæc pur-
gationem. quod si detestantur, iudi-
cium est pacti.*

*Non esse hoc iudicium certius testimo-
nio complicum.*

*Non est eadem ratio huius iudicij, &
illius testimonij.*

*Vt nec iudicij ex cadauere sanguinante,
& ex hac.*

*Non sequitur Deus iuuat iudicem in
vno, ergo & semper, & in omni.*

*Non fallitur iudex, qui secundum acta
nocentem absoluit. Deus non vult
omnia crimina hic actu puniri. Ali-
quando iudici, & iudicio nocent ma-
lefice.*

*Sors ista est diuinaria non cōsultoria.
Consultoria sors etiam hodie est probi-
ta, l. eorum. C. de malef. & mathem.
ut non sit iniqua quomodo accipien-
da.*

*Maleficium per media supersticiosa tol-
li posse: uel erronea, uel planè teme-
raria propositio.*

*Sectus falsò citatus à malleo malef.
Pote aliquem peccare in eo, quod facit
bona intentione.*

*Impugnatum ut prorsus spiritum, &
tyrannicum arbitrium liberum, &
plenum iudicis, quod aduersarij ei
concedit.*

*Iudex secundum legem debet indicare;
alioqui belluas imitatur.*

*Quomodo iudices omnes legibus subdi-
ti sint.*

*Præstare absolueri nocentes,
quam per hanc probam deprehen-
dere.*

*Quid iudici hic metuendum, quid non.
Mortale est non obedire Ecclesie.*

*Causa, cur tam parum iudices promo-
ueant per indicia legitima. D. Bernar-
di locus de hac proba discussus.*

*Seç. 3. Proponitur, & probatur ue-
ra sententia negatiua.*

*Iudices gnari Pontificie prohibitionis,
qui hac proba utuntur, peccant.*

*Probatum primò definitione peccati.
Pontifices Romani quid senserint de
hac probatione*

*Illis esse credendum, & obediendum in
hac re, c. Mennam. in fin. 2. q. 5.
c. ex tuarum, de purgat. Canon.*

*Diluntur rationes aduersarij quib. co-
natur ostendere diuersum quid sta-
tuendum in purgationibus vulgari-
bus ceteris, & in ista.*

*Ostenditur non esse diuersam rationem
iudicij, & priuatorum.*

Ostenditur esse tentatio Dei.

*Quomodo signa petit a Sanctis homi-
nibus.*

Quando liceat signum petere.

Probatu hic non esse miraculum.

*Exempla multa docent falsam esse pro-
bam.*

*Iudices nō tenentur fidem habere huius
probe.*

*Quale hic pactum intercedat,
Declaratur res.*

*Pactum hic inter iudicem, & demonem,
non inter sagas, & demonem inter-
cedit.*

*Exemplum c. addam recēs discutitur.
Dissensio iudicij in hac purgatione.*

*Cur decaon hoc pactum inierat, & lu-
cra eius ex illo.*

*Ostenditur hæc proba continere pecca-
tum inobedientiæ, & ariolationis.*

Locus 1. Reg. 15. n. 22.

*Demonem corp oreum facere, temera-
rium est, & errori proximum.*

G 4 Multa

Multa aduersarij parerga, & non uera
quedam. Iudex communem senten-
tiam hic sequi tenetur.
Alioqui peccat, & potest conueniri
aet. iniuriarum. talem torquens, est
tyrannus. sententia est nulla. occides
est homicidij reus.

Quaest. 6. De alijs quibusdam vulga-
ribus purgationibus.

De purgatione per pondera, & lance.
De purgatione per crucem.

Qualis ista purgatio, questum.
Prisonum consuetudo.
Quid contendere, uel certare cruce, ite
quid stare ad crucem.
De fortitione quadam facta Constanti-
nopolis de imperio.
De abijcientibus res aliquas, ut ex earum
recuperatione cognoscere sua sibi a
Deo peccata fuisse remissa.
Exempla sancti Atiliani Zamorensis
Episcopi, & S. Arnulphi Episcopi
Metensis.

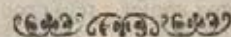
F I N I S.

MAGI-

DISQVIVITIONVM LIBER QVARTVS.

QVI EST
DE DIVINATIONE.

VNT quaedam no-
mina, quae cum late
sumuntur, solent eo
fundi, ut diuinitio,
vaticinium, praeotio,
prophetia, coniectatio,
praeclitio, & sic sume-
do, pro his omnib.

in titulo posui vnicum nomen diuina-
tionis. Si pressius sumantur, discrimen
aliquod agnosco. Praeotio & praeclitio, ce-
tera quatuor semper complectuntur,
sed praeclitio, ordinem ad alium, actum-
que denotat extrinsecum, praeotio, in-
trinsecam tantum cognitionem. Vati-
cinium, diuinationi & prophetiae com-
mune nomen est, sed ad Oraculum ta-
men, quod viua sit hominis voce, re-
stringi consuevit, cum diuinitio vlti-
mus porrigitur. De prophetia D. Hie-
ronymus notat, a semper a sacris litteris
in bonam partem accipi, pater hoc ve-
rum esse, quando loquuntur absolute,
nam si pseudoprophetae quoque hoc
nomine honorent, distrahentem quam
piam particulam adijciunt (ut pro-
phetiae stulti, Baal Samaria, Iucorum, &c. b)
vel loquuntur per ironiam non obscu-
ram, pernam ab existimatione atque
opinionem populi, qui pro talibus eos
habebat, sicut & idola, nuncupat Deor: e
atque aded semper aliquid additur in
contextu, quod non sinat ignorari pseu-
do prophetas fuisse. 4 Diuinitio nun-

quam in Biblijs sumitur de propheti-
co lumine. Nam illud Salomonis, Di-
uinitio in labijs regis, in iudicio non errabit
v. 25. e. 18.
et eius; & nihil ad prophetiae donum
v. 1. e. 14.
pertinet, sed ad sagacitatem in occul-
tis, & perplexis iudiciorum latebris,
v. 21. Mi-
circa facti ambigua, eruendis, necessa-
riam iudici, est enim quaedam sicut in
e. 3. v. 6.
medicis causis, sic & in iudicarijs diui-
natio. Metaphorica, quae, quae praeterita
sunt, & quorum veritas ignoratur, so-
lerti discussione conijciuntur. Ut fuit
in iudicio Salomonis, cum verae matri-
filium restituit, fuit in iudicio Danielis in-
quisitione, qua senum perfidia dete-
cta, Susannam vitae, honori, marito re-
stituit, g. ut in iudicio Ariopharnis
f. 3. Reg. 3.
Thracum Regis, quod huiusmodi tra-
ditur. Tres Cimmericorum regis filios
de paterno regno contententes, iudice
elegere Ariopharnem. hic iuber patris
cadaver sepulcro erui, arbori alligari,
& eos arcu contendere, ut qui patris
cor transfixisset, is in regnum succe-
deret, primogenitus guttur, secundus me-
dium pectus corde illaeso transfixit. Su-
pererat minimo spes regni, vicit pie-
tas, & se regno cedere malle, dum in
patris cadaver pietate superior esset,
professus; iaculari detrectauit. Huic
Thrax regnum adiudicauit, quia naturae
propensione, se & verè filium, & virtute
praestantiorem ostendisset. h. An hanc
historiam voluebat animo Alphonsus
cul. lib. 20.
pri.

primus Neap. rex, cum similem protu-
lit sententiam & vel naturali sagacitate
id posuit, quæ in eo mirifica fuit. Nam
adhuc penè puero cum in Aragonia,
viriisque Siciliæ regna susceperet, acci-
dit, ut cuiusdam ancilla ex domino pa-
reret, & ad libertatem ex Hispaniensi
lege prouocaret. Dominus, ne matrem
eum filio priuaretur, negabat ex se na-
tum, deerat in re clam patris solita
probationes, quid ageret? bellè se expe-
diuit. iubet sub halia partum vendi.
vincitur dominus litatione. ergone
(secum) filius meus in seruicium me
vivo? quin potius fateor, quod res est,
& ecce paterni animi erumpunt inui-
to lacrymæ. Subsequitur lingua confes-
sionem oculorum, sic patri filium, ma-
tri debitam rex libertatem asseruit.

a Ant. Pan
bormi. li. 2.
de gest Al-
fonsi.
b Sueton. in
Tiberio.

Quem imitaretur hoc iudicio, non ha-
buit, vt Tiberium & habuit Teodori-
cus, Rex Gothorum. Spoponderat mul-
ier Italica nuptias secundas amatori,
pacta se filium prius domo exturbau-
ram, cum conaretur; resistere filius, &
Regem adire ambo, filius sibi alimenta
deberi, nec domo paternâ a matre ejci
decere, contra mulier, filium non agno-
scere, suppositivum esse. Suspecta regi
mulier fieri incipiebat. Atqui ò mulier
inquit rex, potes, si me audis, & hac te
molestia expedire, & melius coniugii
inire, quin tu iuvenem hunc, qui filium
se dicit tuum, maritum accipe. minor
est ætate, & facie liberaliore. Ista mul-
lier tam inopinata iussione, primū con-
ticescit; mox se colligit, & multa præte-
xere negationi, parum coherentia, vel
aperta, vt deprehensam facile intelligen-
ter rex. Fingit ergo se poenam addere,
nisi si consentiret, quod resabat infelici,
ut scelus fugiat horrendum; filii agno-

Clean. Ma
gnus li. hist.
Gothic. c. 29

ut. e Coram Carolo Magno pater, & filius homicidij rei agebantur, factum uterque negabat, nec totumēis vllis ad confessionem criminis perducī poterant: condemnar Imp. utrumque ad suū ſpēdium. Tum pater, victus amore filij ſe reum, filium verō ſceleris expertē proſtitetur. ¶ Minoris momenti, non minoris indultus fuit Frederici I I I. iudicium, ad eum cum rutiſcus veniſſet, & queſtus eſſet, iugaliū equo-

rum alterum in caupona sibi furro ere-
ptum : abigeum Imperator sibi indica-
ri iussit, cum hoc rusticus negaret se fa-
cere posse, qui hominem nō nosse; mi-
ror, inquit; Fridericus, non alterum
quoque ereptum tibi, cum tot in hac
vrbe sint equites, equi tā pauci. Equus,
ō Cæsar, subdit rusticus, est altera, quæ
militibus paruo vsui. Igitur age, in-
quit Imp. equam incende, & per om-
nes vicos, plateas, compita, & angipor-
tus vrbis equita: subtractis equus in
aliquo stabulo latitat, & cum vulgali
odore senseris, statim hinnitum tol-
let. Paruit rusticus, arque ut Cacus mu-
gius bouis, sic hinnitus equi tunc fu-
rem prodidit. Nec subridenda Tur-

c. Accus.
Silvius D.
2. de reb. p.
No. Alf.

F. Carrer
tus de abbe
Ch. factum
marabillu.

carum regis Solymanni prudentia. Byzantij Iudeus Christiano certam auri luminam mutuam dederat, uti constituta die prater forte, vltimo loco, duas carnis eiusdem Christiani vncias reciperet. Die illa fortem reddit Christianus, fenus negat. aditur Solymannus, ut rem decidat ille Iudeum animo detestatus, nouaculam adferri iubet, & Iudeo potestatem facit, qua velit, membri parte, debitori duas carnis vncias excindat: ea lege, vt omnino duas tantum: si minus plusve exciderit, capite luiturum. Non ausus Iudeus hanc aescā subire, Christianum absoluit. *f. De huiusmodi ergo labiorum regis diuinatione*, Salomon loquebatur, sicut. n. cor regis, sic & eiusdem labia in manu Dei sunt, ambo Deus æqualiter dirigit, & quibus suas in terris vices delegauit, eos supra ceteros sæpe mortales magna solertia, & prudentia dotat. *Diuinitio ergo illic præconiunctione posita. Cōiunctio* nāque, procedit ex consideratione causarum signorumve, siue hæc sint cum vera prudentia coniuncta, siue vanitatis comperta, quare quædam coniunctio licita, quædam illicita est. *Diuinationis* nomē, nos deinceps restringimus, ad illicitam tantum: hæc a coniunctione distat; quia non procedit per signa, vel argumenta, ut facit coniunctio. *Fractio* deinceps nobis generale nomen erit; eius partes, ut membra corporis, tres sunt futuræ; *Diuina prænotio*, quæ manata Deo, & voca-

bitur prophetia, ad hanc pertinent quædam miraculosa, seu diuina ostensa, & prodigia, futurum solita certò & ordinariè prænunciare, vt quod post obitum B. Beatricis Atellinæ per longum temporis spaciū obseruatum est, quod quoties aliquid noui familiæ Atelling, ex qua fuerat orta, immineret, toties multis ante diebus, in facello eius prægrandis strepitus exaudiebatur, & corpus eius, quod de more lupinum iacebat, in alterum larus reuolutum reperiebatur. *Scardonus lib. 2. antiq. Patavinæ. class. 6. fol. 120.* alia de campanis quibuldam retuli, *inf. c. 3. g. 1. & de alijs multis c. 2. g. 1. fol. 2.* Demoniaca, quæ deriuatur ex pacto tacito vel expresse cum demonibus, & dicitur *distratio*; & Naturalis, quæ sumitur ex signis, vel causis naturalibus, quam uocabimus *præsignium*, vel *consecrationem*, stricte sumptis uocabulis.

CAPVT I.

De divina praeoritione, seu prophetia.

QVAESTIO I.

De natura & nomine prophetiae.

IN SS. *propheta* nomen, & *prophetandi* verbum, sex ferme modis solent accipi. primo, pro eo quod est canere vel psallere ceteris diuinas laudes modis, vel instrumentis. Sic legimus prophetaſſe Iſiditum & Heman, *a* & sic quidam illud accipiunt; *b* Num & Saul inter Prophetas? 2. pro Ethnicis variis ac poetis. sic Epimenidem & Apollolus appellat Cretenſium prophetā; 3. pro phanaticis, qui arreptiuorum mote mente abalienati, inſolita, inepta, inſipientiaque eſſiunt. sic dicitur Saul domi ſua, 2 malo agitur ſpiritu, prophetas ſe, *d* & Sacerdotes Baal dicuntur etiam prophetasſe, 4. dicuntur prophettare, qui miraculum aliquod edunt, quo declarant ſe veros fuiſſe Prophetas.

Sic Elizæ mortui corpus dicitur
Prophetæ, quia latronis cadaver con-

tactu viificauit. *e* 5. qui res subli-
mes, diuinas, & ab hominum cognitio-
ne remotas, & Scripturæ sacræ arcana
interpretantur & docent. Sic sumpsit
Diuus Paulus *f* quando confert do-
num linguarum cum dono prophetie.
sic & Aaron; eo quod Pharaoni expo-
nebat oracula, quæ Moyses a Deo ac-
ceperat, vocatur propheta. *g* Sic
sumpsit Philo Iudæus, cum Prophe-
tam definit; Dei, oracula intus dictan-
tis, interpretem. *h* Et huc pertinet e-
tiam alia significatio, quando sumitur
pro veris Dei cultoribus, & viris reli-
giosis, ut noster sumus, 3. Reg. 18. v. 4. *Ab-
lens.* Et Cæteran. 6. pro eo, qui occulta
Dei arcana, per diuinam reuelationem
accepta, hominibus enunciat. *i* Nos
nunc de hac vltima specie tantum lo-
quimur.

Nomen hoc prophetiæ Græcia præfando (*πρόφῃτις*) deduxerunt ; Hebræis *Nebia*, unde *Nabi* prophetae, radice verbi incerta . potest enim esse *Nub* (hoc est loqui) & significaret *Nabi*, loquentem ; potest esse *Ban* (intelligere) & significaret intelligentem , nimirum perfectissimè , vt qui res oculis fidelibus subiectas cognoscunt . Unde , & Prophetæ Hebræis dicti sunt *niden-tes* . k. Hæc de nomine suffecerint , de re videamus .

*Cassiodori, l communius recepta definitio, concisior est, quam ut per illam commodè rei natura intelligatur. Dic explicatius, Prophetia, est diuina inspi ratio, rerum a nobis procul distantium euen-
tuum, immobili veritate. Et maxima cum cer-
titudine transiens atque denuncians.*

Explicemus singula definitionis me-
bra. *Dura* dixi, contra *Artephium*,
& *Rogerium Baconem*, qui prophe-
tiam tribuunt astrorum influentijs;
contra *Aristotelem* & *Peripareticos*,
qui corporis humoribus; contra *Moy-
sem Aegyptium*, *Auicennam* & *Al-
gazelem*, qui naturali industria studio
que adscribunt, hi cuncti falluntur, quia
omnis prophetia, Spiritus Sancti do-
num est, nulla humana allatum volun-
tate, ut dux *Catholicae columnae Petrus*,
& *Paulus* contestantur. Vnde
Beatus Hiero. infert, solos veros Pro-
phetas,

- c Ec cle. 48
v. 14.

f 1. Cor. 14.
v. 5.

Ex. 7. v.
I.

h li. de pra-
mijs, & pe-
nis.

inotata hac
Pererio in
Gene. c. 20.

נכואת
נביא
נדב
נר.

k1. Reg. 9.
v. 9.

1 præfat. in
Psalm.

sunt, & ab eo solo dependent, qui solus est immutabilis. Non verò hæc paricula definitionis procedit in prophetia comminationis siue consilij; quatenus hæc est conditionata, & in ea res consideratur, ut a causis secundis dependet, quæ sunt mutabiles. prophetia ista conditionata, in se quidem est mutabilis. pro actionum humanarum mutabilitate; in Dei tamen præscientia, etiã hæc immutabilis est: quod cum Prophete probè norint, & comminationis suæ naturam cum Dei voluntate comparent; sequitur eos ne tum quidem falli vel fallere, quando quod prædixere non euenit: ut Ionæ cum Ninivitis, Esaiæ cum Ezechia contigit. hanc distinctionem non Patres a modo, sed & Scriptura ad Ortodox. Chrys. hom. 1. in Mat. Greg. li. 16. Mora. c. 2. & 6. Reg. 20. isa. 38. Iera. 16. a. v. 6. Ezech. 18. v. 21. c. li. 4. dial. c. 48. d. li. 6. c. 5. f.

Dixi quintò, maxima cum certitudine, quia quibus diuina sit reuelatio, solent a Deo sic mente illustrari, & voluntate affici, & de fide ac veritate reuelationis certiores reddi; ut aperte agnoscat, & firmissimè credant, Deum esse reuelationis siue visionis auctorem; & queat, nescio quo (ut ait D. Greg. c.) intimo sapore discernere, se nec humanis somnijs, nec diaboli fraude illudi; sed certò certius sciant, hoc sibi lumen Dei dono concessum (quod de matre sua B. Augustinus prodidit a de se verò passim profertur B. Angela de Fulgino c. 19. 21. 27. 28. 29. & alibi) & adeò clarè cernant futura, ijsque præbeant assensum; ut æquè facile sint negaturi prima & receptissima notissimaque scientiarum principia, quod de se Sauonarola ille dictabat, e & de quodâ suo familiari, quem non nominat, Picus affirmat; quem ego Hieronymum hunc fuisse opinor: sed, quod verius certiusque, tales fuisse omnes reuelationes Patriarchis, Prophetis, Apostolis, ceteris que prædicantibus ac doctoribus nascentis Ecclesiæ factas, meritò censuit Thomas Anglicus, f illo in Genesim commentario, qui mendaciter doctori Angelico, litterulæ additione fuit attributus. Idem nonnulli putant imposturæ genus accidisse Commentarijs in Apocal. & in Epist. Canonicis. Sed, quicquid sit de hoc auctore; Lumen istud

calitus cū veris reuelationibus infundi solitum, Theologi cōtemplatiui seu mystici varijs nominibus appellant; saporem internum, intimam inspirationem, dulcedinem experientialem, diuinam illustrationem, sensum nimis sensibilem, absconditum manna, donum discretionis spirituum. Adhuc controuertitur, an hoc lumen sit idem cum lumine fidei, an quid diuersum ab eo, eique superadditum? Posterius, verius Pico videtur, g & mihi quoque, formali saltem distinctione. forassis idem est re, & nouam naturam materiam, eo se extēdit ac porrigit non quodam modo, sed nolo subtiliora hæc & minutiora nunc discutere: siue re idem sit, siue diuersum; quando hoc simul datur, tunc grauius peccat, qui huiusmodi reuelationi fidem non præbet. Sic Zacharias exemplum, linguae vsu priuatus; h & in Regum Historia, qui iubentem prophetam non fauciatur, & qui propter inobedientiã discerpis fuit a leone. i

Dixi 6. prænoscens, quia prophetã definiò, quæ maximè germana, cui proprium, ut quod prænuñciat, id sciat se profari, iuxta illud Danielis. k reuelatum est Danieli verbum verum, intellexitque sermonem intelligentia enim opus est in visione. necessarium ergo est intelligere; sed & alijs nunciare; quare

Dixi 7. atque denuncians. nam prophetiæ domum datur ad Ecclesiæ utilitatē, ut, quæ, Deo inspirante, sancti cognouerint, ea ceteris annuncient. Illud denique quæri consuevit; Lumen istud, ad quam qualitatē speciem debeat reuocari? Communis sententiã eadē est, quæ D. Thomæ, l ad patibilem qualitatem reduci, quia sit impressio quædã subitanea, similis affectioni transeunti, & facile recedenti. non enim prophetis sēper adest, sēpe illos deserit. Haud ineptè compares versantibus in tenebricoso loco; qui, candela lumine illato, circumstantia cernere incipiunt; eo dem elato, rursus illis occurrant omnia. Vnde Michæas; m cum sedero in tenebris, Dominus lux mea est. & B. Petrus; n Habemus propheticum sermonem, cui benefactis attendentes, quasi lucerna lucens in caliginoso loco. Habet tamē hoc lumen adeò multa

multa communia cum supernaturalibus habitibus; ut Iulius Sirenus, vir eruditus, conetur probare, a melius reduci ad habitum, apud illum inuentis argumenta, quibus communem sententiam impugnat. nec lubet, nec vacat plura.

QVÆSTIO II.

Qua sint Species Prophetia.

Vo, quasi suprema genera, prophetia in S. S. inuenio: vnum per Sacerdotes, alterum per prophetas; la pē quidem qui Prophetæ, ijsdem & Sacerdotes erant, sed aliter futura prædicebant quatenus Sacerdotes. aliter quatenus prophetæ. Res est non omnibus perua, & digna diligentiore examine.

SECTIO I.

De rationali, & Vrim ac Thummim.

Sacerdotalis prophetia modus consistebat in applicatione Ephod. tuit autem Ephod duplex, vnum lintum, etiam minoribus concessum ordinibus, b ut puero Samueli alterū Sacerdotale, quod etiam vocatum est superhumerale, auro & trium colorum varietate ornatissimum; c Iosephus etiam vocat stolam hieraticam, epomidem & diploidem: huic aureis catenulis appensus erat Rationalē seu Pectorale, utroque enim nomine vtuntur Latini; Hebræi choson vocant, iuxta puncta quæ nunc habemus; nam Iosephus alijs vsus fortassis, cum vocat Essen: Græci eodem teste λογιον. Scriptum quidem aliquando apud Septuaginta, Philonem, & Hieronymum inuenias λογιον, sed mendosè: pertinet enim potius ad locum consulendi, rectius alibi apud eosdem, λογιον, quasi dicas oraculū. sic enim ab Helychio λογία, explicatur μαγικάματα; & apud Plutarchum in Sulla, vates vocantur λογιοι. Sed cur λογιον? Si Græca Iosephi verba perpendas, quia veritatis irrefragabilis oracula fundebat. Latinis dictum Pectorale, quia pectori appensum rationale, quia more animæ ratio

ne præditi ratiocinabatur: hac ipsa de causa, iudicij elogio addito, illud cohonestabant, vocantes, rationale iudicij, & iudicium filiorum Israel, d & iudicium Vrim in Hebræo quidem fonte. e Ratio nem reddit Iarrius, quia supra Vrim e inscripta vocula Missath. sed hoc somnium est recutiti. potius crediderim, quia sacra Scriptura cōuenit, id quod quisque facere debet, siue cuiusque officium, vocare iudicium: f Sacerdos f Pro. 1. u. autem, rationali indutus, proponebat Deo hominum dubia, desideria, & negotia: & per rationale, non tantū Deus propriabatur, sed etiã significabar hominibus, quid fieri vellet, & quis rei successus futurus esset, ut nō malè Abenezra. Huc sanè facit, ipsum nomen Vrim & Thummim: de cuius etiam significatione & usu videndum. Scribere quidem multi, sed optes meritorū distinctione & clariora, ut rei dignitas postulat. ceteris melius egere Tostadus, Lipomanus, Fran. Ribera, & Nic. Serarius. g Agendū accurate de tribus; h Testad. et nomine, re, vsu. Lipoma. in Exod. c. 28. Quoad nomen; Chaldaei vocant, Vrim & Thummim; Hebræi Vrim, & Thummim. Vrim significat illuminationes, seu lumina, a radice Vr, Græci vertunt τὰ δὲ λα δὲ λογιον, εὐρισκόν, εὐρισκόν, εὐρισκόν. Thesib. de poster doctrinam, cum agit de rationali; Iosuan. Sacerdotib. Thummim, significat perfectiones a thummim, perficere; Græci nuncupant ἀντιθέται, ἀντιθέται, & ἀντιθέται: nollet veritatem, & aliquando Metonymicè Sacerdotes, vel etiam aliter, prout illi res visa postulare.

Sed quid rei ista nomina Vrim, & Thummim? quidā negant se scire. h pu to ex scriptura tamen id colligi posse. Alij censent diuersum quid fuisse in rationali a XII. lapidibus: sed dissentit inter se. fuerunt qui putarint XII. lapidem fuisse (Suid. vocat adamantem) cuius color, pro diuersitate prosperi, vel aduersi successus, intrante in atria Sacerdote, mutaretur. hanc opinionē, meo iudicio, Dnaus Augustinus b fa- Caletan. in bulosam vocauit, nec de Iosephi sententia locutus. Abenezra nescio quas gni. & al. d. q. 117. astrolabij figuras comminiscitur: quæ multis

multis rationibus luculenter Tostatus refellit. a Salomon Iarrhus, & Euginus centent; fuisse nomen ineffabile rationali inscriptum: Philo Iudæus, & Hugo Victor volunt, ipsa hæc verba (*Vrim & Thummim*) rationali insculpta fuisse, alij laminas quasdam lucentes; & quicque quod somniauit, vel in buccam venit, ut licet videre apud Tostatum. *Verum mihi placet*, quod multis alijs, nihil ab ipsis lapidibus XII. diuersæ rei fuisse. Primo, quia censo hæc ipsorum lapidum fuisse nomina, sicut idem lapides etiam alibi b vocantur *Sohum* & *Millum* lapides candoris seu pelluciditatem & plenitudinem; vel vocantur dumtaxat, *Millum*, ut videtur nosse interpres intellexisse; qui vertit, *Lapides Onychinos* (hoc dicens de duobus illis supra humerum) & gemmas ad ornandum Ephod. (sic vertens *Millum*, de his. XII. lapidibus) obscurius LXX. qui *Sohum*, vertunt *oe*, & *ist* nam sardius unus ex XII. Secundo, quia, si quid aliud fuissent, certe Moyses, qui cuncta, quæ in *Leuitico* inerant, tam accurate perscripsit & appendit; aliquid de eius, quod erant, forma, quantitate, qualitate, materia, loco, nobis prodidisset. Responderet Iarrhus, idcirco hæc prætermissa, quia vel Deus ipse, vel Moyses, in monte Sinai, *Vrim* ac *Thummim* fuerat fabricatus. Apage sis, fabulator: hoc tu de capite tuo. si verum foret, hoc ipsi nobis S. S. tradidisset; sicut tradidit, priores Decalogi tabulas a Deo, postiores a Moyse perscriptas.

Obijciunt, postquam Deus c. Mosi iussit ponere in rationali XII. illos lapides, mox ut de re planè alia, alio loco, d. dicitur; *pones autem in rationali iudicij doctrinam, & veritatem*, &c. Respondeo hoc dici, ut breuem quandam anacephalæosin & explicationem cuncto rû, quæ de his omnibus lapidibus præmiserat, q. d. iussit, ut tales & tales gemmas rationi infereres. cape nunc iussio nis illius causam, idcirco iussit, ut hæc gemmæ tibi sint *Vrim & Thummim*, hoc est manifestatio & veritas rerum futurarum. Hoc enim breuiter, aliud quod in rationali pones, hoc tibi futurum doctrina & veritas. Nec vllam hic video

obscuritatem in hac repetitione; nec nouitatem in nomine, tam Hebræis nō nouo, sed & celebrato. Dicitur autem rectissime Moyses ponere, in rationali *Vrim & Thummim*, quia lapides illos per Belescelem curauit ex Dei præferti pro inferi rationali. Nisi forte censeat ipsum per se Mosem intexuisse illa verba, & non per textorum magisterium ac manus. Quod si ponere, tum per illos dicendus Moyses; certe & nunc nostra in sententia. Deinde sciatur aduersarij, eandem vim esse phrasin huius *Lapides millum, & millum* simpliciter; item *Lapides desurim ac thummim*, & *urim ac thummim* simpliciter. utrobique enim idem lapides significatur, sed illic additur nomen *Lapideum*, quia de gemmis dicitur, quæ gemmæ erant, agebatur: hic verò omittitur vox *Lapideum*, quia de ijs agitur, nō quæ lapides, sed quæ gemmæ oraculi exhibitricæ. Quid autem ineptia est, si Metonymice oraculi nomen tribuitur gemmis, oraculum fundentibus? Noue ne Metonymice Sacra Scripturæ sunt locutiones? Quid tenebricosi, pones &c. pro; pones in rationali lapides, quibus, a munere, nomen est, *Vrim & Thummim*? Nec opus fuit exprimere modum alium, quàm seriem ipsam gemmarum satis expressam. Illi potius exprimere deberent, ubi illud in rationali vacuum, ad hæc nomina intextenda? an inter singulos lapides? an in ambitu omnium? an ad dextram, an ad sinistram? demonstratiuum, cur potius demonstret hanc texturam, quàm lapidum miraculum? immò hoc potius, q. d. admirandos illos lapides, *Vrim & Thummim*. Auctorum qui nobis obijciunt auctoritas magna foret; si vel inter se conuenirent, vel rem discussissent diligentius D. Hieronym. ad *Faciel*. quod nobiscum pugnet, nihil habet, quod faueat aduersarijs, tantumdem: vitur solum modo loquendi sacre scripture. D. August. *quæst.* 117. ambiguit loquitur, & quid esse potuerit indicat, professus id nesciri. D. Grego. *pag. 2. pastor. c. 1.* nihil omnino dicit, præter verba scripture & mysticam expositionem. Rabanus *lib. ult. in Exod. per sua hoc, sine illud*, rem resoluit. Radulphus

phus *lib. 6. in Leuit.* asserit dumtaxat fieri potuisse, ut inscriberetur hæc verba. Rupertus in *Exod.* obiter, nec aliud, quàm; *doctrina & veritas inscribitur illi*. Solus ergo cum Hugone Victorino, ex Patribus, Philo videatur hoc certo censuisse: etsi de Philone etiam dicat quis, non ineptè; texturam non vocasse vocum harum inscriptionem, sed lapidum insertionem & has ipsas lapidum texturas, vocatas manifestationem & veritatem: & sic et has virtutes dicere depictas in *Leuitico*, propter lapides fulgorem propheticum emittentes. Et rectè ex Iosepho *lib. 3. antiq. c. 9.* Ribera nosse hoc, cū Lirano & alijs, collegit, qd diximus; quia licet Iosephus nomina *Vrim & Thummim* non nominet, vltum tamen & miraculum describens; satis aperte indicat, se prophetiā per *Vrim & Thummim* ipsimet lapidibus tribuere. Scilicet ignorasset Iosephus hanc scripturam horum nominum: aut si sciisset, tam pertinaci silentio inuoluisse. Sic ergo stano, *Vrim & Thummim* fuisse has ipsas gemmas XII. ut voluit Iosephus, Lirano, Tostato, Oleaster & Ribera. Videtur enim hoc probabilius, tum propter ea quæ iam diximus; tū, quod in *Leuitico* ubi sacerdos vestitur, a nulla sit horum XII. lapidum mentio, sine quibus nunquā Sacerdos ritè vestitus fuisset; sed eorum loco, tantum sit mentio de *Vrim & Thummim*: ut hinc appareat, talibus nominibus ipsos lapides met significari. Qui quoniam splendidi & micantes clarissima resplendebant luce, dicti sunt nō solum splendidi & lucentes, quod parum futurum; sed splendores & illuminationes, *Vrim*; & quoniam erant ex gemmarum illis generibus, lectissimi, integerrimi, & perfectissimi, dicti sunt, non perfecti, sed perfectiones, *Thummim*: eā emphasi, qua solent Hebræi, ut & Latini, abstracta pro concretis usurpare. quam Oleastrij sententiam, æquum non fuit a viro erudito acerbis exagitari. LXX. verò & vulgaris dum interpretantur, *doctrinam & veritatem*; maluerunt sua nobis versione vltum lapidum, quam vocis signifi-

cationem exhibere; prudenter id amplectentes, quod magis ad mores legentis formandos faciebat. Nominum verò ratio hæc fuit. *Primo* dicta, quia, ut lux quædam, tenebras ignorantia discutiebāt fulgore suo; *Thummim* verò, quia, ut omnis prophetia, certa quoque splendoris erat promissio, & indubitato Deus, quod fulgore pollicebatur, id euentu perficiebat, nec fas erat dubitare. Hæc de re.

De *Vsu prophetia* duo nobis sunt consideranda: modus interrogandi, & modus respondendi. Interrogationem Hugo b Victor, censet, per quasdam b In Cath. fortitiones solitari proponi. Quod *Lipomani*. vnde acceperit, aut quid illi iustitetur, nescio. Iarrhus & Abenezra tradunt solitos codicillis inscribere quæsitæ, & hos rationali imponere: cuius rei cū in Sacra Scriptura nullum vestigium inueniatur, nihil vereor istud pro commento rejicere, communemque sententiam aliorum amplecti. c. Receptius enim & verius puto, Sacerdotes, post debitas *Lira. Testa. Oleast.* preces, viua voce proposuisse interrogata, indutos, cum alia vestimenta sacerdotalia, tum Ephod & Rationale seu monile gemmatum Ephod appensum, de quo nunc agimus: quod vocabant *applicare Ephod*, seu *consulere Dominum applicato Ephod*; d. vel simpliciter, *consulere Dominum*, quando de Sacerdote serino, vel pro se, vel pro rege. sic enim rex per Sacerdotem consulerebat Dominum: e quem morem c. d. c. 23. nobis SS. explicat f. per Esdras, si v. 2. & 4. ad Hebræum fontem recurras. ubi. n. & c. 22. v. nos habemus *donec staret Sacerdos doctus* 13. & 15. & eruditus; LXX. vertere; *staret illumi* & cap. 28. nationibus & perfectionibus (nam qui cum v. 6. Gentilibus maluit; initiationibus; La f. 2. Esd. 7. tinè quidem loquuntur, sed vltum vocis Hebræ, quàm LXX. sunt optime interpretati, parum expresserant) illic inquam Hebræi; iter Sacerdos *Leuiticum* vel *thummim*, & sensus est; donec sacerdos Dominum consulat indutus *Vrim & Thummim*. Et (quod eruditè Ribet; notauit) ut collationem summæ dignitatis Pontificie designent sacre litteræ; dicunt, *Vrim & Thummim* alicui

ni explicaturos, subdunt visionem. a
differunt tamen. Nam

visio Gracis *ὄρασις* vel *ὄραμα*, Hebræi *ra*, est prophetia, qua mens spirituali oculo cernit obiectū prophetici ipsi cælesti lumine representatū. differt a *verbo*, quia verbum sæpè contingit sine visione, & visio sine verbo: differt a *somnio*, quia visio sæpè offertur vigilanti. crebro quoque; usurpatur more Hebræorum pro concreto, seu pro re visa; sic Moses rubū *b* vocat visionem: sic propheta dicuntur videre visiones. c
Tales consueverunt esse frequentius sanctorum virorum reuelationes; quæ quibusdam sæculis crebræ admodum leguntur, vt vno sæculo duodecim fere, Orni solitarij, quam Geruasius Presbyter descripsit; Tundali Hybernij, Cyrilli Presbyteri, Roberti Abbis Lymburgensis, Ioannes de Pinio, Ioachimi Siculi, Simonis Stockij Carmelitæ, Ioannes Bridlyngton; & aliorum.

Verbum sue (vt manu Cypranus) sermo, Gracis *λόγος*; Hebræis *Dabar*, est prophetia, qua spiritus sanctus, mentali quadā locutione, prophetā occulta docet, vt cum Esa. d. dixit; *Sume tibi librum*, & iterū; *g vade dic Ezechia*, &c. Locutio illa fiebat, vel voce formata in aere, & audita, vt Abrahamo ne filiū necaret; a vel verbis in ore prophetæ positis, vt Balaamo, f & hæc Aramæis propriè dicta; *Malki*, Hebræis, *Malchuth* (hoc est consilium) quasi dicas regem prophetiarum, siue prophetiæ speciē præcipuam. nihil enim cōsilio est vtilius. Visioni & verbo hoc commune fuit, quod vel de laicis & faustis erant, & in nouo testamento tunc vocantur *Euangelium*; in veteri nomina visionis aut verbi retinent: vel erant de infauis ac tristibus rebus, minarum & luctus annūciē, regibus ac populis exitia portendentes: tunc Hebræi vocabant *limōi* prophetiam, *Massa*, a verbo *Nasa*, leuare, tollere, portare, assumere. Per hanc radicis varietatē factum, vt controuertatur, quid propriè in sacra scriptura significet *Massa*? Olim Aquila vertit *ἀσμα*, non accipies pro curru (vt apud profanos) sed pro pon-

dere, seu onere, vt noster optimè transulit. Calamitas enim cui impender, cum Aethna grauius premit: et in quæ talis prophetica sententia ferebatur, hic metu atque tristitia oppressus, quasi caput nequibat erigere. sic explico, & amplector D. Hier. sententiā in *Nabul*. Quid nī amplectar? sēper (si attendas) vocabulum pro aduerbia, nunquā pro secunda denunciatione inuenias vt scriptū: & perspicue Hebræum nomen, onus, seu pondus significat, h & in Psal. 27. Græca versio *ὄρος* tor hēr, hoc est pondus. Sic nonnulli putant a Ioāne vocari *βάρος*, hoc est, vt noster vertit, pondus: sed nisi fallor, ipsi falluntur: non enim illic sermo est de prophetia, sed de onere interdictorij alicuius precepti, vt rectè Primasius, & Haymon sensere. Nec longe abie Spiritus sanctus, cum *onus* usurpat, pro ipso populo, cui tale quid imminere denunciatum fuit: k quia talem populum Deus diu laborauit sustinens, tandem que humeris suis, quasi onus molestissimum, excutit, dum eum abiicit: cum suo quasi fauore, & peculiari defensione destituit. Septuaginta Theodotion & Symac. solent verere *ἀνμα*, quæ, vox a *καρβύς* deducta, donum & munus significat. l quid commune, dicat aliquis, oneri, & muneri? Multum sanè in proposito: imò hic idem est onus, & munus. Nam prophetica comminatio infortunij, & supplicij inflātis, præclarum, & preciosum est Dei donum. Quia quos Deus diligit, castigat; & quos castigat, prius, vt respiciant, minas proponit illis, & vt soler fugare malentes, quam ledere, lapidē manu leuat, & ostentat, priusquam iaciat. Homini sic liberum relinquit, fugere a ventura ira. Sane *ἀνμα* primario significat leuationem, siue assumptionem, secundario donum: eo quod dum datur, a donante leuat ur, & traditur, a donatario verò assumitur. Vnde Theoni, & alijs Mathematicis, Diæctictis quoque, *ἀνμα* nominatur illa propositio, quæ demonstrationi, vel argumento inserta, & nō probata, assumitur ab alio, & vt, qui inseruit illā probet, postulatur. Sic cum interpre-

res isti in SS. *ἀνμα* usurparunt; pro re ipsa acceperunt, quæ assumitur, siue eleuatur, idque consentaneè idiotismo Hebræorum; quibus propheta dicitur quasi assumere & leuare ipsum Onus, & libratum intentare certicibus impiorum; quibus impijs breui imminentem diuinam iram comminatur: huc enim pertinent illæ passivæ occurrentes phrales, *assumere luctum*, *assumere planctum*, *assumere parabolum*. Cauendum itaq; ne cum Gracis recentioribus a *ἀνμα* ad quamvis prophetiam extendantur. Si cui hæc nimis fusè dicta videbuntur: is si, quæ se viri egregij in his torserint, b, considerare dignabitur; non dissido illum a qui bonis; hæc nostrā diligentia consulturū.

Hæc duæ species, *Visio* & *verbum*, aliquando iunctæ sunt cum raptu seu ecstasi, aliquando separatæ. simul facere in raptu F. Pauli, ad tertium vsq; cælum; ubi vidit & audiuit, quæ non licet homini loqui: fortassis etiam Ezechielis visio quædam talis fuit e quæ vocatur *iad*, hoc est prophetia non leniter, sed violenter influens. Quando igitur ecstasis accedit, tunc tenenda Patrum doctrina; prophetas non fuisse sic mente captos, vel attonitos, vt non probè scirent, quid prædicarent. Polychronius in Ezech. c. 3. *Quemadmodum diuini dñi, damonē stuporem illis ingenerante, ita contrario Prophetis sensus afficitur, dum anima spiritus efficacia collustratur*. hoc enim proprium fuit fanaticorū, quales erant heretici Montanistæ, & vates Gentilium. Immerito valde ab Oliverio reprehenditur auctor, de spiritu & anima (exstat inter opera Augustini) quod scripserit, B. Ioannem in ecstasi Apocalypsim scripsisse. Nam ecstasis duplex est, vna diuina, alia diabolica: vt insinuat Tertullianus his verbis d; *Ecstasis hoc operatur de suo proprio; vt sic nobis sapientia imagines inserat, et errorum sapientia scilicet, ac veritatis diuina, errorum & falsitatis diabolica*. Non igitur auctor ille ecstasim sumpsit, pro mentis attonitæ ab alienatione, & animi quadam impotentia; qualis erat in pseudo prophetis illis, sed more patrū

et recto, pro raptu, siue pro abstractione tantum a terrenis, & sensuum corporeorū functione: nec voluit sic cōstitutum Euangelistam scripsisse, sed, quæ dum in tali ecstasi constitutus viderat, ea postmodum in scriptum redegit. vt mittam D. Pauli raptū: talis haur dubie D. Ioannis fuit, quod testatur cum dicit *se in spiritu fuisse* (εἰς πνεῦμα ἦν πνεύματι) scilicet corruptum & absorptum in ecstasi, vt rectissime Haymon fuit interpretatus: breuiter idem vno verbo insinuare voluit Andreas Casariensis; *πνεύματι ὄρα*, ὁ ὁρατοῦς ἁπό τοῦ πνεύματος, quod vocabulum, sic afflatū spiritu sancto significat, vt totus ab eo correptus mente seu spiritu, & occupatus solida possessione fuerit: nam affectio animi ecstatorū *κατοχή* vocata, quia sensibus corporeis ad tempus quasi priuantur: vnde & morbus quidam ita nominatus, qui corporis sensu motuque priuat e, qui & *κατὰ* nostri medici *congelationem* appellat. Idem significari puro, quando propheta dicunt, *salutem super se manum locis afflēt*. Domini f item, *eleuauit me spiritus*, aut, *eduxit me manus Domini in spiritu* g item, *cecidit super eum mentis excessus*, ubi Græci est *κατὰ* h Perperam Theodoret. & Theophilact. i cum *Lemma* cōfundunt cum huiusmodi raptu; hoc est *iad*, cum *Massa*.

Tertia species erat *somnium*, dormitibus tantum, medio simulacro siue phantasmate, contingens. Hebræi vocant *chalom*, k Græci *ὄρασις*. Si quis quæ euentura sunt somnias, ipse quid somniet non intelligit: tunc eius respectu non erit prophetia: sed ad spectu tantum illius erit prophetia, cui Deus significationē somnij reuelabit. quare Ioseph propheta, & non Pharaon, vel eius serui l. Daniel propheta, & non Nabuchodonosor: m somnians autē ipse demū annumerabitur prophetis, quando cū somnio simul intelligentia somnij perceperit, vt Daniel in altero superbi Regis somnio n. De his somnijs prophetis tria sunt consideranda, modus, causa, & gradus, seu dignitas.

Modus multiplex est, vt accuratè noster Peterius explicauit o quædam

homo consequitur, ut in se, & de se
sciat probare spiritus, & etiā sciat il-
los de alijs, & in alijs discernere. Po-
test autem hic considerari quasi duplex
modus, unus experimentalis, qui cū ipsa
revelatione p̄pria infunditur illi, cui
facta revelatio; qui modus (vt ait Ger-
son) fit per inspirationem intimam, seu in-
ternam saporem, siue per experimentale quan-
dam dulcedinem, siue per illustrationem à
montibus æternis, effugantem omnes tenebras
dubietatis, hic modus rarus est, & pau-
cis concessus: & quibus concessus nō
est, illi nō possunt, suo iudicio, in pro-
prijs revelationibus stare: quibus ver-
o concessus a Deo fuerit, illi tamen
eo uti non possunt, ad discernendas
aliorū revelationes, quia sicut nemo no-
uit quæ sunt spiritus, nisi spiritus ipsemet:
sic nemo cognoscit infallibili certitu-
dine, per experimentalem hunc sensum,
ea quæ in alieno sunt animo. Alter mo-
dus, qui datur maxime in ordine ad
alios; ille nititur etiam, seu confirmatur
per experimentis varijs, tum sui, tum
aliorum: & solet à Deo concedi maxi-
mè illis, quibus officij & dignitatis ra-
tione incumbit animarum cura. Sed
non debet quis facile sibi per suadere,
se donum istud à Deo accepisse: ideo-
que ad preces continuas, etiam debet
adiungere humanæ prudentiæ, & do-
ctrinæ media. Tertius enim est modus
discernendi spiritus, quē vocant doctri-
nalem, per diligentē & piam sacræ scri-
pturæ tractationē; quæ regulas præbet
falsos prophetas à veris discernendi-
lectio quoque sanctorum Patrum & Hi-
storiarum Ecclesiasticarum multum confert,
vt, illusiones & revelationes, signis ac
notis peculiaribus queant diiudicari:
his si adiungatur observatio virorum
spiritualium, & experientia, & in am-
biguis obscurisq; consulantur viri do-
cti, & pij, & in via spiritus longē pro-
gressi, in militia verò contra demonū
allus exercitati veteranique: speran-
dum est posse deceptiones sic sentiri
& vitari. Planè ad hunc vltimum iu-
dicii ferendi modum, non sufficit sola
doctrina, sed accedat oportet ad illā
experientia propria; vt quis sit & do-
ctus & contemplatiuus; vt & Scriptu-

ram & reliquam Theologiam non le-
uiter deliberat, & in semetipso expertus
sit variam (ait Gerson) affectionum spi-
ritualium pugnam; tanquam ascenderit nūc
in celos, nunc descenderit in abyssi; & vide-
rit mirabilia Dei in profundo. Nam qui na-
uigant mare hoc multum diuersarum affe-
ctionum, quasi collidentium se fluctuum enar-
rant mirabilia eius. In expertus autem talis,
quid nouit eorum? Adhuc autem nulla
magis necessaria dispositio reperitur,
quàm solida humilitatis, vt enim docet
Moses apud Cassianum, solis humi-
litas a Deo hac cognitio datur. Denique
non est iudicium præcipiendum, sed
res Deo diligenter prius commendanda,
& multiplex scrutinium mētis faci-
endum; iuxta mox dicenda. Docent
hoc sacræ literæ. Narrat Ioseph Ia-
cob patri sua somnia: increpat eū pa-
ter, sed rem tacitus considerat.

Apparet angelus, Iosue filio Nun,
forma viri armati: ille disquirat inter-
rogatione, quis es, nec adorat inco-
gnitum. b Audit Samuel vocantem
Deum, nec respondet Domino; sed ac-
currit ad Heli, donec monitus fuisset
ab Heli sacerdote; quo modo se gere-
re deberet. c Helias discernit inter
turbinem, commotionem, ignem, &
auram lenem, & perpedit prudenter,
in quo illorū Dominus se manifesta-
ret. Salutat Virginem sacratissimam
Gabriel Archangelus: illa priusquam
responderet: cogitat, qualis esset illa salu-
tatio. d non id leuiter, sed diligenter
70, maturè & diu, animo atque cogi-
tatione voluebat, vtrum illa salutatio
illusoria esset & à Deo, an à dæmone,
vt optimè Euthymius. Hoc imitatus
D. Ambrosius, cum illi corpora SS.
Mart. Prothasij & Gervasij reuelata;
hoc Episc. Cyprius, cum D. Barnabas
illi se manifestauit; hoc ceteri sancti,
vt vidimus lib. 2. q. 6. Si hoc illa mul-
lier Carthagenensis fecisset, & quæ
causa fuit schismatis maximi, non tam
turpiter delusa fuisset, nec tot malorū
Africa occasione præbuisset. Sanè
quamdiu res dubia est, longè tutius
censetur, potius eam pia cum humili-
tate repudiare, quàm cupidè & confi-
denter recipere, aut assentiri.

Obij-

Obijciat fortè aliquis; apud Cæsa-
rium legimus, multos precibus à Deo
revelationes, visionesque, & postu-
lasse, & obtinuisse: si petere licet, cur
non, & oblatas amplecti statim, at-
que recipere? Respondes, multa fieri
à multis non imitanda, imò nec pro-
banda, maxime ab hominibus incom-
petæ sanctitatis. Nam si quis, de
quo constaret sanctum esse, id in ca-
su aliquo peculiari, & necessario pete-
ret, (quod olim sanctè factum à Bea-
to Ephrem, docet Amphilocheus in vi-
ta Dni Basilij. & à S. Mauro, docet in e-
ius vita Faulus, apud Suriū apud Ianuar.
& à Sancto Hereberto docet Ruper-
tus eius vita, cap. 13. apud Suriū Men-
Martio.) vt non auderem damnare; sic
non vereretur ceteris suadere, ne idem
sibi putarent imitandum. Quoniam
inuenio viros doctos, & valde spiri-
tualis semper huiusmodi desideria, ac
petitiones improbasse: quia nasci so-
lent ex occulta superbia, estimatione,
& amore sui; quo cupiunt manifestā
alijs suam sanctitatem; vel saltem ex
curiositate vana, vt optimè tradidit
Sanctus Vincētiū superius laudatus:
& ideo Deus solet permittere tales de-
cipi, & impingere, vt de se ipsa testa-
tur, mulier singularis prudētia, & san-
ctitatis B. Catarina Bononiensis.
a Deinde quia in talibus non consistit
sanctitas, neque perfectio Christiana,
nec ista nos Deo faciunt gratiores,
aut proximo verè vtiliores. Denique
quia huiusmodi auersari, non est ia-
nuam Deo præcludere; sed, per custo-
diam sui, & humilitatem, & castum
timorem, spiritum sanctum allicere,
qui amat quiescere super humiles, ac
timoratos; quæ cuncta diligenter, ac se-
riò tradita fuere à nostri ordinis viro,
Franc. Aria. b & prius nos docuit D.
Augustinus conatum hoc dæmonem
sibi per suadere, vt signum aliquod à
Deo peteret; se verò id decreuisse,
gnarum quam multos hæc curiositas
perdidisset. Ideo à ibi monet his absti-
neamus, & quod intra nos est, Dei re-
gnum, in ijs quæ videntur non quæra-
mus. post Augustinum idem mone-
mur à Gerson, cuius in similibus ma-

gna sanè auctorit. est, his verbis: Enar-
rantur exempla sanctorum Patrum, qui curio-
sitate huiusmodi visionum, vel miraculorū
tanquam perniciosissimam, fallacissimamque
refugerunt. A qua se August. liberat, in suis
confessionibus, gloriatur in Domino. Quā
propterea D. Bonaventura abhorrendā nimis
esse determinat, totaque conatu repellendam,
nunc orationibus, nunc increpationib; seu fla-
gellationibus propria mentis, & corporis exem-
plo illius, qui vt tentatione careret superbia,
quæruit, & obtinuit à Domino, vt per tres mē-
ses dæmoniaca vexaretur obsessione. Alter san-
ctorum Patrum, dum sibi dæmon transfigura-
tus in Christum, diceret, ego sum Christus te
personaliter visitans, quia dignus es: confe-
sim clausit oculos utraque manu vociferans;
Nolo hic Christum videre. Satis est ipsum in
gloria si uidero; statimq; disparuit. Alter sub
alijs verbis similem seruauit in huiusmodi il-
lusionē humilitatem: Vide, inquit, ad quē mis-
sus sis. Ego certè talis non sū, & dignus sim hic
videre Christū. Alterū quia nolebat intrare
templum, dicens: Sibi satis esse, quod oculis cor-
poris aspexisset Christum: colligauerunt cathe-
nis solvere ieiunium; carnibus vesci, vinumq;
bibere compulerunt. Sicque timore compresso,
sanatus est. Pro cautela postea subdit i-
dem vt non modo suspensum teneatur
iudicium, sed reuerenter quousque, cum Apo-
stolorum principe, dicatur: Exi à me Domine
quia peccator sum, quia vilis sum, quia visio-
nibus tuis indignus sum; quas hic neque que-
ro, neque accepto, sed repello. Sit in alia, non in
hoc seculo uisio tua tota merces mea Domine.
Deus, & sufficit. Quid ad me de visionib; tuis
in hac uitā quid de superiorum meorum mo-
nitionib; mitte potius alium, quem missu-
rus es; & me meus spiritus humili tegat ob-
scuroque loco. D. Bonaventura quem ci-
tat locus est, lib. de profectu religios. cap. 19.
Vbi etiam addit desiderio reuelatio-
num multos lapsos in grauissimos er-
rores. Prudenter itaque B. virgo Cole-
ta ipsi etiam Deo, multa ei secreta re-
uelare volenti, respondit: Domine Deus,
sufficit mihi te solum cognoscere, & peccata mea,
corumque abs te uiam obtinere. Sic Ste-
phanus Iulianus eius uita ca. 3. hæc sanè op-
tinè dicantur in proprijs visionibus:
in alienis approbandis, credendisue:
ipsis confessarijs, alijsque iudicijs. hæc
Gerson præscribit regulam: Caue ergo
(inquit)

a Gen. 3.
u. 12.

b Ios. 5.
13.

c 1. Reg. 3.
u. 9.

d Luc. 1.
u. 29.

e Vide Opus
de Parnu-
nia.

lib. de uit.
de erroribus
suis.

lib. de or.
moralis D.
Aug. l. 10.
conf. & l.
de uera re-
lig. & Ci-
uili. 3. de
conf. cap.
12.

(inquit) quisquis eris auditor, aut consultor, ut non applaudas tali personæ, & non laudes eam, non mireris, quasi sanctam, dignamque reuelationibus, atque miraculis. Olsiste potius inerte a dūre, sperne eam, cuius sic exaltatum est cor, elati sunt oculi, ut ambulet in magnis, & mirabilibus super se: ut digna sibi videatur, qua non humano more operetur salutem suam; per doctrinam scilicet scripturarum, & sanctorum, cum diffamine rationis naturalis; nisi consilium habere præsumat, & putet, ne dum ab Angelis, sed a Deo; ne dum semel in necessitatibus, sed pendē iugiter, velut in quotidianis colloquutionibus. Talem admone, non sublime sapere, sed sapere ad sobrietatem; quoniam verissimè ait, qui dixit, superbia meretur ludi. Et eo dignius, quo instat Pharisæi haerentem, haerentemque ossibus superbiam, sicut nec Pharisæus febrilem calorem, superbus attendit. Quid enim facilius quàm se viliissimum peccatorem dicere: sed veraciter, simplici terque ita sentire ex intimis, hoc diuini muneris est, non humani solius exercitij. Hoc vltimum addidit, quia solent personæ, quibus per reuelationes dæmon illudit, fateri quidem se peccatores, & indignos esse; sed vel apertè increpationes huiusmodi ægrè ferre, & sic detegitur interna superbia, & cognoscitur illusio: vel saltem ex duobus vnū prætexunt. nam vel dicunt se idcirco alie no iudicio non credere, quia de suo certi sint per reuelationem intimam, & secretam: vel sanè non audere se visionem reiicere, quia si fortassis visio à Deo esset, hoc foret spiritui sancto resistere, & semen gratiæ eius in crepundijs suis extinguere. Virique dicto idem ille Cancellarius Parisiensis optimè occurrit. Primò quidem; Deū nunquam esse Deum diuisionis, ideò si ab ipso sit illa certitudo, nunquam per alterius iudicium cōtrarium eam impugnet; sed potius illi, quem vel ut superiorem, vel ut consiliarium saltem, humiliter consuluerint, idem inspiraturum, atque in mētem missurū. Nec enim patitur Deus sperantes in se, & timentes, & quod in se est faciētes, in tanti momenti negotio, falli. Debet autem ei qui vidit reuelationē, hæc ipsa certitudo, quam prætexit, de superbia, & pertinacia esse suspecta:

& tutior pars eligenda est. Nam sibi credendo, & innitendo, potest peccare superiori credendo peccare non potest; sed certo certius per animi submissionem, & obedientiam mereri. Quo ad alterum ait: sed profecto spiritus sanctus, qui se dat humilibus, nequaquam ex humiliatione, quam tradimus, se subtrahet; intrabit potius, exaltabit, & in beneplacito suo deducet victor super excelsam animam hanc in oculis suis vitem, & absque vlla ruga fictionis, humilem, & simplicem. hæc tenus ille. Sanè hæc homilitas Deo tam grata est, quàm quod gratissimū: Dæmoni tam odiosa, ut eam non ferat, sed ut plurimum statim diffugiat. Non audes fortè respuere? cogita decipi te posse, & interea comprehendina, & consule prudentiores te. D. Cyprianus, & alij sancti reuelationes magni fecerunt: sed eas tantum, quas à Deo esse sciebant. Olim quoque visiones diuinæ frequentiores fuere, quia magis necessaria: hodie quo minus necessaria, hoc infrequentiores sunt, & suspectiores habendæ. ut nō immeritò debeant, & à magistratu Ecclesiastico discuti, & à priuatis vitari; qui prætextu, vel fictarum (quod hypocritis proprium) vel habitatum (quod il luforum esse consuevit) reuelationū, de alijs (maximè illorum à Deo non commissis curæ) personis; in earum, (ut plurimum muliercularum.) familiaritatem, & sollicitudinem sese ingerunt; ut & a uorum memoria Begardi, & Lollardi, in Belgio; & nostra, Illuminati faciebant in Hispania, & hodie etiam alij quidam faciunt, suo periculo, aliena fraude.

SECTIO II.

De persona eius, cui facta reuelatio.

Quoad personam prophetæ, seu videntis visiones, multa sunt consideranda. Primò fides illius, an sit sincerè Catholica; quare non est credendum reuelationibus Dæmoniacarū, (qualis illa Childerico Regi Franciæ facta procurante, & explicante Bassinā, quæ viuente adhuc marito ei nupserat, & saga erat; qua ingenium posteritatis eius

eius declaratum Francisci Historici putant, lege Gaguinū lib. i.) vel hæreticorum. Nam initio Ecclesiæ Cerinthus falsas reuelationes finxit, & eas Apostolorum nominibus insigniuit, ut Caius, & Dionysius Alexandrinus tradidere: a tales prophetiæ sectatorum Narci Magi: b tales prophetiæ & ipsiusmet Montani, ut Patres antiqui illius temporis prodiderunt, Claudius Apollinaris, Miltiades, Apollonius & Serapion, quorum verba refert Eusebius: c tales Archonticorum Martiades, & Martianus, qui librum confluxere, quem vocabant; Reuelationes prophetarum: d Manetis quoque tales reuelationes, de quibus contra Faustum agens D. Augustinus: talis Iuliani Apostata, quam narrat epist. ad Oribasium, de arbuscula: tales, quib. Donatista Generosum conati decipere: e & quibus utebatur Vincentius Donatista: tales, quibus illusi Messaliani gloriabantur: f tales fuere nostris temporibus Munzeri, & Anabaptistæ, tales Campani, tales Iusti Velsij, & Franc. de la Cruz reuelationes. Tales hoc anno 1601. hic Grætij, qui suspēdio sceleris pœnas luere duo, maritus & vxor; qui penes se solos Ecclesiam remansisse incolumem pertinacissimè iactabant: ideo communes liberos pater baptizabat, mater patrii more spondebat. hi mundum hoc anno peritum prædicebant: sed morte mundi interitum præuenere. Plurimos huiusmodi dedit olim Britannia. Illic enim natus in Cambria quidam Merlinus: Magus scelestissimus: verum em frustra retinentibus Pontico Virunio, & Lelando, est hoc de illo testimonium Guilhelmi Neuburgij, & Polydori, & alias mendacissimi, Buccanani. Sane Magum fuisse, gesta eius à Galfrido Monumethense tradita conuincunt. Caue hunc, qui Vteri Pendragonis æuo vixit, confundas cum alio Merlino Scoto, Helij Thelesini, (qui & ipse vates) discipulo; qui astronomiæ, & physiciæ, ut magister, valde peritus, multa fertur prædixisse; & videtur alijs prophetis Britannici, Kentigerno, Sanfoni, & Gildæ, annuerant

duos. Hanc Merlinorum distinctionem notarunt Anglicani rerum scriptores, Treuiza, Ranulphus, & Giraldus Cambrensis. Falsa fidei pseudoprophetae fuere ibidem, Ioan. Pallus anno 1390. teste Vvaldeno in fasciculo zizaniorum: & Pagani ante Christum natum, Eubages vocati; ex quorum secta, quidam Aquila, & alius Perdix, teste Christophoro Mylæo. Nec dissimilis vanitatis sunt prophetiæ eorum, qui ea in medium proferunt, quæ decreta Generalium Conciliorum, vel Sedis Apostolicæ conuellant: ut ridiculæ prophetiæ illæ Marioni Aduocati Parisiensis, de Societate Iesu, refutata valde à Renato des Pons. in libr. contre le playdoyer de Marion. c. 5. & 6. Nam Marionus iste, ut Arnaldo genero suo cōplacere, & cum eo, atque Pasquerio, ac Doletto, quadrigam Calumniatorum, & Sycophantarum nostri temporis impudentissimorum, sufficeret, etiam prophetias falsas coram Senatu Amplissimo, proferre in medium non dubitauit. Nimirum vidit sola Luteria, dedit vaa curias; quos vix, tã diffitis prouincijs, tot sæcula; Pattæcio nem, Medium, Ecebolium, Lamponia num. Nimirum tanti est his Herostratis, inter Cathenas, & Quadruplatores, & Aezonenfes: inter στυγερους, & ὀδυμους, καὶ φλογημονας, censeris, & digito ostentariet.

2. Num sint persona arreptitiæ: nam harum reuelationibus, vel prophetijs nihil credendum. delatos à quadā multos, scribit Firmilianus, ad Beatū Cyprianum g hoc argumento Miltiades probat prophetias Mōtani falsas: quia sponte incipiebat vaticinari: sed inuitus, furoreque, & amentia correptus, pergebat. h Tales fuere prophetiæ monialium Quercetensium ann. 1491 de quibus ira scribit Christianus Massæus; i Eodem (inquit) anno, circa festū Cathedre (terribile dictū) caperunt demones habitare, & possidere monasterium dominarum Quercetensium; quæ annis quatuor, & mensibus totidem miserabiliter vexauerunt. Vidisses eas crebro, velut canes per agros discurrere, instar auium, uolare per aera, sicut felles, in arbores repere, pendere de ramis, uariarum

g Exstat in ter Cyprian. epist. nu. 75.
h Euseb. d. c. 16.

i Chronico. lib. 20.

rum animantium effingere voces, secreta prodere, de futuris eventibus prophetare. Denique quoties Dominus Henricus Cameracensis Episcopus, aut Dominus Agidius Nettolet, decanus eiusdem Ecclesie, viri iurati, ad exorcismi carum accederet. En, inquit, cornutus ille nunc in ira est, ut nobis comminetur, venit. Post multa remedia, in decemque collata, eorum nemina delata Romam, ab Alexandro VI. lecta, fuerunt in Cena Domini sub divino sacrificio, sed nihil profuit. Ioanna Potiere, qua mulierum dicitur dedisse principium, a nono aetatis anno ludere cum diabolo cepit, qui accusabat eam in monasterio 434. uicibus indigne communicasse: sed ille quia mendax est, non stamus uerbis illius. Ipsa Cameracensem adducta, quadragesima minor, in carcere perijt, circa festum Martini. Cetera post annos 4. mensis lunio liberata sunt. Eandem Historiam narrat et si paulo aliter Ioan. Molinet. Valenceuensis, in Chronico Belgionidum edito, et quo quæ lib. 6. referam, ea mihi optima fide ex M. S. codice describi curauit Clariss. I. C. & Senator Spectatæ institutionis, Petr. Oranus Leodicensis. Tales omnino diuinationes Indorum, qui sumpto Cohobæ semine externantur, & mox cessante furore vaticinantur, de quibus Petr. Chieza. p. 2. hist. Perua. c. 27. tales Libusæ Bohemæ apud Dubrauium, lib. 2. Boiem. hist.

3. Num fidei sinceritatem, uita, ac morum integritas, uirtutesque commendent: an uero uitia, & imperfectiones notabiles eam debent fieri. ideo non credendum superbis, ambitiosis, impatientibus, carnalibus, ebriosis, iram fouentibus, odia exercentibus, dissidia ferentibus, vel alios diffamantibus, vel pecunias hinc corradentibus, nec etiam hypocritis, qui singularia quedam a sectatæ deuotionis, & penitentiae signa, per superiores Ecclesiastici eos non approbata, ostentant. Confirmantur hæc, unius ex primis patribus, Apollonij sententia, qui prophetas Montanitarum falsitatis hinc arguebat: tum quod Maximilla, & Quintilla maritos suos deseruerant: tum quod erant pecunie cupide, seque exerceres testis, & tabulis ludentes, & mercedem prophetiarum accipientes, tum quod lasciuia, dedita pigmentis, cultui corporis, & sumptuoso luxui uellimento

rum. a Gerson etiam sic scribit: Habet præterea qualibet passio profundata sua lassitudo, suam aetatem, suum (ut Orig. loc. citatur) demonium, patet in philocaptis, zelotypis, & iracundis, in inuidis, et auaris. unde poeta.

Qui amant, ipsi sibi somnia fingunt.
Nimirum hi sunt manes, quos quæque pati Poeta cecinit: hæc quæ cuique Deus sit dira cupido. Scilicet animi cuiusque vitia varijs signis deprehendi: ex familiaribus & amicis quibus sunt notiores, ex actionibus, & opinionibus eorum, ut si a Deo sese de quibusque actionibus presumant erudiri, si consilia & iudicia spernant aliorum, si foris Curios simulent, & intus uiuant Bacchanaalia, si mulierculas peccatis onustas circumducant, si se in officia concionandi, confessiones excipiendi, & alia huiusmodi ingerant (ut faciebat Petr. ille Sartor Antuerpiensis pseudoheremita) sine legitima uocatione, ac missionis, si in alijs suis actionibus, moribus, exercitijs uani sint, præcipientes, im prudentes, indiscreti, maxime in oratione mentali, v. g. si adhuc imperfecti & uix purgati cum sint, præcipiunt se per uirtutem, aut statim, ac orare incipiunt, sine præparatione idonea, præsumunt se hinc tantum passiue, nihilque sua ex parte conantes, influxum diuinum expectent. Nam si quod aliud, hoc sane est illud in quo temeritatis saxum impingentes, plerique spiritu desper illusiones periculosas, & hæreses fedissimas, Begardorum, Beginarum, Dulcinistarum, Lollardorum, Illuminatorum, &c. naufragium fecerunt. Duo sunt huiusmodi illutorum scopuli, unus est opinionum iuxta falsarum, atque erronearum credulitas, & superba contumacia, & interdum fedissima quedam, & exetrandia, gradatim irrepentia peccata, et cum Angelis illis deceptoribus, alter valetudinis debilitatio, & cerebri lassio, non in mulierculis tantum, sed et in uiris, alias nec leuibus, nec insipientibus, sed dulci hoc, & venenato ociose contemplationis (ab omni uoluntatis cooperatione, vel intellectu adimiculo, quare & merito, remota) & instructuosa ipsorum corporeorum sensu titillatorij influxus poculo ebrijs.

Quo

Quo in genere longum foret planè recitatio, eorum qui, ab indiscretis, & indoctis magistris, in hanc foueam præcipitati fuerunt, nota nobis exempla, recentere: neque id expedit, superfluit. etiamnum tam cæcis, quam cæcorum ductoribus. Ceteros utinam, vel serò faciant istorum cautos pericula. Eodè pertinent, qui contumelias, examen, iudiciaque aliorum, modum procedendi ipsorum, aut dicta minus probantium vel illis non credentium, agere, & impatienter ferunt: qui demum contenti non forent, huiusmodi carere reuelationibus, & illas potius alijs cedere: sed in his nimium sibi complacent, & domini huius cæco amore tanguntur. Solet enim demon, cuique per id, quod uicio se amat illudere. Prudenter D. Leo: a Nouit diabolus, cui ingerat illecebras gule, cui adhibeat incitamenta luxurie, cui infundat uirus inuidia, cui exhibeat escam cupiditatis: nouit quem fallat gaudio, quem errore conturbet, quem errore seducat, & causas querit nocendi, ubi quemque studiosius uiderit occupari, idem confirmat in uita Moysi Gregor. Nissen. Præ ceteris apti sunt deludi: qui natura sunt tenaces sententiæ suæ, seque solos putant sapere, reliquos despiciunt ut fungos: talis ille, qui se in puteum præcipitauit, apud Cassianum talis postea Fr. Ioannes de Rupefissa, ante trecentos annos: talis nostro tempore Franciscus de Cruce in Peruuia, de quo postea.

4. Consideranda corporis constitutio. Nā si valetudo parum firma, si præferat redundantiam bilis atræ, si habitus corporis inedia, vel insomnia plus æquo deformatus: si sit cerebro læso, uel nimis apprehensiuus, aut imaginationis turbida, & æquo uehementioris: quia tales ut dici solet, etiam vigilantes putant se videre, audire, gustare, quæ nec gustu, nec auditu, nec oculis percipiunt. talibus demon facile imponit, quia falsarum rerum imaginibus obuerfantibus tenaciter adherent, et assentiuntur. Hoc solet epilepticis contingere, ut uimorbifera agitati uaticinentur. Quare annis superioribus non satis cauti fuere: qui sic affecti unius ariolationes tanti faciebant. Admiratione dignam

epilepticæ famine historiam narrabo ex Gerson, lib. 5. sect. 19. in fine.

5. Addit Gerson, resore, qualis sit, & fuerit persona, qualiter erudita, quibus afflicta, cum quibus conuersata, quibus delectata: pauper sit, an diues? in diuitibus timor dam superbiæ, & ambitionem, in pauperibus uero fictionem. Sed hæc obseruatio est petita à valde remotis, & incertis. Melior est sequens.

6. Nec ætatis, nec sexus differentia negligenda est. Nam si calca sit, & caduca ætas, delirij periculum est: si puerilis, leuitas, & morbi imaginosi. quia humidior, quàm par est, sunt pueri cerebro, & pleni vaporibus, qui paruo negotio commouentur. Quare, & per eos, ut aptiores suis conatibus, demones olim amabat oracula fundere: sed & hodie faciunt, in crystallomantia, & in hydromantia. De famineo sexu, constat hunc esse suspensiorum: sed de eo separatim agetur, sequenti sectione.

7. Considerare oportet: utrum sit in spirituali exercitatione persona ueterana, an uero nouitia tantum: an alias eam diabolus sic decipere conatus fuerit, aut decepterit, an quæ illi alias reuelata, uera fuerint: item quæ uera, quæ falsa fuerint. Si tiro, valde uerenda fraus. quia, (ut inquit Gerson) nouitius feruor cito saluitur, si caruerit regente, præsertim in adolescentibus, & faminis quorum est ardor nimis audax, uariis effrenis, ideoque suspectus. hoc indicio Franc. Picus b primo detexit falsitatem cuiusdam reuelationis, uisionisque, post & alia indicia accesserunt ut quod uana quedam bonis mixta, diabolus in forma Christi Domini, cepit suadere.

SECTIO III.

De reuelationibus mulierum non sanctorum.

Sexus ratio est habenda, ut dixi. quia, si cetera sint paria, plus fidei uirorum reuelationes meretur. Quia sexus iste imbecillior, naturales, vel demoniacas suggestiones, plurimum habet pro diuinis: multa quoque sibi somnia fingit, quæ uera credit, iuxta illud paremicti, Anni

Notat hoc Ioā. Nider. in 1. præcep. c. 11. q. de diuinat.

b lib. 9. de prænot. c. 3.

Anus quæ uult somniat: abundat passionibus admodum acerbis, & vehementibus, quare quod a passione natum id a veritate profectum putat. Sunt etiam feminæ naturæ humidioris, & viscosioris: humidum verò facile commouetur, & varias figuras recipit, ægrius autem, ac ferius a motu cessat. Ideo mulieres citius imaginantur, sed viri minus pertinaciter imaginationes fontent; cū que illæ minus ratione polleant, minus etiam prudentiæ habeant; proclivius est dæmoniacas, similitudine falsa, & apparente, decipere. In earum moribus præcipue consideranda, præter lasciviam, luxum, avaritiam: (quæ ex Apollonio notantur) vitium vagæ sententiæ, garrulæ, criminatricis, laudis cupidæ, aut cerebrose: quæque se in docendi, prædicandi in Ecclesiâ, aut Sacramentorum administratione (absque legitima maiorum licentia) contra doctrinam Apostoli ingerant. Nam quæ sunt huiusmodi, non seipsas duntaxat fallunt, sed & viros eruditos tandem, si nimis illis creduli, in præcepta trahere consueverunt. Tertius est, sui temporis doctissimus, Tertullianus; qui dum visionibus muliercularum (ut illi, de

2 lib. de ani-
mae, 6.

b de notiss.
mis temporibus
lib. 2. c.
11.

animæ quantitate, ac colore) a confidit, immemor eorum quæ doctissimè, & verissimè contra has ipsas scripserat, in absurdissimos errores delapsus fuit. Sed ætas nostra præbuit in Peruvia illustrius adhuc exemplum, quod P. Iosephus à Costa verbis ad scribam.

bulam simularet (quod nonnulli viri prudentes exillimarunt) ille Theologus, quod a muliercula magna, & mira de se audiret, ac multo grandiora futura conciperet; libenter ei se discipulum addidit, cuius patrem spirituales agebat. Quod multa: eo abductus est homo, ut miracula facere tentaret, & fieri sibi persuaderet, cum miraculi vestigium, nec tamen quidem extaret. Ob hæc, & quod propositiones aliquot ab illa prophetissa accepisset, à sensu Catholice Ecclesiæ alienatus: à sanctissima inquisitionis indicibus, toto hoc regno stupente, comprehensus est. Ibi per quinquennium fere auditus, toleratus, examinatus, ac tandem patefactus est homo omnium superbissimus, ac insanissimus. Cum enim Angelum sibi diuinitus datum, & quo omnia, quæ neller, disceret, ac deinde summa Dei ipsius familiaritate, & immediato colloquio potitum, pertinacissimè differeret: in eam nugæ delatus est, quas, nisi ab homine profusus meritis, emota dici, nullo modo sibi quisquam persuaderet. Erat verò ille tam integro sensu, quod ad cerebrum attinet, ut mihi integrior non sit. Itaque, & serio affirmabat, se & Regem futurum, & Pontificem summum, sede Apostolica ad hæc regna translatus concessam quoque sibi sanctitatem super omnes Angelos, & choros cælestes, atque Apostolos omnes: quod etiam oblatam sibi à Deo ionem hypostaticam, sed ab ipso non esse admissam. Dationem quoque se redemptionem orbis, quoad efficaciam ut ipse loquebatur, quod Christus solum quoad sufficientiam fuisset. Omnem statum Ecclesiæ sicutum abrogandum; leges uero alias se edicturum faciles, & apertas, secundum quas caliam tui clariorum tolleretur, multitudo uxorū concederetur, confessionis necessitas excluderetur. Hæc atque alia tanta contentione affirmabat: ut nos teneret attonitos, quod homo talia sentiens non insaniret. Denique diuinitus gestis illius, & plus quam centum & decem propositionibus hereticis, aut à sana doctrina Ecclesiæ alienis condemnatis, iussu sumus: ut hæt de more sacrum illud tribunal: cum homine disputaret, si forte ad mentem, & fidem hominem reuocare possemus. Convenimus autem eam ipsi iudicibus, & Episcopo Quinteri, tunc alij. Eo introducto homo ea libertate, & facundia perditissimam suam causam defendit, ut ego in hodiernum diem etiam stupescam, & ad id posse mentis humanæ superbiat. Profusus est doctrinam suam non posse moriari, nisi diuina scriptura, & miraculis; quod esset

su, error

superior omni humana ratione. Scriptura autem testimoniis longe se aptius, atque efficacius probasse, quam probauerit Paulus Iesum Christum fuisse uerum Messiam. Miracula autem se perpetrasse plurima, eaque tanta, ut Christi resurrectio non fuerit maior. Nam & senarissimè esse mortuum, & resurrexisse, atque id euidentissimè (aciebat ille) esse ostensum. Scripturas uero proferebat memoriter (cū nullo librum haberet, atque ipse etiam Breuiario spoliatus esset) ex Prophetis, ex Apocalypsi, ex psalmis, ex alijs locis, tot & tam longas; ut uel memoria esset admirationi. Eas uero ita ad sua commenta adaptabat, ita allegorizabat; ut quicquid uideret, uel sciret. Postremo si miraculis rem agere nobis placeret, se libenter eam statim exhibiturum. Hæc ita dicebat homo, ut uel nos insanos putare uideretur, uel ipse insanire. Nam & per reuelationem sibi innotuisse iactabat, Serenissimum Joannem Austria bello nauali à Turca esse superatum: & Regnum Hispaniæ à Philippo inuictissimo ita pendè amissum: & concilium Roma habitum, ut de Gregorio deponendo, & alio subrogando ageretur. Quæ ideo nobis significet, ut, quoniam erant nobis certæ & inuictis nota, sciremus ei nonnulli diuinitus innotuisse. Et cum esset omnia adeo falsa, ut amplius esse non possent, ab illo tamen assererentur, ut uisissima nobis. Denique cum nihil profecissemus per duos dies disserendo, & ad publicum spectaculum esset cum ceteris, ut in Hispania fieri solet, delatus; intuebatur semper in cælum, ignem inquistores, & omnes gratissimum cœlitus expectans, ut illi erat pollicitus diaboli: at qui ignis quidem nos nullus ex alto corripuit, illum uero, & Regem, & Pontificem, & Redemptorem, & Legislatorem; ex ino flamma, rapuit, atque redegit in cineres. Hactenus P. Iosephus. En fructus incautæ eo nuerlationis cum mulierculis, prætextu confessionum, & nimis facilitatis in credendis; primò, quæ ad laudem propriam; mox etiam quæ ad ceteros, & publicum Ecclesiæ statum, deniq; ad fidei mysteria, morumque doctrinam, ex superbia occulta, sui que amore nata credulitas, ex hac hæresis, & vanissima quædam diuinitatis affectatio, cū incredibili mentis cecitate. Sic igitur vilissima famella, virum eruditione, & sapientia clarum decepit. Sic & Magdalena de la Cruz Cordubæ multis im-

posuit; & in Belgio non multi elapsi sunt anni, cum, in vna urbium Hanno-
nia; religiosa quadam credita energu-
mena, & adducta ad superiorem eius-
dem ordinis, ut exorcisceretur: dū res
in longum abiret, & illa vocibus diuer-
sis successiue loqui inciperet; quarū vna
tenuior se Deum, Christumque Domi-
num nostrum fingebat, alia dæmonem
crassior imitabatur; hæc multa palam
impia effutiebatur; illa, quadam ad pie-
tatem (ut videbantur) pertinentia. hæc
creditum, à quibus minimè decuit, in
illa modo Iesum, modo diabolum lo-
qui. sic periculi plena, & fallaciæ res
eò progressa, ut muliercula solemniter
tu, quasi per eam Christo loqueretur, ho-
stiam incruentam, prolatis verbis Ca-
nonis, cōsecrare auderet; & (proh do-
lor) pī, sed vel indocti, vel incauti, cō-
secratis (exsecratis potius dicere de-
beret) ab hac Sacerdotissa (sed non fe-
cundum ordinem Melchisedech) axi-
mas panis eulogias acciperent, & tan-
quam verum Domini corpus, allatis,
& prælatis cereis, in altari collocaret,
& venerantur. Duo tamen hic erant
imposturæ indicia; tum quod erat e-
nergumena; tum quod auderet Sacer-
dotale, ac virile officium usurpare. Sed
Domine libera nos à similibus; homi-
nes sumus, decipi possumus. Propter
huiusmodi similiaque pericula Ger-
son addit: Hoc præcipue considerandum, qua-
liter cum suis confessoribus, & instructoribus
talis muliercula conuersatur. Si colloca-
tionibus intantum, conuincit, sub obtentu nunc ere-
bre confessionis, nunc longam narrationem uisio-
num suarum, nunc alterius cuiuslibet cōfabu-
lationis expertis (inquit) credite nomina-
tim Augustino, & Domino Bonauentura, nunc
est altera pestis, uel effecior ad nocendum, uel
insanabilior. quæ monitio aureis digna
literis est. quot enim hinc lapsus Iste-
larum de cœlo; quot qui spiritu cepe-
rant, carne consummantur? P. Leloy-
herius addit b regulam aliam, plus tri-
buendum reuelationibus virginum, quam
viduarum, & viduarum quam
conjugatarum. fateor hoc verum, ce-
teris paribus; quia virgo purior, &
Deus puritatis amans, ideo & plures
legimus virginum reuelationes; & vir

a de qua P
Ribadeney-
ra, li. 5. p. a.
nostri Igna-
tij, c. 10.

b lib. 4. de
spelt. c. pen.

go cogitat quomodo placeat Deo, cō-
iugare cor distractius adhuc quā cor
viduē. si paris nō sint sātimonie; plus
credēdum coniugare sanēte, quam vi-
duē lasciuienti: plus viduis, quā verē
viduē sunt, quā virginibus anxie cō-
iugium optantibus, vagis, aut parum
recolleclis.

SECTIO IV.

De prophetijs, seu reuelationibus uirginum,
mulierum, quā canonicata, & nota
sanctitatis.

F Vere multæ huiusmodi, quarum ex-
stant reuelationes, vt S. Angelæ, fi-
liæ Regis Boemæ, virg. ord. Carmeli-
tarū, quæ scripsit librum reuelationū
ante ann. 400. B. Birgitæ Sueticę virg.
cuius exstant lib. multi reuelationum,
quas qui tribuunt B. Brigide Scotę vir-
gin. a falluntur, nisi & ista forte reue-
lationes ediderit, quod non arbitror.
hæc virgo vixit anno 518. at B. illa vi-
dua post annum 1370. excessu ē viuis.
Hæc ē longe antiquior, Pepini Ducis
Brabantie filia, S. Gertrudis ann. 664.
reuelationes quoq; suas collegit: cla-
ruit S. Hildegardis in Germania anno
1180. cuius & alia super sunt. Eteodē
tempore S. Elizabethæ Sconaugiensis
cuius reuelationes libris duob. cōple-
xus Rogerus Cisterciensis Anglus, vir
doctus, & pius, quē, vt nullum Sancto-
tum, virulentie maledicentiaq; fctidi-
oris sui Dalæus immunem esse noluit
in Catalogo Scriptorum Britan. quo lib. ni-
hil vnquam legi scurrilius, mōdaci-
us, aut magis blasphemū. Miror nondum
ab aliquo Anglo Catholico laruā mo-
rioni, & scelerosissimo Apostatę detra-
ctam. Hæc recentior, tempore Gregor.
xj. circa annum 1360. quo tempore S.
Birgitta vivebat, fuit S. Catharina Se-
nenfis, & ipsa reuelationib. illustris, de
harum itaq; reuelationibus, maximē
de B. Birgitæ, quæ plurimas scripsit,
& habuit, nonnulli ambigunt, quo il-
las in precio habere oporteat.

b Comm. in
Gen.

c Decad. 1. Henricus de Hassia, b & Sybilla-
Peregr. qua- nus. c ambo Catholici, ambo religio-
Rip. 9. 3. si; sed (vt verum dicā) nonnihil anda-

ces, volunt D. Birgitæ, & similitum re-
uelationes, non debere haberi pro in-
dubitanter veris, nec acceptari tanquā
ā Spū sancto editas. Qui si hoc intelli-
gerent de certitudine fidei Catholicæ,
eiusq; veritate; item de editis ā Spū sã
cto dictante, vt credēdum SS. editam;
sanē verum dicerent: sed puto neminē
paulō prudentiorem tale quid vnquā
opinatum. Argumenta quoq; illorum,
cum longe tendant vltreius, indicant
eos longe aliud voluisse, scilicet, loqui
de certitudine humana, seu morali, &
de dictamine Spiritus sãcti; in diuinis
reuelationibus ordinario. quod sanē,
nimis multum, de auctoritate, & opi-
nionē Sanctarum Christi sponlarum,
eit decerpere. Sic illi argumentantur.
Primō, quia quæ prædixerunt possent
aliunde prædicti, vt ex industria solo lu-
mine fidei, & doctrinæ confortata. 2.
quia potuerunt ex illusione demonū
nasci, Deo hoc merito permittente; eo
quod, etiam sine culpa, præsumebat fa-
cere, quæ mulieribus illicita, vt cōcio-
nari, & docere, 3. quia potuerunt pro-
uenire ex phātasia nimis debilitata, &
ex errore quodam mentis. 4. quoniam
in illarum dictis quædam occurrunt
minus, secundum communem Theolo-
gorum sententiam, consentanea ratio-
ni, & veritati. 5. quia prophetica illa-
rum doctrina superuacua, & parū Ec-
clesiæ videtur necessaria. Hæc momen-
ta non me deterrent, non mouent ā de-
bita sanctis mulierib. earumq; dictis
exhibenda reuerentia. Non quidem re-
uelationes illas, tanquam fidei Catho-
licæ assertiones, tueor; sed vt reuerētia
dignas, & ā celesti lumine collustratis
mentibus prolatas, venerabiles defen-
do, & quandiu ab Ecclesia, vt pia ap-
probantur, non nisi temere reiici pos-
se contendo. Ad primum argumentū
respondeo, plurima in his contineri;
quæ cum tot annis prius prædicta fue-
rint, non nisi ā Deo potuerūt reuelari.
Ad secundum, q. Episcopi varij, & Sū-
mi Pontifices modum illum sanctarū
extraordinarium, in docēdo, & exhor-
tando permiserint: & ideo nihil illas
indebitum vsurpasse. quare nec causa
fuit vlla, cur sponfas suas Christiustā
fide

sedē ab animarum adultero diabolo
decipi, & rideri pateretur. Ad ter-
tium respondeo, nullum delirij, vel
aberrationis ā mente sana signum vn-
quam in illis deprehensum fuisse, qua-
te non minus hæc coniectura, quam
præcedentes, vanitatis, & malitiæ ple-
na censenda. Ad quartum negamus
in earum reuelationibus quidquam re-
periri, quod Catholicæ fidei sincerita-
ti palam repugnet, vel cum ea consi-
stere nequeat. Si quid forte commu-
niori Scholasticorum sententiæ repu-
gnat; non ideo confestim damnandū,
vt erroneum; cum piē, & prudenter
intellectum, suis quoque probatis au-
ctoribus, & rationibus non absurdus
stabilizetur. Alioquin Pontifices Ro-
mani, vt Eugenius Tertius Hildegar-
dis, Bonifacius verō Nonus Birgitę,
reuelationum libros, adhibito matri-
ro Doctorum, & Cardinalium Con-
cilio, atque examine, non permisit-
sent, ad Ecclesiæ vtilitatem, in vul-
gus edi. Ad quintum dico, solere
Deum, sæpē quædam permittere, im-
mo & facere; quæ nobis videntur
Ecclesiæ non admodum necessaria,
vel ideo; vt maioris suæ munificen-
tiæ nobis sint signa, & famulos, ami-
cosq; suos amplius honorer. Præ-
terea, quis consiliarius Dei fuit, aut
aut quis mentis eius abyssum sic pene-
trauit, vt pronunciet aliquid ab eo fa-
ctum superuacue?

Ioan. Franc. Picus aliud argumen-
tum inolestius adfert in medium, q.
sanē in primis remouendū. Harum Sã-
ctarum reuelationes cōtradictorias ef-
se; quare alteram earum necessariō fal-
sitas conuinci. D. quidem Catharinā
Senensem, vt sibi reuelatum, prodidit
se; Deiparam cum originali peccato
conceptam fuisse: contra B. Birgitam
huius istam maculā aspersisse libe-
ram ab initio conceptionis extitisse.
Respondet, me talem contradictionem
non fateri; D. Birgitę reuelationem
agnoscere, & qđ illa asseruit credere.
Quod attinet ad D. Catharinā Senē-
sensem reuelationem; sunt qui re-
spondeant, eā deceptam, & falsam re-
uelationem pro vera habuisse. a Sed

hoc in Sanctā parum honestē dicitur.
Alij volunt huius reuelationem post
obitum S. Catharinæ, præpostero &
pertinaci quodam zelo confictā ā de-
fensoribus illius snie; ad infirmam
reuelationum contrariarū fidē. b con-
firmat hunc conatū similitudo attēta-
torum Bernæ apud Heluetios, prius-
quā ad hæresim ea ciuitas defleceret,
(nēpe anno 1509.) vt testatur ea de re
editis auctoritate publica Historię li-
bellus, ē quo id alij Chronographi c
tradiderūt. cur, inquit illi, qđ eodē
in genere semel patratum deprehēdi-
tur, non & alias factū credatur, fcon-
currentibus pro contrarię partis veri-
tate multis indicij? Neq; hoc ordini
toro, sed paucis quibusdam foret falsi
crimen impingere. Mihi probabilius
videtur, neq; hoc ab ordine falso cō-
fictum, neq; ā D. Catharina, vt reuela-
tionē, proditum; nō ab ordine, qui cū
sit sanctissimus tale crimen in se non
admississet; nō ā Sancta proditū, vt re-
uelationem; quia nec F. Raimund. nec
vllus cōfessariorū ceterorum, vel fa-
miliariū B. Catharinæ, qui diligentis-
simē cunctas D. Catharinæ reuelatio-
nes collegerūt, & posteritati collectas
emissere, vllam huius reuelationis mē-
tionem fecerūt: nec ē in libris B. Ca-
tharinæ illa reuelatio inuenitur. Duo
hic obijciunt, primō dictū Caietani,
qui hoc ex D. Antonino asseruante af-
ferit. 2. locus quidā ex opusculis illius
Sanctæ. Ad 1. respondeo S. Antoninū
scribere tantū, si quis obijciat hanc
reuelationē S. Birgitę, sciendum alias
sanctas miraculis claras contrariam
reuelationē habuisse: Sed Antoninus
dictum suum non confirmat vllius au-
ctoris testimonio, vt solet; nec ē ipse-
met, vbi de vita B. Catharinę egit, vl-
lā, inter alias, huius reuelationis facit
mentionem, vt nec Confessarij Beatę
illius, sicut dictū est. ideo non inagor-
facio hoc dictū Antonini. quo, ad solu-
tionem argumenti, pro tempore vsus;
eō quod Ioan. de Neapoli alia solu-
tio, quā ibi refert, ei merito nimis in-
pudens videbatur. Ad 2. respondeo,
optare me locū ex scriptis eius addu-
ci. Nec in inuenio nisi forte id col-
ligant,

b Sic Amb.
Catharinus
eiusdē ordi-
ni. li. 3. pro
immaculat.
concep. circa
prim. c. Fr.
tradiderūt. m
3. q. 27.
tur, non & alias factū credatur, fcon-
dis. 3.
scit. 3.
c Additio.
ad Chron.
Euseb. et pri-
ma ad d. ad
Nauclerū.
d c. semel.
malus, de
reg. iur.
e p. 1. Sum.
Theolog. tit.
8. c. 2.

1. Pet. 2. ely
lib. 1. c. 10.

ligant, ex illis verbis quæ adnectuntur in fine Orat. XVI. ubi sic legitur: *Tu sis Domine, quia ista est veritas*, quem locum, frustra querenti, Ioan. Deckerius iam olim Louanij, & nunc Grætij in Theologiæ professione collega meus mihi ostendit. De quo verbo potest esse non iniusta suspicio, hoc additum ab illis, qui volebant, ea quæ in præcedenti oratione dicta fuerant, haberi pro prophetica reuelatione, & dicto contrario simile dictum B. Birgittæ volebant refutare: præcesserant autem nonnulla de concepta Deipara in Originali peccato. Suspicionem facit, quod sine his verbis tota oratio perfecta est: & quod si voluisset B. Catharina hæc verba addere, non fuisset ei necesse, ponere illud, *subiunxit*, quod immediate his verbis videmus a librario præponi: accedit quod orationum eius alia nulla sic terminatur. Quare vel illa hoc non addidit, vel si addidit, non addidit, ut sibi à Deo reuelatum; sed ut opinionem suam, quam cum plebisque sui ordinis omnino veram & certam, humanis tantum rationibus & persuasionibus inducta, putabat. Potuit autem sancta illa, hæc in re; quæ de Theologica questione, naturali, non diuino, lumine præeunte, diserebat, errare, quod humanum est. Sanè fallacem esse argumentationem, quæ eo loco vitur, nemo prudens Theologus dubitauerit. extrema enim sumit, medium conceptionis ipsius tempus transiit: quasi concludas, nec ante hoc tempus, nec post hoc tempus aliquid fuisse, vel futurum; & inde inferas, ergo ne nunc quidem hoc esse tempore. 3. par. q. 9. Fuere quidam olim Dd. qui censuerunt, membr. 2. posito, quod B. Virgo in Adamo peccauit, & Christi Domini redemptione d. 3. art. 1. indiguit; consequi, ut non potuerit ipse Capred. Fer. 10. momento conceptionis sanctificari, & alij. r. a sed qui rem melius examinarunt, b Bonau. d. illi multis contrarium docuere; b ex 3. p. 1. art. quorum dictis cum clarè colligatur, 1. q. 1. Deum hoc non absolute tantum & aut d. c. 2. simpliciter facere potuisse, sed etiam; Paluda. in stante illa hypothese: non intelligo d. 3. q. 1. ar. quo pacto fuerit à Deo reuelatum; 1. Caietan. Non potuisse Deum animam B. Virginis Ma-

ria insuadere, nisi in materiam putridam. Sic enim illic vocatur caro, infecta peccato originali. Nonne hoc dictum repugnat decisioni Sixti IV. Pij V. & Concilij Tridentini? nam si hoc Deus non potuit, ergo factum credere non licet. Si hoc Deus sciebat, quia veritas esset, atque hoc B. Catharina reuelaret, certe illi reuelauit implicite; contra sentientes in fide errare. Quo igitur pacto permittit Ecclesia, ut pium & probabile, credi sine originali peccato conceptam de facto fuisse? si hoc probabile credi: certe nequit Deus reuelasse, hoc a se fieri non potuisse. Absit ergo, ut credamus illa in oratione diuinam reuelationem contineri: Absit ut credamus B. Catharinam, humillimam, sanctissimam, & circumspiciatissimam Dei sponsam, talia præfate & parum solide dicta, tam graui Deitestimonio confirmare voluisse, aut pro diuino oraculo obtrudere. Nulla igitur reuelationum hic pugna est, ubi vnica inuenitur S. Birgittæ reuelatio: quam non ipsa tantum, idque pluribus locis, e. ut videas constantiam; sed & alij sancti confirmant. Vnus Marfil. Theologus grauis, d. & neutrius Ordinis, Dominicanique Franciscanæ reuelationes diuersorum recensuit, & eas addit fuisse graues & miraculis confirmatas. Quoad ceteras reuelationes aliarum rerum, quæ contraria sibi prima facie videntur: si quis illas eodem modo discutiat, & circumstantias sedulo conferat; non magno negotio deprehendet, eas vel conciliari posse, vel earum alteram non ex reuelatione sed ex opinione peculiari, putantis id verissimum esse, vel ex vehementi tantum imaginatione, profectam.

SECTIO V.

De indicij à natura ipsius reuelationis petitis.

Suppono, si lumē illud certitudinis, de quo Sect. I. dictum, cum reuelatione adiunctum fuerit, tunc parum referre vigilante an dormiente visio con-

contigerit: si desit hoc lumen, tunc semper plus vigilanti reuelationi, quam (ut Varro vocat) somnori deferendū. Hoc supposito,

Considerandum primò, qualis sit illa reuelatio: ut, an sit sapiens visio, nempe conformis sapientiæ quæ de coglo est. talis autem futura (teste Gersono) si habeat illa à D. Iacobo requisita; a. ut sit puer, modesta, suauis, bonis consensu, plana misericordia & fructibus bonis, non tudeant sine simulatione. Si (ut hoc fufius explicem) instiget ad aliquid, quod exemplis Christi & Sanctorum magis assimilet; si hominem intrinsecè demisforem reddat, quàm sine reuelatione fuisset; si mitiorem, mansuetiorem, re-collectiorem, & à secularibus & extrarijs curis abstractiorem; si inuitat ad simplicitatem, vnionem, & (ut sic loquar) intimatè cordis: si id, ad quod instigat, pluribus virtutibus sic ornatū & prestantioribus, quàm eius omissio, vel factum contrarium: si ad quod inuitat, sit simpliciter & intime bonum, non aliqua duntaxat ex parte; denique si incipientem ad peccati detestationem, & præteritæ vitæ confusionem excitat; proficiemtem per boni desiderij inflammationem; & feruoris deuotionem, ad meliora charismata promouet; perfectum verò implet diuinæ dulcedinis interna prægustatione. Vnde præclare scriptum à Ioanne Salisber. libr. 2. cap. 17. Sed cum hæc à spiritibus vitæ homines hant, nam solum rerum imaginem fidelis animam non aspernatur, quæ innocentiam relinquit inelamem. Quod si materiam vitij asserat, sibi idem forte accendens, aut auaritiæ, aut dominandi ingens appetitum, aut quidquid huiusmodi est, ad subuersionem animæ, proculdubio aut caro, aut spiritus malignus immittit. Peritè duos fallarum reuelationum fontes memorat, carnem & demonem: sed mox minus peritè & verè quæ de Lamijs dicuntur, omnia falsa pronunciat; quod fuit à nobis alibi reueratam sup. lib. 2. Damoniæ reuelationes censendæ, quæ prædictis operatur contraria, ad scurrilia & carnalia, vel inuida & detractoria, & immodesta incitant; quæ hominē reddunt auesum à Christi & Sanctorum imitatione.

ne, reddunt gaudentem nouis & singulis inuentis suis. Ut enim optime D. Bernar. ait, b se transfigurat malignus ille, si b Sermon. de virtutibus aliquando in angelum lucis, ut virtutis util. verbi simulatione plus nocet, sed & tunc quoque si Domi. diligenter aduertimus, nunquam visi amari-tudinis & discordie semina spargit. Suadet enim nonnulli singularia ieiunia quadam, unde ceteri scandalisuntur; non quia diligit ieiunium, sed quia scandalum delectatur. Item si suadeat aliqua contra canones, vel constitutiones, vel regulas, vel alia præcepta maiorum, hoc indicio B. Simeon Monachus Treuitensis cum deprehendit, narratur historia ab Eueruino Abbate; c. in verticem montis Sinai iussu super. caput Sur. viorum cum missus fuisset, ibi habitaturus: no. 1. Iunij. clauis horis illi specie Angelica demon apparuit, & t. missam celebrat hortatur. Ipse nec plane dormiens, nec persilite vigilans contradicit, non debere sine presbyterij ordine aliquod hoc ministerium implere. contra inimicus istat fo Dei locutam esse, Christum hoc velle, nec da cere sanctum locum ministerio tali diutius priuari. Remittentem ergo & contradicentem, adiungit sibi consortio alterius demonis, de lectulo educunt, ante altare iam vigilantem statuunt, alba induunt, de stola utrinque altercantur. hostis more presbyteri Simeon more diaconi contendebat sibi imponi debere. Tandem Dei famulus, ad se reuersus, virtute orationis, & signo Crucis inimicum repellit, seu que de lussu ingemiscit. Deprehensa quoque illusio ex attentata similis fere superbie audacia, & quia modestie auctor non erat, reuelatio, in initio ordinis Præmonstratensis. Rem totam narabo verbis scriptoris illius B. Norberto corui: d. Inter quos Præmonstratenses religiosos fallax ille spiritus, quosdam considerans idiotas, & sua illos quondam recognoscent fuisse nascula, in quibus sua quoque voluptati indulgere conuassant; ita illi fallax sua illusionis sapientia repleat, ut quæ prius in libris aut legere mouerant, iam ex libris magna quædam dicerent, & de futuris prophetando maiora & stupenda prædicarent. Danielis denique unus ex eis prophetiam scire asserbat, & de ea quædam, ducendo mendacio loquebatur: ubi de quatuor, & septem, & decem cornibus, & regibus propheta scribendo, inducit, & de Antichristo. In quibus iam simpliciores quosque attentos reddiderat, & si sic-

si esset, etiam ipsum Dei hominem & Venerabilem Abbatem Simonem S. Nicolai in errore induxisset. Jam enim eo usque progressa erat eius arrogantia, ut ipsi assidentibus, etiam in capitulo, sermonem facere auderet. Et qui vidit & audiuit, praeberet huius rei testimonium. Et hoc signum eius, quia de sermone profert initium. Erat enim hic sermo: Effote fortes in bello, & pugnate cum antiquo serpente. Hac spiritus ille mendax, per organum illud suum proferebat: sed ad veritatem qua sequitur, videlicet, Et accipietis regnum aeternum, haudquaquam procedere nequam valebat. Porro cum ab auditoribus veritatis & dulcedinis fallax ille spiritus se ex parte deprehendi cerneret, ut esset mille artifex; maiore arte ad alia fallendi genera se convertit; ut quia manus felix, et rationi intentos non poterat subvertere, saltem contemplatores quoslibet auerteret à contemplatione. Nam ille idem elericus, laboris huius minister, subita quadam & gravissima infirmitate corripitur, & qui prius de visibilibus responsa dabat, iam in coelum or suum, ad invisibilia & ineffabilia promenda ponere non verebatur. Concurrunt fratres, ut consuetum est ad, inveniendum eum; concurrebant ad ea qua dicebat audienda. De se quidem magna, sed de pluribus circumsistantibus asserere maiora. De se quod eadem respo-dera aut futurus esset cum angelis in coelo, aut statet saeculis cum ceteris fratribus in choro. De alijs vers singulorum considerans habilitatem, quasi prophetando & augurando dicebat. Hunc cum nuper in Ecclesia ad superiora raperet, vidi ad aeternitatem vocatum, istum iam, &c. subiungit varia de alijs. Vide hic gradus superbiae, primum idiotas sibi demon deligit, & facit videri doctos; deinde facit illos scripturam interpretari, & coram maioribus disserere in locis, ubi tacendum de his, & culpa potius humiliter agnosceda. 4. facit eos Pseudoprophetas, de se magna loquentes; nec de alijs minora, ut superbia pluribus affricaretur. Subiicit postea de alio idem faciente, & has omnes demonis machinationes dissipatas, statim ut religiosi, fraudé subolacientes, respodere; se nec hunc, nec ullum alium amplius audire velle, donec pater eorum Norbertus reuertetetur. hanc responsio, humilis obedientia virtute, demoné vicit. Nec effugacius feré ulli existat remedium da-

bo aliud exéplu verbis Fran. Bentij ex annis litteris nostrorum provincia. Mediolan. anni 1590. In oppido quodam sub urbano prope Arona, ad triginta mulieres malo demone agitatae, omnes feré virgines, in simag, edictiois, ea praesertim qua sunt voto virginitalis obstrictae, miri, has, quod, delicti ex cunctis, quod, arbori, oppugnet, varias inducit formas, ut alliciat ad infanda, ut deterreat ab honestis, assimulat modo personam, & pietate monachi, & quod audire aures horret, & simulacrum Christi crucifixi, hor- tatus ad impia, quoniam & uirum, leonem, serpentem, im- petu facturus in puellas bis à ore, & de ueratu- rus uno haustus pinnace i & uiliter in se popu- rato & instructo, insinuat, extrinseco perniciosae glande cuius stamma tonitruum, nisi extorquet assensum. Sed simplicitas virginum vincit oem astutiam Deo mixta. Magna enim earum fides, eoque elypeo ignea nequissimi tela extinxerunt. E pluribus narrationes duas reponitur. Ex earum numero quadam nobilibus, orta parvulis, & nulliter educata, cum haberet aliquando nocte infestam à diabolo insidiatore, stratum deseruit, & hieme licet media ac te pestis perfrigida in na- do paupimento nuda cubat, cum cresceret nihil secus stamma (ut magni incendii aqua inges- ta) elam cubiculo egressa in hortum fecerit, ubi magni simulacrum Fra ceteris, quod eadem facta- tasse acceperat, corpus proiecit in aggerem nu- uum, tandemque periclitatur, obstreperare licet da- mone (qui ab ea infestatur) & ceteris, frenden- te, ut internum ignem externo frigore restin- xerit. Alteri item demon nactus, se ostendit imagine Beatae Virgine, crucis uicellum pra- ferens cum multarum virginum comitatu, atque ita locutus est: uidet Deus amatque tuum istud studium tuenda pudicitia: sed quoniam difficile admodum est in paterna domo in tanto strepitu occurrantium, & periculo- rum obiectu non contaminari mentem aliqua ex parte, nos allegauit, ut te duceremus, in canobium sacrationem virginum, omisit curis omnibus, ipsum manum iudicose famulantium. Hic uirgineula, Deo aspirante, cui ueris Diaboli insidias, dextera duxisset manu à capite in pe- ctus, moxq; à sinistra produxisset in dextera, ut esset crucis talis. uisus, tamq; homo- re indignissimam esse profectetur. Neq; uero uisus habeo magnam fidem, timeo & in speciosis & silijs fides delos, qd si Dei legatione sanguini has Sactorum reliquias (habebat reliquias ad al- ligatas ad collum) humiliter ueneramini. Miru- dictu, & cubuerit in genua laeta uenerabili de-

& tam-

& tanto magis urgent, ut maneret professione. At illa, mihi non licet quicquam grauius sta- tuere mei patris spiritualis iussu, neque ad eum adire deest nocte intempesta: conuenite nos illam & experite mandatum Dei, ubi di- luxerit, ego accedam & utar consilio illius. Hoc responso, damones abiecti omni simulatione, in suas se tenebras abdidicerunt, cum fremitu in irridos tem puellam, quod lingua filium bel- larent, gratesque agentem suppliciter Deo, co- nameliat & probra certatim ingerentes.

Haecenus Bencius, quid hac virgine sapientius, sed docebat nimirum illam Vera Sapientia, cui se pudicitia Zona colligarat. Impudicitia statim prodit demonem; sic enim ex calamistris, & prociacivultu, & curiosa discursatione D. Robertus Abbas demonem in nu- pijs agnouit. Et lasciuia forma & mo- tu, ac verbis, eundem cognouit S. Dun- stanus, & ignita forceipe arpto eius naso lepide irrisit & teste Osberto Ca- tuariensi. Addam singularis cautele exemplum, quo docemur, nihil tutius esse, quam timere suum sequi iudiciu, aut ab obedientia maiorum vilius re- uelationis etiam certe fiducia recede- re. Genebaldus Laudunensis Episco- pus per incautam cum vxore, quam deseruerat, familiaritatem, ex bono principio ortam, tandem, quae huma- na fragilitas est, cum ea corpus miscue- rat: sed postea ad cor reuerfus, & D. Remigio Remensi confessus in angu- listimum locum instar sepulchri reclu- sus fuerat, ubi cum septem annis poe- nitentiam asperimam egisset: Septimo (inquit Hincmarus in D. Remigij vi- ta) anno, in vigilia coena Domini, cum idem Genebaldus in oratione Domini, pernecharot, & seipsum desereret, circa mediam noctem an- gelus Domini, cum magna uenia luce, ad eum in oratorium ubi pronus iacebat. & ait ad eum: Genebaldus exaudire sunt pro te orationes pa- tris tui Remigij: suscepit quoque dominus poe- nitentiam tuam, & dimissum est peccatum tuum, surge, & hinc egredere, facq; ministe- rii Episcopalis officium, & reconcilia Damno poenitentes criminibus suis. Genebaldus au- tem, nimio terrore percussus, respondere nihil potuit. Tunc angelus Domini confortans eum, & ne timeret hortatus est, sed & auderet in vi- sericordia Domini sibi collata. Qui animatus,

dixit ad angelum: non possum hinc egredi: quia Dominus & pater meus Remigius clauem hu- ins ostij secum habet, quod & sigillo suo signa- uit. Et angelus ad eum non dubites (in- quit) me à Domino missum; sicut patet tibi talem: sic & ostium istud patebit. Et statim, saluo sigillo ac cera, ostium illud apertum est. Ecce tibi veré visionis indicia: prius perturbatio; mox consolatio, & veru ac apertum miraculu sigilli ac ceræ in- tegritas: non tamen censuit vir sanctus obedientiae quidquam derogandu. Tunc Genebaldus in modu crucis se iactans in limine, dixit: Etiam si ipse Dominus IESVS Christus dignatus fuerit ad me venire peccatori, hinc non egrediar, donec illa uiderit, qua me in eius nomine, in ista reclusione cōsti- tuat. Et statim angelus Domini recessit ab eo. Quid ergo? placuit Deo Genebal- di animus, & per angelu hac oia, eadem nocte, Rhemis pernoctati in oratione D. Remigio manifestauit; cumq; Lau- dunu Proficisci iuber, & Genebaldum Episcopali sedei restituere, qd & factu ab eo cōfessim. Cetera D. Guilh. Aquita- niae dux, si demonis suggestiones quibus & feruor deuotionis minueba- tur, & ad secularia reuocabatur, initio diiudicatas repressisset, non se sic Lucé- sibis ad bellu ducé obruffisset, nec ca- citate percussus fuisset: d. sed hac illu d Theobal. deceptio, cautiore reddidit postea, ut in eius vi- facile secunda reuelationis falsitatem ta, cap. 16. contemneret. Prudentissimus senex apud Sur. Abrahamus (ut B. Ephrem prodidit) Februa. reuelationes illas, quibus eum demon, c. ibid. c. 19. Sanctu & Beatu praedicabat, contrario hu- militatis actu statim pelligabat. f. Vah; f. Simeon. qua contraria fuit illa Candefis virgo, Metaphr. nostris teporibus; misella diu vacarat ex Ephre- orationi, & Sacramenta frequentarat: mo apud Su sed vel non satis excitatu nacta fuerat rium Mar- confessariu; vel si nacta, ei sua secreta ty 16. spiritualia non pandebat; vel bene mo- nenti non credebat. quicquid horu fue- rit, paulatim varijs reuelationibus ea diabolus superbie spiritu inflauit, tan- de persuasit, meritis reliquis paré esse Dei parae Virginitate deesse secunditatem iunctam virginitali illibata: si per- gat, id quoque consecuturam. o va- frum comentum, & muliebri ingenio accommodatum; iam illa se confel-

vide Sur.
7. Iulij.
tum. 3.
h. Sacerdos
19. Maij.

c. Apud
Sur. 13.
Iulij.

sonis indignam non esse rebatur: itaque per annos aliquot eam intermittens, non abstinebat tamen a sacra synaxi. Quid multa? semel dum in templo versatur, & communionem expectat, ardentiusque beneficium illud reliquum postulat: audit, bono sis animo, dilecta, exorasse te scito. concessa tibi fecunditatis cum castimonia prerogativa, quam petis: de coelo confide te gravidatam. commiscuerat enim se cum demone, qui lucis Angelum mentiebatur. domum reuersa, sentit utrum tu mescere: iusto post partus tempore adueniente, pium quandam & prudentem adit ciuem, bene notum; narrat rem totam, petitque ut in domus eius penetralibus sibi liceat parere; & stipulatur arcanum fore. Ille nec credulus dictis de reuelatione, nec tamen sustinens virginem domo excludere: veritus, ne grassari iam incipientibus Sectarijs, materiam res vulgata preberet blasphemis: hæreucorum dictarijs atque ladorijs; eam suscipit, & adhibita obfetrice fida partum expectat. Misera doloribus vehementer torquebatur: tandem, tandem magnam, pro prole humana, horridorum, & villosorum, sedissimorumque vermium copiam effudit utero; quorum tam dirus erat aspectus, ut omnes exhorrescerent; tam ter odor, ut foetore ferme exanimarentur. Sic demum misella se delusam intellexit, & superbix suae fructum, a superbiorum Principe retulisse, quem oportebat. Sic mulier decepta; sed & viros ille dolosus coluber supplantauit. Apud Gregorium Turonensem leguntur hæc de S. Friardo, & socio eius Secundello; Sanctus Friardus cum Secundello Diacono in supradicta insula. Resit immobilis: habebat tamen utroque eorum propriam cellulam, sed precul inter se positam. Cumque strenue in oratione persisterent, nocte Secundello Diacono apparuit tentator in specie Domini dicens: Ego sum Christus, quem continuo deprecatur: iam enim sanctus es, & nomen tuum in libro vite cum reliquis Sanctis meis inscriptum: egredere nunc ab hac insula. & vadens fac sapienter in populo. His & illi illat. deceptio: ibi discessit ab insula, nec socio nuntiavit: tamen, cum infirmis in nomine Christi

manus imponeret, sanabantur. Reuersus autem post multum tempus ad insulam, venit ad socium cum varia gloria, dicens: Alij extra insulam, & virtutes multas in populo feci. Cumque conterritus ille in interrogaret, quid hoc sibi vellet; cum qua qua gessisset simpliciter pandit. At senex obstupescens, suspiransque ac lachrymans ait: Vade nobis in quantum audio a tentatore delusus es: vade, age poenitentiam, ne ultra tibi praualeant eius doli. Ecce vides lapsum, primum cuius occulta ex superbia credidit se sanctum, & ex hoc frontispicio non cognouit dolosam machinam. 2. quia deficiuit a bono proposito manendi in illa insula. 3. quia clam habuit magistrum consilia sua, & obedire illi neglexit. Vide nunc, ut victus viceris; fretus humilitate, obedientia, & oratione. Sequitur apud Greg. Turonens. a Quod ille (Secundellus) intelligens & per-
patri c. 10
citatur Surius
1. Augusti
risse se timens, cum fletu ad pedes eius prostratus, rogans ut pro se Dominum deprecaretur. Cui; Veni, inquit, & pariter eius omnipotentiam pro salute anime tue poscimus: non est enim difficilis Dominus se consentientibus misereri, cum ipse per Prophetam dicat: Nolo mortem peccatoris, sed ut conuertatur & viuat. Orantibus autem illis, aduenit iterum tentator in simili specie ad Secundellum Diaconum dicens; nonne preceperam tibi, ut quod oues meæ morbida essent, & pastorem indigerent, ut egredieris & iustitias, atque opus suauitatis eis tribueres; Et ille, in ueritate comperi, quod seductor sis, neque te Deum eredo, cuius te speciem mentiris habere. Tamen, si Christus es, crucem tuam quam reliquisti, ipsam ostende, & credam tibi. Cumque non ostenderet, Diacono crucem in os eius faciente, confusus euasit. Et ecce tibi consiliū, quod in similibus dubijs pores adhibere, petere ut se cruce consignet, vel ut fornicata cruce tibi benedicat. D. Matrona similiter dæmon, apparsens in forma speciose mulieris, suauiter in relicto deserto urbem peteret, minus pudori eius periculum ibi fore: sed beatissimum infidias, ex anterioris vitæ dissipatione, intellexit inimici. Simeon Metaphrasti, in eius uita mense Nouembri. Sic S. Marcellus Abbas dæmones ex obsessis pulsurus, ipsique aliquoties clamantibus, Inbenor exire, quoniam in nos accepisti potestatem; nihil iussit, sed per-

perseuerauerit in oratione, donec a Deo compulsi recesserunt. Causam querentibus, cur non statim iussit, prudentissime respondit; Quoniam dicentes me in eos accepisse potestatem, nihil aliud agebant quam quid uana gloria laqueis me conabantur implicare a. Cuius documentum utilitas non in exorcismis modo, sed & in reuelationibus cunctis maxima est; quia maximum in his uanæ gloriæ periculum, ut de Secundello vidimus. Ipse quoque spiritus S. mirabili quadam visione se B. Angelæ Fulginati in sinuans, cum eam callaudasset, & ipsa ideo rem suspectam haberet, quod sic exponeretur periculo uanæ gloriæ pro certo signo probæ reuelationis ei assignauit; quod quo magis laudabatur, hoc ei crebrior & acrior omnium peccatorum prætorum memoria occurreret, & ne conata quidem, vllum uanæ gloriæ locum dare posset. Narrat hoc ipsa fusè cap. 19. & idem alias quoque se expertam scribit cap. 21. 22. & 29. Sed & illud attendendum multo fieri in omnem partem esse dæmonis fraudes. aliquando suadet quod optimum est, tunc periculum subest superbix: idem tum valde cauenda hæc pestis. Aliquando suadet quod bonum est: sed nunc considerare oportet, num hoc bonum sit maioris boni impedimentum. si posterius hoc obseruasset B. Iordanes Prædicatorij ordinis Magister Generalis; non illi diabolus aliquoties hac techna imposuisset: semel quidem; ut ad concionandum cum redderet inidoneum ac debilem, specie boni exempli præbendi, & austerioris vitæ, impulsit, ea relinquere; quæ corporeculo illius erant necessaria, & eum ad maximam virium infirmitatem redegit b. Sed & alias iterum iterumque eum hoc pretextu decepit. quæ Historia, quæ religiofis uilis futura, digna est pluribus locis legi. sic ergo. scribit Leander Albertus, de illo febris acutissimis laborante; Fortè eum uenerandopatre, erat quidam cœnobij cuiusdam presider, quem Priorem appellant, ordinis nostri, uir discretus, solers, prouidus, litteris callens, & moribus compositus, qui aliquando medicina operam dederat. Is igitur Iordanes patris

animum non ignorans, & sciens eum in agrotatione si ipsi rigidi dissimulatio, dixit: Pater oportet agrotum in omnibus medico se subijcere, si pristinam ualeitudinem cupiat sospitatem. Quapropter licet sis nostra religionis præfector & caput, agrotus præfectoris auctoritatem dimittas, mihi que te subdas, & obediens necesse est. Quod si feceris, haud timeor, quin in breui in colonis hinc exceas. Annuit uenerandus pater humiliter, præter ergo ordinis nostri consuetudinem super plumas agroti quiescenti (sic enim Prior prudens iusserat) nocte diabolus, formam præ se ferens angelicam apparuit, dicens; uelut admirandum dices: Estne hic Iordanes, fama & opinione apud omnes tam præclarus & præfector & pater tam insignis Prædicatorum ordinis? Esem ancep, nisi ante hæc te diu nouissem. O quam uili & impudens factus es, qui uelut uerus de dominis terra, in strato plumis & sericis ornato quiescis? O infelix, quale ordinis tuo & fratribus exemplum præbes! sed non est tui Deus in sinem oblitus, qui ad te corrigendum me misit. Surge igitur à grabato, terraque protinus supplex inhareas. statimque diabolo euascente perterritus Iordanes in terram corruit, & sic tacens, postquam illuxit, à Priore & fratribus inuocatur. Quem Prior seuerò corripiens, coegit ex merito obedientia in strato preparato decumbere. Sequenti nocte iterum diabolus pristina forma assumpta adstitit, & durius quam antea redarguit uelut sibi inobedientem, moxque in solum ipsam desilire præcepit. Quem cum mane eius dies Prior iterato super solum tacere conspexisset, apprimè indignatus, dixit; miror tuam simplicitatem, no dicam infirmitatem; qui non solum in corporis, sed & anima prauitiam, contra obedientiam hoc facere presumpseris. Ego enim Deum caeli, terraque Dominum testor, quod noluissem prototo terrarum orbe sic grauiter contra Deum & ordinem deliquisse & hæc dicens, in fletum maximum prorupit. Quod cernens uenerabilis pater, & ipse lachrymans prociuit ad pedes eius narrans ei uisiones, sed magis illusiones; & qualiter, ut coniecere poterat diabolus illum fuisse, qui in angelum lucis fuerat transfiguratus. Prior uero captus admiratione ac quadam commiseratione illius, aliquantulum lenitus, iussit ipsum stratum ascendere. Ex hoc enim tantam membrorum debilitatem contraxerat sicque humores in durati fuerant; ut nec spiritum ad quiescendum haberet. Tertia nocte Diabolus, ut prioribus, adfuit: quem, ut

conspexit uir Sanctus (iam enim in interpatio-
nes eruperat) ait: O nequissime generis huma-
ni hostis & impudice canis & immunda bellua,
quomodo iteum ausus es simplicitatem delude-
re, cum zelum qualemcunque erga ordinem pra-
te fereris? Et ego quidem, nisi hoc omnipotentis
Dei dispensatio permisisset, sapientius aduerfus
seem, quod multo melior est obedientia, quam
studiorum iniquitas. Et in faciem eius expuens,
eum fugauit. En Sanctus uir deceptus
inani specie boni, respicit solido obedi-
entia bono se munens. Nota etiam vlti-
mum illud, quod apparenti in angeli
forma in faciem expulsi: nam hoc etiam
uiri spirituales commendant, quando
visio suspecta est, & noui hominem,
cui hoc optime cecidit. Concludendum
hoc caput testimonio B. Meinulphi
Diaconi & confessoris, qui ipse appa-
rens hanc regulam docuit uisiones ve-
ras esse, quae ad pietatem & religionem
duces forent. Hilariu, ex Gobelino
Perfona, uerboteus accipere non longe
ab obitu ciuitatis euclenario suo per uisum in
somnia apparuit, hortans eum, ut mundo, &
pompis eius ocyus ualefaciat. Et ad regis a-
teris se conferat militiam. At illa uisionem illam
non alio quam illusionis loco habens, nihil de
uita emendatione curauit. Sanctus autem
uir, eius infirmitati se accommodans, iterum
eum ut prius admonuit. Sed cum neque sic
quicquam de uita rectius institueret, cogita-
ret, tertio ei apparuit, atque ad eum: Nescis mi-
ser, nescis, quam immanis prado mentem sibi
uendiderit tuam; qui tibi auctor & suus est,
et neque mittenti Domino, neque mihi ab eo
misso obtemperet. Certe cum tu male uiuendo
plane desipias, neque ab hac stultitia sponte re-
cedere uolis, diuina te admonuit reuelatio, ut
tu sic ad sententiam meliorem te reciperes. Tu au-
tem (stulte) tibi patere misere & perniciosum il-
lud, qui ueram reuelationem pro phantastica
habes illusionem. Neque enim quisquam fideliter
ambigit illam uisionem esse illusionis expe-
tem, quae ad Christianam pietatem, & religio-
nem inuitet, quod si qualibet faceret tibi uigi-
lanti, nequaquam negligere deberet, sed quae-
do te uerba non corrigunt, ad salutem uenien-
dum est.

Itaque plane efficiam, ut uisionem quam tu
intelligere dissimulas, res ipsa uerissimam esse
certo experieris. His dictis, illa expressit, sen-
sit a mento barbam omnem auulsam, su-

git procul ab oculis somnus omnis, & ex-
tra, addit quo pacto uisioni obtempe-
rarit. a

Secunda consideratio est, quod quae-
do in uisione, uel reuelatione suadentur aliqua
pia, bona relictus, tum diligenter perpenden-
dum est, uim simul aliqua fraude uirtutis, im-
pia improba, uana & inuita. Multarum
huiusmodi passim occurrunt exempla:
ego contentus sum, eris & tu (pie le-
ctor) nonnullorum Sanctorum. Iacobus
Virriacus & egregie confirmat hoc
dictum, cum ita scribit: Quidam ex ami-
cis uisus (B. Mariae Oegniacensis) praecipuis, a
monio meridiano perambulante in tenebris, a-
liquando tanto periculosius quanto subtilius in-
festabatur. Callidus enim hostis, transfigurans
se in angelum lucis, sub specie pietatis ei fami-
liariter in somnis apparebat; nonnunquam e-
ius quadam uita reprehendens, ad quadam e-
tiam faciendam bonam eum fraudulenter adhor-
tans, ut prius tanquam uirtutis eiusdem sal-
sa epistola oblata, postea ecclesiis uenerunt in-
stallaret. Et mellita lingua suauiter exorta,
postmodum dentem insisteret. Et ad extremum
eandem suam quasi cedrum stringeret, cum
eum iam illi fides seu ueritas haberetur, tum
intra somnia & impostores, uero quibusdam
preditorum illa falsa permixta beneuolentia in ter-
minatione salis quamdam uirtutem in fideose pra-
ticens. Tandem suis machinis eo perduxit fra-
trem illum, ut res eum pessimum exitum huius
uiri habitus si non ancilla Christi, reuelante
somnia sancto, callidi uirtutis is fraudes dili-
gisset. Cum autem diceret homini, reuelationes
illas non esse a Deo, sed a aliquo demonis illu-
siones esse, & ille ediuerso, non sancto, sed suo
spiritu obiceret: Cum tamen beneficia praestiterit
mihi spiritus ille, tot uera & salua praedixerit
nulla palle mihi uile imponere: illa ad solita
orationis arma confugiens. En bonum te-
medium, bonum scutum, & tunc Dominus
rigat lacrymis, celum precibus instanter pulsa-
tione facit finem, donec in uisum ille impostor, cu-
multo genitum pudore ipse nocte in cellula sua
oranti adstaret, quem illa commentaria prae-
dictionum splendore intuebat. Quisquam est tu, inquit,
aut qui uocari & illud suadere ut erat uirtutis illa
toruit oculis uisum aspiciens? Ego sum, ait,
quem tu maledicta praebitis compulsi uenire
ad te, quia in uisum mihi amicum per uisum au-
ferre conaris. Somnium autem, ego uocor.
Multis enim praestigiis religiosus, in somnis em-

a in nita
M. in nita
apud Sur. 5
Octob.

b li. 1. uita
B. Maria
Oegniacensis
sis. c. 9.

lib. 1. de
lib. 1. de
lib. 1. de
lib. 1. de
lib. 1. de

lib. 1. de
lib. 1. de
lib. 1. de
lib. 1. de
lib. 1. de

stat Luciferi appareo, mihi quae obediunt illi, &
ex meis consolationibus animis esserantior, di-
gnosque se putat, qui diuini & angelici fru-
tur colloquij. Amicum illum ipsum, quem pro-
pina uoluntate mihi a se pulsi, iam etiam a bo-
no proposito retracturus. Et id fa- & euentus
rei docuit sed qua a spidum uirtutis sioni, & ma-
ligni illius fraudulenta consilia in lucem prola-
ta. Quibus uerbis, nobis simul & artes
demonis, & modus, & finis, & reme-
dium, quo in te dubia utendum, propo-
nuntur. Hoc reinedio B. Vin. Ferrerius
aliam demonis illusionem deprehen-
dit, & dispulit. a sic & B. Gualacus in
fidias, immoderata suadentis ieiunia,
intellexit & cauit. b sic specie inuanda-
rum animarum Diabolus persuasit S.
Elphego, ut ex carcere, se deducere,
deducere inque sequeretur, exemplo
B. Petri angelum sequentis, suauis, &
peruasi in angeli specie, sed eductum
confessorem in uia deseruit, ille fraude
intellexit, doluit, & in martyrio, quod sa-
gerat se iterum obtulit, ac coronam me-
ruit. c Sic eodem praetextu conatus
cuiusdam Monacho suadere ut cellam de-
fereret, deceptus fuit a B. Arsenio.
Quare diligenter notanda, fideliter re-
tinenda est, doctrina eiusdem B. Ar-
senij, qua, uelut in speculo, simulachra
pugnae demoniacae, & capita insidiarum
praecipua, nobis, apud Metaphrasem,
proposuit spectanda. Et quia huius ca-
pituli res ista, & imprimis uilis, ideo
uirtutem exhibebo; Hoc quoque uis non
lateat, fratres, quod noster inimicus Diabo-
lus, multis & uariis uicibus machinis nos cona-
tur decipere, & boni praetextu in mala impelle-
re: ut uerbi causa, suggerens, hospitum alitatem, et
consequenter fratrum, qui accedunt, gratiam et
benignam exceptionem efficit, ut simul com-
edant & compotent, causa autem est, bonum
caritatis, deinde sic paulatim suffragans, & at-
trahens, imprudens nos trahit, ut uentri ser-
uiamus, & deinde ad satietatem libidinis, nos
polluit & uoluptatibus, Alijs uisus submit-
tens in animam elemosinam & benignita-
tem, & in pauperes beneficentiam, immittit
amore pecunia, & in finem inuellit auari-
tia. Alijs autem multorum utilitatem tan-
quam etiam porrigens, efficit, ut silentium &
quietem relinquunt, tanquam rem inutilem,
et ut, cum multis quidem munus habent

consuetudinem, & nonnunquam etiam cum
mulieribus in caue hoc faciant, persuadent, tan-
quam qui iam eo peruenierint, ut sint impati-
les, & sic miseros reddit Rhidinosos, & seruien-
tes animi perturbationibus. Alijs nullam exhi-
bens molestiam, & ut a nullo capiantur nito
insidioso procurant, extudit in superbiam, & sic
nullo negotio praecipit. Nonnunquam autem
faciens, ut a bellando abstineant, & maxime
i, qui ad suscipienda exercitationis certamina
se paulo ante exuerant, decepti efficiunt, ut esse
se fecerit, & de nulla re solliciti. Ex quo fa-
ctum est, ut eam eos iniecerit in saeculum, &
ut labores negligenter efficeret, repente illos in-
uaderet tanquam expugnati faciles, & inter-
mes, & sic maxima tempore state eorum mentem
labefacta, ut, & conturbaret, & sepe etiam in
uirtutum profundum immergeret. Alios uisus
cum ut sibi diceret, persuasit, ut qui iam ad
maiores peruenissent mensuram, suggerit ut
eis crederentur aliorum cogitationes, uirtu-
ramque & bellorum annunciationes. Quibus
cum nondum uelle sua uirtutis abulissent; pri-
mum quidem recordationem, & informatio-
nem eorum, quae audierant, immisit, non abs-
que animi perturbatione. Deinde uero etiam
miseri impulsit ad carnis contaminationem, &
His enumeratis, subdit propterea ista
tagmatum multiplices noxas, nobis
multa Nolri Custodia, & sobrietate,
vigilantia quocumque, & ad bonum atten-
tione opus esse.

Tertia consideratio est Gersonis, e lib. de pro
considerat, dem an quod reuelatum fuit, id hu-
mana intelligentia quis sine reuelatione po-
tuerit assequi: tunc enim suspectam ef-
se debere, ut superuacuum, & minime
necessarium. Quod si fuerit de rebus,
quae & humanam intelligentiam, &
demonis scientiam excedit, tunc non
poterit aliunde, quam de sursum, mis-
sa fuisse reuelatio. Sed an res huius-
modi sint, difficile est statim iudicare;
quia non potest nisi successu temporis
quando euentus praedictionis declarat
ueritatem, uel diligenti discussione
(quando occulta cogitatio reuelatur)
id deprehendi; sine diuina tantum res
illa cognitionis, an etiam demonis,
aut hominis? Hoc uirtutis prophetiae Sa-
uonarola laborant, ipsiusmet confes-
sione.

Quarta consideratio, videndum an,

dsim. Meta
phras. in
Arsenio.

e lib. de pro
bat. spirit.

non tam sit desumpta ex sacris litteris (tunc enim suspecta habetur) quam illis consentanea omni ex parte, & constans, congrua quoque Sanctorum hominum doctrina, & exemplis, nihil falsi & erronei admixtum habens, totaque per inveni ad salutem hominum, & Dei gloriam. Diuina namque reuelationis hæc illustria sunt documenta.

Quinta consideratio est, utrum reuelatio alijs reuelationibus indubitatis confirmetur: nam si nec aliæ certæ, res dubia manet. potest enim Diabolus, ut semel sic sepius, ut vni sic pluribus, idem reuelare. Certarum reuelationum ex hoc capite multa supersunt in Ecclesiasticis Historicis vestigia. talis illa admiranda B. Hermanni Steinfeldensis, qui & Ioseph vocatus, eo quod B. Virgo Maria ab angelo paronympho in Iouinis ei visa deponderi, Virginæ benignitatis exemplo clarissimo, cuius iucunda descriptio in Beati illius uita continetur. a. talis alia Eutychie Patriarchæ, apud Eufachium in eius uita: talis alia B. Guilhelmi Roschildensis, apud Surius April. 6. talis alia S. Adalberti sub mortem ei oblata, & Leone explicata, apud eundem. XXIII. mensis eiusdem, tales multæ eius quem paulo ante laudauit Beati Meinulphi, & tales multæ apud Petrum Venerabilem in libris Miraculorum. e. Validior censenda confirmatio per alios, quam per eundem, item per incognitos, quam notos, per viros, quam feminas.

Sexta consideratio, si pugnares sint diuersæ de eadem reuelationes, ut plurimum ambæ suspectæ sunt habende: interdum tamen sic veras conatur diabolus contrarijs oblati in firmare: ideo non statim reiiciendæ omnes, sed illis, re maturè deliberata, credendum, non quæ priores sunt, (fieri enim solet, ut cum dæmon conatus fuerit illudere per falsam, Deus alia vera immixta nebulam illam, lucis superuenerit, discipiat) sed quas plures ac probatioris sanctitatis, prudentia, & sacra doctrina confirmant, & quarum auctoribus minus causæ fuit talia contingendi, v. g. in reuelationibus de Immaculata conceptione Deiparæ Virginis Mariæ, quando paria sunt reliqua momenta circumstantiarum, plus tribuendum

reuelationibus habitis (si quæ sunt) ante controuersiam eadem de re natam, & post natam controuersiam, ijs quas habuerunt, qui nec instituti, cuius D. Th. nec alterius cuius Doctor subtilis, fuere; hi enim ab affectu liberiores, & hac sanè ex parte reuelatio D. Birgittæ præponderat alteri, quæ tribuitur D. Catarinæ Senensis.

SECTIO VI.

De indicij petitis reuelationum circumstantijs.

DVo præcedentia indicia quasi mixta sunt, partim ex ipsa reuelatione, partim extrinsecus petita: sequitur nunc, ut quæ in circumstantijs obseruatu necessaria indagemus.

1. Occurrit, illud a fine petendum; quid mouerit hominem ut hanc reuelationem alijs indicaret, propalaretque: Nū curiositas, lenitas, vanitas, cupiditas, auaritia, ambitio, utilitas propria, aliorum; si propria, an spiritalis, aut carnalis; si aliorum, paucorumne, multorum, an omnium? Et in hac ipsa causæ inuestigatione perpendendus finis, non tantum proximus & apertus, sed occultus etiam & remotus. Potest enim (Gerson ait) finis proximus apparere bonus & salubris, & deuotus ad adificationem aliorum; qui tandem prolatur in multiplex scd datum, dum non respondebant ultima primis; vel alius falsum scilicetque deprehenditur in personis fuisse, reputatis magnæ sanctitatis, ut docuit ætas nostra in deceptionibus Doctorum Ioannis de Varenis, Ioan. Husi, & similium. Ideo Elias, quantum poterat, conabatur, amans humilitatem, a se amoliri Eliseum, ne videret eū rapi igneo curru in cælum. 4. Reg. 2. Prudenter Arsenius sibi factas reuelationes nunquam nisi aliorum posceret utilitas, narrabat & tū narrabat quasi alteri accidissent, ut Simeon Metaphrast. obseruauit; B. quoque Hildegardis vix superiorum iussu induci potuit, nec inducta fuit, donec Eugen. 3. Pontificem ad reuelationes suas scribendum animauit. Idem fuit sensus B. Liuinæ; cui cum Christus Dominus vigilanti appareret, quinque

que vulnerum suorum signa luculenter impressa, reliquisset; & cerneret vir gotam hiantia vulnera homines latere non posse, timeretque concursum, & applausum hominum, sic Deum de precata scribitur; Maneat obsecro Domine hoc dignationis sacramentum inter me, & te. sufficit enim mihi gratia tua. Noli dubitare gratiam sponsæ humilitatem, & custodiam fuisse magno enim miraculo confestim cute vulnera obiecta fuere, dolo retamē, & liuore perpetuo permanent. a. Eadem virgo alio tempore merito quendam solitū reuelationes suas narrare, & (quod facile accidit) narrationis calore quædam de suo adijcere, idcirco pœnis purgatorij addictum vidit. b.

Secundò, discutienda cogitationes, quæ reuelationem subsequuta, vel præcesserunt; nam ex præcedentium imaginatione posset nasci phantastica illusio. Ad malis cogitationibus fluctuantem animum spiritus sanctus non accedit, nec vera reuelatio; nec tamen semper bonam, & piam cogitationem vera reuelatio, & diuina subsequitur, in ipso namque orationis sermone, plerisque Diabolus conatus irrepere. Ad veram reuelationem semper sequuntur bona desideria, & effectus boni, ad illusoriam, aliquando per accidens, & ad tempus boni, qui tamen a diabolo in maius malum diriguntur. Notatum illud prius fuit ab Hucbaldo, qui cum recensuisset uisiones S. Aldegundis, addit; In cunctis huiusmodi reuelationibus virgo prudens magis magisque se humiliabat, regno Dei proprior fiebat, sponsa celesti seruentius inhaerebat. e. Hic profecto genuinus est effectus verarum reuelationum; qui huic contrarij sunt, a. pertè docent illusoriam fuisse, quæ præcesserat.

Tertio notatum a quibusdam, utilissimum quoque esse, ne decipiamur, ipsi uisioni seu reuelationi signum crucis opponere, sequeretur comminatio. Confirmat hanc doctrinam, efficacem sanè & piam Senatus Brauonius. narrat enim S. Osualdum Episcopum cum, dæmonis irrisu & diffidis terribilamentis omnibus, veterator ei in forma speciosa Angeli se ostentasset, crucis signo se munuisse;

eo quod sciret Angelum lucis id non moleste ferre, angelum verò tenebrarum illo in fugam cōpulsam iri. Quod & factum est, Nam (verba sunt Brauon. S.) simul atque signum illud malignus tentator uidit, instar sumi ab oculis eius euasit. d. idē Brugman p. 3. e.

Quarto videndum quomodo se spiritus ipse ingerat. Nam proficientibus (ut admonet P. noster Ignatius e) spiritus malus se diuine implacido & violenter, quasi cum strepitu quodam, ut imber in saxa decidens, in fundit: bonus uero uisilem leniter, placide & suauiter, sicut aqua irrorat spongiam. Illis uero qui in deterius proficiunt, experientia docet, contra euenire.

Quinto aduertendum an, quæ initio mentis laetitia demulserat, ea sit postea in horrorem & marorem uersa: item num qui cepit a principio, sensim horror amotus non fuerit, sed constans permanens. duæ enim sunt hæc reuelationum falsarum notæ. Sin autem initio quidem homo perturbetur, & horrore aliquid persenscat, sed postmodum hac molestia & anxietate animi deterfa dulcedine quadam interna perfundatur, signum esse diuine consolationis, ut nos B. Antonius docuit. Cui rei naturalis esse causa videtur, an tipathia quæ est homini cum dæmone homicida, & sympathia quæ homini cum angelis intercedit. f. Ad illam an tipathiam retulerim libens vulgarem quandam opinionem, quæ vigeat temporibus B. Petri Cluniacensis. g. a qua ipsemet non erat alienus; nempe eos qui mortui apparuissent, non diu superari, fortassis orta opinio inde, quod nonnullis dæmones in mortuorum specie cum apparuissent, illi, ex horrore, & vitæ mortisque antipathia, morbo contracto, mox decesserant. Ceterum documentum illud D. Antonij, est accipiendum, de vera interna dulcedine, quæ famem ac desiderium virtutum adfert, & adauget, præcipuè caritatis & humilitatis; quam limitationem merito B. Catharina Senensis adiecit.

Quod confirmat attestatio B. Angelæ Fulginatis, sibi ex uisione in animo mansisse vehementius desiderium, cruciatu omnes & iniurias pro Deo sustinendi. Obijciat quis fortè posse dæmonem, quæ initio attulerit horrorem, præ-

idē Brugman p. 3. e. 2. e. Huebal. in uita S. Aldegund. c. 2.

f. Senatus Brauon. in uita S. Osualdi Vilgornies. c. 2. g. in li. exerc. de dign. spir.

etiam uis.

in theodori. lib. 1. c. 1. uia Hildegard. c. 4.

in theodori. lib. 1. c. 1. uia S. Liuinæ p. 2. e.

præsentia sua (ut solet, quando apparet nubes tangens vertice, aut alia simili specie terrificata) eum mox cum læticia & suauitate sensus, verborumque blanditijs commutare. Respon. nos agere de apparitione, quæ non ratione formæ, sub qua comparat, sed ratione distaxat præsentia apparentis, hos effectus horrores, & anxietatis adfert. Nam quando ratione formæ terrificatur; opus non est alio fermè indicio; si sit enim monstrifica forma, certum est de monicam esse: si sit humana, tunc aliæ circumstantiæ cōsiderandæ, de quibus lib. 2. q. 26. sectio. 3. non indiligenter egi. Huc si lubet, licet recurras.

Sextò considerandum, non reuelationes ueris miraculis asstruantur, tunc enim nihil dubij manet, quin a Deo fuerint, ut illa Nobili matronæ facta; cui reuelatum, S. Vvinnalocum ei, quam amiserat, oculorum claritatem, reddidit. Mox enim ut Sanctum adijt, visum amissum recuperavit. Mira verò, & prodigia, non satis idoneæ reuelatione confirmant, quia potest ea demon effecere. Est tamen miracula defuerint, non tamen ex hoc solo capite censenda reuelatio falsa fuisse. B. Præcurfor Christi propheta fuit, & plus quā propheta, miraculum tamen nullum fecit.

Septima regula est, quæ si, cum reuelatio fuerit absolutè aliquid, & non sub conditione, prædicens (prophetiam uocant absolutam & independentem) & postea contrarium euenit, vel non euenit, quicquid prædictum fuit, falsa reuelatio, & non deus est. Probatio (inquit Gerson) spiritum respicit, nedum personam, quæ visiones patitur, sed visionum qualitates, si veræ sint, per omnia, etiam vsque ad minimam propositionem, quoniam in spiritu veritatis falsitas non est, in spiritu autem mendacij mille quinque sunt viæ apertæ, ut in vnica latenti falsitate decipiat. Ideo Christus demoniacos, & Paulus Pythonissam prohibuerunt a testimonio veritatis, quam profitebantur. confirmat hanc doctrinam D. Chrysostomus. hom. 19. in Matth. Ex hoc indicio probantur veræ fuisse reuelationes Catharinæ Raconissa, quas recenset Ioan. Franciscus Picus, & Marga-

a Sur. in vi
ta S. Vinnaloci, 5.
Mart.

b in ejus vit.

rita Rauuenatis apud Hierony. Rubicum, & B. Aloysij Bertrandi de societate nostra, & P. Francisco Borgia, ut ex illius vita retulit Thomas Bosius d. hinc etiam probantur diuinæ fuisse reuelationes Ioannæ illius, virginis Lotharingicæ, quæ dicta Gallis La pucel 2. le tenne; quæ Carolum Septimum Francorum Regem in regnum, vnde Anglorum fuerat armis deiectus, restituit, cititer annum 1428. quam pari inuidia, crudelitate, calumnia, & iniusticia, sepe ab illa victi profligatiq. Angli, cū in pugna viuam capissent, flammis ferulis, quasi maleficam, combusserunt, sed postmodum anno 1456. Callixtus Romanus Pontifex, eius nominister tuis causæ cognitionem Archiepiscopo Rhemensi Ioanni, & Guilhelmo Parisiensi delegauit. hi verò innumeris testibus omni exceptione maioribus de innocentia, modestia, castitate, & religione Ioannæ auditis, eius innocentiam, & sententia illius iniusticiam, declararunt iudicij acta Parisijs afferuaria, ea in vrbe natus Papyrius Masson, testatur, idque apud Victorinos canonicos Regulares iuxta Belleforestum in vita Caroli VII. fol. 345. fauent eiusdem innocentie non Franci modo scriptores (quos ut suspectos Britannij reijciunt) sed & alienigenæ Itali, Græci, quæ, f. sed & Belgæ Meierus, & parū alias in Francos benignus, & Hispanus Mariana de rebus Hispan. libro viceimo extremo. Philippus Bergomenis ait, tum duos adhuc ex iniquis Ioannæ iudicijs fuisse superstites, citatos, & legitime conuictos, dānatosque & combustos: duorum verò aliorum iudicū mortuorum ossa, effossa, & similiter cōcremata fuisse, & iussum Rothomagi, vbi virgo fuerat combusta, templum contrui, & ex reliquis prædictorum bonis, quæ confiscata per sententiam fuerant, ibidem ad Dei honorem, & sanctæ propitiationem, sacrificium quotidianum institui. sic honor immita detractus, tandē vix vicefimo post mortem anno, iudicio Pontificio, restitutus. Prudenter itaque Polydorus Virgilius, licet Anglorum Stipendiarius, lib. 23. Hist. Anglor. non ausus fuit

Ioan-

Ioannam damnare, sed rem ita reliquit ambiguam, ut innocentie potius suffragetur. Qui acta iudiciaria volet percurrere, legat Belleforest. fol. 387. ubi sententiam iudicum delegatorum refert fol. 393. Hoc lapide veritatis Lydio deprehensæ leues, & fictæ reuelationes olim quidem Montanistarum, & recentiori memoria Ioannis Sagi Bethyci, & Frat. Ioan. de Rupescissa, & nostro tempore Monialis Lusitanæ quæ fortè adhuc in viuis, & Francisci de Cruce in Peruvia. Ideo, mea quidem sententia, in cassum, quidam conati fuisse reuelationes Hieronymi Sa uonarolæ Ferrariensis tueri, Apostolico iudicio damnatas. Quam ille multa de Ecclesiæ reformatione, de Turcarū & Maurorum conuersione, de Florentinorum felicitate, curæ mox adimplenda, & astantium multi erant visuti antequam morerentur, prædixit addens (in reuelationum compendio) illas absolutas, & immutabiles prophetias esse: at tamen nihil horum ferè adhuc cōgigit pleraque omnia intra centū fermè annos contraria contrigerunt. Quare, ex partium studio, & Alexandri V. atq. Medicorum odio factum, ut non consideranter Historici nonnulli defensionem Sa uonarolæ susceperint, vel damnationis iusticiam in dubium vocarint. a Profecto sicut euentus eius prophetias coarguit, sic contumacia in sui ordinis præfectū, & contemptus Pontificis (quæ, vel palam iniusta, nihilominus metuenda est) excommunicationis, & aliæ similes actiones, illusio nis Diabolicæ, & quæ subsequi solet arrogantiam, obstinationis; grauius & vrgentia sunt argumenta. Legite Raphaela. Volaterranum, & quem vera scripisse patet ex illis ipsis quæ Franc. Guicciardinus, f. quamuis in Sa uonarolæ defensionem propendens, memoriam mandauit. Nonne magis piæ, & cordate faciunt, quæ pro sedis Apostolicæ iudicio, quam pro priuati hominis existimatione, induunt arma literaria, calamiisque decertant? Neque id magis clarissimi ordinis, qui ut alitū in hoc militantis Ecclesiæ cœlo lucori splendori obfuerit, quam Angelorum

choris Luciferi factio, vel Apostolico cœui Iudas impius. Et ne hæretici se immunes harum iactent illusionum, quid quæso aliud est liber ille manuscriptus Iacobi Brocardi Calvinistæ reuelationum, ad Elizabetham Angliæ Reginam & præfatio in Genesim, aliaque nonnulla eiusdem opuscula; nisi farrago quædam demoniacarum reuelationū, quarum præcipuam de anno 1580. iā tempus mendacij conuincit? Contra prudenter ex subsecuta euentus veritate Nicolaus Sanderus Sanctæ Virginis Cantianæ Elizabethæ Bartonæ, vaticinia a Deo fuisse comprobauit, lib. 1. de schismate Anglicano: sanè vitæ sanctitatis, Martyrij laurea, & clarissimorum Synnatyrum Rossensis, & Mori cōtestatio, locum dubitationi relinquunt nullum. Quam dissimilis in eadem insula nata Elizabetha alia, de cuius fraudulenta propheta sic Sanderus scribit; Hæretici, inquietum & turbulentum genus humanum, ad commouendum Londinensem populum, seditioni tum hæresi ualde deditum; inaudita adinuenerunt stratagemata. Induxerunt quippe, quosdam puellam octodecim annos natam, hæresi simul & pretio corruptam, in tam improbam simulationem, ut se permitteret in abdito inter duos muros cuiusdam domus angule ad tempus cōcludi, & per fistulam ad id aptatam eas voces edere, quas istius throni artifices sibi suggererent. Nomen puella Elizabetha Crofti erat, doli author Dracus quidam. Ita ergo illa instructa, & in loco ad fraudem accommodato collocata, mirabiles emittit continū ex antro suo voces, easque tam sonoras, ut per omnes vicinias audiretur. Accurrit undique ciues, quid sit inquirunt. mirantur voces non mortalis hominis, sed angeli esse clamabant, ubi ac respici. iste spiritus comminatur nisi seriam, arumpas, mala omnia si nuptias cum Hispano, aut communionem cum Papa Romano admittant. Multa item contra sanctum sacrificium, & reliquam fidem Catholicam, quasi oracula, fondebant: erant ex conspiratoribus, qui data opera se turbis adstantib. semper ingesserant, qui huius spiritus prophetici, & obscuriores sententias, ad religionis euersionem, & seditionem mouendā interpretabatur. Magistratus autem ad multitudinem compescendam, quid rei sit iustrandum accedit, fraudis

a Epiphanius
lib. 48. c. 15.
b Marianus
lib. 9. ca. 3.
c Leloyh.
d de spec.
e Iulianus
lib. 2. c. 1.
f temp. no.

g Bollandus
lib. 20. c. 10.
h Arnol.
lib. 1. c. 2.
i Franc.
lib. 1. c. 11.
k alij.

l A. Geog.
lib. 3. c. 1.
m reu.
n aliarum.

o Pet. Rib.
lib. 1. c. 1.
p de tribula.
q c. 20.

c citat. Tb.
Bosius lib.
de Not. Ec.
cle. c. ult. ad
addo Phil.
Bergomae,
de clar. mo.
liet. c. 117.
f li. 16. de
nat. Flacch.

difficillime apparuit: sed tandem, inito consilio de diffidendo muro & vicinis parietibus, unde voces reddi coniecerat, misera puella prodixit, ne examinata quorum sensu. Et consilio hoc fecerit, confessa est statim, se a quibusdam seditiosis sectariis, & ab eo imprimis, quem nominauimus, Draco, ad istam nequitiam inductam fuisse. Hac ille lib. 2. Quid autem necesse Munzeri, Lutheri & similium pseudoprophetas memorare?

Denique à modo etiam reuelationis iudicium formandum, quando aliquid in eo malum moraliter reperitur, ut puta turpe, scandalosum &c. Sed quando nihil predictorum, nec mali modi adest, res omnino periculi plena remanet, quantumuis multa veræ fidei ac virtutibus solidis consentanea adsint. Nam nec verarum reuelationum vnus esse modus, vel certus consuevit, nec vnus alio certior aut consuetior. Scribit enim B. Angela de Fulgino has spirituales illustrationes & elevationes aliter solitas ipsi accidere vna vice, & aliter alia, ita quod semper ibi nouitas contingit, & hoc est totum inenarrabile. Reuelationes enim & visiones sunt alterius modi vna vice, & alterius alia. Sic illa c. 36. in fine. Sanè toto opere diuersos, quos experta, modos describit, præsertim duos insignes, quibus se Christus Dominus præsentem eius animæ solitus exhibere. inuenies eos capitulo 27.

CAPVT II.

De diuinatione.

Sicut species præcedens vera, sic ista falsa, ideo illam Coniectationi præposui, quæ quasi mixta.

QVAESTIO I.

Quid sit diuinitio?

Esse aliquam constar, vel Cicer. recte, cuius de ea duo libri supersunt. videtur nihil aliud esse, quàm significatio occultorum, ex partibus conuolutis cum damone. Significatio, inquam, quia non perficitur sola mentis intellectione siue cognitione, sed signis quoque & verbis exteriori-

bus vitur, qua in re differt a sententia per variam obseruationem acquisita. Est autem tam præteritorum, & præsentium quam futurorum, dummodo illa sint occulta, hoc est procul remota ab humana cognitione. Ideo malui dicere, occultorum, quam futurorum. Nam prophetia & diuinitio in materia conueniunt. Quæ de pacto cum damone adduntur, illa separant diuinationem, à prophetia, & à naturali coniectatione. hæc enim nascitur, ex disciplina, & obseruatione humana: illa verò desuper a Deo infunditur. Cumque quanta est diuinitio, dependeat ab ope demonis, qui amulatur diuinationem, siuando diuinationem, vnde & dicta diuinitio quæ si diuinitatis imitatio, sequitur diuinationem non posse progredi vterius, quam demonis cognitio pertingit, sequitur etiam, nec arte, nec natura diuinationem perfici. Utuntur ad eam magi diuersis instrumentis. Qui pactum expressum habent cum damone, quia nouerunt gratius illi nihil accidere hominum idololatriæ cultu, ideo plerumque Sacrificium interponunt, ara statuta, precibus nuncupant, accenso thure vestibus verè, quales sunt nostrorum Sacerdotum. Neque tamen hoc semper faciunt, sed omittunt aliquando, vel quia temporis angustia non patitur, vel quia hoc non exigit forma diuinationis qua vtuntur. sunt enim plures & diuersæ, ut post docebo. Qui taciturnum pactum habent, ij varijs vitur obseruationibus, pro natura sceleris, non quidem sacrificantes; sed tamen quæ faciunt & dicunt, referentes, gnari, vel ignari, in honorem demonis.

QVAESTIO II.

Quæ occulta possit damon reuelare?

Quædam, non omnia, possunt; quia non omnia norunt: quæ communis est Orthodoxorum sententia, post Tertullianum & Origenem, nempe D. Augustini, Eusebii, Anselmi, Rabani, Damasceni, D. Thomæ. Adscribam solius verba Marci Historici, qui postquam narrauit mendaces responsiones idoli Vene-

Veneris, subdit ista; Tales enim sunt demones, ut qui decipiant & nihil veri dicant. Neque enim possunt aliquid certè præscire, sed ex verisimilibus præ se ferunt se præscire apud eos qui eis seruiunt. Quomodo enim possunt uerum dicere, qui exciderunt a ueritate? Quod si in aliquibus contingit eos diuinare, hoc fit ex eo, quod euenit: quo modo etiam accidit in hominibus, ut sepe quadam prædicant futura, de re quæ euentura. Quæ valde obicure dicta, sic intelligenda, ut uera sint: male demones mentiri, sed posse, si uelint, verum aliquando dicere, atque adeo dicere solere, ut tamen hac ipsa ueritate decipiant. Nonnulla quoque, quæ creatam scientiam non superant, scientificè posse prædicere, iuxta illa, quæ mox dicenda.

Primo nequit damon certè prædicere, ea quæ sunt omnino libere futura, ut sunt, primò quæ dependent absolute a uoluntate Dei; cuiusmodi sunt supernaturalia mysteria, necnon gubernationes, & mutationes regnorum ac rerū publicarum, quia corda Principum sunt in manu Dei, qui solus illa commutat ut libet. ea quæ dependent ex arbitrio humani libertate, ut quid cras sit factururus, vel cogitaturus. quæ sunt omnino, & propriè futura contingentia, quamdiu illa non habent causam certam & determinatam.

Secundò, ex istis quæ certè non nouit, potest damon multa probabiliter tantum & coniecturam faciens prædicere. Summam enim diuturna obseruatione sibi experientiam comparauit, & pollet angeli eo ingenij acumine, & optimè nouit rerum naturalium facultates, & ad quid valeant hominum uoluntatem, mediante appetitu sensitiuo, inclinare: nouit omnium hominum temperamenta, affectusque, nouit quid ex his & illis sequi soleat. Vnde contingit, ut sepe ad amicum prædicat, quid quando homines sint futuri; vel etià quod Deus hunc vel illum populum sit puniturus, quod talis exercitus gladio, fame, pestilentia affligetur, quod talis a tali sit occidendus, quod Princeps de solio exturbandus; nam & hoc ex diligentia & fide coniatorum, socordia & incuria cauendi, vel pellendi,

potest colligere. Sic apud Niceram, fanaticus ille Basilacius Isaacio excæcationem, & de solio deiectionem, quæ mox consecuta, prædixit. Degebat d. Nicetas iste vates prope Rhadessum: habebatur a vulgo propheta. Ceterum (ait Nicetas) nihil ueri aut perspicui de rebus futuris loquebatur, sed uerba confusa, inter se dissidentia & perplexa fundebat, & quamuis sapientia quadam admisceret, tamen turbam pastorum, agricolarum & uenigum attraherebat. Nam mulierum ad se uenientium manibus contrectatis, & talis exploratis, obscurè promebat oracula, & ad plerisque questionibus non respondebat, & suas diuinationes & discursationibus & insanis gestibus peragebat. Adstantibus ei quoque cognata anicula uacordes, & insana, quæ consultoribus explicabant, quid illi Basilacii gestus uerum futurarum designarent, & taciturnitatem, ut sapientem orationem interpretabantur. Is igitur homo, ut dicebatur, uates vulgo habebatur, & futura prædicere putabatur, a mulierculis præsertim; quibus turpes questionibus & deformes uestium implexiones, pro ludis & ioco, cordi erant. Cordatis uero hominibus, inceptus hostilis, & uetus silicernium uidebatur. Erant etiam, qui cum Thymonica spiritu esse præditum hunc obscurè indicarent; quorum ego iudicio maxime assentior. rectis finem. nam & obicena illa disquisitionis, & discursationes, uerbaque perplexa cuncta Satanicum fanaticum fuisse conuincunt. Ut & ea quæ sequuntur; Imperatorem enim ad se uenientem, neque ut tanta potentia præditum excepit: neque salutationi eius, quæ erat; Salue pater Basilaci; respondit neque tacto nutu capitis gratias egit, sed huc atque illuc, instar pulli equini, aut hominis furiosi saltans, accedentibus maledixit, nec ipsi quidem Imperatori parcare: uix tandem inqueris illis agitationibus omissis, scipiam, quem manibus gestabat, imaginis Imperatoris, quæ in eius oratoria cella pariete depicta erat, oculos erasi, etiam pileum de capite illius auferre studebat. Quæ cum fecisset, Imperator eo ut deliro, despecto, discessit. vaticinium mox euentus comprobauit; quem poterat quicquid sagaci prudentia prævidere, cum & Alexius diligentissimè in fractis perniciem tenderet, & Isaacius inopportuna securitate, omnes delatores arceret atque repelleret; adeo ut velle perire videretur.

Tertio,

Tertio, potest Diabolus certo predicere, quacumque dependent a causis necessariis, quae quidem ab alijs naturalibus causis nequeunt impediri, ut sunt motus celorum, eclipses, coniunctiones astrorum, & eiusmodi: quae vero non necessario, sed ut plurimum dumtaxat eveniunt, eo quod possint ab alijs causis naturalibus impediri, ut imbres, pluvias, nimbos, tempestatesq; sonantes, & alia de hoc genere; illa per coniecturas cognoscit, & probabiliter praedicat tantum. Certo quoque potest predicere, ea quae novit se permittente Deo facturum. Sicut v.g. si Deo permittente ipse pestilentialis ali cuius auctor & illator fuit, vi mali cessatura certo die; novit pestem cessaturam: idque certius adhuc, si ex pacto, ad certi signi alicubi reconditi, vel cōdicti sublationem morbus definit: poterit certo finem mali praedicere. Sic puto Turca ille Famagustanus, qui cōgregata in foro concione populi, praedixit se intra horum spaciū moriturū, & contestim se mortuo luem defuturam, quod & factum. huic daemon id manifestarat. refert historiam Villamontanus li. 2. peregrin. cap. 7. Item quae intellexit per revelationem, siue illa contineatur in sacris litteris, siue aliter demoni fuerit a Deo manifestata. Hoc pacto tā multa olim maligni spiritus praedixerunt de fidei arcanis, de Christi ortu & miraculis, de idololatriae eversione & similibus, ut cum Hermetem idē spiritus docuerunt Aegyptiorum superstitionem abolendam, a cum Apollo secedere Hebræo puero pronunciauit, & alia quae accuratē congesta a Steuchio Eugubino. b Hæc quo ad futura.

a Aug. li. 8.
de civit. Dei
c. 23.
b l. 3. de pe-
nens philo-
ar. 6. 14.

Quarto, nihil dubitandum praeterita demonem omnia memoria tenere, quae vel alia relatione accepit, vel ipso coram gesta fuerit: tunc enim aclus cognitionis cognoscens rem, ut praesentem, sui specie in mente demonis impressam reliquit.

Quinto, de praesentibus res obscurae non est, nam quacumque actu exteriori praedicta sunt, ut secreta furta, res perditae, thesauri olim defossi, metalla subterranea quae hominum cognitionem fugiunt; demonibus nota sunt, de iolis cogitationibus in animo manentibus conito-

vertitur, an eas demon cognoscat? Experientia saepe probavit illum non esse mendacem in dicem, sed per energumenos ueris infamiae iaculis configere. Scio quid Scot. Duran. Ockam cen fuerint: sed placet communior sententia Alberti Magni, Alexan. de Hales, D. Thomae, D. Bonavent. Richardi, & Ariminensi. virtute sua naturali, nullas eam affectiones liberas, vel cogitationes spontaneas hominis, siue alicuius manifestatione, posse cognoscere: quia hoc Deo proprium. c Quo argumento Sancti Patres Ambrosii & alij d probant Christi & Spiritus sancti divinitatem, ex cogitationum secretarum cognitione. Sed & Gentiles hoc fassi, cogitationes haec, soli divinae naturae perspectas, ceteros latere. e Perum si cogitationes vultus, vel membri alicuius motu, aut mutatione, vel alio extrinseco signo prestantur; peritius & solertius, quam exercitissimi medici ei, ex huiusmodi demonis indicij in totas animi affectiones deprehendant, ut docent Augustin. & Cassianus. f Potest etiam veterator adeo vehementer phantasmatis immisissimam hominem turbare, ut uix ad aliud advertere, vel aliud quicquam cogitare, quā quod ab eo suggestum fuit: ita fit ut videatur divinare quae homo cogitat. hoc accidit in Albigeriana visione, de qua ex Augustino Cardanus. g ita Scotus Parmensis anno 1579. Traiecti ad Mosam hanc cogitationum scientiam aucupabatur. dicebat enim, cogita quod voles, & cogitationem divinabo, scilicet demon importunissimam statim de te aliqua Mago nota immittebat cogitationem, & anno 1600. idem factitabat Graculus ille apud Brabantos impostor; & hac fraude cluebatur Apollonius Tyanæus apud Philostratum libro 1.

Notandae sextò circa hæc fraudes aliquae diaboli. Nam cum est ignarus rei futura: tum, si coram prudentioribus, & doctioribus agat, exili sono, ambiguo. vel perplexo & obscure adeo respondet, ut uix intelligatur; exēpla vetera supplicant varij, b recentius vnum Grilandus, i idemq; fieri ab eo solere testatur Psellus l. de Nat. dem. Si res ipsa sit cum ignatis & simplicibus, faciem

c 3. Reg. 1.
v. 39. Ab.
1. v. 24.
d D. Ambrosii
in Luc. 1. 1.
D. Hieronymi
in Matt. 1. 2.
D. Chrysostomi
in mil. 30. in
Matth. 1. 2.
Cyril. lib. 1.
in Joan. 1.
Aug. lib. 1.
de Scientia
divinae
mon. 2.
f. 1. 2. ad
Ananiam
dymus de
ritu sacro.
e Xenoph.
li. 4. de
C. 1. 2. 3.
f. 1. 2. 3.
g. 1. 2. 3.
h. 1. 2. 3.
i. 1. 2. 3.

faciem non facile deprehensuris; audacter, & palam mentitur. Causa tam ambigue respondendi est, ut quomodocūque res accidat, laudem consequatur; si pro contumeliosis voto; si contra, queat pretextare ignorantiam atq; stuporem interrogantis, qui mentem respondentis non intellexit. Ecce Crasore sponder. in 300. lib. 303. p. 100. q. 1. 17.

Perdet Crasus, Halcyon transgressus, maxime regna.

Si dicisset Cyrum, hoc volebam dixisset, & te copias omnes hostiles depopulaturum, Vincitur Crasus, hoc aut volebam, te amissurum regna amplissima, cur mentem meam non affecit? Simile responsum tulit Ferratus Flaudris Comitis mater, cum pro diademate carcerem filius sibi infelici praedio del pondit, h. g. Gogavin. lib. 1. c. 1. f. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

De his, qui volet plura legat Grilla, q. 6. a. 1. 3. Michael. Medinam lib. 2. de re ha in Dei fide c. 1. Binsfeldium rub. C. de malef. & mathemat. Notab. 10.

QVABESTIO III.

Quomodo cognoscatur divinitas a prophetia, & coniectatione?

Quando pactum adest expressum, nihil res habet difficultatis, in pacto tacito difficilius iudicium. Tria tamen poterunt obleruari, nempe propter rei cognoscendam, & causae per quam cogniti quæritur; natura quoque, quae praedicta est cognitio quæsitae; & in titio, quam habet qui quærit.

Primo si talis sit illa proportio ut sufficiat ter utitur ex alio deprehendatur, non erit divinatoria neque ita munda hæc inquisitio. Proportio autem huiusmodi triplex est. vna, qualis effectus ad suam causam, sic cognoscit eclipsis, ex celi motu; alia qualis causa ad suum effectum, sic ex fumo ignis cognoscitur: tertia, qualis diversorum effectuum cum causa communi cui uterque effectus cōnectitur. & sic originis ratione etiam sibi quodammodo proportionantur; sic, quia quæ causa est arcus caelestis, eadē quoque causa est serenitatis, recte serenitatem ex arcu caelesti colligimus. Si vero ex nullo horum capitum triū quærit vnum ex altero cognoscitur, censenda inuestigatio cum tacito demonis pacto coniuncta.

Secundo quoad ipsam cognitionem, siue modum cognoscendi, considera; Num quærat cognitio certa, & infallibilis, vel saltem firmiter, quā par sit sperari, considerata humani arbitrii, & aliarum similitum causarum cōcurrentium libertate, tunc pactum tacitum censetur. Hinc vehementissima suspicio nascitur contra astrologos, onirocriticos & similes, qui de huiusmodi futuris coniectantibus aliquid absolute asserunt; etiam si dicant, se velle id probabiliter tantum affirmare. f. Contra ex eodem capite excusandi astrologi, onirocritici & similes, qui revera non nisi ut probabili, & indefinito, circa humanos eventus, quædam conijciunt; ex impressionibus caelestibus & corporeis affectionibus, quas homines ut plurimum sua sponte sequi solent. g.

Tertio attendendum, ne sit qui serio quærit cognitionem occultorum, per modum ad id nata, & ex medijs istis solis, non a Deo, illam expectet, nam & tunc presumitur tacitum pactum fuisse. Ex hoc capite a superstitione divinatoria excusabitur. 1. qui ioci tantum causa huic divinationi vacaret, sciens eam inutilem esse: quem admodum nemo superstitiosum iudicet eum, qui in cerebro gallinae stragulum, vel in simia tergo caudam quæreret. sciens se illic non inuenturum. 2. qui ignarus rem ad hoc natura sua inefficacem esse, per hanc ta-

f Sixt. 5. in
bulla cont.
astrolog.
g Caiet. 2.
2. q. 95. ar.
5. & 6.

men, & Deo cognitionem expectaret
precibus & desiderijs petam: sic in
S. S. exultantur sortes consultoriae, de
furto Acham, & de causa tempesta-
tis, b. & de Ionatha; e. iuxta dictū sa-
pientis, *a. sortes mittantur in sinum, sed a*
Domino temperantur. sic etiam excusandi,
qui in gravi causa, & arduo negotio,
cum aliud non suppetat remedium, si-
gnum a Deo petiere, ex celo vel terra,
vel doceri cupiunt, per aliquam vocē
sive actionem humanam, prater inten-
tionem dictam vel factam, e. vt feruus
Abrahæ, & Ionathas fecerunt. f. Et
hæc veriora sunt, quam quæ nimis rigi-
da Niderius posuit in Præcep. 1. c. no-
no litt. D. in fine.

QVAESTIO IV.

Quale peccatum sit diuinitas?

IN primis illicita est, & superstitiosa, & sapientia heresim, quando quaeritur cognitio rerum ipsi demoni incognitarum. Illicita, superstitiosa & manifeste haeretica; quando demoni cultus latræ, vel diuile exhibetur, vel imagines, vel libri baptizantur, vel pueri rebaptizantur, rerumvè sacrarum abusus accedit. Illicita tantum, & non superstitiosa, quando quaeritur cognitio quæ demonis scire non superat. ⁊

67 in part. Secundo sciendum, quod expliciti pa-
2. *div. Et in* rum, semper sit meritorium, siue voce, siue
quisi. de quo facto dæmon invocetur, nec inter fide-
nas plura li. les villus videatur locus esse ignoratio-
seq. ni. Alcimus Auctus, ut mittam ceteros
contra diuinationem illicitam hanc tu-
lit lententiam verissimam lib. 2. Carmi.
cap. 18.

Nec minus hoc pulsat temeraria cava, scid
 Angit praesentis dacti insonitum cui
 Cum tamen eductis inferni sedibus, umbras
 Colloquium iussit aputi, et nota referre
 Spiritus erroris, qui tunc haec obtulit in illis,
 Ad consulta parat uanis responsa figuris.
 Ne vero multi dicamus singula uerbis,
 Descenti illisus, damnabitur ille perennis
 Iudicio, quisquis rectum cognoscere ten-
 dit.

Sint exemplo Saul cōsulens Pytho-
nissam in Endor, & vxor Ieroboami
cōsulens Beelzebub Deum Accaroni-
tarum. 1. Reg. 2. 8. & 4. Regum. 2. 1. *Natura
quoque sua lethalis est Diaboli coniitio* *hætenus
tam implicata sine facita inuocationi seu qua-
sidaem est pactio, sed fit veniabilis, v. propter
ignorantiam; si illa tanta vt difficile
vici potuerit; hoc est nec affectata, nec
nimis crassa vel supina fuerit. 2. licet
materie leuitas ordinarie non excuset,
eo quòd hæc est vsurpatio cognitionis
Deo reservatæ, quæ per se admodum
gravis etiam si a materia abstrahatur;
tamen quando claris indiis cōstaret
animum, & intentionem planè carui-
se superstitione, (v. g. quia non tam
cognitionem adipisci voluit, quam ta-
li obseruariuncula sic se per loci ob-
lectare) peccatum fieret veniale vari-
tatis; postèrque nonnunquam contin-
gere, vt talis locus ob omni delicto im-
munis esset, & adeò decenter, & opor-
tunè adhiberetur, vt ad virtutem Eu-
trapeliæ videretur pertinere. Sic P.
Greg. Valencia. *h* quem in hac quæ-
stione secutus.*

QVÆSTIO V.

Quoties lex sit diminutio?

EX D. Aug. & D. Th. doctrina, i di
tinationis omnis fundamentu est
implicitum, vel explicitum pactu cum
dæmone. *Implicitum* censetur, quando
quis quærit, cognitionem soli Deo re
seruatam, aliunde quam ex Deo, idque
medijs indebitis, hoc est, a diuina pro
uidentia ad hoc minime instituit. Nā
hoc ipso quod quis ad has vanitates &
insanjas falsas respicit, vult profecto a
dæmone edoceri; qui huiusmodi curio
sitarum auctor est, & earum functioni
bus se lubentissime permiscet. *Explicitum*
factum seu inuocatio duplex est,
nam vel fit expressis, & conceptis ver
bis, vt faciunt incantatores, qui coniu
rant per illicitas formulas a dæmone
institutas, vel fit ipso facto & actione;
quando quis facit illud, quod nouit de
mōnem, pro signo seu tessera suæ opis
& efficientiæ, constituisse. k

Theo-

120 Theologi explicitas omnes (ve & Grilland &) reduciunt ad *Neuronalit*: implicitas, ad *sortilegium* & *Angustinus* in mixta & improprie his vocib. vten tes; quāru pressior est significatio, nec satis omnes species (quæ pene innu meræ) comprehendens: id quib. iam materia & ordo me vocat. expellit. ita agere. Diuiduam in duo quasi capite omnes quas inuenio species: priore complectar eas in quibus clare cognosceat pactum expressum: posteriore ceteras.

OV AESTIO VI

*De speciebus diminutionis, in quibus aperta
invocatio interuenit.*

Huius summa quasi genera sunt duo;
Oraculū seu Demonum in, & Man-
gini.

Oracula, ut ieiunia, & cetera, pariter uen-
ta, Demonomania, hæc omnia possunt
pro iisdem sumi, nam commune omni-
bus est, quod ijs Theomantia ueram sit
ne propriam. Diabolus conatus fuit imi-
tari, dando petentibus responsa, vel ex
antris, vel ex istacis, vel ex hominib.
Talia fuere, oracula, Iouis Dodonici, quod
a posteris Dodanum institutum; qui
Magi fuere, & quercus consecrarunt,
& pelus pulsari instituerunt, quæ spe-
cies diuinandi diu sanè viguit: item Iou-
is Ammonici, quod Hebræum vocabulū
significat veracem iuxta vnam Ethno-
logiam, nā iuxta aliam potes cum Ios-
epho, fortē interpretari. Nam mediæ
literæ, geminatio potius ad pronūcia-
tionem, quā significatum, pertinet.
Græcis ἄλας harena, Aegyptijs Ἑλ-
λινος Sol, quo nihil occultatius, nihil for-
tius, secundum Gentiles. Item Iouis Tri-
phonii de quo existat accurat^o Dialogus
Nicolai Leonicensi: & item Apollinis Del-
phici, Clarij, Delij, Smyrnat^{is} & innumera
alia; Veneris etiā Gæzæ, paucis notū.
Id eorum causam physicam reddi posse
multi censuerunt, non veteres tantū,
sed & recentiores viri eruditij, & ple-
risque visum est peculiatem quandam
loci illius & terra exhalationem, quæ fa-
nauicos efficiat adducere. Vtuntur su-

multitudine petra ab illis, quos atrabi-
lis exagitat, quos, inquit, non modò
sibi ignora fieri solere, sed linguis etià
loquuntur, dum fani erant, nullo mo-
do irascunt. Verum hoc, quod de lin-
guarum locutione addunt, atrabili ra-
tioni causæ efficiant, nequit ascribi,
quia dependent à consideratione. Præ-
terea sanctorum, hoc est Christianorum, philo-
sophia hac in recòsentit Psello, què il-
li iniuria reprehendant, qui Psellos, &
circo Codroncheus & Fernelius infi-
gnes medici, f. censuit effectus tales
ascribendos demoni adfuerint, vel
obsidenti hominem, specum, statuan-
ve; per accidens tantum fieri, ut dàmò
hac, quam illa loca, ubi talis nò est ex-
halatio, velur accommodatior institui-
to suo deligat; sicut & libèrius obside-
atrabiliariorum corpora. Quare quod
ex purgato medicamentis corpore, ces-
set vaticinatio; hoc inde fit, quia demò
illa corpora deserit, in quibus non in-
uenit amplius amicus sibi dispositio-

trarius, g. vaticinia nec ab arte, nec a glib. de my
natura, nec a ratione, nec ab alia qua Her. c. 21. et
quam causa manare censuit, sed diuini 26.

& Strabo Geograph. libro 3. legendi. Talis Francica Pythonissa, quæ Mero-
nem decepit, de qua Gregor. Turo-
nenf. Hist. Franc. lib. 5. c. 14. Tales omnes
Pythorici, qui & ventriloqui dicti, & vrya-
spitæ, & vryaspitæ, (eo quod
ex imo ventre vox prodire videbatur,
vt explicant Orig. & alij a.) & vrya-
spitæ, eo quod aliquando sub pectore
re intra cutē se demon ostentat, & per
pectus loqui videatur (talem se vidisse
scribit Cælius Rhodiginus b) vocan-
tur etiam pythorici, scilicet a pythia
dicitur, & vryaspitæ a quodā Eurycle ob-
fesso, iuxta Suidam & Aristoph. vel ab
iplo demone obsidente, quē Eurycle
vocat Plutarchus. Huc perant qui-
bus, demon ex arca responderet, operæ
pretium puto adscribere, quod duo re-
centiores scriptores Germani de hac
re commemorant, fuisse in Misnia
ruricum quendam, hunc demum recu-
lisse pecuniam, vesica suis inclam, &
scamno impulsisse: cumque alio abi-
uisset, sus domestica, vt vox & mul-
timorum est animal, in vesicam incidit,
& vt vidit deuorauit. Rusticus rediit,
quam non inueniebat, ab vxore depo-
sit, negat mulier vidisse se, quid agat
adit stolidus vetulam propē degetem,
quam pro veratrice habebant, subea
muliercula virum in limine domus re-
sistere, nec a linea quam creta notarat
larum abire culmum: mox ingressa cu-
biculum, demonem sciscitatur de fure
his verbis, arcam introspiciens. Quidā
N. pecuniam suam domum reuersus tali ami-
sit die, quem ait furatum? respondit vetera-
tor ex arca (nono suo tripode) sus conse-
dit domestica. Tu tamen dicito, coniugem eius,
ut transierat ante amasio eam obligaret, ita
fuit illi, respondit illa rustico, quod a
demonē iussa, tacet de sue. Sed rusti-
cus cuncta sciebat. nam nihil veritus
anile interdictum, pedetentim ac leni-
ter illam fuerat subsecutus, & ante o-
stium cubiculi subliterat, vt quid ma-
leferat, Reuertus domum vxori, &
amicis cuncta narrat, ex eorum cōsilio
frem inactat, etumenam petitur. De-
fert trineficam, vt calunniam, &
demonis patriam magistratus

portentum flammis expiauit. Vocatur
etiam huiusmodi a demoni afflatus, vocan-
tur smatici etiam a Iuriconfultis, &
Græcis vryaspitæ, & vryaspitæ, & vrya-
spitæ, differunt ab arripitæ, & vryaspitæ, sola vari-
cinatione. Ex hoc genere fuerunt, Or-
pheus, Musæus, Atticus, Tyrelias Soli-
para apud Euanapium in vna Aedisi:
Montanista apud Epiphan. heres. 35.
& alij apud Lactant. lib. 4. institut. c. 25.
Rusticum lib. 2. Eccles. hist. capite quarto, &
Oecumen. ad cap. Act. 12. & communio-
niore consensu sibyllæ, quarum nomen
non est improbabile deductum a Ki-
bel, dicitur, acceptum, vnde Kabala si-
gnificat doctrinam coelitus traditione
acceptam. Sane Sibyllarum antiquissi-
ma Samberthe, Noachi filia fuit. Tales
etiam sunt & vryaspitæ, qui a demone
extra se rapti, motu sensuque priuati,
& mira putantes, antea se adpice-
re, quæ futura postmodum, enunciant.
Ompes huiusmodi phantici, siue va-
tes adolorum, vt in illoqui, & citati,
& reliqui quos dixi, amantur in S. Scri-
ptura, & contra hos Saul penā mor-
tis sanxerat, vel potius a Moyse sanc-
tam fuerat executus, f

SECTIO II.

De Mangania modis varijs, & pri-
mo de Necromantia.

Alterum diuinationis caput voca-
tur yonbia, siue parvareta, cuius
plurimi sunt modi.
Præcipuus est ille, quem cum lam-
blichio perperam nonnulli audent vo-
care & vryaspitæ, rem pessimam honesti
nomine pallio regentes, vt accuratē
docuit Petrus Leloyherius, g. alijs me-
lius dicitur & vryaspitæ, & vryaspitæ,
& vryaspitæ a sepulchris vryaspitæ vocat A-
pulcius, communiter dicimus Græci
denominatione Necromantiam, hæc Gæ-
tules certis locis, quæ putabant esse
inferni ostia, vt in occiduo Gallie lito-
re, vt apud Theophrastum, Tarentum,
Auernum, Cimmerios, & Heracleā
certis tribus exercebant, quibus se pu-
tant manes elicere, describitur accurate
a nostris poetis, Horatius Sat. 2.

carminibus quæ uersant atque vo-
nentis
Humanos animos, has nullo perdere pos-
sum
Nec prohibere modo, simulac vana lina
decorum
Protulit os; quin ossa legant, herbasque no-
centes.
Vidi egomet nigra succinctam vadere
palla
Canidiam, pedibus nudis, passoque ca-
pillo
Cum Sagana maiore ululantem (pallor
vtraque
Fecerat horrendas aspectu) scalpere ter-
ram,
Vagabundus, & pullam diuelleret mordicus
agnam
Cæperunt. cruor in fossam diffusus, vt
inde
Manes elicerent, animas responsa da-
tuas.
Lina, & effigies erat, altera cerea.
maior
Læna, quæ pænis compesceret inferia-
rem.
Cere suppliciter flabat serulibus, utque
Lam peritura, modo. Hecaten uocat alto-
ra, sauum
Altera Tisiphonen, &c.

Seneca in Oedipo, canit in nemore
obscurato densitate arborum Tiresiam
hanc magicen peregrisse, vt Laium e-
uocaret;

Huc ut sacerdos intulit senior gradum,
Haud est moratus, præstitit 1 noctem
locus.
Tunc 2 fossa tellus, & 3 super rapti
rogis
Iacuntur ignes ipse 4 fumesto in tegit
Vates amittit corpus, & 5 frontem qua-
tit,
Lugubris imos 6 palla perfundit pedes:
Squalente cultu moestus ingreditur se-
nex:
Mortifera canam 7 taxus attingit co-
mam,
Nigro bidentes uellere, 8 atq; atra boues
Retrò trahuntur, 9 flamma pradam
10 aperit,
Vinumq; 11 trepidat igne ferali pecus.

Vocat inde 12. Manes, toque qui Manes
13 regis,
Et obsidentem 14. claustra lethalis lacus:
Carmenque magicum uoluit, & rapido 15
minax
Decantat ore, quicquid aut placat leues
Aut cogitat 16. umbras, irrigat sanguis
17. focos,
Solidasque 18. pecudes ueris, & multa
specum 19
Saturat eruora. libat & 20. nixem in sa-
per
Lactis liquorem, sordidit & Bacchum 21
manu
Læna. 22. canitque rursus, 23. & ter-
ram intuens 24
Grauiore Manes uoce, et attonita 25. ciet.

Aseripsi notulas numerarias, vt in-
telligatis, totidem his versibus ritua-
lia exprimi, accuratissimē, vt solet poe-
ta iste: de quib. qui plura uolet, adeat
Aduersaria & Commentaria nostra,
quæ iam edita superioribus annis. Sta-
tus tamen addidit numerum ararum
hostiarumque, & alia quedam, hoc ip-
sum Tiresig elicium describens copio-
sissime, sed parum clarē: addam lucis
aliquid ascribēdo, quod illorum erat
officium, qui commentarios polliciti.
Primò itaque significat Tiresiam soli-
tum huic duntaxat diuinationi, aegle-
tis alijs, vacare:

Consult ille Deos, non larga cade iniu-
cili,
Non alacri penna, aut uerum spirantibus
extis,
Nec tripode implicito, numerisque sequen-
tibus astra;
Thura nec supra uolitante altaria fumo:

Subdit solitum duntaxat Maneis e-
licere; idque tum facturum, prius The-
banum regem, qui se consuluerat, ritē
purificasse, & communuisse, ne quid
illi noxa a Manibus inferretur, Sed
primus versiculus, mendosus est, &
fortē præcedens aliquis intercidit:

Tā positus dura quā mortis limite manes
Elicitor patuisse refert... mox;
... parat ante ducem, 26. circumque
aduentum

visceribus lacris, & * odori sulfuris aura,
Graminibusque nouis, & longo murmure
purgat.

Deinde, descripta filua veteri, & re
nebrosa, & horrenda, & Hecate sacra,
& spectris infesta:

* *ma me
ca, odori.
Carulea. co
rona uerna
tur ferrugi
nea, nam co
lor hic Diti
sacer.*

Imbres A-
ethi, mellis
liquor.
Quantum
uersus iste
non pides a
precedenti de
clarat fusio-
nis modum.

Trunca ne-
mora, arbo-
res decapita-
tas, quod hic
solene. Acha-
ronte fata
sunt Eume-
nides. ara-
tres ponun-
tur Hecata:

tres Eume-
nidibus sed
ha, nō infes-
se, humiles
tamen, uni-
ca Platonis,
infossa, sed
super illas
etiam alias
eminent: si-
milis, paulo
hac demis-
sior, Proser-
pina. Cupres-
sum plorata
uocat: qua
in funere a-
licuius am-
busta. Præli-
batur Virgo
sanguinem
quem Ma-
neis deditu-
ri.

Secundus e-

Hic senior uates Stygijs accedenda quippe
Terra sacris, multoque placent sola pin-
guia tabo.)

Velleris obscuri pecudes armenta, q̄sisti
Atra monet. . . .

Tum fera 27 caruleis intexit cornua
fertis

Ipsæ manu 28 tractans, notaque in limi-
ne 29 filua.

Principio largos nouies 30 tellure cauita
Inclinet Bacchi laticeis, & munera 31
ueris

Lactis, & Aethas 32 imbres, suadumq̄
cuorem.

Manibus aggeritur quantum 33 bibit
mida tollit.

Triplex 34 dehinc nemora aduoluit, inge-
flusque sacerdos

Tres Hecata, 35 totidemq̄, satis 36 A-
cheronte nifallis

Virginibus, tuet esse focos. tibi rector 37
Auranti.

Quamquam infossus 38 humo, superat ta-
men agger in uotas

Pinus: hanc iuxta 39 cumulo minor
ara profunda

Engitur Cereri: frondes, atque omne cu-
pressus

Intexit 40 plorata latus, iamque ardua
fero

Signati 41 capita, & frugum libamine
42 puro

In vulnus cedere greges. Tunc innuba
43 Manto

Exceptum pateris 44 pralibat sanguine
& omnes

Ter circum 45 acta pyras, sacri de mora
parentis

Seminare fibras 46 & adhuc sperantia
reddet

Viscera, nec rapidas moratur frondib. 47
atris

Subiectare faces, atque ipsa suauitiam 48
flaminis

Virgula, et tristes crepisse ut resit acervos

Tirefias. . . Cuius mox subit carmē
Magicū prius (nam & Papinius duo
ponit) quo inuocantur, Infernus seu
Tartarus, Pluto, Proserpina, Hecate,
Tisiphone, & iubentur Cadmeæ gen-
tis Manes liberè pati exire, ceteros
manere.

Tartarea sedes & formidabile regnum
Mortis inextrema, inque o suauissime fra-
trum;

Cui seruire dati Manes, eternaq̄, fontum
Supplicia, atque imi famulatur regia mior
di:

Soluite pulsanti loca muta, & inane sacra-
ra

Persephones, vulgusque caua sub nocte re-
positum

Elicite, & plena redent Styge portitor alno
Ferte simul gressus, nec simplex Manib. esto

In lucem remeare modus, tu sepere coctu
Elysios Perseia pios, iuraque potenti

Nubilus Arctas agat, contra per crimina
functis;

Qui plures Erebo, pluresq̄, sanguine Cad-
mi;

Angue ter excusso & flagranti prania taxo
Tisiphone dno pando diem, nec lucis egeres

Cerberus occusu capitum detorqueat uis-
bras.

Sequitur tandem secūda, & minax
incantatio, moram vate non terente.

Atque hic Tirefias, nondum aduentantib.
umbis.

Tector (ait) Dinos, quibus hunc sacraminus
ignem.

Lanaqua 49 conuulsa dedimus carthesia
terra;

Iam nequeo tolerare moram, cassusne sacer-
dos

Audior tan rabido inbeat si Tisphala cātu
Ibitis an Schytis quoties armata uenenis

Colebis agit, trepido pallescent Tartara
motu?

Nosri curā minor si non attollere luttis
Corpora, nec plenas antiquis ossibus aruat

Egerere, & mixtos Calique Erebiq̄ sub
unum

Funestare Deos libet, aut ex sanguine ferro
Ora sequi aut agras finitum carpere si-
bras.

Ne tenues annos, nubemque hanc frontis
spaca

nim iste id
gus, primus
effundebat-
tur, quid di-
tior, quid di-
beret: poster-
rior Manib.
potus ac de-
licia.

sper-

Spernita, ne moneo, & nobis sacra facul-
tas.

Scimus enim & quicquid dies, atque ti-
metis.

Et turbare Hecaten, si te Tymbrae uere-
rer.

Et triplicis mundi summum, quem scire
nescimus est.

Illum, sed taceo, prohibet tranquilla so-
litas.

Iamque ego nos aside, &c.

Ex his Papinij ritualia præterea,
plus viginti, notauimus notulis: singula
probare libri integri foret. Illud tan-
tum addidero, patere hinc duos Neryo
mantia modos; vnum per sacrificium,
& incantationem solam, quo utebatur
Tirefias; alium Thesalicum, adhibitis
funestioribus ritibus, ossibus, fibrilq̄;
mortuorum, & alijs rebus planè fera-
libus, quem Lucanus describit lib. 6. a-
gens de Erichtho excitante animam de
functi militis Romani, primum itaq̄;
illuc inter cadauera, nutans animo iqd̄
caperet.

1 Electum tandem traiectum gutture 2
corpus

Ducit, & inserto laqueis feralib. 3 uero,
Per scopulos miserum trahitur, per saxa
cadauer,

Victurum, montisque canis; quem tristis
Erichtho.

Dammarat sacris, alta sub rupe locatur.

Vt illic in sua specu, quam nemus
tenebrosam magis inumbrabat, ubi
nulla vnquam a sole lux; cadauer ha-
buit; assumpsit habitum artis suæ præ-
ceptis congruentem.

* Discolor 4 & uario furialis cultus a-
mittu

Induitur, vultusque 5 operitur crine so-
luto.

Et coma uiperis substringitur horrida 6
fertis.

Tum opus aggreditur, & adhibet
instrumenta solita, quibus corpus vi-
uificari uideatur.

Pestera tunc primam feruenti 7 sangui-
ne supplet

pro, deco-
lor, hoc est a-
tr.

Vulueribus lacata nonis, taboque modul-
las 8

Abbat, & uirui largè 9 Limare mini-
strat.

Huc quidquid feti genuit natura sinistis
Misectra non spuma canum, 10 quibus
unda timor est:

Viscera nam 11 lyneis, non dira 12 no-
dus hyena

Defuit, & cerni possit serpente 13 medullas
Non puppim 14 uatinent Euro tendente
rudem teis

In medijs echeneis aquis, oculisque 15 ara
contum,

Quaque 16 sonant seta tepefacta sub a-
lite saxa;

Non Arabum 17 uolucer serpenti, inna-
taque 18 rubris

Aequoribus custos pretiosa uipera concha;
Aut uiuentis adhuc 19 Libyca membra-
na cerasta,

Aut cinis 20 Eoa positi phoenicis in ara.
Quo postquam uiles, & habentis nomina
pestes

Contulit, infando 21 saturatas carmina
frondes,

Et quibus os diuinum 22 nascentibus in-
spuit herbas

Addidit, & quicquid mundo dedit ipsa
nerenti.

Post herbas, incantatio sequitur du-
plex, primum vlulatu (sicut Horatij
Sagana) & incondito lerarum sono;
deinde concepto ac solemnī Carmi-
ne, Hodie quoq̄; murmur, verbis præ-
mittunt.

Tunc vox Leithas cunctis pollentior her-
bis

Excantare Deos, confudit 23 murmur
primum

Dissona, & humana multum discordia
lingue.

Latratus habet illa canem, gemitusque lu-
porum.

Quod trepidus bubo, quod strix nocturna
queruntur,

Quod stridet, ululantque fera, quod sibilat
anguis,

Exprimit, & planctus illis a cantibus a corripo
Siluarumq̄; sonum, fracta conitrua nobis, caustibus,
Tot iocum uox una fuit, mox cetera cantu

K 4 Ex-

Explicat Aemonio, penetratque in Tartara lingua.

Duo mox subdūtur carmina; prius quoque (ut superiora illa Tiresiae) deprecatorium, posterius comminatorium. In deprecatorio aduocantur Eumenides, Styx, Chaos, Pluto, Mors, Elysi, Persephone, Hecate, Cerberus, Parca, & Charon; & obsecratio additur, cōmemoratis suis meritis, ac cultu illis assiduo, necatorum infantium, & antropophagia;

Exaudite preces; si vos satis ore nefando,
Pollut oque uoco, si nunquam haec carmina
fieri
Humanis 24 ieiunia ceno, si pectora 25
plena
Sape dedi, & laui calido 26 profecta cerebri;
Si quis, 27 qui uestris caput, extagque lan-
cibus infans
Imposuit, uicturus erat: parete precanti.

Deinum, cum umbra, iam apparēs,
suum cadauer subire vereretur, ac de-
trectaret, quod illa iusserat;

... Miratur Erichto
Has satis licuisse moras, irataque Morti
Verberat immotum viuis serpente 28 ca-
dauer,
Perque cauius terrā, quas egit carmine 29
rimis
Manibus illatrat, regniq; silentia rumpit:

Idque minis illis magorum veterū,
quas, Porphyriusmet urisit, comme-
moratis; quas apud alium neminem
tam discretē expressas inuenio, sunt au-
tem sequentes:

Tisiphone, vocisque mea secreta Megara,
Non agitis sauis Erebi per inane singel-
lis
Infelicem animam? iam vos ego nomine
vero
Eliciam; * Stygisque canes in luce su-
perna
Destitutam, per busta sequar, per fœdera,
cunctis
Expellam tuonibus, abigam vos omnibus

* En 2008
fretū illud:
qui demones
uocat tellu-
ris canes, ut
doctum li. 2

urnis.
Teque Deis, ad quos alio procedere vul-
tu
Ficta soles, Hecate, pallenti tabida for-
ma
Ostendam, faciemque Erebi mutare uet-
bo.
Eloquar immenso, quā te sub pondere
terre
Contineant, Ennae, dapes: quo fodere mo-
rum
Regem notis ames; quā te contagia
passam
Noluerit renouare Ceres. Tibi, possime, Hac imito
Mundi, tu Cl. Glau-
Arbiter, immittam ruptis Titana cauer-
nis,
Et subito feriere die parietis? an ille
Compellendus erit; quo nunquam terra
voco
Non cunctis tremis; qui Gorgena cernit nem, quā
apertam, imitatus
Verberibusque suis trepidum castigat Erin finit Statini
nym;
Inspiciat tenet vobis qui Tartara: cuius tis.
Eris vos superi, Stygis qui poterat vn-
das?

Neque hanc tantum, sed postquam
vmbra in corpus suum impulit; il-
lam quoque adfata, eique pollicita est
immunitatem a magicis de cetero can-
tibus.

... Dic (inquit Thessala) magna
Quod iubeo mercede mihi, nam vero locu-
tum
Immemem 30 toto mundi prestabimus
quo
Artibus Aemonijs. tali tua membra se-
pulcro,
Talibus excuram Stygio cum carmine sil-
lus,
Ut nullo cantata magis exaudiat um-
bra.
Sit tanti uixisse iterum. nec verba, nec
herba
Audeant longa somnum tibi soluere Le-
thæ
A me morte data.
Addit & carmen, quo 31 quicquid
consulat, Vmbra
Scire datur.

De-

Denique cum cadauer respondisset,
non potuit, sine venia Erichus vmbra
discedere, concedit ergo redeundi fa-
cultatem.

... Sic postquam fata peregit.

Stat vultu nullius tacito, mortēq; reposeit.
Carminebus magicis opus est, herbisque ca-
dauer
Ut cadat, & nequeant animam sibi redde-
re fata.

Consumptio iam iure semel. 32. tum robo-
re multo

Exstruit illa rogū, vadit defuncti ad ignem
Accensa insuere positi relinquit Erichto,
Tandem passa mori....

Si mortuus mori quirit, vel arte Ma-
gica resuscitari. sed de vmbra, ut de a-
nima locutus poeta, metaphorice vitā
mortemq; usurpauit. Sunt autē, & in
his verbis triginta due notae obseruā-
tiae Magicę in hac specie diuinationis.
Huic secunde speciei, quatenus iniurijs
sunt in vita functos, vel deportationis,
vel mortis poena statuta in viliores, a

& posteriore iure, in vtriusq; speciei
euocatores a Constantino lethale sup-
plicium sancitur. b Tertullianus dēte-
git, c cum docet, non vmbra defun-
ctorum, sed earum loco demones ap-
parere, demones operari sub obreptu
animarum; item, omnem incorporalem
corporum exhibitionem praestigias ef-
fe. Exempla demonum qui apparentes
mentiri se esse animas defunctorū, no-
ua & vetera Crespetus lib. de odio Sata-
nae discit. 12. a fol. 192. in fine. Prior illa Ti-
resia, in qua nudū simulacrū seu idol-
um animae exhibebatur, & sola perfici-
ebatur inuocatione. & a iudicia pro-
priē dicebatur: posterior verō, in qua
Diabolus sēpe, cum cadauer nō ade-
rat, totius humani compositi figuram
simulabat; v. g. cum quis Achillis habi-
tum staturamq; corporis videre vole-
bat; ordinariē nūquam sine sanguinis
effusione obtinebat, ideoque Apollō.
Tyaneus d. ut se peritiorē alijs osten-
deret, negabat se sanguinem libasse; vo-
cabatur stricte, & xpoμαντα siue xpo-
μαντα. Glycas. e disputans de verbo
xpoμαντα, scribit ea vocem quosdā
accipere pro oblatione. Nam xpoμαντα voca-

ri Geniorum per exaltationes certas attrahit
tionem, & sublimi deductionem, deducit vo-
ces & xpoμαντα, quod idem sit cum xpoμαντα, tuoco. idē
alibi f non obscurum exemplum no-
bis proposuit Santabareni illius Pseu-
domonachit qui Basilio Imperatori fili-
um vita functum, sic ostendisse fertur,
ac si viuus adhuc foret. Effecit enim, ut spe-
cie imaginaria Constantinus eques patri, in
quadam silua, obuiam fieret; quē ubi uisus fuis-
set Imperator, & complexus, & osculatus esset,
mox euascentem ex oculis amisit. fefellit
Imp. sed non Leonē Philosophum lu-
niorem Basilij filij, qui Santabarenū,
non pro sancto, sed pro venefico, ut e-
rat, semper habuit. sacrae Scriptura, vi-
dentur nanc diuinationē vocare, diui-
nationem per Pythonem, & usurpantes ni-
mirū Pythonem, pro demone ex terre g 1. Reg. 18
profundo specu adueniente, & respon-
dente. Periculi plena res, tum ipsi Ma-
go, quem Diabolus interdum aufert,
& vitæ aspectuiq; subtrahit, ut de quo
dam narrat Franc. Picus; b tū ipsi,
qui curiose consulunt, qui nonnunquā
de mente abalienantur, & malē pereū-
runt Rex quidam nostris temporibus. i
Quis etiā nescit infelicem exitum He i N. lib. 2.
liogobali, huic superstitioni addictissi-
mi? k vtriusque consulti & cōsulen c. 3.
ti, pena mortis lege ueteri i flegebatur. l k Xiphilin.
Non defunt, qui de his intelligat illud in eius uita.
Regis Hymnographi, m comederunt sa l Deu. 18. v.
enscia mortuorum, & illud Isaac, n num 11. in fto La
requirit pro uiuis à mortuis? Hæc de Necro uit. 20. v. 6.
mantia sufficiant, de qua ingeniosum & 27.
opus extat Steph. Forcatuli I. C. quo m Ps. 105.
Iuris auctores Papinianum, Africanū v. 28.
Paulum, & alios introducit sua ipsos-
met responsa explicantes. n e. 8. v. 19.

SECTIO III.

De Hydromantia.

DE hac quoque seorsum dicā, quia
nulla fecundi or imposturis. Iā-
blichus meminit ὁ δὲ ποταμὸς τῆς ἰσας, seu di-
uinationis per aqua, quæ traditur An-
dronico Imp. in preuio fuisse. hic enim
cum multiplicibus, propter crudele e-
dictum, de necadis conturatorum pro-
pinquis, odijs ac malis se videret ob-
sessum; ad futura per noxiorum dæ-
monum, cultum noscenda se conuer-
tit;

a Nicet. Cho. cix; seque totum (inquit Choniates a) per-
misit h. qui futura ex aquis, quasi per caligi-
nem cōficiunt. Et imagines futuri avarum verum,
velut ex umbra solarium radiorum, consētan-
tur. At ipse quidem h. nocturnis sacris inter-
esse noluit, metu fame, v. arbitror. sed illud
Hagioris horita Stet hanc mandat. Is Se-
tho ohibito, qui ab ineunte etate talibus ora-
culis deditus, oculos propterea. Manuelis Imp.
tussu amiserat, certo ritu perēdatur: quis post
Andronicum sit imperator? Malus gerunt
in agnis primas nominis Isaacij litteras exhi-
bit, sed ordine conuerso Si. pro Is. idque se-
cunda responsione addidit fore; intra
exaltationem crucis. atque ita planē acci-
dit postea; intra illud tēpus, iussu Isaacij
Angeli, occiso Andronico. Modū
illius diuinationis Nicetas addit sei-
gnorare, nec scire velle. ad fugam tamē
superstitionis scire, non est inutile. In-
uenio species eius varias. vna fiebat
per annulū de filo suspensum in aqua,
& vasculi latera cōstitutis icibus pul-
santem; alia coniectis in aquam statu-
uā tribus lapillis, & obseruatis gyris,
qui trifariam inuicem implexi, circa
lapillos diffundebantur; 3. ex agita-
tione varia pelagi, quam olim Siculi &
Euboenses, hodie multi nauē notat.
Hinc Christianorum quorundā Oriē-
taliū nata superstitio; qui quotannis
mate quasi animatum baptizant. Alio
longē pertinet, quod Princeps Vene-
torum annulo in mare iacto quotannis
Adriaticum sibi despondet. Domina-
tionis indicium, non magis argumen-
tum est. Fit in memoriam naualis Vi-
ctoriē; qua duce Sebastiano Ziano vi-
cere filiū Federici Ahenobarbi. Otho-
nem, captumque obtulere Alexandro
III. Pontifici, qui Venetias profuge-
rat. Tum enim Ziano Pontifex annu-
lum de manu sua detractum obtulit, di-
gens, Auctoritate mea hoc annulo fretus Oce-
num tibi subieceris; & quotannis tibi potestis;
eo dicitur quo hanc uictoriam, pro Ecclesia defen-
sione obtinisti, despondere mare: seti seiant
cunctes, maris tibi dominium concessum, quia
Sedis Apostolice tuenda curam cōstudium si-
deliter suscepisti. Sit hoc tibi quale pignus be-
nedictionis, Et secundo de sortis in futurum nar-
rat Villamontius lib. 1. Peregrinat. sua c. 34.
Prior illo Sabellius Decad. 1. lib. 7. 4. ex

aquę colore fuit, & imaginibus in ea
apparētib; sic tradit Varro belli My-
thridatici eūctum, multis versibus pre-
significatum fuisse. Ad id olim fontes
quidam fuere particulares; unde &
ταχυμαγία vocata: tales ex Xenago-
ra docet Macrobius fuisse erates Pa-
licorum in Sicilia; b talis in Aegypro
cilierna in templo Aphaceno; de qua
mirabilia memorat Zozimus; e & vi-
mittam Iunonis paludem apud Laco-
nię Epidaurum, Apolliniq; Thy-
xei oraculum, prope Cyaneas ad Ly-
cum, in fonte templo proximo; d vi-
detur huc referenda Celtarum veterū,
hoc est Germanorum, superstitio; qui
recens natos Rheno flumini commen-
dabant, ea mente, si spurij forent abfor-
bendos, si legitimi innoxios supernata-
turos. iuxta illud Claudiani:

Et quos nascentes explorat gurgite Rhe-
nus.

Qua de re plura diximus Commentar. in
Traged. Seneca.

Quinto statuebatur cyathus aqua
plenus, & verbis innumuratis obser-
uabatur, num aqua sponte efflueret
effunderetur. Sextus modus est Festi-
nus; ibi aquam in vitreum catinum ef-
fundunt, ei; olei guttulam admiscēt,
& sic in aqua, tanquam in speculo, mi-
ra cernere se opinantur. Septimum in-
dicat Clemens Alex. cum scribit mulie-
res Germanas, solitas sonum, vortices,
ac circumuolutiones annuum notare,
& inde futura predicere. f Deniq; non
sunt alieni ab Hydromantia, qui ho-
die adhuc in Italia, ad furorum aucto-
res detegendos, trium suspectorum no-
mina totidem pilulis inscribunt, & eas
in aquam coniciunt: hisque multo
sunt sceleratores, qui ad hoc aqua lu-
rali abutuntur. Ceterum tempore D.
Bernardini Senensis supererat adhuc
vestigia ταχυμαγίας. Nam qui eius
vitam composuit, ei contemporaneus
scriptor, g de Aretio agens ita prodit:
exta a mania in eis etia fons antiquus fuit,
iam olim temporibus illis, quibus idololatria
regnabat, impuri demonibus dicant. Sele-
bant & cuncti Aretii, & alij circumquaque
uicini, tanquam ad oraculum Apollinis con-
fluere, responsa petentes ad occultas quāti-
tas

des suas, & morborum suorum curationes. Ad-
uerb. arimaduertens Rem ordinis, uetus Chri-
stiana religionis cultor, & amator, aduersus
hanc demonum cultum fortissimē sese erexit:
& primo quidem concione ad populum habita-
tā absoluta, magnopere omnium confirmatis
animis, hortatus est eos sequi se, ad demolien-
dam impurissimorum demonum habitationē,
profusque abolendam. Mox uerō arrepta secu-
ri, uel malleo, cum populo egressus est ad fon-
tem, cumque ad fonsū demonum peruisset,
primus ipse ictibus cepit contundere, euertere;
arant, & fontem lapideis pemitit obturandi.

SECTIO IV.

De alijs mangania generibus.

Primò loco obuia ταχυμαγία,
de qua Psellus cap. ult. & Nicetas d.
lib. 2. Cedrenus ea testatur vsum Iannē
Magum Theophili Imp. præceptorē:
Cui opalates Ioannem Patriarchā Ico-
nomachum vocat, Glycas uero scribit
p. Annal. 2. verum Alexandri patrem,
Aegypti Regem Nestanabum, Magis
peritissimum, hac cognouisse, Aegypti-
tum in hostium venturam potestate:
hodie ea Turcæ vtiur: nam in peluim
aqua plenam iniiciunt eum variis cha-
racteribus pretiosos lapides, auri argē-
tique laminas; tum responsum ex pel-
uis fundo auditur.

2. Ταχυμαγία. hanc fiebat per phia-
las vitreas ventricosas similiter aqua
plenas; & inspectante puro puero, vel
pregnante muliere; responsi loco, cer-
ta figura, & imagines apparebant.

3. Κατοπτρομαντία, quæ rerū qua-
situm figuras in speculis exhibet po-
litis; in usu fuit D. Iuliano Imp. a qui
imperium emit, de quo illa Spartianus
fuit præterea in Iuliano hac amentia, ut per
Magos & teraque saceret, quib. putaret uel edic-
populi delicti, uel militum arma cōpesci. Nā,
& quidam non conuenientes Romanis sa-
ceris hostias immolauerunt, & carmina prophē-
ta inuenerunt, & ea qua ad speculum
dicunt fieri quo pueri, præligatis oculis in-
stantando, uertice respicere dicuntur, Iulianus
fecit. Tumque puer uidisse dicitur & aduen-
tum Senari, & Iuliani decessionem. Aliud

mixtū Pagomantia refert Pausanias b
agens de Patris Achaia: ibi ante Cere-
ris ædem, fontem esse, qui a templo la-
pideo pariete secluditur. Ibi oraculum
maximē veridicum fuisse cognoui. ex eo non re-
rum omnium, sed morborum tantum euenta
predicabantur. Speculum (ait) tentū suspen-
sum fonsculo demittunt, ita librantes, ut in
fonte omnino non mergatur; sed immo ambitu
fiammam aquam contingat. Exinde tibi odo-
res adoleuerint, & ritē Deam præciti fuerint,
inspiciunt in speculum, & ex eius imaginibus
perituri an uicturi si ager sit, de quo con-
suluerint, diuident. Neq; latius omnino huius
aquę diuinitio patet. Sed & de Pythago-
ra recentiores memorant, solum specu-
culo concauo inscribere litteras huma-
no sanguine temperatas, & speculum
Lunæ opponere, sicque diuinare. e

4. Non dissimilis præcedenti, ταχυμαγία
ταχυμαγία; nisi quod hæc in cristalli
frustis fiat annulo inclusis vel vasculo
alteri, vel etiam nudis, & in cylindrum
aut obelum conformatis; quibus etiam
singit se demon inhabitare. Quendam
Noribergæ anno 1530. ferunt in cristallo
thesauros uidisse, a dæmone osen-
tatos: quos cum postea quodam ante
urbem loco effosso quæreret, adhibito
familiari vno spectatore, & iam in spe-
cu arcam uidissent, atq; ad eam cubatē
arum canem; magus specum ingredi-
tur arcam aperturus, canemq; abactu-
rus, sed Cerberi ossam secum non attu-
lerat. itaq; ille cacumen speluncæ quas-
saur, & amiserunt ruina obruit; qua &
specus terra opplerat. Vir quidā, patrū
memoria Græcarum litterarum Lati-
narumque peritus, & felix si illocis ma-
nibus fidei mytheria cōtrectare nō præ-
sumpsisset, eruditum commentarium
in Germania, editit de demonum natura,
eumque libello Plutarchi de defectu ora-
culorum præfixit, ex eo petita est, verbis
ipsius, sequens narratio: Consulti ali-
qui, de rebus (ait) ignotis, in cristallis conspi-
cunt ea manifeste de quibus quæsitum fuit. &
postea, Fuisse aiebat sibi notum unum ex
precipua familia Noribergæ. Eum quodam
tempore uisisse ad se, & attulisse in serico pan-
niculo inuolutam gemmam cristallinam, si-
gura rotundam, & dixisse: donatam sibi il-
lam fuisse a quodam ignoto, qui se ante multos
annos

b In Acha.

c Leloyher.
libro 4. de
specul.

omnes de hospitio compellisset, forte in forū cō-
uentum, quamque ipse in domum suam addu-
xisset, & triduo habuisset secum. Fuisse autē ab
illo discedente, & relinquentem manus hoc, ad si-
gnificationē grati animi, edecū se cristalli nū-
tū: si qua de re certior fieri vellet, & prome-
ret cristallum, & puerum marem castum inbe-
ret aspicere, & ex eo percunctaretur, quid cerne-
ret? Forā enim, ut de apparentib. puero visis
omnia, quā requireret, indicarentur. Atq; assir-
maret hic, se nulla unquam in re fuisse dece-
ptum, & mirabilia de puerorum indicij resci-
uisset: cum ceterorum nemo quisquam aliud, q-
mitidam, & puram gemmam in tuendo vide-
ret. Quodam tamen tempore, cum grāuida ip-
sius uxor puerum marem gestaret in utero, illi
quoque species in cristallo oblatas. Prīmō autē
omnium formam viri sese exhibere solitam illo
habitu, quo tum communiter vterentur. Et ita
diuinepi aperuisset, de quib. interrogatum esset,
cetera: expletisq; cunctis, illam rursus viri
figuram discessisset. & euāuisset reliqua. Disce-
dente autē eam, quam diximus figurā vi-
ri, visam sēpē urbem perambulare, & ingredi
templa. Fuerat autem fama passim dissipata
de illis indicij, ut negantib. aut dissimulantib.
suum delictum aliquid, vulgo minaretur:
se relicturos de eo ad illum se in cristallo osten-
dentem virunculum. Quin etiam compertum
est, fuisse à doctis quibusdam, de dubitantib.
suis in litterarum studiis aliquādo nescio quid
propositum, & in cristallo lectum. Sed his, &
alijs huiusmodi compluribus commemoratis di-
xi Spenglerus: hunc aliquādo ad se uenisse cū
tali oratione: arbitrari se tempus esse, ut à cri-
stalli tali visu tandem abstineret. Nam & si i-
am persuasum eo ipso non leniter peccari, &
animi perturbati cruciatus grauissimos, se diū
sanē perpeiusm esse; itaque se decreuisse dein-
ceps nihil cum illo experimēto velle negotij ha-
bere: & tradere nunc ipsi quod accepisset, de
quo meminisse posset, quid ei sēpē demonstras-
set, neque nesciret quā rumores in ciuitate per-
eubissent. Remittere autem, ut faceret de eo
quid cūlibet. Tum Spenglerus collaudato
eo, accepisse se aiel at cristallum, & in minutis-
simas partes contulisse, & una cum serico in-
uolutū in latrinam abiicisse. bene, profe-
cto bene, nec aptius potuit. utinam sic
omnes haec, & similia superstitionis ar-
ma abolerent. Nec vetendum quidquā
eli: cuiqua m, ne forte dēmo vlciscatur.
impune hoc oib. qui cum fide fecere.

Burdigalæ aduocatus quidam paredriū
habebat in phiala vitrea: eo mortuo,
hæredes nec phialam retinere volebāt
nec frangere audebant: consiliū petitu-
ri, adire Colleg. Soc. Iesu. patres iusse
re phialā deferri ad le, corā ipsis se ter-
ræ illufuros. attulere, sed orarūt ne co-
rā ipsis frangerent: immania se metue-
re visa. recedētib. ergo illis, in accēsum
tum forte clibanum magna vi phialam
coniecere, & nihil aliud, quā ex vtri-
usque elementi confictū breuem stri-
dorem audire. Mihi ipsi cum anno
1578. iudicis adhuc ministerium obi-
rem, inter rei cuiusdam Licētiari anno-
tatas à fisco chartas: præter libellū Ma-
gicis plenum characteribus, oblata si-
mul capsula, sandapilæ more efforma-
ta, & in ea virunculus inandragoreus,
ater, & situ padoreq; oblitus, largo ca-
pillitio, sed imberbis: hunc, vulgo pul-
tant, ad diuinationes, lucra, & alia mul-
ta mirē efficacem; accepi librū, capsā,
& fictitium cadauer, hoc etiam primū
laceraui abnptis, auulsisque brachijs.
dictabat, qui aderant, magnum mihi
& domui periculum imminere: risi, &
abire, qui metuerent, iussi: abeuntibus:
in focum, qui aderat, conieci: nec aliud
quā vltē radices nidorem percepi.

5. Loco succedit *de x. v. l. quæritur*,
quæ diuinat annulis ad certam celi po-
situram constructis, vel incantatis, &
super tripodem ad certa verba motis:
descripsit Ammianus lib. 29. cuius ver-
ba dabimus, scēl. 3. q. 7. vel annulis incā-
tatis, qualis fuit annul. Gygis, quo (te-
ste Herodoto) frētus Candaulem inter-
emit. tales duo illi Phocensium tyran-
ni, de quo Clem. Siromateus; qui soni-
tu sponte edito eum commonebant de
commodo rerum gerendarum tempo-
re: qui tamen infidias conspirantium
sic euadere nequiuūt: Fuit huiusmodi
annulus exiitio cuidam Hieron. Cancel-
lario Mediolanensi: ut & alteri, qui cū
eum in ignem proiecisset, sed mēte nō
bona, statim à dēmoine correptus, &
in furorem actus fuit. Princeps quidā,
hoc quo, alium emerat aureis vigin-
ti: promiserat venditor, semper, dum ge-
llaret, alex, & chartarum lusum fore lu-
crosū. it, ludit primō, cedit non infel-
liciter

liciter redit ad frillum, sed magna cū
nummorum iactura. Sic se delusum vi-
dens, quem emi non oportuerat, annu-
lum contrinxi iussit.

6. Occurrit *de x. v. l. quæritur*, siue *de x. v. l. quæritur*,
in hac oīcō, ad fuliginē impol-
luti pueri vaguem illinebat, & vague
solem vertis obuerfo, eētū quā sub-
murmurantes, videbant, quæ cupierāt.
Modieulterius progressum malū. Qæ-
uedum quendam Veteranum militem
Hispanum notū, bello, & armis, quā
piciatē chariorem; qui, quo tēpore dux
Medina celi ex Gallacia soluebat, Bel-
gium pērens, Bruxellis, non vni in vn-
gue suo classem ē portū. Coramna sol-
uentem, & paulō post procellis, vehe-
menter afflictam, velut in speculo cla-
rē ostendebat. Hicille, qui vulnera quo-
que solis verbis sanabat aliorum; sua
se sanare ipse, vel alijs sanāda permitta-
tere dērebat.

7. Quidam purant esse *de x. v. l. quæritur*
illam Aristophanē in *Natibus*: Sed
illa, si tonitru, fulmen, oleines, & alia
similia considerat, pertinet ad auguriū
si planetarum adspēctus felices, aduer-
fosque, ad aī. rologian; si quidā aereo
rum spectrorum insolita visa, vt equiū
arimorum, &c. ad *de x. v. l. quæritur* re-
renda. Sola huc spectat, quæ ex aere cō-
iurato dabat oracula, de qua Pictorius
de *Magia* cap. 10. Cariani Aeromantia;
de qua ibi agit, potius Hydromantia
dicenda est.

8. dicit potest *de x. v. l. quæritur*, qua vītut
incantatores, seu *de x. v. l. quæritur*, quid diuinant
freti solo dāmonis commercio; præter
incantationem nihil adhibēt: vt Peli-
st faciunt quidam mulierculæ triba-
des; & nonnullæ Aegyptiæ, siue Zin-
galæ, de quibus postea totam Europā
percurfantes, & in Byzantino forō Tur-
ec, & olim in Apulæ asine, quidam Dio-
phanes.

9. est *de x. v. l. quæritur*, quæ usurpata
veteribus, b. (vide, & Adag. *crim. diu*
uare) cribrum imponebatur torcēpi, for-
cipem binis digitis comprehendebant
& eleuabant, & præmissis verbis conce-
ptis, subdebant nomina eorum, de qui-
bus suspicabatur eos furtum, vel aliud
occultum crimen pattasse: reum vero

iudicabant illum; quo nominato, cri-
brum tremebat, nutabar, mouebatur,
vel conuertebatur, quasi qui digitis so-
cipem tenebat; arbitrati suo cribrum
mouere non potuerit. Quod formulā
Pictorius proponat verborum præmis-
ciandorum, fecit inconfultū; quod ea
sit vsus res, & euentum certum prædi-
cet; fecit impiē, & meretur pollicēdo.
10. ad eundem vsum erat *de x. v. l. quæritur*
tota; qua securim torondo infigebant
palo, & ex eius motu furem deprehen-
debant. Quando autem successus futu-
ri diuinatio petebatur, tunc gagatem
lapidem securi imponebant, ut Plinius
refert lib. 36. cap. 19.

11. erat *de x. v. l. quæritur* faciebant
asini capite super prunas asio. Germa-
nis præcis in vfu fuisse volunt. Longo-
bardi postea vfi capite caprino, cui di-
uinum honorem habebant. e. Vehe. c. Greg. li. 7.
menter suspicor prius illud de Arcadi *epist. 7. et in*
eo pecore genus olim ab improbis fu-
dial. li. 3. c. 26. & 28.
sum; hincque factum vt Apion, & re-
liqui Aegyptij, & illos secutus Tacit.
calumniantur, eos pro Deo caput
asininum coluisse.

12. *de x. v. l. quæritur*, per clauē; cū cir-
cundabant chartulam in scriptam no-
men suspecti; deinde clauem alligabāt
sacra scripturae codici, hunc virgo su-
stentabat, & verbis certis murmura-
tis chartula ad nomen cūminosi verte-
batur, mouebaturque.

13. sit quod German. quidam I. C.
his verbis tradidit: *de x. v. l. quæritur* excu-
so, hodie sit cognoscitur. Vtrum legi tur psal-
mi cum letania. deo de formidabilis subseqū-
tur oratio ad Deum patre, & Christum, itens
excessum in furm hinc in medio ad oculi si-
militudinem uestigio, figura circulari nomi-
nibus barbaris notata, signatur clauis an en-
triangulari, conditionibus certis consecratam,
mentiturq; mallo cyprissina, et dicitur, in flus
es Domine, &c. tum fur prodatur. Restat
chij quidam pecunia in quodam loco seposuit.
Cum autem eam postea inuenire, tam cito
non potuisset, fabrum conuenit, ab eoque petijt
ut oculus furi excuteretur. Quo pacto statim
ipse Dominus, qui fabri Diabolica opera
usus est, oculum amisit. nonne lector opti-
me, iusto Dei iudicio iste incidit in fo-
ucam

vide Ioh.
in de
prop. 3.

Therist.
miano Pol-
uic.

ueam quam fecit, & merito perculit, quod tam iniuste, per artem pessimam, malum alteri moliebat? Subdij: Guttroij quidam cochlum argenteum amiserat: cum autem suam ex oculo quoque excusio cognoscere, cupe- ret, subter adit, ab eoq; petijt, ut sua arte magica suum oculo priuaret. quod & factum est, & statim filiola illius, qui cochlum in quen- dam angulum contecerat, oculum amisit. Sed & aliud diuinationis diabolicæ genus reperio in Indorum historijs, in ijs, q; de floridensium rebus gestis agunt, aspidonanciam vocare possumus. Nat- rant sequentia de Rege Holata Outina eum exercitu sub sistere iusso, sexema- num centum, & viginti annos superâ- rem aduocasse, & quo in statu res ho- stium forent pronunciare iussisse. Tam- magis locum in medio exercitu parauit, & co- spectu Ottigonij, quod puer eitu gestabat, scuto, petere illud iubet: impetratum illud collocat, orbe quoque pedum diametri circum illud de- dit, additis quibusdam characteribus, & notis: tum in festum genibus flexis pedum cu- careis infudit, sic ut nulla parte humum tangeret; & nescio quid submurmurans, uariis gestibus expro- mebat, tanquam in nebem entem, aliquam ora- tionem incumberet, qua ad quadrantem hora producta, illic tam horrendus apparuit, ut hu- manam effigiem amplius non exprimeret. nã ita omnes artus contorquebat, ut osia dissolui exaudirentur, denique præter naturam multa faciebat. His peractis momento in pristinum sta- tum redijt, laesus tamen admodum, & quasi attonitus: deinde circulo egressus Regem saluta- uit, ipsique indicauit hostium numerum, et quo loco illum expectarent.

Claudat seriem Salisberienfis lib. 1. de nugis curialium c. 13. scribens: (magica- vij sunt, qui imagines quas faciunt, quasi in possessionem presidentium spirituum mittunt, ut ab eis de rebus dubijs doceantur. hos idolola- tres esse sacra scriptura conuincit, & diuina monitione iudicio condemnandos.

In his omnibus verba magica solent interuenire, ideo dubitari nequit, quin ad hanc questionem pertineant.

QVAESTIO VII.

Demangania species, in quibus uel non est explicitum pactum, uel latens adma- dum est.

Hæc impliciter habentia pactio- nem reuocari possunt ad tria capi- ta, arriolationem, siue haruspiciam, augurium, & sortes. de quibus nunc videndum.

SECTIO I.

De Haruspiciis, & Arriolatione.

Arriolatio latissima significatione om- nem complectitur diuinationem: sed hic eam strictè sumo, ut Isidorus cum scribit: Arriolatio vocatur, propterea quod circa aras idolorum uarias preces emittunt, & su- nestia sacrificia offerunt, iisque celebrationis demonum responsa accipiunt. a quibus ver- bis describitur solam diuinationem ex- plicitam, quæ ad oracula refertur. Hoc placuit et Babano, & Gratiano, Iu- ni, & Burchardo, qui in decretum suu- id retulerunt. Haruspiciam idem Isido- rus uult dictam ab obseruandis horis; melius alij, à veteri vocabulo Haruga, quod (teste Donato) hostiam significa- bat. Ego nunc utrumq; nomen media quadam, & modica latitudine vsurpo, pro tota *ἱεροσκοπία* veterum, siue disci- plina diuinandi in sacrificijs. Gentiliu- solita seruari: quare olim semper puto in his interuenisse idololatriam expref- sam, non tamen semper pactum expli- citum: hodie fieri potest, ut neutrum interueniat.

Haruspiciam, seu Gazarenorum (sic enim vocatos docet D. Hieronymus in *Esaiæ* c. 47. prima diuinatione erat ex uiuæ adhuc victimæ obseruatione, dum pro- ducebatur, dum ad aram sistebatur, dū atrectabatur, dum uinum ei infunde- batur, possumus vocare uisumariam, & *ἱεροσκοπία*, siue *ἱεροσκοπία*: quæ omnia, si q; uolet exemplis confirmata, is adeat Barn. Brissonij, crudeli certe, & indi- gna morte absumpti viri, *Formularum li- brum* 1. quedam etiam nos olim in Sen. Oedip. delibauimus, ad illat:

Appellat aris candidum 1. tergo bouem. Curuque nonquam 2. colla depressa. Ingo. Optima 3. sanctar uisima ante aras 4. stetit. Hac præparat 5. admodum. Et spargo 6. fusa colla tanoriam mola. Placidone iulius sacra, 7. & adnotas man- Pazianus?

a lib. 8. Ep. mel. c. 9. b li. de mag. c. 1. 2. 6. 9.

Vnone

Vnone terram 8. uidere afflicti petunt? Vtrum citatus 9. uidere angustia micat. An lentius alas irratat plagas cruor? Secunda uero fuit aruspiciam, qua mo- tum & singula mactata hostiæ mēbra rimabant, iecur maxime, unde Græcis dicta *ἱεράτορ κούρα*, hanc uertum ridet Lucianus. & Arnobius, & describit noster ille eadem tragedia.

Ede certas uiscerum nobis notas. Genitor, quid hoc est non 1. leni metu, ut solent. Agitata trepidant extra, sed totas manus Quatuor, nonisq; profudit 2. uenis cruor, Cor marcet ægri 3. perit, ac mersu 4. latet Linenq; 5. uena, magna pars 6. sibilis abest, & fecit nigro 7. tabidum 8. spumant iecur. Ac semper omen unico imperio graue, En capita 9. paribus lina consurgunt toris: Sed utriq; ex sum 10. tenuis abscedit caput Membrana: latebunt rē, occultis negant. Hostile 11. ualido robore insorgit latus, Septenque 12. uenas tendit: has cōs retro Prohibens reuerti limes 13. obliquus secat, Mutatus 14. ordo est: sed nil propria iacet, Sed altæ retro cuncta. En.

Fuit autem non quorumuis, sed cer- torum animalium inspectio. Iuuenal. Satyr. 6.

Spondet amatorem tanarū, uel diuitis orbi Testamentū ingens, calida pulmone colūba Trallato Armenius, uel Comagen^{us} haruspex Pectora pullorum rimatus, & exca castelli Interdum pueri

Sed ex lecti matri uiuenti, ut ex nefa- rijs Iul. Apollatæ magicis docemur.

Tertia est *ἱεροσκοπία*, & *ἱεροσκοπία* in hac aliquando pix urita in igne spar- gebatur, aliquando tedæ pice illitæ ac- cendebantur, & ceteris characteribus si gnabantur, & si flamma tedarū in uas coibat, prosperum si lambens, & diui- sa comparebat, infelicem; si trienspis assurgebat, gloriosum euentum; si uar- iè dispersa, in ægro mortem; in sano morbum; si crepirans infortunij; si sub- ito exstincta, ingens periculum omi- nabantur. aliquando hostiam in ignem conijciebant, & dumtaxat considera- batur flama ignis victimarij, utrum in vnam exiret pyramidem, quod prospe- tum; in uerò diuideretur, quod aduer- sum. quis ignis calor, splendor, acen- sus, strepitus; an cito victimam cōpre-

henderet, an exstingeretur, & similia: quidam putant auctorem huius fuisse Amphiarum, alij Argonautas alios: apud Romanos uia Tanaquil, teste Va- lerio Maximo; & de hac idem Tragic. Quid flamma: largas illic 1. cōprehendit dapes, Tir. Subito resulsit lumen, & 2. subito occidit. Man. Vtrumne clarus ignis 3. & nitidus statit, Tir. Retulitq; purum uerticem 4. calo tulit. Et suum 5. in uena: fusus explicuit comæ An Lutra 6. circum serpi inecutus uia, Et fluctuante 7. turbidus fumo labat? Non una facies 8. mobilis flamma fuit; Imbrifera quales implicat uarios sibi Iris colores; parte qua magna poli Curuata picto moueant nimbos serui. Quis desit illi, quisque sit dubites color; Carulea fuluis mista cœruauit notis, Sanguinea rursus, ultimū in tenebras abijt, Sed ecce pugna: ignis in 9. partes duas Discedit.

Immutat aris 10. ignis & 11. trepidat socii

Utuntur hodie Lituaniam egris si- umbra, corpore igni opposito, aduersa cadat: certam spem recuperandæ vale- tudinis concipiunt; sin auer sa cecide- rit; conclamant; & pro deposito ægrū habent. d An ab hoc vicio immunes

Gerinani, qui in succensione pirarum, quas pie in honorem B. Ioann. accen- dunt, veteri idololatria Chaldaeorum, & Aegyptiorum in sacrum morem cō- mutatos peccant dum ad crepitum, fu- num, flammæ modum, & similia atten- dunt: item quia definitis vicibus se cir- cumire, vel transilire debere putant, sunt enim illa, ut rectè censuit Vimpj- na, & reliquæ ueteris paganice lustra- tionis, & eradicationis per- ignem, quæ ex sacris litteris Patres confutauit Gly- cas ex Theodoro hoc docuit, ne mul- tos congeram. f. Quin etiam (xvi) liberos suos per ignem traxerit. Quid autem istud uer- bum sit, quæ uult Josephus tradit Achazū quendam suorum filiorum suals f. ludo sacrifici- o cōsummasse. Verum Theodorus aliter sen- tit: arbitror, inquit, hisce uerbis significari, ut speciem quamdam erroris, qui ad nostra usque tē- pora durauit. Videmus enim semel in anno ro- gos accendi, quibus iniiciantur pueri quidam, & uiri, quæ etiam infantes ab ipsis matribus per flammam transportantur, quæ res uidetur esse quasi quadam aueruicatio, & lustra- tio.

clib. 1. c. 6.

Tir. Man. Tir.

Man.

d Anan. li. 3. de natu. dam.

ali. de diu. nat. c. 1.

Ep. 2. anna. fol. 269.

Sic Glycas. *Quarta est nubila καὶ ἀπομάρτυρα, fumum observant, eaque duplex. Nam vel grana scilicet, vel papaveris nigri in ardentes prunas iacebant, & inde surgentem fumum notabant; vel sine huiusmodi granis, solum observabant sacrificij fumum, & interdum fumum rogi. Huc pertinet illud Nalonis, in Ibin, de rogo Polynicis, & Ethoecelis.*

Et nona fraterno venit concordia fumo, Quam vetus accensa separat ira pyra.

De fumo illud Papinij est lib. 10. *Thebaid.* ubi postquam pyromantiam Tiresia descriperat, addit eum ore fumum faridicum hausisse.

Ille coronatos iam ludum amplectitur ignes, Fatidicum sorbens vultu flagrantia vaporem.

Vapor enim iste fumus est, nam quis credat flammam hausisse Tiresiam, & su peruixisse? Vlos etiam Capnomantia Iudeos, & considerasse an fumus, qui ex victimarum sacrificio ascendebat, rectus ascenderet, an in obliquum vergeret, docet Theophylactus in *Osca*. 4. *Pictorius li. de Magia* c. 11. quod si Papinij versus de morte Meneccei huc refertur, qui perspicue ad Pyromantiam pertinet. Non aliam speciem, sed genus quoddam ipsius Capnomantie putarim fuisse. *Thurisumantia*; illam in qua ex fumo thuris adoliti diuinabant. Statius;

Thurea nec supra volitante altaria fumo.

Hoc verum de ista; sed alia longe, de qua Dion.

Quinta est proprie dicta καὶ ἀπομάρτυρα quam proponit Dion Cassius. b. agens de Nymphis prope Apolloniam; ibi

Et maculum (inquit) edidit, idque hoc modo, Thurea accepto, precibusque eius rei ergo, quam volunt, factis, ipsum thurem, ut secum eas preces deferat, ad ignem proiciunt: tum si ratum sit futurum votum, ab igne thure vestigio corripitur; ac si thure extra ignem forte deciderit, accipiens ignis id abripit, & consumit: sin irritum erit votum, neque accipitur ab igne thure.

Et si in ipsam flammam coniiciatur, recedit ab ea, atque effugit. Ita in utramque partem ignis fuerit a praedictis, morte, nuptisque exceptis, de his enim non licet tanquam oraculum illud consilere.

*Sexta est res παύρτυρα, siue ἀπομάρτυρα, qua diuinabant olim ex cineribus sacrificiorum. videtur hoc factum in ara Apollinis Ismenij; & ideo Sophocles in *Oedi Tyr.* vocasse cinerem diuinatorium, καὶ ἀπομάρτυρα, fortassis tale quid etiam observandum in cinere Alphæi, quem ideo Moschus vocavit, καὶ ἀπομάρτυρα, ubi ex Paulania do cui quondam, & per καὶ ἀπομάρτυρα significari videtur, per puluerem cineres. sicut & ad *Senilem* dea v. 21.*

Et cinis patri pulvere sordidos.

Hodie viget quoddam superstitionis huius vestigium; cum res, de qua diuinandum, digito, bacillone cineri inscribitur, & cinis aeri puro permittitur, & attenditur ad litteras, quæ in cinere agitato apparent. Item cum iubet aliquem tres personas cogitare quibus cum matrimonium optet, vel speret contrahere; tum tres ducunt fulcos in cinere, ille autem iubetur singulis personis suum fulcum deligere; tum a uersus ita re, ne fulcos videat, quos interea alter tamdiu forcipe ostendit, donec eorum unus ab illo ter deligatur; & quam ille fulcus destinabat, ea spondetur ipsi vxor futura. posset hoc vltimum ad sortem diuinatorium reduci.

Septima est, ἡ ἀπομάρτυρα, sed in qua perit, qua constituebant coloris virtutesque liticis in sacrificio fusi. Aetio 4.

Vidit thure ieremi cum dona imponeret, ait: (Horrendum dictum) lancei nigrescere facere. Fusaque in absconum se vertere vna cinere. Hoc visum nulli, non ipsi essetia socii.

Ariolatione ergo hic alij agnoscent, ego potius diras, seu omen, ut in illis Thyeis;

Verna capiti fluere, resque tota in ignem. Pingui madidus cinis in amomo, Inter subditos statit horroxes.

Imber vultu volente cadit. Venit in mediis vocis gemitus.

Sed vixit in ignem. Terror oberrat, non oberrat Item;

Sed quid hoc, non vult manare. Patere rescit potius, & dextera gram.

Admotus ipsi Bacchus a labris fugit, Cive aque vultu ore decepta essunt.

Et ipsa trepido mensa subsiliunt solo. Vix ignis luce.

Omnia

Omnia tamen diuinationis sunt, sed sub auguriis comprehensa seu auspicijs, de quibus seq. Persis diuinationem ex vino tribuit Alexander Neapolitanus lib. 5. c. 13.

Octava forma ducitur ab edulibus varijs, ut, καὶ ἀπομάρτυρα, & ἀπομάρτυρα, De hac ita Theod. Balsam. in 6. Syn. qua in Trullo; Mulieris quedam (inquit) cum ordes ea, quæ ab alijs ignorantur, enuntiant. ha dicuntur καὶ ἀπομάρτυρα, quæ Ecclésijs & sanctis imaginibus assidentur. Et se ex his futurum discere predicantes, non secus ac Pythonissa futura predicant. Alia posset videri ab Horatio significata lib. 1. ep. ad Fuscum.

*Vtique sacerdotis fugitiuus liba recuso. Nam in m. f. uetusto S. Laurétiij I. codicis eo loco adnotatum; Cum in seruis suspicio fieri habetur, ad sacerdotem ducuntur, qui crustam panis carmine insectam, dat singulis: quæ cum hæsit gutturi, manifesti sunt reum asserit. Sic ibi legitur. quod non tam explicando carmini, quam notanda superstitionis prisca causa uolui adscribere. Item aliam puro, quæ in sacrificijs (quam Theocrit. describit in *Pharmaceut.*) observabat molas & libamenta, & præcipue triticum, hordeum, far, & ex eo tolto fresoque factam, farinam, & ea mox subsecutam Victimæ cõspersionem. Seneca;*

Et sparge salsa colla taurorum mola: qua de re ex Dionys. Halycarnassi. Suida, & alijs, multa ibi in Comment. notauit. καὶ ἀπομάρτυρα perficiebatur calesco, ἡ ἀπομάρτυρα piscibus, quæ antiquis finem usi illa Polydamus bello Troiano, & Tiresias Thebanus: apud Lycios a piscibus vitis non vno loco petebatur; sed in Dina fossa, & in fonte Apollinis apud Myras, & apud Syrtin vicum καὶ ἀπομάρτυρα seu ἀπομάρτυρα, ex signis quæ in ouis apparebant, quæ Orpheum vsum vult Suidas: de eadē nonnulla Leonicius li. 3. iur. bi. c. 13. huc referenda præstigiola illius nuperi impostoris scedulam in ignem coniectam in quous adlaturum ouorum illam ostentantis. Huc non est referenda superstitionis expiatio Isidororum per oua, de qua Iuuenal. sat. 6.

Non est καὶ ἀπομάρτυρα, qua utitur ho

die quoque Turcæ; cum ceram liquant & aquæ guttarum instillant, & figuras inde ortas observant. Alsatice vetula aliud genus commentæ: cum aliquis ægroat tot cereos equalis ponderis instillant, quot Sanctos morbi immisso res autmant; & cuique cereo suum scitum appropriant: cuius cereus primus consumptus fuerit, eum morbi pronunciant autorem, laforemque.

Decima est καὶ ἀπομάρτυρα, quæ rimabatur hominum mactatorum fibras ac viscera. Vltus ea Helioabalus, monstrum non homo: vltus etiam Iulianus Apostata: qui grandiarum aluos exsecabat, & ut Antiochia & Charris deprehensum, vltus & teste Ammiano lib. 29. qui dam Pollentianus, vltus & Arlunæ Scythicæ, ut est lib. 1. Annal. Boior. a quibus id accepere Tartari, de quibus narrat Cromerus lib. 8. hist. Polon. vltus & Lusitani veteres apud Strabonem lib. 3. Hæc ad extispicinam commodè reduceretur: ut & ad hanc, sacrificium filiorum in Topheth, ubi igne absumebantur in honorem Molochi in Sacra Scriptura. d

*Vndecima fuit καὶ ἀπομάρτυρα, ex vultu rei iam cõbustione. prosperum signum, si obstreperet cum fragore; infelix, si aucta Propertium, taceret ex infuso laurus adusta feto. de hac multa, & ita, ut ne scias quis a quo accepere, Parrhasius ac Rhodiginus. & varicinabantur autem præmanis lauri folijs, testib. Lycophron. & Hesiodo, unde laurus dicta Symbolum diuinationis. Constantino in *Geopon.* & Aphtonio, in *Progyon.**

Duodecima potest esse καὶ ἀπομάρτυρα, cum ex verbenæ, lunariæ, saluæ, myricæ, ficus & aliorum simplicium folijs ramulisque, consignatis nomine quærentium & quæstione, cognitio futuri petebatur. caue cum his confundas Sibyllæ folia apud Maronem, in his enim non quæstio, sed oraculi carmen erat inscriptum. καὶ ἀπομάρτυρα ficus folia postulabat. De diuinatione per tamaricem seu myricam, ex Nicandri Scholiaste, sic Calius Rhodiginus: f Apollo myrica nates sanxit pronunciarum martalibus futura, propterea insignem su-

Cedr. in Annal. Theod. l. 3. c. 21. et 22.

d 4. Re. 26. n. 6. Ezech. 20. n. 31.

c. 1. m. Parrhasius in Claudi diani l. 2. de rap. Propert. Calius Rhodig. l. 5. antiq. c. 7.

fruticem hunc Nicander *μαύριον* vocat, id est vatem. Quin & magi item Scythia myricino vaticinantur ligno. Sed & in Lesbos Apollo myricarum tenet: qua ratione Myricae quoque est cognominatus. Et Archæus prodit quandoque in somnis visum Deum illum myrica ramo decorum. Et Metecidorus refert antiquissimam esse plantam myricam: nam Aegypti in Iouis pompa coronantur myrica, id est tamarice, ut interpretatur Dioscorides: sicut apud Medos Magi.

Decimatercio *ομφαδεμαρτυρια* obstetricum propria: quæ per nodulos umbilico & secundis adherentes coniungunt quoties puerpera sit postmodum partitura.

Decima quarta novitia quoque est, ex eadem obstetricia schola, superstitio, *αμυρτα*. Ictus maternus in utero materno tribus membranis involuitur, quarum prima dicitur *χορδος* seu secundinæ; alia verò a farciminis forma *αφατοις*, tertia a mollicie *αυτος* hæc duæ posteriores aliquando cum frætu sic erumpunt, ut facies ac caput infantis quasi galeatum appareat: Vulgus Belgicum vocat galeam (*den helm*): hæc membrana cognomen tribuit Imp. Diadumeno, & caudicis Romani multa pecunia inuolucrum istud emebant, se illo ad causæ victoriam iuvare multum arbitantes. a Ex huius tegminis colore rubicundo, vel livido, fortunam infantis, anicula ariolantur. hæc *αμυρτα*, de cuius vanitate legendus Levinus Lemnius Zircæus. b Sed & Iovius, ne quid superstitionis omittet, nimis huiusmodi vanitatibus, pro Episcopo, deditus, in Ferdinandi Dauli natiuitate (*lib. 1. Piscarij*) huiusmodi pelle involutum ex utero prodijisse consideratur.

Decima quinta est æquæ ridicula divinationis Iudeorum per *Iedum*, cuius Rabbinus & mentionem a Mose ad factam comminiscuntur, nempe volunt fuisse animal quoddam, nomine *Iedon* *רעה* humana forma, cuius ex umbilico medio funiculus propendebat, quo instar cucurbitæ humo adhærescebat, & quærum funiculi longitudo patiebatur, circum circa omnem terræ fructum depasciebatur; capi a venatoribus non posse

nisi sagitta funis præscindatur: tunc statim expirare, per eius ossa, certo ritu in ore gestata, vaticinandi donum hæc homines, indeque ariolos dictos *Iddegonim*, tales isti recutiti fabulas nobis obrudunt, digni qui & terræ cum suo *רעה* affigantur, & cum eo conviventur. Nisi humanam illi formam attribuerent, possemus suspicari, eos alluisse ad Plantianimal quoddam agni specie, quod nasci ferunt, sic terræ coherens, & vicina sibi, quoad funiculi longitudo permittit, gramina, & pabuli post defectu marcescere, in vicina Moicouæ Tartaria, de quo Sigismundus in Moscovia, & Iul. Schal. contra Cardan. & plenius ex professo And. Libavius p. 2. singul. disp. de agno. Scythico.

Decima sexta est *λιδμαρτυρια*; cuius meminit Iablichus, & Orpheus agēs de Siderite lapide; sed ritus eius mihi non satis perspectus. Nō desunt, qui putent Iudæis in usu fuisse lapides quosdā Divinatores, & eos prohiberi a Mose *Leu. 26. v. 1*. nam ubi noster uertit, *Lapide de insigni*, illi malū uertere: *Lapide imaginationis*, uel ut alij *Lapide speculationis*. Sed illi nugantur cū suis, quos nimis libenter sequuntur Rabbini. nā *eben Maikish* vocat lapidē picturā uel artificio aliquo sic ornatū, ut aspectu suo hoies capiat, & alliciat ad honorādū. n. ad dūtur, non quidē, ut diuines per illum, sed ut incutiat te ei, hoc est, ut adores illū. Non uos cēlabo, quid aliqñ mihi de hoc loco in mentē uenerit, antequā editionē Romanā viderē. Suspiciabar nostrū interpretē primo scripsisse, *Lapide in signum*, inde cū alij uerba transposuissent: *in signum lapidem*, factū deniq; *insigni Lapide*, confirmat coniecturā uersio *LXX.* in qua disertē scriptum; *λιδον ονα πον lapide signum*. Et fuit illa ueterū superstitio; qui Mercurios ponebāt in vijs, uel alios Deos *uioe* siue *viale*, iuncum indices & signa. prohibeat ergo legislator, non lapides indices uiarum poni, sed poni huiusmodi lapides habitu Deorum, & ad adorandum. Scio quæ de radice *סכה* Sacha prolixē hic Oleaster auster; sed probare nequeo, quod vulgatum interpretem tam facile deserat,

rat, immo & de versione loci Iob aperte ignorantia accusat. Etiam si uera significatio foret, *operari* dicere possem; quæ picta sunt, coloribus esse cōrecta, & operata. Posset quis ad hæc speciem referre quorundam superstitionem: qui ut somnia ipsis contingant futuri prænuucia, gestant amethystum gemmam.

Decima septima occurrit *παρδμαρτυρια*, quæ multiplex fuit, de qua sic Calius Rhodiginus d. c. 29. scribit; *Virgas in rebus diuinis extimij cuiusdam usus fuisse uetibus, ex plerisque coniectare licet. Nam qui Persicos ritus diligentius animaduerser litteris mandantur: illorum magos, quō sacrificijs proficiuntur, canes super myrto, & lauro positas tradunt subtilibus uirgis aduere, mox oleum, lacte, melleque commixtum conspergere, ac comprecari, fasciculos ex myrica pertenuis manu tenentes. In Pyrethiorum medutulo siue cēstā stabat ara, ubi inextinctus seruaretur ignis, ferentque itidem comprecationes non sine myricinis uirgis. Sicut in Scythia quoque, ubi uaticini traduntur plumes, salignis uirgis diuinitas concipitur: quas dissolunt, ac separatim singulis humi constrictas uaticinantur, interim uirgas comprehendentes, componentesque. Naves uero, quos esse Andregynos putat Herodotus, tiliam scindentes trifariam, digitosque implicando, ac resoluendo præcipient futura. & postea; etenim in plerisque locis, uirga (ut diximus) præfagiunt, quod in primo compositionis tertia Dion quoque confirmat. Quæ ille de Persis Magis, ab Herodoto lib. 1. & Strab. lib. 15. mutatur; quæ de Scythijs, & Enarijs, ex Herodoti lib. 4. Scytharum progeni Turcas, hunc morem retinuisse, colligitur ex historijs a Collenucij. Sed illud mihi nota (Lector) *παρδμαρτυρια* ar nō pertinere ad vnum dumtaxat caput. Quædam enim explicitam continebat inuocationem, nempe quæ conceptis uerbis efficiebat, ut uirgula recta, sponte sua, in circulum coiret inuictis extremitatibus. Alia uerò ad sortes pertinet; quando regnum, uel quid aliud, uirgis datis, cui obtingeret, expectebatur: sic Aaroni prærogatiua Sacerdotij, uirgula contigit florent; sic & E. Virginem nonnulli, ex apocryphis, tradunt Iosepho spontam datam: quo adhue tem-*

pore diuinatoria fors permissa. Aliqñ ad ariolationem nostram (quam *auspicium* vocauit Tacitus) referenda; ut illa Periarum, & Scytharum, Germanorum quoque, quam Tacitus describit, lib. de morib. German. qua de re nos postea plura Sectio 3. Aliquando ad omina, ut illa, de qua sic Crantzius lib. 4. Metrop. c. 19. & 29. Memorant annales Henrici 3. Imper. fabulam de Hildebrando puero, quod cum filius esset fabri lignarij, ex sarmentis ordine compositis, inscius ipse hæc litteras conseruerit; quibus affans homo litteratus legerit ex ea compositione scindularum: Dominabor à mari ad mare. Unde coniectans diuinum aliquid in puero, suaserit parenti, ut eum litteris traderet. Traditus profectus, & in cancellariam Regis peruenit, & Serenarius euasit. Somnio admonitus Imp. de eodem, quod cornus uideretur habere, quibus filium suum contereret, hominem in uincula comiecit; sed ab Imperatrice uinculis exutus, Cluniacense monasterium petijt. Unde quoque profecit primum in Subdiacorum, deinde in Cardinalem, nouissimè in Gregorium 11. Hæc ex annalibus illis Crantzius, quæ nescio cur fabulam vocet.

Decima octaua est *λαμπαδεμαρτυρια*; quando nonnulli candelam in D. Antonij honorem accedunt, sicque se res perditas confidunt inuenturos. Alia est, uetus superstitio Lucernaria, de qua Propertius lib. 4.

Sed neque suppletis constabat flamma lucernis:
& alio loco.
Seu uoluit tangi parca lucerna mero.

Protinus in Sat. Lucerna humore defest, tenue, & extremum lumen spargebat: hæc magis uidetur ad ominis auguriū pertinere. An etiam huc pertinuerit modus furti concipiendi per lancem, & licium, quem Sextus Pompeius describit, dubium mihi; puto potius non pertinere, quicquid Acron prodiderit.

Decima nona uocetur *παρδμαρτυρια*, nempe duplex diuinitio, quæ uirginitatem puellæ explorant 1. per funiculum, quæ res etiam hodie in usu prauo: & uidetur olim eo respexisse Catullus in nuptijs Pelei, & Thetidis;

prauitate homines ijs deterrent, & ad penitentiam hortantur. reuera enim idcirco illa folent à Deo offendi. Plura de his pere à Diuo Auguftino, *libr. 21. de ciuitate Dei cap. 28.* & qui hos portentorum obferuatores egregie confutant, Picus, & Vvimpina, Medina, & Sirenus.

2 Pic. li. 6.
de pranot. c.
6. V uimpi-
na suprac.
17. Medin.
li. 2. de rect.
fid. c. 2. Sir.
d. lib. 9. ca.
19. C. 20.

VL. Auspiciū ex acuminibus militare, cuius, & Cicero, & Arnob. meminere, quidam ad ostenta referunt, cum Caelio Calcagnino; alij ad Geomantiam; alij cum Turnebo non dissimile faciunt ab Axinomantia. Quale fuerit, nihil habeo certi. *Legesi placet Antonium Valtrinum in Comment. de re militari.*

SECTIO III.

De sortibus illicitis.

M Anganiae tertiam partem dixi
esse *Sortes*. Sors olim dicta *phur*,
ut patet ex lib. *Elther cap. 9. v. 26.* quam
plerique *Perficam*, vel *Sufianam* vocē
esse voluit. affertior potius D. Hiero-
nymo Hebræam esse, & deduci ab
Hebræo, פור *phur*, cadere, seu labi
(etiam iuxta *Furter*) quia *sortes* in vr
nam cōiecta labuntur, vnde & festum
Hebræis, *Phurim*, nō *Phurim*. Iosephus
in hac voce mendosus est, vel more
Græco detorsit. Sors autem, teste Di-
uo Thoma, ē triplex est, diuinatoria,
consultoria, & diuisoria.

b 22.7.95.
a. 8.

Diuinatoria vocari potest *καμη ἀντιπαρα*: quæ ex genere suo prohibita, D. Gregor. lib. 7. epist. 47. in Decretal. c. 1. de sortileg. D. Thom. d. n. 8. & talis fuit sortitio Ionæ i. v. bi post Lyran. & Feruop-timè Franciscus Ribera. Quæ & ipsa multiplex est. vna. eadem cum oraculo; virtute fortes Delix, Lyciz, Antia-tes, Preuellingæ, & similes; sic accepit Seneca.

*In Troadibus. Post facta demum sor-
tis incastra fides.*

♂ in Oedipo. Sorte Phœbeia excitus.

Ceteræ sortes pleraque nomina à
materia fortiantur: vt sunt *παιδαμαίντε*
αι, περιαιίντε: α, ἀσπασαμαίντε: α,
quæ bacillis, talis, oscillis, pilulis, aut

tabellis inscriptis, in altum, vel in vr-
nam conijciebantur.

3. his similis fuit κυβομάχια; siue
aleatoria, ut apud Propertium,

*Me quoque per talos Venerem quarente se-
cundos.*

Damnosi semper subsiliere canes.

Huic dediti valde Augustus, & Tiberius Imp. teste Suetonio, & Attalus Rex Pergami. Vtebantur huiusmodi forte teste Pausania Græci, apud Buram Achaia: & in Apono fonte in Italia, teste Suetonio, in *Tiberio*.

4. *παλαμάντις*, quam dicit, seu *πά-
δομάντις*, quam Tacitus tribuit Ger-
manis; e *sortium consuetudo simplex*, ait,
virgam fructifera arbori decisam in furculos
amputant, eosque notis quibusdam discretos,
super candidam vestem temerè, ac fortuitò
spargunt. mox, si publicè consultatur, sacer-
dos civitatis, sin privatum, ipse paterfamilias
precatur Deos, calumnia suspitione ter singu-
los tollit, sublatis secundum impressam ante
notam interpretatur. &c. Frequentissima
quoq; Sinis hodie est ferè similis qua-
dam divinatione duorum lignorum æ-
qualium, quam describit fusi Gunza-
linus Mendozius lib. 2. hist. Chines. cap.

*c lib. de mu
rib. Germ.*

4. necnon Philippinensium, seu Lusitanorum in India, teste Martino Ignatio, *Itinerarij cap. 8.* In sacris litteris inuenio nonnullas huc pertinentes, vt est illa fagitarum, de qua Ezechiel, & alia virgarum de qua Oseas, & secun-

dum nonnullos Moſes. Ezechielis ver-
ba ſunt: *Al ſtetit enim Rex Babylonis in bi-
nio in capite duarum uiarum diuinationem
quaerens. cōmiſcens ſagittas. interrogauit ido-
la, exa conſuluit. Ad dexteram eius facta eſt
diuination ſuper Ieruſalem. Diuinationem
hanc variē explicat, orta diuerſitate,
quia non conueniunt de ſignificatione
verbi *חֲרָבָה*, quod Diuus Hieronymus
verdit *conmiſcuit*, Septuaginta verò, *fe-
cit ebullire*, & *virgam pro ſagittis*, *αυα-
βρῆσαι ραβδον*. quod tamen Polychro-
nus docet dictum phraſi Hebraei pro-
miſiſt, ſeu iecit ſagittas. *αὐτὶ τὸν πυλῶ-
βέλῃ, τὴν αὐτὴν γὰρ τὴν λείψανον ἔχρησται καὶ
ὁ βραχίς*. Diuus Hieronymus in Com-
ment. explicat modum diuinationis;*

habet in ipso compito, & ritu gentris sue ora-
culum confidet, ut mittat sagittas suas in pla-
vetram, & commisceat eas in scriptas, siue si-
gnatas nominibus singulorum, ut videat, cuius
sagitta exeat, & quam prius ciuitatem de-
beat oppugnare. Hanc autem Græci *Βελασά-
τωρ*, siue *βασίλειος τρεῖς* nominant. &
addit postea, Septuaginta hic non tā
sensu, quam verbis à vulgata dissenti-
re. Nam illud *ἐμβαλεῖσθαι*, seu ebullire
nihil aliud est, quam velociter exire,
seu ascendere. Sed alij putant eo si-
gnificari genus alterum diuinationis:
nempe commixtas sagittas in aerem
fortiter iecisse, & in quam partem ca-
derent, dextram an sinistram, versus
Rabbath, an versus Hierusalem, obser-
uasse: sic R. Ioseph, & (vt videt) Chal-
dæus Paraphrastes, eamque interpre-
tationem optimè tam nostrā, quā Græ-
ca versio patitur. Denique quia *Καλαί*,
ἵππετα significat læuigare, & poli-
re, ideo exponunt; persit, seu poluit sa-
gittas, volūt enim significari genus di-
uinationis Catopromanticum; quo
augures in splendenti cuspidē, velut
in crystallo, vel vngue, futura inspie-
bant: sed cum hoc sit recentiorum cō-
mentum, præstat D. Hieron. & LXX.
illos sequi.

Chabot.

Alter locus est, *Deut. 8. u. 11. Vechober*
chaber. הכר והכר, quod noster vertit
incantator; recentiores vertunt *iungens*
iunctionem, vt expriment speciem *Ευλο*
μαρτίαν, quia per frusta lignorum
iterum coeuntia diuinabatur. Sed no-
stram versionem confirmant Septua-
ginta. *φαρμακὸς ἑπατὶς αὐτοῦ παροδῶν*, *ve*
neficus incantans incantationem; & recte.
incantatores enim, à הכר, quod signi-
ficat, se lociare, vocantur *Chabarim*, qua-
si dicas socij, nempè dæmonum; qui-
bus se pacto, seu fædere inito coniu-
gunt. Longe ergò clarius vertit noster
vulgatus, quàm recentiores isti; & be-
ne Pagninus retinuerat versionum con-
suetudinem. Interpr.

Terminus locus est *Osa* 4. v. 12. *Populus meus in ligno interrogavit, & baculus eius audivit* et. non constat, de quo genere hoc dictum. apud Hebræos, R. Moyses Samsonis F. in *explicatione præcepti Negativii*. 52. commemorat huiusmodi

ritum: decorricabant bacillum ligneū
vno tātum ex latere, tum in aerē proj
ciebant: si fortuito casu, primo iactu
apparuisse, superior pars decorrua
rat: secundo iactu, superior pars ad
huc veltita, prosperum successum au
gurabantur: si ē contra primum pars
veltita, infelicem; si vtroq; iactu velti
tum, vel nudatum latus superius fuis
set, mixtum euentum sibi polliceban
tur: & hoc ab Ofea putant significari.
D. Hieron, autē vult, de eodem agi ge
nere, de quo egit Ezechiel, & vocat
hic *pallo quatuor*, quod illic *pallo quatuor*
tas, pro iisdem enim ista Ofea, sē
tir hoc etiam Theophilaēt. in *Ofea*, sed
aliter explicat ipsum ritum: *uirgas* (in
quit) *duas* fluentes, carmina, & incanta
tiones quasdam submurmurabant: dein de vi
gis, & demonum operatione, aut effectu, cadenti
bus considerabat, quoniam utraque earū cade
ret, antrosumque, an retrorsum, ad dexteram
vel sinistram. Sicque tandem responsa dabant
in sapientibus, *uirgarum* casu pro signis usi. Eū
dem ad modum Nabuchodonosor naticinaba
tur, ut Ezechiel habet. His adde, quod dicta
sup. sēd. 1. superfluit. 17.

5. Species est *Geomantia*, cuius laboriosa indutritia mentitur artem. nā sex decim figurarū in folio, vel abaco nomina *τὰ χυτὰ* dispungit, ex sexdecim additis diuersis punctorum coordinationibus, quæ nomina singulis suis astris putant respondere. hoc olim Hali. Et famosus Magus Oliuerius Malmesburius, libro edito; & postea Gerardus Cremonensis, Bartholomæus Parmensis, & Gaspar Peucerus Lutheri sectator; quorū libri prohibiti, sunt cōplexi scriptis. Et Peucerum miror id tam diligenter profecutum, cum verisimē fateatur, toti illi disquisitioni nullam prorsus rationem, nullā veri speciem, subesse. Archimagus quoq; Cornelius suam, diuersam ab illa aliorum *Geomantiam*, æquē fallacem, & mendacem, posteriore scripto fuit testatus. Picus de hac cecinit.

*Atque frequētibulā multo cūm pū-
git arenā.*

Hanc descripsit Pictorius in *Epitome de
Magica*. 8. Quanta ergo dementia est
L 4 his

his vacare, quæ a suis damnatur aucto-
ribus? Ex pijs scriptoribus, & catholi-
cis eruditè refutarunt sæpè iam citati,
Franc. Picus lib. 6. de Prenotion. cap. 3. &
qui toto clam opere ex Pico plurima,
Conrad. Vvimpina lib. de diuinat. cap. 1.
& Iulius Sirenus, libro nono de Fato, ca-
pit. 38.

6. Vocant σοφιστηματα. fiebat
aperto libro Homeri, vel Virgilij, &
attento primo, qui obuius inspicienti,
versu. Sic Socrates mortis suæ diem
consecit, Sic Claudius Macrinus, Gor-
dianus Iunior, & alij Imperatores tẽ-
pus regni, vel vitæ. Huic vanitati Gen-
tilium, deinde successit apud Christiani-
nos, apertio Veteris, aut Noui testamẽ-
ti, quam insigni blasphemia vocat Sor-
tes Apollolorum: hac vsi fuere Hera-
clius Imperator apud Cedrenum, &
Romanus Diogenes, apud Cuspinia-
num, & Andronicus senior apud Gre-
goram lib. 8. & Chranus filius Regis
Francorum, apud Gregorium Turo-
nensem lib. 4. hist. c. 16. & 20. & B. Theo-
dora Alexandrina, nondum bene care-
chifata, apud Simeonem Metaphrast.
11. Septembr. & Meroneus apud Greg.
Turon. hist. Franc. lib. 5. ca. 14. vbi & al-
ius ritus exprimitur, nam ponuntur
tres codices scripturæ sacræ super San-
cti Martini sepulcro, & sigillatim sin-
guli aperiuntur. vsus hæc denique Gũ-
dulpnus, apud Ranulphum lib. 7. Poli-
chron. c. 6. & sui laudator facinoris Hie-
ron. Cardanus, de varietat. lib. 14. Dam-
nata fuit hæc superstitio non vno con-
cilio a Ecclesiæ Catholicæ decretis.
Huc quidam referunt certas illas Ephe-
sorum notas magicis verbis iunctas;
quas ferenti conatus omnes forent ef-
ficaces harum beneficio volunt Cræ-
sum è rogo liberatum. b sed hæc perti-
nent ad q. 6. Et ne quis obijciat, vel D.
August. conf. vel Greg. Turonens. fa-
ctum, lib. 5. hist. Franc. c. 47. et seq. Nã San-
cti tunc librum aperiabant, non vt de
futuris certiores redderetur, sed vt cõ-
solatorium aliquid, vel exhortatoriũ
in sacra pagina reperirent, vt testatur
ipsemet Greg. & sic solent hodie mul-
ti pij viri cum tentantur, aperire libel-
lum illum aureum Thomæ de Kẽpis,

de contemptu mundi, eo quod semper ali-
quid in eo occurrat, quo roborari se,
& confirmari sentiunt. Quod sanè ex-
pers est superstitio: Augustin. etiã
diuina monitione ad hoc inducitur fuit,
vide lib. 9. Confess. cap. ultimo. Sunt qui ve-
lint duas exceptiones esse ab hac regu-
la, videlicet. Primò, si quis id faciat
grauĩ necessitate compulsi, ad termi-
nandam grauem licem, vel anceps cõ-
siliũ, & citant Diuum Augustinum.
Epist. 180. ad Honorat. & libro primo de
vitiis Christiana cap. 28. Secundò, si de-
bita cum reuerentia, precibus ad Deũ
fufis, adhibeantur, vt vult Beda in ca-
pite primo Actuum. In primis ad miseriam
has condiciones, non separatim sum-
ptas, sed coniunctim; & ideo pro vna
tantum. Nam puto simul requiri, &
materiæ necessitatem, & recursum ad
Deum: nec Patres alterum excludere,
sed supponere; cum alterum tantum
expresserunt. Vt Augustinus qui gra-
uitatem materiæ solius considerauit.
Nam de grege propter periculũ mor-
tis deserendo agebat, & ideo sortitio-
nem fieri inter pastores, qui fugere, &
qui manere deberent, volebat. d. Epist.
180. sub fin. Beda verò vtrumque diser-
tè exquirat. Nec leuis causa fuit D. Frã-
cisco, sua & proximorum salus, nec
nulla, ne frigidè, tepidè vè preces præ-
cesserāt, cum forte cõsultoria vsus, nec
deerat ad hoc excitās diuina reuelatio.

Narrat Diuus Bonaventura, vita il-
lius cap. 13. c. quo Diuus Antonin. 3. p.
summ. histor. titul. 24. §. 7. sed carptim
& mutilatè desumpsit; sed ille his ver-
bis: Immissum est eius menti per diuinum
oraculum, quod in apertione libri Evangelici
aperitur ei a Christo, quod Deo in ipso, &
de ipso maximè foret acceptum.
Oratione itaque cum multa deuotione premis-
sa, sacrum Evangeliorum librum de Altari
sumptum, in Sanctæ Trinitatis nomine aperi-
ri fecit per socium, virum utique Deo deuotum
& sanctum. Sanè cum in trima libri apertio-
ne semper passio Domini occurreret, intellexit
uir Deo plenus, quod sicut Christũ fuerat imi-
tatus in actionibus vite, sic conformis ei esse
deberet in afflictionibus, & doloribus passionis,
antequam ex hoc mundo transiret, &c. Duo
ergo illa concurrant necesse est, vt licet
re quis

tẽ quis vtatur hac sorte: reuelatio ve-
ta si accesserit, vel sola illa præcesserit,
nihil neque timendum, neque accusan-
dum. In B. Matthiæ sortitione omnia
adfuisse, & præterea mōrem deligendi
suis vicibus Sacerdotis Summi, non-
dum abolitum, satis clarè docet Beda
in capite primo Actuum. Si ergo vel rene-
latio, vel alia duæ causæ simul sine re-
uelatione mouerunt Archidiaconum
Batonensem, vt experiretur, quod ait
Epist. 30. post triplicẽ eiusdem somnij
de amico recursum; quam ego facile
crediderim diuinam visionem, & entio-
sitatis humanæ (sine affectu curiositatis)
sortibus, & reuelatione & Psalterij, visionis euen-
tum diligentius exploraret; & oculis eius pri-
mum se uersu ille obtulit, Moyses & Aaron
in Sacerdotibus eius, &c. sane censuerim,
cum Ioan. Buzeo nostro, Blesensem ex-
cursari posse, alioquin negari nequit, nō
optimi rem exempli censendam.

Longè alia quædam est fors. Apосто-
lorum licita planè non vetita, de qua
sic Cæsarius libro octauo Miraculor. capite
quingentesimo sexto. consuetudo est maximè
propheta nostra matronis, ut tali cum sorte
specialem sibi Apostolum eligant; in XII. can-
dalis, XII. Apostolorum nomina singula in
singulis scribuntur, quæ a Sacerdote benedicta a
altari simili imponuntur; accedens uerò femi-
na, cuius nomen per candellam extrahit, illi
plus ceteris honoris & obsequij impedit. Quin
& in Hispania sic Ferdinando Corte-
zio sortienti, Beatum Petrum Apосто-
lorum Principem, Romanæ, seu verè
Apostolicæ Ecclesiæ petram secundam
(nam prima Iesus) obuensis inuenio
in Historia Mexicana Franc. Lopez de
Gomara. cap. XXI. decebat Euangelij
illic plantatur, rigatorem fauere, quo
rigante, nunquam non incrementum
dat Christus Iesus.

Septimò loco venit Ludus, qui descri-
bitur in De Jaxa id. & alter quem vo-
cant Ludum Passionis: qui duo noxie per
Franciam & Germaniam multis sole-
mnes, ad cognitionem matrimonij fu-
turi, opum, dignitatum, liberorum,
&c.

Neque prætermittere hoc loco pos-
sum vel debeo indiscussum periculo-
sum quoddam dictum And. Cæsalpini

lib. de inuestigat. demon. cap. 12. vbi sic ait:
Sunt qui conscriptos de bonis & mala sortitione
libros consulunt, sortitio in libelli particulam
incidentes, in qua explicatur quod queritur.
(loquitur de libris quales dixi) sed hæc
ut plurimum apud ceteros nana reperitur,
ut apud eos quibus demon cooperatur. An
ergo demon futurorũ huiusmodi præ-
scius, vt sciat talia, quæ, saltem quo ad
media, a libero ordinatæ arbitrio de-
pendent, ad certum & verum euen-
tum dirigere? Nullus hoc verè Theo-
logiæ pertus concesserit. Debebat
itaque dicere, quando demon coope-
ratur, tunc sapius vera videri, pro-
pter demonis in conijciendo solle-
tiam; non verò scribere, vt plurimum
vera, si demon cooperetur; nisi cum
explicatione, quare tum potius, quam
alias.

Oclauo, venit αλετροματεια: quan-
do definitus locus in partes equales
describitur, & vnicuique singulæ alpha-
beti litteræ inscribuntur: deinde sin-
gulis litteris granum frumenti imposi-
tuntur: postea ad hoc enutritus oscen
gallinaceus introduciunt, qui grana
comedit: denique notantur litteræ,
quarum primum grana depascitur. v.
g. litterarum, P. E. T. tunc creditur
notari, Petrus, Petronius, Petrucius,
& quorum simili modo nomẽ inchoa-
tur. Sic deceptus Valens Imp. de suc-
cessore querentibus philosophis; &
quia Gallinaceus absumperat, grana
notata Θ. Ε. Ω. Δ. omnes occidi iussit
Theodoros, Theodosios, Theodatos,
Theodulos; & tamẽ illi Magnus Theo-
dos. in imperio successit.

Hoc cum Zonara quidam volunt fa-
ctum per αλετροματεια; sed aper-
tè Socrates dicit factum per τελεμαν-
τεια: Sotomenus, per oraculum ex
tripodis machina laurea; quem Nice-
phorus sequitur. Cassiodorus autem
cum Socrate sentit; sed, per errorem,
vult ipsummet Valentem opera demo-
nis vium inquisuisse de successore.
Zonaras verò vult hoc factum ab Iam-
blichio & Ibanio: sed hos omnes falli
ex eorum temporum scriptore Am-
miano patet, qui reos quidem quesiti
vaticinij nominat fidulium, Ire-
næum,

a Zonaras
10.3 in Va-
len. Socrates
lib. 4. c. 15.
Sotom. lib.
6. c. 45. Ni-
cephor. lib.
11. cap. 45.
Cassiodorus
lib. 7. Tri-
part. ca. 35.
Ammian. li.
Ire-26.

2 c. aliquã-
ti & c. si q.
clerici. 26.
q. 5.

b Vide En-
stath. in Ho-
mer.

num, Pergamium, Hilarium, & hos quidem conuenisse alios varicinandi peritos, (quos non nominat, & fortè fuere Libanius, & Iamblichus) & recitat mox verba Hilarij iam latera fodicati; *Construimus (magnifice. Iudices) ad cortina similitudinem Delphica, dixit auspicijs, de laureis virgulis, insufla hanc mensulam, quam videtis; & imprecationibus carminum secretorij, choragijque multis ac distinctis ritualiter consecratam, mouimus tandem. Mouendi autem, quoties super rebus arcanis consulebatur, erat institutio talis. Conlocabatur in medio domus, emaculata odoribus Arabicis, undique lance rotunda pueri superposita, ex diuersis metallicis materijs fabricata: cuius in ambitu rotunditatis extremo elementorij viginti quatuor scriptiles forme peritè incisa diiungebantur spatij examinatione dimensis. Has linteis quidam indumentis amictus, calcatusque itidem linteis soccis, torulo capite circumflexo, verbenas felicitis arboris gestans, litato conceptis carminibus numine praescitionum auctore, carinentali scientia superscriptis cortinulas, pensulum annulum librans ex carpathio filo perquam tenui mysticis disciplinis initiatum: qui per intervalla distincta retinentibus singulis litteris incidens saltuatim, heros efficit versus interrogationibus consonos, ad numeros & modos plenè conclusos, quales leguntur Pythici, vel ex oraculis editi Branchidarum libi tum quarentibus nobis, qui praesenti succedet imperio, quoniam omni parte expolitus fore memorabatur; assillens annulus duas perstrinxerat syllabas, & cū adiectione littera postrema, exclamauit quidam praesentium, Theodorum, &c. Subdit etiam interrogatos num quaessissent, quid ipsi inier impenderet, dixisse versus, qui responsi; quibus & ip sis capitalis sententia, & Principi exustio denuntiabatur; quæ cuncta sic euenere. Nā & Theodosius successit, & hi capite mulctati, & Valens viuus a Gothis igne consumptus fuit. Aded vt suspicer, hæc omnia per Diabolum, D. E. O. reuelante, ad tot scelorum vindictam fuisse reuelata. Ex quibus verbis Ammiani patet Socratem, & Casiodorum, & Zonaram incomperta sibi, & parum vera narrasse.*

Noniam genus est *ὀραμαντεία*, quæ petitur ex nomine cōsulentis per ele-

menta nominis diuersimodè collocata, & quasi per anagrammatismū faustum quid vel contrarium indicantia. hoc fuit Pythagoricum commentū. v. g. si *Ioānes Magnus*, resoluas in, *agnus animosus*, hac putant ab Apollonio Romæ puellam, quæ nuptiarum die mortua, suscitaram. *Philost. lib. 4.*

Decimū dicebatur *ἀριθμαντεία*, quæ fuit duplex, vna Græcorum, valorem litterarum considerantium, & futurū victorem augurantium, cuius nomen maiores numeros continere; ideoque Hectorem ab Achille superatū. Altera fuit Chaldaeorum, qui alphabetū distribuunt in tres decades, quibuscūda litteris repetitis, & nomina potentū resoluta commutant in numeros, & singulos numeros suis planetis attribuunt. Huc referenda Iudæorum recentiorum Kabbala, quam diuidunt in duas partes; in quandam *θεωματεία* blasphemij refertā; & *ἀριθμαντεία* hanc vanissimam: quam lege reluctantē Tegnium *lib. de vero studio Christiano*, & a qua nō abiit lōgē Platonis Arithmeticum vaticinium, b reprehensum ab Aristotele *lib. 5. Polit.* Sanè Apostolus & Euangelista D. Ioan. in Apoc. nomen Antichristi per numerū. 666. significauit, vt illi a Deo fuerat reuelatum: sed omnium hætenus ingenia in nomine illo eruendo frustra forassis defudarunt. qui multa volet legat Riberam in Apocalyp. Sanderum de Antichristo, Fouardotum in Irenæum, & sūssimè differentem Raimundum de Arithmo. a c. 20. vsq; ad 25. qui Arithmātiā tamen nonnihil amplius, quā par erat, detulit, ex Platoniorum cōmentis. Iocus ille Apostoli non confirmat Arithmantiam; sed duntaxat numerorum inuolucris arithmeticijs prophetiam contexit: quod & nobis liceret S. Spiritu id inspirante. Ipsi verò numeris vim aliquam diuinam, vel naturalem proprietatem tribuere; errorum est.

XI. Potest esse quod Phythagoræ tribuit Plinius; considerandum in nominibus proprijs vocalium numerū; parem, esse prosperum; imparē verò, orbitatis claudicationisve indicium.

Cir-

Circumfertur de his & similibus nugis lib. *Alchindrina*, superstitiosus plane, & flaminis dignissimus, quem fingunt fuisse discipulū Aristotelis. Huc & ad præcedentem speciem communiter referenda est illa circularis figura, in cuius media inter semilunas area, varij numeri arithmetici; in proximo circulo, inscripta verba, *vita, bona fortiora, mala fortuna, mors, morbus, sanitas*; in sequenti, nomina planetarum cum certis numeris: in 3. alphabetum Latinis litteris capitalibus, in 4. certis arithmetici numeri. qua in Germania quidam vtuntur, & cuius formam si Georg. Pictorius non exhibuisset, vsumque explicasset, fecisset longè consultius.

Fortassis etiam gētilibus in vsu fuit aliud quoddam Onomantiæ genus, quando ex ipsa nominis significatione, omen capiebant, vel aliquid futurum diuinabant, vt alibi (*Opinationibus in fragmenta Tragicorum*) docui Græcos fecisse in nomine Atyanaetis, & Augustum in nomine Niconis, de quo lege *sup. lib. 3. p. 2. q. 4. sect. 4.* Huc reuterim, quod refert Prudentius sic a tyranno irrisum B. Hippolytum martyrem:

Ille supinatus residens cernice; quis, inquit,
Dicitur? affirmant dicier Hippolytum.
Ergo sit Hippolytus; quatiat, tinbetq; ingales,
Intereatque feris dilaniatus equis.

Vt enim alicubi ab Aufonio proditum, veteribus diuinationis species erat, nomen componere, quod sit

Fortuna, morum vel necis indicium.

Ab hac superstitione non sunt immunes, qui ex nominibus sic parentū arbitrato impositis, fortunas hominū & euentus futuros autem dependere, indeque quid futurum sit rationantur. Expertes sunt culpæ, qui sedula diligentia, quædam per angelos vel homines sanctos prophetico spiritu imposita nomina, cum eorū quibus imposita fuere munere, virtutib;

aut exitu vitæ cōponunt, & ostendunt illa cum rebus consentire: quod olim fecere Patres Orthodoxi, de Abel, Enoch, Noë, cæteris: de quibus lege D. Isidori *lib. 7. Origin. cap. 6.* ad hoc præit nobis Angelus in Euāgelica Historia *Matth. 1. u. 21. Luca 1. u. 13. & 14.* & ipsemet I. E. S. V. S. Simoni nomen Cephas imponens, *Ioan. 1. u. 42. callato eū Matth. 16. u. 18.* Aliquid simile P. Nicol. Serarius in *Machabe. prolog. 1. vbi de hac re*, notauit ex Gorionide, de nomine Machabæi; quod sanè potuit Prophetice à patre inditum fuisse, præuidente inges animi robur & cor, quod Iudæ futurum. Sanctorum verò nomina liberis imponere, vt illorum potissimum patrocinio se suaq; commendent, & mores imitentur; pium & religiosum est. & eadem ex causā cōsuetudo Potificum Romanorum, ab aliquot iam sæculis nomen pristinum cū dignitate Summi Sacerdotij commutantiū, laude digna, vt quod maximè.

Vltimo loco, Ioannes Leo, diligens scriptor, a quandam *ὀραμαντεία* a *Lib. 8. de fortioriam* recenset: in capsula abaculi scripta. Afri. forma constructa quasdam ali auiculas, ad has venire qui consiliū quærunt, & obolum offerre: auiculam stipem accipere, inque capsulam inferre rostro: deinde regredi, & responsum in chartula referre consultori. Hæc sufficiant de his superstitionis fortibus partim diuinatorijs, partim consultorijs.

SECTIO IV.

Quale in his peccatum?

Notande sequentes conclusiones. Quo ad sortem diuinatorem, & & auguria cetera;

Primo graue peccatum est inquirere occultas culpas per haruspicia, vel auguria, vel sortis diuinatorias: nam hæc non possunt ita sciri, sine dæmonis auxilio. quare quidam qui per astrolabium conatus fuerat furem occultum nosse, etiam sine intentione dæmonem inuocandi, vt grauer peccans, ab altaris ministris b c. 2. de sortileg. ex

ex gratia & dispensatione: quia secundum ius commune debuisset in perpetuum suspendi. a

a. c. si quis
Episc. 26.
q. 3.

h. d. Thom.

d. q. 95. a. 6.

Episc. 7. d. c. si

quis Episc.

cum segg.

2. *Aequum mortale peccatum est augurii vel sortibus conari predicere futura editi gentis: b. idcoq; in clericis lata excommunicationis sententia.*

3. *Quamvis non sit peccatum mortale huiusmodi observare, nisi quando quis illis fidem addibet; semper tamen maxime periculosum est, secundum illa dirigere actiones suas, etiam si quis illis minime credat, ratio quia iustissime Deus solet permittere, ut tales male pereant: Diabolus et per huiusmodi saepe in maiora pertrahit, & in magis serijs decipit; & ut minimum, per hac homo pessimum habitum acquirit, proximè disponentem ad infidelitatem.*

Aliquot exemplis hic illic sparsim ostensum, quam perniciosum esse solitum sit consulere demoniacos. Ad id nunc ex *Chronica* Scotorum aliud; de Nathaloco Rege XXX. narrant illum ipsum à quo Rex cæsus, ad diuinos missum fuit de uictoria, de uita Regis ac regno eius percontaretur: responsum a quadam anu accepisse; Regem non diu uicturum: nec periculum ei ab hoste, sed a familiaribus inflare. Cum ille iugeret, à quo? anu, A te, subiecit. Ille mulierem exsecratus, cum demum rediret, subiit animum illa rogatio: nec responsum celari posse, nec edere tutum esse: ne se apud Regem hominem prauum, & suo timori indulgentem, suspectum redderet. Itaque tutius est tyrannum, cum multorum gratia interficere; quam cum grauissimo capiti proprii discrimine, incolumem seruare. Statim ubi domum rediit, impetrato ad responsa diuinorum expromenda, secreto: caso Rege, duodecimum imperij annum ingresso, patriam seruitio, & se periculo exemit. Narrat Buccanani lib. 4. fol. 35. Sed cur fabulā magis concinne fidam, quam verisimile vocet, non intelligo. Etsi enim anus illa, immo demon ipse, hoc citra reuelationem scire non potuerunt: tamen malitia demonis sic Deus usus fuit. Nam illa erant ingeniosissime instituta ad hoc, ut miles ille, cuius ingenium præcepit, & manas prompta demonem non latebant: ad cogitationem tollendi tyranni impelleretur; qd

sive illi prosperè, siue malè cessisset; vel tyranni, vel aggressoris seu consul toris nece animi homicida pasceret. Nonne similes ætus animi, simile tyrannicidium in Azale Syro lib. 4. Reg. c. 8. nobis S. S. suppeditat? In eadem Scotia Bancho maleficæ sortes regnū spondentes exitum peperere. nam occisus à Macbero seu Macabro; cui etiā ipsi diuinationes ariolorum, mercedē crudelitatis, necem attulerunt. persuaserāt inuictum fore, donec silua quædam procul inde remota, ad arcē, quā Macbetus incolebat, accederet: nec femina geniti manu occubiturum. At fidem dæmon similibus varicinijs faceret; cum iam vincendum necadumque ab hoste fortiore, infestissimoque perspiceret, persuasit, ut milites ramis prægrandibus prælatis siluæ speciem præberet; & percussorem ei immisit Mackduffum, qui non natus, sed cæsus ex matris vtero. Multis hæc describit Boetius; pro fabula Milesia vel mimo ex Atellanis ridet ille alter: sed hæc demonis mores mirè exprimunt: nec continent quidquā, quod fieri non possit, aut quod fieri non soleat; de siluarum stratagemate Olaus, & alij similia: de pseudoraculis dæmonū plenæ sunt historiæ.

4. *Idem hodie dicendum de sorte consultis, qua inquirimus, quid nobis faciendum uel iudicandum. nam & hæc, sub anathe mate prohibita. c. probatur. quia nō licet huiusmodi, nisi à Deo, inquirere: Deus autem non vult nos suam uoluntatem per sortes indagare: sed petere illam à doctrina Ecclesiæ, S. Scriptura, superioribus nostris, ac alijs doctis ac pijs uiris. Mortale autem est, quando aliquis superstitioni adhibetur, uel sorti certo creditur: si uero utrumque decesset, & sine superstitione ulla, simpliciter quis sorte uoluntatem Dei inquireret, probabiliter tantum sorti credens; foret peccatum veniale.*

Butan. lib. 7. in prim. & lib. 1. 2. ang. med.

c. c. sorte 26. q. 3.

CAPVT III.

De Coniectatione.

Hæc usque sermo fuit, de prænatione prioris licita, de qua est c. 1. vel de prioris illicita, de qua fuit cap. 2. Nunc sequitur agamus de ea, quæ aliquando licita, aliquando illicita est: quam vocamus *Coniectationem*, hæc vel est Physica, seu Naturalis, vel Politica, seu ciuilis, quæ sortis nomen retinet.

QVAESTIO I.

De Coniectatione ex astris.

IN naturalis coniectationis classem refero, quæcunq; causis naturalib. verè innituntur, vel saltem eas nō improbabiler omniò prætexunt: cuiusmodi sunt agricolarum, pastorum, naturarum, architectorum, medicorum, physiognomorum, chiromantarum, astrologorum, & oniroplarum: de quibus nunc sigillatim nobis est differendum.

Quoad coniectationem, siue iudicariam ex astris mathefem, duæ possunt eius species constitui, prior licita, posterior illicita. Prima species est *Astronomica*, quæ nititur uniuersalibus, ueris & incomutabilibus principijs, & scientiam consequitur futurorū artium suarum: ueluti reuolutionis annorum, cursus siderum, distinctionis eorū, ite naturæ solis & planetarum, eclypsiū, stationum, retrogradationū, aspectuū, coniunctionum, oppositionum, & similibus: quo in genere quædam iam prodierunt uilia, & maiora expectantur, Tychonis Brahei, Nobilis Dani. Altera est *Astrologia*, tā dissimilis priorī, quā pellex coniugi iustæ: quæ nititur principijs communibus, variabilibusque, & prædicit effecta euentuū futurorum, non necessariorū, sed contingentium: quasi ab astris necessitudine aliquā dependentium. Et ex illa priore, in hanc tandem Chaldaei deslexer. Sic vocati initio Sacerdotes Babyloniorū, teste Diodoro Siculo lib. 2.

Biblioth. eò quodd Chaldaea natio in hoc genere antistabat. Sanè sed receptum postea ut simpliciter Chaldaea Astrologum significaret, sicut Arabi latronem, & Chamanus mercatorem. sic usurpauit Daniel propheta sua 2. uers. 2. Iuuenalis Satyr. 6. & Gellius lib. 1. noct. Atticar. c. 9.

Astrologiæ huius partes sunt quatuor: prima uersatur circa *Reuolutiones*, & prædicit totius anni bello, paceque vicissitudines, aeris salubritatem, annonæ pretium, morbos animantium, &c. Secunda continet *Magisterium Natiuitatum*, docens quid sigillatim homini tota uita obringer. Tertia uocatur *Electionum*; quæ docet quid in singulis rebus consulto & uiliter faciendum, quid omittendum, quando ædificandum, quando mihi nauigandum, equitandumue quando egrediendum manendumue domi, denique quando & quibus locis singula facienda, ut feliciter cedant. hæc se mirabiliter iactabat, meus olim in Mathefi Doct. Ioan. Stadius; ipsi tamen, si demas, quæ per imposturam aliquando conquebatur, omnia pessimè & infelicitissimè cedebant. 4. est *imaginum sculpendarum*, planè præstigiola, & à nobis lib. 1. satis confutata. Trium ceterarum, nulla quidquam habet certitudinis, sed quo longius abir quæque a communibus illis astronomie canonibus, & ad particulares singularesque euentus propius accedit; eò à scientia & certitudine longius recedit, & mendacio uanitatique sese arctius adiungit. Vnde

Sit 1. Conclusio, *Astronomus non recedens à suis uniuersalibus, commentis uariis, im mediatisq; principijs, potest iuxta canones artis suæ certo prædicere, etiam multis antequam eueniant anni, uniuersales illos artium suarum euentus: nisi tamen uel supputatio, uel instrumenta cum fallant.* Hinc orit Ephemerides, quæ uulgo circumferuntur. Hanc conclusionem neminem puto negaturū, quia sicut se habet rex ad esse, sic ad cognoscere euentus isti necessarij sunt, & certi: poterunt igitur certo cognosci. Iuxta eādem rationem, poterit, ex Luna & Solis vario colore, & alijs phenomenonis, astronomus, uentorum, pluuiarū, serenitatis & huiusmodi vicissitudinis

dinis tempestatum euentus probabili-
ter prædicere, ratio, quia vt pluri-
mum hæc accidunt; aliquando tamen
ob peculiare aliquas causas impe-
diuntur. Huc spectant Arati, Cicero-
nis, Hesiodi, Virgilij, & Germanici
de Phænomenis carmina.

2. Conclusio, *Astrologia species illa pri-
ma non est superstitiosa, si tantum præstetur
opinionum cum formidine oppositi; v. g. mi-
nantur astra annonæ caritatem; forte
futura durior annona; metuo ne sit,
&c. Secunda vero non est superstitiosa, si tan-
tum præstetur suspitionem, v. g. suspicio
est hunc puerum fore talem; inclina-
bitur ad hoc: horoscopus illi talia por-
tendit, &c. Tertia pars denique non est su-
perstitiosa, si tantum dicat se æstimare, quid
res bene sit cessura: & reuera animo suo non
plus tribuat, quam verbis præfert (quod in
omnibus his tribus notandum) sicut
hæc docet Conrad. Vimpina lib. de Fato: &
alio opere de superstitione lib. 2. cap. 7. ratio
quia propter consideratos euentus si-
miles, ad similem astrarum posituram
sæpè subsecutos, licet nobis æstimare,
suspiciari, & metuere similia; neq; vl-
lum peccatū in hac obseruationis cau-
tione versatur: quæ est portio quæ-
dam prudentiæ, & ideo secundum se
est bona.*

3. Conclusio, *Astrologia villo istorum
trium modorum ulterius tendens, & prædi-
cens aliquid ut certo euenturum, merè illicita
est, & superstitiosa, totaque huiusmodi diui-
natio incerta est, ac vana, nec artis, aut scien-
tia digna nomine.*

Notandum ex Caietano a solere
hic incurrere tria peccata mortalia, secū-
cundum tres modos excedendi. Pri-
mo quando Christianæ fidei mysteria
stellis subiiciuntur, & deducuntur ex
astrorum influxu, vel situ, qua in re
peccauit etiam Petr. Haliacensis, qui
diluuium Noe, natiuitatem Iesu, reli-
gionis, fideiq; mutationes, & alia hu-
iusmodi supernaturalia arcana astro-
rum disciplinæ subiecit: Firmicus quo-
que, Albumazar, Aponensis, Machia-
uellus, & Paulus Iouius, b Italique
complures in eundem scopulum im-
pegerunt: quos perfidie reos merito
peregisse Ioann. Picus Mirandulæ & Co-

mes. Refellitur hoc dogma, quia talia
mysteria à libero Dei decreto depen-
debat solo; Deus autem, vt constituit,
sic etiam potest cælorum cursus im-
mutare. Ideoque Christiana religio
cælis superior est censenda. Confessio
enim eius super cælum & terram. d

Secundum peccatum est, quando
futura contingentia, ex astris censent
certo præsciri posse. hoc enim tollit
libertatem humani arbitrij. Nam si
certo præsciri possent, hoc foret quia
actiones illæ ab astris, & non ab arbi-
trij libertate penderet. sicque desine-
rent esse futura contingentia. Cōtra-
dictoria itaque sunt certo aliquid hu-
iusmodi prædicti, & tamen huiusmodi
libera siue contingentia esse.

Tertio peccatur, quando interroga-
tiones & electiones cœlestibus hisce
corporibus subiiciuntur, vt certæ cui-
dam causæ, & tanquam legis decreto:
ita, vt quis hanc vitæ actionibusque
suis regulam, & normam præfigat.
Hoc enim repugnat dignitati diuinæ
gratiæ, quæ vincit naturam; repugnat
etiam diuinæ legi, quæ talia vetat sic
obseruari; repugnat nostræ mentis &
cōsiliij dignitati, qua cunctis rebus cor-
poreis sumus præstantiores, & subli-
miores.

In duo hæc posteriora peccata in-
cidunt, quotquot plusquam oportet
huic astrologiæ tribuunt; vt veteres
Chaldæi, & qui in libris iuris uocantur
Mathematici ac Planetarij; & ex
recentioribus, ideo cauendi, Iul. Gau-
ricus, Leouitius, Cardanus, Bellanci-
nus, Ioannes Stadius, Iunctinus &
Nostradamus; contra quos omnes est
præcedens tertia conclusio.

Quæ probari potest ratione, & au-
thoritate. Ratione, quia, cum euentus
isti non existant necessario, & certo,
non possunt certo & necessario præ-
sciri. Deinde quia hi effectus nō con-
tinentur in astrorum potestate, quib.
etiam nec Deus, nec humanum arbi-
trium subsunt. Et alia plures ratio-
nes peti possunt ex bulla Sixti V. con-
tra astrologos; & ex doctissimo, proli-
xoque opere Ioan. Pici contra Astro-
logos.

Aucto-

Auctoritatis probatio, suas habet
classes. 1. probatur Scripturæ sacræ tes-
timonijs, quæ docent rerum futurarū
præscientiam folius esse Dei; a & cam
prorsus adimit homini, b monet ne
quis discat astrologiam, vel ab astris
sibi timeat, & has esse vanas leges in-
fidelium: c ne sequamur vanitates phi-
losophorū κατὰ σοφίαν οὐδὲν σμύ-
cundā elementa vniuersi, d quod de astro-
logia D. Athanasius accepit: fides au-
gures, & ostendit à scientia sua Baby-
lonios & Chaldæos fuisse deceptos,
illudq; ipsis studium inutile & noxiū
fuisse. e Quis Deo non credat? Ecce,
clamat ipse Deus: Ego sum Dominus ir-
risa faciens signa diuinorum, & Ariolos in
furorē vertens, conuertens sapientes retror-
sum, & scientiam eorum stultam faciens. f
Ex his locis patet errasse Salisberien-
sem cum lib. 1. c. 11. scribit; viguit autem
ista scientia, & forte eam aliquatenus licet
exercere donec Deum naturam nunciaret stella
de cælo, magisque non reprobus, primitiæ fidei
ad eum adorandum nouo. & in audito ductu
perduxit, exinde vero penitus interdicta est.
immo vt semper mala fuit, sic semper
interdicta iure diuino fuit.

2. Quia concilia & canones PP. gra-
uissimis poenis præstituti, eam dam-
nant: longum foret verba adscribere.
loca indicabo c. illud, c. illor, c. sed & illud,
26. q. 2. c. igitur, 26. q. 3. c. nō liceat, 26. q. 5.
c. 2. de sortileg. Concilij Tridentini Index lib.
damnator. Reg. 6. & plenissime Sixtus V. P.
M. bulla sua contra astrologos. Equidem
lego apud Epiphanium, g olim Aquila
ponticum ex Ecclesia pulsum, eō
quod his studijs noller abstinere.

3. Damnat eandem Ius civile Ro-
manorum, l. 2. C. de Malef. & mathem. l.
Mathematicos, C. de Episc. aud. quibus &
ars interdicta, & codices incendio, &
vientes damnantur exilio: sed alibi
etiam morte plectuntur, l. 5. C. de malef.
& mathemat.

4. Vt omittam Originem, & Euse-
bium lib. 6. de Prep. Euang. c. 9. damnant
communiter Patres orthodoxi, Basilus
hom. in Genes. 6. & form. in Princip. Irouer.
D. Chrysost. c. 2. Math. D. Ambros. lib. 4. He-
xam. cap. 4. D. August. lib. 2. de Genes. ad litt.
c. 17. & lib. 2. de doct. Christi. c. 21. & lib. 5.

de ciuit. Dei, aliquot primis capitulis, & hom.
in Psal. 61. D. Gregor. hom. de Epiphania. 10.
Salisberienfis lib. 2. Polycratici, c. 19. & 24.
& 26.

5. Damnant communiter Theolo-
gi, tum veteres, vt D. Thom. 2. 2. q. 95. a.
5. s. Bonau. in Centiloquio. D. Antonin. 2. p.
tit. 12. cap. 1. §. 6. Pet. de Tarentasia, Richar.
Palud. in Gabr. Mai. in 4. sent. Guille. Paris.
tract. de legibus ad longum. tum recentio-
res, vt opere doctissimo & vberissimo,
Phanix xui sui, Ioan. Picus Mir. &
eius nepos, cōtra Bellancinum patrum
libros defendens; Ioan. Franc. Picus
lib. 5. de Pranot. Iulius Siren. lib. 9. de Fato &
cap. 29. qui tamen postea c. 36. & 37. videtur
aliquantulum plus æquo tribuere astrologis;
item Ciriuelus Darocensis Theologus; philoso-
phus & mathematicus bonus lib. de superstit.
p. 2. c. 3. Mich. Medinalib. 2. de rella in Deū
Fide cap. 2. & noster Bened. Pererius lib. in te-
gro de diuinat. astrolog.

6. Damnant communiter Iurifcon-
sulti tam canonistæ quā Legistæ, Ioan-
nes Andr. Abbas, Anacranus, Ananias in c.
ex tuarum, de sortileg. Turres emata in d. cap.
illoi, & in summa de Eccles. Alberic. Rosatus
in uoce, Sortilegus, Troilus Maluetius tract. de
sortib. p. 1. Bald. Salycet. & alij scribentes in
ll. 2. & 5. C. de malefic. Grilland. de sortileg.
9. 3. num. 8. & 9. num. 13. cum seqq. & 9. 11.
num. 16. Pet. Lelozherius lib. 3. de sortileg. c. 9.

7. Damnat huius artis peccator, ex ip-
sa experientia, & praxi horoscoporū,
viginti schematibus & exemplis alla-
tis Sixtus ab Héminga Frisius recenti
opere; astrologia refutata.

8. Damnant philosophi & medici,
ex veteribus optime Bardesanes Sy-
rus & Drogemanus; apud Eusebium, d.
lib. 6. c. 6. & 7. & plures alij apud Ioan. Ste-
bani Sermo. 78. ex Neotericiis, Geor-
gius Trapezuntius, lib. cur astrologorum
indicia ut plurimum sint falsa. & Franc.
Valel. lib. 5. ære; philosophia cap. 31. Nec
omittendum dictum prudens medici
cuiusdam Iudæi; qui cum Petro Cas-
tellæ Regi (cui fratria morum, & in-
noxius sanguis, vxoris, fratrum, Epi-
scoporū, Principum, Nobilium ple-
betorumque innumerorum, Crudelis
nomen peperit) eō quod Iudæus illi
ex Horoscopo noua imperia, & mon-
tes

a In summ.
verb. astro-
rum obser-
uatio.

b Lib. 13.
histor.
c Li. 2. cōt.
Astrol. c. 5.
d Lib. 1.
ne. 11.

res (vt aiunt) aureos addidisset, rebus postea desperatis quarenti, & qui vaticinij fides constaret: respondisse fertur; *calo rigente, si quis in balneo lauet, sudatum nihilominus: astris studia vitæ moresque plus posse significans.* auctor Ioan. Mariana lib. 17. de rebus Hispan. c. 14.

9. Damnat ipsemet vanitatum cunctarum studiosissimus sectator & coryphæus, Henricus Cornelius, scribens hanc artem nihil esse aliud, quam superstitiosorum hominum fallacem coniecturâ; qui ob multi temporis usum de rebus incertis scientiam faciunt: in qua, emungenda pecunia gratia, decipiant imperitos. & ipsi simul decipiantur. Hæc ille malus libro malo bonum perhibens testimonium arti non bonæ.

10. Damnant Historici, vt Tacitus, cuius illud præclarissimum exstat l. 17. de mathematicis, genus hominum infideli potentibus, sperantibus fallax: quod in ciuitate nostra vetabitur semper, & retinebitur.

11. Damnant poætæ, vt Sibyllinorum oraculorum auctor lib. 3. vt Iuuenalis Sat. 6. vt Ennius, cuius illa sunt egregia;

Non habeo denique nauci Marsum augurum,
Non vicanos hæruipices, non de circo astrologos,
Non Isiacos coniectores, non interpretes somnium,
Non enim sunt ij, aut arte diuini, aut scientia:
Sed superstiosæ vates, impudentesque arioli.
Aut inertes, aut insani, aut quibus egestas imperat:
Qui sui qualitis causa filias suscitant sententias.
Qui sibi sententiam non sapiunt, alteri monstrant uiam.
Quibus diuitias pollicentur, ab his drachmam petunt:
De his diuitijs sibi deducant drachmam, reddant cetera.

Apud Laertium, ab anu domestica merito ridetur Thales; in quem Gaëbræ festinum exstat epigramma; lo-

sere & alij in Anthologia lib. 2. sed præ ceteris illud Leonidæ placet quo astrologiæ matrem, dixit audaciam, obstericem stultitiam: & rider moechæ maritum, iactantem se guarâ probri alieni & infortunij, domesticum dedecus cum ignoret. Lusit in eundem martyr Morus;

Astra tibi æthereo pendunt sese omnia vati,
Omnibus & qua sint fata futura mo-
nent:
Omnibus astra uxor quod se tua publicat,
id te
Astra, licet uideant omnia, nulla do-
cent;

& quæ sequuntur pari sale ac lepore condita.

Sed non desunt astrologis quædam argumenta. Obijciunt primo illud Gen. 1. u. 14. de luminariis cœli: Et sint in signa, & tempora, & dies, & annos. unde quidam, euan ex numero Theologorum, colligunt astra, etsi non sit causæ, certa tamen esse signa futurorum omnium; quod non Plorino tantum, & Porphyrio, sed & Origeni, & Eusebio, & ipsi Augustino tribuitur à Iulio Sirenio; qui hoc tenet, & confirmat ex Isaie verbis: & complicabuntur sicut liber cœli: ubi per cœlum multi intelligunt firmamentum, & dicunt firmamentum vocari librum, eo quod tãquam in libro, sic in cœlo, cuius stellæ sint characteres, futura legantur signata.

Respondet, astra non esse certa signa futurorum omnium. Nam illa Origenis sententia, refertur quidem ab Eusebio, sed non approbatur ab eo; à D. Augustino autem expressè & clare refellitur sub initium libri 5. de ciuit. Dei, nec verò sibi contrarius est Augustinus: vel Origeni fauet in lib. 2. contra Manichæos cap. 21. Nam hoc cap. 21. per corpora caelestia non intelligit orbes caelestes, sed beatorum corpora gloriosa, vt contextus manifestat. Locus autem Esaie nihil ad rem facit, quia similitudo desumpta ex more Hebræorum: qui libros sacros in unico folio, siue oblonga membrana scribebant: & eâ, instar

instar telæ textorio radio circumuolutæ, circa cylindrum vel bacillum ligneum circumuolebant, ac complicabant. Hinc ergo perita comparatione: sicut quando cœlum creatum primò apparuit, dicitur extensum fuisse sicut membranaceus huiusmodi liber, quando spectandus euoluitur & exponitur, Psalm. 103. v. 1. *Exstendens calum sicut pellem*: sic propheta, agens de mundi fine ac cœlorum dissolutione, comparat eam libro illi complicato, siue membranæ circumuolutæ, vt optimè aduertit Auctor Quæstion. Orthodox. resp. 90. quod clare explicuit B. Ioannes in Apocal. 1. a cœlum recessit, sicut liber inuolutus. Quo loco Andreas Cæsariensis cõsuetudinem quoque illam Hebræorum obseruantiam quo cum desumpta sint ad verbum fere, quæ loco illo scribit Arethas Cæsariensis & locus eius in versione Latina sic mutilus, rectè sibi cõsulet, qui ex Andrea locum Arethæ correxit. Vt igitur ad locum Moyse in Genesi reuertar, dico illic agi de signis in vultu cœli, siue qualibuscunque (vt vox Hebræa ostendit) nempe astro nomicis, vniuersalibus, denotantibus diuersitates anni tempestatû, diei, noctisq; & vel etiam polyticis & forensicis: vel quandoque miraculosis: nõ verò agitur de astrologicis: quæ vanissima sunt; nec signi nomen merentur. Pluribus hanc Sirenij opinionem refellit, Ben. Pererius d. operis c. 4.

Obijciunt 2. ex libro Iudicium illud, c. 5. v. 20. *De cœlo dimicatum est contra eos, stella manentes in ordine & cursu suo, aduersus Sisaram pugnauerunt*: quo, inquit, pacto pugnauerunt, nisi quoniam Iudæis faustus, Sisara verò infausus ille cursus astrorum, & siderum statio? si ergo Sisara periit propter hunc ordinem siderum ipsi aduersum: potuit etiam hoc ipsum per astrologiæ præuideri, ac interui, ac vitari. Respondet ex antiquit. Iosephi verè huius conflictus tempore procellam magnâ exortam fuisse, aquæ etiâ & grandinis multum oculis Cananæorum offusum, & sic arma bellica ipsis vsui esse non potuisse. Quod auxilium cum cælitus fuerit missum, ait SS. *de cœlo dimicatum*. e

missum verò fuit per angelos defensores populi Israelitici, quorum Princeps est Michael. Hi dicuntur in ordine & cursu suo fuisse auxilio Israelitis, propter ordinem militiæ, seu hierarchiæ, in qua quisque summi ordinis & stationem seruabat; item propter continuam operationem & instantiâ custodiæ cuique commissæ, in qua fideliter vnusquisque angelus perseuerabat: quam vocat cursum; & sic eo loco stellarum nomen angelis tribui voluit Vatablus, Valès. & alij, idque confirmant ex illo B. Ioannis, d. ubi cauda draconis traxit tertiam stellarum partem. Sed nec Hebræum nomen positum in Cantico Deborah, & Hæcehabim aliud quam stellas seu sidera significat. nec apud D. Ioan. per stellas Angeli, sed viri Sancti, ex veriore expositione, sunt intelligendi, sicut & apud Danielem, cum ait; *Et magnificatum est refectus ad sortitudinem cæli, & deiecit de sortitudine, & de stellis, & conciderunt eas*. Melior ergo Cantici Deborah interpretatio est, quam video placuisse Caietano: sic aerem, ceteraque elementa, & tempus ipsum fuisse populo Dei, vt ipse quoque stellæ solitæ imbres cœle, cœleantur contra Sisara pro Israele pugnasse. Denique nec consequentia argumenti valet.

Tertio obijciunt illud Davidis; *h. h. Psal. 18. firmamentum annunciat operam manuum eius*. hoc est, aiunt, prædicat ea quæ Deus facturus. Resp. non illum esse sensum, sed hunc; pulchritudinem cœlestis huius, & visibilis fabricæ nobis indicare excellentiam operum Dei inuisibilium: & cogere nos vt fateamur, non alium potuisse firmamenti esse architectum; vt Patres plerique exponunt, nec dissentiant Rabbinæ & Vatablus. Nã de Apostolis, haud dubie est allegorica interpretatio.

Quarto obijciunt ex Historiis, sæpè has prædictiones esse veras; vt præter ceteras fuere quatuor. vna Theagenis, qui ex stemmate seu genitura addixit Augustus imperium: k 2. Thrasylli, qui mortem sibi instare, mirari Tiberio dixit, quam secretò Tiberius ei, re cû nullo communicata, moliebatur. l

3. A seletarionis de quo ista Suetonius in Domitiano; *Hunc* (A seletarionem mathematicum) delatium nec inficiantem iactasse seque providisset ex arte, seiscitatus est (Domitianus) quos ipsum maretur ex-
tus. Et affirmantem fore, ut brevi laceraretur a canibus; interfici quidem sine mora; sed ad eorum temeritatem artis, sepeliri quoque accuratissime imperavit. Quod cum fieret, evenit, ut, repentina tempestate deiecto fune-
re, semivivum cadauer discernerent canes.
4. Est eorum, quibus summæ dignitates, vel Imperia, vel Pontificatus ab astrologis ante prædicti: dignitas Al-
labio cuidam, mirè à fortuna iactato, & Athenaidi; quæ postea vxor Theo-
dosij Iunioris: c. Imperiū, Rodolpho Habsburgio: d. Pontificatus, Leoni X. Hadr. VI. & Marcello XI. e. His omnibus

Respondet, Quando astrologi verum dicunt, tum multo diligentius esse ca-
pendos, quia satis clarum hoc signum foret, eos pactum cum demone iniuf-
se, ut ait D. August. f. & de Thrasyllo Dion indicat, cum scribit solium af-
firmare, quæ nuncia longinquis è re-
gionibus adferrentur. Ideoque Iurif-
consulti in tituli rubrica, g. Maleficus cum mathematicis iungunt quia ut plu-
rimum mathematici etiam sunt male-
fici, ut explicat optime Dion lib. 49. cum dicit pulsos videri ab Agrippa
α' σφοδρως κα' τ' ας γ' η' τ' ας, unde patet mathematicos dictos ipsos astrologos & sic mathematici i illa rubrica, & pas-
sim in iure alibi, pro solis astrologos, seu genethliacis ponuntur; quo sensu etiam Historici vocabulum accipiunt h
& sic accipiuntur in S. Cillo apud Vlpianum lib. 7. de offi. Praef. quod Py-
thæus cōservatum edidit bono reip. i Aliquando hoc nomen Chaldaeos èt, & reliquos Ariolos complectitur, ut apud Iuvenalem, Sat. 6. Nemo mathe-
maticus genium indomptum habet. & Sat. 14. Nota mathe-
matis. Gen. f. i. t. u. s. Nunquam tamen quando prohibeba-
tur ea superstitio, legitimam coniecta-
tionem Astronomorum, nec artem Geometrarum, vel Arithmetico-
rum comprehendit, quorum scientiam phi-
losophiæ annumerabant. Aliquan-

do Deus permittebat, & hodie per-
mittit, astrologos etiam ignaros, & nescientes verum prædicere, in poenâ audientium: k sicut & permisit ali-
quando sortes oraculorum esse veras, & a iolium Balam prophetizare; l & huc lubens refero illud Aseletarionis, quod in poenam & terrorem Domi-
tiani permissum. Sæpius id permittitur ob nimiam quærentium curiosi-
tatem, teste D. August. m. quirectis-
sime addit, non quia vera sit prædictio, idcirco minus esse superstitiosam vel sacrile-
gam, vel ideo magis licere prædictoribus ta-
libus fidem dare: sed semper retinendum il-
lud Dei præceptum; Etiam si dixerint vo-
bis, & ita eueniet, ne credamus eis. n Denique quod de somnijs dixit Ari-
stoteles, hic quoque verissimum; hu-
iusmodi diuinationem, non nisi ex ac-
cidente fore veram, sicut enim qui af-
siduè iacit aleam, vel ralos figit; is ali-
quando seniones, aliquando Vene-
rem iacit, inuenit quæ: sic cum isti cen-
ties mentiantur; quid mirandum. si ter verum dicant? sanè si mendacia notarentur, mille forent pro vno ve-
ro dicto: Pauca notantur, non adeo-
tamen quin veris longe plura. Quis nescit Hebræos illos, qui Leoni Hau-
ro vera quædam prædicere, ob men-
daces prædictiones, Arabia pulsos fuisse, o cum Zitam Principem in in-
felicem iconoclastiam perpulissent? Quis de Paneratio non legit; cum & Constantino Irenes filio Imperat. cla-
dis maxima, & sibi ipsi necis causam fuisse? p Quis Constantini Stethari nescit amenciam; qui & sibi, & Ale-
xio Branzæ, iusto varicino, exitium attulit? habebatur tamen Stetharus Princeps sui temporis Astrologorū. q Quis nescit, quàm hæcenus vanæ om-
nes prædictiones eorum, qui diem vel annum aduentus Antichristi, vel exci-
dij mundi, prædixerunt? r Mitto Petri Leonij Spoletani insignis medici inanem huius Mathesis fiduciam, qua mortis Laurentio Mediceo occasio-
nem, & sibi ipsi præbuit præcipita-
tionis in puteum. s Mitto, quod Ce-
drenus narrat de Abrahamo, Gene-
thliacos coram Aegypti Rege vanita-

k Doct. D.
Aug. l. 4. c.
7. Confess.
l Num. 23.
c. 24.

m lib. 2. de
doctr. Chri-
stian. cap. 22.
c. 23.

n Deut. 18.

o Zosim. 3.

p Paul. Dia-
conus lib. 3.
rerum Ro-
manarum.
q Nicetat.
l. 1.

r Vide com-
ment. nostrum
in Seneca
Octau. uris.
386.

s Iouius in
Elog.

tis conuincente. Mitto Manuelem Connenum Imperat. cui magno ste-
eit, nimis addictum esse huic insanæ: quæ illum & classe maximâ nudauit, & posteritati semper ridendum pro-
pinquit. a Mitto Ioan. Galeacij Du-
cis Mediolanensis factum, qui cum ei astrologus quidam mortem inmatu-
ram planè prædiceret, sibi ipsi verò longam vitam polliceretur: hominis ridens stoliditatem, statim strangu-
lari eum iussit. b Mitto mendacium du-
plex Petri de monte Ilcino in Conci-
lio Constantiensis, quod Aeneas Sil-
uius narrauit. c Addam dumtaxat duorum Principum diuersa iudicia, & mores. Alphonsus Aragonum rex sapientiæ veræ amator, in litteratos omnes mirè munificus fuit, solos astro-
logos à curia sua arcebat; prudenter censens, sibi nihil opus eorum indu-
ltria, eò quod sidera stultos regere, sa-
pientes astris censeret imperare. d Contra Cardanus memoriæ commen-
dauit Ludouicum Sfortiam, versutum potius, quàm prudentem, & perfidum quàm æquibonice amantem Prin-
cipem, Alfonso dissimillimum, im-
pendiosum quendam astrologum, ar-
tis imperitissimum aluisse, in quem plus centum anni magna talenta pro-
fuderit. e Astrologus pro tanta mercede tempus vnicuique negotio inchoando præferi-
bebat, adeo ridiculè: ut princeps cogeretur tempestatibus maximis equum conscendere, & cum aulico comitatu ac stipatoribus alio migrare per medios imbres; per canum & lu-
tum, non secus ac si hostium manus fugeret. Tam felici euentu; ut, regnotandem à Gal-
lorum Rege spoliatus, captus, in carcerem com-
pactus, colapho casus, in clathrata ferrea mortuus fuerit, verum sortis a vtriusque lu-
dibrium. Ioannes Vndecimus Ponti-
fex Maximus (qui ante Petr. Hispanus, auctor Summularum) medicus, philosophus, astrologus; ex stella-
rum situ, & postura longam sibi vi-
tam in Pontificatu pollicetur coram familiaribus suis; quarto post men-
se, Pontificatus octauo, subito cor-
ruente testudine recentis ædificij, Vi-
terbij oppressus interijt, auctoribus

a Vide Ni-
col. Ch. m.
l. 3. c. 47.

b Corre-
ctus L. fa-
ctor.
c. 1. de
memorab.
l. 4. de
dispos.

d Sylu. u.
l. 4.

e Cardan.
in Ptole-
mæo de
astro. iud.
l. 1. c. 14.

Valerio & Stella in viti Pontificum. Sed quis Astrologorum se Alphonsi Sapienti, (hoc illi nomen vanitas ista tribuit) præferat? Quæ laudi maiori & veriori fraudi fuit. vitar Marianæ nostri verbis; Emanuel sanè patrius, suo & aliorum procerum nomine, Alfonso pue-
blici sententia in conuentu pronunciata, re-
gno priuauit: ea calamitate dignum, quod diuina providentia opera, & humani cor-
poris fabricam insigni lingua præcitatæ, ingenuèque conscientia, acensura ausu fuerit, uti vulgo hominum opinio est, ab antiquo da-
cta per manus. Vocis stoliditatem nomen iustissimè vindicauit. Vanæ sapientiæ persuasio, huc insipientiæ perduxer-
at. Id forte altera memorant portendisse eius artis non ignaro. si ars est, & non po-
tius inane mortuorum ludibrium, quod a prudentibus semper accusabitur, verum di-
ctum & Tacito usurpatum, & semper tamen patronos habebit. Ex eo fortis suspi-
cionem esse redditum, & ex metu crudelem, & c. Cernis quo illum hæc vanitas præcipitavit, & fecit ut alia sapiens, sibi ipsi toto vitæ decursu (notatum id) desiperet, pessimèq; semper con-
sulberet. Aegyptios deditos aiunt huic vanitati, maxime Alexandrinos: quod tamen prudentiorum fuerit iudicium, possumus ex Suida colligere. Tra-
dit, Alexandria solitos astrologos ve-
tigal pendere, βλακωτοῦλον nuncu-
patum: quoniam eos non nisi fatui homines cōsulere, quos Græci βλα-
κωτὸς vocant; ducta Metaphora ab inuti-
li pisce, quem ne canes quidem velint attingere.

Conclusio 4. Si non superstitiosi, certe nocui infirmis illi medici sunt, quæ secundum lunæ & aliorum planetarum in signis Zodia-
ci stationes, de morbis iudicant, verbi gratia, quæ cuique eueniet agnoscere, & quo illi po-
tè medendum: necnon chirurgi, qui in uni-
uerbis idem obseruant, & dies considerant vulneris, & stellæ eis prædicent (quas vo-
cant; Centel, Neus, Dibelgibel, La-
chadiel, Sapissa, Elebra & simil. & in-
de prædicant multum esse letale, vel san-
abile. Hæc omnia fuse describit Con-
rad. Vvimpina. f tales etiam viden-
tur illi astrologi, qui generatim pro-
nunciant,

f d. l. 3. c. 8.
c. 9.

b Eutapius in ueta Ae-
desij.

c Zonaras & alij.

d Cuspinia. in Casarib.

e Iouius in Leone lib. 3.

f ade in Ha-
driano VI.

g Garimber-
tus lib. 4. c.

h Onufr. l. iij.

i lib. 2. de
Gen. ad lit.

j in fi. c. li. 5.
de ciu. Dei.

k cap. 7.

l g. c. de ma-
the. & ma-
lefi.

m h Sucto. Ta-
citus, Am-
mian. ceteri,

n i Collatione
Mosaicar. et
Roman. leg.

o tit. 15.

Interea initio celum fulminib. visum dehiscere, & audiri tonitrua, flammei que globi instar artillerie bellicę aciebus hinc inde dispositis mutuo explorat vicissim huc illuc discurrere. ingens globus semel decidit, & a templo in proximum ambitum, inde in viam publicam patente porta erupit, & subito disparuit relicto sulphureo nidore. terra motus iugis fuit, adeo ut multę domus conciderent, reliquę quasi tripudiantes nutantes. Nec cessavit interea pluuere terram albam, instar cinerū seu calcis tritę, ut nemo per plateas incederet, qn mox digiti ipsitudine cooperiretur. domus, quę minimū, testę essent crassitudine semipedali: sic pleręq; sub onere gemebundę subsiderunt. malum durabat, luce per intervalla potius ostendente se, quam diem præbente. Mense ferę exacto cessatio fuit, & nonnulla intermissio, vtnostri qui illic degūt perscribere: sed adhuc metus manebat grauiorum. Magnam morum in melius tum timor expressit commutationem: omnes ad pedes sacerdotum deuolui, adeo ut quies nulla daretur, & vi in cubicula pœnitentes irrumperent. Sic Deo lucrum animarum multarum accessit. Sed nec Satanas neglexit occasionem. Nam cū Indi pagani viciniore flammis solita superstitione Magos accessissent, & simul ad montem illum properarent, & malis cantibus, ac sacrificijs procurarent: magos & viciniore quosq; flammę consumpserunt, ceteri omnes male multati, desperabundi pars suspensio, pars aliter sibi mortem conscuerunt. Hęc narrata litteris P. Ioan. Ruizij de Alarcō scriptis Arequipę Martij XV. anno superiore, quarum hoc anno Martio mense exemplar Hispanicę perscriptum legi; vnde hanc epitomen excerpsi. Vix quidquam simile lectum vel audium. Idem de gradine & glacie dicendum, (quę specie non differunt, & Pisidas in *νεοφυλα* poetice nō philosophice contra Aristotelem agit) Nivum quoque copia fertilitatem anni; roris & pruina multitudine sterilitatem potius, prænotant. Nebula descendens serenitatem, ascen-

a Vales. in
50. de sac.
philos.

dens imbres indicat. Tonitru & ecno-
phias sunt indicia pluuię subsequen-
te: alij. verō sonitus in aere audiri cō-
sueti, & magis pertinent ad prodigia.
Fulmen & preter, quid pronuncient,
Vvimpina te docebit.

b et 1. Ma-
chab.
c d. cap. 6.

Tertiō maris tumor, venti; fluuiorū
insolite eluiones, pestis annuncia-
sunt: terra motus quoque idem desi-
gnant, testibus Ammiano, Procopio,
& alijs.

Quartō, quoad impressiones, quę
per reflexionem lucis, circa vapores,
ac exhalationes fiunt (ut Iris, halo,
coronę, parelus, virgę) naturalij pro-
fessionij prognostica ceteri possunt, d
ut & hiatus, & quę foue & fenestřę
vocantur; necnon flammarum illi tra-
ctus, quibus ignis fatui est nomē, sunt
enim effectus variij, exhalationis vel
vaporis superabundantis, & vincentis
obstantis; vel interdum luminis victi,
ac profligati. e

d Vide
V. imp. in
d. c. 5.

5. (Ut ad terrestria veniamus) ex
arborum quoque prouentu prognos-
tica colliguntur ut teste Tullio,

e Vide Se-
net. lib. 1.
Nat. qu.
Plinij lib. 2.
a cap. 28.

*Lentisens, triplici solita grandescere fati,
Ter fruges fundens, tria tempora monstrat
arande,*

e d. lib. 3.
ci segg.

Amygdalorum copia indicat messis
abundantiam. f Trifolium inhorre-
scit, & folia contra tempestatem sur-
rigit. Sine auris ludentia arborum fo-
lia, lanugines & pappi populnei voli-
tantes per aerem, aut aquis innatantes,
tempestatem prænunciant. Si rosę
violenti sub auctumnum iterum flo-
reant, pestilētia imminet. Burdigalę,
quę pestim illam magnam præcessit
hyems, aliquas in horto nostro rosas
protulit, quas & vidi. Vnum hoc non
videtur vacuum a superstitione, quod
quidam tradidere: sub auctumnu duas
vel tres glandes legendas, tum cul-
tro scindendas, trium aliquod in his
solere reperiri, muscam, vermem, vel
araneum: muscam denotare discidia
eo anno futura, vermem ferilitatem,
aranea mortalitatem denotari.

6. Animantes etiam quędam nobis
prænunciant, ut;

Canis

*Canis sulex fugiens a vasti gurgite ponti
Nunciat horribiles clamans instare pro-
cellas,*

Ut & acredula maturinis instans
vocibus:

*Euscque nonnunquam cœsars per litora
cornix,*

Sitamen

*Demersit caput & fluctum cœtico re-
cepit.*

Ipsi quoque alumni dulcis aqua ira
nunculi.

*Mollipedesque boues spectantes lumina
talis,*

Et quę talia ex Arato Tullius, a &
ex Hesiodo Virgil. Quid contemptus
musculo, vel passerulo tamen domos
illi ruitas; hi, aeris contagionem
fuga præueniunt, quorum omnium
etiam causas Franciscus Picus inue-
stigar. e

a lib. de di-
mon.
b li. 1. Geor.

Ex obseruatione huiusmodi Pheno-
menorum, emerere canones præno-
tionum, quibus vtuntur nauar, pasto-
res, & agricolę de quibus non con-
temnendum opus existat Antonij Mi-
zaldi Monluciani, *Ephemeridum rusticarum*.
illa quidem ipsa animalia præsa-
gij sui sunt ignata; sed impetum quen-
dam naturalem solummodō sentiunt,
mouente phantasia per humores con-
citata ad petendum quę commodo, &
fugendum quę noxę sunt futura.
Quod sigillatim idem Picus ostendit,
de ciconijs, cyphelis, mergis, delphi-
nē, ceteris longuminimis & len-
tum foret mihi, singulis in-
harere. Veniamus ad
nobilius animal,
hominem,
& ex
eo
quędam præ-
sagia.

QVAESTIO III.

De coniectione medicorum.

Egimus d de quadam falsa & ille-
gitima, imō ludubriosa; nūc de v-
ra, seria, & gnestia dicendum. hanc me-
dicorum coniectionē, veteres, recen-
tioresquę Doctores integris tractatio-
nibus sunt persecuti; a quos legere
poterunt, qui plenos sitiunt crateres:
mihi hoc vñ videretur vniuersim pos-
se statui.

d q. 1. c. 4.
e Hippoc.
lib. de Pro-
gnost. & in
eum comen.
Galeni. Av-
stot. sapa in
Problem.

Signa proba sunt, quę naturalibus
principijs, & veris experientijs com-
probantur: cetera sunt vana, & ab ar-
te medicorum aliena. Proborum, quę-
dam sanam integramquę valetudinē
restantur; quędam degenerantem, vel
iam affectam; quędam succumbentē,
& iam victam: quędam se recolligen-
tem & victicē: quędam denique sunt
ambigua, etiam ipsis magistris. Nec
vlla tam certa, quin fallant aliquando;
idē vetus sermo verus, præstare a se-
xaginta medicis, quam a scabinis sex
damnari, & morti addici.

Celsus l. 2.
de Medici.
& horū sa-
quentes v-
stigia F. Pi-
cum d. l. 3.
c. 7. Vvima-
iam affectam;
quędam suc-
cumbentē,
signis c. 8.
tem & victicē:
quędam deni-
que sunt
ambigua, et-
iam ipsis ma-
gistris. Nec
vlla tam cer-
ta, quin fall-
ant aliquando;
idē vetus se-
rmo verus, præ-
stare a se-
xaginta medi-
cis, quam a sc-
abinis sex
damnari, & mor-
ti addici.

QVAESTIO IV.

De prænotione Physiognomica.

Physiognomus ex pilorum, & mē-
brorum corporis colore, habitu-
dine, & proportione; de temperie, va-
letudine, quędam etiam de moribus,
ingenio, & animi affectionibus putat
se scire: præcipuē frontem considerat
faciemquę, quia hæc solet esse speculū
virtutum intellectualium; & tum vo-
catur hæc *παρανομία*. Huius men-
tio apud Iuvenalem Sat. 6. cum scribit
frontem variā muliere præbendā. Ari-
stoteles & Polemon confundunt cum
Chromasia; quę propriē manuū con-
siderat lineamenta, quasi quoddā vir-
tutum actiuarum speculū: at si con-
siderat etiam reliqua membra totiusq;
corporis habitu, *Physiognomica* vocatur.

Hanc Physiognomica veteres medi-
ci Hippocrates & Galenus diligenter
excoluerunt, ut & Aristot. integro li-
bro, & qui existat, Polemō Atheniensī

M 4 lib.

Lib. de Natura signis: quorum scripta laudantur, eo quod naturę vestigia calcant. Sed recentiores Barth. Cocles in *Anast. Physiogn.* Luc. Gauricus, & alij fere plura miscent superstitiosa, præter unum fortè Petr. Motius, cuius librum de multiplici temperamento & cognoscendo hominibus laudat Michael Mediana: a quia primò complexionis modum, deinde medico & philosophico ratiocinio propensiones & ingenia gentium, provinciarum, & singulorū hominum describit: methodus hæc vera & recta. sed scriptorem illum nodum potui nancisci. Visus mhi non infelicer Contrad. Vvimpina & Galeni, & Aristotelis fere omnia in Cōpendium redegeisse.

Artis fundamenta varia sunt. primum peritur a quadam cum animantibus similitudine. v. g. qui parvis sunt oculis inuidi censentur, quia similes talibus, qui magnis, stupidi, sicut boues & asini: ratio est: quia cum Deus auctor naturę gnarus esset, quia quodque animal indole dotasset, singulis etiam ea addidit instrumenta, quæ huic indoli forent quam aptissima. ferocib. ut leonibus, apro, tauro, ungues, dentes, cornua; timidis ac fugacibus ut lepori & ceruo artus celeris fugę necessarios: fortibus araturis, vel onera baiulaturis, toros, gibbum, dorsū, humerorumque robar, ut camelo, boui, equo & reliquis veterinariis. Idcirco quasi ex ligno & a posteriori (vt loquuntur scholæ) animantium indolē ex ipsis instrumentis corporeis, quibus a natura sunt prædita, colligunt.

Secundum fundamentum a moribgētium atque provinciarum desumitur; quæ cum certo sint corporis habitū, vt plurimum quoque ingenijs moribusque discrepant. v. g. physiognomiam definiunt nimirum fulcos, stupidos ac pertinaces esse, quoniā Aethiopes sunt huiusmodi.

Tertium a sexu, v. g. quia mulieres cædida, vt plurimum & molli sunt cute, ex dēque sunt pauidæ ac leues; iteō candidos & molli cute, moribus obnoxios iisdem censent. Huius secundū & tertij fundamenti ratio ducitur a

complexione. cum enim eadem temperies simul causa sit cutis huiusmodi & morum huiusmodi: ratiocinantur, in quocumque cutis sit talis, talem esse temperiem. quare ab eodem, eiusdem temperiei ratione, similes mores expectandos.

Quartū rimantur affectus animi, a motu membrorum & corporis affectionibus. tale illud Hippocratis, *Oculi non nistantes sunt iracundi: quoniam irati fixi & immoti oculis intuentur.* Sic ratiocinabatur Salomon & dicens: *Homo Apostata, vir inutilis, graditur ore peruerso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prano corde machinatur malum.* Et Esa. d. agnitio vultus eorum respondit eis. hoc est vultus exterior eorum, secreta cordis patefecit. sic argumentatur Martialis (quem vetusta exemplaria nescio cur vocent Martialem Cocum).

*Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumina lasus,
Rem magnam præstat, Zoile, si bonus es.*

Mathiam Coruinum Hungarię Regem, haud illaudatum Principem, nimis deditum diuinationi, adeo vt nihil nisi consultis astrologis soleret suscipere; stam studiosē accepimus & huic vacasse physiognomicę diuinationi, vt ex primo adipectu lineamentorum faciei, de temperamento & moribus hominū solertissime iudicaret; ita vt magis speciem æmulis præbuerit.

Quintum fundamentum petunt ex collatione signorum cum signis, & ex quibusdam alia colligunt, verbi gratia, inuidiam ex iracundia, cui tristitia & animi prauitas sit adiuncta.

Sit conclusio, *Physiognomica consistens intra cancellos naturalis philosophiæ licita est, & habet aliquā probabilitatis.*

Probatum primò, quia positorum fundamentorum aliqua sunt probabilia, quædam minus, quædam amplius.

Secundò, probatur ex sacris litteris, in quibus, *virorum robustorum facies dicuntur similes faciei.* h. Item quod, in h. 1. Paral. facie prudentis lucet sapientia, oculi sub-

vultu

vultu in sinibus terra. a & alibi sapientia hominis lucet in vultu eius. b Item cor hominis immutat faciem illius, c & quæ tam citata. d

3. ex iuris interpretibus, quorum cōmuniore calculo receptum, quādo plures de aliquo crimine sunt accusati & capti, primum quæstioni subijci debere illum, qui facie deformior; quoniam credendus sit animo quoque prauior. e

4 probatur sententia philosophorū. Pythagoras enim ad huius disciplinæ regulas, discipulos vel admittebat, vel repudiabat. Socrates hac indicina deprehendit Platonem fore, qualis posita laudatus f. Maximi hanc fecere Plato, g. Aristoteles, & Sextus philosophus: quorū primus ea utitur in Dialogis, Secundus accuratè tradidit, tertius idcirco corpus vocauit animi imaginem. Cicero hinc petitis iaculis aduersarium mirè lacecessit. h. Velleius Paternulus, veteres ea multum vios testatur. i

Dixi, non certitudinis sed a probabilitatis: quia solē quidem corporis dispositiones affectionibus animi præire, quod integro libello Galenus demonstrauit: sed præire non trahendo vel cogendo, verum leniter & assidue inclinando: ita vt bona consuetudine & freno rationis, haur difficulter illa propensio superetur. Quod de se testari Socratem non puduit, cum Zopyrus physiognomus ex lineamentis corporis eius, bar dum, stupidum, & mulierosum illū iudicasset. k. Sic intelligendus Cassius medicus, l. cum quæsisset, cur prodigiosa formæ homines, plerumque etiā emota sint mentes respondent, quia corpori consentit anima, ut anima corpus.

Vnde sequitur 1. longē certius iudicium ferri de brutis, quā de hominibus, quia bruta, propensione sola trahuntur; homo propensionem arbitrij habentis moderatur. Sequitur 2. quod Physiognomus non licet indicare, de facto, siue de actuali hominis vita, scilicet hunc esse talem; sed de pronitate tantum ac inclinatione, vt optimè censuit Proclus, m. v. g. talem propendere & inclinari in auaritiā, mulieres, vinū

&c. 3. sequitur, non posse hanc facultatem iudicare, de donis diuinis & grauitis, quia Deus hæc distribuit cuique prout vult: nec de extrinsecis planē homini, vt in toto violenta, opibus, honoribus, & ceteris fortunæ bonis malis; nec de nuptijs, statu vitæ, & alijs negotijs, quorum electio est mere voluntaria, talibus nugis plenus est liber de uentis Melampi. Ratio est, quia nihil illorum dependet a corporis habitu, vel cōstitutione. Permittit quidem Deus, vt quædam diuinationes istorum euentu comprobentur, sed simul eos finit falli, in ijs quæ magis ipsis necessaria. Scribit Paulus Iouius in Elogijs, de Antonio Tiberto Cæsennate, qui Physiognomus excellēs suo tempore habebatur, eum Guidoni Balneo prædixisse, quod ab iniuriā amico necaretur: Pandulfo item Malatestæ Ariminensium tyranno, quod ex patria pelleretur, & exul in extrema egestate periturus esset. i. nullo post Pandulfus Guidonem ob spectatam virtutem & suspectam obtruncat: Antiochum ipsum cultu dia marciat, euentum præfagij expressit. Antiochus cultodis arvis filiam, ita flexit, ut resti ab ea impetrata in fossam demitteretur: sed compedum sonitu proditus, & a fuga retractus, eum puella percutitur. Pandulfus tandem exsul, & agens ab omnibus desertus, in hospitali diuersorio senex perijt. sic dum alijs cauit, sibi non cauit Antiochus. Potuere etiam illa per humanam prudentiam conijci. quid enim in expectatum aut mirandum, si familiaris tyranno vir fortis, ob suspitionem, ab eo necetur: quid verisimilius, quā tyrannum iniuriam, vel necari, si sit audax: vel compelli in fugam, si timidus, & semel pulsum, ad egestatem redigij?

Q V A E S T I O V.

De Chiromantia.

Chiromantiam diuidunt in Physicam, & Astrologicam.

Concl. 1. *Physica Chiromantia licita est, & physiognomica pars, & idē de illa de quod de hac iudicium.*

Ratio est, quia per lineas & partes manus,

ous, considerat ipsam corporis temperiem, & ex temperie corporis probabili-
liter indagat animæ propensiones. hæc
probat artem Aristoteles lib. 1. *Hist. ani-
mal. cap. 5. & 30. & 34. problem. sect. 10. &
prolixè eâ ex sequitur Conrad. Vvini
pina lib. de signis. cap. 10. 11. & 12. incau-
tè vero Pet. Primodius; dñi inter duas
has species non distinguit, omnem chi-
romantiam videtur damnare, *Acade-
miæ Franciæ p. 2. die primo ca. 4.**

a lib. 7. nar.
lett. c. 9.

Concl. 2. *Chiromantia astrologia pro sua
vana & illicita scientia nomen non meretur.*
Scientiam esse nicitur probare Antoni-
Verderius a nam loqui illum de hac
etiam non de physica tantum patet, tñ
quia coniungit cum astrologia, & verâ
que scientiam contēdit esse; tum quia,
in responsione penultimæ obiectionis,
dicit harum manus linearum significa-
tionem ab astris infallibiliter dirigi
& cætera, quæ sanè Ecclesiasticam me-
rentur censuram. quia Papa Sixtus V.
edita contra astrologos & Chiroman-
ticos bulla, definiunt neutram esse sci-
entiam, & utrosque pariter damnans,
grauibus subiicit pœnis; cuius doctissi-
mi & maximi Pontificis sententia præ-
ponderat omni contra sententiarum tem-
meritati; tum etiam quia in Catalogo
Romano librorum, quorum verita le-
ctio, omnes qui Chiromantiam docer-
apertè sunt annumerati. prohibita est
ergo.

b fac. philo.
c. 32.

Vanam esse, docet optimè Franc. Va-
lesius, b doctiss. medicus, meritisimo
illam detestans. primum namque labo-
rant vana mathematicorum, de as-
trorum influentijs, quam improban-
tius *supra q. 1.* Addunt de suo, quod stul-
tius est, hanc areolam esse Iouis, illam
Mercurij, tertiam Veneris, atque ita
porro. Superaddunt tertio tales areolæ
lineas hoc prænotare, alias illud; quo-
rum nihil ratione vel auctoritate con-
firmant, sed nudo suo delirio, & prætex-
tæ experitiæ postulant nos manus da-
re. Cumque tamè inania sint artis hu-
ius principia, fuere tamè semper, qui
hoc quoque mendacium parvuli dili-
gerent. Olim pro ratione Chiroma-
ntiam tradidit Helenus Syracusus li-
bris, quem nominat *Χειρομαντικὴ δὲ*

νόμος, manus inspectio, augurium; car-
mine verò comprehendit Eumolpus
quidam. vtriusque meminere Posellus
& Suidas. Recentiores scripsere Ioan-
nes de Indagine (Lutheranus, alius 2
Carthusiano nominis eiusdem) Ioan-
Traisnerus Athenis, Antonius Cer-
misonus, Bartolomæus Cocles, Micha-
el Sauonarola, Petrus de Arca, Marcel-
lus Saja, Andreas Tricassius, Michael
Scorus, Ioan. Teukelsberg, & alij: quo-
rum libri scatent superstitionis. Ars ista
palmam manus primò in certos colli-
culos, areolas, & lineas diuidit: areolis
planetas singulos, lineis astra quadam
præficit: horum denique astrorum at-
que planetarum vulgò creditos effe-
ctus ipsis areolis ac lineis manus ascri-
bit, vt breuiter Vvimpina e ostendit,
addens se horum non approbatorem,
sed narratorem esse nudum; suo iudi-
cio cuncta nenas esse; deestatur hos
& impugnât vehementius antiquus scri-
ptor Ioannes Salisberienfis lib. 2. *Poly-
cratici c. 27.*

c sup. c. 11

Contra hos libratum illud Iuuenalis
Sat. 6.

frontemque manus;
Præbet uati crebrum poppissima cogni-
quorum prius ad metoscopum, po-
sterius ad chiromantem referendum
benè Britannicus obseruauit. Solent
hæc vanitatem proficere vxores (si vxo-
res) ex illa collunie quæ totam peruagâ-
tur Europam. Vulgò *Zingaro* seu *Aegy-
ptio* nuncupant, de quibus multa colle-
git Crespertus lib. 1. *de odio Satanae discus-
12 fol. 176. cum seq.* Sed hi scriptoribus
Germanis, quam Gallis vel Italis no-
tiores: ideo hos audiamus. conditionē
eorum & originem sedulo perquisiuit
extra res fidei, non despicibilis Seb.
Munsterus l. 3. *cosmograph. fol. 267. Cū
agere* (inquit) annis post Christi natum,
1417. primò per Germaniâ apparere cepissent
homines nigredine deformes, excelsi sole, im-
mundi ueste, & usu rerum omnium fœdi, fur-
tis imprimis intenti, præsertim femina illius
gentis, nam utris ex furo feminam uident
est. Tartaros aut Gentiles talis uocat, in Ita-
lia * *Cianos* appellant. Ducem, comites, mili-
tes, milites, inter se honorant ueste præstantes;
canes uenaticos pro more nobilitatis habent;
sed

* *cap. c. 11*
not.

sed ubi uentur, nisi fortim non habent.
Equos facie mutant, maior tamen pars pedi-
bus graditur. Fœmina eam strato & parui-
lii iumento inuehiunt. Litteras circumse-
rant Sigismundi Regis & aliorum Princi-
pum, ut transire illis per arbes & provincias
insoluitur permittatur innoxiusque. Ferunt
ipsi ex iniuncta sibi penitentia mundum pe-
regimantes circuire, atque ex minore Aegy-
pto primum emigrasse. Sed fabella sunt.
Hominum genus, quod uia compertum est
in peregrinatione nati, ocio deditum, nullam
agnoscens patriam ita circuiat provincias, fur-
ta (ut diximus) seminariarum uictitans,
camino ritu dogit, nulla religionis cura, etiam
se inter Christianos paruulos suos baptisari cu-
rent, in diem uiuit, ex provincia demigrat in
provinciam: per aliquot annorum interval-
la redit; sed multas in partes scinditur, ut non
ipsi in eundem facile redeant, nisi per longa
interval-locum. Recipiunt passim & naves
& feminas uolentes in cunctis provinciis,
qui se illorum nascunt contubernio. Colluies
hominum mirabilis, omnium perita lingua-
rum, rustica plebs grauis immanis: ubi fo-
ris illa laborat in agris, hi sibi inuigilant
cellarum. Anus eorum chiromantia &
diminationi intendunt, atque interim quo qua-
rentibus dant responsa; quot pueros, maritos,
aut uxores sint habuit, mira astu & agilita-
te, crumenas quaruntur rimantur & ena-
uant. hæc de illorum moribus verissi-
ma. Vnde sæpe antonum subit admira-
tio, quo iure, vel iniuria in quibusdam
provincijs hoc genus flagitij a Princi-
pibus toleretur; non sine maximo schâ-
dalo, & damno rusticorum. Nam sce-
lerum impunitatem permittit, qui sce-
leratos tolerat. Si hos fures licet tole-
rare, certè & alios. Si horum chiroma-
ntia & maleficia reliqua tolerantur, non
id est nisi contra diuinæ legis, & Ec-
clesiasticorum canonum auctoritatē.
Notoria sunt flagitia quæ Munsterus
memorat, & ipsidem planè ver bis Al-
bertus Krantzius lib. 1. 1. *Saxonia ca. 2.* ut
alter ab altero, vel ambo a tertio acce-
perint. Quod attinet ad maleficium
docet experientia, nam si quis illis ex
sacco vel capsa vnicum nummum lar-
giatur, omnes nummi qui in eodem co-
pula vel sacco inerant, migrasse quò uol-
cus ille, non raro deprehenduntur:

quod apertum maleficium est. Quoad
diminationes illas, nequeunt excusari a
superstitione, aut hæresi (si sic sentiunt)
aut impostura scandalosa. Quod alios
passim recipiant, ex nationibus per
quas transiunt, id nullo pacto illis cō-
cedere deberent respub. sed tales qui se
ijs aggregant, & ipsos receptatores,
condignis pœnis coercere. Nam con-
trarium est otiosos & vagabundos fo-
uere in reip. perniciem: quod vel stoli-
dum, vel improbum planè. Nota sunt
contra otiosos leges Aegyptiæ, & Atti-
cæ apud Athenarum lib. 4. & Pierium
lib. 3. Notum hodie, ubi iustitia uiget,
magistratus solere in tales inquirere,
vnde uictitent, nam nemo de vêtō præ-
sumitur uiuere l. fi. *(de alim. pup. præst.)* &
merito semper commendata fuit lex
Corinthiorum, quam ex Diphili come-
dia retulit Athenæus lib. 6.

Est optimè hic statutum apud Corinthios:
Si quempiam obsonare semper splendi-
da

Videmus, hunc rogamus; unde uiuat, &
Quid faciat operis si facultates habet,
Vt reditus harum soluere expensas queat;
Perpetuus illum persui bonis suis.

Sin forte sumptus superat ea quæ possi-
det;

Prohibemus huic ea ne faciat in posse-
rium;

Ni parcat, iam plebs sit multa graui.
Sin sumptuosè uiuit, qui nihil habet,
Tradunt eum tortoribus. Proh hercules;
Nec enim licet uiram alioquin male digere.
Talem scias: sed est necesse aut uellibus
Abigere prædam, aut sedere uiros aduim.
Aut in foro agere Sycothamiam, aut peris-
dum

Præbere tellem. Nos genus hoc mortalium
Eieciunt ex hac uibe, natus purgamina.

Cingaros credo tolerassent, quos
non præsumptio est, sed res docet, cle-
pendio, harpagaodo, futeis, maleficijs
uiuere.

Verum excusant illos Patroni, cala-
mitosum esse genus hominum, misera-
tione dignum, cur? Ex Aegypto orien-
di, luunt maiori a fide Chauliana apo-
stasiam, & penitentiam obeunt, septi-
nalem

nalem locis incertis vagationem. Summa defensionis hæc est. Quam diluunt alij. quem dixi Sebastianus; *Sunt anni* (inquit) plus, minusve viginti sex ab hoc tempore quando ego Munsteris ista scribo, quod Heidelbergæ agens istius gentis primoribus militionis iuxta extorserat litteras quasdam, quas gloriabantur se habere ab Imperatoribus. At illa mihi ostensa erant. Vidimus quoddam quod aium Lindois à Sigismondo Imperatore impetratum; in quo mentio fiebat quomodo maiores eorum in minori Aegypto, olim ad aliquos annos, abiecto Christianismo ad Gentilitatis errorem relapsi fuissent, & respicientibus eis poenitentia iniuncta, quod tot annis ex singulis eorum familiis aliquot per orbem peregrinantes proficerentur, diluerentque in exilio perfidia suam crimen. Sed iam dudum evanuit tempus buissee suae peregrinationis, & tamen colluies illa non cessat circumungari, furari, mentiri, augurare, & diuinare. Cur si poenitentiae terminus effluxit, poenitentiam adhuc prætexunt verum falsum etiam, quod de Aegypto factant. Nam interrogati nec sciunt quidem quid Aegyptus, aut ubi minor vel maior. Vnde ergo emerferunt? Mira varietas est sententiarum. Quidam Cincalos dictos putant, quasi *dyctur*, penarium expertes & mendicose; aut *γ*, & *κ*, commutantur facillime, & Menander in Thaide quendam ait *αλγος* & *αλγος* & *αλγος* & *αλγος* & *αλγος*, mendicantem leberide & cincalo. Leberis significat spoliū serpentinum; *cincal* autem cui etiam nomen *αλγος* & *αλγος*; si caudæ demas ornatum valde implumissimū de rustici egenos & erroneos, Cincalos dixerunt, ut & Aliano & Suida docet Adagiographus *ch. liad. 2. cent. 2.* hæc sententia placuit Pierio Valeriano lib. 25. *hieroglyphicor.* Sed ad rem non facit. Polydorus Asyrios & Calices putat: Volaterranus Vxios & Persia: hoc est ariolari. Nomen indicat, Belgæ *E. i. p. h. m.* Galli *Aegiptius*, Hispani *Gitanos*, Ita li *Cingari*, vel *Cinari* vocant; Germani supetiores, *Ziguner*; quæ omnes voces ab Aegypto deductæ; & hæc vitium, quasi *Chusener*, à Chus Chami filio patre Aegyptiorum & Aethiopum. Hi quia vident tempus poenitentiae præfixum effluxisse; nunc duo quidam comminifuntur; unum est se non posse ad patriam

redire interceptis itineribus; cogatur ergo diuidi, & certæ alicui nationi ascribi, & legib. ibi receptis vivere, pellatur. Alterum est, etiam post illud septennium, sibi ex patrijs sedibus inde necessariam esse migrationem; si secus fecerint, & non quotannis mandras vel hordas suas (id est hominum multitudinem vtriusque sexus) exulatū miserint, calamitatem & sterilitatem omnib. certò præstam esse. Digna hæc causa, inquam sedulo inquiratur: quod si fiat statim apparebit impostura. Quæ vel ubi hæc gens, quæ quotannis tantopere multiplicatur? hæc quidem in peregrinatione sua, nisi adultos vndeque colligeret, citò interiret. Deinde satis illi ostendunt falsum fuisse primum illud de iniuncta poenitentia. Quod de fonte horum verisimilius comperi, est quod in *Annalibus Boierum* his verbis ab Auentino per scriptum fol. 826. libro septimo; Eadem tempestate furatissimi illud genus hominū colluies atque sentina variarū gentium, quæ in consilio Imperij Turcarum atque Hungaria habitat Zigenos appellamus; rege Zin Kelone, nostras peragraræ capere regiones furto, rapina, diuinationibus, impione pro suis victum quarunt. Ex Aegypto esse mentitur, extorresque domo à superis cogi se, maiore delicta; qui Desiparam virginem cum puero 18. SV. hospitio exciperet, iuravit, septem annorum exilio expiare imprudentissimè consingunt. Experimentis cognouit eos uti mendicantem lingua & proditores, atque exploratores esse. Cum alijs, tum imprimis Maximilianus Imp. Cas. Aug. & Albertus parens Principum nostrorum publicis editis testantur: adeo tamen una superstitio hominum mentes, velut lethargus immisit, ut eos uolari nefas putaret, atque grassari, furari, & imponere impudè passim sineret. Tria hinc collige, primū, origine Sclauos esse ex diuione Vvinden; sanè, quod peculiare ipsis idioma, in Sclauonicū vergere significat Auentinus; loquens de nativo. Scio namque præterea fictitium quoddam habere ipsis solis notū, quod Hispani vocant *Zirguenca*; Germani, *rotle Munster*, *Romelsch*, hoc est Rubrum barbarissimū. Norunt interea cuncta ferè Europæ idiomata; & apud Germanos Germanicè, apud Gallos Gallicè, apud Italos Italicè &c. loquuntur;

tur; quod necessarium ad finem explorandi. Secundò vides hos septennem illam priorum poenitentiam, iam ad singulos posterorum porrigere, ut prætextus sit vagandi. Tertiò comperitos Principibus prudentissimis de prodicione, merito damnatos, sed quadam imprudentium superstitione foueri. Dicam quod rem valde confirmat, cū adhuc in Hispania anno 1584. verlarer Legionem, magna tum multitudo istorū per pagos illos inundaret. festum corporis Domini tum celebrabatur, petierunt aditum in Ciuitatem, ut (honoris causa) præfulcarent, quod illic consue tum, fecere, sed a meridie propter furacitatem feminarum ortus tumultus fugere in suburbia, & ad S. Marci (D. Iacobi equitum magnifica est habitatio & hospitale) se conglobarunt, & iustitiam adinstitos militari vi repulerunt, mox tamen, nescio quo pacto, dissimulata omnia. Huic hordæ Comes erat, sic appellantur, in turba multi recepti Hispani, etiam ex Graiales, Villabraxima & pagis nonnullis Castellæ. Comes tamen petire Castellanum idioma loquebatur, quam si Toleti natus, Sciebat omnes Hispaniæ aditus terrestres, (Pueri vocat) omnes regionum amfractus & difficultates, qui roboris esset cuique ciuitati, qui præcipui in quaque, & quæ cuique opes. Nihil ferè ad rem pub. pertinet, tam arcanum, quod eum lateret nec etiam hoc, sed gloriabatur. Quo autem rei hæc curiosa exploratio? Nonne compescenda vagabundorum hæc curiositas, etiam si solum peregrini, & in culpa vitæ? Bene tibi, bene sit Maxime Carole, qui in constitutionibus Conuictorum habitatorum Augustæ Vinde licorum anno 1549. cap. 26. hæc fecerunt mortalium, hos erroneos periculosissimos, *Zyngewer* seu præligatores Teutonici terra excedere veluti exploratores & proditores Christianæ Ecclesiæ missos a Turcis fanciuit. Commemorant hanc constitut. Petr. Gregor. lib. 34. *Synagoga iur. iur.* cap. 16. num. ultimum inuenitur in eisdem Crespetus d. loco, & (cui meliorem opto religionem) Philip. Camerarius L. C. *opere honor. sue* *essuarum* 4. 17.

Sed obijciuntur nobis duo, vnum SS. auctoritas, alterum exempla certa huius diuinationis. Auctoritates sunt duæ suæ; prima est Exod. 13. *uer. 9.* *Erit quasi signum in manu tua.* Respond. hoc explicari sequentibus verbis: *Et quasi monumentum ante oculos tuos.* loquitur enim de solemnitate azymorum: cuius celebrationem vult Hebræis esse signū memoriale liberationis ex Aegypto: Sumit autem metaphoram a more hominum, qui quando volūt alicuius rei recordari, solent digito anulum inde re, vel filium alligare: quia cum manū sapè ante oculos eleuamus, fit vt recordemur eius, quod verebamur ne obliuisceremur.

2. Iob. 37. *v. 7.* *Qui in manu omnium herminum signat, ut norint omnes opera sua.* Depinxit ergo Deus in manu singulorum vnde queant prenoscere, quid dicturi, facturi, passuri sint.

Respond. cum Olympiodoro & Philip. po presbytero ibi, verbis istis significari, hæc temporis vicissitudinem, de qua loquitur, serenitate & procellis niuiū imbrumque a Deo contemperatam, ut & Dei fortitudo fiat manifesta: & homo videns se tam facili negotio a Deo quauis tempestate impediri a proposito, manumque suam sic quasi quibdam vinculis altringi, & ab opere, arceri: cognoscat se, sine Dei adiutorio posse nihil, suamque confecturam imbecillitatem. fauet huic expositioni versio LXX. quæ habet, *ut cognoscat omnis homo imbecillitatem suam: necnō* Hebræus contextus, in quo ad verbum, sic, *in manu* (sive in vehementia) omnes obliuiscunt, ad sciendum omnes homines opus eius. ubi ex more Hebræorum, *Veia* *ויהי* noliter vertit, *in manu*, pro in vehementia atque admirabili signo, sicut *Isaia* & *Ezechiel* a *Iad* posuere pro visionem prophetica non vulgari; sicut *u. 15. Esa.* *Moses b. manum Dei* usurpauit, pro potentia & magnitudine Dei. Lege loange aliam explicationem loci Iob, apud Francisc. Valesium; quæ, quamvis ingeniosa sit, cum præcedentibus uerbis non coheret.

3. certant exemplis prædictionum, quas euentus roborauit. Bartholomæus

21. Rel. 3.
u. 15. Esa.
8. uar. 11.
Ezech. 1. u.
3. & c. 33.
u. 22. & c.
37. u.
b. Exo. 14.
u. 31.

volebant contemni: est contra Stoicos Protagoram, Artemidorum, Tyaneū, & similes; qui si somnium sit, necessario quoque aliquid volunt significare (vt ex eorum supra posita definitione patet) & ideo nolunt vlla omnino somnia negligi, vel præteriri. Vtrumque extremum condemnat S. S. Stoicorum, dum ait: *a ubi multa sunt somnia, plurima sunt uanitates, & sermones inuani: in uero Deum time.* Item, *b somnia extollunt imprudentes, quasi qui apprehendit umbram, & persequitur ventum: sic & qui attendit ad uisum mendacia.* Epicuræos autem damnat, dum tot exempla diuinorum somniorum, & interpretationem, passim suppeditat: Rectius ergo Homerus *d* & Virgilius *e* commentari sunt fabulam, de duplici porta somniorum; per ebur neam falsa, per corneam emitti veras, vt indicarent quædam vera & significatiua, quædam falsa & inania ducenda.

2. Concl. Tam certa sunt somnia, quam eorum certa causa, si hoc effectum certum eorum producit, etiam somniorum prædictio certæ: si probabiliter probabilis, si fortuito, fortuita & fallax.

Explicatione hæc tantum indigent. Synæsius prædicto commentario cōminiscitur spiritum quendam phantasticum; quem vult esse animæ vehiculū auctorem & fabrum omnium somniorum: quod Platonicum figmentum est fabulis æquale poetarum. Porphyrius duas causas agnoscit: vnā, dæmones bonos malosq; quam nos admittimus esse causam quorundam somniorum: aliam notiones quasdam, quas animus ex alia vita secum allatas in corpus intulerit; quod est a fidei dogmatib. alienum. Nec enim animus hominis corpore antiquior aduenit aliunde, nec quando infundebatur a Deo, vllas secum attulit. Aristoteles *f* negat vlla a Deo immitti somnia; quod S. S. prorsus repugnat. Contra Plato, *g* cuncta somnia dæmonibus ascribit, quod recte Philosophia, & quotidiana experientia refragatur. Melius Hippocrates, *h* vera somnia, partim Deo, partim naturalibus causis ascribit, Rem acutè tetigisset, si tertium membrum addidisset, non prætermisum a D. Grego.

rijs qui rectissime somnia tribus aucto-rib. adscripsit, Deo, Naturæ, Dæmoni: vnde posteriores Theologi ea diuiserunt, in *Diuina, Naturalia, & Dæmonia.* præcipua difficultas est de Naturalib. Naturalia proficiscuntur vel a causa intrinseca somnianti, vel a causa illi extrinseca. *Intrinseca* nascuntur, quædam potissimum ab anima, & tunc dicitur *causa animalis*, aut (vt quidam loquuntur) *moralis*, quædam potissimum a corpore, & vocatur *causa corporalis*, & ab alijs, strictè loquendo, *naturalis*. *Intrinseca causa animalis* est, quando somnia obueniunt de rebus, quibus cogitatio vigilantis valde fuit intentia, iuxta illud Salomonis: *K*

de hac causa, Artius;

Multas curas sequuntur somnia.

Rex, quæ in vita & somnia homines cogitat, curant, vident.

Quæsi agunt vigilantes, agitantque, causam in somniis accidunt.

Minus mirum est, idem censuere. Liberius, & plurimi, quos libere citari: nunc non repetam. D. Greg. Nyssenus acutissime scripsit, in huiusmodi somnia similia celsenda citharæ, cuius istles, cessante manus impulsu, adhuc modicum extrema motione trepidant ac tinnunt.

Corporalis intrinseca causa nascitur a præteriti dispositione ac temperamento corporis, quod vel inedia exhausti, vel erapula repleti, vel humore aliquo nimis prædominante agrestis, vel alio interiore vitio laborat. Ex his causis, vel pacata, vel turbida, vel multiformiter varia somnia nascuntur. Quibus sanguis est copiosior, rosas somniant puniceas, crocum, hortos, conuiuia, choros, complexus, aerem, volatum, & lata omnia. Phlegmatici, mare, aquas, balnea, nauigationes, submersiones, onera grauantia, tardam, & impediam a noxijs fugam. Colerici, colores flauos, rixas, pugnas, incendia. Melancholici, fumos, caliginem, tenebras, per loca sola, nocturnas aberrationes, terra spectra, mortes, trifidaque cuncta. Quibus vesica humore plena, somniant de

de lacubus, fluuijs, imbribus, & somnando nonnumquam impluunt ipsi in lauinas. Quibus dominantur sinceri purique succi; putant in somnis volutari se inter odoratos suauisq; flosculos: contra in fordibus, cæno, cloacis, cadauerib. versari sese, quorū in corpore humores foetidi putridique coaceruantur. Quibus viscido humore affectæ obstructæque sunt partes cerebri posteriores, illi comprimi ac suffocari sibi videntur in somnis. *Idem d. Tm. Græci, Latini Incubum morbum, Hispani la pesadilla, Gallia coquemare, vocant.*

Naturalis extrinseca somniorum causa est, quando dormientis imaginatio ab agente extrinseco mouetur. huiusce modi agens est duplex, alterum est aer ambiens, alterum impressio siue influxus corporum coelestium. Sicut enim corpora coelestia suo in materiem corpoream influunt varias formas lapidū metallorum, plantarumq; gignunt: sic influendo in phantasiam, quæ organis corporeis est immersa, posse a coelestibus corporib. produci species imaginabiles, effectui a corporibus illis coelestibus promananti conformes, non est negandum. De his,

Sit 3. concl. Somnium ex naturalibus causis derivatum, eatenus licita est observatio & interpretatio, quatenus causa naturalis effectibus causa sue conueniens sunt adæquate.

In hac conclusione medici, Hippocrates & Galenus, & Theologi consentiunt, eaque deducitur ex iam dictis, Indiget verò tantum explicatione. Quando causa est *intrinseca & animalis*, possumus somnium obseruare, vt in posterum studia vitæq; nostram melius & securius instituamus. Est, quæ lectio vel cogitatio diurna, foedis illusionibus tempore nocturno inquinat, excludat quæta potest curâ similes cogitationes. Territant aliū crebra somnia, & in pusillanimitatē, desperationem, vel quod aliud adigunt vitium: causas debet somnium inquirere, & remedia procurare, quibus liberetur. Contra somnijs alius vrgetur in bonum, vt religionem, cibitum, poenitentiam probet ille, num hæc, vt videt

tur, a Deo sint. Somniorum huiusmodi naturalium interpretatio pendet ab experientia, & ingenij sollertia, cognitione studiorum, morum, & propensionum, quæ sunt in singulis.

Quando causa *intrinseca est corporalis*, potest quis instantes morbos metuere, seque præmunire. Scribit Gal. *a* quendam cū somniasset alterum crus sibi factū lapideum, mox ea corporis parte paralyticū extitisse. Eadem causa tā vehemens quandoq; est & accelerata; vt qñ quis somniat aliquid sibi accidere, id reuera tunc illi accidat, exemplū Cornelij Rustini petere licet a Plinio secundo. *b*

Quando *naturalis causa est extrinseca*, tunc videndum; an effectus sui principium aliquod in nobis habeat, vt si somnianti ipsi agendum vel patiendū aliquid sit ab illa causa (exempli gratia, si somnium me iterum Romanū, vel consilium). an verò euentus principium somniantis sit prorsus extrinsecū, veluti quod largus imber erit, quod nauale prælium futurum, quod Turcæ proligandi. Et hæc extrinseca rursus in duplici genere sunt; quædam nō adeo sunt a somniante remota, quin possit ab illis naturaliter affici & pati, v. g. possum hodie pati a causis futura cras pluuie, vt experitur podagrici & herios; quædam tā procul remota sunt a somniante, vt nihil corporis eius ab illis naturaliter pati queat, v. g. non possum hic pati a causis futuri hie imbris post biennium, propter temporis distantiam; nec futuri statim imbris in Iaponia, propter loci intercapedinem: nec a causis, propter quas moderna regina Anglorum successor ad solū euehendus: quia causa huiusmodi nihil pertinet ad corporis mei temperamentum. Hoc igitur dico; Extrinsecas causas, quæ in nos possunt operari, probabilis aliquid præbere ad huiusmodi somniorum interpretationem, iuxta probatorum medicorum & philosophorum morem, similitudines in somnis visis inter se comparant; & quæ quarum rerum sint similitudines, & ex quibus causis proficiantur, perpendunt. Verè tamē hæc probabilitas valde tenuis est, & minuta. Extrinsecorum

a lib. de praesig. qua ex somniis accidunt.

b li. 7. Nat. hist. c. 50.

Je. 1. 13

In Com. Adul. in Seneca de vita, m. li. de somniis q. 1.

secorū verō, quæ in nos agere nequeunt penitus incerta, & fallax est observatio: si quando respondeant eventui, id a casu sit, vel ab intelligentia quāpiam reuelatur.

Vnde infertur corollarium, eum peccare, qui ex naturalibus somniis, etiam intrinsecis, futura contingentia diuinat, vel quacunque ab arbitrio manant libertate, siue somnia sit, siue alterius, multoque magis, qui de his, quæ sunt gratia dari à Deo solita. Ratio est, quia hæc non dependent à causis naturalibus, aut temperie corporis. Hæc de naturalibus.

Diabolica somnia sunt, quæ mali spiritus insidiosè dormientibus inmittit, vel ad perturbaciones animi ciedas, vt libidinem, iram, odium, desperationem; vel ad occultorum, aut futurorum significationem; de quibus verum illud Benelopes Homerice, minimè curada somnia: & illud sapientis: *multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in eis.* De hoc genere fuerunt lectiterna gentiliū in fano Serapidis, Aesculapij, Podalirij, & aliorum, quibus incubantes somnia captabant; quorum mentio etiam apud Maronem in Aeneid. de quibus iam egi. b Minus notum illud, quod de Venere Gæza scribit Marcus Historicus testis oculatus; e in loco (ait) qui vocatur tetraphodon (hoc est quadrupes) stabat statua marmorea, & dicebatur eam esse Venere. erat autem supra aū marmoream: statua vero effigies erat nuda mulieris, quæ palam essentabat veneranda sua. Statuam autem in honore habebant omnes ciues, maxime vero mulieres lucternas accendentes, & thuro suffocantes. Dicebant enim eam in somniis respondere his, quæ voluit inire matrimonium. Describent autem se in uicem mentientes. Sape uero iussi à damone contra hanc matrimonium, statim abire, ut id recte eis procederet ut inter cōficerent diuortia, nec male cohabitarent, &c. addit enim de mendacibus responsis plura, & de statuæ ad signum crucis deiectione, & demonis fugæ. Huiusmodi sunt somnia. Anabaptistia, & feruere olim Enthusiastarum; & admiranda quædam Gentilium; quæ ad naturales causas, vel nullo modo, vel egre possunt referri, notabo loca vnde petet qui uolet. Tale fuit somniū

Epithelis Messenij de annu liberanda per humi effusionem inter myrtum, et similacem, & tale Aedefij philosophi apud Eunapium. tale matris Articulæ, & de filio; tale Ptolomæi apud Tacitum, & tale Nestorij Atheniensis apud Zozimum, & Iuliani Apostolatæ apud eundem, & Ammianum, & multa alia apud Valerium Maximū; sed omnibus admirabilis quod de Odati, & Zariadre refert ex Charere Mitylenæo, Atheniensis. k

Tale meo iudicio fuit nostri temporis somnium Lud. Borbonij principis Condæ: qui Hucnotorum hereticorum, & perduellium, contra Regem Christianissimum Carolum Nonum, copias ductabat; si vera sunt, quæ de ipso Richardus Dinotus scripsit: nam ut de alienis dubitem facit, quod cum bis mei meminerit, in Historia tumultus Belgæ, bis (deceperit puro, non sponte) veritatis cum iniuria id factum: video decipium in meis, & alienis quibusdā, quorum testis ocula sunt fuit: decipi potuisse credo etiam in reliquis hæc dubitandi causa. Sed in lib. 2. de bello Gallicano a Cæsar de prælio propè Druidarum urbem commissos: cum Condæ (inquit) sub signis starent aduentum hostium, & prælium exspectantes, inter duas acies duo lepori exierunt, qui innumeris sceleretorum glandibus periti in tuta in diuersa abierunt. Prognosticon erat in pugna, in qua hostiles acies inter se congressæ, campum prælii uacuum reliquerunt in diuersa abeuntes. (primum hoc ad omnia pertinet, & hi lepori duo demones videntur fuisse. Pridie etiam diei quiddam non minus prodigiosum ipse Condæ accidit, quod futuram etiam pugnam prænuunciare nissum est. Cum ad risum quidam per quem illi eum equitatu transibat multus populus congregatus esset, ut transientes equites spectaret: et ex annis in medium aqua se coniecit, Condæque a repta illius ocrea sistit, atque eum attente respiciens hæc uerba protulit, Princeps uade, tu patieris; sed Deus est tecum. (Quis adeo obesse naris, cui non soboleat Satana commentum, ut in hæresi Cingliana, pro qua tuenda hoc bellum gerebatur, miser, & comites confirmarentur? Hæc hæc vel de eodem grege, vel summi nearni Nympharum una, hoc est codex-

d Pausan. in Messenia. c in eius vita. f Ant. Bonif. rer. Hungar. 2.3. data. 1. g li. 4. h li. 4. Ann. lib. 2. i lib. 1. c. 7. k li. 1. d. p. 98.

codæmon. Certè bonus spiritus non diceret, cum hæretico ad hæresim propagandam esse Deum. Sed pergit Calumnista. Narrabat etiam ipse præterita nocte somnium habuisse, quo sibi videbatur ter diuersis temporibus in prælium descendisse, penes ipsum uictoriam stetit tribus præcipuis hostibus casis: sed post lethale uulnus accepisse. (En somnium, fors an à pincerna narratū? audi accommodantem rebus iam præteritis, & ideo non tam Prophetam, quam narratorem) Hæc Condæ somnium fatidicum fuisse postea tempore ostendit. Nam in Druidico prælio Sanctæ dræanus Marefcalbus occubuit, Gensanus Dux in obsidione Aureliarum, Comes stabili in pugna Sandionysiana lethaliter uulneratus est, Condæ post in Bassacensi prælio trucidatus. Pulchre nam inter Poltrorum, & Guisum quem occidit tum prælium fuit: & Princeps Condæ in Poltroto erat, cum scelestissimus lazo Guisum scholop inopinatus traiecit: quod se factum auctore Condæ nunquam fateri uoluit. Quid et ueret tale somnium à Condæ militari stratagemate confictum ad suos animandos, & de tribus uictorijs certos, securosque reddendos? dices eventus respondit. adi Aristotelem, docebit à casu hæc fieri posse, & quia facile est accōmodare uisus euentus, cum præteriere. Huc pertinet quod Blesensis scribit; Non ignoramus, inquit Apostolus, astutias Satana. Mentibus hominum phantasiæ illusiones inmittens nunc animi uolatu, nunc incensu hominum, nunc ferarum, somniisque aut alijs modis promittit scientiam futurorum; & sic rerum euentus lazo, insusceptos denunciat, ut quietem cordium una curiositate sollicitet, atque ut aliquid paulatim de fidei sinceritate incrustet, & paulo post, ueruntamen ut fidem habeam somniis, nulla me somnia inducant. Non inficitur quoniam anima frequenter ex reliquijs cogitationis uel innata sibi perspicacia (significat præfagiū illud, & sollers quod ex præstantia spiritus naturalis naturæ nascitur, sed ualde imperfectum, cum homo post euentum, ut plurimum, collatione somni, & contingentium facta, deprehendit quidam futurorum præfigitur imaginem: sed crebro decipitur. Nam sent per experientiam didici, ex cuius uisione, quæ mihi gaudium quādoque munit

uerat, postea contrarium reportand. Scimus ita que ne cures ami ce carissime. Sic ille c. pillol. 65. editio nis optimæ Buseianæ.

De his sit 4. Concl. Dæmoniacæ semina obscuræ, ut fraudem demonis caueas, licet ad occultorum scientiam, uel euentus futuros, nec licet nec expediat. Prior pars patet, quia hoc animæ salutare est, & aliquādo necessarium. posterior pars probatur, quia hoc lege Dei prohibitum. a Non augurabimini, nec obseruabitis semina. Item quia non potest horum interpretatio, citra miraculum, haberi, nisi ex pacto cum dæmone; quod prorsus illicitum. Nec etiam hoc expedire potest, quia sic accepta occultorum cognitio, curiosa, & superstitiosa est; futurorum uero contingentium; non nisi fallax, utpote, ipsi diabolo incerta. uide Salisburiensem d. cap. 17.

Diuina insomnia nobis à Deo, mediantibus bonis angelis, suggeruntur, quorum iam causæ, & modi sunt expli b cati: b exempla, qui uolet, ea passim reperiet, ut Theod. Imperatoris, c Arno b iij Rhetoris, d Mauricii Imperatoris, e & Bardæ, f & Eulogij, g & fortassis tale fuit Alexandri Magni d sanitate restituenda Ptolomæo, h & de Castrioto matris apud Barletium li br. 1. & multa apud Fulgosium lib. 1. Exemplor. c. 5. Sit.

Concl. 5. Diuinorum somniorum obseruatio licita est; sed interpretatio satis conuenit illi, quibus à Deo facta interpretacionis reuelati o. Prior pars patet, quia immittuntur a Deo, ut ea obierimus, ea; nos doceant, moneant, contingant. posterior pars probatur uerbis Danielis; i Mysteriorum quod Rex interrogat, sapientes, Magi, arioli, & aruspices nequeunt indicare regi: sed est Deus in celo reuelans mysteria, qui in diea uis tili, &c. & poscat k Mihi quoque non in sapientia, quæ est in me, plusquam in cunctis uisum est, sacramentum hoc reuelatum est; sed ut interpretatio Regi manifestaretur. Paulus quoque: l quæ Dei sunt, nemo cognouit nisi spiritus Dei.

Discernere dæmoniacæ à diuinis somnijs pertinet maxime ad confessarios, & qui medicinam faciunt animarum, qui discretionis spirituum dono præditi sunt. pendet hoc iudicium à causis, N 2 & c.

a Gen. 19. u. 26. Dem. 18. u. 10.

b sup. a. 1. g. 2. in fin. c Theod. li. 5. h. 1. c. 6. d apud Hieron. in chro. Euseb. c apud Glycam p. 4. an. nal.

f apud eundem Glyc. g D. Aug. lib. de cura pro mort. h Diodor. Sicul. 17. i c. 2. n. 27. k Vers. 30.

l Cor. 1. u. 11.

a Ecl. 34. u. 7.

b sup. c. 1. g. 2. f. 2.

c in uita S. Porphyrij E. p. 1. m. n. f. Febr.

& circumstantijs reliquis, ad eum modum, quo visa, & revelationes expendi-
das docuit. *a* In summa hoc obseruan-
dum, si constet neque ex animali, ne-
que ex corporali causa somnium fuisse
natum; dubitetur verò utrū sit à Deo,
vel à diabolo; tutissimum fore; si,
ut à diabolo immisum, caueas, &
contemnas. Probatur hæc regula,
tum ex Sapiente Syracide, qui docet ex-
trinseca somnia esse contemnenda, quæ
non constāt à Deo immissa. Nā iste est
b Eccl. 34. sensus horum verborum; *b* Nisi ab al-
tissimo fuerit emissā visitatio, ne desomnijs
cor tuum. 2. probatur ratione, quia curio-
sa somniorū observatio, ad hoc discrimē
agnoscendum est superuacua, quia
Deus solet, quando somnium mittit; si
mūl hominem certum reddere, hoc sō-
nium à se profectum, & cælius inuif
sum fuisse. 3. docetur experientia: nam
eos, qui curiosè ad somnia attendunt
somnia horum interpretatio subsecuta, in
grauissimas calamitates, & interitum
præcipites egit, ut Agamemnonem
Homericum in Iliade, Cyrum Per-
sarum Regem, & Xerxem, d Ono-
marchum. & Antigonum, & Pom-
peium, f
Atque hic de somnijs finem facerē;
nisi veniret in memoriam frequens il-
la, & mihi gratissima cum V. Cl. Iusto
Episto familiaritas, cum Louanij dege-
rem: quæ, quam tunc grata & iucunda
mihi frequēs de rebus, quæ & illum &
me decebant; hoc est literarijs, mori-
busque formandis, colloquio; tam nūc
molesta est acerbaque priuatio. Inci-
dit quadam die de somniorum vaticinijs
sermo. Tum ille remittit fuisse Bru-
xellæ sutoris cuiusdam uxorem annis
præteritis viginti, quæ plurima prædi-
cebat varijs, ab euentu ad vnguem cō-
probata: Spellium (præfectus ille via-
rum erat, vocamus Barbanti *de yor kor*)
agendum in crucem, Requesenium gu-
bernatores, ex morbo mox obituros
concilium supremum Regis vim pas-
surum, & plerosque carceri mancipan-
dos consiliarios; & similia non pauca.
Hanc se non semel vidisse, & audiuisse.
Solitam dicere in somnis sibi spiri-
tum quendam se ingerere, specie diffusi

corporis candidi, cuius nequiret linea-
menta discernere: ab eo se doceri om-
nia: cumque appareret, semper se tan-
to, tamque continuo horrore percelli,
ut animo hinc sibi videretur. Hunc
cogere postea, ut, vel cum vitæ pericu-
lo, denunciaret alijs quæ in somnis edo-
cta; nec finire quieram, dum iussa per-
agat. Fuisse mulierculam fati alioqui
contemptibilem, & simplicem, nō qui-
dem diffamatam: sed nec comperte san-
ctitatis. Varia subit animum de hac re
cogitatio. Quam certum, hæc somnia
supernaturalia fuisse; tam mihi dubiū;
Vtrum diuina, utrum demoniaca fue-
rint? Solent diuina mulieribus nō mi-
nus, quam viris contingere; nec obsta-
re, vel vilitas, vel paupertas personarū.
Solitus horror quidam diuinas
etiam appariciones comitari. Solita ac-
cedere ad dicendum coactio. Verū
pellucet mihi in hac narratione plu-
ra, cur potius suspicer ab atro, quā ab
candido spirite ista profecta. Primū
illa species diffusi candoris, informis
semper, & continuum adferens horro-
rem, non cumularum sequenti mentis
læticia, & tranquillitate; indicium facit
non obscurum, auctoris sui candorem
mentientis. Sexus suspectus, & condi-
tio nihil commendans, quam nos sancti-
tas, nec prudentia, aut deuotio, vel alla
signa huiusmodi comitabantur. Actū
erum illi nullum hinc, vel quæstus; sed
sepe verbera, conuitia ferē semper. Sic
soler sagis accidere & suis hanc dāmonē
mercedem pendit. Deinde quæ prædi-
cebat, de publicis quidem rebus erant;
sed eorum cognitio in publicum parū
erat necessaria. Quia tum prædicaban-
tur, quando vix præcaueri poterant; nē
pe exiguo paucorum dierum antequā
contingerent tempore. Frustra etiam
prædicebantur, à sola muliercula: cui
fidem adhibere, nullius prudentis vi-
ri fuisset. Non consuevit autem Deus,
quæ præcisci, & præcaueri vult; sic, nū-
dā pēgulationum momentis omnib;
indicare. Denique quæ prædicebat, hu-
iusmodi erant, ut non dico dāmonis;
sed etiam humanæ prudentiæ, & conie-
cturæ subiacerent. Spellij supplicium;
quia sciebat dāmonem, eum iam reum ef-
fe, &

fe, & propter crebras accusationes oc-
cultarum delationum serib, & sedulo
in eius actiones, vitæque inquiri. Lu-
douici Requesenij morbus; anthrax e-
rat in corpore simul obeso, & admodū
bilioso; quis eum lethalem fore nō præ-
iudicaret? iudicant medici, ex indicijs ex-
ternis; non queat Aesculapius ille ful-
minatus, cui patent corporis interna.
Ordinum molimina contra Conciliū
status, iam diū coquebantur. Hæc ja-
daciā, & conatus non ignorabat, qui
stimulabat, ex consiliarijs qui inuis, q
magis, qui minus, tenebat Satan omnia
videbat coniuratos vigilare; alios uel
non credere, uel contemnere, uel flu-
pere; quid futurum, & quæ ex simili-
(ut dicunt Dialectici) præmissis conse-
quentia, non erat magna, neque super-
naturalis sagacitatis odorari. Sed sal-
uo hæc meliore iudicio.

CAPVT IV.

De coniectione Politica, sine de fortibus.

Politica sortem uoco, quæ iure, ac
legibus probis aliquando recepta;
ut est fors diuisoria, sortium contrahens, cano-
nica purgatio, & fuisse olim permittē, nūc
uero damnatæ uariæ quædam vulgare:
purgationes. De quibus singulis agen-
dum.

QVAESTIO I.

De diuisoria sorte.

Diuisoria sorte Romani olim in indi-
cibus legendis, prouincijsque for-
tiendis utebantur, nec non in familia
heriscunda, militarijs, alijsque negotijs.
Iudicium illam sortitionem a Roma-
nis ab Atheniensibus accepere; ubi iam
olim in Areopago iudices, coniectis in
urnam uariis litteris, sortiebantur; b
quod & Siculos imitatos Plutarchus,
cum de augurio, quod ex littera M. ipsi
obtingente coeperat Dionysius, ageret
in *Aperthege*, apertè docuit. Sed de gen-
tilium sortitione, cæteris plura, & me-
liore methodo Iunius Hornanus tradi-

dit. & Addam quæ I. C. & Theologi
consueverunt. Si dubium sit, qui primi
causam in iure dicere debeant; a si de
hereditate, & bonis diuidendis: a si
de optione pluribus relicta, f de ser-
uis manumittendis, liberis diuidendis,
& similibus; g eam permittunt iura;
prohibitum duntaxat foreiri Episco-
pum, h uel aliam quamuis digonitē,
aut beneficium Ecclesiasticum. i In
cæteris ergo dignitatibus, & officiis,
actionibus, poenis, rebusque alijs, di-
uisoria fors, quæ quid cuique tribuen-
dum, quæritur, prohibita non est, ut
patet ex capite primo 26. q. 2. qui Canon
de hac diuisoria tantum, debet intelli-
gi, ut patet ex ipsomet D. Augustino; k
ut tamen in his nullum peccatum inter-
cedat, seruanda sunt quatuor conditio-
oes. l Primò debet euentus à Deo ex-
spectari, & nō a casu, fortuna, uel astris.
quare & Deus inuocandus iuxta illud,
m In manu tua fortis mea. Si quis certò
euentum expectaret ab astris uel fato
(sumpto ut sumunt Stoici, & Astro-
logi) mortaliter peccaret; si à casu,
fortuna (fortunam non ut gentiles,
nam tunc esset mortale, & idololatri-
cum; sed ut Christiani sumunt philo-
sophi, accipiendo) n in re graui foret
ueniale; in re leui, uix esset peccatum,
2. debet adhiberi simplex fors, sine ulla
superstitione; uel abusu rerū sacrarū,
aut Script. sanctæ; o non tamē est Mor-
tale peccatū, nisi magna adsit irreuerē-
tia. 2. necesse est, ut illi, qui sortiuntur,
æquali iure nitantur, alias enim esset in-
iusta sortitio; & quidem grauior, si de
bono publico ageretur, u. g. si de offi-
cijs publicis digni, & indigni sortes
mitteret. Sors. n. posset indigno fauere,
cum damno reip. et iniuria dignorum.
4. ut principalis intentio mittentium
sortes, non sit inquirere uoluntatem
Dei modo extraordinario p (quia ta-
lis modus omnino est incertus) sed
præcipua intentio debet esse, ut ause-
ratur lites, discordiæ, quærelæ, inuidiæ;
q nos docuit Salomon. q Contradictio-
nes (inquit) comprimit fors, & inter potentes
queque diuidit. quare si aliter concor-
dia posset iniri, res forti non esset com-
mittenda; si aliter neq discordia sopiri

N 3 bonum

bonum pacis sortem permittit, seruatis his conditionibus. Hinc praxi receptum in militia, vt quando plures sunt rei, sorte experiantur, quis necandus, quis liberandus: tum vero seruandum, vt sit par sortientium reatus, alioquiniqua est sortitio, quoad minus nocentes. Sic tempore tempestatis licet sortiri ex omnium consensu quis nauicijciatur: & tempore pestilentis sortendum, quis parochorum in vrbe remanere debeat; a eadem ratione, quado dubium cui credere debeat elemosyna, potest sortitione res decidi. *b*

Porro ne quem fallant, quia in S. S. leget de sortibus rectissime post D. Hieron. & Beda *c* monuit Gratian. ea nihil ad nostra pertinere tempora. Nam in veteri lege, Deus inter alias ceremonias, hanc quoque instituerat, qua in sortitione vterentur, eamque sorti pramitterent; quae qualis fuerit, non satis constat, videtur fuisse quaedam ad Deum mentis eleuatio cum oratione ad hoc instituta, vt colligitur ex Levitico; *d* ubi de capri emissarii sortitione, sic legitur: duos hircos stare faciet coram Domino in ostio tabernaculi testimonij: mittensque super utrumque sortem, etiam Domino, & altero capro emissariis, cuius exierit fors domino, effert illum pro peccato: cuius autem in caprim emissarium, statuet eum vinum coram Domino, ut fundat preces super eum, & emittat eum in solitudinem. & D. Lucas de sortitione Apostolatus ita scribit; postquam narrauit duos ab Apostolis coram Deo statutos, Barnabam, & Mattheum; Et orantes, dixerunt: Tu Domine, qui corda nostri intus, ostende quod elegeris ex his duobus: nulli accipere locum ministerij huius, & Apostolatus, de quo praenunciatus est Iudas, vt abiret in locum suum. Et dederunt sortes eis, & cecidit fors super Mattheum. *e* Primum igitur statuebantur sortituri coram Deo, mox oratio fundebatur, tertio sortes singulis dabatur, ex miscebantur, in sinu, vrna, vel alio vase: cuius fors exibat, super eum cadere dicebatur. Certe missas aliquando in sinum, testatur Salomō; *f* Sortes mittantur in sinum, sed a Domino temperantur: interdum in calicem, quem sinu edimebant: vnde & calix in S. Scriptura sepe significat sortem; vt secundum non

nullos, his verbis: Dominus pars hereditatis mea, & calicis mei. *g* Torum ergo hoc negotium ceremoniale fuit: quare legis veteris caeremoniarum abrogatione, etiam hae sortitionis caeremonia cessauit. Vnde Venerab. Beda *h* obseruat Apostolos ante S. S. acceptum, in electione D. Matthiae adhuc legali caeremonia vsos fuisse; post Spiritum vero sanctum acceptum, non amplius sorte adhibuisse: sed sola vsos oratione ad Deum, & ieiunio adiuncto: sic enim leguntur elegisse septem Diaconos, & Presbyteros. *i* Sanē cum Saluator, qui fallere non potest, nec falli, cuncta promittat orantibus; *k* stultum, & absurdum est, relictā oratione, quae promissionem habet; confugere ad sorte; cui se adfuturum Deus, in nouo testamento non repromittit.

Q V A E S T I O I I

De contractu sortis, siue Loteria.

Est in vsu frequenti Europae contractus quidam, quem vulgo vocant Loteriam. alie vel priuatim sit, vel publice. priuatim, pro arbitrio cuiusque; quando aliquis equum, vel quid simile statuto pretio (v. g. pro Laureis) exponit sortitendum cui obtingat, & deinde in hanc summam plures symbolam quisque conferunt, & aleam faciunt, quis equi sit habiturus: vel et priuatim plures annuli, libri, specula, vel alia suppellex proponitur, inter familiares eodem modo collatis symbolis (quae vocantur, Loto) sortienda: vulgo vocantur Lotasse, aut risse. Quidam vocant ludam, et opinor propter vrnam, seu ollam, in quam sortes iaciuntur.

Publice vero cum instituitur, opus est Principis, vel Reip. consensu, suntque hoc in contractu, siue publice, siue priuatim fiat, multa consideranda, vt iustitia contractus, & perfectio illibata maneat:

Conclus. 1. hunc contractum esse licitum. hanc probat bene Briard. *l* quod sit licitus patet, quia nullo iure, nec naturali, nec

nec diuino, nec humano prohibitus. Nō naturali, quia celebrari sic potest, vt nulla in eo interueniat iniquitas, si seruentur conditiones mox dicendae. Secundō quia cedere potest in publicā vtilitatem. 3. quia secundum se, nihil est aliud, quam fors quaedam diuisoria, instituta ex bene placito concertantium siue consortientium. Quod diuino iure non sit prohibitus, probatur, quia nec per sacram Scripturam, nec per vllam traditionem Ecclesiae; quod nec iure humano, probatur: quia nec civilis, nec canonica lex vlla profertur, quae de hoc contractu expresse egerit. Et fallitur Conrad. *a* putans prohiberi legibus, quae vetant ludum aleatum. Nam imprimis hoc dici nō potest de Loteria publica, in qua non iacitur alea; & quoad priuatam illam rissam, in qua intercedit alea (licet iure Castella prohibita sit iure nouo) ea quoque non est prohibita dictis legibus, de alea prohibitione agentibus. quod probō, quia ludus aleae prohibitus est, non quia fortuna in eo dominatur, sed quia perdentes in ludo aleae solent blasphemare, & etiā solent homines suas opes omnes breuitate sic consumere, & depauperari, vt patet ex ipsis rescriptis iuris. *b* Nā si in fortuna fundaretur dicta prohibitio: certē nunquam, nec pro parua summa liceret ludere alea. tunc enim id prohibitum foret, quia per se malum. Nunc verō videmus iura permittere lusum aleae pro re modica seu causa conuiuij; *c* & sententia est magis consona rationi, & legibus, hoc interdictum solummodo pertinere ad solitos ludere, siue ad frequentantes aleam, siue ad de seruiantes aleae. *d* ideoque censenda alea non esse prohibita, quia per se mala; sed malam factam, quia prohibita, et quatenus prohibita, blasphemiae, & decoctionis, periculum. Quorum vtrumque cum subsit nullum in hoc rassa contractus; credideris, sicut Briard. defendit posteriorius genus sortis in vrnam coniectae, a ratione similitudinis; eodem modo defendendum prius illud per aleam. Præterea quae ad iustitiam vnius, eadem ad alterius iustitiam sufficient; *e*

& sicut lucrum in vno factum licet retinere, sic etiam licebit in altero.

Notandum verō in hoc contractu duos contractus virtute misceri; primū respectu eius qui iocale, vel suppellectilem exponit; & est vera quaedam, sed implicita veditio; qua pro tali summa pecuniae ipse, omnibus illis qui summam simul conficiunt, vendit rem illam: puta equum, quinque sortientibus, quorum singuli decem aureos conferunt, vendit pro quinquaginta aureis. Secundum verō respectu emptorum inter se, sic enim est contractus quidam sortis diuisoria, censentur enim sic inter se conuenire, vt cui fors fauet, ille pro suis decem aureis totum equum habeat, & tota ipsi merx cedat, ceteri verō dispendium ferant singuli suae symbolae. Nec aliud requiritur ad iustitiam contractus vtriusque, quam vt tota summa simul adaquet, non excedat valorem mercis: & ipsi emētes omnes aequaliter subiciantur vtrique fortunae, lucri & amissionis. Licetum verō hoc esse probat Fran. Garcias. *e* quia reuera contractus iste in idem recidit, quod omnes isti sortientes inita societate simul rem vel res illas, quae sorti exponendae, emissent: tunc enim possent si vellent inter se conuenire de sorte diuisoria iacienda, quid cuique rerum illarum obtingeret. quod licitum esse nemo vnquam negauerit.

2. Concl. conditiones ad iustitiam lucri in hoc contractu consideranda. sunt pro ratione personarum quae hic adfuerint. Hanc asserit & optimē explicat Fran. Garcias, & illum nullo addito sequitur Lud. Lopezius. *f*

Notant quinque personarum genera in hoc contractu lucrari posse. Primō dominos mercis seu veditores, his licitum est tantum accipere pro meribus quantum possent lucrari alio quouis contractu licite illas distrahentes. Quod tantum possint accipere, probatur: quia quoad ipsos intercedit cum sortientibus contractus venditionis. venditor autem posset consequi quantum merces illi iusti lucri adferre valent, hoc est quanti sunt ipsae merces.

N 4 Si

c. l. 3. de cōtract. c. 20.

f. de contr. 2. c. 23.

a. D. Augu. ep. 180. ad Honorat. c. l. i. de doll. Chr. c. 28. Barg. l. 3. v. e. omni. de lega. c. d. c. 2. id. c. 4.

d. e. 16. v. 10.

e. Alfor. 2. v. 24.

f. Freu. 16. v. ult.

i. Alf. 6. c. 14. n. 21. k. Matt. 7. v. 7. Ioann. 14. n. 13.

l. de contra. v. 3. qu. 11. c. 2.

l. si. C. de v. l. c. sim. v. l. in 4. d. qu. 15. l. 5. Silu. verbo ludus. l. 4. l. quod in temerario. D. de aleat. l. hoc noluit. Ang. sup. et Briard. sup. c. videtur. l. gl. in c. Episcopus. verbo. de ser. v. 35. d.

l. Quod. 5.

Si ergo amplius acciperet veditor iste, iniustum foret lucrum, & teneretur restituere. Si tamen quod amplius permittitur conferri ultra mercis pretium id non cederet domino, seu venditori mercis, sed pauperibus, vel officialibus, seu ministris, licitus foret excessus, ut patet ex modo dicendis. Hæc exceptio solet contingere, in publicis fortitionibus, quæ conceduntur Ciuitatibus, vel Communitatibus, ut hoc pacto se liberent ere alieno: Tunc enim solet Princeps dans licentiam, considerata publica necessitate, pretium fortis aliquando paulo liberalius statuere: neque sit iniuria fortientibus, qui hoc sciunt. Cauenda verò fraus venditorum, ne fortitione facere morentur, postquam sufficiens symbola sunt collata; item ne merces mutent, vel diminuant. Item ne, quando simul facienda fortitio, aliquas merces prius patiantur sortem subire. Pro quo sciendum, ordinario certam diem præfigi, qua simul sortes omnes trahantur, die ac nocte labore non intermisso: interdum tamen instituitur fortitio, hoc pacto: primum proponuntur omnes partes, siue suppellex fortienda tota, & statuitur singularum fortium pretium, v.g. quinque stufere: tum statim singularis volentium fortiri fortitio instituitur, quo quisque confert ordine, v.g. venio, & offero decem stuferos, quæ sortes pro me extrahuntur statim. si venit statim alius, qui adfert quindecim stuferos, tres sortes pro illo extrahuntur, quodque mihi, vel illi obtingit hoc auferimus. Hic modus periculosus est, nec debet a principibus permitti: quia multis fraudibus est obnoxius. Nam primo cum non intercedant in sorte ducenda solennitates, quæ solent in altero genere, facilius est, ut fiat aliqua collusio. 2. non potest constare facile de equalitate pretij: tum quod si certum tempus præfigatur, fieri potest ut tunc non satis multæ symbolæ sint collata; si tempus liberum permittitur fieri potest ut venditor nimis diu hanc exercens fortitionem, longe accipiat ultra pretium mercium. Nec sufficit dicere, fieri etiam posse ut infra hoc accipiat, & sic communem aleam subire,

Respondet enim non debere vllum fortunæ periculum hic interuenire inter emptorem, & venditorem, quia ipsorum ad inuicem respectu, est contractus venditionis; sed inter ipsos tantum emptores, respectu enim ipsorum mutuo, est contractus sortis. Denique cum sic merces subtrahantur, quæ sortito cogerunt, semper vilior fit tota merx, & idè iniustum est durare idem singulorum fortium pretium. Si dicas semper alijs æquæ bonas merces suffici ablati: neque hoc est satis credibile, neque sufficit. nam nimis diuturna permittitur sic licentia venditori hunc exercendi contractum. Longe itaque tutius est, & securius, tum Reipub. tum priuatis, hoc secundo genere relicto, prius tantum exercere.

Secundò poterit lucrari ipsi emptores, siue fortiores, quia poterit, qui vnâ forte drachmam contulit, mille accipere. nam quicquid illi citra fraudem fors obtulit, id potest auferre, & retinere. ratio est, quia omnes fortientes in hanc conditionem consenserunt, ut quisque auferat, quod illi fors detulerit: atque ita omnes æquali subsunt periculo. Nam qui multas symbolas colligit, ut multis potest frustrari, sic multis potest lucrari: qui paucas, paucis, & lucrari, & paucis iacturam potest facere. Cauenda hic collusio fortientium, & eorum, qui sortes extrahunt, leguntque. Quod si quis per huiusmodi collusionem aliquid fuerit consecutus; tam ipse, quæ collusores, tenentur ipsam rem illam restituere, non Domino priori, siue venditori sortis, (quia iam illam ipse vendidit) sed confortientibus, quæmerit dubium euentum: & ideo res illa debet vendi, & pretium inde redactum, inter socios fortitionis iterum sorti subijciendum: vel si res exister, ipsamet. In hac verò fortitione an sit admittendus fraudator: certe si fraudem non adhibuisset, fors illa ipsi non aduenerit: & poenam peccati sui æquum est eum sustinere, tamen quia fieri potuit, ut alia fors equè bona illi fuerit obuentura, & nulla lex eum priuat iterata fortitione; ideo mihi res dubia est, nec audeo eum arcere.

Ter-

Tertio ministri & officii, qui adstant fortitioni, tum in scedulis scribendis, tum in sortibus extrahendis, tum ne quid fraudis, vel doli committatur illi licet stipendium aliquod pro labore suo recipiunt. ita tamen si nec plures quam necesse sit ministri huiusmodi adhibeantur; nec æquo amplius stipendium ferant, nec diutius quàm necesse foret, rem extrahant. Quæ vera, tam respectu venditoris, quam emptorū, scilicet si nolint plus æquo tribuere, vel nolint rem sic extrahi, vel nollent tot ministros adesse. Nam si consentiant, non video cur minus hic operetur consensus emptorum, quando ipsorum expensis ministri adstant, quam venditoris, quando ipsi expensis soluendæ. Neque mihi hoc satis perpendisse videtur Garcias, dum putat has exceptiones tantum locum non habere, quando ministri a venditore sunt alendi. Si quæras a quo ordinariè alendi cum lucrum ipsius fortitionis, hoc est, quod fortiendo contingit, omnino pertineat ad emptores, neque huius lucri pars vlla cedat venditori, & impensis ministrorum fiant ratione ipsius fortitionis, hoc est, ratione secundi contractus virtualis, non ratione primi: sequitur impensas eorum esse debere, inter quos lucrum ipsum partiendum est, & inter quos celebratur secundus contractus, quæ est communis sententia. a. Sed Alcoce-rius vnum excipit casum, quando scilicet venditor aliter sine impensis in proxenetas, aut institores, non potuisset illas merces distrahere, cum enim ipse tunc per fortitionis compedium euitet illas impensas, æquum videatur, earum loco, subire partem impensarum fortitionis. Nihilominus Garcias & Lopezius contendunt etiâ hoc casu, rationi illi communi locum esse: quia ad venditorem iam fortitio illa nihil pertinet. Equior tamen (ut puto) est sententia Alcoce-rii, quia commodum illud, quod percepit veditor, reuera dependet, & prouenit virtute ipsius fortitionis; nec sine fortitione illud consecutus fuisset: & sic quoad hoc negotium non debet considerari ven-

ditor expers commodi ex fortitione. Deinde in praxi receptum, ut veditor soleat hæc omnia subire, & omnes expensas facere, non tantum factas in taxatione & valore mercium cõstituendo, sed etiam factas in ipsa fortitione, verum in ipsa taxatione fortium (v.g. summa totalis, ad quam numerus, & valor fortium pertingere possit) habetur ratio probabilis omnium istarum impensarum, & sic Domini in sorte solent recipere. Alioquin si emptoribus aliquid propterea decederet, tum locum habet quod dicit Molina p. 2. de iust. disp. 509. nempe id a principio publicandum esse.

Quintò licite deducitur, & accipitur ex tota summa pretij emptionis, illa quantitas pecuniæ, quæ assignata fuit a Principe ad opera pia vel elemosinas: siue illa deducatur a portione venditoris seu pretio; siue a lucro, quod cedit fortientibus, siue ab utroque: præsertim si ab initio hoc promulgetur.

Pia enim & religiosa est consuetudo, qua Princeps vel Resp. talē licentiam contractus fortiarj concedens, aliquam partem sic reseruat, nec iniuriam facit contrahentibus. non venditori, cui non tenetur aliter licentiam dare, non emptoribus, qui hac conditione pecunias suas sorti subijciunt. Quod de causa pia dictum, idem tenendum, de publica necessitate, quare possit aliquid reservari ad soluendum debita Principis vel Reipub. si tamē verè talis necessitas subesset. Ideo quādo conceditur in remedium Ciuitati, vel communitati, ut possit Princeps aliquid segregare, ad necessitates illius Ciuitatis; sic etiam possit taxare liberalius summam pretij. Sic bene Garcias.

Vltimò potest, si cui merx aliqua cessit, quia symbolas contulit plures omnibus alijs, vel certo numero intra tot dies, mercem illam recipere & retinere.

Intellige quandocunq; acceperit, dummodo non sit res ex numero illarum quæ iam expositæ fortitioni, quod si ex earum numero sit, non potest eam accipere, postquam aliqui iam symbolas contulerunt. statim enim ut contulerunt,

2. Alcoce-rius vnum excipit casum, quando scilicet venditor aliter sine impensis in proxenetas, aut institores, non potuisset illas merces distrahere, cum enim ipse tunc per fortitionis compedium euitet illas impensas, æquum videatur, earum loco, subire partem impensarum fortitionis. Nihilominus Garcias & Lopezius contendunt etiâ hoc casu, rationi illi communi locum esse: quia ad venditorem iam fortitio illa nihil pertinet. Equior tamen (ut puto) est sententia Alcoce-rii, quia commodum illud, quod percepit veditor, reuera dependet, & prouenit virtute ipsius fortitionis; nec sine fortitione illud consecutus fuisset: & sic quoad hoc negotium non debet considerari ven-

Ierunt, in hanc mercem ipsis ius fuit acquisitum, sic fit ut venditor alteri addicere nequeat, quod iam alteri venditum. Hæc ratio satis indicat, hoc intelligendum, quædo instituta iam sortitione, vel acceptis symbolis, fit promissio. Si enim promissio facta foret, ut soler, ante symbolarum collationem, hoc est, initio quando sortis diuisoris sue Lothariæ fit publicatio; tunc enim sæpè additur, qui primam symbolam contulerit, is habebit hoc vel illud; qui intra tot dies tot symbolas contulerit, habebit illud; qui numero vice-rit reliquos intra tale tempus, illi hoc cederet; tunc illi omnia etiam post inchoatas sortes acquirerent, quæ ipsis promissa fuerunt ante sortitionem, & antequam res ipsa venderetur, & tunc sortientes in hanc conditionem consensisse sunt censendi. Sic intelligendi Garcias & Lopezius, & sufficiat ista de hoc contractu Lothariæ de quo vide Molin. d. loco & P. 22 in Aphorism. verbo venditio. nu. 15.

QVAESTIO III.

De purgatione Canonica.

2 li. 10. uer-
bo iuramen-
ti hæc. 1.
b 2. 2. disp.
6. g. 7. p. 1.
3.
c. si q. pres-
by. 2. g. 4.

d. ca. presby-
ter cum 4.
segg. d. 2. 4.

Canonica purgatio dicitur, quæ regu-
lis Ecclesiastici iuris consenta-
nea est, quæ duplex est, una per iuramen-
tum, in qua nihil est fortis: hanc soli
improbant hæretici, qui contendunt
nunquam licere iurare, ne in iudicio
quidem, contra quos legi potest Alf. a
Castro, a Cochleus contra Anaba-
ptistas & Gregor. Valentia. b Proba-
tur etiam hæc purgatio quoad Laicos
in Concilio Triburienfi, & sic quæ
statut Cromerus lib. 19. histor. Polon. se
Sophiam Reginam de stupro accusa-
tam, suo & septem honestarum ac no-
bilium seminarum iureiurando pur-
gasse. Probatum verò quoad presbyte-
ros, & Episcopos, constitutione Gre-
gorij Magni, qui varios Episcopos sic
se iussit purgare. d. idem statueret Ale-
xander, e Innocentius, f & Leo g
Pontifices; idem sancitum in Concil.
Agathensi, h & Ilerdensi: i id ipsi

fecere Sixtus Tertius, k & Leo. III. c. cap. super
l & Pelagius PP. m

Altera purgatio est per venerabilis Sa-
cramenti Eucharistici sumptionem. hanc
Catholici contendimus esse licitam, g c. omnib.
quando iniungitur ab Ecclesiastico iu-
dice competente. In veteribus Ger-
manicæ cõcilijs hæc purgatio fuit pro-
bata. statutum enim illis, si furtum in
monasterio committatur, tunc fratres
se ita expurgent. missa celebretur, in
eorum præsentia, & ea expleta omnes
in hac uerba communi-centur: Corpus Domi-
ni sit tibi hodie ad probationem. n Item,
si Episcopo aut presbytero aliquod maleficium
imputatum sit: pro singulis missam celebrare
debet. & communicare. & de singulis imputa-
tis se innocentem ostendere. Quod si non fecerit,
quinquennio a liminibus Ecclesiæ extra-
neus habeatur. o Nec defunt exempla
Pontificum optimorum, qui hanc pur-
gationem exegerunt. Lotharius Rex
pactis cum Nicolao Pontifice non ste-
terat, sed adulteram iterum in thala-
mi partem reduxerat. profectus Ro-
mam absolui petit a Pontifice Hadria-
no, dicens se promissis Nicolao factis
stetisse. Pontifex pro comprobatione innocen-
tiæ (ait Sigisbertus p) ad examinationem
corporis, & sanguinis Domini tam regem,
quam optimates regni inuitauit, illi nihil
Deum ueriti corpus Domini nostri, temere &
perperam acceperunt: sed Rege in itinere
Placentiæ statim moriente, omnes in-
tra annum reliqui perierunt. Malus
erat Imp. Henricus, sed tamen simile
sacrilegium committere exhorruit,
inuitante illum ad similem sacramen-
ti Venerabilis purgationem Gregor.
VII. Pontifice tam Sancto, quam ma-
lis cunctis inuiso, tam religioso quam
hæreticis semper odiofo. Narrat histo-
riam Lambertus Schaffnaburgensis
his uerbis; q Ita absoluto co(n)ne Hen-
rico Imp.) excommunicatione, Papa mis-
sarum sollemnia celebrans, confectaque sacra-
mentatione, Regem cum cetera, quæ frequens a-
dorant, multitudine ad altare euocauit, præse-
rensque manu corpus Dominicum; Ego, in-
quit, tampridem a te tuisque fautoribus litte-
ras accepi, quibus me insimulabas sedem Apo-
stolicam per simoniacam hæresim occupasse, et
alijs quibusdam tam ante episcopatu, quam

p. ann. 879
in Chron.

q. ann.
1077.

post acceptum episcopatum criminibus uitam
maculasse, quæ mihi secundum scita canonum
omnem ad sacros ordines accessum obstruxe-
runt. Et licet multorum idoneorum cerè te-
stium ad stipulationem criminis refellere queam
eorum scilicet, qui omnem uitam meam ab ine-
te atate institutionem integerrimè nouerunt,
& eorum qui mea ad episcopatum promotio-
nis auctores fuerunt. Ego tamen ne hu-
mano potius quam diuino niti uidear testi-
monio, ut satisfactionis compendio omne om-
nibus scandalis scrupulum de medio auferam;
ecce corpus Dominicum quod sumpturus ero,
in experimentum mihi hodie fiat innocentia
mea, ut omnipotens Deus, suo me hodie iudi-
cio, uel absoluit obiecti criminis suspitione, si
innocens sum, uel subitanea interimat morte,
si reus. Hæc & alia, ut solenne est, præfatus
uerba terribilia, quibus Deum causæ suæ aquif-
simum iudicem, & innocentia assertorem ad-
esse precabatur. partem Domini corporis ac-
cepit comedit. Qua liberrimè assumpta,
cum populus in laudes Dei inuocetia eius con-
gratulatus, aliquamdiu exclamasset, tandem
impetrato silentio, conuersus ad regem. Fac er-
go fili, inquit, si placet, quod me facere iudi-
sti. Principes Thutonicæ regni, suis indices
accusationibus aures nostras obtundunt, ma-
gnam tibi molem capitalium criminum im-
pingentes; pro quibus non modo ab omni re-
rum publicarum administratione, sed ab ec-
clesiastica etiam communione, & ab omnino
da uita, secularis conuersatione usque ad ex-
tremum spiritum te suspendi oportere existi-
mant. Petunt etiam magnopere diem, &
locum statui, audientiamque præstari canoni-
cæ disputationis, quæ aduersum te adferunt ac-
cusationibus. Et nostri optimè humana ple-
rumque uincillare iudicia, & in publicis disce-
pationibus nonnumquam falsa pro ueris per-
suaderi, dum pro distortorum hominum inge-
nijs, & dicendi copia & suauitate falsitas
uerborum phaleris adornata libenter auditur
& ueritas nullis eloquentiæ nixæ adminicu-
lis contemnitur. Cum ergo tibi bene consul-
tum cupiam, pro eo quod in calamitatibus tuis
supplex Apollonia solis patrocinium expeti-
sti, sue quod morio. Si te innocentem nosti,
& existimationem tuam a amali tuis per
calumniam falsi criminatiombus imperi, li-
bera compendiose & ecclesiæ Dei scan dalo,
& respice longæ conuersionis ambiguo, &
sime hanc reuinam partem Domini cor-

poris, ut comprobata Deo teste innocentia tua
obstruatur omne aduersum te iniqua gar-
rientium, & me deinceps causa tua aduocato,
& innocentia tua uoluntati assertore,
Principes tibi reconciliantur, Regnum tibi re-
stituatur, omnes quibus iam diu respublica di-
uexatur bellorum civilium repestates in per-
petuum sopiantur. Ad hæc ille inopinata re-
attonitus, astuare, tergiversari, & cæ. Sequi-
tur quo pacto experimentum hoc in-
nocentia suæ facere detrectarit. Vidi-
sti (lector) indicij huius formulam, vi-
disti causas. Hæc nonne ueræ, quod
Deus fidelissimus ueritatis sit testis,
quod in humanis disceptationibus fal-
laciæ sit locus, diuinam uerò disquisi-
tionem nec falli posse, nec fallere? In
formula, quid nisi pium, quid nisi con-
sentaneum sacris litteris, præceptisq;
diuinis? Verba quæ rem deceant: res
ad honorem Dei, pacem Ecclesiæ, cõ-
cordiam iustitiamque faciendum,
scandala schismataque tollenda insti-
tuta & peraccommodata. Quid igitur
leguleius uilis a summis Ecclesiæ a Hostom.
antistitibus obstrepi? quid rana co- Caluinista
natur in elephatum intumescere? cur Comment.
hanc vocat, furiosa explorationis speciem? de Feud.
cur Episcopos Sacramentales, per ludi-
brium homo Sacramentarius, appellat?
unicam adfert rationem, rationis ex-
pertem. Quia in execrationem sic
& perniciem conuertatur, quod ad sa-
lutem institutum putabatur. Putaba-
tur ergo, & non erat iam Christus
mendax, qui hoc apertè professus?
Nonne eius sunt ista? b Qui manduca- b Ioan. 6. v.
uit meam carnem, & bibit meum sanguinem, 56.
in me manet, & ego in illo. Si Salus in
me, & ego in Salvatore, putabor tan-
tum saluus & non ero? Quid illa? c cv. 57.
Sicut misit me uiuens pater, & ego uiuo pro-
pter patrem, & qui manducat me, & ipse ui-
uet propter me. Falsa promissio, si uiue-
re putatur dumtaxat. Quid denique
illud clarissimum? Non sicut patres ne-
stri manducauerunt manna, & mortui sunt.
Qui manducat hunc panem uiuet in æternu, d. d v. 58.
Viuet planè, uiuet, ad salutemque ue-
ram & perfectam hoc institutum nõ
putatur fuisse tantum, sed scitur, sed si
de creditur. Nonne dixerat ueritas? e cv. 59.
Iste est panis de calo descendens, ut si quis ex
ipso

ipso manducaverit, non moriatur. Ego sum panis vivus qui de calo descendi, si quis manducaverit ex hoc pane vivet in aeternum, & panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Credat non esse salutem, qui non credit sub panis specie esse carnem. Nos carnem credimus, salutem credimus, non tamen omni sumentem.

*Sument boni, sument mali;
Sorte tamen iniqua
Vita, vel interitus.
Mors est malis, vita bonis.
Vide paria sumptionis,
Quam sit dispar exitus.*

Sed D. Thomae non credit rabula: an nec Apostolo? a Quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignus: reus erit corporis & sanguinis Domini. Probat autem seipsum homo: & sic de pane illo, edat; & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit, indignus; iudicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini. Ideo inter vos multi infirmi, & imbecilles & dormiunt multi. Quod si nos met ipsos dijudicavimus, non utique iudicavimus. Igitur indigne sumentibus, perniciem semper, & execratio fuit; non institutione, vel instituentis voluntate, sed sumentium perveritate; qui quod ad salutem eorum datum, in mortem malunt abuti. Institutum initio ad vitam aeternam digne sumentium. sic sumer: nullus Pontifex, in perniciem, aut execrationem convertet, nullus voluit, nullus potuit. An qui sumit in testem innocentiae, cum sit nocens, dignè sumit? o iuris Sacerdote dignum iudicium? sed eo, qui iustitiam nobis Deam, pro habitu seu virtute iustitiae, definiens, novum iustitiae sacellum exrexit. Quid aliud in tota forma purificationis proponitur, quam quod a B. Paulo sancitum? Nonne hoc purgatio indicit? Dei testimonium optimum & certissimum est, illud adducatur, & dubium tollat. Si reus es, noli eum testem advocare: si innocens es, advoca. Proba teipsum prius, dijudica reus es? caue accedas, damnatione manducabis, & exitum adferet tibi facile audacia; abstine, moneo, &

edico. At; nil conscire tibi, nulla te mortali culpa pallefcere, postquam conscientiae arcana scrutatus es, deprehendis; adscidum securus, innocentiae non deerit, qui pro nocentibus obiit, ut eos ad innocentiam revocaret. Quid in his mali? quid falsi? Non defuit Deus innocentibus, & hoc indicio eos expurgavit, nocentes vero ne cavit. Absolvit Gregorium. VII. dicitur nauti Lortharium. Absolvit, in Morinis virum nobilem Erkimaldum de Borban quem Comitem vocat Cantipratanensis. hic lecto affixus intellexit a Nepote (filium alij contendunt) vi virginis vitium oblatum. Domini haeredem nemo accusare, multo minus punire audebat. Quid faceret ager? iustitiam negligat? gladium illi in vinctam malorum Deus tradiderat. Nepotem qui occidat, non reperitur. Si faciat ipse fraude opus, & parricida vocabitur. Vocabor (inquit) sed ab hominibus carnifex futurus sanguinis mei, sed iustus ultor, sed iustitiae defensor, in oculis Domini. An quia Nepos, non nocens? succedere carebo. providebit Dominus, cui seruo; cuius gloriae affectus meos postpono; sic animatus, pugionem abscondit sub ceruicali, vocat Nepotem, tanquam ultima ei monita & madata daturus. Venit adolefcens, quinto post die; placatum sperans avunculum. Accedit, postulantis capiti aurem admouet. Ille pro osculo, pugionem cedit in gutture, nec desinit premere, donec videt exhalasse. Hanc accipe victimam iustitiae Deus (addit) tibi immolatam. scis quae in animo & visceribus meis doloris magnitudo obuersans lancinet paternum amorè, sed vicit amor tui. Paullò post vires cornens deficere; obit exomologesim: tacet de cede nepotis, quae in ore omnium recès. Quare Episcopus silentij causam. si oblitus: num saltem nunc se accuset, & animo poeniteat? respondit Burbathus, se iustam credere; & quod meritorium putet, id nolle infectum. Episcopus eius pertinacia detestata (sic putabat) redit ad templum. De via reuocat ager. tum ait redeunt; Ut, pater, quam

quam diversa Dei sint, & hominum indicia intelligant, qui tecum praesentes; aperi (quaso) hierotheca, in qua pignus salutis asseruatum adfers. recludit ille, nec hostiam reperit. haec ad miranti ager se in ore, mediatore angelo datam, ostendit habere. Historia notissima est toti Belgio, non elegantis modo & accurati artificij picturis vetustissimis in Bruxellensi ciuica domo exornata, sed etiam historiarum monumentis contestata. a. Sic Deus etiam absoluit Sibichonem Episcopum Spirentem coram Henrico III. adulterij accusatum. b. Sic saepe nocentes, & culpa reos indignè sumentes, vel Deus panis corripuit, vel non permittit sumere, & transmittere. c. Interdum tamen permittisse Deum hoc seculum impunitum in praesens, dilata in posterum digna ultione, nos docet Andronici Impe. perfidia apud Choniam. d. Sed occulta iudiciorum abyssus a nobis non scrutanda. Sublata tamen aliquando haec purgationis forma, eo quod suspectis non est danda Iucharistia. e. dilecti de purgat. canon. c. trihui de consecrat. d. 2.

QVAESTIO IV.

De vulgaribus purgationibus.

IN forium Politicarum numero ceteri possunt mirae quaedam iudicia rix disquisitiones, quibus fortuito euentui veritas culpa, vel innocentiae decidenda permittitur. Vulgares vocant purgationes, idque rectissime, ut nomen nobis indicet nullo ipsas legitimo vsu, sed vulgi quadam vsurpatione, & obseruatione superstitiosa fuisse introductas, pleraque etiam iure canonico expresse veritas. Solet ijs Deus tentari potius, quam voluntas eius explorari. Vnde & exploratoria probationes Iarinè dicuntur; Barbaro vero vocabulo in Constitutione. Neapolitanis, paribiles leges; eo quod rem non sciri, sed apparere tantum faciant. In his plerumque peccatis tentando Deum; probabitur postea.

Talis purgatio est, quotiescumque

poscitur, ut Deus miraculum faciat, veluti si quis confusus innocentiae suae, peteret se septies percuti gladio, ad innocentiam suam probandam, ut factum in famina septies idem, & aut ignem intraret, de quo postea.

SECTIO I.

De purgatione ad diuinum iudicium.

Saepe fit, ut qui seiniuria afficit, alij putant, nec hominum praedictum vel auxilium superesse certum ad Deum confugiant, non quidem malis ut illos eripiat, sed ut sumpta de persecutoribus ultione, tali indignos supplices iniuria fuisse, cunctis faciat manifestum, interdum illos ad tribunal Dei filij intra certum tempus, interdum nullo tempore addito iubent; citationem ad comparandum coram Deo dicant, de hac merito dubitant plerique quid tenendum, metuendane citatio sit, necne licita citanti, an illicita?

Quoad citantem & quiritantem, ob iniuriam, Dico primo, si citatio est, aut iudicium cupiditatem, vel impatientiam, iram, desperationem, uanitatem, aut aliam vitiosam afflictionem, per iniustitiam oppressus, qui hoc faciat, bono fine (puta ut innocentia eius appareat, nec infamia grauetur familia; aut ut liberetur mundus tali tyranno, aut ut resistat, & terrae percussus, conitent, destituantur ab oppressione & concussione miserorum) licita est talis citatio. faterur Feuardent, si se talem non audere damnare, equidem cum res sit indifferens, & finis bonus, puto actum esse meritorium, nec desunt exempla Sanctorum hominum. Sic n. Sara dixit Abraham: iudicet Dominus inter te & me. Sic David ad Saulem; h. iudicet Dominus inter me & te, & ulciscatur mea Dominus ex te, & Zacharias filius Ioiada, cum iussu Ioas regis interficeretur, similia prouult; iudicet Dominus, & requirat. Nec alia mens septem Machabaeorum Martyrum, quorum prophetia vim habuit imprecationis & citationis, ut ille priores dux

extremo 13. Esther

g Gen. 16. v. 5.

h 1. Reg. 24. v. 13.

quæ ambæ exitio persecutorum paulo post fuisse comprobata. Nonne Apostolus Alexandro ærario impunitam esse non debere censuit iustitiam eius, cum diceret? *a. Reddat illi Dominus secundum opera sua.* h. malum magnum pro multis malis, quæ illi ostenderat. Nonne Sancti martyres, etiam novi testamenti, clamant ad Deum? *b. Vsq̃uequo Dominus non iudicabit, & non iudicabit sanguinem nostrum de his, qui habitant in terra?* Legimus etiam de B. Eustachio Abbate, cum hæreticus quidam Agrestius, B. Columbanum iam mortuum conuicijs, & calumnijs lacerneret, sic vltum esse calumniatorem, idque in concilio Matiscenensi. Ita namque scribit Ionas Abbas, eius cõtemporaneus; *c. cum sic ille (Agrestius) fr̃ uola garrirer, sagax Eustachius, ut erat uirtu te patientia, & scientia insignis, respondit. Tu bonum presentia Sacerdotum te ego, eius discipulus & successor, enim tu disciplinam & instituta sanctorum, ad diuinum iudicium cum illo intra presentis anni circulum disceptaturum inuito, ut iusti iudici examen sentias; eius famulum tuis obsecrationibus maculare conaris. Scire uultis euentum citationis. post aliqua media, sequenti capite subiicit Ionas; Sed cū ille (Agrestius) sapiens sibi datum penitentia locum nō agnosceret, ut B. Eustachij sententia, ad diuinum iudicium ipsum uocantis preuuleret, ante triginta dierum circulum, priusquam uertentis anni meta compleretur, a seruo suo, quem ipse redemerat, secum percussus interiit. Accedat & aliud tempore legis gratiæ. Gualtherus Burgenfis, vir doctrina, & sanctitate clarus, per iniuriam pulsus Episcopatu Pictauiensi, a Clemente V. quamdio uixit, iniuriam patienter tulit: moriens iussit, credo ad exemplum aliorum sepulcro inscribi; *Ad iustum Dei iudicium appello.* Legitilogiū Clementis, & iniuria, quam intulerat, memoria, expauisse ferunt: addunt & alij, non diu post obiisse: sed, quem citant Volaterranus, id non addit, & fabulosum puto.*

a. 2. Tim. 4. v. 15.

b. Apoca. 6. v. 10.

c. uita 8. Eustachij seu Eustasij c. 6. mense Martio.

d. Raphael Volaterran. anthropol. lib. 21.

Memoratu dignissimum est, quod legitur apud ataris illius scriptorem doctum, eruditum, & veracem, his verbis; *Monasterium D. Iacobi apud Leodium*

notum multis est & acceptum. Istud quidam adolefens, consobrinus maioris Trapsiti, causa deuotionis & religionis intravit: quod, ut auduit Trapsitus indignè tulit: mox fortis manu collecta satellitum, intrat uolenter in cubiculum, rapit uenerem; & nudatum sacro habitu, facilius induit: Abbatem ergo monasterij, collectis primoribus ciuitatis, Episcopo conuocatis, & totum eorum pro tantis iniurijs interpellat. Hoc autem cum indignanter audiret, uix uellet Episcopus, & Abbatem potius duris uerbis impetere, flexis Abbas genibus, cum moderamine uerborum dixit; Iudicem contra te (d. Trapsite) in terra habere non possum, & idcirco contra te Deum summum iudicem inter illo, ut intra quadraginta dies uterque nostrum compareat coram illo sententiam pro meritis accepturus. Ad hoc Praful cachinnans cum suis irrisit hominem, atque spreuit, & repulit exprobratum. Quid plura? quadragesimo die circa nonam mortuus est dictus Abbat. & cum pro eo solemniter pulsaretur, sedens in balneo, Trapsitus, quasuit aciret illam, quid hoc esset? mox que quidam ingrediens respondit, Abbatem D. Iacobi modo esse defunctum, & pro eo pulsationem fieri tam solemnem. Idcirco ergo recordatus Trapsitus quadragessimam diem esse, qua se citatum audierat ab Abbate, censens uisus animo, dixit suis. cito uidete quid faciam? mortuus ego sum, compare me hodie summi iudicis spectibus oportebit. Nec mora, post uerba hæc, cum balneo egredi festinaret, in adstantium manibus, cum diro eulatu & uocibus exspirauit: ibi proculdubio respondere cõspiculus, & i causarum strepitus cessant, iurisperitorum aduocatio conticescit, ubi nec preces, nec precium liberauit. Hactenus Thom. Cantipratenf. alias Brabantinus in lib. Apum. Cellrensis etiam lib. 7. tradit, Innocentium quartum a Rob. Grossetest dicto Lincolnensi, famigerato illa græte philosopho, quæ excommunicarat, & ille ad Deum iudicem prouocarat, Pontificem ad Dei tribunal citas mortuum quo die mortuus est Robertus, auditamque hanc in Pontificia aula uocem; *Veni Miser ab iudicium.* repertumque sequenti die Papam in lectulo exanimatum, ac liuidam in eius latere cruentam; plagam, ac si fuisse percussus fuisset, & id accidisse anno 1253. cui consentiunt Matthæus

Matthæus Parisius, Ioan. Buriensis, & alij Britannici scriptores, quorum hoc commentum puto, ab hæreticis, vel schismaticis eorum operibus fortassis insertum. Nam Neapoli hunc Innocentium in expeditione contra Manfredum mortuum scribit Nauclerus, parum Pontificibus addictus *chronic. vol. 2. generat. 42.* & non meminit talis citationis, ut nec Platina (nō reticetur) nec Monachus Paduanus, nec Paulus Langius Cygnolus Monachus Bozanienfis, sed perfidus hæreticus; nec alter hæreticus Mutius in *chronic. Germanorum.* Nec ex Catholicis quod sciam gentium aliarum quiscquam, non Onuphrius, nec Mafsonus, nec Ricordanus, nec Episcop. Nebienfis, nec Volaterranus, nec Flavius Blondus, qui accuratè de morte, & anno mortis eius consentiunt, & omnes fatentur eruditione, iustitia, sanctitate Innocentium. 4. excelluisse. Relinquitur igitur prudens lector fabellam de Innocentio 4. Britannis, ut ad Arturi rotundam mensam suauiter eam fruatur Balæus, non tam ingenuus, quam impius similiū dramatum fabricator.

Dico 2. Periculosum est hominibus non comperto sententiarum citationis imitari. Nam facile fallit amor proprius, & persuader nos iniuriam perpeffos, cū non simas: facile etiam latens aliqua gloriola, vel vindicta, vel alterius perturbationis animi nebula se immiscet ut veritatem non videamus.

Dico 3. lethali ter periculis, qui scienter iniuste alios citant, probatur quia nocent iniuste & grauius, sic enim sugillant eos quos citant, ut oppressiores innocentia; minus etiam constantes graui terrore percellunt, ita ut ex metu mortis possint in morbum incidere & mori. Quod fortassis aliquando contigit.

Quoad eos uero qui citantur, ex illi mo duas regulas posse statui. Prima est, si constet eos iuste iudicasse, nec ullam esse dubium de sententia nec fuisse, propter quod citantur, aquitate, tunc posse huiusmodi citationem ab illis contemni. ratio est, quia iusto iudici præmium a Deo, cuius vi-

cem fungitur, non supplicium est expectandum. Sciebat hoc magnus ille Imperator militum Gūdzaluis Ferdinandus de Corduba: *Qui cum Tarantum obsides maleficium quendam seditiosumque (inquit Iouius) militem ad supplicium duci iussisset: illoque multum saluatus se iniquissime damari uociferaretur, & proinde Gonsaluum ad dicendam causam ad Dei maximi tribunal magna uoce citaret, uade, inquit, Gonsaluu, festinaque confusus optimo iudici, & causam instruit. Nam ibi pro me aderit, qui opportunè respondeat Alfonso frater, qui nuper, ex Serra uermegia, in calum contendit. Tum enim Gonsaluo nunciatum fuerat, fratrem a Masais circumuentum, dignam forti pieque duce mortem oppetisse. Sic ille merito nebulonem iniuste prouocantem contempsit.*

Altera regula sit, Quando iudex aliquam animi perturbationem sensit, quæ ad damnum, uel mortem omnino, uel ad citius damnum mouit, uel etiam non usque ad certam est sententia iustitia, ut non super sit probabilis contrarij metus: tunc male facit iudex, si contemnat huiusmodi citationem, uel ita facit, si diligentius iterum omnia momenta, & quæcumque ad ueri indagacionem pertinent, examinet ac perpendat, & reum inter in custodia seruet, ut uel retractetur prior sententia, uel maturiore consilio confirmetur. probatur hæc conclusio, (quæ Feardentij quoque fuit) tum quia iudices non possunt nimis circumspectè procedere in re tanti momenti, cum non hominis, sed Dei iudicium iudicent: tum quia, qui videbantur nocentes ex allegatis & probatis, eos tempus post modum sæpè docet fuisse prius innoxios, non opus est exempla proferre; sunt ad manum non pauca, nec obscura, tum denique quia sæpissime accidit tales citationes non esse irritas. Scribunt Historici Hispanorum Ferdinandum I I. Regem, iussisse duos nobiles perduellionis reos ex turri, uel rupe altissima præcipitari; illos cōstanter erimen negasse, quod quia videbant se frustra facere, tandem ad diuinum tribunal prouocasse, regiue denuntiassent, ibi, ut se ante diem tricesimum, sisteret: Ferdinandum postea ipso die tricesimo satis subita morte abre-

a. in uita Gonsalui.

b. 2. paral. 19. v. 6.

c. 7.

Ritus I. abreptum. a Germania sola multa praeber exempla. Mennercum Paderbronnensis. Episcopo. graui contumelia Conbeienfis quidam monachus affecerat: cui Episcopus; Reddendum altissimo facti rationem praedixit. Monachus floccipiedens risit episcopum. Ecce, moritur antistes, & nihil mali sentiens ante monachus, in ipsa hora mortis Episcopi expirauit. **b** Paucis annis postea Herichus Moguntinus, (vel secundum alios Vvormaciensis) Episcopus, falso, & per calumniam Arnoldi accusatus, & per praurationem Cardinalium duorum a Pontifice Eugenio. 3. ad causae cognitionem delegatorum, depositus, ipso Arnolde suffecto, fuit: sed ad iustitiam Deum interposita appellatione, sequenti anno mortuus fuit. Eius audita morte, ambo illi Cardinales obire subito; alter digitos proprios arrodens; alter in latrinis, Arii morte. **c** **Conradus** in Chron. Moguntino. Tempore Herici quarti, Burchardus Halberstadiensis Episcopus, & Meginherus Abbas Herfeldensis, de iuribus Ecclesiarum litigantes, inuicem ad Dei tribunal euocarunt, & ambo die dicta repente ex hoc saeculo migrarunt. **d** In uicina Germaniae Gothia, memorabile accidit illud Ioannis Tursonis, de quo sic scribit Olaus, **e** **li. 14. hist.** quendam capite plecti iusserat. Is genibus in nixu, in morio inuolutus, inquit, teque uoca hac hora ante tribunal Dei, ut respondeas, cum me innocentem morti condemnas. Vix autem miser carnificis manu obruticatus fuerat, cum etiam iudex de igno corruit exanimis. Liguria pars nota Italiae, ibi Genuesium tiremes aduersus piratas emissit, biremem Gotholanam accipere, & in Siculorum Gotholanorūque contemptum, extra Drepanū, fur ex noctu rectorem biremis affixerit. Miser ille diu frustra questus, nihil uquam se Genuesibus nocuisse, ut uidit plus gentis odium illos, quam equitatem mouere; praecipuamque mortis suae causam esse trierarchū Genūsem, iussit ut se ille intra sextum mensium ante Deum iudicem sifteret, nec irrita uocatio fuit, condito Ligustico mare mortuus fuit. **f** Armorici Fran-

ciscus Dux praefuit, is summa crudelitate fratrem ex Anglia redeuntē de medio sustulit, sed vicissim fratris citatione intra annum de medio sublatus principatū cum uirā amisit. **g** vix est **g** Aeneas quisquam cui nō sit audita damnatio Templariorum; ex his vnus Neapoli tanus eques traditur ad diuinum iudicium appellasse, & Clementem V. ac Philippum Pulcrum Francorū Regem, anni spacio concessio, coram tribunal illud supremum citasse: addit Fulgosius **b** intra id tempus Clementem repētē mortuum, nec multo post Philippum quoque interiisse. Hoc alij ex calculo temporis conantur refellere. Sed idem confirmant Christianus Massaeus, & Meierus **i** qui Papā & Regem eodem anno 1314. tradunt obisse, illum 20. April. hunc 29. Novembris, fuerunt quidem Templarij Anno 1312. in concilio Viennensi, tertio Aprilis condemnari, sed non omnes eodem anno comprehensi ac occisi, sed quidam sequenti, ut Neapolitanus ille; scilicet anno 1312. cumque Anno 1314. currente mortui sint Iudices illi duo, dicuntur non immerito eodē anno obisse, quo citati fuere: imō Gaguinus & Aemilius mortuum volunt regem anno 1313. quem constat Pontifici superuixisse.

SECTIO II.

De purgatione Monomachia.

Nulla fuit quondam frequentior purgatio ista; quotiescunque criminis notitia seu probatio obscura: vel actor reū prouocabat, vel reus ipse offerebat se, aut suo loco alium: inuentionē quidam Mantinais tribuit, alij volunt antiquiorem esse. **k** constat etiam Paletinus in usu fuisse, ex Goliz prouocatione, quem David superauit. Fuit maxime in usu post Barbarorum in Italiam irruptionē, apud Logobardos, **l** & apud Getinanos, **m** & Francos **n** & etiam Hispanos, **o** non ex homicidij tantum causis, sed & ob aliud quoduis

grauē crimē, vel magni momenti causam, ut post Bald. communiter DD. censuere. Bald. in d. cap. vni. Alciat. & Ors. ad l. ex hoc iure. D. de iust. & iur. In l. i. Ferret. conf. 6. de duello in prin. & conf. 9. nu. 6. conf. 11. nu. 3. & 4. Menekaceli. 1. illust. 99. c. 49. Et sanē in iurifurandi locum, propter crebra periuria, hoc fuit introductum, coram Ioan. XIII. per Othone 4. in Romadiola, a sed prius apud Francos iam Carolus Magnus hoc statuerat, quoad causas criminales, **b** postea ad ciuiles quoque extensum, **c** ut & apud Moschos **d** & Danos **e** olim in usu. Ritus duelli possunt colligi tum ex Annal. Boiorum lib. 4. tum ex Ticineis sis Hist. Bern. Sac. ci. 9. Sed in morib. & armorum genere praesertim, non idē obseruatum apud singulas nationes, plerumque receptū, ut armis militarib. regionis eius vterentur. Carolus Magnus voluit ut suis subis; postea receptū, ut rei sit optio, & ius armorum praescribendorum. In celebri illo duello Cambrensi, inter Iudam, qui imaginem Deiparae vulnerat, & paralyticū, Lex Carolina seruata.

Anno enim 1326. Guilh. Tertio Comite Hannonia, Verpa quidam se finxerat fūcero animo Christianis facris baptismo initiari, suscepit ex fonte Comes, & Guilh. filiolus nominauit, & apparitorem Curia Montensis esse iussit. Nō diu post, homo impius ingressus adem monasterij Cambrensis, actus furij, blasphemias in Deiparae imaginē multas effudit, & (horrendum) venabulo quatuor plagas inflixit, vnde sanguinis statim riuus manarunt, videre faber alicuius quidam & Monachus laicus. Mathaeus Lobbius. faber ascia caput findere Iudae parabat, sed a monacho prohibitus; rem detulere igitur ad Abbatem Ioanem de Montibus; is ad Comitem. Iudaeus pertinaciter tormenta elusit. Sic dimissus: quadriennio postea ab angelo apparente, quidam senex nominē Ioannes Flander. Estinensis, & septennio iam ex paraly si clinicus iubetur Iudaeum accusare, & duello prouocare. Bis monitus, Parochi iussu se-

nex rem adhuc differebat. Tertium illi ipsa Virgo quinq; illis plagis cōfauciata se videndā praeuit, & imperat monomachia. Plen^o spe ac fide senex adit Cambrenem, cernit in imagine vulnera quae in viso, accedit Comite, accusat recutitum, dies pugnae dicitur arma rudes fustes & scuta lignea, super sunt hodie. Iudeus vesco corpore, ferox viribus tibiales fascias tintinna bulis cinxerat, & sic senē ridebat. Sed iuuat athletā suū Deus tam impar commissus, ager sanum, debilis fortem, senex iuuenem prostrauit; & horrendē blasphemante, conuictū, sed non penitentem; comes iussit caudē equinae alligatū trahi ad patibulū, & capite deorsum, duob. ad latera molossis eum rabidē laniantib. appēsum subdito agnis fumo interire. narrat fūse Robert. Hauportius duabus ea de re libris carmine cōscriptis. Hispani semper militaria arma retinere, ut ex cunctis eorū Annalib. patet. Duellorū tum inter Principes pro regno, ut inter Corben & Orliuan Hispanos apud Liuium, & Edmundum Anglum & Canutum Danum Reges apud Polydorum, Hidingum & Roheum Daniae reges apud Crantzium, Petrum Aragonium & Carolum Andegauensem apud Antoninū, & pro principibus inter priuatos, ut Charellum & accusatorem reginae Gōdiberga; f. pueri quoque pro vxore Henrici terij contra gigantē, **g** & Burchardi contra Conradum iactantem se cum regis nepte concubuisse, anno 950. apud cōtinuatorē Reginonis; itē inter priuatos, ut coram Othone 1. quando disceptatum vtrum in successionibus auorum essent nepotes cū par uis, ut patrē suū representantes, admittendi, & uicere qui pio nepotib. pugnant. **h** Mira saepe in his accidere, duotantum narrabo. Vnū ex fide Dubrauij, **i** Radislaus, Gurimensis Princeps Mistibogij filius, per iniuriā inualerat Boemiac fines, coactus a suis tādē optimus rex Venceslaus militē collegit, cum iam dimicature essent acies. Si aliter, exclamat Venceslaus, nisi li. 2. 4. spect

prolio res componi nequit, car non potius sine prolio res componi nequit, car non potius sine

Linus lib. 28. & Plut. in uita Scipionis. Polydorus Virg. lib. 7. histo. Anglo. Crantz. li. 1. c. 21. & 22. Dania. D. Anonim. p. 3. tit. 20. c. 4. & 8. hist. sum. & Reginonis. c. 1. 3. hist. Neapolitan. Freissar. g. Paul. Dia. histo. 1. engeb. lib. 4. cap. 16. h. Naulemus genera. 35. v. ritchin. dus lib. 2. Vincentius li. 2. 4. spect

verbis intelligitur, eos dumtaxat incidere, qui suaderet affirmatiuam, non vero qui duellum dissuaderent, & ad hoc consilium conscriberent, uel darent. hi enim non peccant. s. quoad spectatores, non incidere, qui illac transeuntes obiter aspicerent certamen, uel subsisterent, ad dirimendum; imo nec illos, qui ex instituto eos fuissent comitati, ut certamen impedirent, ideo enim additur, si per ipsos non steterit &c. ipsos scilicet spectatores & socios, &c. unde 6. infertur, eos qui comitarerent, uel sociarent, incursums etiam si non sit pugnarum, quando conati sunt eiscere, ut pugnetur, uel saltem si poterant, non impediuerunt ipsi, sed maluissent pugnam conferri. Hæc saluo rectius sententium iudicio, de re quotidiana. Quidam asserunt etiam a sanctissimo Domino nostro Clemente. 8. hodierno P. M. bullam quandam de Duello editam; quam nondum potui nancisci.

SECTIO III.

De purgatione vulgari per ignem.

Hæc triplex fuit, per rogam, per prunas, per ferrum hoc est vomeres seu lateres seu conticulas vel chirothecas candentes. Innocentia probabatur, si illæsus quis abiret; si, nocens habebatur. hæc inuenio aliquando sponte susceptam, aliquando iniunctam prouocato. De ferro candente obtinet hodie apud Iaponios ut docet epistola nostrorum, una P. Luisij Froes scripta anno 1595. narrat illustre miraculum quod accidit Omuræ, in hanc sententiam. Fuerat Christianus quidam agens inter ethnicos accusatus furti, & quia hoc crimen seuerissime castigatur in Iaponia. Sic ut de eo quantumvis minimo, conuictus, morte cum nulla uenia spe mulctetur, nec tamen possent huius Christianum uere convincere, ecce mox gentiles eum obsident, & dum aliud uisum possunt importune compellunt, ut ritu ipsius confecto iuramentum edat; qui erat ut in folio chartæ subscripto scriberet quod erat iurandum, de inile folio in palmam manus deposita imponeret ferrum candens, manum-

que constringendo, in suum caput non distanti. Et iram Chamis imprecaretur, si obiecti criminis reus foret. Quod si manus forte amburatur, aiunt experientia probatum, eum noxa esse reum; si uero a laesione cum folio maneat immunes, esse innocuum. Cum igitur hic Christianus in hac angustia ad ductus esset, quippe vel iurandum illi erat, uel repudiatio iuramento, quo se reum faciebat, uita discrimen adueniendum, innocentia sua confusus dixit: sibi sibi non esse, utpote Christiano, per falsum Deum Chamis iurare, sed tantum per uerum. Consentiant gentiles, ut per suum Deum iuret. Ille ergo signo crucis in folio expresso, ferroque candenti imposito, quia id facere cogebatur, magna animi prædicta ferre manu constrinxit. Res mirabilis nec manus nec solium amburitur. Itaque non solum solutus est poena, quam gentiles illi minabantur, uerum etiam culpa, quam falsos illi impingebant. Hactenus epistola Latine edita. Moguntia anno 1598. planè ueris hæc purgatio & celeberrima fuit. Sed in Francia tantum licita in causis secularibus, ut colligitur ex epist. Auons. 91. & 251. Inuenio ferrum illud ignitum uocatum, iudicium, quod nomen arbitrator commune fuisse instrumentis omnibus harum uulgarium probationum. Petrus de Loyheyr. a formulam nobis proponit ex S. Mauritiij Andegauensis archiepis istam: Nos tamen sufficienter muniti denotationem, & defensionem istius cause nostra sapientia in audientia omnium illis adstantiur offerrebamus, & paratos nos semper esse ad omnem iustitiam præferrebamus: cum ecce quidam de hominibus, quos Berlaius reclamabat, Tetbaldus Pelatarius nomine, de parte sua surrexit, nobis nescientibus & iustitia nullatenus dictante, & non per consilium nostrum, qui sponte sua se iudicium portatorem manu sua obtulit. Quod Rainaldus Popardus antecidens suos dixerat sibi, & qua uerè partitio illa facta fuerat de antecessoribus suis, inter canonicos S. Mauritiij & antecessores illius Berlaij, sicut in chartis nostris continebatur. Et sicut Tetbaldus obtulit, sic paratus fuit, & per manum suam in Ecclesia S. Dionysij apud Deodum, uidentibus multis, tam de parte nostra, quam de parte domini Berlaij (quorum nomina subnotata sunt) iudicium portauit. Post iudicium portatum Tetbaldus ille,

a libr. 2. de
p. 17.

Dio propitiante, illæsus & sanus omnino apparuit. Viderunt autem uel iudicium portari, uel manum tota die de more regardari, ferè uniuersi homines & mulieres de Deodo, & plures de hominibus Domini Berlai testes iudicii portati. & hominis ornato Deo miserante, saluati & liberati. ubi certis foliis causam addere, quæ illos moueret, siue id exprimeret, quod probare per iudicij lationem volebant: uides etiam clericos protestantes, ut irregularitatem & censuras euaderet incurrendas; si hominem ipsi ad hoc adhortati, & mutilatio uel mors subsecuta fuisset. Meminere huius variegatæ Septentrionalium, omnes occupata a Barbaris Italia & Gallijs late: apud Radeuicum a sit mentio legis militaris, qua seruus non deprehensus in furto, sed accusatus, iubeatur uel Domini iuramento, uel igni ferri iudicio se expurgare. Leges Francicæ & Longobardicæ iubeant per nouum vomeres ignitos, hominibus accusatis se expurgare. b. Slauum postquam ueram amplexum sunt religionem in arboribus, fontibus, lapidibus iurare desierunt; recepto usu, examinandi per Sacerdotes suspecti, adhibito ferro uel vomere candenti. c. In Flandriam quoque hanc legem, Philippus Comes tulit. anno 1164. d. Si quis uulnus in nobis acceptum alij imputauerit, si Scabinis dignum uidetur, ferro candenti se excusabit accusatus: si ausugerit, manum perdet. Item: si fur uocatus accusatus fuerit ferro candenti se excusabit; si culpabilis permanserit, suspensus detur. In hoc iudicio non fuit certus vomerum numerus, ut nec forma ferri certa species, uel pondus præscriptum, ut ex varietate iudiciorum patet, ut plurimum Frætica consuetudine vios puto in ferri consecratione siue inprecatione, quæ fuit talis, Deus in dex. instus, qui auctor es pacis, & iudicis aequitatem; te suppliciter rogamus, ut hoc ferrum ordinatum ad iustam examinationem cuiuslibet dubietatis faciendam, benedicere & sanctificare digneris; ita ut si innocens (de prænomina causa inde purgatio querenda est) hoc ignitum in manus acceperit illæsus appareat: & si culpabilis atque reus, iustissima sit ad hoc uirtus tua, in eo cum uirtute decla-

randum, quatenus iustitia non dominetur iniquitati, subdatur falsitas aequitati. Per Deum nostrum. e. In Antigona Sophoclis, custodes corporis Polynicis, accusati negligentis custodix paratos se dicunt innocentiam suam comprobare, & ferri candentis contestatione, & per pyram ambulatione, & iure iurando.

ἡ μὲν δὲ ἀπὸ τοῦ ἡρώου.
Καὶ τὸ πρὸς τὸν ἡρώου, ὃ δὲ ὁ ἡρώου ποιεῖται.

In Cœlio Triburienfi docemur f. c. Nobilium hanc probationem in Germania non fuisse nobilium, quibus iuratoria duo decim ingenuorum contestatio sufficiebat: sed ignobilium. Verum Historiæ testantur etiam nobiles eam se posse subuisse, aliquando per laminam, aliquando per chirothecam, aliquando aliter. Anno 1215. vel circiter, g. Trithem. Conrad. Marburgius inquisitor Apostolicus, si accusati de hæresi, negabatur, iudicio ferri candentis experiebatur, & si amburebantur, eos porro comitebat rogo. Quod ab illo contra Canones perperam factum; si factum, fuit. Iam enim id Stephanus V. prohibuerat, ut postea dicemus. Caroli tertij Impe. vxor Richarda fuit insinulata adulterij, sed candenti ferro crimē diluit. h. sic Kunigundem Henrici II. vxorem se expurgasse constat, in eo tamen dissentiant historici, quod quidam uelint eam calasse pedibus nudis, i. alij vomeres sex manibus tulisse. k. Quare nisi dicas eam successiue manibus tulisse, & pedibus calasse. Cræziū a seipso dissentire necesse est. Nonnullos alios se iuuenē Georg. Pachymeres massam candentem manibus innocuis gestasse commemorat. l. Emmam quoque Angliæ reginam nudis pedibus super ignitos vomeres ad contestandam pudicitiam ambulasse scribit Polydor. Angl. histo. lib. 8. Plus est, quod scribit Saxo Danus. l. in Russia ad fidem conuersa, matronā quandam, per iniuriam a conuge adulterij insinulatam; cum purganda infami a gratia maritum admoisset candenti lamina: subitū ferrum, quod erat exceptura, perinde

atq. in innoxia manus contactum fugiens, ne-
glecto pondere, sublimis se extulit, pendulo-
que motu gradientis femina inaccessum comi-
tans, cum ante aram iactandum esset, inter
religiosam astantium admirationem proprio
impulsu humi decidit. Exempli verò me-
morabilis & fidei coniugalium specimē
nobis duo coniuges, Mutinenses Co-
mites, æterna dignum historia. Otho-
ne tertio imperante exhibuerunt. Ma-
riam erat hic nactus vxorem lubrica
fide, conscientia nulla: hæc, vt noua
Phædra, Comitē Mutinensem in am-
plexu trahere conata, repulsam ver-
tit in furorem, & odio eius quem im-
potenter amarat inflammat, crimen
suum in innocentem regeffit. Nec la-
ruit dolus Comitē. hinc amor in Im-
peratorem, inde urgebat honor pro-
prius, cessit honor amoris: quia Cæsa-
ris honorem vitæ suæ præponebat.
Coniugi tamen suæ, mulieri pruden-
tissimæ, & quod rarum, forti, conatus
Augustæ, responsum suum; calūnia
illius, periculum suum aperuit, decre-
tumque sibi dixit, mille mortes oppe-
tere potius acerbissimas, quam tatum
Imperatoris sui, de incontinentia, &
perfidia Augustæ natum, dedecus in
lucem proferat. Proinde illam se, si
quid de ipsa bene vnquam mernerit,
obtestari; virili constantia sexus, &
coniugij oblita, sententiam, quæ im-
pendebat, mortis ignominiosæ vt per-
ferret, se necato coniugis animum, &
memoriam resumeret. & animo im-
perterrito nomen mariti ab ignomi-
nia liberaret. Nō diu post Comes cul-
pam Augustæ, suo capere luit, credu-
li Proeti iudicio condemnatus. Con-
uentu deinde Imperiali apud Ronca-
lias instituto, quo die iudicis ius dice-
batur; Mulier prodit, & coram confes-
su ex lege Imperatorem, ad talionis
pœnā vocauit, eo quod maritū suum
missū de medio sustulisset. Otho ad-
mirabundus; At tu quoniam palle, inquit,
turi tui, quam iactas innocentiam improba-
bis; Caudenti, inquam illa, lamina. ad-
fertur Othonis iussu ferrū bene igni-
tum; adlatum vidua sine noxa cun-
ctis intuentibus prehendit manu, &
tenuit. Externauit miraculum Im-

peratorem, adeo vt se quidem suppli-
ciji dignum profiteretur, sed moram
posceret aliquam subeundi. Triplex
dimonium differo, (illa respondit) reginæ
supplicium solum posco, cuius nefaria ca-
lumnia me marito, & fidissimo milite,
remp. eius strenuo spoliatur. Cunctis
æquisimum visa petere. Augustus eā
collaudat, & pro dilatis sibi vadimo-
nijs, quatuor in Hetruria castris do-
nat; Augustā verò, quæ Veneris igne
male arierat, caroficijs manu in rogū
coniectam, iustis flammis absumi ius-
sit. a Carolo Caluo Francorum Re-
ge, Ludouici Germanorum regis ter-
ras, nepotibus suis per nefas eripere
conanti: Germani primò deprecari
vim, & Francis ad ferri igniti iudiciū
vocatis, cum illis Germani redissent,
nec ab ambizioso Rege, quidquam æ-
qui boniue impetrare valerent, sum-
ptis armis illū re infecta, multis amif-
sis ultra Rhenū iterū compulerunt. b
His fauit; contra, idem iudicium duo-
decim vomerum, interfectores Chri-
stiani Comitē de Oldenborg in Sa-
xonia, prodidit, & in rotam misit. c
In Saxoniæ quoque oppido Vitten-
burgo, excitati publici incendiij crimē,
impactum fuit cuidam: ille & iurem-
rando, & iudicio se innocentem pro-
bavit, cum enim longo itinere ferrum
candens manu detulisset, illudque il-
læsus in terram deiecit; ecce tibi fer-
rum ex omnium oculis fugit, sed eo
fermē anno exacto, quom quidam a-
lius qui incendiij conficius erat, silici-
bus viam publicam in oppido pau-
ret, ferrum in arena abditum prodit,
manumque valide amburit. mirantur
omnes, & vomerem illum recogno-
scunt, & reum ad iudicem abripiūt;
qui quæstione admota verum cesculp-
sit, & cruribus fractis noxium rotæ
imposuit. d

Aliud æonē mirandum apud Cæsa-
rium lib. 10. miraculor. cap. 35. his verbis
descriptum reperitur: Rosere soiet Domi-
nus Bernardus de Lippia quandoque Abbas,
nouisse se piscatorem in Episcopatu Traiecten-
si, qui cum quadam femina multo tēpore fue-
rat fornicatus. Et quia eius peccatum nūm-
erat notarium, tempore quodam in Synodo im-
munit

a Gothifre.
Viterb. in
Chron. Crā-
zius lib. 4.
Saxoniæ. 6. 26
b Paulus
Aemyl. An-
nal. Franc.
lib. 3.
c Alb. Crā-
zius lib. 7.
Metropol. 14.

d Cranzii
lib. 8. Van-
dal. c. 30.

minant; accusari timent, statim ad sacer-
dotem uenit; magis, ut post patuit, timore, ce-
na; quam amore iustitiæ peccatum confessus
est, consilium quæsiuit, & inuenit: si habes, in-
quit Sacerdos, firmiter propositum, ne quā
peccandi cum illa, excedens ferrum secare po-
teris portare, ipsiusque peccatum negare. Spo-
ro autem, quod iuratus confessionis liberaberis te.
Quod ita factum est cum & stupentibus, qui-
bus factum innotuerat. Iesus tū ab igne
non fuit, sed cum postea peccati iterū
di in reciduum voluntatem incidit
set, & gloriaretur se non magis adu-
stum fuisse a ferro illo cādenti, quam
ab aqua fluminis in quo tū nauiga-
bas, a quamque manu hauriret; cādenti
ferri vicem egit aqua algida, & ma-
num adussit pelle tota detracta. Se-
quenti etiam capite, idem narrat de
quodam pessimo hypocrita, qui pere-
grinationis pallio scelera contegebat.
is ab alio quodā nefario homine num-
mis conductus hospitii a quo beni-
gne habitus ædes incendio absumpse-
rat, bis exceptus, bis pro gratia incen-
dium immisit. Terminus dominus mul-
tos detulit, de quibus suspicabatur;
qui omnes expertes culpæ candenti
ferro illæsi se expurgarunt. domo ter-
tium ædificata, ferrum in quendam
domus angulum abiectum iacebat.
Venit post aliquod tēpus splendonia-
tor ille, tertio humanē excipitur, ui-
det ferrum, rogat, Cui vsui? Audit
ab hospite, quid illo actum. Quin, in-
quit, illo deinceps ad alios vsus vteris
ne iaceat oriosus? Simul manu com-
prehendit, sed illud repente incanduit
& manū valide adussit, ille cum ei
latu abiicit. Hospes admiratione per-
cussus, meritō suspicatur hunc bis ex-
ustarum ædium reum, ergo compre-
hensum sistit iudici, index eculeo. fas-
sus omnia incendiarius in rotam agi-
tur. Tam admiranda sunt Dei iudi-
cia.

Verum querat aliquis an nunquam
hæc purgatio profellerit? Immo memi-
ni S. Iuonem pro incerta habere. Nā
Epist. 74. agens de hac ferri igniti pro-
ba, negat conuictum adulteri militē,
cuius manus inulta fuerat. Canterium
(inquit) militi nullam tibi certum prebet

argumentum, cum per examinationem ferri
candentis occulto Dei iudicio multos iudea-
mus nocentes liberatos, multos innocentes sa-
pē damnatos. Præterea cum talis examina-
tio sit in Deum tentatio, non est mirum si di-
uino iudicio deservit, cum incautē & sine iu-
diciali sententia ab aliquo suscipitur. Sed
habuit Iuo pro incerta, tum demum
quando priuata auctoritate suscipere-
tur; tunc etiam illicitam credidit, vt
docet apertē Epist. 254. quando fit sine
consilio, vt ait, & non precedente iudiciali
accusatione; licitam verò esse volebat,
quando precedente ordinaria accusa-
tione omnino humana desunt reffimonia,
nec aliud ad veri indagationē
quis habet quod faciat, & hoc casu se
iudicem illa vsurum apertē profiteretur
Epist. 251. Sed apertē Canonibus Iuo
repugnat, illis ipsis quos citat, qui ab-
soluere a sterunt tali inuestigatione ab-
stinendum, & delicta tantum ex con-
fessione rei & asseritione testium pu-
nienda, nec de multis præsumendum
iudicium, sed ea Deo iudici relinque-
da. Sed obijcies argumentum Iuonis
a simili: Ignare omnino prohibitum lege. ta-
men a D. Paulo terminandis litibus permitti-
tur. Sic quod canonibus prohibitum, eadē ex
causa, & exigente incredulitate humana pos-
se fieri. Respondeo dissimilem esse cau-
sam. Nam iurandum in iudicio fie-
ri lex nunquam prohibuit, immò vo-
tus diserte præscripsit. Sed omnes su-
perstitiosas adinventiones, vt per se
malas, diuina lex semper prohibuit:
tales autem esse has purgationes Ste-
phanus Pont. clarissimē definiuit, ut
seq. q. ostendemus. Illud etiam miror
Iuonem Epist. 91. in causis Ecclesiasti-
cis eam non recipere, quasi in laicis
causis seu secularibus non eadem sub-
sit tentationis Dei, vna ex parte peri-
culum, & præsentia illa veri indagan-
di necessitas, non æquē in Ecclesiasti-
cis occurrat: plane hæsitanti similior
& dubitanti hæc in re, quam docenti
aut definienti fuit. Pergamus ad reli-
quas narrationes.

Aliud ergo adscribam ex eadem è
qua pleraque reliqua, admirandorum
foecunda Cranzij vna, de Rolle ne
Normannorum duce, qui Robertus
O 4 postea

postea vocatus. Nouerat suos in latro-
cinia, furta, rapinaeque propendere:
idcirco seueras de his leges tulit; qua-
rum metu pollicens sibi securitatem
omnium, iussit rusticos intrepide rus-
ticanicis operis instrumenta in agris re-
linquere. Quidam ex agricolis domum re-
uersus, ab importuna uxore rogatus, cur instru-
menta non apportaret? ducis preceptum obie-
cit. At illa furim ex agro instrumenta sub-
duxit. Et abscondit, ut maritum redderet cau-
torem, reuersus vir in agrum, ubi non repe-
rit, quae reliqueras, rem ad loci praefectum de-
fert. ille ad Ducem vocatus a Duce rusticus,
pretium accepit amissionum. Inbetur praefectus
ignis purgatione adhibita furim explorare.
Primus conatus irritus fuit, nam ignis furim
non prodidit, licet omnes rustici subsissent cru-
tationem. Tum Dux, uersus ad Episcopum:
Deus, inquit, Christianorum, si est conscius se-
cretorum, cur furim non prodit? Episcopus
necdum bene firmatum in religione non corri-
piuit, sed causam praetendit, quia ignis nudum
furim attigisset. Inbetur diligentius inquire-
re praefectus etiam apud uicinas villas. Nec
quisquam reperit. Vocatus a Duce ru-
sticus, cui in indicat, rem in agro esse, roga-
tur: ille uemini, praeterquam uxori dixisse re-
spondit. Uxor quaestionibus admodum furim
fatetur. Tum dux marito clam vocato, Scio-
bas, inquit, uxorem furacem esse, an non? Ille,
selebam inquit, Qui Dux, cur ergo aut non pu-
nuisti, aut non indicasti? Ergo iussit ambos
suspendio necari. Et hac seueritate legem san-
xit. a. Memoriam etiam occurrit factum

a. l. 2. Nor-
mag. 2. 27.

Catholici Hispani Ariantū Gothum
tempore Leouigildi ad probationem
ignis prouocantis, cum enim uerbis,
& rationibus nihil proficeret. Est, in-
quit, digito meo annulus aureus: ego eum in
ignem iacio, tu candentem collige. Proiecit
que inter prunas annulum ita igni permi-
sit, ut eis similis cerneretur. Conuersusque ad
hereticum ait, si uera est prosecutio tua, sume
eum ab igne. Illo autem ruficiente, ait, Im-
men(a Trinitas Deus, si quid indignum te ere-
do, ostende: corde si recta est fides mea, nihil
mihi praualdebit hae incendia facia. Et abla-
tum ab igne annulum diutissime palmo susti-
nuit, & nihil est nocitum. Hae Gregorius
lib. de gloria confessor. c. 14. uerboreus.
Sed hic contestatio fidei sincera fuit,
non iudicialia inquisitio. Verū enim

verò non immerito hae expurgatio
semper bonorum, & Deum timentium
conscientias punxit. Legimus enim
de Roberto Cantuariensi Episcopo,
cum Regi Edouardo persuasisset, ut
Ermam matrem adigeret, ob suspi-
cionem stupri cum Aduino Vintonie
si Episcopo commissi, ad hunc se mo-
dum expurgaret, & ea igne maneret
illaesa; timore correptum in continen-
tem ex Anglia fugisse, ibique animi me-
rore breui contabuisse. b.

b Poly. Vir-
gil. li. 3. Hi-
stor. Angli.

Non dissimile fuit iudicium per pru-
nas; quas vel in finem conficiebant,
vel manu forebant, vel calcabant. De
monacho quodam, qui ut meretricem
Porphyriam seruaret, & monasterio
alicui cōmēdaret, nihil uerius fuit eā
secum abducere, & propterea in om-
nium irrisionem, & execratione inci-
dit, quasi eū meretricē confuēderet;
narrat Leontius, e eum cū agrotasset,
& morie praesentiret propinquantem
coram plurimis iussisse adferri thuri-
bulum plenum candentibus carboni-
bus, & eos accepisse carbones, & infu-
disse in sinu, & omnibus audientibus
dixisse; Benedictus Dominus, qui olim rubi
seruauit incombustum; tibi mihi fuerit testis fi-
delis, quod quemodo meas uestes non attigit
haec, quae est in igne exendi uis, ita nec ego atti-
gi mulierem toto tempore uita mea. E. Iudi-
cium idem in Gallia submisit. B. Bric-
cius D. Martini in Turonensi sede suc-
cessor. Hunc. n. populus reum perage-
bat stupri cum muliere religiosa pro-
fessionis cōmissi, quae linteamina Epi-
scopi lauare solita ex aliquo improbo
pepererat. Briccius iussit ipsam infan-
tem nondū mēstruum in medium ad-
ferri, & coram populo interrogauit,
num ipse pater eius foret respōdit in-
fans, eum non esse, sed alium quē non
nominauit. Fiebat id uirtute diuina,
sed plebs demonis opere adscribebat.
Prunis itaque candentib. birrum im-
plet Briccius, & tota desert urbe illa-
tus: sic se a libidinis carnalis flagitio
alienū professus, quēadmodum flam-
mis uestimentū intactum. Nectamen
furentibus persuasit sed ab Episcopa-
tu fuit deturbatus. d. Haraldus ex Hy-
bernus, sed Magni Regis Noruegiae,
qui

d Greg. Tur-
ro. li. 2. Hist.
c. 1. Sabell.
exempl. lib.
10. c. 2. En-
go. & Ma-
rulus, & a-
lij.

qui Hyberniam bello vexauerat, fillū
probauit incedens nudis pedib. super
ardentes prunas. a. Nec humano in
corpore tantum hae exploratio obti-
nuit; sed alijs quoque in rebus. Nā Eu-
lalius Monachum fiscella palmea in
ignem iniecta, & illaesa permansit su-
spicione criminis absoluti. b. Rossis ve-
ro fidei Catholicae ueritatem missus ad
eos a Basilio Imper. Episcopus persua-
sit; cum ipsis postulauit, liber Euā-
geliorum in caminum ardentem mis-
sus, & per multas horas ibi relictus, tan-
dem igne extincto integer, nec ullo af-
fatus ardore fuisset repertus. c. De
Missis, D. Isidori, siue, ut uocant Moza-
rabum, memorant non dissimilia To-
tani Annales. d. Qua de re ita Ioann.
Marianus. Communi consensu de Gothica
precum ratione antiquanda actum. Tentatum
est, ut quidem aliquoties erat, neque tamen succe-
serat, & post nonnulla. Visum est contra-
uerfiam ignis iudicio permittere: sic eius saculi
mores erant rudes, & agrestes, neque satis ex-
persi ad Christiana pietatis regulam. Rogo in
platea accenso, liber uterque Romanus, & Got-
thicus in ignem proiecti. Et Romanus quidem
continuo ex igne prosiliit, id populus uictoriam
interpretabatur, nam liber alter sub flammis,
& igne diu permansit, illiusus inuentus est.
Rege arbitro, nihilominus populo persuasum
utramque precandi rationem superius placare:
quando uterque liber ex incendio euasisset in-
colonus, E. lib. 9. c. 8. de reb. Hispan.

Qui pyram ingressi probanda inno-
centiae causa, multos inuenio. Nam, &
Sophocles, ut dixi, agnoscebat morem. Pe-
trus Massiliensis presbyter, suspectus de haeresi,
Antiochia ipso die Pascae, sacrosanctam
Christi Domini lanceam manu gestans, nu-
dus corpore, per conuentionem late lignorum
struem ardentem, mediisque ignis illasus eua-
sit. e. Poppo Danus presbyter, in fi-
dei Christianae probationem, ueltem
prius cera copiosa illeuit; eamque in-
dutus, in medio populi circo, sic se in
flammas intulit, & perstitit sine ullo
doloris sensu (quod sacre affirmabat)
donec uelitis tota corpori circumfusa,
intacta flammis eue, in fauillas redi-
geretur. f. eo permoti miraculo Da-
ni g. duelli purgatione sublata, ignis
purgationem introduxerunt, fortassis

etiam eos monitum iteratum aliud eiusde
Popponis factum. nam alio tempore,
cum uerba Danis persuaderet, ut Chri-
stiani seris fierent, non satis haberent
efficacitatis, percunctatus est; Quid si ad
eandem ferri tantum manus eius conuer-
tentur, essentne confesuri, crediturque eum
his succellamentis, Velle; in chirotheca for-
mam iussit ferrum cudi, idque ignem adferri.
Rubeat igne ferrum ille tamen intrepidus ma-
num immisit ad cubitum, deportauitque ad
locum constitutum. ibi cum ad pedes Regis
Suenonis praecessisset, uilla manus dedit con-
fessionem subiit lauacrum regenerationis. h. 10. Panti-
ferur huiusmodi: tempore Martiani
duos Episcopos, vnum Catholicum, Dan. c. 24.
alterum Arrianum, principio uerbis i lib. 2. Col-
disputasse de fidei dogmate controuer-
fo: deinde Catholicum, conditionem
concertatori proposuisse, ut uanis di-
sceptationibus praetermissis, rogi
ignis secum ingrederetur, & fidei suae
ueritatem uterque hoc iudicio, Deo
comprobaretur; denique Arrianum
detrectasse ingredi, Orthodoxum nihil
moratum, ingressumque ex ipso rogo
multis discessisse, & nec minimum u-
stulatum egressum fuisse. Vera narra-
tio; sed res non sub Martiano, uerū sub
Anastasio accidit, ut melius a Cedre-
no, & Nicephoro lib. 13. c. 23. produci-
factabat Sanoanola se hoc iudicium
subiturum: cum ad rem uentum, sub-
stituit alium pro se: neque hoc detre-
clabat Minorita acculator; sed hoc tan-
tum, ne ille sacrosanctam secum Eu-
charistiam deferret; quod reuera diffi-
dentia non obscurum erat signum. k. k. confer ea
Fulgensius auctor est a Ioane Gualber-
to Petrum Archiepiscopum Florenti-
num, prouocatione ad iudicium pyra-
e. 1. Vo-
accensae, Simonis condemnatum. l. later. in an-
Sed uerius est id a Petro Albanensi
Episcopo factum, qui propterea Ignem qua
fuit uocatus, teste Vrspergeni in Chro-
n. prius tamen quam ille Episcopus 8. h. f. c. 19
adhuc crearetur. rem totam adscribam, qui tēpore il-
ex uita ipsius Gualberti, ut creditur a lo uixit.
Blasio Melanesio fide integerrima con-
scripta. Is postquam narrauit sepe a
D. Ioannis Gualberti Monachis Pe-
trum illum Flor. accusatum Simonis,
& eius

lib. 13.
li. 5.
c. 6.
li. 1.
c. 4.
to. 3.
Cedren.
vide Vil-
am in di-
hoc de
post Hi-
cuius
istorum
c. in uita B.
Ioan. Elea-
mosynarū
mense Iul.

Paul. Ac-
t. 13.
Hist. 4.
Crant. li.
1. merop.
c. 43.
Saxo his.
Dan. li. 10.

& eius fautores ad ignis iudicium pro-
uocatos, subdit tandem; Praestigit itaq;
locus, & dies, quo istud fieri debea, ut si qui
velint, possint coram intueri. Ioc^o praefatus est in
Monasterio Septimi q. tunc erat ordinis memo-
rati, nunc vero Cisterciensium est. Dies fuit
quarta feria prima hebdomadae Quadragesi-
mae. Modus probationis fuit eiusmodi, ut in
loco publico duae lignorum stipes iuxta se fieret,
que obtinerent in longum decem pedes, in la-
tum quinque, in sublimi quatuor, & dimidium.
inter utraque vero stipes semita interesset lon-
gitudine brachij prioris a dentibus contrata,
per quam unus ex monachis transiret. Vbi ad-
uenit statutus dies, & hora, inuitatur Episco-
pus Petrus à suis, ut accedat visioni tante rei
experimentum, nec ciuitas Florentina tam diu
turna vexetur alteratione. At ille prorsus re-
nuuit: immo si qui charum eum haberent, eos ed
accedere vetuit. Sed plebs omnis utriusque
sexus, & cleri maxima pars illuc properauit.
Pollicentur fautores Episcopi, si ea probatio suo
potiatur effectu, ut quisquam e fratribus per
ignem illius transiret, se ipsis suffragaturos,
& ab Episcopo desistentes. Itaque sunt Li-
taniae, & alia preces à Monachis, sacrificium
sollemniter celebratur ab Abbate illius instituti,
clericis, & monachis adiuantibus. Vbi
uentum est ad Agnus Dei, unus ex Mona-
chis fuit aquam sacramentalem ad aspergendum,
alius thuribulum, thuris incendendi causa, ter-
tius faculas ad ligna inflammanda, quartus
imaginem crucifixi. Inuocatur à civibus Do-
minus Iesus Christus, & Sanctissima Mater
eius pleno ore, ut rei veritas declaratur. Sa-
crificio peracto, deponit casulam, crucemq; ma-
nu gestat Abbas, qui sacrificauerat. Petrus is
quoque dicebatur. Litanijs absolutis, unus ex
Abbatibus eligitur, qui clara voce populo expo-
nat petitionis, & sponsonis conditionem. De-
inde Abbas Petrus, cum cruce quam manu ge-
stabat, S. Ioanne interim coram adstante, & u-
rante ingreditur per medios ignem globos fla-
ma in sublimi ascendente, caleatque ardentes
prunas, quae erant in via inter lignorum incen-
sas stipes. Sed prius quam ingrederetur cum illis
audientibus, ita precatus est; Domine Iesu lux
vera omnium in te credentium, peto misericor-
diam tuam, oro clementiam tuam, ut si Petrus
Ticinensis, qui dicitur Florentinus Episcopus,
precibus Florentinam sedem occupante tu ater-
ni Patris Filius, tu ipse solus, in hoc tremen-
do iudicio, ad prae adiutandum festines, & ma-

illatum sine ullis aduersionis uestigijs conseruet
sicut olim tres pueros in fornace Babylonica ser-
uasti. His dictis, per medios penetrat ignem, neq;
corpori, neque vestimentis ulla aduersionis intus
venit. Cumque vellet vertere sese, & eadem
via per flammam reuerti, à populo retinetur,
quippe iam perspicua rei veritas edocet. Vi-
de mihi sis Lector, quam admirandus
Deus in sanctis suis, & quomodo diui-
na sapientia varios, ac multiplices qua-
si ludos edat, ut admirationem, ac vene-
rationem in cordibus nostris excitet.
Volat ferrum, & in aere pendet, sequi-
turque manus innocentis vnus; fugit
alium, & candentia seruata multis post
mensibus inuenit reum, ac punit. Pop-
poni chirotheca est ferrea ignita, quod
foret ex leni corio suauib. imbuta pig-
mentis: circa corpus positas eidem a-
durit velles, corpore illa, edax vis
flammae: sed in Abbatem Petrum (qui
postea Episcopus Albanensis) ut simo-
nia deregatur, ne hoc quidem valet: sed
Babylonium reuocat spectaculum.
Confer nunc haec, cum iis, quae haereti-
cis accidere. Tam procul ab eis haec
Dei virtus, quam remota ab eorum me-
te vera fides. Duas historias narrat Ca-
sarius Cisterciensis. a. In Cameraco (in-
quit) ciuitate Episcopali infra hoc quinquen-
nium plures haeretici comprehensi sunt, qui
omnes timore mortis suam perfidiam nega-
runt. Missus est ab Episcopo clericus, qui ne-
gantes per candens ferrum examinaret, adu-
sus haeticos esse sententiaret. Examinati sunt
omnes, & omnes isti sunt omnes: qui cum trabe-
rentur ad poenam, unus ex eis vir nobilis san-
guine, reseruantur à clerico ad vitam, si forte
illam quocumque modo reducere posset ad poeniten-
tiam, cui sic dixit: Homo nobilis es, miserecor-
tui. & compatior animam tuam: rogo, & moneo, ut
adhuc de tanta perfidia respicias, & de errore
ad veritatem redeas: ne per mortem tempora-
lem, mortem incutias aeternam. Ad haec ille
respondit: Experimento didici me errasse. Si se-
ra poenitentia mihi prodesset, non renuerem
eos fieri. Cui cum ille diceret, poenitentiam
veram nunquam esse feram, vocauit Sacerdo-
tem, confessus est homo errorem suum, ex toto
corde Deo promittens se vitam concederet, sa-
tisfactionem. Vt autem prius Dominum eum esse
deret confessionis: mox ut poenitens coepit pecca-
ta sua confiteri, coepit, & ipsa combustionis in

2 lib. 3. m.
rat. c. 16. et

manu poenitentis paulatim minui: qua in tan-
tum, eo aspiciente, decreuit, in quantum confes-
sio profecit. Adiecit quoque confessionis peracta me-
dia pars, plaga est sanata: ut autem confessione
totam compleuit, & virtus ipsa confessionis co-
bustioram tam in colore, quam in dolore dele-
uit, & manus pristinae sanitatem recepit.
Vocatus est vir a iudice ad ignem: ad quem
clericus. Quare eum vocatis; Vt ardeat, in-
quit, eo quod in examinatione combustus sit.
Tunc clericus ostendens manum eius sanissi-
mam, liberauit eum à poenis, ceteris igne con-
sumptis. Hac cum audisset magister Conradus,
respondit Abbati. Et ego dicam vobis simile,
quoad ante paucos annos apud Argentinam re-
cordor accidisse. Decem haeretici in eadem ciui-
tate, scilicet Argentinam, qua, & Strasbourg, com-
prehensi sunt, qui cum negarent, per iudicium
candentis ferri conuicti, sententia incendij sunt
damnati. Die statuto, cum ducebantur ad
ignem, quidam ex comitantibus: uni illorum
dicebat: Misere damatus es, age nunc nunc po-
nitentiam, peccata tua confitendo, ne post in-
cendia corporis, qua momentanea sunt, ani-
mam tuam ignis gehennalis aeterniter com-
buret. Cui autem ille diceret: considero quidem
me errasse, sed timeo poenitentiam tantam neces-
sitatis, minus acceptam esse Deo. Respondit ex
corde tantum confitere. Deus est misericors, &
poenitentiam suscipiet. Mira res. Mox enim,
ut homo confessus est perfidiam, manus eius
plenam recepit sanitatem. Tardante eo in
confessione, cum à iudice uocaretur ad poenam
confessor eius iudici respondit. Non iustum est,
ut homo innocens damnetur iniuste. In cuius
manu dum nullam uestigium combustionis re-
periretur, dimissus est. Habebat idem homo
uxorem non longe à ciuitate manentem, horum
qua dicta sunt, prorsus ignoram, ad quam cum
uississet gaudens, dixissetque: Benedictus Deus,
qui me liberauit hostis, ab interitu corporis, &
animae, causam ei exponens: respondit illa:
Quid fecisti miserime? quid egisti? ut quid
propter momentaneum dolorem recessisti à fide
tua sana, & sancta? magis debueras, si fieri
posset, centies corpus tuum incendij subicere,
quam à tam probata fide seuius recedere. Sed,
quem non seducat uox sompniaria. Immemor
ille beneficij sibi diuinitus collati, immemor
tam euidentis miraculi, consilio uxoris acquie-
uit, & errorem pristinum resumpsit: Deus uero
non immemor iudicis, pro tanta ingratitude
no, manum plagauit utriusque. Renouatum

est incendium in manu haeretici, & quia con-
iux auctrix exstiterit resumptis erroris, confors
facta est rediuiui doloris. Tam uehemens erat
incendium, ut ipsa manuum penetraret, & cum
ui non auderent clamoribus in uilla, quos uis
extorsit doloris, fugerunt in nemus uicinum,
illic, ut lupi ululantes. Quid uerbis immoror?
prodi sunt, in ciuitatem reducti sunt simulq;
in ignem non diem plene extinctum missi, &
in cinerem reducti. Quid hoc quæso rei?
an haereticam flammam, quod umbra corpori
adeone haereticam debita flammam
exultio, ut cum fuga erroris vis recedat
ardoris, & errorem redeuntem ar-
dor inseparabilis comitetur?

Quid? quod altero quoque stupen-
do plane euentu Deus comprobauit,
& arreptio vus carnifice in haeretico
puniendo? flet in ore duorum testium
veritas. hi sunt Bern. Luxemburgius
in Catalo. haeret. lit. E. & illo ueritior
Thomas Brabantinus, cuius adscribā
verba; Erat circa Cameracum quidam haereticus
astutus ualde, qui metuens inquiri, & co-
buri à fratribus Predicatoribus, qui in dicta ci-
uitate eo tempore plurimos comburebant: fin-
xit se arreptum à demone, & ob hoc ad Sanctum
Aicardum in Asperna, obfessos curare potius
ligatus ab amicis ad dictum est, ut in eo non ha-
resim prolata, sed furiam praerent. Et ut au-
diuit quidam clericus obfessus à demone, & li-
gatus quod Eligius Boogris (sic enim uocabatur
ligatus) (nempe haeticus ille, ut
patet ex Bernardo) poneretur in loco: sub-
sequente nocte idem clericus obfessus diuino ui-
tu solutus est, & aggregans matras, & strami-
na, atque Ecclesiam scannam super ligatum haereticum
(Eligium) circumlauit. Ludum au-
tem, & furias credens ille dissimulat, quoadus
que clericus ignem de lampade sumens, combu-
rere haeticum coepit, & tunc haeticus ex-
clamauit. Ad cuius uocem exproressit enstas-
dos, cum ignem extinguere naterentur, cleri-
cus arrepto gladio, quem casu in terra lectum in-
uenit, omnes uolens per abegit, & haeticum
in igne combussit. Nec mora, diuino exalto in-
dicio, clericus à demone liberatur, & plene
sospes apparuit. Sic ille Boni uiuersalis
lib. 2. c. vi.

Planè miraculi plena haec olim pur-
gatio fuit, & ideo non iniuria sublata
fuit, quia miracula poscere non neceffa-
ria, Deum est tentare. Sed quis uenit
con-

constat vetuisse Fridericum ij. lib. 2. Neapolit. constit. cap. 31. Ex Decreto etiam Gratiani, & videtur Gregorius Magnus. Caue fallaris. facinus hoc Gratiani est, vel inscitia scriptorum. Nihil tale Gregorius rescripsit. lege totam illam epistolam ad Brunichildam Reginam Franciæ, quæ superest, & videbis purpureæ clamydiæ sutum stramineū limbū; quem nec Iuo Carnotensis agnouit, & nec antiquior Gratiano, quod sciam. Sed prohibuit Stephanus v. ad Moguntinum Archiepiscopum scribens: Ferri candentis, vel aque feruentis examinatione confessionē extorqueri à quo libet, sacri non censent Canones. Et quod Saxo- rum Patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinventione non est presumendum. Spontanea enim confessione, vel testium approbatione, publica delicta, habito pra oculis Dei timore, commissi sunt regimini nostro iudicare. Occulta uerò, & incognita, sunt illi relin- quenda, qui solus nouit corda filiorum hominum. d. e. confu- luiti 2. q. 5. Quibus verbis subdit Gratia- nus, non hæc duo tantum purgationis genera, quæ hic nominantur, sed & quæ libet familia inhibita e videri, eo quod in quibuslibet talibus ratio quam Pon- tificis addidit æquè procedere intelliga- tur. Quod aperte dictum vult. d. e. Me- nam: ubi legimus, Vulgarem denique, ac nulla canonica sanctione fuisse legem, fer- uentis scilicet aquæ, siue frigide, ignisque fer- ri contactum, aut cuiuslibet popularis inuentio- nis (quæ fabricantæ hæc sunt omnino facta in- iudicia) nec ipsum exhibere, nec aliquo modo te- nuimus postulare: imò Apostolica auctoritate prohibemus firmissimè. Quæ sanè vltima verba indicant duorum alterum; vel si Gregorius ista scripsit, quod non puto ipsius hodie registrum mutilum exsta- re, & tuonem quoque in mutilū exem- plar incidisse, in quo nempe tam ma- gna pars epistolæ illius desideretur: vel (quod placet amplius) cum hoc frag- mentum alterius Pontificis alicuius re- scripi portio esset, id Gratianum con- fuisse cum Gregor. verbis, vel tempo- rum iniuria ex Gratiani libro titulum, quem huic præfixerat rescripto, secun- do, totum interisse, sicque libenarios de duobus vnum fecisse, desumpra eni hæc vltima verba sunt ex epistola Ale-

xand. II. ad Rainaldum Cumanū Epi- scop. & subiungenda videntur in fine e. super causa, ead. 2. q. 5. prohibitum ergo hoc ab Alex. ij. sed & prohiberi quoq; iterum Apostolica auctoritate ab Ho- norio ij. qui diserte testatur ferri can- dentis iudicium; penitus esse interdi- ctum; utpote in quo Deus tentari vide- tur; & mandat Templarios, qui Lio- nes hoc iudicium subire compellebat, per censuras Ecclesiasticas cogi eo ab- finire. f. Fufius hæc paululum profe- qui vifum, quia postmodum sequenti sectione ijs vtendum erit contra Noui- cios quosdam aquæ frigida defensores.

SECTIO IV.

De purgatione vulgari per aquam.

Fiebat adhibita, vel calida, vel frigi- da de calida, seu feruente constat re- ceptam legibus Longobardorum, Saxo- num, Rhenariorum, & Frisio-um, g. & irreplisse per malam imitationē po- culi Zelotypiæ, quod Moyfes introdu- xerat apud Iudæos: h. sed hæc feruens suafu diaboli introducta, illud vero po- culum herbarum amartantium à Deo fuit institutum; qui solus occulta cordis nouit, & indicat ea mentiri, & veritate sic se indicaturū promissit Moyfi; qua- lis sponsio, cum in aquæ iudicio nulla habeatur, prauo more, & præpotera imitatione, per abusū fuit introducta.

Nam quod B. Hieronymi. in 1. Reg. ca. 6. memorat his verbis; hauseruntque aquam, & effuderunt in conspectu Do- mini. Hebræi tradunt, quod coram Domino in eandem aquam maledicta congesta sunt; & sicut in lege mulier zelotypa hausta aqua pro- bat: ita & idololatra hæc aqua probati sunt. Hi uidelicet qui se idola coluisse penitus denegabunt. Tradunt etiam quod quinque idola- tra hæc aquam gustasset, labia eius ita sibi adhererent, ut nequaquam ea ab inimicis idola- tra separare posset. Hoc iudicio idololatra deprehendebatur, & interficiebatur. Quod, & sequentia demonstrant in eo quod ait: Iudi- cauitque Samuel filios Israël in Mas- phat. Indicare in hoc loco idololatra, secun- dum legem morti tradere intelligendum est. Dicunt etiam quod Moyfes hoc modo idola-

tras, qui sibi vitulum fecerant, probauerit: quā- do arripuit vitulum, & combussit, & contri- tum usque ad puluerem sparsit in aquam, & dedit ex eo potum filiis Israël. Totum hoc, quia nixitur sola Iudæorum affirmatio- ne, nec Diuus Hieronymus affirmat; libertatem nobis relinquit credulita- tis. Possem vno verbo dicere, non credo recutitis. Si factum, Deo iubente factum à Moyse, de aquæ frigida pro- ba; qua isti videntur, nullæ nec revela- tiones, nec testimonia, aut indicia sunt diuinæ iussionis. Quare iure optimo Canones eam sustulerunt & nominatiū. Superiore sectione de Carolo Caluo breuiter peratrinxi, & hic fufius, & cla- rius narrare verbis Caroli Sigonij, & Aimoini; b. Ludouico Germaniæ Rege Franciæ mortuo, Carolus Caluus Impera- tor, & Franciæ Rex, prope Aquas, Colonia- que conuenit, ut Lotharingiam, qua fratris, & filij eius Lotharij fuerat, occuparet. Ludoui- ci tres filij reliquerat, Carolomanum, Lu- douicum, & Carolum cognomine Crassum, ex quibus Ludouicus, qui paterno fioneri inter- fuerat, ubi patrum paterni regni fines ingres- sum castra ad Rhenum posuisse audiuit; ita in- census quod paternum regnum inuadere esset ausus, Fracordiam copias mouit, atque ad al- toram Rheni ripam regione confedit. Ibi iure primū, deinde gratia per legatos petita, cum neutrum impetrasset: decem homines cum a- quis calida, totidemque cum frigida, decem- que alios cum ferro candente misit, lufos expe- riri iudicio, utri Regnum illud conueniret, quod cum ipso pater suus Ludouicus sacramen- to in terposito diuifisset. Qui re tentata, cum detrimentum nullum cepissent, nihil tamen aqvi obtinuerunt. Ob id Ludouicus, &c. Sed quomodo tentant? sanè iniecta manu in feruentem, & non adulta. Docet ri- tualis adhiberi solita oratio huiusmo- di, & Deum iudex iustus, fortis, & patiens, qui es auctor, & amator iustitiae, qui iudicas æquitatem; iudica Domine, quod iustum est. Quia recta tua iudicia sunt, qui respicis super terram, & facis eam tremere. Tu Domine omnipotens, qui per aduentum filij tui Domi- ni nostri Iesu Christi mundum saluasti, & per eius passionem genus humanum redemisti; Tu hunc aquam per ignem feruentem sanctificas, qui tres pueros, idest, Sidrach, Misach, & Abdenago, iussione Regis Babylonis missos in-

caminum ignis, seruasti; tu clementissime pra- sta, ut si quis innocens in hac aquam fer- uentem manum mittat; sicut tres pueros su- pradictos de camino ignis eripisti, & sustine- nam de falso crimine liberasti: ita Domine, manum illius saluam, & illam perducas. At si quis culpabilis, uel incrassante Diabo- lo cor induratum, presumpserit manum mit- tere: tua iustissima pietas hoc declarare digne- tur, ut in eius corpore, tua virtute manife- stetur, & anima illius per poenitentiam sal- uetur.

Non igitur ore bibebant, sed ma- num immittebant. Docet hoc etiam historia quam narrat Gregorius Turo- nensis de Diacono Catholico cum pre- sbytero Ariano disputante, & ad fidei veritatem comprobendam sic promo- cante: Factis rei veritas approbetur. suc- cendatur igni aeneus, & in feruenti aqua an- nulus alicuius projiciatur, qui vero eum sustu- lerit ex vnda feruente, ille iustitiam consequi comprobetur.

Conditionem hæreticus accipit. In- terea Diaconus, dissidentia quadam re- tatus, vnguentis quibusdam brach u r, manumque illinit. Hæreticus negat pe- riculum subire: cum Catholicus bra- chium existeret, hæreticus vidit vn- guentis delibutum, exclamat aduersa- rium magicis praedijs confidere, non fidei. oritur altercatio. His itaque liti- gantibus superuenit Diaconus alius ab urbe Rauenna, Hyacinthus nomine, sciscitantque qua esset hæc altercatio: ut veritatem cognos- cit, nec muratus extracto è vestimentis bra- chio, in aneum dexteram mergit: annulus au- tem qui iniectus fuerat, erat valde leuis, ac par- uulus, nec minus ferebatur ab vnda, quam vento ferri posset, vel palea. Quem diu, mul- tumque questum infra minus hora spaciū re- perit. Accendebatur interea uehementer focus ille sub dolio, quo ualidius feruens, non facile posset assequi annulus à manu quærentis. exi- ra- tusque tandem in car- ne sua: sed potius protestatur in imò esse frigi- dū aneum, in summitate uerò calore tepens mo- dici continente. Quod cernens hæreticus ualde confusus iniecit manum audax in aneo, dixitque: Prestabit mihi hæc fides mea. Iniecit manu protinus usq; ad osium internodia omnis caro liquefacta defluxit. & sic altercatio finem ac- cepit. Hæc ille. lib. 1. de glor. mar. c. 81.

per Deum, qui in te Mahamam Syrum sua lepra mundavit: dicens, Aqua sancta, aqua benedicta, aqua qua lavas fordes, & mundas peccata. Adhuc te per Deum unum, ut a mundicia exhibeas, nec in te aliqua phantasia retineas, sed efficiaris fons exorcizatus ad effugandum, & evacuandum, & comprobandum omnem mendaciam, & inuelligandam, & comprobandam omnem veritatem: ut iste, qui in te manum miserit, si veritatem habuerit nullam laesionem in te accipiat: & si mendaciam habet, & inuelligat, appareat manus eius igne combusta: ut cognoscant omnes homines uirtutem Domini nostri Iesu Christi, qui uenturus est cum Spiritu sancto iudicare uiuos, & mortuos, & faculum per ignem. Amen.

Post hæc exuat eum uellimentis suis & induat eum, uel eos uellimentis mundis de Ecclesia, id est, indumento de exorcista, aut de Diacono, & faciat eos, uel eum osculari Euangelium, & Crucem Christi, & aspergat super eos de aqua ipsa, & ipsi qui intraturi sunt ad Dei examen de illis omnibus bibere de ipsa aqua benedicta, cum autem dederit unicuique, dicat;

Hæc aquam dedi tibi (uel uobis) ad probationem hodie. Deinde imponantur b igne, ego ignis.

In nomine S. Trinitatis, Deus iudex iustus, fortis, & patiens, qui es auctor, & creator elementis, & misericors, & iudicas æquitatem, tu iudica, qui iussisti rectum iudicium facere, & respicias super terram, & facis eam tremere. Tu Deus omni potens, qui per aduentum uirginis nati filij tui Domini nostri Iesu Christi mundum redemisti, qui per eius passionem genus humanum subuenisti, & saluasti: tu hanc aquam feruentem sanctifica, qui tres pueros, id est, Sidrach, Misach, & Abdenago sub Rege Babylonis Nabuchodonosor in camino ignis ac cenfæ fornace saluasti, & in lafos per angelum tuum eduxisti, tu clementissime dominator præstas, ut si quis innocens ab huius culpa, uel reputat, uel causa sui reputationis, homicidij, adulterij, quod ualde latrocinij fuerit, & in hanc aquam manum suspicor, hic miserit, saluam, & in lafam inde educa, qui aliquoties tres pueros supradictos, & Susannam de falso crimine liberaisti. Ita Domine omnipotens, si pro bar-

cul, a illis fuerit, & in crassante diabolo cor ob-
bata necesse fuerit: manum in huius tui elementi ser-
pationis, a uetis miserit, a tua ueritas hoc declaret, ut in

corpore manifestetur, & anima per poenitentiam saluetur, & si hoc scelere culpabilis sue accusare, uel per alicuius malefici, aut per hereticum, aut per diabolicas incantationes hanc poenitentiam suam occultare uoluerit, uel tuam in istam contaminare, uel violare se facere possit, crediderit, magnifica tua dextera hoc malum euacuet, & omnium rei ueritatem demonstret. Per te clementissime pater, qui uicis, & regnas in Trinitate perfecta. Per omnia.

A L I A.

O Remus. Deus qui beatam Susannam de falso crimine liberaisti. Deus qui beatam Teclam de ipso oculis liberaasti. Deus, qui sanctum Danielem de lacu leonum liberaasti, & tres pueros de camino ignis ardentis eripuisti, ut sup-
tu libera innocentes, & consignas factores. Per te Domine nostrum.

Et qui manum mittit in aquam, ad ipsum examen dicat orationem Domini cam, & signet se signaculo crucis, & se sine deponatur ipsa aqua feruens de super iuxta ignem, & iudex & perpendat ipsam lapide inligatam mensuram. N. infra ipsam aquam more solito. Et sic inde extrahat eam in nomine Domini ipse qui intrat ad examen iudicij. Postea cum magna diligentia sic fiat, inuoluta manus sub sigillo iudicis signata usque in diuertio, quo uisa sit uis idoneis, & æstimata.

En formulam totam, & ritualia, in quibus multa, propter quæ merito Sedes Apostolica prohibuit. Quod hic in fine de obuoluta in tertium diem manu dicitur, hoc eo retulerim: quia si præstigio aliquo manus læsa, uel illæsa, interea, euanescente præstigio, rei ueritate apparituram credebant.

Quoad frigidam puto illam eodem modo in uis probationis versatam: uidelicet Deus, ut in feruenti innocentis manu seruabat ab adustione innoxia, ignis actione prohibita; sic in frigida aliquando nocentis manu amburebat contraria aquæ actione tribuens, frigiditate naturali, in supernaturalem ardorem commutata. Ad hanc enim coniecturam ducit scriptor uitæ S. Gangulphi Martyris, per hæc uerba; Interim ad quendam uenit fontem (Gangulphus uidelicet, uxorque)

g fort. papat
lat cam laui
di alligata
ad mens. ut
sic expressa
sis, ut uita
mensura la
patis depri-
mentis, sin
derrabentis
manum, &
funiculi a
quo lapis de
pendet, or-
mibi hac de
tentia pella
cet.

ubi hic uxorem uocibus compellat. Multa qui-
dem de te conuix passim feruntur fœda, & in-
digna natalibus tuis, & adhuc mihi quidem
de se rumores sparsos, ait, nec se unquam alieno
conconcubitu pollutam. At Gangulphus; diuina,
inquit, providentia quam nihil fugit, ut se res
habent, iam certis declarabit indicij. En fons
hic propositus est, nec frigidus ualde, nec immo-
dice calidus. In hanc igitur immittere ma-
num, & de fundo lapillum exorabe, & si qui-
dem a culpa es aliena, nihil mali patieris;
sin autem polluta es, non sine Dei latere
scelus tuum. Illa beati uiri, sicut alios om-
nes, ita hos quoque sermones ueraciter ascri-
bens, incommittenter manum iniecit in fontem.
Ecce autem; simulatque lapillum secum re-
trahere conata est, membris ferè omnibus obri-
gescit, & in digitis & brachijs, quousque
aqua pertigit, abstracta cute, nuda cernit-
ur, nihilque aliud misera illa nisi repen-
tinum interitum expectat. & confirmat
idem Siebertus, & significat hunc il-
lum fuisse fontem, quem miraculose
ex Campania Vvarenas Gangulphus
translulerat. conuictam adulterij vxor-
em deseruit: nec diu post uxoris horta-
tu ab adultero fuit necatus. Non igitur
hac purgatione spectabatur, an aquis
mergeretur: confirmat, quod reuli de
legatis Ludouici Regis; quo enim pa-
cto decem uiri secum aquam tulissent,
in quam toti mergerentur? missos ta-
men cum frigida, narrat Aimoinus.
Sic capio quod leges Alfaticæ habe-
bant, ut plebeij & minoris testimonij
ruffici, aquæ frigidæ se iudicio expur-
garent.

Aliatamen quoque fuit aquæ frigi-
dæ proba, qua quis in aquam totus
mergebatur: si emergeret tertio, ut in-
nocentem absoluebant, ut docet Ab-
bas in capitul. licet in fin. x. ne cler. vel mo-
nachi & cetera; & Afflictus ad Constit-
utione Regni Neapolit. lib. 2. tit. 3. ubi eam
consuetudinem merito Frideric. secun-
do Imper. ridet, quam etiam Lotharius
Imp. iam ante prohibuerat in legibus
Longobard. & statuens, ut examen
aquæ frigidæ per legatos & commissa-
rios imperij ubique interdicatur om-
nibus, & ultra non fiat, & illo prior

Carolus Magnus in capitularibus lib.
vltim. Prohibuit etiam Pontifex, quif
quis ille, apud Gratianum d. & inuali
dam iudicauit Lucius his uerbis; Ex
tuarum intelleximus continentia litterarum,
quod cum H. presbyterum, qui a infamabatur
de homicidio, a sacerdotali officio suspendisset,
prædecessoris tui litteras tuis in medium, qui-
bus apparuit eum iudicio aqua frigida, suam
innocentiam purgasse, & episcopum suis
eum litteris absoluisse. Quia uero peregrina iu-
dicia sunt inibita, purgationem quam præsti-
tit, sufficere non putantes, mandamus e
admittit accusationem de nouo, & præ
scribit purgationem Canoniam iura
toriam. Vocauit autem iudicium peregrini-
um, quia alienum a canonibus & mo-
re iudiciorum ab Ecclesia recepto. Et
quia solebat aqua huiusmodi, per cleri-
cos benedici, ideo ad ipsam probationem
hoc pacto tollendam; dum non in-
uenirentur clerici ad hoc munus: san-
xit in Conc. Generali Innocen. 3. ne vl-
lus clericus purgationi aquæ fer-
uentis aut frigidæ, seu ferri
candentis ritum cuius-
libet benedictio-
nis, aut conse-
crationis im-
pendat. c. sententiam sanguinis ne
cler. vel monachi sacul. &c.
En tibi formulam bene-
dictionis ex dicto
libro Gotthi-
co, vna
cum
colparationibus formu-
læ editæ a Iure-
to:

Dei temerariam tentationem, & miraculi quasi Iudaicam postulationem. Et obseruatione dignum est, obtinuisse paulatim ubique Pontificiam prohibitionem, primum quo ad reliqua crimina: deinde post D. Bernardi tempora etiam quoad haeresim; abusum denique habuisse in solo crimine Maleficij seu Magiae: ira tamen habuisse in hoc crimine, ut sine vlla Dei inuocatione sine vllorum pietatis aliquid preferente, quasi per ludum Iudices hac proba abutantur quibusdam dumtaxat in regionibus. Nam hodie in multis Germaniae locis maxime Vvestphaliae circulo, videntur hac proba, in maleficis in dagandis; quas enim fama, vel aliarum depositione suspectas habent; eas statim absque ulteriori inquisitione capiunt, captasque extra urbem deducunt; & in aquam frigidam ita conijciunt, ut dextra manus sinistro pedi, sinistra vero dextro pedi sit alligata; & si supernatant, veneficas uehementius suspicantur; & idcirco duriori subiiciunt questioni: sin submergantur, innocentes esse credunt. De hoc genere purgationis seu potius probae constitit, illicitam esse: sed Nouatores, qui a Romana Ecclesia descuerunt, mirè digladiati. Licitam esse mordicus defendit, Arnold. Scribonius Philosophus Marpurgensis: illicitam contra ostenderunt prolixè, non vniuersi solum & Bodinus, sed insuper libellis ex professo, Ioannes Euuichius, Hermannus Neualdus, & Augustin. Lerchemerus; & ex I. C. Oledendorpius, Hotomann. Ioann. Borcholt, Venatorius & alij, quos citat & sequitur Godelman, libr. 3. de Lamys capit. 4. quos ego, ut eiusdem sectae homines non magni facio, sed haereticos Scribonio obijcio, ut saltem intelligant Nouatores: hanc esse suorum commune opinionem, a qua in iudicijs non tam temerè deberent recedere. Postea prodijt libellus cuiusdam Iureconsulti; qui, ex Catholicis vniuersis & solus, hucusque (quod sciam) scriptis hunc iudicium abusum defendere conaretur. Res magni est momenti; & proinde diligenter, non obiter tra-

Excusus li-
ber Colo-
niae apud
Gymnicū
anno
1568. De-
fensio pro
bæ aquæ
frigidæ
&c.

standa & disquirenda veritas, non uerborum copia, sed rationum momentis. sit ergo,

Q V E S T I O

Q V I N T A.

De proba (ut vocant) aqua frigida, qua
strigibus explorandis in Germania
quidam vtiuntur.

S E C T I O

P R I M A.

Disentitur opinio & rationes Adolphi
Scribonij.

Vilh. Adolphus Scribonius, huius sententiae, & praxis iudicariae acerrimus defensor, conatur eam stabilire rationibus partim physicis, partim hyperphysicis, ad physicam enim pertinet, quod dicit de demonis leuitate, sagarum pondus super aquas sustinente: ad theologiam uero, quod de odio et antipathia aquae ac sagarum.

Sed ut hoc commodius intelligatur, accipite dicta illius, ut sunt a Richio a representata; cui & alij ea referentes, hac in re, consentiunt: b non ea contrahere est possum facile, ne quis me calumniari suspicetur.

Dicit ergo ille, hanc supernationem Sagarum provenire ex Sarauica leuitate, ut causa efficiente.

Satanâ enim esse naturam leuissimam, utpote plus de aere, quam de aqua participantem. & ideo posse illas sustentare super aquis; duobus modis, vel se supponendo sagis, & eas quasi dorso eleuando, uel etiam se ijs uiuendo, & toti illarum corpori, occupatione & possessione quadam, insundendo; non quidem hypostatica unione, aut mixtione physica intrinsecè coadunando; sed leuitate sibi connata

a. c. 4. n. 10.
229.
b. Godelm.
c. 4. & 5.
feld. de col.
malefic. p. 2.
con. 7. d. 1.

ta illis quoddammodo, per presentiam suam, data & quasi communicata. caco-damon ergo (inquit) substantialiter in sagis diffusus, eas retinet, quantum scilicet ad ipsum spiritum qui sine sua essentia eas inhabitat, non quantum ad substantiam partium corporis sagarum. Leuitas ergo ea non est, quae a forma corporis immediate provenit; sed aduentitia, externa, & aliunde accepta. Haec ille, ut obscure, sic sane mendose. Obscurisime: quia vel hoc tantum voluit, sagas a demone sustentari, praerogativa leuitatis, quae ex aerea natura in eo vim habet aquis emergendi; idque subingressum corpus demonis, ut solet subingredi emergumenas; tuncque illas emergere more verum inflatorum: vel, si hoc non voluit, certe falsitatem sententiae non intellecta his, inuolucris verborum perperam coaggregatorum contextit & obruit. Mendosè uero, quia uterque modus ille supponit demonem aereum habere corpus: quod alibi refutatum, igneum potius haberet, & sic ab aqua estingeretur, uel aquam calefaceret, & ebullire cogeret; quae ambo experientiae & rectae rationi repugnant.

Illae etiam secum pugnant: caco-demonem substantialiter in sagis diffundi, & spiritum sine sua essentia eas inhabitare. Quis etiam credat sagas omnes esse a demone possessas, ut sunt arreptitij seu emergumeni, & ut fuere Gergezenorum fues? hoc ipsae sagae negant, & experientia refellit. Si obsider, quomodo apparet foris illas accedens? an duob. tum est in locis? an vero exit & redit, cum lubet? possit credo: sed sic facere non credo. Deinde si hoc facit eius leuitas; cur ceteri emergumeni non eque leues, cur subsident in aquis? cur meris porcorum illi greges? quia noluit eos sustentare iam ergo non leuitas illa naturae demonis, sed voluntas hoc operatur. Hoc verum est, & eo reddi res, cum addit Scribonius; Satanam ut Dei hostem eas sustinere; & quia licet non licet praescriptum iudicis excedere, ideo fieri, ut nec fontes inerge-re, nec infontes sustentare damo queat ne infontes periclitentur, euadant fontes impuniti. Sed hoc iam ad hyper-

physicam refugium est, de quo statim. Contra illam leuitatem fortiter etiam urget, quod grauitas & leuitas proprietates sunt rerum corporatarum; quare non magis conueniunt damoni, quam animae rationali. Sed audio nescio quā spirituales leuitatem. Si quia demon spirituali leuitate praeditus est, hoc potest, certe & anima poterit, quae ipsa quoque spiritualis tota, & proinde leuitas tota, & tota in toto corpore, & in singulis corporis partibus substantialiterque diffusa, non inhabitat modo, sed informat etiam. Hoc uero non posse animam, norunt, qui natam non norunt, & aquas aliquando ingressi. Si animae leuitas hoc non potest, ratio clamat, nec demonem corpus ingressum posse, ratione suae leuitatis. si sustinet, sustinere quia corporea illa mole poterit, eam loco potest mouere, ut doctum libro secundo.

Confugit tandem Scribonius ad Dei voluntatem & praedestinationem, Quid, si, inquit, dicerem Deum ipsum sagas quas scilicet uere res, nonit, corpora singulari quadam et specifica leuitate induere, quae in se perficit aquarum feruorem inde certe non sequitur, eum ab operibus creationis non cessasse. Ita enim praedisponebat, ut si quae sagae futurae sunt, speciali quadam modo in aquis nequaquam submergi debeant. Vtrum uero hoc omnipotentia diuina contrarium esse dicatur? utrum etiam uoluntati, quia non expresse significatum est in sacris litteris minime. Nos uero illud fatemur Deum posse cum lubet, dubitamus an unquam libuerit, indicia nulla inuenimus, cur credamus uoluisse? multa habemus argumenta, quae noluisse, & nolle doceant. ideo petimus probari, quam affirmant, Dei uoluntatem & experientiam, quam adducunt tellem, ut fallacem non temel, uox refutabimus. Quae uero de noua creatione addit, non extra eorum modo sunt saltantis, sed etiam delirantis quid enim ad rem illam?

Addit, A quam ipsam sagas in se ferre non possit, cur putas? quia (inquit) Deus opt. max. suo prudentissimo iustissimoque iudicio ab omnibus inde saeculis elementum aquae praedestinauit salutari hominis lauacro, ut qui a peccatis ablundi essent, & Christo Ec-

clesia initiandi, huius baptismate uterentur, & per hoc medium noui homines facti, quasi per ianuam in Christi regnum ingrederemur, qui prius reiecti fueramus. Quandoquidem, inquam, Vatiniano quodam odio eas accusas, & reijcis, ut si maxime pro viribus tentent, non tamen submergi possint. Ecce iam (lector) non a demone petitam causam efficien-tem, sed ab aqua natura. Quia in istum illi odium in maleficas, in istum autem ab auctore naturae; qui cum aquas crea- bat, iam mente cunctorum praescia sta- tuerat aquas fore salutis nostrae instru-mentum, itaque in seuit odium aquis, illarum quae salutis & suae & aliorum o-fores, & vexatrices. Sic enim mox ex- plicat. Et quodnam (ait) est illud odium? aquae Deo pluerunt, quibus resurpatis peccata ho-minum ablueret, atque purgaret: in baptisma-te Christo Dei filio nomina nostra primum da-mus, & eius alba in corporamur, alioque in ci-uitatem Dei ut germani eius recipimur: ideo-que omnes, qui salui modo fieri volunt, sacra-huie aqua baptismali immergi, ac purgari opor- tet: ut sagis, spreto isto diuino lauacro, toti Tri-nitati, Deo Patri, Filio, & Spiritui sancto, scilicet volentes renuntiant, & nihili Dei creatoris opera, nihili ordinationes, & creaturas facien-tes peccatores, & apostata omnium aliorum sunt pessima. Cum autem hoc scelere in toto mun-do nullum sceleris unquam definiri aut reperiri possit, quid dubitem dicere si saga non submer-guntur aquis, id fieri ob peculiarem istam anti-pathiam, videlicet quod elementum aqua nolit illas in tra aluuium suum recipere, sed omnino respuat & omnibus modis fugiat: huius scilicet in finem, ut peccatrices animas manifestetur. Nam & creatura inanimata seruauit predica-tioni & gloria nemini diuini: ut scilicet celis, ita quoque elementa enarrant gloriam Dei, tunc alias, tum in hoc: si peccatum & in iustitia ab illis reuelata prouidetur. Aqua in baptismo est sacramentum, est signum, est sigillum iniri inter Deum & hominem baptizatum: noui sa-cris. Quid ni igitur eodem modo, signum aut indicium esse possit, dissoluti illius, & fra-cti iterum fidei? Et hanc rationem si-ue causam facillime dicemus esse uerissimam: ut si alia nulla admittenda esse uideatur, una tamen haec recipienda sit. Haec tenus ille in cuius verbis quaedam sunt uerissima, sed non apte allata ad id probandum, de quo ambigebatur. In quib. facile agno-

scas spiritum illum, qui scripturae testi-monijs gaudet abuti, & semper sum-ma vi adhibus, ut mendacio ueritas an-cilleretur. Spirituales illas aquae prae-rogiuas, regenerationis ratione illi com-petentes, agnoscimus Catholici. Sed quid si dicerem, cum Principibus No-uatorum, quorum summam puto Mat-purgi esse auctoritatem; prerogatiuam hanc aquae singularem non esse: nonne corrueret huius antipathiae fundamen-tum? At ecce, I. utherus, cum ab eo qua-situm fuisset: num, deficiente aqua, li-ceat baptizare in lacte, aut cereuisia? principio quidem, inopinata forte per-cultus interrogatione, haesitans, dixit: id diuino iudicio committendum: re-collecto post spiritum, & illo suo afflatu entheo, subiunxit: quicquid balnei no-mine nuncupari posset, id censendum minime ineptam baptismi materiam. Neque Martin. alter, kemitius ille, Leiseri oraculum, satis certo credidit, num elementum hoc aquae necessarium baptismi materiam praebere: hoc enim si Christo Domino affirmanti, & Apostolis magistrum sequentibus, & credidisset: nunquam quæstiones illas; an hic uel ille liquor, sit naturalis & ue-ra aqua, otiosas uocasset: & cum ijs de necessitate aquae ad baptismum siue de necessaria sacramenti huius mate-ria, inquiratur. Nec etiam Caluinus id credidit: qui apertissimam Christi Do-mini locutionem Ionn. 3. allegorico sen-su accepit: & per aquam, intelligi uoluit non elementum illud aquae; sed ipsum spiritum Sanctum, qui dicatur aqua, eo quod animos nostros abluat: quia sine baptismo saluari hominem posse puta-uit, atque ita prauiuit, clarumque signum Abaptistis fustulit ad gehennam. Sed nos hec omnia Lutheri, Kemitii, Caluini deliria derestamus. viderit Scri-bonius tamen, quid illis sit responsu-rus, si haec sua dogmata torqueant, in imaginariam antipathiam chimeram. Habemus Catholici, Deo laus; & habe-mus arietes fortiores. e. Miramur in-terea, & Caluini strophas, atque trop-os: & Lutheri recordiam iuxta ride-mus, ut enim de hoc nunc loquar: cum & lacte, & iusclo carnium siue herba-

a in colloq. consensual. 17.

b Io. 3. m. 3. c Act. 8. m. 36. & Act. 10. m. 47. Ephes. 5. m. 26. d Exam. Conc. Trid. ca. 2. sess. 7.

e uide in f. 3.

rum, & uino, & similibus liquidis ab-lui possumus. negari non posset illa bal-nei usum praebere posse; & quo quidq; ad absurgendum aptius, hoc etiam ef-ficaciorum baptismi materiam prae-biturus, an ergo id quod Hebraei uocant, aquam pedum? pax auribus quaso & na-ribus sit, sordet fateique. I. uthero so-li, eiusque delirium hoc proterue tueri, tale lauacrum, tale balneum contin-gat: sed ea lege, ut pro honesta frigile-cula, illi scopi taxer, quibus strigimen-ta deradantur, & amurca nitro condi-ta, pro ceromate, adhibeantur: sicque strigatur toto enixe corpore, pumice tur, leuigetur, nihil illo mundius, nihil bellius, nihil Augiae stabulis dignius in-ueniatur.

Quid ais Scriboni? Vatinianus aqua in sagas odium est: an ergo aqua prae-di-ratione? ideo enim irasci belluas & odisse negant philosophi, quia ratione carae. Metaphoricum, inquit, odium, intelligi; & quale in plantis cernimus. Sed etiam talis in plantis amor, qui ta-men in aqua, & alijs elementis nullus cernitur; nisi quaedam ad locum suum, quoniam is ad eorum conseruationem putatur facere, propensio. Si sagas odit aqua, ceteros amet, unde hoc proba-bis: fateris video, naturalem hunc amo-rem non esse; vllum nec odium san-ctum: sed vis supernaturalis hunc affectum esse. quæro, an eius sibi conscium ele-mentum aqua, an ignarum? non dices conscium. quid enim absurdus? quia nec sensu quidem praeditum, quanto minus cognitione? & hoc necessarium foret, ut sagas a ceteris discernere. Sed non discernit etiam, cum & hereti-cos alios & hypocritas, sic Diui Bern-ardi tempore, ex pueris. Eius uerba postea recitabo ex f. 46. in Can. Igna-rum est ergo, & sic monetur a Deo. No-uone motu, quoties saga aquis inijci-tur? non hoc satis explicat. & uidetur uelle semper hoc operari decretum Dei, ab eo tempore quo Deus aque ele-mentum creauit; & ex hoc Dei decre-to semel sancito, vim hanc aquas acce-pisse, sicut herbæ nimirum vim illam sibi similis per semen, producendi, le-ge illa primitiua, qua iussit Genes. 1.

Germinet herbam terra uirentem & facien-tem semen &c. Nihil dubito, si hanc legem Deus ab initio posuisset aquis, hanc il-lis in perpetuum vim competuram. Sed vi hoc credam a Deo factum, ne-cesse sit alias ad terri probationes, vel ex scripturis, vel ecclesiastica traditio-ne, in re tanti momenti solis niti conse-cturis: hoc uero nec sobria, nec sana mentis est, vel sapientia. Omnes nos saluari lauacro ablui necesse est, ut sal-ui simus: quid tum? nemo hoc Catholi-corum negat: negant nonnulli Noua-tores. Huic sacro baptismati, torique sa-craus Trinitati sage renuntiant: hoc quoque fatemur, & ideo cunctis supplicij dignissimas, & scelus earum atrocissimum profitemur. quid inde consequitur? Odere ideo illas aquae & expuunt onus molestum. credo, ut aquae viue cadauera: sed fors hoc pro-pter aquae & aeris copiam, quæ in cada-uera se insinuant. Viua corpora mer-gerentur, non supernatarent. Verum audio hoc fieri, quia sagas aqua prode-re mauult, quam celare crimen: & sic quasi pracone agit. scio creaturas om-nem laudare Deum, & gloria Dei enar-rare: sed hoc non faciunt, eo modo, quo Iosue iussit Achani dare Deo gloria non quo Pharisæi id a caeco nato exi-gebant: sed sua pulchritudine, ornatu, uirtute, & efficacia, quæ ipsis Deus tribuit, opificis & creatoris sui bonita-tem, sapientiam, diuitias & potentiam hominibus annunciant. Illa uero con-fessio & indicatio, & ut ita dicam pra-conium, siue maior accusatio, quam eo singia Scribonius: sacris litteris, concil-ij, Patribus, & Ecclesiasticis monu-mentis noua est, & inaudita: quare nec uerosimilis, nec credibilis, nec ita scilicet alia nobis media Deus non reli-quit, ad explorandam ueritatem. Signu est iniri cum Deo foederis: hoc Tei-mus & credimus dicenti Deo. signum ut credamus eandem esse foederis uio-lati, postulas ad simile testimonium, & credemus. Das nullum & non credimus istud, qui illud confitemur. Deinde non aqua quatenus est aqua, ut instrumen-to, neque ut sigillo, salutem tribuimus nostram: sed quatenus ad aquam neces-

fit forma baptismalis. salubriter illa ab-
luit, quando verbum accessit ad elemē-
tum: tunc enim factum est Sacramen-
tum: quod nudum prius erat elemen-
tum. Tolle verbum, nec sacramentum,
nec signum agnosco. tunc dicam eque
laudem Dei & gloriam nobis annun-
ciari per terram, per aerem, per ignem:
& quaram cur non hæc æque sagas
prodantur illis aer spiritum non red-
dit difficiliorem; & lenta prodit præfo-
catione: cur non subsidit terra; & me-
dias habuit, ut sic prodantur? cur non
per illas solo allidit, & vicissim resulu-
it, ut pilas terra in aerem repercutit? cur
ignis illis communem se cum ceteris
prebet creaturæ: æquidem si odio sunt
ylli elemento, igitur erunt odio: nam
ignem illa præ ceteris elementis odere
& mutua solet esse antipathia ratio.
Sunt & alia plura, de quibus sequenti
Sectione.

SECTIO II.

Excessa sententia & rationes I. C. cuiusdam
Catholici.

2 e. ult. nu.
238.
b sup. nu.
239.

I. C. quem dicebam, & cuius parco
nomini, primum dictum Scribonij
de Diabolo sagas sustentante rejicit;
censet enim nullū hic esse factum, nul-
lum ministerium, neque operam ullam
dæmonis, sed Dei omnipotentis solius
per suos ministeriales angelos bonos,
id exsequatis. Quia in re, quam mi-
nus securam sit ingressus viam, mox
ostenditur: illud autem ab eo consule
fuit additum his verbis: *si licet sepe bel-
tor sit opportuna locutus, tamen multum inter-
erit Dauidne loquatur an heros: ideo no
scientia vel sensuum altitudine petitis, quam
exercitij Christianaque charitatis pondere hæc
scripsisse videmus: totum dependere me a sancta
matris Ecclesiæ auctoritate profiteor, nihilque
quod eadem in ullo adversetur, determinat,
multo minus obstat in re, de sandere velle. Sala-
tarem profecto clausulam exoseulor,
& hæc illi mentem gravulor, speroq;
futurum, ut, cum Ecclesiæ sententiam
Canonibus præcis luculenter expres-
sam viderit, cum rationum suarum &*

imbecillitatem, & communis sententiæ
vim, atque momenta diligentius per-
penderit, librariqueque, sese illi sit ad-
iuncturus, prudentis sanè est, commu-
nem potius Theologorum & Juriscon-
sultorum Catholicorum sequi orbita;
quam recentium & Novatorum rati-
culas, prima specie fucum aliquem ac-
minis præferentes, amplecti. Maiorq;
apud sinceri iudicii homines auctori-
tas est, tradita a summis Pontificibus
praxis & doctissimorum totius Euro-
pæ virorum scriptis consignata; quam
aliquos latroneularum, vulgi opinio-
nem sequentium, periculosæ experientie,
& usurpationis. Ego nihil in hæc
tractatione scientiæ exquisitoris, vel
sensuum altitudinis profiteor; sed ta-
men studium veritatis, & diligentiam,
& lucem nonnullam, pro ingenij mei
tarditate, & imperitia scribendi, spon-
deo. Spero cōcortatorem, ut vult alios
ipsum ab omnibus ferme dissentientē
benigne ferret: non agre laturum, si to-
li ipsi non consentiam, ut cum tot viris
clarissimis & doctissimis conspirem &
sentiam.

In primis quod supponit plerisque
Iudices hæc hodie uti probat id scio ve-
rum non esse: nisi fortassis de sola lo-
quatur Germania. Nam in Italia, Hi-
spaniaque (ubi illibata Canonum au-
ctoritas) penitus nulli ea nūc videntur.
In Francia & Belgio, vel nulli omnino
vel adeo pauci, ut eorum ratio habenda
non sit, quæ nō nisi indoctiores, &
rurales iudices. In ipsa Germania, do-
ctiores quique hunc usum improbare
coeperunt, & illi ipsi, qui nondum de-
seruerunt, cum scrupulo & anxietate,
meruque erroris id faciunt: ut patet ex
epistola Vv est phalorum ad Godelmā
num missa, & eius operibus inserta.
Plerique etiam, ut I. C. illi Germani
quos citavi quæst. 4. scilicet, ultimum testantur,
paullatim in deluetudinem multis in
locis eam abire. Hoc ergo sensum ve-
ritatis est inscriptio operis illius: *hoc proba pla-
rosque hodie iudices nri*. Hoc præmissis.

Sententia scriptoris illius (ut eam
non minus fide, quam compendiose
rotamante oculos proponam) in sum-
ma hæc est: Quando iudicia sufficientia qd

comprehensionem adiant, tunc comprehendere
debet: (quod certū est) quando vero con-
tra incertum vehementiores præsumptio-
nes (etiam ipse facti) accederent, tales ut
communiter ad torturam sufficientes esse pos-
sint; tunc non esse confestim quæstioni subij-
ciendum, sed assiduum robur præcedentium in-
dicatorum; probam hunc aqua primitus adhi-
bendam; non ad rem per hanc convincen-
dum, sed preparandam & moriendam tor-
tura viam, & momentum faciendam tanto
confidentius. a

2 sic ille
nu. 24.

Confidera (lecter) iuxta hanc sen-
tentiam duo, primum concedere au-
ctorem, ad pœnam sue supplicium
inferendum non esse adhibendam
hanc probam; sed tantum ad tor-
turam.

Deinde quoad torturam; ea non
utendum iudicibus ad supplementum
quando deficiant sufficientia ordinario
iure indicia; sed tantum ad confor-
tationem præcedentium indicatorum;
alioqui satis validorum ad torturam;
idque dumtaxat, ut iudex sic confi-
dentius possit ad torturam procedere.

Ex quibus patet primo, quā exi-
gua sit & quā non necessaria ad iu-
dicariam inquisitionem hæc proba:
solum enim prodesset ad torturam,
idque non nisi quando iam ad tortu-
ram sunt indicia sufficientia. si sunt
sufficientia: iam non necessitatis res
est, sed abundantioris tantum caute-
læ, & quasi curiositatis. Rursum, si
certum à Deo missum signum est; cur
non ut ad torturam, sic etiam ad con-
demnationem quoque adhibetur, eo-
dem modo? v. g. ut confidentius iu-
dex condemnet. Imò maior videretur
esse necessitas huius probæ, quan-
do testimonijs convincta sufficienter sa-
ga, torturam tolerantia elusit: quam in
caus, quo proba adversarius requisit;
adeo, ut nisi omni tempore prohibita
hæc foret, tunc potius ea utendum
videretur.

Illud etiam non capio, quod sub-
dit, plerisque & levioribus iudicibus compro-
bentur ubi generali inquisitione facta, nulla
que adminicularentur indicia superuenirent,
aut ante aut post aqua probam; purgatione
canonica indicia, ac eiusatione solentur præ-

missa, per ipsos dimissus esse & restitutus.
(sic autem num. 28.) bene quod dimite-
runt: non bene, quod probam tunc
institerunt. Nam si tantum erant in-
dicia ad capturam sufficientia; ius il-
lis non erat, (ex ipsorummet senten-
tia) cogendi ad hanc probam: tunc
enim dumtaxat asserunt probæ huic
esse locum, quando, ad priores illas
pro captiva, vehementiores alia præ-
sumptiones accederent & insurgeret.
quæ communiter ad torturam suffice-
rent (ut dictum ab ipsis num. 24. De-
inde, si hæc legitima probæ species esset
ad canonicam purgationem veniendū
minimè fuit, cedo enim, vel merge-
bantur, vel non. si mergebantur? cur
ut innoxias non soluis? cur adigis ad
ulteriora? nonne sæ expurgata, quæ
Deo iudice expurgata? certe conditio
hæc vulgarium huiusmodi purgatio-
num semper fuit; ut quibus euentus
fauisset, ei se iudex fautorem exhibe-
ret; absolveretque, quem vel aqua vel
ignis absolvisset.

Si supernatabant: quid adhuc te-
stimonijs egebat? certe non nisi,
quia probæ vestre in omnem parem
certitudinem noueratis. non ergo hæc
Dei miraculum est; si incerta, si du-
bia. Vos ipsi præiudicio vestro cau-
sam præiudicamini.

Sed addunt & experimenta imo-
centium quorundam; qui, cum vel-
lent probare sponte sua, mergeban-
tur: sicque facti sunt cognatos affines-
que suos, quos videbant immiserabi-
les, verè culpæ reos esse; immo & ip-
si se accusatores ac vindices præbue-
runt. Vnumque narrat exemplum
his verbis: *E diverso contigit vetulam
quandam Hispæ arundinis nixem (quæ an-
te complures annos maleficia, una cum mar-
to & sorore, insimulata & comprehensa, his
supplicijs absorptis, illam quod & leuiores
tum contra se quædam contra actus præsum-
ptiones militarent, pariterque græuida &
partus proxima esset: in exilium fuerat rele-
gata, ubi contra idemdem geminationis ac sub-
pœna administratus interditi, provincia ac
habitationi suæ se intulisset) comprehensa
de aqua ad submergendum hæc anno 1590
ad iudicium, et ipseque traditam, tantopre-
sentia*

b nu. 29.
& 30.

27. man. 13
2204. noni

rentis aquis sese facit, interdum et in aqua humeros uidendam extulisse, et quasi elulisse, et profuissse, ut demergente, et obtrudente eum sapienter cito carnifices, sub aquis via contineri potuerit; existensque tum multorum sermo, ipsam nisi tanta uehementia conto per carnificem fuisset depressa, ac in aquis detenta, facili et quidem celeriori negotio, quam homini esset possibile, ematuram ac emersuram fuisse.

a num. 31.

Hac scriptor, hoc indicio fretus, a nihil dubitat maleficam et comburendam fuisse potius, quam submergendam. Ego hic rursus hæreo, si comburenda; ergo vult indicium sufficere ad mortem, et contradicere suæ positioni, qua ad torturam dumtaxat eo utendum censuit.

b num. 24.

Item, si conto eam sub aquis carnifex potuit derinere et mergere; non igitur Deus hoc per suos ministeriales angelos bonos exequitur, et sagas arces ac repellit ab aquis, ut postea dicit ipse n. 238. Nam quis hominum robur vincat angelorum? si angeli expellebant qui fieri potuit, ut conto carnifex, angelis contranitentibus, eam potuerit submergere, et aquis præfocare? Non igitur erat cur dubitaret, et tam multa scriptor ille meditaretur circa hanc facti speciem; et sed paucis poterat concludere. hic effectus a vi naturali non manat; nec a Deo manare putandus; non enim Dei voluntas, et ministeriorum eius efficacitas, in hac vna malefica irrita foret, restat, ut vis enatandi extrinseca sit, et ab illo; qui hominum gaudet interitu ac deceptione cuiusdam conatus oēs a ministris iusticie Deus, ut plurimum, patitur superari. Video hic demonem conante pactis conuenis stare, et sagam vndis expellentem video vinci a conto carnificis; qui id fieri potest a certe digito Dei hic est, carnifici victoriam tribuentis, quia iudicium Dei exsequitur. Si hæc et consimilia verissima medietas fuisset: non confugisset ad illam regulam, qua putat difficultates oēs decidi et exhauriri.

c num. 32.

33-34.

Id iudicis indicij qua ad torturam de usum sufficere præcedentibus, posse in supplementum plenius et legitima probationis, aque probationem, sine conscientia lapsa, ita facere, ut dilucidetur, et sititit lictori mandato sufficere in periculo in terrore, apparere ipsa ac u-

d num. 35.

cum segg.

Id iudicis indicij qua ad torturam de usum sufficere præcedentibus, posse in supplementum plenius et legitima probationis, aque probationem, sine conscientia lapsa, ita facere, ut dilucidetur, et sititit lictori mandato sufficere in periculo in terrore, apparere ipsa ac u-

nibus circumstantibus, denotatione uel submersione delata, sufficienter possit. addit et alias cautelam circa modum, primò hoc interuallum vnum esse debere, et aliquanto laxius, saltem ad solius iudicis non carnificis arbitrium distinctum et temperatum; debereque indicem aduigilare, ut omnis fraus, collusio, fucus, indiligentia, vel implicatio absit. Cautela hæc bona est, si res ipsa licita foret. Solent enim oēs mergendi et natandi imperiti, sed et periti, dum merguntur, ante quam aquis præfocentur, aliquoties supra aquas capite, et interdum humeris efferri, conante quantū potest natura hominis conseruatione, diligenter itaque videndum ne quid tale hic eueniat, quod Magiæ ascribatur, vel miraculo. Idem suspicor addi ab auctore; iudicem omni cura perspicere debere, quid natura; quid miraculo indicio sit tribuendum. Sed frustra sunt cautelæ oēs; nec ulla humana prudentia vaquam poterit sanctum efficiere, quod; quia illicitum est, vitandum erat. Neque nunc disputamus, quid iudici faciendum ut hoc iudicium exerceat cautè et circumspicte; sed an illo id ei modo liceat exercere.

Quod postea num. 38. requirit, non accedere indicem ad hoc experimentum, nisi uehementissima, et plusquam ad torturam sufficientia præcesserint indicia: id pugnat cum us quo n. 24. et num. 35. dixit, sufficere præsumptiones uehementiores, quæ ad torturam communitur, sufficerent. si sufficiunt, quæ ad torturam sufficiunt; cur nunc requirit, plusquam sufficientia? si præcesserunt plusquam sufficientia; quid hac opus proba? sicut enim ad condemnationem, ubi reus legitime convictus, vel ipsa facti notorietate, res lictæ meridia clarior est; hæc proba foret superflua; et sic etiam, ad torturam superflua erit, quando sufficientia ad eam habentur indicia. Nec enim superflue inquisitiones iudicibus permittuntur, ut docetur lib. segg.

Quod addit num. 39. discrimen esse inter maleficos et alios criminolos; et in maleficis, propter difficultatē probandi, maiorem licentiam iudicibus conce-

cedendi, ut scilicet hæc aquæ probatio admittatur; in criminibus ceteris non admittatur, sed in ijs canonicæ et ordinariæ purgationes sufficiant. ite, peculiare esse hoc in maleficio, quod licet Panorm. (quem DD. alij veteres sunt secuti) censuerit in aqua frigida purgatione supernatione esse documentum innocentie; tñ in solo crimine maleficij contrarium notandum id ut gratis de, gratis possit negari, et ex dictis D. Betnardi. *serm. 66. in Cant. in fi.* ubi idem heresi et hypocrisi tribuitur, falsum apparet. Nobis nunc tñ id est minime negligendum. ex eo. n. pellucere potest vanitas vel probæ, vel defensionis ei. Etenim si hæc proba ad condemnationem institueretur post torturam, aliquid fortè id rem pertineret, quod de difficultate probationis in hoc crimine prætexitur. Nā difficultas tota, quæ in hoc crimine peculiaris iudicibus occurrit; inde nascitur, quod sagæ plerumque tormenta eludant, per somnum vel indolentiam; ante tormenta verò, ad indicia quæ pro tormentis sufficiant, lōgè plura inuenias momenta contra sagas, quæ contra adulteros, vel nefariæ venere reos. plures. n. correi sunt sagarum, et hoc crimen non occultius admittitur, quod ita quæ dixi; in quibus vnicus dumtaxat est conficius, et secreta thalami quæruntur, quodque dici solet, etiā soli et astris reliquis ea occultatur. Cū itaque velit auctor hæc proba ad torturam dumtaxat præmitti: non est, quod in hoc sagarum crimine peculiare ius introducat. Ceterum quod a ceteris criminibus non modo hoc excipit, sed etiā contrariam illi quandam ab extrinseco cōditione appingit: scilicet etsi criminosi alij iuste accusati mergantur, tñ in hoc crimine sagas mergi nō posse hoc certè, si rōne criminis fieret; cōsequeretur eas mergendas; quod de alio crimine (puta furti) accusat, iuxta rñ illud veterè, de quo Panorm. egit; aquis iniiceretur, si noxi foret; quæ igitur, mergentur, necne? Si mergendas dicat; contrā, sed illam quā narrat n. 30. patet, merfam non fuisse vi ponderis sui, sed violentia equi deprimentis; et tñ sagam fuisse dixit, et dā-

hatam dixit, quia exilij mandatū bis infregerat, atque ita non pp maleficiū. nec enim rōne maleficij ad aquas dānascent, ubi moris est ad rogum mitti iuxta leges imperij. Si dicat non mergendas: certè iam sequitur, hæc supernatione non esse introductā dūtaxat a Deo, ad dirigendū iudicē, in eius criminis iudicio, de quo disceptatur. tñ. n. nō ageretur, nec iudex inquireret, an esset rea maleficij, sed an esset rea furti, puta, vel adulterij. In quibus criminibus deciperetur tñ hæc proba iudex. Nā dū de furto querit, si non metigatur (quia saga) certè absbluer eā quæ verè furti rea sit, quia nō demersa; et iō a furto immunis censenda. Nec ad rē facit, quod hinc indicium capiet maleficij. Quid si. n. nulla concurrerint alia, eod quod etsi saga sit, nulla tñ de ipsa suspicio habebatur? certè iudicis officij erit dimittere; quā miraculo Deus sagam esse docuit. Si non dimittit: iniquus erit iudex, qui furti ream, diuino expurgatā iudicio, non dimittit. vides in quod se stimulos cōscientie iniiciat qui has Nonicarum superstitiones, vulgaris; sequitur opinamenta. Nūc videmus quibus rōnibus suā probam defendat, et singulis ordine ridere conabor. habentur *dist. 2.* et toto postea cap. 4. ubi excursionē vnā prolixissimam addit, qua narrat et describit Dei prouidentia suauissimè oīa regentem, et mortalibus opamē, ne dāmon illos decipiat, prouidentem; et per angelos custodes et singulorum elementorum oīam sagagentem. hanc quidem probā peragere per eū, qui aquæ præest elemento. Multa in iis deducendis accumulatur, non certa, nec probata. Et quis oīa forent certa et probata, nihil tñ nos ea premerent. Et si. n. Deus impedit ne dāmon nos opprimat, ut vult et possit; ergo nullum lēdit? ubi Inbē impedit Deus ne nos, at iudices et magistratus præcipuos ad lūbitam decipiat; ergo semper et oīs; ubi Achab ore deceptus pseudoprophetarū? ubi Sulanna fallo crimine dānata? Quod denique dicit n. 23. pauciorum miraculorū hodie causam esse, fidei inconstantiā et teporē; ita quid ævna est iudiciorum melior

melior alia, quia stabilita iam semel fide, minor est vel nulla necessitas eorum. Et qd. nu. 226: addit opera oia reru creatarum siue bona siue mala Deo esse attribuenda, id nisi sanè explicetur, catholicum non est. nā culpā mala seu opera quibus peccant hoies, Deo, quia mala sūt, tribui fides verat. Sed puto eū ad actū naturali tū; & nō morali sēfisse.

1. Arg. eius, pro hac proba, est, inter alia multa, id quoq; a iudicis arbitrio pendere, ut probationib. iis pro arbitrio ut possit, quas adhibēdas iudicat, & iis credat, quātū iis probatum existimet, ut Hadr. Imp. censuit. *Resp.* Probationes iudici catenus esse arbitrarías, ut iis ex legū p̄scripto sic veatur, ut nullas assumat, q̄ iure prohibita sūt, qualis est ista de qua agitur: nullas ēt, quas Deum offendere vel puter, vel putare debeat, qualem istā esse posse ostendā. hoc sanè quod de arbitria iudicis licentia in criminalib. sepe tactatur, suis cancellis, ex iurisperitorum sanctionibus, postea lib. sequincludam, & licentiosam proteruiā voluntate, pro ratione, abutentium, frenis velut infrunitum animal constringendam moderandamque docebo.

2. Arg. p̄supponit, iure canonico non prohibitam esse hanc purgationē in crimine maleficii. quia ius canonicum non dicit expresse, non licere in hoc crimine hac proba uti; & q̄ expresse prohibita nō sunt, illa stare nō prohibentur. b̄tum quia crescentē delicto modus p̄nē & tormentorū dēt cresce re. c. Ex hoc fundō sic argumentatur. Hoc crimen quotidie augescere videmus: lides igitur iudici genera veritatis inquirenda invenire noua, nō prohibita. qd̄ probat multis DD. dictis generalibus. *Resp.* Fundū p̄suppositum esse vanū, falsū q̄. Quia sic posset probare in maleficii crimine ad emendā veritatem, et duellum iudici a Principe posse. Nam nec duellū in maleficii crimine iudici, est iure prohibitū, expresse facta mentione maleficii, sic posset de ferri candentis proba hoc idem inferre. Sed cū in his, pateat illationē huius non esse faciendā, satis apparet, nec de aqua frigida proba, hoc dici

posse. Sicut ergo duellū fieri non pōt ad probationē maleficii, idcirco duratur; quia duellum fieri ḡnāliter prohibitum fuit; non poterit et hęc proba adhiberi, p̄ eandem generalem prohibitionē. Nec. n. solent leges purgationem aliquā prohibentes addere, ut non liceat ea uti in tali, & tali crimine: sed simpliciter verant ea uti. quia qui generaliter prohibet, oī in re id prohibet: qui furari, is prohibet aurū, argentum, ferrū furari: qui candente ferro experiri prohibet, is prohibet experiri in oī calu, quo ratio prohibitionis procedit. Qui ergo prohibet canō uti iudicē probatione aqua frigida, prohibet ea uti in oī crimine. quia nullū est crimen, in quo prohibitionis ratio æquē non militet. ea. n. hic est, quia superstitiosum, & incertum, & cū Dei tentatione coniunctum est hoc genus probationis; ut ipsimet Canonēs indicant, citati superiore q̄oue. 4. scilicet 31 in

lib. d. c. scilicet 4. e quibus disertē & annuntiantur tales purgationes aqua frigida, & prohibentur litigantes eas p̄stare, & iudices prohibētur postulare. Et Doctores oēs tam Theologi, quam Iurisperiti ad vnum, hanc acceperunt, ut generalem prohibitionē, neq; putarunt sibi vllum crimen excipiendū, neq; vquam de maleficio excipiendo, in hunc vq; diē vel somniarunt: quia videbant prohibitionis rōnem æquāle in maleficio, atq; in ceteris criminib. Generaliter & sine criminis vllius exceptione (nullā. n. addūt) locuti sunt Theologi, iurisperitiq;. D. Tho. in 2. 2. q. 95. a. 6. in ad. 3. Et ibi Caiet. D. Antonin. 4. p̄tit. 15. c. 3. 4. 8. 2. Bionfeld. 2. p̄de confess. malefic. q. 1. post ult. concl. Petr. Tyrens lib. de damoniac. edit. 2. Pet. Greg. lib. 48. Syntagm. c. 19. Abbas in c. licet in si nec clerici. 2. vel monach. Manib. de Affict. ad lib. 2. Constitut. Regni. tit. 3. 1. Turcerem. in d. c. consulti. Abb. & Ancar. in c. si de purg. vulg. (ubi bene loquitur) Andr. Alciat. in Cempend. iudicarij p̄cessus. Iudoc. Dambauderius in p̄act. crim. 6. 43. Nauarr. c. 11. Manual. nu. 39. Nicol. Remig. lib. 3. Damonolat. c. 9. Andr. Gall. lib. 2. de pace publica c. 7. nu. 2. 4. (ubi sicut Ancar. expresse addit, esse mortale peccatum) Ioan. Albenz. admonit. ad iudic. idem tenuit

d. c. Memoriam in si. 2. q. 5. iust. c. in lib. nā. que in si. 2. 2. q. 5. Et in c. consulti. si. 2. q. 5. c. ex tunc. rā de purg. Canon. cap. sententiam sanguinis. Ne cler. vel monach. facul.

2. d. c. Memoriam in si. d. c. consulti. si. d. cap. ex tunc. rā de purg. Canon. cap. sententiam sanguinis. Ne cler. vel monach. facul.

ve Ioachim. a Reust, Borcholt, Venetorius & alij citati a Godelmano d. c. 4. nu. 23. Et nu. 27. qui addit, hanc eēdem Dd. sententiam, approbare quoq; ab omnibus facultatib. Iuridicis Academia Germanica. Sanè cum canones sic expresse loquātur, & generatim ab oibus Dd. intelligātur (nec. n. vel vñ Theologū Catholicū, vel vñm Iurisperiti consultū pro se adducunt aduersarij. Quicquid. n. in feud. tū meminit moris p̄isci, non verō eū laudat vel p̄bat) nonne ab Academia & Doctorū recedere cōtēnsu, canonum innixo & menti & verbis, p̄p. leniculas rōnes, temerarium & inconsultū est admodū? Frustrā igitur sibi hoc effugio blandiuntur. satis. n. expressa est prohibitio canonū. Quia negatio malignantis est natura, & vniuersim destruit, q̄quid eā subsequitur. Modus p̄nē augescit cū delicto; q̄ legib. ille modus nō aduersatur: hūc aduersari iā palam est. Hac vite fracta, cedo alterā.

Tertium arg. simile est sequentibus, q̄ oīa multum habent verborū sed parū stringunt: reducā analiticā ad suā enthymemata vel syllogismos. sic. n. vis rōinationum optime intelligitur, & fucus oīs remouetur. tertij ergo argumenti summā hac est. Iudices possunt & debent eam adhibere p̄nā, quam rei maxime metuunt, & p̄p. quam ipsi aliq; exemplo territi efficacius a delicto deterrebuntur: huius, quo ad maleficio, sunt ignis & aqua. ergo his elementis, iudicibus in hoc crimine potissimum utendum. *Resp.* primō si quid hoc argūm. valeret, probaret et de ferro candenti: de quo tū nec ipse aduersarius asserit: qd̄ si asserit, nōne Dd. omnibus Canonibus, & alijs quoq; manifeste se opponit: quod cuius modestia sit, ipse videt. Si quid et valeret; probaret non in maleficiis tū, sed & in homicidijs, et in alijs criminibus: qd̄ tū aduersarius in alijs negat. Ignis n. tormentū maxime metuendū est, tā latroni, q̄ Lamia. Præterea quæro, cur aquam magis metuant Lamia, q̄ fideiculas & eculeum: quia (inquit) illi queunt resistere, huic non queunt. Sed cur huic nequeunt? Deus (inquit) non permittit. Vnde nostis experientia. sic

semper principij petitur. Secundo *resp.* Maiorē absolute falsam esse, si sit propositio vniuersalis, adhiberi. n. nō possunt a iudicibus p̄nā, quibus iura vel legitimæ cōsuetudines nō suffragant: hæc vero aqua frigida vsurpatio. Dei rētrix est, & iuri aduersatur, ac proinde vsus eius corrupta est, nō cōsuetudo. Si negat vniuersale esse p̄positionē, corrūit syllogismus, q̄a peccat in mō.

Quartum arg. Ad veritatem indagandam uti debent iudices mō qui magis fauet vtilitati publicæ. talis est hæc proba: igitur ea utendum, Min. probatur: quia tendit ad conseruationem publicæ vtilitatis, ad salutem ac recōciliationem humani generis, oīumq; terræ fructuum prouentum. *Resp.* Minorem falsam esse: probationem verō eius supponere, quod erat probandū. Non. n. queritur, an maleficio quæ vere malefica sunt, & quas esse iudici constat, puniendæ: item an iudex modis legitimis quibuslibet uti possit: cōstat. n. affirmatiua horū pars, sed queritur, an iste modus sit legitimus. & in hoc fallitur scriptor ille. quia putat, ut actus aliq; sit legitimus, & bonus; sufficere, si per eum quis ad bonū finē tendit. Nonne bonum, ægro sanitatem conferre, sanè si finē spectes: sed si per maleficio conferas, vel ut per fornicationem aut aliud peccatum eo tendas, actus erit malus, & lethalis. cur nōne ad finem bonum tēdebat? ita, sed per medium non bonum. Idem hic assero bonum ad finem tendere iudices hoies: sed peccare, quia per mala media, nempe superstitionem & tentationem Dei. Præterea hoc quoq; argūm. laborat vitio, quo p̄cedens, dum plus probat, quā intendit; nihil probat. ad eundem enim finem tenderet iudex per duellū, vel ferri candentis purgationem: & tamen hoc ei non licet.

Quintū. cōstat experientia sagas probam aqua maxime vereri & detestari, eo q̄p. sciant se sic detegendas; verisimile ergo est illas tali indicio conuictas, nō aufuras subire eculeū, vel saltē in eo nō negaturas, qd̄ ante in aquis coram omnibus palam fecerunt. *Resp.* consequentiam hanc nihil valere.

Deinde,

Deinde, si hanc maxime detestatur; quō solent se ille hunc probē offerre tā frequenter? Item, unde sciunt certō, se sic detegendas? nisi quia pacti sibi talis consciā sunt. Si pacti consciā; sic hoc igitur dæmonis opera, qđ aduersarius negat. Deniq; potius crediderim, illas tunc libentius eculum subituras, & tormenta pertinacius laturas, vt tolerantia diluant p̄cedens aquā indicium. sic enī cassum redditur conatum illum improbi iudicis.

Sexto. Indicia depositionis & denūciationis sociorū & cōplicum, incerta sunt & fallacia; ergo pōt index ad eorum robur hanc probā adijcere. Anteced. probatur tum quia malefici potiores solent se larnis obtegere: tū quia Diabolus pōt innocentū vultus in conuentibus exhibere: tū quia conuentus tales incerti, & imaginarij sūt. *Resp.* Primō nec conuentus esse imaginarios & incertos oēs; contrarium docui *super. lib. 2.* nec oēs semper larnati inter sunt, vt ē illic docui. nec diabolus a Deo in hoc crimine permittitur innocentes exhibere, vt ē docui, *eodem lib. 2.* sic falsum antecedens. Sed si illud concederē, & nunc pro cōfesso haberem; inde tū nō sequeretur illatio illa. Possunt .n. illa indicia, alijs legitimis indicijs roborari (de quib. agitur *lib. sequenti*) & vt nulla forent indicia legitima alia; prætaret res nocentē absolui, qđ ex prohibitis indicijs & illegitima probatione condēnari, teste Srephano Pontifice. Deniq; hoc argumētū et probaret, de oī vulgari purgatione.

a in d. c. con
sulisti.

Septimam arg. ex verbis D. Binsfeldij, contra eius mentem, nondicā calumniosē, certē non oīno candide detortū & contextū est; quibus, vir ille & doctus & pius, iudices ad puniendū maleficiū istud hortatur: & pbat in hoc crimine plus deferendum testimonio complicū, quā in ceteris criminibus: ex his concludit aduersarius, hanc ergo probam recipiendam; quia hanc proba est certior illis testimonijs. *Resp.* nec est fecertior, sed incertior; quia nullus homo tā mēdax, quā Diabolus, cuius hęc proba pacto nititur: nec ad rē pertinere certior sit, nec ne. Rō enim dissimilis valde est harū pbatōnū testimo-

niorū pbatō diuino, naturali, et positiuo iure nitit: pba hęc, vt iā sepe dictū sed seq. sect. probādū; oī iuri repugnat.

Octauum arg. teste Binsfeldio, indicia homicidij ex cadauere sanguinate coram occisore petiri, vī soli diuino miraculo adscribendū; ergo sentiendum similiter de sagis supernatantib. *Resp.* quid de antecedente sentiam, hoc opere non se mel me indicasse; sed esto, sit adscribendū miraculo: an eadem ratio huius probæ dicis. non probas. Ego qui nego, discrimen dabo. Nulla in sanguinis illa missione cā subest suspitionis, de pacto cum dæmone: nihil illic miscetur superstitio: non queritur illic a D E O signum, & proinde, nec Deus tentatur: quæ omnia repetiri in proba frigida docebit sequens sectio.

Natum arg. ait inconuincibile esse, si diligenter aduertatur: aduerte igitur quæso (lector) mecum, & herbā para, quā victi victori porrigamus. Sed qđ hoc? an montes parturiuerūt? certe nihil hic reperio a nu. 65. vsq; ad nu. 70. qđ vim habeat argumenti, nisi istud: Iudices a maleficis, in ijs, quæ ad iudicium eiusq; ordinem pertinent, nec ladi nec impediri possunt. Dæmon ab initio mundi semper oīa conatus fuit & conatur, ne malefici puniatur, & vt amafios suos eripiat iudicibus: ideoq; persuaserat olim oīa, quæ fatentur, illusurum mentis esse somnia: sicq; cōsecutus diu fuit, vt impunitate & contemptu iudicium, mirē numerus crece-
ret reorum. Eadem ex eā tam maleficæ, qđ dæmon summopere vellent lādere, & exterminare oēs iudices: quod nequeant, sit, quia Deus non finit; cuius potestas est infinita, dæmonis finita. si ergo tantopere Deus prætēm suā ostendit in defensione & tutela iudicij in hoc crimine; quare non idem planē volet, & operabitur Deus circa executionē huius aquatilis probæ: quæ quasi index est, & minister ad huius maleficis hareses utritatem retogendam ac agnoscentiam. Sic .n. ille concludit, ex p̄missis quas narraui, breuiter, hoc ait: Deus potentiam suam ostendit in tuendis iudicib. contra dæmonum & maleficorū insidias, vult

vult igitur eam ostēdere quoq; in crimine eorum detegendo. *Resp.* Quid, si negem consequentiā, & dicam argumētū purē particularib. procedere? Deus hoc facit, ergo & istud vult. Si dicas probari consequentiā: quia, vt decet Deū iudices tueri ne lādantur; sic decet eos dirigere, ne fallantur. *Resp.* nunquam illos falli, qñ vsi sunt modis & medijs a iure cōprobatis. Non .n. fallitur index, qui nocentem absoluit, quē acta docent innocentē, vel non docent nocentē. Nunquā falli, solius Dei est. neq; hoc iudicij humanis competit. Præterea multa crimina sepe De⁹ vult in sequenti sæculo in solidū puniri: iō ea permittit hic latere. At reip. melius consultum si deprehendantur: sanē, sed an Deus semp qđ singulis rebus pub. vtilius; id facere tenetur? Quid si illas punire velit? Possit ēē dicere, vilitatē illam reip. honori diuino cedere; hunc sæpe exposcere, vt crimina quædā futuro vltimo iudicio seruentur expianda. Nonne eodē argō idem de furibus probem & sicarijs? Deus potentiā suā ostēdit in iudicibus & ministris alijs iustitiæ tuendis, vt exiguo numero aliquando & plures & ferociiores cōprehendant, eorumq; viter gladios; ergo ēt volet hanc prouidentiam suā extendere ad criminis eorum detectionem. Deniq; nō semper iudicia hęc sine oī impedimento procedunt, vel latione iudicij, aut ministrorum iustitiæ, vt docui *lib. 3.* Ecce, quā leui manu & breui falcicula, stuppeus arietis tā inuicti funis discissus, machinam exarmavit.

Decimam. fors consultoria permittitur; quatuor conditionibus concurrētibus: hęc proba est quædā fors consultoria, & in ea inueniuntur conditiones quatuor illæ. nam non sit in electionibus Ecclesiasticis: sed sit in rebus spiritalibus & ad animæ salutem pertinentibus; & sit cum reuerentia, & ex necessitate defectu aliarum probationum. poterit igitur hac index vti. *Resp.* Hanc sortem non esse consultoriā, sed diuinatōriā. nā consultoriā fors querit, quid agēdum vel iudicādū sit; hocque de futuro: diuinatōriā, quid euenturum sit, vel quid factū, latens. In hac

proba verō non queritur de futuro, neq; de eo quid faciēdum; sed tantum de præterito siue de culpa & commissio non aperto. Diuinatōriā igitur hęc fors foret. Prohibita ergo hęc proba, vt ceteræ sortes diuinatōriæ. Imō & cōsultoriæ sortes hodiē prohibite sūt, nec permittit nos Deus voluntatē suā per extraordinaria, & iure Ecclesiastico vel S. S. non approbata media inuestigare. a Vide quæ dixi *sup. c. 2. q. 7. sect. 4.* Neque hic adsunt quatuor illæ conditiones. nam deest necessitas. b

a *tex. in c. sortes. 26. q. 5.*

Vndecimam. e mallei malef. auctor ex Scoto dicit licere vti absq; Mortali ad tollendū maleficium remedijs vanis & superstitiosis, dūmodo sine alio maleficio fiant: & desit omne pactum cum dæmone, & implicitum: quia hoc est destruere opera diaboli, qđ est laudabile, Hubertinus & Goffred⁹ putat maleficia posse per eandem artem destrui, per quā facta sunt. Imp. ēt in *l. eorum. C. de malef. & mathem.* permittit maleficia quæ in bonum finē diriguntur, nēpe ad salutem hominum, &c. Cum igitur in hac proba desit pactum oē, desit & maleficium: licebit iudici ea vti, & si aliquid superstitiosi admisceretur. *Resp.* imprimis hic non agi de malefici destructione, sed tū de probatione malefici cōmissi: & proinde hic opus Diaboli nō destrui, sed tū indicari. Deinde pactum hic non abesse. Imp. quoq; illam constitutionem (nisi dicas eam tū toleranter loqui, non verō approbatiue) iniquā esse, & diuino iuri contraria; quia ius diuinum oē maleficiū prohibuit. nec .n. faciēda sunt mala, d *art. 7. a* vt eueniant bona. Hubertini verō Goffredi, & vt vī Mallei malefic. opinio-
nem; nos, lib. 6. copiose refutauimus, qđ *Tho. 2. 2. q. 95. & quæ per maleficium, est error: d quoad destructionem per superstitiosa tantū i. c. 1. & d. media, temeraria est, vt minimū: quia art. Paris. superstitio semper est in vicio & peccato, nec vnquam licita ē dicenda. Nec 19. & 20. Scotus aliud dixit, in 4. d. 34. q. vnt. vbi & c. adma- hęc tractat, qđ licere maleficia, signum neant. 20. tollendo, destruere: quod verō super- q. 2. cap. nec stitiosis & vanis vti remedijs liceat, minus 26. Scot. non dicit. sed de hac re dicen- q. 5. tur*

cur alias plura lib.6.

Quædam plura nobis.
Duo dicendum est, omnia quæ ab hominibus fiunt, ab intentione eorū ita iudicanda, vt si intentio bona sit & doli expers, peccato vacua sit actio, quia peccata non fiunt, si voluntaria nō sunt: ideo si iudex putans hoc sibi licere, bona intentione & circa dolum, ad veritatem inueniendam hoc vtatur remedio, vel nihil, vel parum peccare. Confirmatur 1. quia in rebus, quæ ad fidem non pertinet falli, vel nullū vel parū est peccatū. Confirmatur 2. hoc argumentū, quia iudices, teste Menochio, duplex arbitriū habent, vnū abstractū, & ligatum: alterū liberū & pleniū; qđ dici pōt, concessio ab homine vel lege facta, quia possit iudex semoto iure, aequitate & rōne, sed propter ductus appetitū, a dolo tamē alieno, quod placuerit statuere. Conf. 3. tū quia alioqui facile sagæ, sine hoc probæ genere, iudicia eludent: & experientia docet illas nulla Canonica purgatione meliores fieri: tū quia iudicibus adimuntur vnica rō certi aliquid statuendi, & sic molestiis & scrupulis innumeris inuoluuntur. Ex his oibus a nu. 82. usq; ad 91. concludit nix ullum vel neglecte legis, canonis, & vel temerata religionis piaculū pertimescendum esse illi iudici, quā proprio ductus appetitū, a dolo tamen alieno, ac pleno illo arbitrio nititur, cognoscenda per hanc probam veritatis.

Resp. plurima hic occurrūt discutiē-
da, quorum iā pars explicata, pars fu-
sus explicabitur lib. seq. Imprimis il-
la regula, vt sit Theologica doctrina
cōsentanea sanē, est intelligenda; quē
ā sola intentione, peccati petit rōnem.
Nam cū in peccatū sit triplex, infirmia-
tis, malitia, & ignorantia; b illud qđ
ex ignorantia cōmittitur, bona cū in-
tentione cōmitti pōt; & peccatum tū-
esse. c vt accidere certum est, qđ vin-
cibilis ignorantia est: tunc n. bonam
intentionē, nō prorsus excusare eum,
qđ facit, qđ scire debuit, sibi non lice-
re; certius est qđ vt probari nunc a nie-
debeat. d Solum qđ ab ignorantia oī-
no inuincibili sit, caret oī peccato; qā
consensu oīno inuoluntariū: vincibilis
solummodō minuit peccatum, affecta-
ta verō augeat. efficit. n. vt sit peccatū

ex malitia. considerandum itaq; qualiter ignoret iudex, sibi hac proba uti non licere. Si hoc scire, & discere expressè noluit, tunc ignorantiam directè affectauit: si uerò aduertens, vel facile potens aduertere, se discere: posse ac teneri, occasione tñ discendi oblata negligit; indirectè tunc laborat ignorantia affectata: & sicut prior est expressè reus ob peccatū malitiæ: sic posterior implicite, & interpretatiue eodem recidit. totiesq; sic peccabit quoties vel directè, vel indirectè, qñ se discendi iterum occasio obtulit, discere vel expressè noluit, vel negligit. *¶* Quæ in Iudicibus locum habent, quia hoc addiscere tenentur: eo ipso enim q̃ indices sunt, tenentur scire, quæ officium iudicandi exigunt tenenturque, qui rudiores sunt, consiliū petere a doctis & pijs viris. quare cum hoc negligunt, à supina ignorantia excusari non possunt, cum tā facili negotio, cōsultando Academicas Facultates, hoc quædam discere. Quod si tñ aliquis contendere tē hanc esse difficile cogniti, (quia quidem snia facilis est cognitio quia sufficienter à summis Pontificib; decisa) & iudex adhibuisset aliquā diligentiam ad sciendum, non tñ omnquam adhibere poterat & rōne omnicultatis rei, & status sui, tenebatur: adhuc ignorantia erit vincibilis, & proinde cū peccato. quia talis ignorantia non tollit voluntarium. *¶* Qñ autē qui diligentiam sufficientē dicendus adhibuisse, hoc alterius & prolixę disputationis est. f. Nobis sufficit illud fundamentum subuertisse, quo supposebatur ab aduersario, solam intentionem bonam sufficere, ne quis peccet faciendo, qđ facere non oportuit. *Ad Conf. Resp.* eam esse falsam. Quia et falli iij; quæ pertinent ad mores, & præcepta Decalogi, potest esse Mortale, quis fallatur pp ignorantiam rerum quas sub M. tenebatur scire, vt tenentur iudices ea, quæ ad officium eorum spectant, & graue continent præiudiciū vt in nostro casu: cumque omnis error voluntarius quarumcunque rerū, semper sit peccatum ex communiore superiore sententia, contra Durandū

gu

c Bart. Me-
din. 1.2.3.
94. art. 2.

f. Videor
Vitt. in Rel.
de Indig.
me. 9. y.
li. 6. in C.
Trid. c. 18
Sot. in 4.
fi 5. art. 2.
unt. Edes
2. 2. 9. 10
ar. 2. dubi
10. Valer
Sup. pan.
Angl. in 2
d. 2. 2. 9
art. 2.

quitur, quo error periculosior fuerit
& maioris detrimenti, hoc futurū pec-
catum erroris grauius . hic autem de-
trimenti est maximū, quia fouet super-
stitionem, tenet Deum, & proximo
gratissimā infert iniuriam. *Ad 2. resp.*
Iudices qui tali arbitrio libero & pleno
vtruntur, nō indices esse sed tyrannos,
vrpote quibus in corde illud

Sic volo, sic subeo. (ut pro ratione voluntas;

Et qui iubent potius, quam cognoscunt; ideoque regnant potius, quam iudicant. Vlline vnumquam ab illo homine vel à lege facta hæc tam laxa cœcessio, ut ipsi liceat solo vacare dolo; ceterum, seponere ius, æquitatem, & rationem, proprium verò sequi appetitum, & sic quodcumque placuerit in iudicio statuere? Deus bone, quæ talia iudicia deciderunt? hæcne licentiâ tribui ab hominibus Christianis? qui ius & æquitatem remouet, nonne iustitiâ tollit; quæ omnis vel benigna æquitatem, vel rigido iure fulcitur? æquum bonumque; naturalis est iuris; hoc tollis, si ab æquo bonoque & iure simul iudicē permittis abire. Nō hominis, sed Dei iudicia iudices iudicare Rex ille Israelis, verè dicebat; hominis est arbitriū si qui rationis, quæ nos à belluis discriminat, & ratiocinatione præcedente imperare humanis affectibus, qui quod contra legis præscriptum sæpe nuntur; ideo iudices nolebat humanū sequi iudicium, sed diuinum: quia iudicandi leges acceperant à Deo Iudæi. ideo qui secundum illas iudicabat, memor erat se Dei iudicare iudiciū. Adversarij ne hominis quidem iudicium amplectuntur, sed belluarum: hominis est rationem nunquam femouere, belluarum est appetitum sequi. qui ergo iudici, femora ratione, proprio duci appetitu, permittunt; nonne bestiā, non hominē indicatorio tribunali imponunt? Non, non, qui legibus cōtempis iudicat, à Deo iudicabitur. Princeps es, & legis cōdendæ habes auctoritatem? iustis quas tulisti legibus, pare; non metu pœnæ, quam præfixisti (hanc nemo à te exposcet) sed metu legis diuinæ, metu legis naturæ, amore honestatis, & decoris, & laudis. Nul-

Ius est Princeps, qui Dei lege aut iure naturæ absolvatur, aut hoc ius, hanc æquitatem possit, sine peccato, transgre-
di iudicâdo. Principe iudices inferiores, supremi quidem illi, & qui Prin-
cipis immediatè gerunt vicem, dū cō-
tra legis mentem non tendant; possint
verborum proprietatem extensione,
vel restrictione labefactare: alij his in-
feriores, & à quibus ordinaria solet ap-
pellatio, saltè in civilibus, esse; illi ver-
bis & legis astringuntur: si cōtra ea iu-
dicant, peccare censendi, ex communi
Theologiae sententia. * Notari digna
sunt illa D. Augustini; *In istis temporali-
bus legibus, quanquam de ijs homines iudi-
cent, cum eas instituerint: cum tamen fuerint
instituta & firmata, non licebit iudicibus de
iis iudicare, sed secundum eas.* b. D. Greg.
et scribit, à iudicib. iura diuina huma-
naq; reuoluenda, & cum reuoluerint,
secundum id quod illis constitutū est,
iudicandum; & addit exemplū Moy-
sis, qui querelas populi semper ad Do-
mini tabernaculum ingressus refere-
bat, & iuxta quod Dominus impera-
bat iudicia proponebat. Nimirum (ait)
*nos instituens, ut non ex corde nostro, sed ex
præcepto diuino sententiam proferamus.* Hoc
tenebantur sequi præcepto Dei iudi-
ces Israelis, qui iudicare iubentur, iux-
ta legē eis à Deo per Moysē datā, &
imò & Regi ipsi eadem necessitas in-
cumbebat. c. Sanè apud Romanos re-
statutur Afconius solitos iudices iustu-
rādum in leges præstare, quod illis so-
lemni formula præiretur. Nihil autem
perniciusius, nihil periculosius semp
iudicatum, q̃ si affectui indulgere iu-
dex permittatur: appetitus verò semo-
tus à ratione, nihilo passione & affectu
melior est. Absit ergo à Deum timen-
tium mētibus, absit à Christianis sub-
sellis, talis arbitrij plenitudo, qualis
in 2. confirmatione proponebatur. Ad
3. conf. Resp. Præstare sagas centū nocē-
tes absolui, q̃ ut per talem probationē
innocens vna mulier condēnetur, vel
periclitetur. præstare eas absolui sine
iudicis peccato, qui licita oīa expertus
quam cum peccato & superstitio-
ne veritatē deprehendere, & crimen
punire. Quid tibi (ò index) proderit si

9

pro-

a D. Th. 1.
2. q. 99. Me
di. 2. 2. q. 6.
art. 5. & il
Bann. &
Aragon. &
Sot. 1. 2. Ca
iet. in sum.
uerb. Index.
Nauar. Ma
nual. c. 25.
nu. 5. & 13
b lib. de ue
ra religione
c. 31.
c. cap. sum
mopere 11.
q. 3.
d. Dent. 17.
u. 10.
c. d. c. 17.
u. 19.

provinciam criminosis liberaris, aie
tue dispendium facias? quid tibi pro
dest bene consulere alijs, si tibi per pec
catum male consulueris? At illa deter
rior fiet dimissa. ubi non nocebit, sed
sibi, consequetur illam Nemesis sua.
De scrupulis quod additur, dicere lu
bens, *Trepidaverunt ubi non erat timor*.
Eximatur semel hic error ex coru me
tibus: erronea conscientia cessabit. do
ceatur timere superstitionem. doceatur
tur qua graue peccatum sit Deum ten
tare. Doceantur mortale peccatu esse,
no obedire Ecclesie, a qua uniuersim
prohibuit vulgares purgationes. Non
puto me hac in re falli. vnam ex ciuis
cur canonicis et ciuilib. medijs verita
te no assueuantur, precipuam esse cre
do, quod huic superstitionis probatio
ni confidant; ceteris, hoc est iusticie
& Deo, diffidant, & ideo eas obeunt
negligentius. Nonne hoc meretur de
cipi & illudi?

*Ultimum arg. petitur ex verbis D. Ber
nardi in Capit. Cant. form. 66. in fi. ex cuius*
narratione colligunt, hunc morem
miraculosum, & apud veterem Eccle
siam in more positum. *Sed resp.* verba
D. Bernardi hoc non probare. & D.
Bernard. post Longobardoru & Bar
barorum in Italiam & Gallias irru
ptiones ac imperia diu vixisse, nempe
post annum. 1100. vt antiquior illi au
ctoritas querenda fuerit in re, qua an
te Bernardum Stephanus Papa, & tpe
Bernardi Lucius 3. & mox post Ber
nardum Monorius 3. damnarunt: Sed
nec B. Bernardus hanc consuetudinem
probat, nec laudat, nec Ecclesiasticum
morem, sed quorundam tantum pri
uatorum fuisse docet: notandu quoq;
illos hereticos de quib. loquitur, fuisse
Apostolicos, & pauperes de Lugdu
no, & de Barulo dictos. verba Bernar
di hac sunt: *Probatum est, more magis eli
gunt, qui consuevit. Plerumque fideles in iudicijs*
monibus aliquot ex eis ad medium trahebant.
*Quos si fideles, cum de quibus suspecti vide
bantur, omnia per os suu more negarent, exa
minati iudicio aqua, remittentes inuenerunt.*
*Cumq; iam negare non possent, quippe depro
bati aqua eos non recipiente, arrepto ut dice
tur feno dentibus, tam pascua quam hinc*

*impietatem non emissi, sed professi sunt, pa
lam pietatem inuenientes, & pro ea morte sub
ire parati. Nec minus parati inferre, qui as
stabant. Itaque irruunt in eos populus, nonis
hereticis sua ipsius perfidia martyres dedit.*
Approbatum Zelum, sed factu non siuademus.
Hec ille, ex quibus patet hoc vulgi fa
ctum fuisse, & abs Bernardo illud fa
ctum non approbari. Quomodo ap
probaret Canonum & peritus & ob
seruantissimus? Si dicas Bernardum
loqui dumtaxat, de precipiti nece illis
illata, & hanc damnare, non indicium
aque. *Resp.* D. Bernardum necessariu
de vtroque intelligendum. Na si exa
men illud licitum erat, & licita mors
ex illo subsequuta. Nam post culpa ita
deprehensam, solebant statim suppli
cio tradi. Deinde D. Bernardus no ap
probat illud examen, sed solummodo
narrat quid vulgo factum; qn adhuc in
causa heresis vigeat hac probatio de
facto, Principibus dissimulatis, nec
satis promptis ad parendu Canonici
decretis, quae pro xui barbarie pleriq;
ignorabant. Respondi argumetis scri
ptoris illius Catholici, & excepti ha
bitas eius amentatas: nunc vicissim, co
munis & veteris sententiae tela torqueo.

SECTIO III.

*Propositum est probatur vera sententia
Negatiua.*

E Gi deijs qui ignari sunt prohibi
tionis Canonu: de alijs sit Cocl.
Peccant iudices, qui gnari prohibiti
onis Pontificis, proba hac aquae frigidae
in maleficij crimine vtuntur. In con
clatione hac suppono prohibita esse
probam; quod probatum a nobis su
pra. *b. Nec valet solutio aduersarij,*
non esse mentem Canonu de hoc cri
mine loqui. Vis enim negatiua inde
finita prohibitionis, est vniuersalis.
ideoq; precepta negatiua semper, vbi
que, & oes ligant: vt docent quotquot
Decalogum explicant. ideo qui dicit;
Non licet uti proba aqua frigida; intelligi
dus est, de purgatione cuiuslibet cri
minis per talem probam. Neque ha
bitamus, quod sciam vltus, hanc limita
tionem

tionem canonum illoru somniauit; vt
de purgatione leuitum tantum crimi
num loquerentur. nec modernus iste
scriptor tanta adhuc est auctoritatis,
vt eius interpretatio contra receptam
haereticis sententiam sit admitenda
cum nec vera sit. Nam canones illi de
furto, imo & homicidio loquuntur,
quod graue crimen est. *Concl.* commu
nis est, vt superius probauimus.

Probatur primu. Quia peccatu est
dictum, factum vel concupitum contra
legem aeternam, vt ait D. Aug. *a* siue
vt ait D. Ambros. *b* Peccatum est le
gis diuinae prauaricatio, & celestium
inobedientia mandatorum. Inter cete
ra aut legis diuinae siue aeternae man
data est, vt oues pastorem suu audiant,
& Ecclesiae capiti obediant; constatq;
Catholicis omnibus; ad hoc visibile
caput Ecclesiae, pertinere decisionem
rerum fidei: & eorum, quae a fide depen
dent. Horum ex numero est iudicare,
quid religionis virtuti repugnet, quid
non siue quid superstitiosum sit, quid
non sit. Cum itaq; Pontifex Romanus,
visibile caput Ecclesiae (frement ha
retici, vt lubet) declararit probam seu
purgationem aquae frigidae superstitio
sam esse: *c* illi non credere, & contra
rium contendere: est non audire Ec
clesiam, & proinde peccare, dignum
que se praebere, vt habeatur, sicut Eth
nicus & publicanus: et proinde est in
cidere in celestium prauaricationem
mandatorum. Si dicas, Stephanu Pa
pam meminisse tantu feruentis aquae,
& non frigidae. Vrgebo, eandem frigi
da & feruentis esse rationem: quia ge
neraliter ibi subdit pro ratione: *Quod*
Sanctorum Patrum documento sanctionem non
est, superstitiosa adinuentio non est praesum
endum. Igitur Stephano Papae idcir
co ha probationes superstitiosae, quia
non repertae in canonibus, non sanctae
sanctorum patrum documento: sed ab
hominibus vulgo praesumptae. Promat
aduersarij vnu unius patris documen
tum hanc probationem approbans:
& videbuntur non penitus auctoritate
veterum destituti. Solus suo videtur
quodam casu ferrum candens proba
se: sed aduersarij ferri candentis pro

bationem equae arque ego improbant:
& Inonis rationem sup. Sectione consu
tavi. Praterea Pontifex alius d aquae
frigidae & feruentis simul mentionem
faciens, vtramque vocat *popularem in*
nitionem, vtramq; dicit factam *subritate*
invidia, (h. diabolo hominum saluti
inuid etc) vtramq; aequaliter detestatur.
Aqua et huius frigidae purgationem
Lucius III. vocat *peregrinum iudicium*
(nempe alienum ab Ecclesiae morib.)
& declarat inualidum. Sed & Innoc. 3.
iudicauit eandem esse aquae frigidae,
aque feruentis, & ferri candentis pro
hibitionem. *f* Est ergo summoru PP.
iudicio hac proba *inutilis, plebeia inuentio,*
peregrinum iudicium, fabricatio inuidia,
superstitiosa adinuentio, deficiente patrum do
ccumento. Canonibus improbat. Quae
dam adfert aduersarius *annus. 156.* vt
probet directam esse rationem aliaru
probationum, quae prohibita. *r.* (ait)
illa subibantur spore & vltronea obla
tione: hec a iudice iniungitur. Hoc ip
se vidit non esse veru. nam ex *d. c. Men*
nam & c. ult. de purg. vulg. patet et solitas
iungi a iudice alias; & exempla supe
rius allata docent et aquae proba sponte
susceptam. Ideo dicit *2. aduersionem*
naturalibus remedijs posse per demonem
impediri: & ideo hanc probam
esse incertam. Quasi vero no possit et,
vel ipse sustentare in aquis malefica,
vel aliquid ei supponere quod susten
ret. *3. adfert ex malleo maleficar.* quod
si duellu alicubi potuit permitti, inul
to magis posse probam ferri candentis:
item etsi peccent duellatores, iu
dices in excusari posse. *Resp.* haec oia ia
ostensum euidenter esse falsa. vltimo
dicit experientiam huic fauere proba
tioni (quod nec semper verum, & etia
olim illis alijs fauebat) & pp Sacram.
Baptismi hanc aquae esse prerogatiua;
quod est gratis conijcere, & somnare
vigilantem, & declinare poss. Scribo
nium. Conf. hac probatio, quia Diui
natoria fors est superstitiosa; sed hu
iusmodi probatio est quaedam species
fortis diuinatoriae, vt docui sect. praec.
ergo est superstitiosa. Maior est
omnium Doctorum, & certa: quia di
minatio est vna species superstitutionis.

2 Nauarr.
sup. nu. 15.
in sup. u. 6.
peccat. mor
taliu.

2 lib. 2. c. 8.
Faust. D.
Tho. 1. 2. q.
71. art. 6.
schol. in 2.
d. 35.
De Para
diso c. 8.

c. c. consul
tati 2. q. 4.

b. sect. pra.
in resp. ad
2. arg.

d. c. Men
nam in f.
2. q. 5.

c. c. extus
rui de purg.
cano.

f. c. senten
tia sangui
nis. ne cler
uel monach.

Min. probatur, ratione D. Thomæ. *a* quia ordinatur ad iudicanda occulta Dei scientiæ & iudicio reservata. præsupponit .n. contraria sententia, nisi per aquam frigidam nō posse crimina deprehendi. At si aliter, q̄ per vulgares purgationes, inuelligari nequeat, Stephanus V. Papa *b* definit relinquenda illi, qui solus nouit corda filiorum hominum. Et sanè temerarium est, laicos iudices occulta peccata scrutari velle, de quibus nec Ecclesiæ licet iudicare; sed ei tm̄, qui corda & renes scrutatur. Hanc confirmationem cum *5*. loco infinuasset aduersarius *cap. 1. certē cap. 3.* suo loco nō dissoluit. non .n. de secretis illis prouidentia diuina, & maiestatis gloriæ Dei agitur in argumento; sed tantum de peccatis, quæ via licita, omnibus tenentis, iudex nequit deprehendere. Sed videtur eam velle solueri *nu. 173.* dicēdo, diuersam esse rationem priuatorum sic occulta inquirentium, & iudicum. nam iudices faciūt, vt vicarij Dei, & ex officio, priuati ex mera curiositate. Hæc responsio, eueritur, eo q̄ canones diserte et de iudicibus loquantur, idq̄ tam quo ad magistratus, quā quoad priuatos prohibent *d. c. consulti. d. c. ex tuarum. Menut. d. c. ult.* & sanè æqualis ubiq̄ est superstitio, & Dei tentatio, & in magistratu hæc sunt minus ferenda, minus excusatione digna. Confirmat. 2. hæc probatio: Iure Canonico vulgares omnes purgationes sunt improbatæ, vt patet ex dd. canonibus, & communiter Canonistæ sentiunt: sed aquæ frigida proba est vulgaris probatio; vt patet, quia non est canonica, neq̄ legalis. ergo est prohibita. Dicent forte, eam esse miraculosam. Sed tunc contra eos procederet arg. sequens. 2. probatur conel. Tentatio Dei est peccatum repugnans religioni & primo præcepto Decalogi; sed qui vitur humilimodi probatione tentat Deum. *er. nu. 39. Calen. Vult. cap. 61.* go hæc probatio est peccatū repugnans religioni. Mai. probatur, ex communi sententia DD. *c*. Minor verò, probatur auctoritate Honorij Pont. qui vulgari purgatione ferri caudentis dicit Deum tentari, *d* & quod ille de vna

specie asseruit, de ceteris quoque vulgaribus probationibus cōmunis DD. schola intellexit, & eadē enim in omnibus est ratio. quia vel potest illud delictum aliter deprehendi, & tunc nulla adest necessitas: & ideo miraculum petitur a Deo citra necessitatē, quæ est aperta Dei tentatio: vel si non potest sciri alijs medijs illud peccatum, tunc iudex est iniustus, qui de quibus iudicare non potest, eo q̄ diuino throno sunt reservata, iudicium vsurpat. Sed, si bene cōsideres sniam contra sententis scriptoris, semper hic adest Dei tentatio. Etenim vult iudicem non desinere ad hanc probam, nisi habeat sufficientia indicia ad torturam; nec ad alium finem, quam torturæ, hanc probam tuetur. *inde quæ de hac re dixi præced. sessio. in prin.* Conatur hoc crimen tentationis Dei epadere, quia signa & miracula sepe legimus in SS. petita, ab Abrahamo, eius seruo, Gedeone, ceteris. *Resp.* cum Alexand. de Hales, hæc non facta ad imitationem po. slerorū sed in significationem & figuram futuri, iuxta illud Apostoli, *1. Cor. 10. n. 12.* omnia hæc in figura contingebant illis. Quod si figuram non recognoscas; dico, speciali Spiritus sancti instinctu vel iussione seu reuelatione ea fecisse; nec aliter licere a Deo signum petere, *f* iuxta D. Tho. aut magna & euidenti utilitate, vel necessitate id exigente, *v. g.* ad gentis alicuius conuersionem certo inde subsecuturam; vt Apostoli & alij Sancti fecerunt. In nostro verò casu, quia Deus satis multa dedit media legitima veritatis explorandæ, necessitas ista cessat: vt supponit Stephanus Pontifex. Quod attinet ad Achaz: ille per Esaiam repressus fuit, eo quod Dei signū oblatum respuerit, ne Deū honore hoc afficeret: quod, quid ad rem quæso?

3. Probatur conclusio, quia hic non est miraculosa Dei operatio cēfenda, sed pactum Magicum cum dæmone. ergo illicitum iussione sua ad hoc cooperari. Probatur antecēdēs, quia hoc promiscuē contingit ad proiectionem in aquam quam faciunt iudices Catholici, & hæretici, vt constat; quia maxi-

e D. Tho. *d. art. 8. ad 3. & summista et Na uarr. Petrus Anb. in d. c. ult. Biosfeld. d. q. 1. Alexā. de Hal. p. 3. q. 45. mem. 3. Valen. 2. 2. disp. 6. q. 14. p. 1. Turrecim. ad 2. q. 4. in princ. nu. 3. & c. consulti. ex q. nu. 2. & 3.*

f 2. 2. q. 178. nu. 2.

mè hæc proba uiget inter hæreticos; sed hæretici nō faciunt uera miracula. Si dicas hoc ad confirmationem fidei ipsorum non fieri. *Resp.* nulla illos unq̄ facere ad confirmationē fidei; tā ordinaria verò & continua eos facere, ad aliam probandā, id nunq̄ auditū, nec credibile. 2. probatur, Deus per nullos facit miracula sine necessitate; hic nō esset necessitatē idonea, ostensū est. 3. uere miracula Deus alijs miraculis nunq̄ enervat, q̄a veritas nequit impugnare veritatē. Ergo si sagas nō demergi foret verū miraculū, nunq̄ hoc alijs miraculis euerteretur. Sed legimus aliqui Deū per miraculū hanc immerfibilem Magorum uim sustulisse, adeo ut de facto sagas demersæ & absorptæ fuerint. Ergo illa uis immerfibilis nō est miraculosa. Qd̄ subsumpsi id probatur ex Hist. miraculorū q̄ Cæsarinas collegit, ubi lib. 9. narrat, maleficos quosdā, qui, freti maleficijs, supra flumen ambulabant, proiecta in flumen sacra Eucharistia, statim demersos fuisse. Si dicas illud, nec in iudicio, nec a iudicib. actū: Inferre possū, igitur hæc uirtus immerfibilitatis nō est a Deo tributa maleficis, pro signo certo criminis cōprobādi. Nā hi uerē malefici fuere, & tñ demersi sunt, ut facti panis Eucharistici. Ergo miraculose demersi. ergo miraculo posteriore destructum prius miraculū foret, etsi corā iudicib. eorū insu id actū fuisset. Nā vi miraculi nō restringitur ad iudiciū præsentia. Urgeo quarto miracula Dei nunq̄ fallūt, sed sunt certissima & infallibilia; hæc proba fallit aliqui. *Resp.* a. hoc fieri fraude & dolo carnificis, vel q̄a non bene aduertit iudices, & fidē non habent, nec satis confidunt Deo; q̄ tñ erat necessitatē ad miraculi patrationē. Sed contra, si sit saga (secundū uos) mergi non pōt ui humana adhibita: quia nulla nires humana Angelis bonis ministerialib. pōt resistere; Et tñ n. 31. falsi estis ea q̄ malefica erat, ut a carnifice demersā: ubi ergo ipsi rñdeas. Ite Godelin. ex litteris cuiusdam Nobilis Borussi, sex sagas diuersis uicib. cū uerē cōstaret eē reas, in aquā gelidā colligatis artib. proiectas, submersas fuisse scribit: *b* & de pluri

nu. 122.

b li. 3. de la mis c. 4. n. 31.

bus hoc idē affirmat Ioan. Alchusius. Cōfirmat sagas aquis submergi posse *c* Admonit. & solere Dubrauius Epif. Olomucen. ad iudicem. *lis li. 8. hist. Bohæ.* agens de Vratislao Rege; *Idē Vratislao Gerardo Prasuli ac fratri suo auxilio fuit in abolendis tollēdisq̄ magorū potentis, artibusq̄ maleficis; quas tñc multū tū mulieres nimis licenter exercebant, mites hominū fascino turbantes, bonūq̄, & pacū dum lac, segetemq̄ alienā pellicie tes atq̄ ipsa interdū elementa dæmonū uolentia concutētes, per quā imprudens uulgus a sincera in Deū fide euertebatur. Nec tamē aliter Gerardo malis obuiū ire, quā per censurā Ecclesiasticā licebat: cū illi non pluri quam plūbeū gladiū assu mabant. Ergo non seruit tantū, sed ignē quoq̄; & aquā Vratislao maleficis admodū; aliofque securi feriri, alios flāmis excuri, sagas nonnullas aquis submergi iussit. Atq̄, hæc animaduersione in auctores amplius centū districta, reliquos desinere arte uetitā, dānatq̄; metu similis pena coegit. audis submersas aquis sagas Boemiar. ubi tū miraculi uis, quā præcēdē? Et fugiū unū uideo, ad inquisitionē a Deo subueniri, nō ad suppliciu. quasi nō illa ad hoc dirigatur, quasi diploma de illa his nostris aquarijs vllū sit peculiare. Quod ē additū: de iudicum parua seu modica fide; planē impertinens est, illa .n. dictis scripturæ locis exigitur fiducia in miraculis, quæ ad fidei cōfirmationē edenda erāt, nō q̄ ad iudiciū inquisitiones, & notitiam pertinebāt. *Mat. 17. v. 20. Mar. 9. v. 23. et 24.* Qd̄ autē de Scenæ filiis *Act. 19.* adfertur, id uel eodē referendū, uel ad rē nihil oīno facit. 4. probatur hic pactū interuenire, q̄a cū nec naturali hoc ui contingat, nec miraculosa Dei operatione, restat fieri ex vi pacti cū dæmone, nō quidē expliciti uel expressi, tale .n. iudicib. nullū nunc puto intercedere (neq̄ aliud probāt, quæ multis dicit auctor ille libri sui c. 3. a. n. 91. & quod dicit esse pactū implicitū cū Deo, id iā probatū est esse explicatū Dei tentationē.) Sed dicimus cū primo aliquo iudice pactū explicatū intercessisse dæmoni, ut dæmo ad tale signū, pderet occultū & latēs crimē; nepe ut, quæ sagæ esset, eas sustineret, ne mergeret; postea (vt cōtingit in oīb. huiusmodi rebus.) alii iudices hoc edocti, ut illius primi pacti,*

facti, idē obtinuerunt, atq; ita iam, et ignari, ex pacto implicito operantur. Pactū uero hoc implicitū intercedere patet, quia superstitiones oēs nituntur pacto implicito, ut docet B. Aug. 1. c. & cū eo oēs Theologi. 1) ege D. Aug. lo- co illo & seqq. cc. & deprehēdes hic, & superstitionē, et pactū implicitū uerari: quia effectus nec est cāe naturali ad- equatus; nec talis, ut a Deo deat merito per miraculū expectari. Cū ipsi sagis non intercedere quoad hoc vltū demo- nis pactū non male sentit, nec inualidē probat ille scriptor a. n. 97. Nam in illo exēplo quod ibi narrat clarissimē id cer- nitur, referā eius uerba: *Quemadmodum hac adhuc astate in praefectura Linnenfi, Dio- ceseos inferioris Calontis, accidisse dicitur, qd uirtute quadam uidens duas mulierculas aqua tantatim non subfuisse, sed supernatasse, ipsa ad praefectū loci accurrens, & interpellans, eussq; tā ipsam quā ceteros ministrōs iustitia prae- sentes permoet, uolens ac acerrimē instans, ut & ipsa aquis tentaretur: se licet aqua populi sus- pectā admodū sit de hac malitiosa huius, in ta- men innocentia suā per hoc corā populo testatū facere, indignatū, hac suspitione publica se ex- mero, uelle. Annuit importūde efflagranti pra- fectur, & ceteri: sed hanc in aquam proiectam uidentes supernatasse, neque ut demergeretur uel suadū peteret (quamuis id studiose suo mo- tu super aquas tentans) effugere & uariatione po- tuisse dicitur. Extracta sequit carnifex suū membris ipsa esset, interrogatur: potuisse in- simulatam hoc effugisse periculum, donec produ- ho accusatore, necessitas adesset huius tentam- ni. Tandem confluentibus iudicijs contra ean- dem compluribus, ipsa arte tortura am quārenti bus respondit, amastum suū sibi suasse, ut hoc aqua periculum subiret: se illam liberatorem, & in ipsi aquis, famam uitamq; eius adserua- turum esse. Hac confessione sponte prolata inci- neranda eandem fuisse, nisi se ipsam in carcere pridie suspensio suffecisset. Cernitis in hoc exēplo, tactū pactū qd operatū in trib. mulierculis, & quoad tertiā praxualm pactū expresse cum tertiā inito, quia uo- lebat dāmon hanc rogo tradi, uel saltē necari, moraliter certus impenitentem obituram. Iudices autem isti non sunt secuti scriptoris illius sententiam, quia non sufficientia habētes indicia, ad solas mu- lierculas importunas preces, ad hāc pur-*

gationem processerunt, atq; id ex dupli- ci capite grauitur peccatum. Primum qd vti illicita probatione. Secundū quod precipitater ea vti. Sed hinc colligo scri- ptorē ab alijs iudicib. qui similiter pra- xi illa utuntur, dissentire, dū ipse uult, praecedere ante probam debere indicia ad torturā sufficientia: illi uerō putant, a proba cum aliqua diffamatione posse incipi. Qua in re fortassis loquuntur ma- gis cōsentaneē praxi ordinariae illi, sed reprobae. 5. probatur hoc pactū, ex mor- rib. Diaboli. conatur ille Dei miracula effingere. habere conatur suos marty- res; qui sunt haeretici, & inter hos sag- iō sicut Deus pleriq; suis Martyribus miraculose cōcessit; ut aquis mergi nō possent, in uerā fidei confirmationē: sic Diabolus praestigioso miraculo cona- tur persuadere hominib. & suos Marty- res esse immerfibilis: & hoc pacto duo consequi conatur, 1. ut illa Christi mira- cula falsa reputentur. 2. ut saltē ipse equa- lem cum Deo potestatem hīc uideatur: & praeerea confirmetur in pertinacia pseudomartyres sui, quib. sic persuadet se eos seruaturum in igne, sicut seruauit in aquis. Confir. hac rō qd si aliqua saga sic infecta in aquis uerē perirenter & animo eiuraret, statim mergeretur, quia pactum cessaret.

4. Probatur nostra concl. Non obedire in spiritualib. (cuiusmodi est id de quo agimus) Pontifici maximo, sed non obe- dire Deo, iuxta illud: *Qui uos audit me au- dit qui uos spernit me spernit*. Sed non obe- dire uoci & iussioni Dei, est graue pec- catum; ergo uti hac proba est grauitur peccare, cum Pontifex eam prohibe- rit, ut probatum initio huius sectionis. Min. probatur uerbis Samuelis, *nūquid uult Dominus holocausta & uictimae* (q. d. nūquid magis gaudet Deus cōde & sup- plicio nocentiū? nam & hī uocantur a prophetis hostiae & uictimae, ut docui alio loco) & non potius, ut obediatur uoci Do- mini? b. (ut non tendatis, o iudices, cō- tra Dei prohibitionem.) Melior est. n. obe- ditia quam uictimae: et audire magis, quā offerre ad patrem arietum. (Suauior est Deo odor obedientiae, & humilis sensus ue- stri submissio, quam nidor adustarū ex uetitis probationib. lamiarū puras ma-

nus ueltras & mētes amat Deus submis- sas preceptis uicarij sui, non rogos, nō pyras, non cinillas miserarum contra canonum precepta examinatarum, dā- natariūq; *quasi non quasi peccatum est a iolandi, repugnare, & quasi scelus idololatriae ual- le acquiescere*. quid accommodatius ad pro- bandum, hanc probam canonico iure uetitam, ad ariolationem fortis diuinae uariet, & uanganicam diuinationē per- tinere? Non dicimus illic Samuelem de- sagis, aut probatione locutum, non ita desipimus: sed dicimus hoc ab eo pro- batum, inobediētiam, quae fit pretextu alterius boni, Deo ingrata & ariolatio- ni similem esse: hinc inferimus, cū hīc sit inobediētia ualde similis illi Saulis inobediētiae, ut ostendit idem quod il- la meruit, mereri nomen, & in eandem classem reduci. Addimus hoc argumen- tum ab aduersario uisum, sed non de- pulsum. lege quē scripsi a. n. 123. ad 127. & uidebis me uerum dicere. Quae uero mox sequuntur de dāmonum potesta- te in corporib. deferendis & similib. ad rem nihil pertinent. Nam conari nega- re, uim dāmonum in corporib. mouen- dis, uel in eleuandis, & sustinēdis in a- qua, id sanē foret in philosophiam, qd solēcissimus in Priscianū. egimus de his li. 2. ubi et docuimus, uera per Satanam edi miracula non posse; & hec eadē oia D. Binsf. breuiter, sed solide docue- rat, idē contra illum, qui hic miraculū nullū agnoscebat (ut nec ego) tota illa di- putatio & *royoua* xia, a. n. 128. & seq. 149. & quē porro subduntur; a Deo talē po- testatem eludendi iudices dāmoni nō permitti, ea planē non probantur satis. Cogit me aduersarius hic extra chorū non alibi, ut eum subsequat. Multis. n. conatur hic suadere dāmonē hoc in a- que elemento non posse; quia dāmon est ex elemento aeris cōpactus, nō aque sed facilius in inuicem operatur & pos- sunt, quae sunt ex eodem elemento cō- pacta, ergo facilius dāmon operatur in aere, quam in aqua. ergo non quia pōt corpora sustinere in aere, a iō pōt in aqua, Resp. hoc tantum probare posset, qd difficilior faciat in aqua. Sed neque hoc probat, nam maior argumenti, dā- monē esse compactū ex corpore aereo;

est erronea: uel saltem prorsus temera- ria. & ideo moneo scriptorem, ut retra- cter, & legat quae Scholastici ea de re, uel quae ex illis & ex PP. opimē Mo- lina, & Valentia. b. Nec ad rem perti- nent, quib. fusc agit, ut ostendat dāmo- nes in aqua nihil miraculi hactenus o- stendisse. Non. n. sequitur alias nō fecer- unt: ergo nec tunc poterant, nec nunc possunt. Et quod dicit. Priscos marty- res idcirco diuina uirtute supernatasse; id iam nos docuimus sententiam nostrā roborare. Sed neque est uerum nullos martyres Christi submersione necari potuisse. Legat Surium, legat Baronij Martyrolog. & Annales, inueniet com- plures aquis suffocatos. nolo immora- ri, quia hoc est *τὸ ἀνάργον*.

5. Probatur concl. quia Iudex sine causa sufficiente, & praegnanter recedens a cō- muni sententia Iuris interpretum; per- peram indicat, & proinde peccat, ut & Doctor cōsulens sine idoneo funda- mento contra illum. d. His addimus Corollaria quae sequuntur ex praedictis. Primum iudicem, qui hac proba fuerit usus, posse cōueniri actione ut possunt, qui in iussu aliquē carceri mancipari & c. Si, cum non adfint alia sufficientia in- dicia ad torturam, propter adinueniū huius probationis vulgaris reū subdat. torturā Iudex, peccabit, & tenebitur actione iniuriarū, ut supra, etiamsi reus in tortura non fateatur, quia iniuriā fecit indebitē torquendo, ut indicij a iu- re improbat. f. Quod si reus tormen- ti. 30. Go- torum vi confiteatur, confessio erit nul- la, quia vi extorta; & iudiciū ex ea sub- secutum nullum, & sententia irrita. g. d. c. suam sit per consequens Iudex talē supplicio sanguinis et mortis afficiens; homicidij reus est, co- d. c. ex tua- ram Deo, quia occidit, quem non habe- bat ius occidendi. Notandum tamen cō- sideret. Nam si casu aliquo fieret, ut laboraret ignorantia inuincibilis (quod iuris puto posse hodie cōtingere) in iu- ris esset a peccato in foro poli: si labo- rat inuincibilis, pro magnitudine & pro- babilitate ignorantiae decreset pecca- tum. Hanc putō & ueram & securam hac re lib- de hac aque frigida purgatione senten- tiam.

b. l. 1. de of. quasto c. 1. c. ne innisa ris. 5. & ibi Ab & Dd. de Const. suē Inf. in auct. Noui- fima n. 22. C. de inoffi. test.

c. Ant. Ma- ria Cor. in traft. de Cō- mun. Dd. opin. lib. 3. qui in iussu aliquē carceri mancipari & c. 2. d. nec ma- gistratibus. 32. de inu. Kircho. cō- mon. opin. Cent. 5. con- cl. 30. Go- delm. su. n. 30. d. c. suam sit per consequens Iudex talē supplicio sanguinis et mortis afficiens; homicidij reus est, co- d. c. ex tua- ram Deo, quia occidit, quem non habe- bat ius occidendi. Notandum tamen cō- sideret. Nam si casu aliquo fieret, ut laboraret ignorantia inuincibilis (quod iuris puto posse hodie cōtingere) in iu- ris esset a peccato in foro poli: si labo- rat inuincibilis, pro magnitudine & pro- babilitate ignorantiae decreset pecca- tum. Hanc putō & ueram & securam hac re lib- de hac aque frigida purgatione senten- tiam.

QV AESTIO VI.

De quibusdam alijs vulgaribus
probijs.

QUædam est probatio per pondera
& lancem. nam in eadem Germa-
nia appendunt sagas, & aiunt eas ultra
certum pōdus (nempe librarum 14. uel
15.) deprimere non posse quantumvis
sint proceræ vel obefæ. hoc et Reckius
dānat lib. de proba aqua frigida a. n. 41. Ego
idem de illo dicendum puto, quod de
alijs vulgaribus purgationibus. nempe
niti pacto dæmoniaco, supersticiosum
esse, & cum Deiciatione coniunctū.
Canonibus expresse non prohibetur,
quia est inuentum planè recens.

2. Est quoddam fortis seu purgatio-
nis genus per crucem, de quo fit mētio
in Constit. Caroli Magni, a ubi iubē-
tur ligantes crucem, aut scuto, & fuisse decer-
tare. & in Capitulari, ubi habes, campo
vel cruce contendant. Ex his locis crucem
fuisse genus armorum quidam volunt.
Ego nō assentior. sed puto fuisse genus
purgationis per sortes, quib. se ad cru-
cem aliquam ei manus imponens, uel
eam amplectens, quis ex purgabat. Sa-
nè illis locis cruci, campus hoc est duel-
lum opponitur, & in testō Caroli Ma-
gni apud Nauclerum, si accusator contende-
re voluerit de ipso periculo stent ad crucem. Cru-
ce ergo contendere, non aliud quam ad cru-
cem stare. Stare verò ad Crucem quid sit ne-
scio, nisi id quod dixi. Crucis iudiciū et
Frisones supersticiosè exercebāt, ut do-
cet lex eorū 14. sortes tales esse debent. uno ta-
li de virga præcis, quos tenos vocant: quarum
vnius signo crucis innotatur, alius purus dimitti-
tur, et lana munda inuoluti, super altare seu ro-
liquias mittuntur, & presbyter si adfuerit, uel
si presbyter deest puer quilibet, aut de ipsis sor-
tib. de altari tollere debet, & interim Deus exo-
rāndus, si illi septē qui de homicidio commissi in-
rauerunt, verum iurassent, euidenti signo osten-
dant. Si illum qui cruce signatus est sustulit, tūc
vniūquisq; illorū septem faciat suam sortem, &
tenum de virga, & signet signo suo, ut eum tā-
illo, quam ceteri qui circumstant, cognoscere pos-
sint, & obuoluantur lana munda, & altari seu
reliquijs imponantur, & presbyter si adfuerit, si

uerò non sit, superius puer innocens, unumquodque
quo illorum sigillatim de altari tollat, & ei qui
sortem suam esse co. nouerit rogat, cuius sortem
extremam esse contigerit, ille homicidij compati-
tionem persolvere tenetur, ceteris, quorum sortes
prius leuata sunt, absolutis. Sirtus etiam cō-
munis Francis fuit, certare cruce non fo-
ret aliud, quam sic indicio crucis contē-
dere; & stare ad crucem foret, conuenire
cum aduersario, ut stent ambo crucis iu-
dicio, quod fortè uerius.

3. Huc pertinet sortitio illa quatuor
Constantinopolitani imperij candida-
torum, Alexio Murziphlo superato,
quam, Bonifacius Comes Montisferra-
ti, Balduinus Flandriæ Comes, Ericus
S. Pauli, & Dandulus Dux Venetorum
pacti, ut in ade Apostolorū, pro nume-
ro candidatorum, quatuor calices ordi-
ne collocarentur, quorū unus solus ho-
stiam sacram contineret, ceteris vacuis
eosque totidem Sacerdotib. traderent,
ut ad cuiusque Principis nomen vnum
tollerent, & eis redderent: imperium
verò illi deferretur, cui calix obtigisset
Christi Domini corpus & sanguinem
continens. Sed merito post, illis pactio
ista displicuit, & ius designandi quem
vellet, communib. suffragijs in Dandu-
lum contulerunt, narrat Nicetas in fine
Annal.

4. Huc pertinent quidam olim qui
res aliquas abicere, ut ex earū recupe-
ratione cognoscerent, sibi delicta sua di-
missa a Deo. hoc enim est Deum tenta-
re, nec licet, nisi habita reuelatione ad
hoc faciendum, quod credendum de S.
Attilano Zamorensi, de quo Marineus
Siculus lib. 5. rer. Hisp. & de S. Arnulpho
ex Lotharingæ Principe, Eremita, &
Metensi Episcopo, de quo Fulgus lib.
6. cap. 6.

HAEC DE CVNCTIS
Magiæ generibus dicta, & ter-
minus sunt Tomi Secun-
di.

INDEX RERVM
ET VERBORVM.

TOMI II.

A Aronis virga.	163. col. 1	Alexandrinorum prædictio.	179. col. 2
Abbatibus tres phylero necati.	14. col. 1	Alexius Brana.	178. col. 2
Aboribus per maleficia.	35. col. 1. 2	Allabius.	178. col. 2
Abortus excisi a magis.	3. col. 2.	B. Aloysius Bertrandus.	140. col. 2
Abraham an propheta.	108. col. 2	Alphonfus rex Aragonum.	68. col. 1. 179. col. 2
Abraham Genethliacos conuicit.	178. col. 2	Alphonfus sapiens Rex Castella per astrologiam de- ceptus.	179. col. 1
Abraham humilitas.	133. col. 2	Alphonfus rex Neapolitanorum.	106. col. 1. in principio.
Abraham serinus signum petit.	146. col. 1	Alphitomantia.	161. col. 1
Abraham pro conerctis.	113. col. 1	Alsatia superstitio.	161. col. 2
Acha, quo liberos modo per ignem lustravit.	159. col. 2	Althea sipes fatalis Melengro.	38. col. 1
Achatis potus.	164. col. 1	Aleuromantia.	161. col. 1
Acham's furtum.	146. col. 1	Amasis maleficius.	52. col. 1
Acerdula francio.	183. col. 1	Amatorium maleficium quam nexum mensi, & corpori, & quare.	13. col. 2
Acu punctura.	30. col. 1	Amatorij veneficij materia, & exempla.	8. col. 1. 2
Acu per cutem prodentes, &c.	47. col. 1. 2	Amatorij solo maleficio abutantur rebus sacris imo & alijs maleficijs Sacramenta profanant.	8. 9.
S. Adalbertus.	138. col. 1	Amatorij veneficiorum huius aut descriptio, & sacilegia varia.	9. 10.
S. Adalberti Anathema falsum, quod est Adalberti heretici.	89. col. 2. in fine.	Amatorij veneficiorum ingredientia, seu ma- teria.	9. col. 1. 13. col. 2
Adolphi Scribonij probationes reiecta. pag. 228. col. 2		Amatorij veneficij voluntas cogi non potest, bene- turbari concupiscencia, & sanguis effluere &c.	10. col. 1. 2
Adulatorum veterum superstitio.	162. col. 1	Ametisti gestatio superstitiosa.	162. col. 2
Aedentij somnium.	194. col. 2	Anniomantia.	162. col. 1. eius origo & causa.
Aegyptiaci dies qui fude doctum.	80. col. 1	Amoris præses quidam Dæmon.	42. col. 1
Aeromantia.	157. col. 1	Amoris remedia naturalia, superstitiosa, & diui- na.	15. col. 1. cum seqq.
Aesculapij templo cubabant.	118. col. 1	Amphiarai templum vaticinum.	118. col. 1
Actornitatis participes propheta quomodo.	109. col. 2. circa fin.	Anna, quid Cabalistis per Aleph fiale, & quid per Ain.	86. col. 1
Agamemnon.	196. col. 1	Ananias quid, & unde ductum, fide discuti- tur.	ibid.
Agnus castus.	15. col. 1	Anabaptistarum somnia.	194. col. 1
Agnus Scythicus.	162. col. 2	Andronicus Imp. 153. col. 2. Sacilegia. colum. 1. ante med.	
Agrestij heretici calumniatoris mors.	206. col. 1	Angela Boema.	228. col. 1
Alatoides membrana.	162. col. 1	B. Angela de Fulgino.	43. col. 2. 136. col. 1
Albigeriana visio.	144. col. 2	Angeli populorum custodes.	177. col. 2
Alcmena partus.	373. 8	Angelica ars.	74. col. 2
Alchindrina liber nescius.	171. col. 1	Angelus data prophetia cur.	108. 109. col. 1
S. Aldegundis.	139. col. 1		R. An.
Alea cur prohibita.	199. col. 1		
Aleuromantia.	161. col. 1		
Alexander & Hymenæus.	62. col. 1		
Alexandri Magni somnium.	195. col. 2		
Alexandri Magni visio.	114. col. 2		
Alexandri Medici perentor præsignificatus.	190. col. 1		

I N D E X

Anguilla perfecta cicla per porticum, & postea in- moluera fetus solita omnia. 42.col.1	Armia maleficio imbuta, gladius, armulur. &c. 37. col.1
Animalia an ipsa praeoscant, quod significant. 182.col.1. in fin. & seq.	Armorici Baronis infanticidia. 56.col.1
Animalium noxiorum exorcismi & coniurationes qua licita. 83.col.1.2. & seqq.	Arnulphus Lotharingia dux. 148.col.2
Animantium praesagia. 183.col.1	Arnobij somnium. 195
Anno & tempora qui colant. 80.col.1	Aronensis energumena quomodo a damone vexa- ta & quadam liberata. 132.col.2
Annulo quodam exempto Princeps deceptus in ludo. 156.col.2	Arreptitij seu obfessi. 148.col.2
Antechristi nomen cur per 666. significati. 170. col.2.	Arreptitiorum reuelationes falsa. 123.col.2.
Antechristi tempus vane praedixere omnes. 178. col.2.	B. Arsenius. 138.col.2
Anthropomantia. 161.col.2	S. Arsenij doctrina de demonum lucta & varijs in- sidijs. 137.col.1
Antigonus. 196.col.1	Afclatarionis praedictio & mors. 178.col.1
Antipathia hominis cum damone. 139.col.2	Afni ueneratio. 157.col.2
Antonius Cardinalis Granuellanus. 181.col.2	Afpidomantia. 158
S. Antonij regula ad discernendas reuelationes, ex- plicita. 139.col.2	Afssini qui. 37.col.2
D. Antiochus consecrati porcos origo & ritus. 84.col.1	Assumere quid. 117.col.1
Antony Verderij error. 186.col.1	Assyriorum sortitio in bellis. 166.col.2
Antony Tiberti Cefanae tis diuinitio. 185.col.2	Aftrites lapis.
Anus, qui vult somniat. 126.col.1. in prin.	Aftra non sunt certa omnium euentuum signa. 176.col.2
Apollo Myricae. 161.col.2.	Aftragalemantia. 166.col.1
Apollo Ifmenius. ibid.col.1	Aftronomia. 180.col.1
Apollinis varia oracula. 147.col.1	Aftronomi qui excusandi. 145.col.2
Apollonius Tianeus. 145.col.1	Aftronomi qui nequeant praedicere. 174.col.1. & seqq.
Apollonij Tianeae iactantia. 153.col.1	Aftronomi quae nequeant praedicere. 178.col.1.
Apollonia a fide. 62.col.1	Aftronomorum peccata quae & quanta. 174.col.1.
Appa & Gela ut tutata castitatem. 16.col.2	eum seqq.
Apparitores Angeli, & Despara. 109.col.2	Aftronomorum diuinationes cur aliqui vera. 178.col.1.
Aqua an oderit maleficas quod no. 229.230.231	Aftrologia vera dicentibus minus credi debet. 190.col.1
Aqua ascensus maleficus. 40.col.2. in fi.	Aftrologia quatuor partes discussa. 173.col.1. & seqq.
Aqua rarefactio & condensatio facillima. 48.col. 1. initio.	Aftronomia & Aftrologia discrepant. 173.col.1. & seqq.
Aquarum praesagia. 182.col.1.2	Athenais euella ad imperium. 178.col.1
Aquila Ponticus cur pulsus ab Ecclesia. 175.col.1	Atheismus ex Caluinismo pullulat. 43.col.1
Aquila Britannus. 116.col.1	Attalus. 248.col.2
Arabs significat latronem. 173.col.2	Attila mater. 124.col.2
Aranea specie demon. 62.col.2	Aururum quid & quatuorplex. 164.col.1.2
Arbitrium liberum absolutum iudicibus non com- petere. 241.col.1.2	Aururum oblatum & impetratum quae. ibid.
Arborum, herbarum & florum prognostica. 18.col.2	Aurum respectu augurij nomina diuersa. 165.col.1
Arcarius demon in Misnia. 148.col.1	Aurum tintinatio. 76.col.2
Arequipianum prodigium. 181.col.2. in fi.	Auriginosi morbi curatio. 20.col.2
Arcturorum sons. 154.col.2. circa fin.	Auspitium militare ex acuminibus. 166.col.1
Argentineses quidam haeretici. 219.col.1	Auspicia pedestria. 169.col.1
Ariobaldus Dux Longobardorum. 61.col.2	Auspicia quid & qualia. 164.col.1
Ariopharnis Thracum regis iudicium. 105.col.1	Axiomantia. 157.col.2
Ariolatio quid & unde dicta. 158.col.2	
Arithmantia duplex. 170.col.2	
Arluna Seylica. 161.col.2	

T O M I S E C V N D I.

Bartholomaei Coclitis praedictiones. 190.col.1.	Calorum influentia possunt species in phantasia pra- ducere. 163.col.1
Basina Franc. regina saga. 122.col.2. in fi.	Caetani quadam sententia explicata. 72.col.2.
Basiliscus fanaticus qualis. 143.col.2	Caetani excusatio reiecta. 77.col.2.
Basilus Imp. 153.col.2	Calix pro sorte. 198.col.2
Bataui missam irident. 66.col.2	Caligulam Gasconia sustulit. 13.col.2
Beelzebub Numen Acaron. 146.col.2	Callia templum in Gargano. 118.col.1
Begardi. 124.col.2	Calumniatores Sanctorum puniti. 62.col.1. & 2
Begini & Begardi. ibid.	Caluini error de baptismo. 230.col.2
Balomania. 166.col.2	Caluiani amici demonum. eorum paucorum imagi- nibus, varia exempla. 59.col.1
Benedicere animalibus superstitiose non licet. 83. col.1	Caluiani oves virginitatis. 61.col.2
Benedictionis mensa omissio noxia. 63.col.1.	Caluinista praecursores Antichristi. 40.col.2
Berlinenses malefica quo pacto glaciem procurant. 30.col.1. in fi.	Caluinistarum reuelationes. 141.col.2
D. Bernardinus Senensis fontem diuinatorium ob- struxit. 154.col.2	Caluinistarum vexillum effigie demonis insigne. 59.col.2.
Bernatium maleficorum summa impietas. 30.col.1	Cambronensis Despara imago, Duallum. & mira- culosa Clinici victoria. 109.col.1
Brigitta Sueca, & eius reuelationes defensa. 128. col.1	Cameracenses quidam haeretici. 218.col.2
Birgellensis demon. 43.col.1	Campanarum ostenta mira. 161.col.1
D. Blasii patrocinium animalium. 84.col.1	Cananans significat mercatorem. 173.col.2
Blasphemorum poena & exempla. 62.col.1.2	Canonistarum quorundam error. 239.col.2
Bohemici magi praefigia. 43.col.2	Capnomantia species. 150.col.1
Bohemia spectrum mortis praesagium. 165.col.2	S. Carileus. 69.col.2
Bohemia fascinata uiros occidere. 30	Carnium esus. 15.col.2
Bohemia saga domersa. 245.col.2	Carolus Magnus Imp. 106
Bolassus a canibus denotatus. 61.col.2	Caroli Regis Franc. morbus ex maleficio. 34.col.2
Boyarona uenefica. 49.col.2	Caroli Calui auditis. 214.col.2. 221.col.1
Bonneris uetula combusta per indicium proba- qua. 254.col.1	Caroli Mansfeldij Comitiss mirus morbus ex male- ficio. 46.col.2
Bonum hominis rei quod. 88.col.1	Carnifex a malefica laesus in ipsa infestia. executio- ne. 31.col.1
Bonum iudicantis quod. ibid.	Carnifex a malefica iam rogo mandanda laesus as- flatu. 57.col.1
Boni cur a damone nexentur. 42.col.2	Carthaginensis mulier ex falsa reuelat. causa schis- mati. 120.col.2. prop. si.
Boni minores suauis Diabolus solet impedire ma- ius. 135.col.1. 136.col.2	Catarina Raconsia reuelationes. 133.col.2.
Bonis nocere possunt, sed raro malefici. 56.col.2	& seq.
Botanomantia. 161.col.2	Chatarina VValtheri mirus morbus ex maleficio. 42.col.1.
Boum praesagium. 183.col.1	Catharina Senensis reuelatio de concept. B. Mariae virginis discussa. 129.col.1
Brabantica superstitiones duae. 88.col.2	Catharina Bononiensis decepta. 121.col.1
Branchidarum oraculum. 147.col.2	Catholici & Ariani Episcopi certamen. 217.col.2
Brasileensium onirologia. 190.col.2	Catonis dictum acutum. 76.col.1
Brauo miles Hispanus aleator a damone in altum sublatu. 64.col.2	Catoptromantia. 155.col.1
B. Briceij miracula duo. 216.col.2	Catoptromantia in cuspidis splendet. 167.col.1
Brigida Scota. 128	Catochus, & Cataleptis. 117.col.2
Bruta fulmina. 164.col.2	Cautela pro aqua frigida reiecta. 234.col.2
Bruxellensis muliercula diuinitio per somnium di- scussa. 196.col.1.2	Celta dicti Germani. 154.col.2
Burchardus Halberstadiensis Episcopus. 208.col.1	Cephalomantia. 157.col.2

Cadavera quomodo lancinent sine in patibulis,
sine in humata. 32.col.1.2

I N D E X

Chastamen avarum vengficorum mirabile. 31. col. 1	Chastitini Sterhati astrologi diuinationes. 178. col. 2
CHABAR quid, vnde CHABARIM. 167. col. 1	Constantinopolitani Circi malefica imagines. 39 col. 1.
Chaldai qui dñi. 173. col. 2	Constantinopolitani imperii quo pacto sorte abue- nerit Flandria comiti. 248. col. 2
Charibertus. 145. col. 1	Contagio quomodo hauriatur. 20. col. 1. & seqq.
Chirichristi Hibernia. 79. col. 2	Coponius sicarius. 190. col. 1
Chludericus rex Francia. 122. col. 2. in fi.	Contradictiones defensoris proba aqua frigida. 133. 235.
Chinam diuination per duo ligna. 166. col. 2	Contumacia inobedientiaque pœna. 60. col. 1
Chironantia quatuorplex, & qua licita, qua contra. 185. col. 2.	Cornuti lxx. 187. col. 2
Chironantia scriptores, prohibita lectionis. 186. col. 2	Cornicis prasagium. 183. col. 1.
Chorion. 162. col. 1	Corpus imago animi. 185. col. 1
Chosen seu Essen. 111. col. 1	Corporis dispositio q̄ exposita illusionibus. 125. col. 1
Christus quo sensu propheta. 109. col. 1	Corpori naturaliter ferrium & alia metallica certo confirmata officio immiseri non posse. 26. col. 2
Christi Domini factum eacum sanantis. 85. col. 2	Corpori humano ex malis humoribus interdū dera, et topkos, spinas, conchyliā &c. innasci. ibid.
Christi cui obiecta infanticidia. 34. col. 1	Coseimantia. 157. col. 1
Christianus Comes de Oldenborg. 214. col. 2	Crausus. 78. col. 1
Christianis vis. 66. col. 2	Creatis impium consil. 15. col. 1. cir. fi.
Cineraria diuination. 160. col. 2	Creatura quo modo laude Dei nobis proponat. 231. col. 2.
Cingari quale genus hominum, vnde ortum. 186. col. 2. & seqq.	Cribrum diuinare. 157. col. 1
Circi Byaceni statua fatales. 39. col. 2	Cristallomantia. 155. col. 2. pœna. ibid.
Cisterna in Aphaceno templo. 154. col. 2	Critemantia, & Crithria mulieres. 161. col. 1
Citatio ad compendium coram Deo, & varia eius exempla. 205. col. 2	Cratichix imago sanguinem suū dens. 37. col. 1
Cleidomantia. 157. col. 3	Cratichix signum quam vim habeat. 85. col. 2
Clemens V. citatus coram Deo. 206. col. 1. 208. col. 2	Cratichix signum contra illusiones. 131. col. 2
Clementis octauū bulla. 212. col. 1	Crucis signum quo differuntur illusiones. 134. col. 2
Κλησις τις. 76. col. 1	Crucis signum opponere visioni seu reuelationi. 139. col. 1.
Κλησις τις quid, & Κλησις. 153. col. 1	Crucis signum pretermittam necesse. 63. col. 2
Clementis monachi Alphonsi Regem Arago- nie ex purgatorio educionē. 68. col. 1. 2. & seqq.	Crucis ex ore quid. 248. col. 1
Cogitationes q̄ nota demoni. 144. col. 1. 2	Cubabant olim in templis ad somnia captanda. 118. col. 1.
Cogitationes quo pacto Magi diuinent. Ibidem B	Culemāntia. 166. col. 2
Cochob semen. 124. col. 1	Cultrum ex ore eius deglutitum. 27. col. 1
Coleus prudens humilitas. 121. col. 2	Curestus. 69. col. 2
Colobitis virgo. 62. col. 2. in fi.	Cyathus ad Lycum. 154. col. 2
Cellebony vates. 147. col. 2. in fi.	Cyris. 196. col. 1
Cometarum significationes. 186. col. 2	
Commissa fœda Cadomina edificia & aditiora iussu maris occisa. 26. col. 2	
Cometto B. Vng. Dei ara immaculata de secula in uentum dam preteritum reuelationem. 141. 1	
Cometis principis prasagia. 194. col. 2	
Cometis vis. 218. col. 1. 219. col. 1	
Comitatio. 117. col. 2	
Comitatio quid. 106. col. 2. quatuorplex. 173. col. 1	
Comitatio iudicialis ex aliis quatuor licita. a fol. 173. col. 1.	
Coniugibus vitanda philena. 14. col. 2	
Coniugum intemperantia. 61. col. 1	
Conrad. VV. impina multa sublegit clam ex Pico. 168. col. 1.	
Conradi Marpurgi inquisitio. 213. col. 2	

T O M I S E C V N D I.

Demon maleficis sustinet, ne mergantur. 229. col. 2	Dier SS. Pauli, Vincentij, Urbani, Iohannis, Annis ciatini. 80. col. 1
Demon somnijs deludens. 49. col. 1. 2	Dierum sanctorum vel infanctorum observatio. 79. col. 2. & seqq.
Demonis fraudes in oraculis reddendis. 144. col. 2	Dina fissa. 161. col. 1
Demoni permittit Deus aliquando ludere, & iudi- ces decipere. 235. col. 2. in fi.	Diophanes magus. 157. col. 1
Demoni se deuouere uel eum in nocte quam pericu- losam. 62. col. 2. 63. & seqq.	Dira. 165. col. 1
Demoni homines tradendi potestas. 49. col. 1	Discretio experimentalis, quid & qua nomina eius. 120. col. 1.
Demonem atreum corpus habere, error. 247. col. 1. in fin. & prim. seqq.	Discretio spirituum doctrinalis qua. ibid.
Damones quidam lenones. 10. col. 2. & seqq.	Discretio spirituum donum quid, & de duplici eius modo. 119. col. 2. & seqq.
Damones qua occultis queant reuelare. 142. col. 2	Diuinationis quando & quale peccatum. 171. col. 2
Damones Lutheri & Svinglij anteaambulones. 40. col. 2	Diuinationis quatuorplex. 146. col. 2
Damonum conuiuiis sunt calamitates hominum. pag. 1. col. 1.	Diuinationis quale peccatum, siue qua heretica, qua non. ibid. col. 1
Damonum ministerio non licere uti, nec ad bonum. 85. col. 1	Diuinationis in S. S. an semper in malam summatia. 106. col. 2. circa med.
Damoniaci obsessi & possessi quo modo differant. 48 col. 2. quomodo intret demon. ibid.	Diuinationis qualis permessa. 145. col. 2
Δαίμονες. 44. col. 1.	Diuinationis malefica per plumbum liquefactum, & aquam. 41. col. 2
Danielis liber somnijs apocryphus. 191. col. 1. in fi.	Diuinationis definitio explicata, & quo differat a nana obseruatione, prophetia, & ceteratione. quatuor reū aude dicta solentia, in fine. 142. col. 2
Daphnomantia. 161. col. 2	Diuinationis a prophetia & ceteratione discernē da canones. 145. col. 1.
Deus cur malefica permittat. 58. cum seqq.	Diuinationis recipiēda qua dispositio apta. 108. col. 1
Dei cur permittat homines a demonibus possideri. 49. col. 2	Diuinationem explicat, an illicitam esse, nemō Chri- stianus potest licite ignorare. 146. col. 2
Dei gloria resurgens ex maleficijs. 58. col. 1	Diuinationes enim pacto expresso seu explicite. 146. col. 1.
Dei providentia in tenebris & dirigendis iudicijs maleficijs quanta & qualis. 238. col. 2	Diuinationes astrologi ex repub. eijci di. 180. col. 1.
Dei providentia qua in tolerandis secleribus malef. 57. col. 2. & seqq.	Diuinationes consulere non licet. 146. col. 1
Dei suauitas, clementia, sapientia, potentia, iusti- tia. 58. col. 1. 2	Diuinatoria feri illicita. 243. col. 2.
Defuncti possunt elemosinas, & spiritualia reme- dia. 68. col. 2	Diuinatoria sortis species. 166. col. 1. cum seqq.
Dementia brevis ac ridicula per maleficijs. 43. col. 1	Doctrina & eruditio quid vulgato interprete. 111. col. 2.
Depositi negatio. 63. col. 2. prope fin.	Dodanides colimba quales. 147. col. 2
Desidia seu segnitia libidinis occasio. 15. col. 2	Donatista Sacrilegi. 79. H
Desperatio. 69. col. 2	Draco Londinensis. 141. col. 2
Descriptio in sinum super fluitosa. 12. col. 1	Dubium quid, & quando in dubijs mitior sententia sequenda. 88. col. 1
Detractionis pœna. 59. col. 2. in fi.	Duellum omni iure prohibita docetur. 210. col. 2
Detractionis seu execrationis maleficium. 49. col. 1. 2	Duellum quando princeps possint permittere. 211. col. 2
Diabolus quo inducat in gulā et libidines. 137. col. 1	Duellorum causa. 208. col. 2. ritus. 209. col. 1
Diabolus in iudicio militis patronus & liberator. 64. col. 1.	Duellorum incertitudo & iniustitia. 210. col. 2
Diabolus uenans quomodo; descript per ea, qua quisque amat. 124. col. 1. 2	Duellorum uariarum exempla. ibid. col. 2
Diabolus quo mundi rex secundum Lutherum, & quo secundum Catholicam ueritatem. 29. col. 1	Dissuasio. 38. col. 2
Diabolus quomodo DEVS seculi dicatur. ibid.	Dulcissima. 124. col. 2
Diademenus unde dictus. 162. col. 1	Durflantus ignis a forcipe nasum larua comprehendit. 133. col. 1
Didaci Oronij duellū cum Zamoranis. 210. col. 1	Dura & crassa quo pacto demon queat uide, aut falso corpori inferre. 46. col. 2
Didaci Saluani. 155. col. 1	Eba.

I N D E X

S. Gyltacus. 137.col.1
Gyltis annulus. 156.col.2

H Abitus optimus periculisus, & nitor solito ma-
ior suspensus. 28.col.2
Hadrianus VI. Papa. 178.col.1

Heretici fictores }
revelationum, ut }
fuere }
Cherinthus. }
Marcus Magus. }
Montanista. }
Donatista. }
Archontici. }
Manichai. }

Heretici damones expellere nequeunt. 59.col.1
Hereticorum propheta mente capiebantur, exempl.
prob. 117.col.2
Hereticos mirè ignis semper ulciscitur, exemplis
duobus id confirmatum. 218.col.2. & alio. 221
col.2.

Hereticos ricit aqua. 242.col.1. & r. fi.
Hereti flamma quod umbra corpori. 219.col.2
Haliu & afflatu malefica fascinant. 2.c.1
Hannonis enigmata qua fingens se sacerdotis su-
& consecrans, exemplum. 127.col.2. in it.

Havaldus Hybernus. 216.col.2. in fin.
Havnga. 158.col.2
Harusticina unde dicta, & quid. ibid.
Hebrai astrologi causa idololatris & iconoclastis.
178.col.2

Heracle vel Heroibus infestati. 44.col.1
S. Helena falso ascripta oratio. 89.col.2
Heliogabalus. 161.col.2

Helixai gestus puerum suscitantis. 85.col.2
Helueta Saga. 56.col.1. in fi.
Helueta obstetrix puericida. 1.col.2
Helueta dua malefica afflatu lepra insecro. 31.
col.1

Henricus Imperator. 179.col.1
Henricus III. Imper. 205.col.1
Henricus malus Imperator Eucharistia sacrilegii
insurre horruit. 202.col.2

Henricus Moguntinus Episcopus. 208
Henricus de Hassia notatus. 128.col.1. in fi.
Herba & festuca malefica, quas supergrediendo quis
fascinat. 2.col.1

S. Hieronymus. 121.col.1
Hermetis Malatestæ mors. 190.col.1
S. Hieronymus Steinfeldensis. 138.col.1
Hibernie superstitio. 79.col.2

D. Hieronymus crucis signum adhibuit sanationi.
85.col.2
Hieronymi Cancellarij Mediolanensis annulus. 156
col.2

Hieroscopia descriptio accurata. 158. column.2.
Hilacion damonem quem Magnus immiserat &
vergere expulit. 49.col.1
Hildebrandus puerum amen oblatum mirum. 163.
col.2

S. Hildegardis revelationes. 129.col.1
Hippe. 8.col.1
Hippomanes. ibid. & 13.col.2
Hispani Catholici contra Arianum certamen. 216
col.1. 222.col.1

Hispanorum militum oratio superstitiosa vulneru
curandorum. 82.col.1
Historia filia Tiresia. 35.col.2
Homidij pena. 61.col.2. & seq.
Homidij magica. 32.33.34
Hominum generi ex maleficorum scelere utilitates
nata. 58.col.2
Horror & latitia ex revelatione. 139.col.2
Hottomanni temeritas castigatur. 203.col.2
Humilitas necessaria contra illusiones. 120.col.2.
cum seqq.

cum sequen.
D. Hilacion damonem quem Magnus immiserat &
vergere expulit. 49.col.1
Hildebrandus puerum amen oblatum mirum. 163.
col.2

S. Hildegardis revelationes. 129.col.1
Hippe. 8.col.1
Hippomanes. ibid. & 13.col.2
Hispani Catholici contra Arianum certamen. 216
col.1. 222.col.1

Hispanorum militum oratio superstitiosa vulneru
curandorum. 82.col.1
Historia filia Tiresia. 35.col.2
Homidij pena. 61.col.2. & seq.
Homidij magica. 32.33.34
Hominum generi ex maleficorum scelere utilitates
nata. 58.col.2

Horror & latitia ex revelatione. 139.col.2
Hottomanni temeritas castigatur. 203.col.2
Humilitas necessaria contra illusiones. 120.col.2.
cum seqq.

Humilitatis vis contra illusiones. 133.col.2
Humilitatis vis contra demones. 122.col.2
Hydromantia species varia. 153.col.2. & seq. 160.
col.2

Hydromantia species varia. 153.col.2. & seq. 160.
col.2
Hypatie prudens factus. 16.col.2

I
Iacobi Richij libellus confutatus, a pag. 228.co-
lum.2.
Iacobi Brochardi Caluiniste revelationes. 141.
col.2.

Iacobi Brochardi Caluiniste revelationes. 141.
col.2.
Iacobi Brochardi Caluiniste revelationes. 141.
col.2.

Iacobi Brochardi Caluiniste revelationes. 141.
col.2.
Iacobi Brochardi Caluiniste revelationes. 141.
col.2.

Iacobi Brochardi Caluiniste revelationes. 141.
col.2.
Iacobi Brochardi Caluiniste revelationes. 141.
col.2.

Iacobi Brochardi Caluiniste revelationes. 141.
col.2.
Iacobi Brochardi Caluiniste revelationes. 141.
col.2.

Iacobi Brochardi Caluiniste revelationes. 141.
col.2.
Iacobi Brochardi Caluiniste revelationes. 141.
col.2.

Iacobi Brochardi Caluiniste revelationes. 141.
col.2.
Iacobi Brochardi Caluiniste revelationes. 141.
col.2.

Iacobi Brochardi Caluiniste revelationes. 141.
col.2.
Iacobi Brochardi Caluiniste revelationes. 141.
col.2.

Iacobi Brochardi Caluiniste revelationes. 141.
col.2.
Iacobi Brochardi Caluiniste revelationes. 141.
col.2.

Iacobi Brochardi Caluiniste revelationes. 141.
col.2.
Iacobi Brochardi Caluiniste revelationes. 141.
col.2.

Iacobi Brochardi Caluiniste revelationes. 141.
col.2.
Iacobi Brochardi Caluiniste revelationes. 141.
col.2.

T O M I S E C V N D I

Illisum per revelationes excusationes discentur.
121
Imago malefica. 41.col.2
Imagines malefica amatorie. 12.col.2
Imagines vel statua malefica, & varia exempla.
38.col.1.2.

Imagines malefica ex cera, terra &c. 9.col.2. & r. fi.
baptismus & alij ritus. ibid.
Imagines astrologica. 173.col.2
Imaginary magi. 158.col.2
Iunifercordia. 66.col.2
Impedimentum perpetuum quod. 52.col.2
Imprecationum mala & vitiones. 59.col.2. & i. fin.
& seqq.

Incautus Satana traditus. 61.col.1
Incendi soliti malefici. 12.col.2
Incendiorum a Maleficis procuratorum exempla.
54.55.

Indi adiutores tempestatum. 181.col.2
Indorum diuinitio. 158.col.2
Indicium complicitum. 238.col.1
Indolentiam seu patientiam tormentorum quomo-
do procurant malefica. 56.c.2. in it.

Infans tutus inter demones. 65.col.1
Infans monstruosus interroganti B. Braccio responsum
dedit. 216.col.2
Infantes proprii oculis & comesti a maleficis. 30.co-
lum.1

Infantium cades. 2.col.2.3.col.1
Infantibus cur sapius noceant malefici maxime nō
baptizatis quassum & cur Deus hoc permittat.
56.col.1

Infanticidium. 32.col.2
Inferni officia varia. 248.col.2. & r. fi.
Inferentis maleficium. 45. & seq.
Inhalatoria malefica. 31.col.1
Iniuria quomodo remittenda ex Dei precepto. 85.
col.1

Innocentij 4. mors fabulosa. 207.col.1
Intentio qua excuset a peccato. 87.col.2. & in fin.
Invidia & odium proximi. 60.col.2. in fin.
Invidi an visu noceant. 17.col.1
Ioab, & Abner. 211.col.2

Ioann. Morocha? virius maleficus. 38.col.2. in fin.
Ioann. de Varenis. 138.col.2
Ioannes Flader Estinnensis Deipara defensor. 209
col.1. in fi.
Ioannes Galeacius astrologum strangulanti insit.
179.col.1

S. Ioannes Gualbertus. 217.col.2. in fi.
Ioannes XI. mors. 179.col.1
Ioannes de rufescissa. 125.col.1
Ioannes Sagus, & Ioann. de rufescissa. 141.col.1

Ioann. Sady vanitas. 274.col.2
Ioannis Tisoris mors. 208.col.1
Ioan. Bentinoli sanctia. 190.col.1
B. Ioannis die succensa pyra, & unde mos. 159.
col.2.

Ioanna Albytha intoxicatio. 31.col.2
Ioanna Potiere saga causa vexationis totius mona-
sterij ubi debebat. 124.col.1
Ioanna virginis Lotharinga reuelat. defensa. 140.
col.2. contra illam acta. ibid.
Iouannes Ballus. 123.col.2
Iouannes Ballus notatus. 128.col.1
Iob a damone plagatus. 40.col.1
Ionatha fori, & petitis signi. 146.col.1
S. Iordanus illusio non semel. 135.col.1
Iosephi sortitio & virga. 163.col.1. in fin.
D. Iosephi nomen cur datum cuidam. 138.col.1. in
na 1.

Iouis Dodonai, Ammonii, Trophonij oracula. 147
col.1
Iouius notatus. 190.col.1. scriptor superstitiosus.
162.col.1

Iprensis Episcopi sententia defensa. 82.col.2
Ira etiam leuis. 70.col.1
Iridis & similitum prafagia. 172.col.2
Irrisio virorum Sanctorum. 69.col.2
Ihuacius Imp. de imperio deiectus. 134.col.2. in pr.
Ihuacius Angelus. 154.col.1
Ihuacorum superstitio. 161.col.1. in fin.

Italus ueneficus Cathar. Medicea. 31.col.2
Italorum moderna hydiomantia. 154.col.2
Iudai perfidia, duellum, & supplicium. 209.col.2
Iudai crudele pactum fauoris. 106.col.2
Iudai diffium acutum de astrologia. 175.c.1. in fi.
Iudai unde dicti adorare caput asini. 157.col.2
Iudaeorum idololatris in captandis somnijs. 118.
col.1. in fi.

Iudex sine causa idonea non potest recedere a com-
muni opinione. 247
Iudex improbus damnatus. 68.col.2
Iudici non licet quam vult poenam infligere. 237
col.1
Iudices peccant bona intentione proba aqua frigida
utentes fuisse doctum. 240.col.1
Iudices qua sub mortali facere & scire teneantur.
240.col.2

Iudices ac ne Principes quidem lege plane soluti. 241
col.1. quo pacto legibus attriti. col.2
Iudices cur veritatem non assequantur in sagarum
iudicijs. 242.col.1
Iudices non possunt inquirere in plane occulta. 244
col.1
Iudices an possint uti plenitudine arbitrij. 241.c.1
18.

Lu-

fermatu. 136.col.1
Maria imperatricis scilicet & suppliciu. 214.col.1
Marioni aduocati prophetia. 123.col.2
Malla quod genus prophetie apud Hebræos 116.col.1
Masmetatius qui in ira & Historijs. 178.col.1
Matthias Corninus Hungar. Rex nimis additus
Astrologis. 184.col.2
Matiscenensis Comes sacrilegus, à demonibus ab-
reptus & sublate viuit. 67.col.2
Matrimonium solemnè ritu contrahere ante lucam
vitan di ligaminis causa an superstitiosum. 42.
col.1. in prin.
8. Matrona odorata fraudes suadentis diaboli. 134.
colum.2.
S. Maurus precibus à Deo reuelationes postulat. 121.col.1
imitandus. 121.col.1
P. Maurij Abbatis. 181.col.1
Mauricij Imperat. somnium. 195.col.2
Medici astrologi superstitiosi qui. 179.col.2. eorum
dam Medicorum coniectatio, quousque probabi-
li. 183.col.2
Meginhorus Abbas Hersfeldensis. 208.col.1
S. Meinolphus. 138.col.1
S. Meinolphus monasterium Bodkense. 181.col.1
S. Meinolphus doctrina dignoscendarum verar. re-
uelationum. 136.col.1
Malinofusum superstitio. 149.col.1. in marg.
Menses que colant. 79.col.2
Menstrua quomodo inficiat speculum. 22.col.2
Mennereis Paderbronnensis Episcopus derisus Mo-
nacho dei uisionem prodixit. 208.col.1
Mercurius d'stinctio. 123.col.1,2
Mercurij lapides in dicis apud æteteres. 162.col.2
Mercurius rex à Vythionissa deceptus. 148.col.1
Merouei Regis fors. 168.col.1
Metamorphosis sagarum in fules, mures &c. 33.
colum.2.
Metereologicorum prædicationes. 180.col.2
Metonymia Sac. script. 112.col.2 in med.
Metoposcopia. 183.col.1
Miles iniuste damnari, quam se demoni tradere
malens. 64.col.1
Misa Dei magnum munus. 116.col.2
Miraculo se excusari nemo potest petere. 205.col.2.
Miracula cur hodie varia. 235.col.2. in fi.
Miracula fiebant à deluso. 134.col.1. in fi.
Misericordia mater, quando caput nocari B. Vir-
go. 119.col.1
Misrius adolescens. 14.col.2
Missa vii 66.col.2. contra maleficia. 46.col.1
Missa S. Isidori miraculum. 217.col.1
Missa malefici curant celebrari super varijs. 8.co.1
Mister sententia que. 88.col.1
Mola adurebatur, & cineres post tergum spargebat
tur. 13.col.1. vers. fi.
Megastinus Episcopus necatus à muribus. 66.col.1
Meloch Idololum. 56.col.1
Menachus à diabolo assatus. 61.col.1
Monachorum expurgatio de furto. 202.col.2
Monomachia purgatio & eius origo: item causa &
armorum genera. à pag. 208. usq. ad 212.
Monstra. 165.col.2
Montani reuelationes falsa. 123.col.2
Montanistarum reuelationes. 141.col.1
Morborum sapa causa efficiens sunt demones, &
quo id pacto faciant, contra medicos quosdam
39.col.2.
Morbos quomodo inferat demon. 44.col.1
Morbos curare cum superstitione. 82.col.2. & seqq.
Mortui qui vidissent, cito mori opinio vulgi. 139.
colum.1.
Mortui opera sua sequuntur. 69.col.1
Moses que pacto prophetarit. 109.col.1,2
Moses Abbas ob iram leniculum punitus. 70.col.1
Mulier & malleus à molliendo. 15.col.2
Muliercula ablata qua se demoni diuenerat. 62.
col.2. in fin.
Mundi corde Dei, immundis visio demonis debi-
ta. 61.col.1. in med.
Munzxi pseudoprophet. 142.col.1
Mures præfagi. 183.col.1
Murmur ante verba magica. 151.col.2
Musca in specie demon ingressus virginis. 63.col.1
Musca. 16.col.1
Mutionensis comitis factum insigne. 214.col.1
Mylitta Assyrii Venus. 11.col.2
Myra fons diuinatioris. 161.col.1
Nyricaria diuinat. varia. 161.col.2. in fi.
Myricina iurga. 163.col.1

N

Nabi & Nebua, à qua radice. 107.col.2
Napello nutrita puella. 31.col.1. in fi.
Narees Androgyni Herodoto. 163.col.1
Nathaleus Rex Scotorum. 172.col.1
Natiuitatum magisterium. 173.col.2
Necromantia que & qualis, varique ritus eius.
148.col.2. cum seqq.
Necromantia propriè dicta. 153.col.1
Necromantia modi duo Thebanus, & Thebalicus.
151.col.1.
Nellanabus Magus Alexandri Magni pater. 155.
colum.1.
Negarij præcepti vii. 237.col.1. 242.col.2
Nicolaus Papa. 202.col.2

Nicopolis inde dicta. 76.col.2
Nitiuum, plautiarum, gelu praesagia. 181.col.2.
182.col.1
Noe an maleficiatus a filio. 42.col.1
Nominum impostio & mutatio. 181.O.& segg.
Norinbergensis exempla duo diuinationis insuscepta.
155.col.2
Notbalocus Rex. 172.col.1
Notoria ars. 73.col.1
Nouatus cui a maligno uexatus. 66.col.2
Noemidiales pulueres. 32.col.1
Noctij faciliores decipi. 125.col.2
Nuditus membrorum & inspectio punita. 61.col.1
Numerorum quae vis. 176.col.2.
Nymphae oraculum apud Apollonium. 160.col.1

O

Obedientia vis contra illusiones. 133.col.2.
134.col.2.136.col.1.
Obliuionis maleficium. 2.
Obseruantia vana alexicaca, & medica. 81.col.2
Obstetricis malefica crudelissima concremata. 30.
col.1.
Obsinati ut deludantur a satanone, apri. 125.col.1
Oculi facta non licet explorare per astrologia. 180
Oculus. 15.col.2
Occidit excessu diuinare quid, & quofiat modo. 157.
col.2. exempla infelix con amittit. ibi. & segg.
Odatis & Zoridres sonitum. 194.col.2
Ody maleficium. 44.col.2.53.col.1. exempla. ibi.
Oinomantia. 160.col.2
Olimvum ossa incendendi maleficium. 13.col.1
Olla ludus. 198.col.2
Ominandi genera varia. 76.col.1.2
Omines nomen in S.S. 77.col.1. in med.
Omina. 165.col.1
Omina ex nominibus. 76.col.2
Omina ex uerbis fortuitis. ibid.
Omina uelut seu te & yodoy. 77.col.1. in prin.
Omina domestica. ibid.
Ominum ab animati & inanimati petitorum tabu
la. post pag. 78
Ominum obseruantissima gentes. 77.col.1
Ominum uarietas. ibid. col.1.2
Omphalomania. 162.col.1
Omnis miraculum de christiano falso accusato.
212.col.1.
Oniropolia auctores. 190.col.2
Oniropolitatum fundamenta. ibid. & segg.
Onomantia. 170.col.1. in fin.
Onomarchus de somniorum interpretatione in te
ritum precipitatus. 196.col.2

Onus quomodo dicatur leuari, a prophetis, & impo
rum ceruicibus intentari. 117.col.1
Onychomantia. 157.col.1
Oomantia. 161.col.1
Opera culpa non tribuenda Deo. 236.col.1. in prin.
Oraculum ex arca. 148.col.1
Oracula & uaticinia, & eorum genera uaria.
147.col.1.
Oraculorum cessatio unde. ibid. col.2
Oraculorum causa inuestigata. ibi. paulo post.
Orationis vis contra illusiones. 131.col.2. circa
med. 134.col.2. circa med. 136.col.2. uersus fin.
Orationis tepiditas & distractio punita. 70.col.1
Orationis mentalis periculosus quidam in praei la
psus & illuso. 124.col.2. in med.
Ornithomantia. 171.col.2
Orpheus fanaticus. 148.col.2
Ossa oliuarum quid apud Baruch, & ossis nomine
quid significant Hebraei. 12.colum.1. 13.col.1.
in prin.
Ostenta. 165.col.2
Ostus alius. 139.col.1. in fi.
Otgerius & conomus sacrilegus. 67.col.2
Otio 3. Imper. Vxorcm adulteram flammis absumi
iussit. 214.col.1.2
Orthofilius Federici Aenobarbi Imp. captus a Ve
netis. 154.col.1
Oua diu parasceues asseruantium superstitio disensu
sa. 81.col.1

P

Agomantia. 154.col.2
Patuotus imago malefica. 38.col.2
Palicorum crateres in Sicilia. 154.col.2
Palomantia. 166.col.1. in fi. & col.2
Patumbi maleficium & poenitentia. 51.col.2
Pantratus astrologus, & sibi, & aliis infelix. 178.
colum.2
Päduhi Malateffa crudelitas & poena. 185.col.2
Parentum percussores puniti. 60.col.1
Parentum execrationes quam formidanda proba
rum, ibid. quam periculosa. 49.col.2
Parienti difficultas per maleficium. 35.col.2
Parricida stigma. 33.col.1.
Parthenomantia species duae. 163.col.2. in fi.
Paspiphaer templum. 118.col.1
Passeres praesagi. 183
Patensium Achata diuinationis in fonte. 155
Pauis pro ferre. 164.col.2
Pauperes de Lugduno seu de Barulo. 24.col.1
Peccatum quid. 143.col.1
Peccatum triplex infirmitatis, malitia, ignoran
tia. 240.col.2
Peccata sunt causa maleficiorum. 10.col.1.

Peccare quis potest faciendo rem licitam, & non pec- care faciendo illicitam. 88. col. 1. in medio	Platonis diuinitio Arithmetica. 170. col. 2.
Peccare quis potest, faciens bona intentione, quod ei facere non licebat. 240. col. 1. & seqq.	Poenam modum quando agnoscat cum delictis. 236. col. 1.
Pedis offensus omen frequentissimum. 77. col. 2. cir. fi.	Pollentianus Magnus. 161. col. 1.
Peditus omen. 78. col. 2.	Pompeius somnia minis curio attendens interijt. 196. col. 1.
Penetratio corporum solidorum Diabolo impossibi- lis. 47. col. 2.	Pontifex Romanus visibile caput Ecclesia. 243. col. 1.
Peregrini hipocrita poena. 215. col. 1. in medio.	1. in medio.
Pergamenus virginea maleficorum qualis. 9. col. 2.	Pontifici non obedire in spiritualibus est non obedi- re Deo. 246. col. 2.
Periaptorum superstitio. 73. col. 1. 75. col. 1.	Pontificis est declarare, quid sit superstitiosum. ibi. paulo post.
Periurij poena. 64. col. 1. 65. col. 2.	Pontifices declarauerunt probam aqua frigida illici- tam. ibid. col. 2.
Pestis tempore parochi sortiri debent, quis in urbe re- maneat. 198. col. 1.	Poppanis Dani miracula. 217. col. 1.
Petrus de Fraxineto. 46. col. 1.	Porci an multum dilatari queant. 47. col. 2.
Petrus Bernensis iudex sagarum. 63. col. 1.	Porphyria meretrix. 216. col. 2.
Petrus Deioca propter elemosynas saluus. 68. col. 2. in medio.	Pestiferum pro aduerso. 80. col. 2.
Petrus Massiliensis. 217. col. 1.	Prasficiunt. 17. col. 2.
Petrus de monte Ilicino dupliciter mentitus in concilio Constanti. 179. col. 1.	Prædictio, & prænotio quomodo differant. 105. col. 1.
Petri Sartoris fraudulenta hipocritis. 124. col. 2.	Præmonstratensium initio eurygmenus quidam fa- tidicus. 131. col. 2.
Petri Primodaj error in damnanda Chiromantia. 186. col. 1. in primis.	Proba aquæ fermentis a quibus olim recepta. 220. & quo introducta ibid. eius exempla. 221. formula, & exorcismi. 222. & seqq.
Petri Leonij astrologi exitus. 178. col. 2. in fine.	Principis superstitiosi questio. 91. col. 2.
Petri Ignei Alban. Episcopi miraculum. 217. col. 2. vers. fi.	Proba aqua frigida olim diuersa ab hodierna. 225. col. 1. eius formula dua collata. 226. 227. & quam saepe à Pontificibus, & Imperatoribus sit prohibita. 225. col. 1. 2. & 227. col. 2. & an ho- die licita sit, sine disputatum, a sol. 228. vs- que ad libri finem.
Petri Tarentasi miraculum. 45. col. 2.	Proba aqua frigida parum habet utilitatis, & quasi superflua, prout illam recipi vult Richius. 233. col. 1.
tripupa quid. 12. col. 1.	Proba aqua frigida est tentatio Dei. 244. col. 2. & in obedientia similis ariolationi vetita. 247. col. 1.
Pharmacia manganta speies. 157. col. 1.	Proba aqua frigida apud paucos in sola Germania in usu, alibi expulsa. 232. col. 2.
Pharmacida Thebana.	Proba aqua frigida non est miraculosa: sed ex pa- tore demonico, probatur. 244. col. 2. & seqq.
S. Philastrij festum. 69. col. 2.	Proba aqua frigida qualis olim fuerit. 224. col. 2.
Philippinensium diuinitio. 166. col. 2.	Proba aqua frigida necessari fallaxi capta sit ma- lefica ob aliud crimen aliquod. 235. column. 2. & seqq.
Philippus Pulcher Francorum Rex, citatus ad tri- bunal diuinum à Clemente V. 208. col. 2.	Proba aqua frigida in malefici crimine prohibita canonibus & communi sententia ostenditur. 236. col. 1. 2. 237. col. 1.
Philtrum ex infante. 32. col. 1.	Proba aqua non est fors consultoria. 239. col. 1. in fine.
Philtra propinantium poena humana, diuina. 14. col. 1. 2.	
Philtra omnia noxia, adigunt in furorem, exem- pla. 13. col. 2.	
Philtrum remedia, que apud Gentiles, & que proba. 14. col. 2. in fine. & seqq.	
Phoenes tyranni annuli. 156. col. 2.	
PHVR. 166. col. 1.	
Phurim. ibid.	
Physiognomica diuinitio unde nata & que habeat fundamenta, & que possit prædicere. 183. col. 2. & & seqq.	
Pistacum ses Magi. 66. col. 2.	
Piscatoris Traiectensis exempl. 214. column. 2. in fine.	
πῖτυρον, & an hinc Epyritum, & quale hoc. 12. col. 2.	

Proba aqua frigida & aliarum vulgarium ostendi- tur nullum esse discrimen, consutatis qua adfere- bantur. 243. col. 1. post med.	Prophetia infusio an requirat aliquam in homine di- spositionem, & cuiusmodi. 108. col. 1.
Proba aqua non præficitur a Deo Angelus. 235. column. 2.	Prophetia materia qua res sint. 109. col. 1. in fine.
Proba aquæ frigida per bonos Angelos Deum non adesse. 234. col. 1.	Prophetia influxus mediante angelo quo pacto fiat. 109. col. 1.
Proba vulgarata per lancem & pondera. 248. col. 1.	Prophetarum oracula distincte a sacerdotum prædi- cationibus exponuntur. 115. col. 2. & seqq.
πρὸς Ἰακώβου. 21. col. 1.	Prophetica inspirationis species, cum Dialogo, vel sine. Item imaginaria & intellectualis, & quid singula. 108. col. 2.
Probatio per ignem olim miraculi plena, quare nunc sublata. 219. col. 2. ad fi.	Prophetæ quo sensu dicantur mortui, infans, vel Paganus. 107. col. 1. in fine.
Probationes vulgate omnes in re Canonico probi- bita. 244. col. 1.	Prophetia, seu diuina reuelatio quomodo discernen- da sit a diuinatione, seu diabolica reuelatione. 119. col. 2. cum seqq.
Probationibus quibus uti liceat iudici. 236. col. 1.	Prosperitas. 116. col. 1.
Preclusus Arrianus ob sacrilegium diuinam expertus vindictam. 66. col. 2.	Providentia Dei. 184. col. 1. ad med.
Prodigia. 165. col. 1.	Prouocatio ad diuinum iudicium, quando licita, & quantum ei deferendum. 204. col. 1. 2.
Prodigia quatenus liceat obseruare & proponere. ibid. col. 2.	B. Præmonstratus. 83. col. 2.
Prohibitio generalis quam longe porrigitur. 236. column. 2. post med.	Præmonstratum proba qualis, & eius exem- pla varia. 216. col. 2. & seqq.
Promissi matrimonij violati poena. 65. col. 2.	Psychomantia. 118. col. 1. 148. col. 2.
Propheta unde dictus. 107. col. 2.	Ptolomæi somnium. 194. col. 2.
Propheta verus intelligit, & denunciat alijs. 110. column. 2.	Puerorum familiaritas periculosa. 16. col. 1.
Propheta definitio. 107. col. 2.	Pueros necant saga varijs modis. 2. col. 1. 3.
Propheta quam certi de tuentur, & de Dei reuelati- one. 110. col. 1.	Pulchritudinis corporea ex parte & vanitas. 16. col. 1.
Propheta nomen quam multa significet. 107. col. 1.	Pulchritudinis corporea ex parte & vanitas. 16. col. 1.
quibus competat. ibid. col. 2.	Pulchritudinis corporea ex parte & vanitas. 16. col. 1.
Propheta non mente capti, ut fanatici. 117. col. 1.	Pulchritudinis corporea ex parte & vanitas. 16. col. 1.
Propheta per somnium & genera eius. 117. col. 2.	Pulchritudinis corporea ex parte & vanitas. 16. col. 1.
Propheta quibus dari a Deo solita. 108. col. 1.	Pulchritudinis corporea ex parte & vanitas. 16. col. 1.
Propheta quadam sententia seu præsentia, & quadam comminationis sine consilio, & discrimi- nen. 109. col. in fine. & seqq.	Purgatio Canonica quid, & varia eius genera pro- ponuntur à pag. 202.
Propheta an semper in bonam partem. 105. col. 1.	Purgatio vulgaris per crucem, qua. 248. col. 1.
Propheta quomodo voluntaria & inuoluntaria. 108. col. 2.	Purgatio vulgaris per aquam qualis, &c. 220. & & seqq.
Propheta quorum præsentium, vel præteritorum sit. 109. col. 2.	Purgatio vulgaris per ignem, qualis & quotuplex & eius exempla. 212. cum seqq.
Propheta an semper hominibus mediante angelo detur. 109. col. 1.	Purgationes vulgares damnata. 210. col. & seqq. vide Proba.
Propheta genera duo per Sacerdotes, & per propheta- tas. 111. col. 1. illa explanatur fusè. pag. seqq.	Purgationes vulgares ubi in usu, & exempla. 213. col. 1. vide Probationes.
Propheta infallibilis veritas quomodo. 109. col. 2. in fine.	Purgationes vulgares a quo prohibita. 220. col. 1.
Propheta gradus, & dignitas. 119. col. 1.	Pyra accensa probatio, & exempla. 217. col. 1.
Propheta donum quod teste D. Paulo. 120. F. 107. col. 2. in primis.	Pyrethia, & ara in eorum medietate. 163. col. 1. cir. med.
Propheta nomen, & definitio tradita & explica- ta. 107. col. 2. & seqq.	Pyromantia species. 159.
Prophetia causa efficiens solius Deus, consutata va-	Pythagoras deditus Physiognomia. 185. col. 1.

Q Veretensium montium prophetia. 123. col. 2.
Quedam Hispani diminutiones, & vulnerum curatio. 157. col. 1

R Abdomantia. 166. col. 2
Rana oscillum. 8. col. 1
Ranunculorum praesagium. 183. col. 1
Rasis & aliorum medicorum prava remedia. 15. col. 1. lin. ult.
Ratio contra omnes orationum superstitiosarum formulas. 84. col. 2
Rationes dignoscendi superstitiosas formulas orationum. 82. col. 1. in prin.
Rationale iudicij. 111. col. 1. 2
Regibus & iudicibus sollertia quadam diuinandi a Deo data, & eius exempla varia. 105. col. 2
Relapsi in haerem poena. 219. col. 2
Remedijs varijs, & superstitiosis vti non licere. 239. col. 2
Remora. 8. col. 1
Rerum magnarum & solidarum in corpus ingestio, probata exemplis, & examinatum quomodo ingerantur, & egerantur. 45. cum seqq.
Retrahitio & abscessio genitalium an naturalis, & vera. 52. col. 1. in prin.
Revelationis veritas ab euentu quo pacto dignoscatur. 140. col. 1
Revelationi vigilantis an plus tribuendum, quam dormientis. 131. col. 1. in prin.
Revelationem, ut quis diiudicet qua illi necessaria in genere. 119. col. 2
Revelationes sedulo discutienda antequam approbentur. 120. col. 2
Revelationes Sanctorum quanti facienda. 128. col. 1. & seqq. quorundam sanctorum, Pauli, Iohannis Apostolorum, &c. 117. colum. 1. & 120. colum. 2.
Revelationes a Deo petere an licitum quaritur. 121. col. 1
Revelationes aliena quomodo discutienda. a pag. 122. col. 2. vsq. ad 128
Revelationes etiam falsas miraculis confirmari. 134. col. 1. lin. 5
Revelationes propria non propalanda, sed tegenda. 138. col. 2
Revelationes alijs confirmari. 138. col. 1
Revelationis unde appareant esse a Deo, vel a da-

monio. 131. col. 1. & seqq.
Revelationes quorum non credenda. 123. col. 2
Revelationum discernendarum praecepta qui tradiderint. 119. col. 2
Revelationum finis perpendendus. 138. col. 2
Revelationum falsarum indicia respectu personarum. 124. col. 1.
Revelationum qualitates qua consideranda. 138. col. 1. in prin.
Revelationum pugnantium considerandum regulam. 138. col. 1
Revelationum praetextu olim haeretici & hodie se insinuant. 123. col. 1. 2
Revelationum de immaculata concept. B. M. quae certiores. 138. col. 2. lin. 1
Revelationum circumstantia qua perpendenda. ibid. paulo post.
Revelationes non eodem semper modo contingunt. 131. & seqq. 139. col. 2.
Revelationibus affecti, saepe opiniones suas putant revelationes. 48. col. 2. ante med. vido etiam. 129. 130
Revelationes proprias tuto quis potest repudiare, probatum exemplis. 121. col. 1. 2
Revelationes. 173. col. 2
Revelationum qua certitudo. ibid.
Rhabdomantia species. 163. col. 1.
Rhenani incendiarii. 55. col. 2.
Rhenus explorator liberorum. 154. col. 2. in med.
Rhombus magicus. 12. col. 1
Rhythmi aut versus an superstitiosi. 85. colum. 1. in fine.
RicKbergi exitus. 66. col. 1
Richarda Imperatrix candenti ferro adulterij suspicionem a se remouet. 213. col. 1
Richij sententia proponitur, & examinatur. a pag. 232. vsque ad fin. fere libri. 198. col. 2
Rissa vel raffe. 85. col. 2
Ritus & gestus abscon, dammandi. 133. col. 1
Robertus Abbas. 133. col. 1
Robertus Episc. Cantuariensis quomodo conscientia punitus fugerit, & contabuerit. 216. colum. 2.
Rudolphus Habsburgius, cui Imperium verè ab Astrologis praenunciatum, & quomodo hoc contigit. 178. col. 1
Rollonis Normanni contra fures, vigor. 215. col. 2
Romani inuenti cum Veneta desponsatio. 51. colum. 1
Rostochiensis suber magnus. 157. col. 2. in fi.
Rugia maritima. 213. col. 2. circa fi.
Ruy Paex de Vietma duellum. 210. col. 1

Sac

S Accidarij. 35. col. 1
Sacerdotes Diabolus calumniatur. 148. col. 1
Sacerdotum impiorum poena. 57. col. 2. ad fi.
SACHA quid. 67. col. 2. & seqq.
Sacrilegorum poena. 66. col. 2. & seqq.
Sacrilegium & Sacramentorum irrisio, abususque. 66. col. 2. & seqq.
Sacris rebus cur patiatur Deus maleficos abuti. 57. colum. 2.
Sacris rebus abutuntur malefici ad necandum. 2. co. 2
Sadducaei a hebr. 59. col. 1
Sagis necessitas nocendi. 66. col. 2. ante medion
Sagittarij seu balistarii malefici. 36. col. 2
Salasitum malefici nequarij quid conati, & quo modo deprehensi. 30. col. 2
Saligna virga. 178.
Salissatio & salissator. 76. col. 1. ad fi.
Salmacis fons qualis explicatum. 52. col. 2
Salomonis sapientia in somnis data. 118. co. 1. ad fi.
Saluatorum quadam superstitio. 82. col. 1
Sambethe filia Noe. 148. col. 2.
Sancij Hispani & aliorum militum sacrilegorum poena. 68. col. 1
Sanctorum statuas in flumen mergendi superstitio. 90. col. 2. ad fi.
Sanguinis libatio magica. 153. col. 1. ad fi.
Sanguisuga venenata. 83. col. 2
Sanguinatio cadaueris quale indicium; dissimile vulgari probationi ostenditur. 234. col. 2.
Santaberensiu ueneficus non sanctus. 153. col. 1
Saphar, quid. 85. col. 1
Sara Sponsa. 61. col. 1
Saxer quidam Anglus a damone occupatus. 62. col. 1. ad fi.
Saunarela 109. col. 2. detestatur proba ignis. 217. colum. 2.
Saunarela reuelation. & causa damnatioque. 141. col. 1.
Saul inuitus propheta. 108. col. 2. a spiritu malo cur obsessus. 61. col. 1. consulens Pythomissum. 146. colum. 2. prin.
Scava Sacerdotis filij. 59. col. 1. ad med.
Scelerus Sethus. 11. col. 1
Scenci. 13. col. 1
Schiltachy incendium. 55. col. 1
Sciomania quid. 153. col. 1
Scopelismus. 34. col. 2
Scotus defensus a calumnia. 239. col. 2. ad fi.
Scotus Varmensis. 144. col. 2
Seytharum diuinatio. 163. col. 1
Seythici magi. 162. col. 1. init.

Sebast. Sianus dux Venetorum uicit nauali praelio Othor. filium Imp. 154. col. 1
Secundella illusio. 134. col. 1
Semor humani & sterora praebet malefici. 9. co. 1
Sema insula, Britannici maris. 147. col. 2.
Senes & pueri facile illudantur. 125. col. 2
Sepulchra violant saga. 32. col. 2
Sepulchrales arius. 32. col. 1
Serapis quis. 191. col. 1
Serapidis templum. 118
Serpentes non sublati ab Apostolis concepta uerborum ad hoc forma. 86. col. 2.
Sethus Magnus. 154. col. 1
Sexus feminei reuelationes, quanti facienda. 125. col. 2
Si significat quia uerd. 84. col. 2
Sibylla quales, & unde dicta. 148. col. 2
Sibylla folia. 161. col. 2. uers. fin.
Sibylla & Balaam propheta. 108. col. 1. ad fi.
Sibyllanus notatus. 128. col. 2. in prin.
Signum petere a Deo quando licitum. 146. col. 1
Signum a Deo poscere differt ab omen accipere, probatum ex SS. 77. col. 1. in fine.
Signum maleficij amotum feliciter. 35. col. 2
Signi amotio felix. 41. col. 2
Signa a Deo petere exemplo ueterum quomodo licitum. 244. col. 2. post med.
Silesius nobilis demones conuicias tratus uocat, & illi uonere specie equitum. &c. 64. col. 2. in fi.
Smaueticus, Medicina pars. 183. col. 2.
S. Simeon Treuirenensis. 131. col. 2
Simon Pastor Auguste demonem eiecti, quem nequinerant Lutherani ministri. 59. col. 1. uers. fi.
Simon magus demones in altis immittebat. 49. col. 1
Simoni Magi praelueres. 9. col. 1
Simoni mira non fuisse omnia praestigiosa contra Barontum. col. 2. in prin.
Simoni Bulgareum ducis mori mira. 39. col. 1
Simoniacus Episcopus conuictus per ignem. 217. col. 2. & seqq.
S. Simphoriani pagi inquilina mulieris maleficium. 45. col. 2.
Simplicitatis uis contra illusiones. 132. col. 2
Salicchio Episcopus Spirensis, quomodo absoluitur a crimine adulterij diuinitus. 205. col. 1
Sixtus ab Hemmingha resutauit Astrologos. 175. colum. 2.
Slauium lex de purgat. vulgari. 213. col. 1
Sobrietas. 137. col. 2. post med.
Societatis IESV Borgia factum. 156. col. 2. in prin.
Socrates Philosophus, Pnygnomus erat. 185. col. 1.

T Secra-

Solatio Histeret à Zona discrepantia. 169. col. 1.
Solus error. 170. col. 1.
Solam & millium. 112. col. 1.
Solymannus Imp. Turcarum. 106. col. 2.
Sorum. 15. col. 2. quo pacto maleficio quis sopiatur
fusa. 3. col. 2. & segg.
Somnium quid sit & sumptum. 190. col. 2.
Somnium, demonis nomen. 136. col. 2. in fi.
Somnia quidam licet obseruare, quidam non; ite
quidam vera, quidam falsa; quidam à Deo, qua
dam non. 19. col. 2.
Somnium species ac diuisio. 190. col. 2.
Somnium causa que. 192. col. 1. 2.
Somnium porte dua. 192. col. 1.
Somnium diuinitio. 190. col. 2. cum segg.
Somnium diuinitio causa finales uariæ, qua.
118. col. 2.
Somnium diuinitio examen. 195. col. 2.
Somnium naturalium examen. 192. col. 2.
Somnium Diabolicorum examen. 194. col. 1.
Somnium certitudo pnde. 192. col. 1.
Somnium naturalium causa intrinseca & extrin
seca que. 19. col. 2. 193. col. 1. & quomodo ex
trinsèque conuadum. 193. col. 2.
Somnium prophetiarum multa exempla. 139.
column. 1.
Somnium curiosi obseruatores calamitosi fuisse.
196. col. 1.
Somnium maleficium quale. 3. col. 2. exempla un
ia. pag. 4. & segg.
Soraui uates. 147. col. 2. lin. ult.
Sororium auspiciu. 78. col. 2.
Sori quod duplex. 166. col. 1.
Sori pro oraculo, ut Delia, Izeia, Pranesina. ibid.
Sori consultoria hodie quale peccatum. 172. col. 2.
Sori diuisoria ut licita que conuadere debeant.
197. col. 2.
Sortis diuinatoria & consultoria discrimen. 239.
col. 1. cir. fin.
Sortis contractus. à pag. 198. col. 2.
Sortis contractus duo genera 3. & periculosum id
in quo statim fortuitur singuli collata pecunia.
200. column. 1.
Sortes consultoria in S. S. excusata que. 146. in prin.
Sortes Apostolorum. 169. col. 1. in prin.
Sortes fraudator an iterum admittendus. 200.
col. 2. circa fin.
Sortis gentiliu qualis, & qua iure ciuili ac ca
nonico permilla. 197. column. 1. 4. Sortis ue
terum Christianorum hodie abolita, & quomodo
illa peragi solita. ibid. col. 2.
Sortis ministri impensa cui ferenda. 201.
col. 1. 2.

Spannacenensis hospes a damone uisibiliter ablatu.
64. col. 1.
Spatulomantia. 76. col. 2.
Spectra militaris exercitus proficiscentis ad locum
delicti penitentia causa. 69. col. 1. in med.
Spicam excernens quidam. 17. col. 1.
Spiritus quo pacto se ingerant, doctrina. P. N. Igna
tij. 139. col. 2.
Sponsa a damone ablata, restitutaque eius uesim
ta. 65. col. 2.
Sprenger & Nideri quanta in his auctoritas. 40.
column. 2.
Spuma Luna. 151. col. 2. in marg.
Stadelin maleficus. 33. col. 1. 2. 57. col. 1.
Stampani Comitis maleficium. 38. col. 2.
Supra affricum uenientum an ad cor homini
quant penetrare. 34. col. 1.
Stare ad crucem quid. 24. 8. col. 1. 2.
Stephanus eques Neapolitanus. 14. col. 1.
Stephani Forcatuli ingeniosum opus de Necroman
tia. 153. col. 2.
Stephanus Hagiochristophorita magus. 154. in prin.
D. Stephani reliquia. 60. col. 1.
Sternutationis nomen. 78. col. 2.
Stethatus natus Astrologus, & amens. 178. col. 2.
Stradij mors. 41. col. 2.
Stoichomantia. 168. col. 1.
Stoichomantia initio anni consuetudo an licita, disce
ptatum. 79. col. 1.
Strigati perierunt. 30.
Striges infantes auercent, & quomodo. 2. col. 1. 3.
column. 1.
Stygis aqua uenenum. 34. col. 1.
Sudes per cutem procedentes. 45. col. 2.
Superbia exposta illusione. 134. col. 2.
Superciliorum spectio. 76. col. 2.
Superstitio in uerbis aut orationibus sacris. 71.
Superstitionum instrumenta tuto perdantur. 156.
Superstitiosam medicina. 73.
Suspendio lancea uicta. 12. col. 1.
Suspendioform lipsana in magicis. 32.
Sycomantia. 161. col. 2.
Syngrapha pacti extorta damoni. 70. col. 1.
Synesi consilium cauendum. 191. col. 1. in fin. re
prehensus. 192. col. 1. in med.
Syrrbus uicus. 161. col. 1.

T Anaquil ueratrix. 159. col. 2. in fi.
Tartarorum diuinitio. 161. col. 2.
Telchines qui. 27. col. 2.
Telchiron denatus a maga dormiens. 33. col. 2.
Temistiani Indi filios immolabant. 56. col. 1.
Temnia saga Athenis necata. 14. col. 2.
Tem-

Templum augurum. 164. col. 2. ante med.
Templariorum de damnatione. 208. col. 2.
Temporarium superstitiones. 79. col. 2.
Tephramantia uetus & noua. 169. col. 2.
Teratocopia. 165. col. 2.
Ternarius numerus in maleficijs. 12. col. 1.
Tertulliani lapsus inde natus.
Tetbal di Peletarij expurgatio per ignem. 212. col. 2.
Thallus. 40. col. 1.
Theogenis predictio. 177. col. 2.
Theodas magus. 11. col. 1. in prin.
Telchimidica tabe. 27. col. 2.
Theodorus Rex Gothorum. 106. col. 1.
Theodorus maleficiatus. 52. col. 1.
D. Theodori Episcopi Sedunensis factum fictum. 85.
column. 1.
Theodosij som. 195.
Theophilus Oeconomus poenitens. 69. col. 2.
Thessali cadauera contra magicas insidias custodie
bant. 33. col. 1.
Theurgia. 148. col. 2.
Thomas Munzerus. 190. col. 2.
Thoma Anglici libri tributi D. Thoma Doctori Au
gelico. 110.
Thoma de Kempis apertio contra tentationes. 168.
col. 1. in fine.
Tophet sacrificium. 161.
Thrasillus astrologus. 178. col. 1.
Thummin quid, & cur noster doctrina & Sa
cerdotes. 111. col. 1. & segg.
Thursumia. 160. col. 1.
Thyrceus Apollo. 154. col. 2.
Tiberius Gracchus. 77. col. 2. in fi.
Tiresia Magia. 149. col. 1.
Tiromantia. 161. col. 1.
Torquendus prior qui deformior. 185. col. 1.
Tridentini Concilij Canon de duellis. 210. col. 2.
Tripudium solistimium. 164. col. 2. M. senium.
ibidem.
Turca Scytharum progenies. 163. col. 1.
Turcarum diuinationes. 155. col. 1. 157. col. 193.
column. 1.
Turcarum superstitio. 161. col. 2. lin. 1.

V Alaxca ueneficium. 42. col. 2.
Valentis diuinitio. 169. col. 2.
Vana obseruantia quid. 71. col. 1.
Vana obseruantia, quando lethale pecc. & uenia
le. ibid.
Vana obseruantia quatuor species. ibid. col. 2.
Vana obseruantia dignoscenda canonis. 72. col. 1.

Vana obseruantia exemp. ibid. col. 2. & segg.
Vaporum praesagia. 181. col. 2.
Vaticinium quid significet. 105. col. 1.
Veneficia quidam naturalia, quidam etiam male
fica esse seu demoniaca contra hereticos. 29. &
segg.
Venetus maleficus animas demoni emens. 30. ca. x.
Venti cir mare despondeant. 154. col. 1.
Ventorum praesagia. 181. col. 2.
Ventriloqui. 148. col. 1. in prin.
Venus daemon succuba. 42. col. 2. an med.
Venus Gaea somniantium. 194. col. 1.
Veneris Gaea oraculum. 147. col. 1.
Verbum quid. 116. col. 1. in med.
Verbis maleficari nonnullis. 2. col. 2.
Veritatis agnita impugnatio. 62. col. 1.
Vestis uirilis mulieribus non induenda. 69. col. 2.
in med.
Victimaria diuinitio. 158. col. 2.
Videndi uis quanta. 20. col. 1. 2. & segg.
Videntes unde dicti propheta. 107. col. 2.
Vigilantia & attentio ad bonum. 137. col. 2. post
medium.
Vj seu Vales Dij. 162. col. 2.
Villa in Aragonia. 181. col. 1.
Vinum. 15. col. 2.
S. Vincentius Ferrerius. 137. col. 1.
Vigilum an coniugatarum reuelationes pluri fa
cienda. 127. col. 2. ad fi.
Virus. 151. col. 2. in marg.
Visio, & verbum quo pacto differant, & quid sit
gula. 115. col. 2. & segg.
Vireus Neufesser. 45. col. 1. uers. fi.
Vnguentum Paganum, quid uocent. 56. col. 2.
Vnguentis quib. & quomodo utantur malefica. 2.
column. 1.
Voti uolatio. 61. col. 1.
Votum castitatis ex pacto exorcista. 63. col. 1. post
medium.
Vox leuis repugnat uita grauitati. 16. ca. 1.
Vrim & Thummim, quid rei, & qua forma dis
putatum fuit. a pag. 111. col. 1.
Vrim & Thummim unde dicta, & uariæ opinio
nes de nomine. ibid. col. 2.
Vrim & Thummim significatio. 113. col. 1. in
med. nominum ratio, & usus prophetia. ibi. &
segg.
Vrim & Thummim responsio duplex. 114. ca. x.
Vrim & Thummim prophetia quando desierit.
ibid. col. 2.
Vura poena. 65. col. 2. ad fi.
Vura licitas esse unguis, error. 85. col. 1. ad fi.
Vires laetis furaces. 35. col. 2. & segg.
S 2 Vul-

INDEX

Vulgaris Indici, seu mōtes Perunni ignominia. 181.
col. 2.
Vulgares purgationes, quomodo vocata, & cur pari-
biles leges. 205. col. 1.
Vultricoli quā. 9. col. 2.

IV

VV Arenis fons. 225. col. 1.
VVencestai cum Radislao duellum. 209.
col. 2. ad fi.
VVilhelmus Lauzanensis Episcopus. 83. col. 2. 209.
s. c. 2. ad fi.
VVinnuolocus. 140. col. 1. ad med.
VVittenburgense exemplum Indici. 214. col. 2. ad

med.
X Erces à somnijs deceptus & in praecipitium
actus. 196. col. 2.
Xylomantia. 167. col. 1.

Z

Z Abernensis mulier. 45. col. 1.
Zelotypia poculum. 220. col. 2. in med.
Zingala seu Aegyptia. 186. col. 2. & seqq.
Zita Princeps Arabum. 178. col. 2. post med.
Zopyri iudicium de Socrate. 185. col. 1.
Zoroastri libri. 34. col. 1. in prin.

S. SCRIPTURAE ET VARIORVM SCRIPTORVM

Loca his libris emendata vel explicata.

Ex veteri Testamento.

Genesis. 1. v. 14. 176. col. 1. & 49. v. 13. 13.
col. 1.
Exodi. 13. v. 1. 107. col. 2. & 13. v. 9. 109. & 28.
v. 15. & 30. 111. col. 2. & 25. v. 17. 112. col. 1.
Leuitici. 19. v. 26. 195. col. 2. & 20. v. ult. 148.
col. 2. v. & 26. v. 1. 162. col. 1.
Numerorum. 5. 220. col. 2. & 12. v. 6. 118. col. 2.
& 27. v. pag. 111. col. 2.
Deuteronomij. 18. v. 10. 195. col. 2. v. 11. 148. col.
2. v. 15. pag. 109. col. 2. 28. v. 5. 25. col. 2. &
33. v. 8. 114. col. 1.
Iudicum. 5. v. 20. 177. col. 1.
Hist. Regum lib. 1. c. 6. 220. col. 2. c. 10. v. 12. 107.
col. 1. & c. 18. ibid. & c. 28. v. 7. & 8. 148. col.
2. 153. col. 2. lib. 2. Regum c. 2. v. 15. 211. col. 2.
lib. 3. Reg. cap. 18. v. 4. 107. col. 1. v. 29. ibid. et
c. 20. v. 33. 27. col. 1. lib. 4. Reg. c. 3. v. 15. 117.
col. 2.
Paralipomen. lib. 1. c. 24. v. 23. 205. col. 2. ad fin.
c. 25. v. 3. & 5. 107. col. 1.
Iudith. 8. v. 33. 78. col. 1.
Esdra lib. 2. c. 7. v. 65. 113. col. 2.
Iob. 4. v. 13. & 7. v. 14. & 33. 15. 118. col. 2. &
37. v. 7. 189. col. 2.
Psalmorum. 15. v. 16. 198. col. 2. & 53. v. 9. 13. c.
1. & 103. v. 2. 242. col. 1. & 105. v. 28. 153. co-
lum. 2.
Proverbiorum. 1. u. 3. 111. col. 2. et 6. u. 12. 184. co-
lum. 2. & 16. u. 10. 105. col. 2. et 30. u. 17. 60. col. 2.
Ecclesiastici. 5. u. 2. 192. col. 1.
Sapientie. 4. u. 12. 25. col. 2.
Ecclesiastici. 31. u. 25. pag. 25. col. 2. et 34. 6. 194.
c. 1. et 48. u. 14. pag. 107. col. 2. 153. col. 2.
Esaia. 3. u. 9. 184. col. 2. et 8. u. 19. D. et 34. u. 4.
176. col. 2. et 34. 3. col. 1. et 65. u. 4. 118. col. 1. in
f. Ierem. 23. u. 33. 116. col. 2. circ. med. Baruch.
6. u. pag. 11. et 12. et 13. et 14. Thren. 4. 3. co-
lum. 1.
Ezechielis. 11. u. 21. 117. col. 2. et 21. u. 21. 166. col.
2. et 40. u. 1. 117. col. 2.
Danielis. 2. u. 2. 173. col. 1. u. 27. et 30. 195. col. 2.

& 8. u. 10. 177. col. 2.
Osee. 2. 16. col. 1. et 4. u. 12. 11. col. 1.
Ios. 2. u. 28. 119. col. 2.
Nahum. 2. u. 4. 11. col. 1.
Machabeorum lib. 2. c. 7. u. 17. et 19. 205. col. 2. ad
fin.

Ex Nouo Testamento.

Matthaei. cap. 17. u. 14. 40. col. 1. 20. pag. 26. co-
lum. 2.
Marci. cap. 9. u. 17. 40. col. 1.
Luca. 1. u. 29. 132. B et 8. u. 27. 40. col. 1. ad fin.
A. et 9. u. 39. ibid. post prin. A. et 13. u. 11. ibi.
col. 2. prin.
Iohannis. ca. 12. u. 11. et ca. 14. u. 30. pag. 29. col.
2. prin.
Actuum. 10. v. 10. 117. col. 1.
1. Corinth. 2. v. 11. 195. col. 2. et c. 14. v. 1. 3. 4.
109. col. 1. et v. 5. 107. col. 1.
2. Corinth. 4. v. 4. 29. col. 2.
Galat. ca. 3. v. 1. pag. 26. col. 1.
Ephes. 6. v. 12. 29. col. 2.
Colossens. 2. v. 2. 175. col. 1.
2. Timoth. 4. v. 15. pag. 206. col. 1.
Tit. 1. v. 12. 107. col. 1.
Apocalypsis. 1. v. 10. pag. 117. col. 2. prin. pag. 170.
col. 2. C. et 2. v. 24. et 6. v. 14. et 12. v. 13. ibid.
col. 2. ca. 13. 177. col. 2.

Loca Iuris Canonici.

e sententiam sanguinis. Ne clerici vel monachi sa-
culari etc. 225. col. 2. 243. col. 2.
c. ex tuarum de purgat. Canonica. 225. col. 2. 243.
col. 2.
Rub. de frigidis & maleficiat. 42. col. 1.
c. uni. de sagittarijs. 37. col. 1.
c. 2. de sortileg. 171. col. 2.
c. assassini. de homicid. in 6. 37. col. 2.
Concilium Antifiodorense. c. 79. col. 1.
Gre-

INDEX

Gregorij XII. bulla de duello. 211. col. 1
 Nobilis. 2. q. 4. 2. col. 2. c. consilium. 2. q. 5. 262.
 220. col. 1. c. 243. col. 1
 c. Mennam. 2. q. 5. 262. & 220. col. 1. c. 245. co-
 lum. 2
 c. super causa. 2. q. 5. 220. col. 2. in prin.
 c. 1. 26. q. 2. 197. col. 2
 c. illud. 26. q. 2. 75. col. 1
 c. 1. 26. q. 3. 158. col. 2
 c. sortis. 26. q. 5. vide pag. 75. col. 1
 c. si quis. Episcopus. 26. q. 5. pag. 172. col. 1
 c. aliquant. cap. si quis clericus. 26. q. 5. 168. col. 2
 c. non obseruatus. 26. q. 7. 75. col. 2. 79. col. 1. 80. c.
 1. 190. col. 2
 c. qui existimaret. 26. q. 7. 80. col. 1
 c. non licet. 26. q. 6. 75. col. 1. 79. col. 1

Ex Jure Ciuili.

Leiusdem §. 3. D. de testibus. 236. col. 1
 l. 1. D. de adlit. editio. 148. col. 2
 l. 3. §. aduersus. D. de sepulc. viol. 153. col. 1
 l. cum quadam & l. saculariorum de extracrioi-
 nal. 34. col. 2. c. 35. col. 1
 l. fina. C. de religio. & sump. funerum. 129. col. 1
 l. qui sepulchrum. C. de sepul. violat. 153. col. 1
 Rub. de malef. & mathemat. 178. col. 1
 l. eorum. C. de malef. & mathemat. & 47. col. 1.
 10. col. 1. c. 239. col. 2. cir. med.
 l. multi. C. de malef. & mathemat. 153. col. 1
 l. 1. C. lib. XI. de gladiator. 210. col. 2.

Loca Patrum & Eccles. Scriptorum.

Anastasi Nyseni. 2. col. 1. 49. col. 2
 Antony Magni. 139. col. 2
 Aretha Casariensis. 177. col. 1. ad med.
 Aristeneti. 76. col. 2
 Auloris libri de spiritu & anima. 117. col. 1
 Augustin. 192. 175. col. 1. 77. col. 2. 80. col. 1. 81.
 col. 1. 107. col. 1. 111. col. 2. 168. col. 2. 176. c. 2
 Beda. 168. col. 2
 Bernardi. 242. col. 1
 Bure Kardi. 79. col. 1. in fi.
 Cassiodori. 75. col. 2. in fi. 169. col. 2
 Chrysostomi. 76. col. 1
 Damasceni. 109. col. 1
 Dionysii Areopagita. 109. col. 1
 Epiphany. 111. col. 1
 Eusebij. 176. col. 2
 Gregorij Magni. 109. col. 1. 2. c. 241. col. 2

Gregorij Turonensis. 168. col. 1
 Helinandi. 158. col. 2. & seq.
 Hieronymi. 105. col. 1. c. 109. col. 1. c. 111. col.
 1. c. 116. col. 1.
 Hildegardis. 48. col. 1
 Isidori. 158. col. 2
 Marci Historici Graci. 143. col. 1
 Nicophori. 169. col. 2
 Petri Blesensis. 77. col. 1. 169. col. 1
 Petri Cluniacensis. 139. col. 2
 Simonis Metaphrasta. 168. col. 1
 Socratis. 169. col. 2
 Sozomeni. 169. col. 2
 Synesii. 191. col. 1. in fi. c. 192. col. 1
 Theodoret. 117. col. 2
 Theodori Lectoris. 217. col. 2
 Theophylacti. 116. col. 2. in fi. c. 117. col. 2

Loca Prophane Philosophie, Historie, Poeseos Scriptorum.

Acroris. 163. col. 2. in fi.
 Ammiani Marcellini. 169. col. 2
 Apulei. 33. col. 1. 40. col. 1
 Aristotelis. 164. col. 1. 192. col. 2
 Artemidori. 190. col. 2
 Ausony. 76. col. 1. c. 180. col. 2
 Cassin medici. 185. col. 1
 Catulli. 76. col. 2. c. 164. col. 1. lin. 1
 Cedreni. 39. col. 1
 Claudiani. 165. col. 1
 Constantini Geoponici. 90. col. 1
 Firmici. 40. col. 1
 Gellij. 173. col. 2
 Glossarij uet. 21. col. 2
 Glyca. 39. col. 1
 Heliodori. 18. c. 2
 Hippocratis. 192. col. 1
 Homeri. 192. col. 1
 Horatii. 32. col. 1. c. 38. col. 1. 161. col. 1
 Ioannis Curopalata. 39. col. 1
 Ioan. Meieri. 38. col. 2
 Ioannis Salisberiensis. 9. c. 2. c. 77. col. 2. c. 175. c. 1
 Ioan. Zouara. 39. col. 1. 169. col. 2
 Iosephi. 111. col. 1. c. 113. c. 1. c. 124. c. 2. 165. c. 2.
 Laucnalis. 173. col. 2. c. 161. c. 1
 Luciani. 32. cum seq. item pag. 151. 152
 Macrobij. 490. col. 2
 Martialis. 184. col. 2
 Moschi. 160. col. 2. in prin.
 Nemesiani. 15. col. 1
 Nicota. 143. col. 2
 Ouidij. 2. c. 2. c. 2. c. 38. c. 2. et 52. c. 2. et 160. c. 1
 Pe.

TOMI SECVNDI

Petrus Arbuti. 163. col. 2. uers. fin.
 Philonis Hab. 111. col. 1. 113. col. 1
 Pifida. 182. col. 1. ad fin.
 Platonis. 192. col. 1
 Plauti. 35. col. 1. c. 12. col. 2
 Plutarchi. 28. col. 1
 Prudentij. 171. col. 1. c. 191. col. 2
 Porphyrij. 192. col. 1
 Property. 12. col. 1. c. 51. col. 1. 163. col. 2
 Sapphus. 76. col. 2
 Saxonis Dani. 52. col. 2
 Seneca. 149. col. 1. c. 158. col. 2. 160. col. 2. c.
 161. col. 1
 Sophoclis. 160. col. 2. in prin. c. 213. col. 2
 Statij Papinij. 149. col. 2. c. seq. col. 1
 Strabonis. 52. col. 2
 Suetonij. 178. col. 1
 Taciti. 157. col. 2. in med.
 Theocriti. 12. col. 2. 17. col. 2. c. 161. col. 1
 Tibulli. 15. col. 1. 17. col. 2
 Valerij Flacci. 4. col. 1. 13. col. 2
 Virgilij. 9. col. 2. c. 12. col. 1. c. 17. col. 1. c. 124.
 col. 2. c. 160. col. 2. c. 192. col. 1. item pag. 3.
 col. 2. c. 35. col. 1.

FINIS.

2 1 7 1 3

